

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**YÖRÜK KÜLTÜRÜ VE TOPLUMSAL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ
(BATI AKDENİZ UYGULAMASI)**

**Adem ÖTER
0940209045**

DOKTORA TEZİ

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Metin ÖZKUL**

ISPARTA- 2019

**SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

DOKTORA TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Düzeltilme Sonrası Girecek Öğrenci

Öğrencinin Adı Soyadı	Adem ÖTER		
Anabilim Dalı	Sosyoloji		
Tez Başlığı	Konargöçerlikten Moderniteye Uzanan Bir Yaşam Tarzı (Batı Akdeniz Uygulaması)		
Yeni Tez Başlığı¹ (Eğer değişmesi önerildi ise)	Yörük Kültürü ve Toplumsal Değişim Süreçleri (Batı Akdeniz Uygulaması)		
Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği ve YÖK Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan Doktora Tez Savunma Sınavında Jürimiz 25/10/2019 tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Doktora tezi için; ☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUĞU² ile aşağıdaki kararı almıştır. ☒ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarılı bulunmuş ve tez KABUL edilmiştir. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarısız bulunmuş ve tezinin REDDEDİLMESİ kararlaştırılmıştır.			
TEZ SINAV JÜRİSİ	Adı Soyadı/Üniversitesi	Kabul/Ret	İmza
Danışman	Prof.Dr. Metin ÖZKUL, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Prof.Dr. Ümit AKCA, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Meyrem TUNA UYSAL, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Prof.Dr. Kamil KAYA, İstanbul Gelişim Üniversitesi İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Prof.Dr. Suat KOLUKIRIK, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü	☒ Kabul ☐ Ret	

¹ Tez başlığının DEĞİŞTİRİLMESİ ÖNERİLDİ ise yeni tez başlığı ilgili alana yazılacaktır. Değişme yoksa çizgi (-) konacaktır.

² OY ÇOKLUĞU ile alınan karar için muhalefet gerekçesi raporu eklenmelidir.

YÖK LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV YÖNETMELİĞİ Madde 22-(6) Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç altı ay içinde gerekli düzeltmeleri yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunmada da başarısız bulunan öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir.

Bu tez Süleyman Demirel Üniversitesi
Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi
Tarafından BAP 3526-D1-13 numaralı proje ile desteklenmiştir.

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum *Yörük Kültürü ve Toplumsal Değişim Süreçleri (Batı Akdeniz Uygulaması)* adlı, Süleyman Demirel Üniversitesi BAP Birimi tarafından 3526-D1-13 nolu proje çalışması olarak da desteklenen bu tezin, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalına önerilmesinden sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Adem ÖTER

25.10.2019

TEŞEKKÜR

Tez konusunun belirlenmesinden sonuçlanmasına kadar, her aşamada destek ve katkıları ile bilimsel yönlendirmelerini eksik etmeyen kıymetli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Metin ÖZKUL'a; tezin akademik eksikliklerinin giderilmesine yönelik yaptıkları eleştiri ve katkılarından dolayı jüri üyeleri değerli hocalarım Prof. Dr. Kamil KAYA, Prof. Dr. Suat KOLUKIRIK, Prof. Dr. Ümit AKCA ve Dr. Öğr. Üyesi Meyrem TUNA UYSAL'a; tezin saha çalışması sırasında destek ve yardımlarını esirgemeyen Isparta Yörük-Türkmen Derneği ile Toroslar Yörük-Türkmen Federasyonu yetkilileri Mustafa KÜÇÜKYAMAN, Hasan PARLAKYILDIZ ve Muammer AKGÜL ile kıymetli üyelerinden Veli TOMBUL, Mustafa YAĞCI ve Abdurrahman GÖKALİOĞLU'na; teze akademik bağlamdaki katkılarından dolayı Kocaeli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. İbrahim ŞİRİN, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Abdullah TEMİZKAN, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü Araştırma Görevlisi Öner ATAY, Pamukkale Üniversitesi Acıpayam M.Y.O. Öğretim Görevlisi İkbâl VURUCU, Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Görevlisi Mustafa ALKAN, S.D.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyeleri Doç. Dr. Hakan KARAGÖZ ve Dr. Öğr. Üyesi Kansu EKİCİ'ye, Türk Dili Edebiyatı Öğretim Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Kamile ÇETİN'e; çalışmaya gönüllü olarak dâhil olan konargöçer Yörük kültürünü yaşamış, günümüzde yarı-konargöçer ya da yerleşik yaşam süren Türk kültürünün temsilcileri olan tüm Yörüklere; hayatımın her alanında her zaman hiçbir fedakârlıktan kaçınmayarak her zaman bana destek olan değerli eşim Remziye ÖTER'e; çalışmam esnasında kendilerine yeterince zaman ayıramadığım fakat bunu anlayışla karşılayan kıymetli kızlarım Hatice Bilge ve Fatma Sena'ya; bu tezde emeği olan ve teze katkı sağlayan herkese teşekkür ederim. Ayrıca beni büyüten özveri timsali, eğitim gönüllüsü canım rahmetli annemi ve başarılı olmamı her zaman isteyen, başarılarımı takdir eden rahmetli babamı saygıyla anıyorum.

Son olarak tezdeki olası maddi hataların sorumluluğu bana aittir. Çalışmanın akademik literatüre katkı yapması ve yeni çalışmalara faydalı olması umuduyla...

Adem ÖTER
Isparta
25.10.2019

ÖZET

Konargöçer Yörük kültürü, Orta Asya Türk bozkır kültürünün Anadolu topraklarındaki yansımasıdır. Türkiye’de yaşayan ve kayıtlara geçen Yörük grupları, esasen Oğuz Türklerinin bir kısmını temsil etmektedir. Osmanlı Devleti’nde yaşama tarzları ve üretim biçimlerindeki farklılıklardan dolayı tam olarak reaya sınıfına girmeyen bu halk, Fatih Kanunnameleri’nden itibaren reayadan kesin olarak ayrılmıştır. Kanunnameler’de Osmanlı toplum yapısı içindeki yerleri özel olarak belirlenen Yörükler, Devlet-i Aliye’nin uyguladığı iskân politikalarına tam olarak uymayarak konargöçer yaşamı sürdürmüşlerdir. Cumhuriyet’in ilanından sonra da konargöçer yaşamı devam ettiren Yörüklerin yaşama tarzları modern devlet anlayışına ters düşmüştür. Yörükler, devletin hâkimiyetini sağlamak ve kontrolü elinde tutmak için çıkarttığı iskân kanunları, modernitenin Yörük yaşam tarzı üzerindeki etkisi ve bu hayat şeklinin çilekeşliği gibi nedenlerle, isteyerek ya da zorunlu olarak, konargöçerliği terk ederek yerleşik hayata geçmeye başlamıştır. Göçebe hayat tarzına alışkın olan Yörükler, meskûn oldukları yerlerde çoğunlukla önce yarı-konargöçer, daha sonra ise yerleşik bir yaşam sürmüşlerdir.

Yörükler, yaşam tarzı küçükbaş hayvancılık ekonomisiyle doğrudan bağlantılı olduğu için, ülkemizde küçükbaş hayvancılığın azalmaya başladığı 1990 sonrası yaşanan sosyo-kültürel ve demografik faktörlerden dolayı, yerleşik kültürel hayatın özelliklerini ve yaşam şeklini daha çok içselleştirmişlerdir.

Bu çalışma, Batı Akdeniz Bölgesi’nde kırsal yaşam süren ve şehirde yaşayan Yörüklerin konargöçer yaşamı terk ettikten sonra yarı-konargöçer ve yerleşik hayata uyum süreçlerinde yaşadıkları sosyo-kültürel ve ekonomik değişimleri, nicel ve nitel araştırma yöntemleriyle incelemektedir. Elde edilen veriler çerçevesinde söz konusu Yörük gruplarının eğitim hayatları, meslek seçimleri, evlilik ve eş tercihleri, modern teknolojiden yararlanma tarzları, ikamet şekilleri ve boş zamanlarını değerlendirme biçimlerinde meydana gelen mental, moral ve maddî kültürel değişimler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yörükler, Konargöçerlik, Modernleşme, Toplumsal Değişme, Batı Akdeniz.

ABSTRACT

Nomadic Yoruk (Yörük) culture is the reflection of Central Asian Turkish steppe culture on Anatolian land. Nomadic Yoruk groups living in Turkey in the official records essentially represents a portion of Oguz Turks. These people, who did not belong to the raya (reaya) class in the Ottoman Empire due to the differences in their lifestyles and modes of production, were strictly separated from the reaya class since the Fatih lawbooks (Kanunnames). Yoruks, whose positions in the Ottoman social structure were specifically determined in lawbooks, did not fully comply with the resettlement policies implemented by Ottoman Empire and continued their nomadic life. After the proclamation of the Republic, Yoruks perpetuated the nomadic lifestyle which was contradictory to the modern state. Yoruks began to move to the settled life voluntarily or compulsorily due to reasons such as the resettlement laws issued by the state in order to maintain the sovereignty and control, the impact of modernity on the Yoruk lifestyle and the difficulty of this way of life. Yoruks, who are accustomed to nomadic lifestyle, lived mostly as semi-nomads at first and then settled in their places of residence.

Since their lifestyle is directly linked to the sheep farming economy, Yoruks have internalized the characteristics and way of life of settled cultural life to a greater extent due to the socio-cultural and demographic factors experienced after the 1990s when sheep farming began to decline.

This study examines the socio-cultural and economic changes of the Yoruks, who have been living in rural areas in the Western Mediterranean region in the semi-nomadic and settled life after the abandonment of the nomadic life, by using quantitative and qualitative research methods. According to the data obtained, the mental, moral and material cultural changes that occur in the educational lives, occupational choices, marriage and spouse preferences, the ways of benefiting from modern technology, forms of residence and leisure time of these groups were determined.

Keywords: Yoruks, Nomadism, Modernization, Social Change, Western Mediterranean.

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI	I
YEMİN METNİ	II
TEŞEKKÜR	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar	XI
RESİMLER	XVII
HARİTALAR	XVIII
GRAFİKLER	XIX
KISALTMALAR	XX
ÖNSÖZ.....	XXI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GELENEKSELDEN MODERNE TOPLUMSAL YAPI VE TOPLUMSAL İLİŞKİLER

1. Geleneksel Toplum Olgusu.....	7
1.1. Geleneksel Yaşamda Kimlik (Cemaat/Aşiret Kimliği).....	8
1.2. Kimlikleşme Süreci	11
1.3. Aşiret Kimliği.....	12
1.4. Cemaat Yaşamında Toplumsal İlişkiler	16
1.5. Köy ve Cemaat (Aşiret) Yaşamı.....	17
2. Modern Toplum Olgusu.....	28
2.1. Modern Toplum ve Kimlik	30
2.2. Modern Toplum ve Bireyci Yaşam	31
2.3. Modern Toplum ve Toplumsal İlişkiler	35
2.4. Modernleşme, Toplumsal Değişme ve Farklılaşma	39
3. Kültür	45
3.1. Maddi-Manevi Kültür ve Alt Kültür	45
3.1.1. Maddi Kültür (<i>Material Culture</i>).....	47
3.1.2. Manevi Kültür (<i>Adaptive Culture/Nonmaterial Culture</i>)	48
3.1.3. Alt kültür (<i>Subculture</i>).....	50
3.2. Kültürün Sınıflandırılması.....	51
3.3. Kültürel Değişme ve Farklılaşma.....	53

İKİNCİ BÖLÜM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRK TOPLUMUNDA YÖRÜKLER

1.Sosyo-Kültürel Yapı ve Sosyal Davranış	57
2. Geleneksellik ve Modernlik Arasında Yörükler	61
3. Yörük Grupları ve Coğrafi Dağılımları	63
4. Yörüklerin Toplumsal Örgütlenme Biçimleri.....	66
4.1. Boy	66
4.2.Aşiret	68
4.3. Mahalle.....	72
4.4. Oba	72
5. Türkmen ve Yörük Kavramlaştırması.....	73
5.1. Türkmen Kavramı ve Türkmenler.....	73
5.2.Yörük Kavramı ve Yörükler	76
5.2.1.Yörüklerin Yaşam Sahaları.....	84
5.2.2.Yörüklerin Hukuki Durumları	86
5.2.3.Yörük ve Yörük Aşiretlerinin İsimlendirmesinin Kaynakları	88
6.Yörük/Türkmen Gruplarında Grup Bilinci ve Grup Dayanışması.....	90
6.1.Yörüklerde “ <i>İdare Kültürü</i> ”	91
6.2. Yörük Aşiretleri.....	94
7.Batı Akdeniz Bölgesi Yörüklerince Kullanılan Yaylaklar ve Göç Yolları.....	97
8.Konargöçer Kültürü	101
8.1.Göçer Yaşam Tarzıyla İlgili Bazı Kavramlar	102
8.1.1.Göçebe Hayvancılık.....	102
8.1.2. Konargöçerlik (<i>Nomadism</i>).....	103
8.1.3.Tam Göçebelik.....	106
8.1.3.1.Yatay (<i>Horizontal</i>) Göçebelik.....	107
8.1.3.2.Dikey (<i>Vertical</i>) Göçebelik (Dağ Göçebeliği)	107
8.1.4.Yarı-konargöçerlik (<i>Günümüz Yörük Göçebeliği/Semi-nomadism</i>)	107
8.1.5.Yaylacılık.....	111
8.1.6.Transhümans (<i>Transhumance</i>).....	112
8.2.Türklerde Göçer Kültürü (<i>Bozkır Kültürü</i>)	112
8.2.1.Yörük Kültüründe Mesken	115
8.2.2. Yörük Kültüründe Sosyal Yaşam ve Aile.....	120
8.2.2.1. Yörüklerde Grup İçi Evlenme (<i>Endogami</i>).....	123
8.2.2.2. Çok Eşle Evlilik (<i>Polijini</i>).....	124
8.3.Yörüklerde Ekonomik Yaşam	125
8.3.1.Hayvansal Üretim Faaliyetleri	126
8.3.2.Tarımsal Üretim Faaliyetleri.....	127
8.3.3.Dokumacılık.....	128
8.3.4. Ticaret	131
8.3.5.Nakliyecilik.....	135

8.4.Göçerlikten Yerleşik Hayata Geçiş	135
8.4.1.Yörüklerin İskânı	137
8.4.2.Göçer ve Yerleşik Yörük Yaşama Tarzının Temel Özellikleri	143
9. Yerleşik Yaşamda Yörük Kültürünün Devamını Sağlamaya Yönelik Yapılanlar	146
9.1. Yörüklerde Örgütlenme ve Demokratik Katılım	146
9.2. Yörük Şölenleri (<i>Toylar</i>).....	147
9.3. Kültürel Hafıza ve Yörük Müzeleri.....	149

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖRÜK YAŞAMINDA TOPLUMSAL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ (BATI AKDENİZ UYGULAMASI)

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ.....	152
1.1. Araştırmanın Konusu	152
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	152
1.3. Araştırmanın Varsayımları	153
1.4. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	153
1.5. Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri	154
1.6.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	157
1.7.Verilerin Toplanması ve Analizi	158
1.8.Sahada Karşılaşılan Güçlükler	159
2.ALAN VERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	161
2.1. Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri	161
2.1.1.Nüfus.....	161
2.1.2. Yaş	162
2.1.3.Cinsiyet	163
2.1.4.Doğum Yeri ve Göç	164
2.1.4.1 Doğum Yeri.....	168
2.1.4.2. Göç	169
2.2.Yörük Aile Yapısında Meydana Gelen Değişmeler.....	175
2.2.1.Görüşülenlerin Medeni Hali	175
2.2.2.Görüşülenlerin Evlenme Yılı ve Evlenme Şekli	175
2.2.3.Evlilik Sayısı	179
2.2.4.Görüşülenlerin Çocuklarının Eş Tercihlerinde ve Evlilik Biçimlerinde Meydana Gelen Değişmeler	181
2.2.5.Gelenekselden Moderne Aile Yörük Ailesinde Değişim ve Otorite Kayması	184
2.2.6.Görüşülenlerin Evlendiklerinde Yaşadıkları Yerler ve Yaşam Alanları.....	188
2.2.7.Hanedeki Statüler ve Aile Büyüklüğü	191
2.3.Eğitim Durumu.....	195
2.3.1. Görüşülenlerin Eğitim Düzeyi	195

2.3.2. Görüşülenlerin Baba-Kayınbabalarının Eğitim Durumu	198
2.3.3. Görüşülenlerin Annelerinin Eğitim Durumu	199
2.3.4. Görüşülenlerin Çocuklarının Eğitim Durumu	200
2.4. Görüşülenlerin ve Çocuklarının İşgücü Özellikleri ile Çalışma Durumu ...	207
2.4.1. Görüşülenlerin İşgücü Özellikleri ile Çalışma Durumu	207
2.4.2. Görüşülenlerin Çocuklarının Sosyo-Demografik Özellikleri ile Çalışma Durumları:	216
2.4.2.1. Görüşülenlerin Çocuklarının Sosyo-Demografik Özellikleri	216
2.4.2.2. Görüşülenlerin Çocuklarının Çalışma Durumları	218
2.4.3. Görüşülenlerin Gelir Kaynakları ile Ortalama Yıllık Geliri:	223
2.4.4. Görüşülenlerin Bağlı Olduğu Sosyal Güvenlik Kurumu	227
2.5. Görüşülenlerin Tarımsal ve Hayvansal Üretim Faaliyetleri	228
2.5.1. Görüşülenlerin Tarım-Hayvancılık Yapma Durumu	228
2.5.2. Üretimi Yapılan Tarımsal Ürünler ve Tarımsal Üretimde Karşılaşılan En Önemli Sorunlar	230
2.5.3. Besiciliği Yapılan Hayvan Türleri ve Hayvansal Üretimde Karşılaşılan En Önemli Sorunlar	233
2.5.4. Görüşülenlerin Besiciliğini Yaptığı Hayvan Türünde Meydana Gelen Değişme	242
2.6. Yörüklerde Yayla Kültürü	246
2.6.1. Yarı-konargöçer Yaşamda Yayla Kültüründe Meydana Gelen Değişmeler	249
2.6.2. Yörük-Türkmen Dernekleri ve Şölenleri (<i>Toylar</i>)	261
2.7. Yörüklerde Dini İnanç	267
2.8. Yaşadıkları Yerlere Göre İskân Durumları	268
2.9. Görüşülenlerin Yaşam Tarzları	271
2.9.1. Mesken Yapısı	271
2.9.2. Evde Kullanılan Eşyalar	281
2.9.3. Görüşülenlerin Sahip Oldukları Motorlu Araç Türü	283
2.10. Görüşülenlerin Dünya Görüşü ve Zihniyet Tutumları	285
2.10.1. Görüşülenlerin Kendileriyle İlgili Görüşleri	285
2.10.2. Yerleşik Yaşam Tarzıyla İlgili Görüşleri	294
2.10.2.1 Köy Hayatıyla İlgili Görüşleri	294
2.10.2.2. Şehir Hayatıyla İlgili Görüşleri	296
2.11. Görüşülenlerin Serbest Zaman Değerlendirme Biçimleri	301
2.12. Kaybolmakta Olan Kültürel Miras: Yörük Dokumacılığı	303
2.13. Yerleşik Yaşama Geçilen Köy-Şehirde Sosyal Yaşam	305
2.13.1. Şehirde Yaşayanların Serbest Zaman Değerlendirme Biçimleri ve Sosyal Hayata Katılımları	305
2.13.2. Yerleşik Yaşama Geçilen Köy (Mahalle)-Şehirde Karşılaşılan Zorluklar	309
2.13.3. Yaşanılan Köy (Mahalle) ve Şehirde Karşılaşılan Problemler	326

2.14.Görüşülenlerin Geleceğe İlişkin İstek ve Beklentileri:	330
SONUÇ	332
KAYNAKÇA	341
EKLER:	361
Ek 1: Honamlı Aşireti Ötgünlü Mahallesinden Osman Zevcesi Rukiye'nin Devlet-i Aliyei Osmanî Tezkiresi, 1879.....	361
Ek 2: Batı Akdeniz Bölgesinde Köyde/Yarı-konargöçer Yaşayan Yörüklerin Daîmî İkâmetgâhları.....	362
Ek 3: Batı Akdeniz Bölgesinde Şehirde Yaşayan Yörüklerin Memleketleri	362
Ek 4: Batı Akdeniz Bölgesinde Yaşayan Yörüklerin Daîmî İkâmetgâhları/ Memleketleri	363
Ek 5: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşam Süren Yörüklerin Görüşme Formu	364
Ek 6: Şehirde Yerleşik Yaşam Süren Yörüklerin Görüşme Formu	371
ÖZ GEÇMİŞ	379

TABLÖLAR

Tablo 1: Geleneksel ve Modern Toplumların Karşılaştırılması.....	7
Tablo 2: Kimliğin Algılayış ve Algılanış Şekli	10
Tablo 3: Türkiye’de İdari Birim Olarak Yıllara Göre Köy Ünitesindeki Değişmeler	21
Tablo 4: Toplumların Etkileşime Girmeleri ve Kültür Paylaşmalarıyla İlgili Sınıflandırma	24
Tablo 5: Cemaat ve Cemiyet Hayatının Eşdeğer-Çatışan Kavramları.....	29
Tablo 6: Kaşgarlı Mahmut’a Göre Oğuz Kavmini Oluşturan Boylar	67
Tablo 7: Kavmin Oluşumu.....	69
Tablo 8: Batı Akdeniz Bölgesinde (Antalya, Isparta, Burdur) Yaşayan Yörük Aşiretleri.....	95
Tablo 9: Antalya Yörüklerinin En Önemli Yaylakları.....	99
Tablo 10: Görüşülenlerin Hane Nüfusu Sayısı	161
Tablo 11: Görüşülenlerin Yaşı	162
Tablo 12: İnsan Yaşamının Yaş Gruplarına Göre Sınıflandırılması	163
Tablo 13: Görüşülenlerin Cinsiyeti	163
Tablo 14: Batı Akdeniz Bölgesinde Yaşayan Yörüklerin Daîmî İkametgâhları/ Memleketleri (İl-İlçe-Köy/Mahalle)	166
Tablo 15: Görüşülenlerin Doğum Yeri	168
Tablo 16: Görüşülenlere Göre Hanede Oturanların Doğum Yeri.....	168
Tablo 17:Görüşülenlerin Doğum Yeri Sürekli İkamet Ettiği Yerden Farklı mı?	168
Tablo 18: Görüşülenlerin Sürekli İkamet Ettiği Yere Yerleşme Zamanı	169
Tablo 19: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Sürekli Yaşadığı Yere Nereden Göç Ettiği	170
Tablo 20: Şehirde Yaşayanlar Sürekli İkamet Ettiği Yer.....	173
Tablo 21: Şehirde Yaşayanlar Şehre Göç Etme Nedeni	174
Tablo 22: Görüşülenlerin Medeni Hali	175
Tablo 23: Görüşülenlerin Evlenme Yılı	175
Tablo 24: Görüşülenlerin Eşiyle Evlenme Şekli	176
Tablo 25: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Eğitim Düzeyi ile Eşiyle Evlenme Şekli.....	177
Tablo 26: Şehirde Yaşayanların Eğitim Düzeyine Göre Eşiyle Evlenme Şekli	178
Tablo 27: Görüşülenlerin Nikâh Şekli	179
Tablo 28: Görüşülenlerin Evlilik Sayısı.....	179
Tablo 29: Görüşülenlerin Birden Fazla Evlilik Yapma Nedeni.....	179
Tablo 30: Görüşülenlerin Eşiyle Akrabalık Bağının Olma Durumu	180
Tablo 31: Görüşülenlerin Eşiyle Akrabalık İlişkisi	180
Tablo 32: Görüşülenlerin Evli Çocuklarının Akrabasıyla Evli Olma Durumu.....	181
Tablo 33: Görüşülenlerin Evli Çocuklarının Eşleriyle Olan Akrabalık Düzeyleri	181
Tablo 34: Görüşülenlerin Evli Çocuklarının Eş Tercihini Nasıl Yaptığı.....	182
Tablo 35: Görüşülenlere Göre Gençlerin Önceki Eş Tercihi İle Şimdiki Arasında Olan Farklılıklar	183
Tablo 36: Görüşülenlere Göre Aile İçinde Önceden En Çok Kimin Sözünün Geçtiği	185
Tablo 37: Görüşülenlere Göre Aile İçinde Şimdi En Çok Kimin Sözünün Geçtiği	186
Tablo 38: Görüşülenlerin İçinde Doğup Büyüdüğü Aileyi Nasıl Tanımladığı.....	187
Tablo 39: Görüşülenlerin Şuan Ailesini Nasıl Tanımladığı.....	187
Tablo 40: Görüşülenin Eşiyle Evlendiğinde Oturduğu Yer	188

Tablo 41: Görüşülenlerin Baba/Kayınbaba Yanında Kaç Yıl Yaşadığı	189
Tablo 42: Görüşülenlerin Baba/Kayınbaba Yanından Ayrılmasının Sebepleri	189
Tablo 43: Görüşülenlerin Çocuklarının Medeni Hali	190
Tablo 44: Görüşülenlerin Çocuklarının Nerede Yaşadığı.....	191
Tablo 45: Görüşülenlerin Hanedeki Statüsü	191
Tablo 46: Görüşülenlerin Halen Kimlerle Yaşadığı	192
Tablo 47: Görüşülenlere Göre Hanede Oturanların Statüsü	193
Tablo 48: Görüşülenlere Göre Hanede Oturanların Cinsiyeti.....	193
Tablo 49: Görüşülenlere Göre Hanede Oturanların Yaşı.....	194
Tablo 50: Görüşülenlere Göre Hanede Oturanların Medeni Halleri.....	194
Tablo 51: Şehirde Yaşayanların Şehre Göç Ettiğinde Medeni Hali	195
Tablo 52: Görüşülenlerin Eğitim Düzeyi	195
Tablo 53: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Eşlerinin Eğitim Durumu.....	196
Tablo 54: Şehirde Yaşayanların Eşlerinin Eğitim Durumu	197
Tablo 55: Görüşülenlere Göre Hanede Oturanların Eğitim Durumları	198
Tablo 56: Görüşülenlerin Baba-Kayınbabalarının Eğitim Durumu.....	198
Tablo 57: Görüşülenlerin Anne-Kaynanalarının Eğitim Durumu	199
Tablo 58: Görüşülenlerin Çocuklarının Eğitim Düzeyi	200
Tablo 59: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Çocuklarının Cinsiyeti ile Eğitim Seviyesi Arasındaki İlişki.....	201
Tablo 60:Şehirde Yaşayanlar Çocukların Cinsiyeti ile Eğitim Durumları Arasındaki İlişki.....	202
Tablo 61:Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Çocuklarının Yaşı İle Eğitim Düzeyleri Arasındaki İlişki	203
Tablo 62: Şehirde Yaşayanlara Göre Çocuklarının Yaşları İle Eğitim Seviyesi Arasındaki İlişki	204
Tablo 63: Görüşülenlerin Çocuklarını Okuması İçin Destekleme Durumu.....	204
Tablo 64: Görüşülenlerin Çocuklarını Okuması İçin Neden Desteklediği	205
Tablo 65: Görüşülenlerin Çocuklarını Okuması İçin Neden Destekleyemediği	206
Tablo 66: Görüşülenlerin Çalışma Durumu	207
Tablo 67: Görüşülenlerin İşi	208
Tablo 68: Görüşülenlerin Farklı İşler Yapma Durumları	209
Tablo 69: Görüşülenlerin Yaptıkları Farklı İşler	209
Tablo 70: Görüşülenlerin Yaptığı İş Halen Çocuklarının Yapma Durumu.....	211
Tablo 71: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Yapmakta Olduğu İş Halen Çocuklarının Yapma Durumu	211
Tablo 72: Şehirde Yaşayanların İşlerinin/Mesleklerinin Çocukları Tarafından Yapılma Durumu.....	213
Tablo 73: Görüşülen Yaptığı İş Kaç Çocuğuyla Beraber Yapıyor	214
Tablo 74: Görüşülenlerin Çocuklarından Başka İş Yapmalarını İsteme Durumu	214
Tablo 75: Görüşülenlerin Çocuklarından Ne İş Yapmalarını İsteddiği	214
Tablo 76: Görüşülenlere Göre Hanede Oturanların İşİ	215
Tablo 77: Görüşülenlere Göre Hanede Oturanların Çalışma Durumları	216
Tablo 78: Görüşülenlerin Sahip Olduğu Çocuk Sayısı	216
Tablo 79: Görüşülenlerin Çocuklarının Cinsiyeti	217
Tablo 80: Görüşülenlerin Çocuklarının Yaşı	217
Tablo 81: Görüşülenlerin Çocuklarının İşİ	218
Tablo 82: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Çocuklarının Cinsiyeti ile İşİ	

Arasındaki İlişki	220
Tablo 83: Şehirde Yaşayanların Çocuklarının Cinsiyeti ile İşi Arasındaki İlişki.....	221
Tablo 84: Görüşülenlerin Çocuklarının Çalışma Durumu	222
Tablo 85: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Çocuklarının Cinsiyeti ile Çalışma Durumu Arasındaki İlişki.....	222
Tablo 86: Şehirde Yaşayanların Çocuklarının Cinsiyeti ile Çalışma Durumu Arasındaki İlişki.....	223
Tablo 87: Görüşülenlerin Gelir Kaynakları	223
Tablo 88: Görüşülenlerin Düzenli Bir Aylık Gelirinin Olma Durumu.....	224
Tablo 89: Görüşülenlerin Düzenli Aylık Gelir Kaynakları.....	224
Tablo 90: Görüşülenlerin Tahmini Yıllık Geliri	225
Tablo 91: Türkiye İçin Gelire Dayalı Göreli Yoksul Sayıları, Yoksulluk Oranı ve Yoksulluk Açığı	226
Tablo 92: Görüşülenlerin Bağlı Olduğu Sosyal Güvenlik Kurumu.....	227
Tablo 93: Görüşülenlerin Tarım-Hayvancılık Yapma Durumu.....	228
Tablo 94: Görüşülenlerin Yapmakta Olduğu Tarım/Hayvancılık Türü.....	228
Tablo 95: Şehirde Yaşayanların Tarım ve Hayvancılığı Hangi Amaçla Yaptığı.....	229
Tablo 96: Şehirde Yaşayanların Köyündeki Tarımsal Üretim Faaliyetlerini Nasıl Yürüttüğü	229
Tablo 97: Görüşülenlerin Serada Yetiştirdiği Ürün	230
Tablo 98: Görüşülenlerin Üretimini Yaptığı Tahıl Türleri	230
Tablo 99: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Üretimini Yaptığı Sebzenin Türü ..	230
Tablo 100: Görüşülenlerin Üretimini Yaptığı Meyvenin Türü.....	231
Tablo 101: Görüşülenlere Göre Tarımda Karşılaşılan Sorunlar	232
Tablo 102: Görüşülenlerin Tarım Sigortası Yaptırma Durumu.....	232
Tablo 103: Görüşülenlerin Tarım Sigortasını Yaptırmama Nedeni.....	233
Tablo 104: Görüşülenlerin Besiciliğini Yaptığı Hayvanın Türü.....	233
Tablo 105: Görüşülenlerin Besiciliğini Yapmakta Olduğu Büyükbaş Hayvanın Sayısı	235
Tablo 106: Görüşülenlerin Besiciliğini Yapmakta Olduğu Küçükbaş Hayvanın Sayısı	236
Tablo 107: Görüşülenlere Göre Hayvancılıkta Karşılaşılan En Önemli Sorunlar	236
Tablo 108: Görüşülenlerin Hayvan Sigortası Yaptırma Durumu	239
Tablo 109: Görüşülenlerin Hayvan Sigortasını Yaptırmama Nedeni	239
Tablo 110: Görüşülenlerin Küçükbaş Hayvancılığı Bıraktığı Yıl	240
Tablo 111: Görüşülenlerin Kaç Yıl Küçükbaş Hayvancılık Yaptığı	241
Tablo 112: Görüşülenlerin Küçükbaş Hayvancılığı Bırakma Nedeni	242
Tablo 113: Görüşülenlerin Büyükbaş Hayvancılığa Başlama Nedeni.....	243
Tablo 114:Görüşülenlerin Kaç Yıldır Büyükbaş Hayvancılık Yaptığı.....	244
Tablo 115: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Büyükbaş Hayvancılığı Bıraktığı Yıl.....	244
Tablo 116: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Büyükbaş Hayvancılığı Bırakma Nedeni	245
Tablo 117: Şehirde Yaşayanların Hayvancılık Faaliyetini Nerede Yaptığı.....	245
Tablo 118: Şehirde Yaşayanların Hayvancılık Faaliyetini Nasıl Yürüttüğü	245
Tablo 119: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Hayvancılık/Yaylalamak İçin Her Yıl Yaylaya Çıkma Durumu	246
Tablo 120: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Her Yıl Çıktığı Yaylanın Adı ...	247

Tablo 121: Görüşülenlerin Kaç Yıldır Bu Yaylaya Çıktığı	248
Tablo 122: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Yaylada Karşılaştığı Güçlükler.	248
Tablo 123: Yarı-konargöçer Yaşayanların Yaylada Barınma Şekli	250
Tablo 124: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Yaylada Karşılayabildiği İhtiyaçlar.....	255
Tablo 125: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Yaylada Karşılayamadığı İhtiyaçlar.....	255
Tablo 126: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların İhtiyaç Olduğunda Yaylada Kimlerle Yardımlaştığı.....	256
Tablo 127: Köyde ve Yarı-konargöçer YaşayanlarınYaylada Hangi Konularda Yardımlaştığı.....	256
Tablo 128: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Yaylada Televizyon İzleme Durumu.....	257
Tablo 129: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Yaylada Ne Zaman TV Seyrettikleri	257
Tablo 130: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Yaylada Ne Tür Programlar İzlediği.....	257
Tablo 131: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Yaylada Radyo Dinleme Durumu	258
Tablo 132: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Yaylada Daha Çok Ne Zaman Radyo Dinlediği	258
Tablo 133: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Yaylada Gazete Okuma Durumu.	258
Tablo 134: Yarı-konargöçer Yaşayan Yörüklerin Yaylada İnternet Kullanma Durumu.....	259
Tablo 135: Yarı-konargöçer Yaşayanların Yayladan Alış-Verişe Gittikleri Yer	259
Tablo 136: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Bulunduğu En Yakın Şehre Gidiş Sıklığı	260
Tablo 137: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Bulundukları Yerden Şehre Gidiş Amacı	260
Tablo 138: Batı Akdeniz Bölgesi Yörük Türkmen Dernekleri.....	262
Tablo 139: Antalya, Burdur ve Isparta İl Sınırları Dâhilinde Yapılan Yörük Şölenleri/Toylar (2019 Yılı İtibariyle)	266
Tablo 140: Görüşülenlerin Sürekli İkamet İli	268
Tablo 141: Görüşülenlerin Memleket İli.....	268
Tablo 142: Şehirde Yaşayanlar Sürekli İkamet Ettiği İl Merkezleriyle İlçeler	269
Tablo 143: Şehirde Yaşayanların Göç Ettiği Yerde.....	269
Tablo 144: Şehirde Yaşayanlar Göç Ettiği Yerde Halen Kendisine Ait Toprağı Var Mı?	269
Tablo 145: Görüşülenlerin Sahip Olduğu Toprak Miktarı.....	270
Tablo 146: Görüşülenlerin Sahip Olduğu Toprağın Kaç Parçadan Meydana Geldiği.	270
Tablo 147: Görüşülenlerin Oturmakta Olduğu Evin Türü	271
Tablo 148: Görüşülenlerin Oturduğu Evin Oda Sayısı	275
Tablo 149: Görüşülenlerin Oturduğu Evin Büyüklüğü.....	276
Tablo 150: Görüşülenlerin Oturduğu Evi Isıtma Şekli	277
Tablo 151: Şehirde Yaşayanların İlk Oturduğu Evin Oda Sayısı	277
Tablo 152: Şehirde Yaşayanların İlk Oturduğu Evin Mülkiyet Durumu.....	277
Tablo 153: Şehirde Yaşayanların İlk Evleri Kendilerinin İse Mülkiyetine Nasıl Sahip Oldukları.....	278
Tablo 154: Şehirde Yaşayanların Şimdi Oturduğu Evin Mülkiyet Durumu.....	278

Tablo 155: Şehirde Yaşayanlar Ev Sahibi İse Eve Nasıl Sahip Olduğu	278
Tablo 156: Şehirde Yaşayanlar Şimdi Oturduğu Eve Ne Zaman Sahip Oldu	279
Tablo 157: Şehirde Yaşayanların Şimdi Oturduğu	279
Tablo 158:Şehirde Yaşayanların Oturmakta Oldukları Ev Haricindeki Diğer Evin Nerelerde Olduğu	279
Tablo 159: Şehirde Yaşayanların Sahip Oldukları Diğer Evlerde	280
Tablo 160: Görüşülenlerin Evinde Kullandığı Eşyalar	281
Tablo 161: Görüşülenlerin Evinde Kullanılan Cep Telefonu Sayısı	282
Tablo 162: Görüşülenlerin Sahip Oldukları Motorlu Araç Türü	283
Tablo 163: Görüşülenlerin Ait Olduğu Bir Aşiret/Oba (Mahalle) Var mı?	286
Tablo 164: Görüşülenlerin Mensup Olduğu Aşiretin/Obanın Adı.....	286
Tablo 165: Görüşülenlerin Ait Olduğu Aşiretin Halen Bir Beyi Var Mı?.....	287
Tablo 166: Görüşülenlere Göre Aşiret Bağının En Önemli Faydaları.....	289
Tablo 167: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Ait Olduğu Aşirete Göre Aşiret Bağının En Önemli Faydaları.....	291
Tablo 168: Şehirde Yaşayanlara Göre Aşiret Bağının Faydaları.....	292
Tablo 169: Görüşülenlere Göre Mevcut Aşiret/Oba Bağı Kaç Yıl Devam Eder.....	293
Tablo 170: Şehirde Yaşayanlar Köyü Yaşadığı Yere Ne Kadar Uzaklıkta	294
Tablo 171: Şehirde Yaşayanlar Köyüne Gidiş Sıklığı	294
Tablo 172: Şehirde Yaşayanların Köylerine Gidiş Sıklığı İle Köylerinin Yaşadıkları Yere Uzaklığı Arasındaki İlişki.....	295
Tablo 173: Şehirde Yaşayanların Köyüne Gidiş Amacı	295
Tablo 174: Şehirde Yaşayanlar Şehre Göç Ettiğinde Orada Bulunan Akrabalarından Yardım Gördü Mü?	296
Tablo 175: Şehirde Yaşayanlar Şehirdeki Akrabalarından Ne Tür Yardım Gördü	297
Tablo 176: Şehirde Yaşayanlara Göre Nerede Yaşamak Daha İyidir.....	297
Tablo 177: Şehirde Yaşayanlara Göre Şehrin Artıları	297
Tablo 178: Şehirde Yaşayanlara Göre Köyün Artıları.....	298
Tablo 179: Şehirde Yaşayanlara Göre Köyden Şehre Yerleşmiş Kişilerde Bir Değişiklik Oluyor Mu?	298
Tablo 180: Şehirde Yaşayanlara Göre Köyden Şehre Yerleşmiş Kişilerde Meydana Gelen Değişiklikler	298
Tablo 181: Şehirde Yaşayanlarda Kalıcı Olarak.....	299
Tablo 182: Şehirde Yaşayanların Ne Zaman Köyüne Geri Dönüş Yapacağı.....	299
Tablo 183: Şehirde Yaşayanların Köyüne Neden Döneceği.....	299
Tablo 184: Şehirde Yaşayanların Tekrar Köyüne Dönmemesinin Nedeni.....	300
Tablo 185: Şehirde Yaşayanların Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşu İle Bağlantı Durumu.....	300
Tablo 186: Görüşülenlerin İşinden Fırsat Bulduğu Boş Zamanını Değerlendirme Şekli.....	301
Tablo 187: Şehirde Yaşayanların TV İzleme Durumu	305
Tablo 188: Şehirde Yaşayanların Ne Zaman TV izlediği.....	305
Tablo 189: Şehirde Yaşayanların Ne Tür Programlar İzlediği	305
Tablo 190: Şehirde Yaşayanlar Radyo Dinleme Durumu.....	305
Tablo 191: Şehirde Yaşayanların Daha Çok Ne Zaman Radyo Dinlediği.....	306
Tablo 192: Şehirde Yaşayanların Ne Tür Radyo Programları Dinlediği	306
Tablo 193: Şehirde Yaşayanların Gazete Okuma Durumu.....	306
Tablo 194: Şehirde Yaşayanların İnternet Kullanma Durumu	306

Tablo 195: Şehirde Yaşayanların İnternette Ne Tür Konularla İlgilendiği.....	307
Tablo 196: Şehirde Yaşayanların Çoğunlukla Nerelerden Alış-Veriş Yaptığı.....	308
Tablo 197: Görüşülenlerin İhtiyacı Olduğunda Kimlerle Yardımlaştığı.....	309
Tablo 198: Görüşülenlerin En Çok Hangi Konuda Yardımlaştığı.....	309
Tablo 199: Görüşülenlere Göre Eski Yardımlaşmalar ile Şimdiki Arasında Ne tür Farklılıklar var?	310
Tablo 200: Görüşülenlerin Para İhtiyacı Olduğunda Kimlere Müracaat Ettiği	310
Tablo 201: Görüşülenlerin Kredi Kullanma Durumu	312
Tablo 202: Görüşülenlerin Krediyi Nereden Kullandığı	312
Tablo 203: Görüşülenlerin Evinin Gıda İhtiyaçlarından Hangilerini Ürettiği/Yaptığı.....	312
Tablo 204: Görüşülenlerin Gelirini Dikkate Aldığında Kendini İçinde Yaşadığı Toplumun Hangi Tabakasında Gördüğü	313
Tablo 205: Görüşülenlerin On Yıl Öncesine Göre Şimdiki Ekonomik Durumunu Nasıl Gördüğü.....	314
Tablo 206: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Çalışma Durumuyla On Yıl Öncesine Göre Şimdiki Ekonomik Durumunu Nasıl Gördüğü.....	315
Tablo 207: Şehirde Yaşayanların Çalışma Durumlarıyla On Yıl Öncesine Göre Şimdiki Ekonomik Durumunu Nasıl Gördüğü	316
Tablo 208: Görüşülenlerin Çevresindeki İnsanlarla İlişki Kurarken En Çok Aradığı Özellikler.....	317
Tablo 209: Görüşülenler Hayata Yeniden Başlama İmkânı Olsa geçmişte Yapamadığı Neleri Yapmak İster	318
Tablo 210: Görüşülenlerin Çocukluk Dönemleriyle Şimdiki Arasında Ne Tür Farklılıklar Gördükleri	319
Tablo 211: Görüşülenlerin Gençlik Dönemleriyle Şimdiki Arasında Ne Tür Farklılıklar Gördükleri	321
Tablo 212: Görüşülenlerin Hayata Yeniden Başlama İmkânı Olsa Geçmişte Yapamadığı Neleri Yapmak İsteddiği	323
Tablo 213: Şehirde Yaşayanlar İşlerinden Artakalan Zamanda Yapmak İsteyip de Yapamadıkları	323
Tablo 214: Şehirde Yaşayanların Yapmak İstediklerini Yapamama Nedeni	324
Tablo 215: Şehirde Yaşayanların İşlerinden Artakalan Zamanda Yapmak İsteyip de Yapamadıklarının Nedeni	324
Tablo 216: Görüşülenlerin Bu Güne Kadar Gezmek ve İş Amacıyla Gittiği İl Sayısı	325
Tablo 217: Görüşülenlere Göre Sürekli Yaşanan Yerin En Önemli Sorunu	326
Tablo 218: Şehirde Yaşayanlara Göre Yaşanılan Yerin En Önemli Sorunu	328
Tablo 219: Görüşülenlerin Devletten En Önemli İsteği/Beklentisi	330

RESİMLER

Resim 1: Elmalı Mah. Yön Levhaları	Resim 2: Manavgat Saraçlı Mah. Camii.....	23
Resim 3: Istar Tezgâhı	Resim 4: Istar Tezgâhında Dokuma.....	130
Resim 5: Çulhalık Tezgâhı	Resim 6: Çulhalık Tezgâhında Dokuma	131
Resim 7: Geçmişte Pınar Pazarı	Resim 8: 1980’lerde Pınar Pazarı.....	134
Resim 9: Doğum Yerleri Aşiret, Mahalle veya Obaları Olan Bi Mekân Yörükler.....		165
Resim 10: 1982 Yılında Anamas Çiçekli Yaylasında Hayvancılık Yapan Karakoyunlu Yörükleri		234
Resim 11: Altın Yayla Ballık Civarı Kırkım Yeri		237
Resim 12: Üstü Branda ile Örtülmüş Kıl Çadırdan Dönüştürülmüş Kulübe, ...		249
Resim 13: Saç Karavan, Küre Mevkii Gedikli Köyü.....		250
Resim 14: Kara (Kıl) Çadır, Çayır Yaylası Aksu		251
Resim 15: Taş Tabanlı Ahşap Baraka.....		251
Resim 16: Çoban Evi (Kelif) Karaçılıkuyu Mevkii Akkeçili Köyü Senirkent		252
Resim 17: Hayvancılık Amaçlı Yapılan Taş Kulübe ve Ağıl, Çayır Yaylası.....		253
Resim 18: Tahta Kulübe ve Ağıl, Çayır Yaylası Aksu		253
Resim 19: Yaylalama Amaçlı Kullanılan Taştan Kulübe, Çayır Yaylası Aksu		253
Resim 20: Yaylalama Amaçlı Yapılan Lüks Kalıcı Konutlar, Çayır Yaylası		254
Resim 21: Güneş Paneli İle Elektrik Enerjisi Üretimi, Çayır Yaylası		254
Resim 22- Resim 23: Yaylada Koyun Kırkımı ve Yardımlaşma, Çayır Yaylası		256
Resim 24: 1. Alanya Çakallar Köyü Tarihi İpekyolu ve Yörük Şenlikleri (2008)		265
Resim 25: Karakoyunlu Yörükleri 20. Anamas	Resim 26: Honamlı Yörükleri 19. Sindel Yaylası.....	265
Resim 27: Karakoyunlu Çayır Camii		267
Resim 28: Aksu Çayır Yaylası Yol Kenarı Arife Kurt Hayrat Çeşmesi ve Namazgâhlık.....		268
Resim 29: Toprak Damlı Taş Duvarlı Ev (1900?)		272
Resim 30: Toprak Damlı Kerpiç Duvarlı Ev (1930?).....		272
Resim 31: Gedikli Köyü Şarkıkaraağaç		273
Resim 32: Resim 33: Gedikli Köyünün İlk Kalıcı Konutları.....		273
Resim 34: Gedikli Köyü Sokak Görünümü Yeni ve Eski Evler.....		274
Resim 35: Gedikli Köyü Kültür Merkezi.....		275
Resim 36: Günlük İşlerini Yaparken Bile Cep Telefonunu Yanından Ayırmayan Yörük Kadını Pekmez Kaynatırken.....		283
Resim 37: Alternatif Tarım ve Ulaşım Aracı Patpat, Gedikli Köyü		284
Resim 38: Isparta İlbeyi Mustafa Küçükyaman.....		288
Resim 39: Deden Toruna Müziko	Resim 40: Enstruman Ustası	302
Resim 41: Kıl Çadırda Kullanılan Dokuma Çuvallar		303
Resim 42: At Üstünde Kullanmak İçin Dokunan Pazar Heybesi ve Yastık Kılıfları ...		304
Resim 43: Honamlı Yörükleri Kültür ve Dayanışma Derneği Web Sayfası		307

HARİTALAR

Harita 1: Dünyada Kırsal Göçebeliğin En Fazla Yaşandığı Yerler	24
Harita 2: 16. Yüzyılda Anadolu’da Yaşayan Yörüklerin Yaşam Sahaları.....	84
Harita 3: Türkiye’de Yörüklerin Yoğun olarak Yaşadıkları Yerler (1941)	85
Harita 4: 1965 Yılı İtibariyle Ülkemizde Kır Pazarları.....	132

GRAFİKLER

Grafik 1: Geleneksel Cemaat Yaşamı Süren Yörüklerin Moral Değerleri	18
Grafik 2: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Tahmini Yıllık geliri	226
Grafik 3: Şehirde Yaşayanlar Tahmini Yıllık geliri.....	227
Grafik 4: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Besiciliğini Yaptığı Hayvanın Türü	235
Grafik 5: Çocuklarda Aktif Yaşam ve Öğrenme Düzeyi Arasındaki İlişki	321

KISALTMALAR

Bkz.	: Bakınız
B.O.A.	: Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgeleri
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
D.P.T	: Devlet Planlama Teşkilatı
D.T.C.F.	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
D.Y.	: Doğum Yılı
ibid	: Adı Geçen
Mrk.	: Merkez
S.	: Sayı
T.T.K.	: Türk Tarih Kurumu
Y.L.T.	: Yüksek Lisans Tezi
vb.	: Ve benzeri

ÖNSÖZ

Yörükler Malazgirt meydan savaşından sonra yoğun olarak Anadolu'ya göç eden Oğuz Türklerinin Orta Asya bozkır kültürünü Anadolu ve Rumeli'ye siyasal ve sosyal koşullara göre uyarlayarak mevsime bağlı döngüsel konargöçer yaşam süren çoğunlukla küçükbaş hayvancılık ekonomisiyle yaşamlarını idame ettiren Müslüman Türklerdir.

Konargöçer yaşama tarzı Anadolu Selçuklu Devleti, Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet Türkiye'sinde uygulanan iskân politikaları ve modernleşme sürecine bağlı olarak zaman içinde değişikliklere uğramıştır. Konargöçerlikten yerleşik yaşama geçen Yörükler kendilerinden daha önce yerleşmiş olan Türkmenlerden farklı olarak yarı-konargöçer bir yaşam sürmeye başlamıştır. 20. yüzyıldan itibaren ortaya çıkan bu yaşama tarzı geleneksel ve modern yaşamın birlikte yaşandığı yerleşik hayat ve göçebe hayatın karakteristik özelliklerinin birlikte görüldüğü ara geçiş yaşantısıdır. Konargöçer Yörük kültürünün en önemli maddi kültür unsuru kara çadır, Yörük kültürünün yaşanılan ve sosyalizasyonla gelecek nesillere aktarıldığı en önemli yaşamsal alan olup yerleşik hayata geçen Türkmenlerin ve şehirli Türklerin kullandığı kalıcı konutlardan oldukça farklıdır. Yarı-konargöçer yaşam süren Yörükler 1980'lere kadar aynı yıl içinde yazları yaylada kara çadırdaki kışları ise kışlada kalıcı konut içinde yaşamışlardır. Günümüzde yaylaya hayvancılık yapmak için çıkan Yörükler arasında kara çadırdaki yaşayanların sayısı oldukça azalmıştır.

1950 sonrası ülkemizde uygulanan iskân politikaları, modernitenin her alanda gittikçe artan etkileri nedeniyle yerleşik yaşama geçen Yörük aşiret, mahalle ve obalarının sayısı gün geçtikçe artmıştır. Saha araştırmamız esnasında araştırma evrenimiz olan Batı Akdeniz Bölgesinde (tam) konargöçer yaşam süren Yörüklere rastlanılmamıştır. Araştırmamızın kırsal yaşam süren örneklemine oluşturan Yörüklerin yaklaşık $\frac{1}{4}$ 'ü konargöçer Yörükçülük hayatını yaşamış, $\frac{3}{4}$ 'ü ise yarı-konargöçer Yörükçülük hayatını yaşamış bireylerden oluşmaktadır. Şehirde yaşayanların bir kısmı konargöçer daha sonra yarı-konargöçer yaşam sürmüş, çoğunluğu ise yarı-konargöçer yaşamdan modern şehir hayatına geçmiş Yörük bireylerden oluşmaktadır.

Yörüklerin günlük yaşama tarzlarında meydana gelen bu değişiklik yüzyıllar içinde oluşturulan Yörük kültüründe de çok büyük değişikliklere neden olmuştur. Yapmış olduğumuz bu çalışmada konargöçer Yörük kültürünün temsilcileri olan kırsal

yaşam sürenler ile şehre göç ederek orada yaşamaya başlayan Yörüklerin sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik hayatlarında, eğitimlerinde, aile ve akrabalık bağlarında meydana gelen değişimleri karşılaştırmalı bir şekilde ortaya koymaktadır.

GİRİŞ

İnsanlar kendilerinin ya da başkalarının davranışlarını tanımlarken yaşama tarzı (*lifestyle*) kavramından yararlanır.¹ Yaşama tarzı bireyin ya da grubun günlük hayatındaki tipik özellikleri içerir. Bu özellikler ilgi alanları, görüşler, davranışlar ve davranışsal yönelimlerle uyumludur. Örneğin, yaşama tarzı boş zamanı değerlendirme şekli, giyim kuşam tarzı, yiyecek-içecek tercihleri, müzik zevki, okuma ve sanat anlayışı, izlediği televizyon programları; tüketici mal ve hizmetlerinin seçimiyle ilgilidir. Bireysel düzeyde yaşama tarzı, kendini ifade etme, kişisel zevk ve kimlikle kendini gösterir. Yaşama tarzı, bir grubun, üyelerine bir yandan birlik beraberlik diğer yandan ise toplumdaki diğer gruplardan farklı oldukları hissini verir.² Yaşama tarzı günlük hayatın belirli yönlerini sosyal veya sembolik değerlerle kuşatmanın belirli bir yoludur.³

Yaşama tarzlarının belirleyici etkenlerinden biri de iktisadi yaşamdır. İnsanlık tarihi, yaygın olarak yapılan iktisadi faaliyetinin niteliğine göre; avcılık ve toplayıcılık, tarımsal üretim ve endüstriyel üretim tarzlarının hâkim olduğu üç dönemden/toplum biçiminden geçerek günümüze doğru evrilmiştir. Her toplum içinde bulunduğu biçime uygun düşen kendine has bir geçim biçimi, dolayısıyla uygun bir yaşama tarzı oluşturmuş ve yine bu biçimle uyumlu bir düşün biçimi ortaya koymuştur. Ancak her devrin kendi koşullarına uygun bir 'biçim' özelliği olsa da, toplumlar yaşam süreçlerini oluşturan tarihsel dönem içinde yaşama tarzının biçim ve koşullarını dönüştürüp geliştirmişlerdir.⁴ Toplumlar geçirdikleri dönüşüm çerçevesinde görece birbirlerinden oldukça farklı özelliklere sahip olsalar da, genellikle bu dönüşüm ve gelişim, bazı sosyal bilimcilere göre ilkelikten ya da geleneksellikten modernliğe, diğer bazılarına göre de gelişmemişlikten ya da az gelişmişlikten gelişmişliğe doğru evrildiği varsayılır. Hangi nitelemeyi kullanırsak kullanalım ilkel, azgelişmiş ya da geleneksel nitelendirmesiyle anılan toplumların en karakteristik özellikleri; *türdeş* ve *eşitlikçi*yen, gelişmiş ya da modern toplumlar ise *farklılaşmış* ve *eşitliksizci* bir yapıya sahiptir.⁵ Durkheim, Tonnies, Weber gibi sosyologlara göre bu iki toplum biçimi arasındaki en

¹ Kamil Kaya, *Türk Toplumunun Yaşama Tarzı*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2003, s.19.

² Tally Katz Gerro, "Lifestyle", in *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*, George Ritzer (Ed.). Blackwell, USA, 2007, pp. 2644-2646.

³ David Chaney, *Lifestyles*, Routledge, London & NewYork, 1996, s. 44.

⁴ Aladdin Şenel, *İlkel Topluluktan Uygar Topluma*, 4. Basım, Bilim ve Sanat, Ankara, 1995, s. 16,17

⁵ Şenel, *a.g.e.*, s. 25

önemli fark örgütlenme farkından kaynaklanmaktadır. Durkheim bu örgütlenme farkını mekanik ve organik işbölümü kavramlaştırmasıyla,⁶ Tönnies, cemaat ve cemiyet teorisiyle ortaya koyarken,⁷ Weber gücünü rasyonel düşünceden alan bürokrasi kavramıyla geleneksel ve modern toplum arasındaki farkı göstermeye çalışır.⁸

İnsanlar kültürel ve sosyal yapı içinde toplumsal yaşamlarını sürdürürler. Kültürel yapı, toplum hayatındaki değer hükümlerini, normları, inançları, kullanılan maddi öğeleri kapsarken sosyal yapı, o toplumun sosyal hayatında gözlenebilen sosyal ilişkiler ve sosyal organizasyonların nasıl işlediğidir.⁹ Yaşanılan mekânsal özelliklere göre toplumların yapıları ve yaşama tarzları farklılıklar göstermektedir. Yaşam alanlarının oluştuğu coğrafi mekânlar ile buralara inşa edilen konut şekilleri fiziksel koşullarla bir dereceye kadar ilgili olsa da bunlara asıl şekil veren o toplumun yaşama tarzını yansıtan kültürüdür.¹⁰ Örneğin kırsal mekânlarda yaşayan Yörükler çoğunlukla köylerini dağ eteklerine kurmuşlardır. Yaşadıkları coğrafi koşullar ve sahip oldukları ekonomik güce göre taş, tuğla ve kerpiçten müstakil bir ya da iki katlı bahçeli evler yapmışlardır. Evlerinin yanına temel iktisadi faaliyetleri olan hayvancılık ile tarımsal üretime yönelik ahır, samanlık, ambar, garaj vb. yerler yapmışlar bahçelerini ise avlu duvarıyla çevirerek kendi özel alanlarında yaşamayı tercih etmişlerdir.¹¹ Şehir hayatı ise bünyesinde yaşayan insanları çoğunlukla yaşam alanlarına bağlı olarak dönüştürmektedir. Zira şehrin en önemli özelliklerinden birisi, ortak yaşam alanlarının çok katlı binalarla sınırlı olmasıdır. Berger'in işaret ettiği gibi, kırsal yaşam sürerken ev ve iş etkinliklerini birlikte yapabilen aile üyeleri kendilerini çok daha fazla özgür ve mutlu hissedebilirken, kent yaşam tarzı bu etkinlikleri her aile üyesi açısından farklılaştırarak daha kısıtlı bir özgürlük ve mutluluk alanı oluşturarak insanların yaşam tarzlarını sınırlandırmaktadır.¹²

Türkler tarih boyunca yerleşik ve göçebe yaşam biçimini birlikte sürdürmüşlerdir. Orta Asya'da Tanrı (*Tengri*) Dağı'nın eteklerinde ve yaylalarında hayvancılık, ovalarında ise tarımsal üretim yapmışlardır. Ayrıca bölgedeki zengin yer

⁶ Emile Durkheim, *Toplumbilimin Yöntem Kuralları*, Çev. Özer Ozankaya, Cem Yayınları, İstanbul, 2013, s. 180.

⁷ Ferdinand Tönnies, *Cemaat ve Cemiyet*, Çev. Emre Güler, Vakıfbank Kültür Yay. İstanbul, 2019.

⁸ Max Weber, *Sosyoloji Yazıları*, Çev. Taha Parla, 6. Baskı, İletişim, İstanbul, 2004, s. 290.

⁹ Mustafa Erkal, *Sosyoloji*, 11. Baskı, Der, İstanbul, 2000, s. 173,174.

¹⁰ Erkal, *a.g.e.*, s. 183.

¹¹ Mehmet Eröz, *Yörükler*, TDAV Yayınları, İstanbul, 1991, s. 112,113.

¹² Peter L. Berger & Thomas Luckmann, *Modernite, Çoğulculuk ve Anlam Krizi*, Çev. Mustafa Derviş Dereli, Heretik Yayınları, Ankara, 2015, s. 30.

altı kaynaklarının işlemeyi bildikleri için Türkler arasında madencilik ve demircilik gibi zanaatlar gelişmiştir. Demiri büyük bir ustalıkla işleyen Türkler yaptıkları silahlarla komşularına karşı üstün olmuşlardır. Bunun yanında Orta Tıyanşanın yarı-göçebe Türk toplulukları yazları Tanrı Dağının serin ve güzel yaylalarında geçirmişler, kışlarını da Batı Türkistan ve Doğu Türkistan'ın bazı vilâyetleri gibi Tanrı dağına bitişik sıcak ovalarında kışlamışlardır.¹³

Orta Asya tarihiyle ilgili araştırmalar yapan bilim insanları, bu bölgede ortaya çıkan kültürel gelişmeyi yalnızca göçebe kavimlerin otlak (mera) bulma mücadeleleri ve oymak yaşam tarzıyla açıklarlar. Bu açıklamaların yanlış olduğunu ilk kez Rus tarihçi Vasily Bartold, Cengiz Devletinin oluşumunu açıklarken, Türk kavimlerinin tarihinin de medeni Avrupa milletlerinin tarihi gibi zor sosyal ve ekonomik şartlar altında ortaya çıktığını belirtmiştir. Türkistan tarihinin devirlere bölünerek irdelenmesi ülkenin iktisadi hayatındaki inkılâplara uygundur. Çünkü ırmaklar boyunca ziraat medeniyeti ortaya çıkarken, Uzakdoğu-Önasya yolları üzerinde ticaret bu ülkede nöbetleşe olmuştur. “Ülkenin en büyük bölümünü teşkil eden bozkırlar, çöller ve dağlarda ‘göçebe usulünde hayvan besleme’ elbette bütün çağlarda kendi yoluyla devam etmiştir.”¹⁴

Gaston Richard, 20. yüzyıla gelindiğinde bile Anadolu’da hiçbir hükümetin yerleşik hale getiremediği Hristiyanlık döneminin onuncu yüzyılından beri var olan Türkmen çoban ordularının konargöçer yaşam sürdüğünü belirtmektedir.¹⁵

Anadolu’ya gelen Oğuzlar büyük bir değişim geçirmişlerdir. Bu değişim sonunda eski Bizans ve Anadolu şehirlerine yerleşen Türkler ile konargöçer olarak Anadolu yaylak ve kışlaklarında dolaşan Yörük¹⁶ aşiret, mahalle ve obaları arasında

¹³A. Zeki Velidi Togan, *Türkili (Türkistan) ve Yakın Tarihi*, Arkadaş, İbrahim Horoz ve Güven Basımevleri, İstanbul, 1947, C. 1, s. 12.

¹⁴Togan, *a.g.e.*, s. 106.

¹⁵Gaston Richard, *L'idée D'évolution Dans la Nature et L'histoire*, Félix Alcan, Paris, 1903, p. 287.

¹⁶**Yörükler** Anadolu Selçuklu Devletinin yıkılışında faaliyete geçen ve ona halef olmuş olan uç Türkmenlerinin Osmanlı devrindeki yerleşmemiş bakiyeleridir. Yörük kelimesi etnik bir ayrışmayı değil göçebe yaşam tarzından kaynaklanan Oğuz Türkleri arasındaki farklılığı ifade etmektedir. Fakat bu kelimenin etnik hiç bir mânası yoktur. Orta ve Batı Anadolu’da bulunan *göçebe* aşiretleri ve onların yaşam tarzlarını ifade etmektedir. Bkz. Faruk Demirtaş, “Osmanlı Devletinde Anadolu’da Kayılar”, *Belleten*, 1948, C. 12, S. 47, s. 583,584; XV. Yüzyıldan sonra Batı Anadolu ve Rumeli’deki göçebe boylara genel olarak Yörük; Doğu’daki yerleşik aşiretlere ise Türkmen adı verilmiştir. Bazı Batılı yazarlar Yörük ve Türkmen arasında bir etnik farklılaşma olduğunu, Yörüklerin Ön Asya göçebeleriyle karıştığını ileri sürseler de (Werner), Osman Turan, Faruk Sümer (Demirtaş) vb. tarihçilerimiz bu görüşe karşı çıkmışlardır. Kısaca; **Türk, Türkmen, Yörük, Tahtacı, Kızılbaş** (Alevi) adları ile vasıflanan topluluklar arasında etnik hiç bir fark olmayıp, hepsi **Oğuz (Türkmen)** kavminin torunlarıdır. Bkz. Faruk Sümer, *Oğuzlar (Türkmenler), Tarihleri – Boy Teşkilatı- Destanları*, 2. Basım, Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Yayınları, No: 170, Ankara, 1972, 174-175. Ayrıca Bkz. Doğan Avcıoğlu, *Türklerin Tarihi*, Tekin

bazı önemli kültürel farklılaşmalar meydana gelmiştir. Bu farklılaşma, tarım ekonomisiyle idame olan insan toplulukları ile hayvancılık ekonomisiyle geçinen topluluklar arasında ki sosyo-ekonomik farklılıklara benzemektedir.¹⁷

16. yüzyılın başından itibaren, Türklerin Anadolu ve Rumeli'ye yerleşmelerinden sonra kendi içyapılarında üç farklı kültür ortaya çıkmıştır. Bunlar:

1-Kültür bakımından konargöçer Türkmen kültürü,

2-Anadolu ve Rumeli kasabalarının yerel kültürü,

3-İstanbul ve İstanbul'dan etkilenen aydınların kültürü, olmak üzere üç ayrı karakter göstermeye başlamıştır.¹⁸

Bütün milletler gibi Türk milleti de, yerleşik hayata geçmezden önce, bir göçebelik hayatı geçirmiştir. Bugün bile Anadolu'nun çeşitli yerlerinde ve muhtelif Türk ülkelerinde göçebeliği devam ettiren perakende oymaklara rastlanır. Fakat bunlar küçük cemaatler olup, çok cüz'i bir azınlık teşkil etmektedir. Türk soyu artık yerleşik hayata geçmiş, ziraat, ticaret ve sanayide ileri şekiller gösteren bir atılım içinde, millet haline gelmiştir. Türk göçebeleri ileri bir medeniyet seviyesinde bulunmuş, yüksek bir kültüre sahip olmuştur.¹⁹ Türkler göçebe hayatını derme çatma bir yapı olan çadırlarda yaşamışlardır. Çadır, Yörük kültüründe bir konut türü ve medeniyet ocağıdır.

Türkiye'de yirminci yüzyılın ortalarında Türkmenler arasında konargöçer bir yaşam süren bulunmazken *Toroslar*'da hala bu hayat tarzını devam ettiren *Yörük* oymaklarına rastlanmıştır.²⁰

Ülkemizde konargöçerliğin temsilcileri Yörüklerdir. Yörük aşiret ve obalarının çoğunluğu günümüzde yerleşik hayata geçmiş bazıları ise yarı-konargöçer bir yaşam sürerken çok azı tam konargöçer olarak yaşamaktadır. Konargöçer Yörük yaşantısını sürdürenler Yörük aşiret, mahalle ve obaları içinde günümüzde sayısı her geçen gün azalan Sarıkeçili aşiretinin az bir bölümüdür.²¹ Bu çalışma Batı Akdeniz Bölgesinde, konargöçer Yörükçülük hayatını az sayıda yaşayan, yörükçülüğün çeşitli faktörler nedeniyle içerik ve şeklinin değişmiş hali yarı-konargöçerliği çoğunlukla yaşayan,

Yayınevi, İstanbul, 1978, C. 1, s. 172. Oğuz Türkleri arasında meydana gelen bu farklılık çoğunlukla sosyal, kültürel ve ekonomik yaşam biçimlerinden kaynaklanmaktadır.

¹⁷ İsmet Parmaksızoglu & Yaşar Çağlayan, *Eski Çağlar ve Türk Tarihinin İlk Dönemleri*, Funda Yayınları, Ankara, 1976, s. 426.

¹⁸ Parmaksızoglu & Çağlayan, *a.g.e.*, s. 427, 428.

¹⁹ Mehmet Eröz, *Türk Kültürü Araştırmaları*, Kutluğ Yayınları, İstanbul, 1977, s. 77.

²⁰ Sümer, *a.g.e.*, s. 174, 175.

²¹ Anadolu'da Konargöçerliğin Son Temsilcileri,

<http://www.haberler.com/anadoludakonargocerliginsontemsilcileri7621803haberi/> (20.02.2017)

günümüzde ise kırsal alanlarda yerleşik ve bir kısmıyla da kent merkezlerine göç etmiş, farklı mesleklerle iştigal eden ancak nostaljik tutkularla bu yaşam tarzıyla ilintisini devam ettiren ve ait olma hissiyle duygusal bağlarını sürdürmekte olan bireylerden oluşan bir örneklem grubu üzerinden elde edilen bulgulara dayanarak Yörüklerin nesiller arası bir süreçte geçirdikleri değişimi incelemeyi amaç edinmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde, konumuz olan Yörüklerin yaşam tarzında meydana gelen değişmelere bir temel oluşturmak üzere geleneksel ve modern toplumun temel özellikleri açıklanmaya çalışılmaktadır. Geleneksel toplum isimlendirmesi birey iradesinin içinde eridiği cemaat ilişkilerine sahip bir toplum yapısını ifade etmek için kullanılır. Ayrıca ekonomik meşguliyet “kapalı ev ekonomisi” kapsamındadır ve aileler arası karşılaştırmalar bakımından işbölümü farklılaşmalar değil benzerlikler içerir. Birey kimliği ve “ben” duygusunun yerine cemaat kimliği ve “biz” duygusu hâkimdir. Yörüklerin de geleneksel toplum yapısı içerisinde böyle bir yaşam tarzına sahip oldukları varsayılmaktadır. Böylece bu bölümde, geleneksel ve modern toplumun temel özellikleri betimlenerek daha sonraki bölümlerde incelenerek Yörük gruplarının yaşam tarzlarında meydana gelen değişimin daha doğru bir şekilde takdir edilmesi ve anlamlandırılması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümü Yörükler ve konargöçerlik yaşam tarzının Türkler’le ilişkisini ortaya koymayı ve Türklerin bir kısmının Anadolu’ya göç süreciyle birlikte başlayan bu yaşam tarzı tercihinin geçirdiği tarihsel süreci özetlemeye çalışmaktadır. Bu bölüm ayrıca Yörüklerin yaşam tarzı özelliklerini ortaya koymak amacıyla ve tezde sıklıkla kullanılan temel kavramlar çerçevesinde, genel olarak Türklerin, özelde ise Yörüklerin toplumsal örgütlenme yapısı, kültürü gibi hususları dikkate alarak, bunların yaşam tarzlarını şekillendirmedeki etkileri, literatüre yansıyan bilgiler çerçevesinde ele alınmaktadır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, araştırma yöntem ve teknikleriyle ilgili bilgiler verildikten sonra, tezin asıl odağı olan Batı Akdeniz Bölgesi Yörüklerinin yaşam tarzları yani sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri; hem yaptığımız saha çalışmasındaki gözlem ve mülakatların analizi hem de elde edilen bulguların ilgili literatürle karşılaştırılması yapılmaktadır.

Ayrıca bu bölümde saha çalışması esnasında örneklem üzerinden elde edilen veriler bağlamında güncel Yörük yaşamının mevcut durumu, bu yaşamla ilgisi olan

bireylerin Türkiye'nin modernleşme sürecine paralel olarak geçirdiği değişimler, örneklem üzerinde uygulanan mülakat formunda yer alan sorular çerçevesinde, nicel ve nitel bağlamda analiz edilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GELENEKSELDEN MODERNE TOPLUMSAL YAPI VE TOPLUMSAL İLİŞKİLER

1. Geleneksel Toplum Olgusu

Geleneksel özelliklere sahip toplum ile modern toplum arasında yapısal ve yaşamsal bağlamda birçok farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar genel olarak yaşamsal, maddi ilişkiler, sosyal ilişkiler ve toplumsal kurallar çerçevesinde ele alınabilir. Amerikalı sosyal tarihçi James M. Henslin geleneksel ve modern toplumların karşılaştırmalı özelliklerini detaylı bir şekilde ele alarak bu özellikleri aşağıdaki şekilde tabloştürmüştür.²²

Tablo 1: Geleneksel ve Modern Toplamların Karşılaştırılması

Nitelikler	Geleneksel Toplamlar	Modern Toplamlar
Genel özellikler		
Sosyal Değişme Hızı	Yavaş	Hızlı
Grup Büyüklüğü	Küçük	Büyük
Dini İnanış	Daha çok	Daha az
Eğitim	Düzensiz / sıradan	Düzenli / resmi
Yerleşim Yeri	Kırsal	Kentsel
Aile Büyüklüğü	Büyük / geniş	Küçük
Bebek Ölümleri	Yüksek	Düşük
Yaşam Süresi	Kısa	Uzun
Sağlık Hizmetleri	Evde tedavi ve bakım	Hastanede tedavi ve bakım
Zamansal Yönelim	Geçmişe	Geleceğe
Nüfustaki Dönüşüm	Birinci Derece	Üçüncü / dördüncü derece
Maddi İlişkiler		
Endüstrileşme	Yok	Var
Teknoloji	Basit	Gelişmiş
İşgücü Ayrımı	Basit	Gelişmiş
Gelir Düzeyi	Düşük	Yüksek
Mal-Mülk Sahipliği	Az	Çok
Sosyal İlişkiler		
Toplumsal Örgüt Yapısı	Cemaat/ Gemeinschaft	Cemiyet/ Gesellschaft
Aile Yapısı	Geniş	Çekirdek
Yaşlılara Saygı	Çok	Az
Toplumsal Tabaklaşma	Katı ve kesin	Daha Açık
Statü Biçimleri	Daha çok doğuştan gelen	Daha çok sonradan kazanılan
Kadın Erkek Eşitliği	Daha az	Daha çok
Toplumsal Kurallar		
Ahlaki Normlara Bağlılık	Kesin	Görece
Sosyal Kontrol	Gayri resmi	Resmi
Farklılıklara Karşı Gösterilen Saygı	Daha az	Daha çok

²² James M. Henslin, *Essentials of Sociology*, 11th Edition, Pearson, USA, 2014, p. 476.

Modern toplumda yaşayan her bir bireye *modern insan* denilir. Levent Köker, modern toplumda yaşayan bireylerin sahip oldukları en temel karakteristiklerin bir listesini yaparak, modern insanı şu şekilde betimler.²³

- a) Her zaman yenilik ve değişime hazır ve açıktır.
- b) Yalnız kendi yakın çevresinde değil, onun dışında karşılaştığı sorun ve konu hakkında da fikir sahibidir.
- c) Hayata bakışı ve bu çerçevede yaşama tarzı geçmişten çok, bugüne ve geleceğe yöneliktir.
- d) Plan ve düzen, hayatının vazgeçilmezleridir. Tüm faaliyetlerini belirli bir plan ve düzen içerisinde yürütür.
- e) Doğaya ve çevreye egemen olma, onu değiştirme, kontrol altına alma modern insanın en büyük inancıdır.
- f) Bireysel zihniyet rasyonalisttir. Toplumsal davranışları kader veya kapris belirlemez. Toplumsal güvene büyük önem verir.
- g) Toplumsal yaşamda karşılıklı saygı göstermenin öneminin farkındadır, bu nedenle başkalarına saygı gösterme eğilimi daha güçlüdür.
- h) Hayata bakışında bilim ve teknolojiye daha çok inanç duyar.
- i) Adalet duygusu liyakat temellidir.

Yukarıdaki özelliklere sahip geleneksel olmayan insan tipinin yer aldığı modern toplumda insanın doğa ve diğer insanlar ile olan ilişkilerinde, bu özelliklerden kaynaklanan özel düşünüş ve davranış kalıplarının varlığı görülecektir. Çünkü modern insan kendine has özellikleriyle günümüz dünyasında varlığını sürdürmektedir.

1.1.Geleneksel Yaşamda Kimlik (Cemaat/Aşiret Kimliği)

Ferdinand Tönnies²⁴ sosyal ve politik bağlamda bir teori geliştirerek toplumları yaşadıkları ilişki tipine göre sınıflandırmıştır. Tönnies'in geliştirdiği bu teori, klasik sosyolojik teoriler arasında yer almakla birlikte günümüzde bile güncelliğini korumaktadır. Geliştirilen bu teoride toplumsal yapı iki kategorik yaşam içinde irdelenir. Bunlardan birincisini modernite öncesi dönemde yaşayan toplumların yaşam biçimi olan cemaat/topluluk (*Gemeinschaft*) teorisidir. Tönnies'e göre samimi, rahat ve dışa kapalı birlikte her türden yaşayışlar topluluk yaşamıdır. "Toplum kamusal yaşamdır, dış dünyadır. İnsanlar toplulukta doğumlarından itibaren iyisiyle kötüsüyle kendilerini halkıyla bağlanmış/birleşmiş bulur. İnsan topluma ise, yabancı bir diyarmış gibi dâhil olur".²⁵ Cemaat/topluluk yaşamı orijinal ya da doğal durumdaki insan iradesinin tam bir birliği olduğu fikrine dayanır. Bu teoride insanlık, orijinal halinde

²³ Levent Köker, *Modernleşme Kemalizm ve Demokrasi*, 10. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007, s. 40,41.

²⁴ Ferdinand Tönnies, *Cemaat ve Cemiyet*, Çev. Emre Güler, Vakıfbank Kültür Yayınları, İstanbul, 2019.

²⁵ Tönnies, 2019, s.34.

yani doğal durumunda tam bir birlik içinde yaşar.²⁶ Topluluk üyesi birey en içten şekilde kendisini ait olduğu topluluğun doğal üyesi olarak görerek ona uygun bir kimlik geliştirir.

Kimlik, sosyal bilimler tarafından günümüzde yoğun olarak kullanılan bir kavramdır. “*Kimlik*” Batıda 1975’ler öncesi psikoloji/soysal-psikoloji gibi bilim dallarında karakter yapısının belirlenmesi, “benlik”²⁷ ve “idiosyncrasy” tarzı bireysel niteliklerin araştırılmasında ele alınmıştır.²⁸ “En yalın tanımıyla kimlik, kişilerin, grupların, toplum veya toplulukların ‘*kimsiniz, kimlerdensiniz*’ sorusuna verdikleri yanıt ya da yanıtlardır.”²⁹ Bireyin kimlerden olup olmadığı onun bireysel ve toplumsal öğrenmeleri sonucunda ortaya çıkar. Bu öğrenmeler çoğunlukla kültürel aktarım yoluyla oluşmaktadır. Kimliğin temelde bireysel ve toplumsal olarak iki boyutu vardır. Çünkü insanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliği onun psiko-sosyal özelliklerinin bulunmasıdır.³⁰

“Kimlik”; "bireysel", "toplumsal", "ulusal", "etnik", "kültürel", “dini” farklılıkları yani bireyi başka bireylerden ayıran, bireyin günlük hayatına etki eden, onun davranışlarını yönlendiren biyolojik, psikolojik ve sosyal bir varlık olarak insanı ifade etmek için kullanılmaktadır. Psiko-sosyal bir varlık olan insan birbirinden bağımsız olarak aynı anda birçok kimlik taşımakta ve bu kimliklerini yeri ve zamanı geldikçe kullanmaktadır.

Kimlik bir tanımlama aracıdır. Amin Maalouf’un tanımıyla “Kimliğim beni başka hiç kimseye benzemez yapan şeydir”.³¹ Sosyolojik olarak birey, kendisini başkalarından kimlik farklılığıyla ayırabilir.

Kimlik bizi bizden farklı olanları yani ötekileri tanımamızı kendimize göre ötekinin farklılığını algılamamızı sağlarken; farklılığımıza bağlı olarak varlığımızın bilincine varmamızı sağlar. Kime benzediğimizi ya da kimlere benzemediğimizin farkına kimlikler yardımıyla varırız. Bozkurt Güvenç, kimlikleri *Bireysel Kimlikler* (kişiyi ötekilerden ayırmak için verilen nüfus cüzdanı vb.), *Kişisel Kimlikler* (dernek üyeliği

²⁶ Tönnies, *a.g.e.*, s.10, 36; Ayrıca Bkz. Ferdinand Tönnies, *Community and Civil Society*, Edited by Jose Harris, Cambridge University Press, 2001, p.ii, 22.

²⁷ Bkz. Erik Erikson, *Identity: Youth and Crisis*, W.W. Norton, New York, 1968, Reissued as a Norton paperback, 1994, p. 91-93.

²⁸ Orhan Türkdoğan, *Etnik Sosyoloji*, Timaş Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 1999, s. 7.

²⁹ Bozkurt Güvenç, *Türk Kimliği: Kültür Tarihinin Kaynakları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993, s. 3

³⁰ Jan Assmann, *Kültürel Bellek*, Çev. Ayşe Tekin, 2. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2015, s. 148.

³¹ Amin Maalouf, *Ölümcül Kimlikler*, Çev. Aysel Bora, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2008, s.16.

vb.), *Ulusal Kimlikler* (Yurt dışına giderken bizi gideceğimiz ülkedeki insanlarla farklılığımızı belirten kimlikler Örn: Pasaportumuzda Ay-Yıldız Bulunması) olarak üçe ayırmaktadır.³²

Alman Mısır kültür bilimcisi Jan Assman'da *kimliği* Güvenç gibi üçe ayırarak irdelemektedir.

1. Bireysel kimlik: Bireylerin bilincinde kurulan ve saklanan, onu tüm ("öneme sahip") diğerlerinden ayıran detayların yarattığı imgedir, bedensel varlığın kılavuzluğunda gelişen kendilik bilinci, onun indirgenemezliği, benzersizliği ve yeri doldurulamazlığıdır.
2. Kişisel kimlik: Bireyin, sosyal yapının özel bileşimlerine dâhil oluşu ile yüklendiği roller, özellikler ve yetkililerdir.
3. Ortak kimlik (biz kimliği): Bir grubun yarattığı ve üyelerinin özdeşleştiği imgedir. Ortak kimlik gurubu oluşturan bireylerin kendilerini grupla özdeşleştirmeleri sonucu ortaya çıkar. Ortak kimlik grup üyelerinin bilinçlerindeki canlılığı ölçüsünde yaşar, bu canlılığın yoğunluğuna bağlı olarakta güçlü veya zayıftır.³³

Tablo 2: Kimliğin Algılayış ve Algılanış Şekli

Bireyin algılayış şekli	“Ben”		“Biz”
Algılanan kimlik	Bireysel	Kişisel	Ortak

Ortak kimlik kendisini bu kimlikle toplumsal hayatta tanımlayanlar var oldukça yaşama imkânı bulur. Bu kimliklerin hepsi birey tarafından farklı zamanlarda, farklı yerlerde kullanılan bir birleriyle ilişkili kimliklerdir. Kimlikler bireyin toplum içindeki rolüne, doğuştan veya sonradan kazandığı statüsüne, içinde yaşadığı toplumun örf, adet, gelenek ve göreneklerine göre değişmektedir. Kimliğimiz bizim dünyadaki konumumuzu belirtir. Kim olduğumuzu, kimlerden olduğumuzu, tarihi süreç içinde nereden gelip nereye gittiğimizi kimliklerimizle biliriz.³⁴ Bu durum tanışma veya sohbet esnasında “Nerelisiniz?”, “Kimlerdensiniz? Sorularına verdiğimiz cevaptır.

Kimlik kültürle iç içe geçmiş ve bir şekilde sürekli dinamik değişim göstermektedir. Kimlik bizi kendinden hissettiğimize yaklaştırırken bizden farklı olana da ister istemez uzaklaştırmaktadır. Sosyal ilişkilerimizde bizden olanlarla, yani aynı kimliğe sahip olduğumuz insanlarla daha kolay ve yoğun bir ilişkiye gireriz. Sosyal ilişkiye giren birey, öncelikle, “ben/biz” den “öteki”ye doğru gider. Çünkü “ben” bireyle aynı kültürel değerlere sahip olandır. Benden ötekine geçişteki ayrım kültürel farklılıktır. Bireysel kimlik ile toplumsal kimlik bir birine eklemlenmiştir. Jeffrey Weeks’in belirttiği gibi: “... kişisel konum duygusu bireyselliğinize değişmez bir öz

³² Güvenç, a.g.e., s. 4. Örneğin: Mehmet Ali Kılıçbay, *kendisini kişisel kimlik yerine ulusal kimliğiyle Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı* olarak tanıtmıştır. Bkz. “Türk Aydınının Dünyasını Anlamak”, *Türk Aydın ve Kimlik Sorunu*, İçinde, Yayına Hazırlayan Sabahattin Şen, Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 1995, s. 175–179

³³ Assmann, a.g.e., s. 141,142.

³⁴ Assmann, a.g.e., s. 5.

verir. Ama aynı zamanda sizin toplumsal ilişkilerinize, diğerleriyle olan karmaşık bağlarınıza ilişkindir...”³⁵

1.2. Kimlikleşme Süreci

Kimlik insanların toplum içersinde yaşarken elde ettikleri bir anlam ve tecrübe kaynağıdır. Dünyada yaşayan ve yaşamış insan grupları arasında ben-öteki, biz-onlar arasında bir takım farklılıklardan kaynaklanan toplum ve kültür farklılıkları vardır. Calhoun’un “*kendini bilmek*” olarak ifade ettiği bu durum her ne kadar bir keşif gibi gelse de aslında her zaman bir inşadır. Kendini bilmek, başkaları tarafından belli bir tarzda bilinmeye yönelik iddialardan asla ayrılamaz.³⁶

Bir birey ya da ortak bir aktör birden fazla kimliğe sahip olabilir. Fakat birden fazla kimliğe sahip olunduğunda toplumsal eylemde bulunurken çelişki ve gerilim yaşanır.

Bu yüzden de kimliğin geleneksel olarak sosyologların rol ya da rol-kümeleri dediklerinden ayrılması gerekir. Roller (örneğin aynı anda işçi, anne, komşu, sosyalist bir militan, bir sendika üyesi, bir basketbol oyuncusu, kiliseye giden biri ve sigara tiryakisi olmak) toplumun kurumları ve örgütlenmesi tarafından yapılandırılan kurallarca tanımlanmıştır.³⁷

Birey sahip olduğu kimliklere göre davranışını toplumsal anlaşmalara bağlı olarak şekillendirir. Sosyalizasyon sürecinde inşa edilen kimlikler sayesinde aktörler kendisilerini tanıır ve anlamlandırır.

Türkiye’de 1980’lerden itibaren Yörük-Türkmenler arasında dernekleşme suretiyle sivil toplum kuruluşları kurulmaya başlanmıştır.³⁸ Kurulan derneklerin çoğunluğunda adından anlaşılacağı üzere kurulan yer haricinde “*kültür ve yardımlaşma*” kuruluş amacına uygun olarak yer almaktadır. Günümüzde bu derneklerin birçoğu sivil toplum kuruluşları arasında sistemli ve güçlü olmak için federasyon, konfederasyon ve en üstte birlik çatısı altında toplanmıştır. Bu nedenle ülkemizde yaşayan Yörük-

³⁵J. Weeks, “Farklılığın Değeri”, J. Rutherford, vd., *Kimlik: Topluluk/ Kültür/ Farklılık*, içinde, İstanbul, Sarmal Yayınları, 1998, s. 85. aktaran Sefa Şimşek, “Günümüzün Kimlik Sorunu ve Bu Sorunun Yaşandığı Temel Çatışma Eksenleri”, U.Ü. *Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 3, S. 3, 2002, s. 31.

³⁶Craig Calhoun, (Editor) *Social Theory and the Politics of Identity*, Oxford: Blackwell, 1994, p. 9-10; aktaran Manuel Castells, *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, Kimliğin Gücü*, Çev. Ebru Kılıç, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları No:132, 2006, C.2, s. 12.

³⁷ Manuel Castells, *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, Kimliğin Gücü*, Çev. Ebru Kılıç, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları No:132, 2006, C.2, s. 13.

³⁸ Bkz. 8.1. Yörükler Tarafından Kurulan Sivil Toplum Kuruluşları, s.144.

Türkmenlerin kurdukları STK'lar aracılığıyla “meşrulaştırıcı kimlik”ğe sahip oldukları ve buna yönelik politikalar geliştirdikleri görülmektedir.

Kimlik olgusunun 1789 Fransız ihtilali sonrasında ortaya çıkan milletleşme ile yakın ilgisi bulunmaktadır. Çünkü insanlar içinde yaşadıkları sosyo-kültürel çevreye göre ben ve öteki ayrımı yapmaya başlamıştır. Kendini tanımlarken ötekilere göre kendinin farklılıklarını ve birbirlerinin benzerliklerini öğrenmeye başlamıştır. Aynı sosyo-kültürel çevrede yaşayan insanlar bir birlerine daha yakın davranırken ötekilere karşı farklı davranabilirler. Aynı soy soptan olmak aynı genetik yapıya, aynı kültüre sahip olmak demektir. Birden fazla noktada aynı ortak paydada birleşenler ile diğerleri arasında farklılıklar elbet olacaktır. İnsanlar ister istemez yaşayarak ya da görerek bu farklılığın ayırımına varacaktır.

1.3. Aşiret Kimliği

Aşiret, göçebe topluluklara verilen genel addır. Aşiret, Arapça bir kelime olup “kabile” karşılığı kullanıldığı gibi kabilenin altında daha küçük bir topluluğu da ifade edebilir.³⁹ “Türkçe’de ise yaygın olarak göçebe unsurlar için kullanılmış, özellikle Osmanlılar döneminde boyun altında, cemaatin üstünde bir topluluğa ad olmuştur”.⁴⁰ Osmanlı arşiv kayıtlarında toplumsal yapıyı oluşturan “konargöçer” veya “Yörük” olarak kaydedilen teşekküller, yukarıdan aşağıya bir sıraya göre, boy, oymak, aşiret, oba şeklinde ayrılmaktadır. Fakat bu hiyerarşik sıralamaya bazı eklentilerin yapıldığı ya da sıralamanın değiştiği durumlar da söz konusudur. Konargöçer Yörük aşiretleri boy (kabile, tâife), aşiret, mahalle, oba (aile), cemaat, oymak, şeklinde bölümlere ayrılmaktadır.⁴¹

Türk boylarının “her birinin başında Bey (Boybeyi) ismi verilen ve boyun idari işlerini yürüten bir kişi bulunurdu. Aşiretlerde ise bu görevi Mir-aşiret’leri yürütürdü.”⁴²

³⁹ Aşiret kelimesi, (العشيرة ج عشائر, عشيرات) “kabile; akraba” manasında olup aslı, Arapçada on sayısı anlamına gelen (العشرة) “el-aşere”den gelmektedir. Bundan kasıt da (آل بيت الرجل) “Adamın ehli beyti”dir. Bu beyt, aynı evden çıkan çocukları ve torunları ihtiva etmekle birlikte kardeşlerini, amcalarını, dedelerini vb. yakınlarını da kapsamaktadır. Bkz. İbn Manzûr, *Lisânü’l-Arab*, Dâru’l-Fikr, Beyrut, 1990, C.IV, s.574. Bu kelimenin kapsamı ise Kur’an-ı Kerim’de Şuarâ Suresi 214. âyette açıkça ortaya konmaktadır: ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ “En yakın aşiretini (hısımlarını) uyar”. Bu ayette Hz. Peygamberin Risâlet tebliğine aşiretini davet ederek başlaması emir olunmaktadır. Aşireti de Haşim oğullarıdır.

⁴⁰ Yusuf Halaçoğlu, “Aşiret”, *İslam Ansiklopedisi*, C.IV, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1991, s.9.

⁴¹ Halaçoğlu, a.g.e., s.9.

⁴² Halaçoğlu, a.g.e., s.17.

Aşiret/kabile, devletin atadığı ya da kendi içinden ortaya çıkan bir başkan tarafından yönetilen mahalli gruptur. Yörük-Türkmenler beylerini seçerken demokratik bir yöntem ve liyakat çerçevesinde hareket ederek beylerini seçim yolu ile iş başına getirirlerdi. “Bu seçim devlet tarafından tasdik edildikten sonra, bir beylik beratı gönderilirdi. Gerektiği zaman, yani yönetimde âcizlik göstermeleri veya kendisine bağlı olan aşiretlere zulmettikleri zamanlarda, devletin bunları azletme yetkisi vardı.”⁴³ Görülen o ki Yörükler arasında hak, adalet, liyakat ve idare kavramlarının toplumsal hayata yansıyan pratikleri büyük önem taşımaktadır.

Aşiret üyeleri içselleştirilmiş bir kültürel kimliğe sahiptir. Aşirete bağlı üyeler var oldukça aşiret, bekasını devam ettiren bir sürekliliğe sahiptir. Örgütlü bir cemaat yapısı olan aşiretlerin üyelerinin şahsi iradeleri aşiret kültüründen farklılık gösteremez. Çünkü her üye aşiretle aynı kimlik ve öze sahiptir. Kısmi bir özgürlük alanına sahip olan üyeler, aşiretin düşünce tarzı ve pratik uygulamalarıyla büyük ve kısmen kendine özgü davranış ve değer kalıpları geliştirerek farklılaşabilir. Aşiret yaşamı Tönnies’in geleneksel cemaat teorisine uygun düşmektedir. Bu bağlamda cemaat yapısının kültürel muhafaza ve kültürel aktarım sürecini Ferdinand Tönnies şu şekilde ifade eder:

Bu süreç sadece bir bireyin kendine özgü faaliyetiyle sadece küçük bir kısımda tamamlanır. Bireyde evrim geçiren edinilmiş nitelikler (ve aynı zamanda irade biçimlerinin maddi yönü) onun çocuklarına aktarılır. Eğer şartlar uygunsa çocuklar bu özellikleri geliştirir ve aynı niyetle uygulamaya devam eder. Böylece kullanma ve alıştırma yoluyla daha güçlü hale gelir veya belli uygulamalarla daha da uzmanlaşırlar. Atalarının tüm gayretleri bireyin kendi büyüme ve gelişiminde kendine uyarlanmış, kısaltılmış ve basitleşmiş biçimde yinelenir.⁴⁴

Aşiretlerin sosyo-kültürel değişmesini inceleyen Musa Taşdelen’e göre aşiretlerde bazı yapısal farklılıklar ortaya çıkabilir. Örneğin: Türkmen aşiretlerinden farklı olarak Kürt aşiretlerinden bazıları ayrı kökenden gelmekle birlikte çok kuvvetli dil ve kültür ortaklığı bulunan farklı oymakların bir araya gelmesiyle konfederasyon-aşiret grubu oluşturabilirler.⁴⁵

Osmanlı İmparatorluğu döneminde, aşiretlerin yönetimi iki farklı türde yapılıyordu. Birincisi, devletin doğrudan konargöçer aşiretleri yönetmek için atadığı voyvoda/Türkmen beyi, bu tarz atamada voyvoda aşiretin devlete ödeyeceği vergi tahsilini iyi yapıp yapmamasına bağlı olarak bir yıl veya daha uzun süreli

⁴³ Halaçoğlu, *a.g.e.*, s.17.

⁴⁴ Tönnies, s.239.

⁴⁵ H. Musa Taşdelen, *Göçerlerin Şehirleşmesi(Beritanlı Aşireti Örneği)*, Turan Yayıncılık, İstanbul, 1997, s. 22.

görevlendirilebilmekteydi.⁴⁶ İkincisi ise; aşiret mensupları tarafından tayin edilen boybeyi, kethüda ve oymakbaşı, ünvanları ile anılan ve aynı zamanda devlet tarafından onaylanan kişiler yapmaktaydı.⁴⁷

Yörüklerde aşiret yapısı, ülkemizde belli coğrafi mekânlarda konargöçer bir yaşantı içinde birlikte yaşayan aile gruplarının çoğunlukla endogomi evlilik tarzının görüldüğü, çoğunlukla küçükbaş hayvancılık ve kısmen tarım ekonomisinin yapıldığı yarı kapalı bir toplumsal birlikteliktir. Soy bağılılığı, konargöçerliğe bağlı oluşan göçer hayvancılık aşiretlerin temel özellikleridir. Hayvancılık ve tarım ekonomisinin yapıldığı aşiretlerin gücü, aşireti oluşturan mahalle, oba ve bunları oluşturan ailelerin nüfuslarının çokluğu ile ölçülmektedir.

Filiz Doğanay'a göre; Toplumumuzu oluşturan bireylerin bir kısmı günümüzde de kendilerini önce bir oymak üyesi sonra da oymağın bağlı olduğu aşiretin üyesi olarak görmektedir.⁴⁸ Görünen o ki, aşiret yapısı, ülkemizdeki insanların kimlik örtüsünü oluşturmaktadır. Çünkü kırsal kesimde yaşayan bir aşiret mensubu, herhangi bir nedenle şehre göç etse, şehirde yeni statüler kazansa dahi “aşirete mensup olma” aidiyet duygusunu belirlemede başat rol oynamaktadır. “Bu durum, “aşiret” ortadan kalksa da “aşiret olgusu”nun kaybolmayacağını göstermektedir. Aşiret olgusu, fertleri bir araya getiren, bütünleştiren ve mensuplarıyla özdeşleştiren bir hareket noktasıdır.”⁴⁹

Önceden Batı Akdeniz Bölgesinde yer alan Yörük-Türkmen aşiretlerinde -tıpkı Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ki aşiretlerde olduğu gibi- üyeler arasında, sağlam bir “biz” duygusu mevcuttu. Aşiret üyesi bireyler içinde yer aldıkları ortamda kendilerinin yemek, barınma, savunma, adalet gereksinimlerinin karşılanacağını, sıkıntı ve sevinçlerinin paylaşılacağını sosyalizasyon sürecinde, içselleştirir, hatta o yapıyla ve o yapı içinde yer alan her bir insanla özdeşleşerek “biz” duygusuna ulaşırdı.⁵⁰

Ülkemizde 1970’lerin sonlarına doğru Yörük aşiretleri arsındaki “biz” duygusu kaybolmaya başlamıştır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan aşiretler arasında ise 1990’lardan sonra giderek “biz” duygusu önemini yitirmiştir.⁵¹ Günümüzde

⁴⁶ Tufan Gündüz, *Anadolu’da Türkmen Aşiretleri*, Yeditepe Yayınevi, 4. Baskı, İstanbul, 2015, s. 46.

⁴⁷ Gündüz, *a.g.e.*, s. 178.

⁴⁸ Filiz Doğanay, *Sosyal ve Kültürel Dönüşüm Sürecinde Harran Ovası ve GAP Uygulaması*, DPT Yayınları, Ekim 1994, s. 9.

⁴⁹ Türkoğlu, *a.g.e.*, s. 189.

⁵⁰ Oya Açıkalın, *Urfa Aşiretleri*, Basılmamış Araştırma Raporu, GAP Bölge Kalkınma İdaresi, Şanlıurfa, 1991; aktaran Doğanay, 1994, s. 10

⁵¹ Doğanay, *a.g.e.*, s. 16.

Yörükler ve Türkmenler kurmuş oldukları sivil toplum kuruluşlarıyla köy, oba, mahalle ve aşiret yapısı içinde örgütlenmekte ve her yıl geleneksel halde kutladıkları Yörük şölenleri ile gelecek kuşaklara “biz” duygusunu aşılayarak kimlik bağlarının sürdürmeyi amaçlamaktadır. Özellikle kırsal alandan şehre göç eden Yörük obası veya aşiret mensupları, şehrin kültürel dezenformasyonuna karşın kimlik bilincinin verdiği aidiyet duygusunu şehirlerde kurulan STK’lar aracılığıyla canlı tuttukları için bireyler kendilerinden bahsederken “...Yörük aşiretinden/obasından”ım diyebilmektedir.

Orhan Türkdoğan’a göre aşiret olgusu, üyesine sadece bir mensubiyetlik duygusu vermiyor, koymuyor; aynı zamanda ferde bir aşiret şuuru kazandırarak “aşiretlik” denilen bir olgunun gerçekleşmesine katkıda bulunmaktadır. Fakat bu durum geleneksel toplumsal yapının kurumlaşmasını ve makro düzeyde toplumsal bütünleşmeyi olumsuz yönde etkileyebilmektedir.⁵² Türkdoğan’ın yapmış olduğu bir çalışma sonuçları aşiret olgusunun ülkemizde yaşanan sosyo-kültürel değişmeye bağlı olarak saygınlıklarını kaybetmeye başladığını buna bağlı olarak aşiretlerin varlıklarını sürdürmek için kendilerinin yeni stratejiler geliştirdiklerini göstermektedir.⁵³

Ülkemizde aşiretlerle ilgili yapılan çalışmalar göstermektedir ki aşiret örgütlenmesi hızlı bir erime aşmasındadır. Aşiret örgütlenmesi bir birine zıt iki yolla çözülmektedir. Birincisi Emirdağ ve Edremit Türkmenlerinde olduğu gibi daha küçük olan soylarının geldiği grup unutulup, o bölgedeki en büyük topluluğun üyeliği kabul edilir. İkincisi ise Yörüklerde görülen, soylarının geldiği küçük, bağımsız grupların üyeliği kabul edilmekle birlikte bu grupların tümünün ortak bir atalarının olduğu duygusu zamanla yok olur.⁵⁴ Aşiretler sosyolojik bağlamda aynı zamanda etnik bir grup özelliği de göstermektedir. Anthony Smith’e göre etnik bir topluluğu meydana getiren altı temel nitelik vardır:⁵⁵

Kolektif bir özel ad	Ortak kültürü farklı kılan bir ya da daha fazla unsur
Ortak bir soy miti	Özel bir “yurtla” bağ
Paylaşılan tarihi anılar	Nüfusun önemli kesimleri arasında dayanışma duygusu

Ona göre belirli bir nüfus yukarıda bahsedilen niteliklere ne kadar sahipse veya paylaşıyorsa ideal etnik topluluk ya da etni tipine o ölçüde yaklaşır. Sonuç olarak

⁵² Orhan Türkdoğan, *Güneydoğu Kimliği; Aşiret, Kültür, İnsan*, Türk Ocağı Bolu Şubesi Yayınları, Bolu, 1995, s. 184.

⁵³ Türkdoğan, 1999, s. 186.

⁵⁴ Peter Alford Andrews, *Türkiye’de Etnik Gruplar*, Ant Yayınları Tüm Zamanlar Yayıncılık, İstanbul, 1992, s. 16.

⁵⁵ Anthony D. Smith, *Millî Kimlik*, Çev. Bahadır Sina Şener, İletişim Yayınları, İstanbul, 1994, s. 42.

aşiretle ilgili veriler göstermektedir ki aşiret; yaşadığı yerde toplumsal ilişkileri sistemli bir şekilde düzenlemekte, üyelerine sosyalizasyon sürecinde kimlik kazandırmakta, üyelerinin psiko-sosyal ihtiyaçlarını gidermede etkin bir rol oynamaktadır.

1.4. Cemaat Yaşamında Toplumsal İlişkiler

Cemaat yaşamında toplumsal ilişkiler karşılıklı anlayış/hoşgörü veya uzlaşma üzerine inşa edilirse üyeler bir birlerine ve mensup oldukları toplumsal yapıya karşılıklı olarak bağlanır. Bu durum insanların bir bütünün mensupları olarak bir arada tutan özel toplumsal güç ve kardeşlik hissidir. “Karşılıklı anlayış, bir kişinin diğerinin hayatına dâhil olma hakkı doğrudan ilgisini, onun mutluluk ve hüznlerini paylaşma arzusunu yansıtarak birbirini samimi olarak tanımak üzerine kuruludur”.⁵⁶ Kısaca topluluğu ayakta tutan ve toplumsal ilişkilerini çatışma olmadan sürdürmelerini sağlayan değerler mensup olanlar tarafından ortaklaşa hissedilen ve yaşatılan saygı, anlayış, uyumdur. Tönnies’in cemaat teorisine göre topluluğun toplumsal ilişkilerini belirleyen 3 kural vardır. Bunlar:

- 1) Akrabalar ve eşler birbirini sever ya da kolaylıkla birbirine alışır, sık sık birbirini düşünür ve birbirleriyle sevecen sohbet ederler. Arkadaş ve komşular için de aynısı geçerlidir.
- 2) Birbirini sevenler arasında karşılıklı anlayış vardır.
- 3) Birbirini seven ve anlayanlar birlikte yaşar ve ortak varoluşlarını düzenlerler.⁵⁷

Geleneksel toplum yapısı özellikle kırsal yerleşim yerlerinde mevcut olup toplumsal ilişkilerde buna göre şekillenir. Kırsal yaşamın temel idari birimi olan köylerde toplumsal yaşam örf, adet, gelenek ve göreneğin birincil toplumsal ilişkileri şekillendirdiği bir yaşam üzerine inşa edilir.⁵⁸

Yörüklerin meskûn olmadan önceki kültürlerinde aşiret, mahalle, oba, içindeki Yörük Kocalarının yeri önemlidir. Çünkü aşiret içinde ya da aşiretler arasında meydana gelen her türlü sorunu (kavga, ihtilaflar, kız kaçırma vb.) Yörük Kocaları (ihtiyar heyeti) tarafları bir araya getirerek, vakayı müzakere eder, sonra çözümü hükme bağlarlardı.⁵⁹ İhtilaf halindeki her iki taraf Yörük Kocalarının en adil kararı vereceklerine olan inancın tam olması nedeniyle verilen karara itiraz etmez, gönüllerini hoş tutarak verilen karara rıza gösterip gereğini tatbik ederlerdi. Geleneksel kültürün yoğun olarak yaşandığı 1970 öncesi dönemde Yörük kültürüyle sosyalleşenler,

⁵⁶ Tönnies, s. 63.

⁵⁷ Tönnies, s. 70.

⁵⁸ Kurtkan Bilgiseven, *a.g.e.*, s. 170.

⁵⁹ Mehmet Eröz, *Yörükler*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 1991, s. 50.

ihhtiyar heyetine saygı gösterip kararlarını uygulamışlardır. 1970'lerin sonlarına doğru ise geleneksel kültür yerini modern kültüre bırakmaya başlamıştır. Ülkemizde yaşanan sosyo kültürel değişmeye bağlı olarak yetişen çağdaş nesil geleneksel değerlere bağlı eski nesle *ihhtiyar uşağı* demiştir. Yörüklerde keskin bir sınıf farklılaşması ve derin bir tabakalaşma yoktur.⁶⁰ Türkiye'de aşiret yapılarındaki değişimin hızı ve yönü hep aynı şekilde değildir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki aşiretler ile Yörük aşiretleri arasında farklılıklar ve benzerlikler vardır.

Genel olarak yerleşik hayata geçen aşiretlerin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yaşamlarına etki eden unsurları kısaca şöyle özetleyebiliriz: Yerleşilen yerin şehir merkezine uzaklık-yakınlığı, anayol güzergâhlarına olan mesafesi, yerleşik hayata geçilen zaman, aşiret mensuplarının eğitim öğretime bakış açısı, aşiret üyeleri arasındaki okuma yazma ve üst eğitim kurumlarına devam edenlerin sayısı, aşiret üyelerinin yurt dışına ve yurt içine işçi olarak gitme durumlarıyla eğitim-öğretimin belirli bir aşamasından sonra devlet kademelerinde görev alarak ülkenin farklı bölgelerinde çalışan sayısındaki artışlar aşiretin sosyo-kültürel yapısındaki değişmeyi doğrudan etkileyen unsurlardandır.⁶¹

Aşiretlerin sosyolojik analizi ancak her bir aşiretin ayrı ayrı ele alınarak yapısında meydana gelen değişmelerin ortaya konması ve aşiretin sosyolojik çözümlemeye geçirmiş olduğu sürecin doğru analiz edilmesiyle mümkün olabilir.

1.5. Köy ve Cemaat (*Aşiret*) Yaşamı

Tönnies'in toplumsal yapı açıklama teorisine göre köy yaşamı cemaat (*Gemeinschaft*) özelliklerini en iyi şekilde bünyesinde barındırır. Ona göre, topluluk yaşamı, karşılıklı mülkiyet ve faydalanma ile ortak malların mülkiyeti ve ortak mallardan faydalanma anlamına gelir. "Mülkiyet ve faydalanmanın ardında yatan teşvik edici kuvvet, sahip olma ve elde tutma arzusudur. Ortak mallar-ortak belalar, ortak dostlar-ortak düşmanlar".⁶² Toplulukların temel iktisadi faaliyetleri hayvansal ve bitkisel üretimdir. Bu bağlamda topluluk yaşamı tarla ve evle olan kalıcı ilişkiyle

⁶⁰ Eröz, *a.g.e.*, s. 51.

⁶¹ Ahmet Çetintaş, *Aşiretlerin Sosyal Yapısı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme: İzollu Aşireti Malatya Örneği*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji ABD (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2002, s. 52.

⁶² Tönnies, s. 70.

gelişir.⁶³ Gustav Schmoller’e göre ise “Köy kendi kendine yeten bir ekonomi ve ticaret sistemidir.”⁶⁴ Geleneksel cemaat yaşamı, hane ekonomisi, tarım-hayvancılık, sanat ve zanaat üzerine inşa edilmiştir.⁶⁵

Grafik 1: Geleneksel Cemaat Yaşamı Süren Yörüklerin Moral Değerleri

Geleneksel toplumlar cemaat tipi bir örgütlenme modeline sahiptirler. Devletle ve halkla olan sosyal ve siyasi ilişkileri de cemaat/aşiret modeli çerçevesindedir. Yörük aşiretleri konargöçer bir yaşam sürdürdükleri için Osmanlı Devletinde hukuki statüleri kanunnamalar çerçevesinde net bir şekilde belirtilmiştir. Osmanlı Devleti döneminde zaman zaman konargöçer aşiretlere yönelik iskân teşebbüsleri olsa dahi konargöçer yaşam süren Yörük aşiretleri Cumhuriyet ilan edildikten sonra da cemaat/aşiret olarak varlıklarını belirli bir süre devam ettirmişlerdir. Yörükleri yerleşik hayata geçirerek kontrol altına almak isteyen devlet erki, 1930’lardan itibaren bazı tedbirler almıştır. Bunlardan en önemlisi ise iskân politikalarının uygulanmaya başlaması ve konargöçer yaşantıyı sürdürmeyi zorlaştıran tedbirlerin alınmasıdır. Bu çerçevede yörük

⁶³ Tönnies, s. 72.

⁶⁴ Gustav Schmoller, “Studien über die wirtschaftliche Politik Friedrichs des Großen und Preußens überhaupt von 1680 bis 1786” Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft im Deutschen Reich, Vol.8, 1884, p.1-61,345-421,999-1091’den aktaran: Ferdinand Tönnies, 2019, s. 96.

⁶⁵ Tönnies, s. 96.

aşiretlerinin muhtarlık mühürleri 1940’lardan itibaren alınmaya başlamış ve nihayet 1950 yılında tüm Yörük aşiretlerinin tüzel kişiliği olan muhtarlıklar sonlandırılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde konargöçer bir Yörük aşireti olmasını istemeyen devlet yönetimi, mevcut tüzel statüleri olan muhtarlık mühürlerini de ellerinden alınca, Yörük aşiret, mahalle ve obaları dağılmıştır. Nüfusları kalabalık olan Yörüklerden bazıları kendileri bir köy kurarken, nüfusları az olanlar farklı köy, kasaba ve şehirlerin mahallelerine nüfus kayıtlarını yaptırarak yerleşik hayata geçmişlerdir.⁶⁶

Geleneksel yaşama tarzında şehirlerden çok küçük yerleşim birimleri olan köyler sosyal ve siyasi yönden büyük önem arz eder. Köy (*village*) tarım ekonomisiyle geçinen en küçük yerleşme cemaatidir. R. Maunier köyü, korunma eğiliminden doğmuş olmasıyla kasaba ve şehirden ayırmaktadır.⁶⁷ Ülkemizde köyler 1980’lere kadar toplumsal değişme ve gelişmeye uzak yerlerdi. Çünkü toplumdaki teknik ve kültür değişimleri en geç köylere girerdi. Yörüklerin kurdukları köylerde örf, adet, gelenek ve göreneklere bağlılıklar Yörük köylerinin kapalı bir bünye olmasından dolayı 1980’lere kadar devam etmiştir.

Türkiye’de köyün sosyal yapısı üç ögeden oluşur:

- Birincisi, üç kuşağı kapsayan, köy işletmesi haline dönüşen geniş aile yapısı,
- İkincisi, ekonomik alandaki gereksinimleri kendi kendine karşılamaya yönelik tutum (otarşı) olarak, aynı zamanda da iktisadi buhranlara karşı koyma özelliği bulunan hayvancılık ve ziraatçiliğin, şahsî ihtiyaçları da karşılayan, önceleri kısmen pazara yönelik üretim yaparken günümüzün köylüleri çoğunlukla pazara yönelik olarak bu tarım ekonomisiyle meşgul olmaktadır,
- Üçüncüsü, az ya da çok zorlu hayat şartları karşısında komşular arasında meydana gelen sürekli şahsi temaslar, maddi ve manevi yardım şekilleriyle, birlikte yaşayan insanların somut ihtiyaçlarını karşılayarak ya da psikolojik destek olarak rahatlamasını sağlayan “cemaat modeli” olmasıdır.⁶⁸

Türkiye’de köyler, ancak Köy Kanunu⁶⁹ ile tüzel kişiliğe sahip olmuştur. Köy kanunda köy üç açıdan tanımlanırken (orta mallar, evlerde oturan insanlar ve tarımsal

⁶⁶ Fatih Uslu, *Bozahmetli Yörükleri Üzerine Bir Araştırma*, Selçuk Üniversitesi, S.B.E., Sosyoloji ABD Doktora Tezi, Konya, 2015, s. 42.

⁶⁷ Hilmi Ziya Ülken, *Sosyoloji Sözlüğü*, MEB Yayınları Yayın No:9, Sözlük Serisi: 1, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1969, s.180.

⁶⁸ Hans Freyer, *Sosyolojiye Giriş*, Çev. Nermin Abadan, Ankara Üniversitesi S.B.F. Yayınları No.165-147, Ankara, 1963, s. 195-197.

⁶⁹Köy Kanunu, Kanun No: 442, Kabul tarihi.18.03.1924.

üretim yapılan arazi), köyün ortak malları, köyün ve köylünün iş görme yetkilisi ve devlete hesap verecek olan kişisi olarak muhtarın görev ve sorumlulukları da tanımlanmıştır:

1. “Nüfusu iki binden aşağı olan yurtlara köy... denir” (Madde 1).
2. Cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ ve bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil ederler (Madde 2).
3. Köy bir yerden bir yere götürülebilen veya götürülemeyen mallara sahip olan ve işbu kanun ile kendisine verilen işleri yapan başlı başına bir varlıktır. Buna (şahsı manevi) denir (Madde 7).
4. Köyün orta malı kanun karşısında Devlet malı gibi korunur. Bu türlü mallara el uzatanlar Devlet malına el uzatanlar gibi ceza görürler (Madde 8).
5. İşbu kanun ile köye verilen işleri görmek (Köy muhtarının) ve (İhtiyar meclisinin) vazifesidir (Madde9).
6. Muhtar, köyün başıdır. İşbu kanuna göre köy işlerinde söz söylemek, emir vermek ve emrini yaptırmak muhtarın hakkıdır (Madde 10).

Köyde yaşam, “cemaat” hayatı, nisbi bir kapalı toplumsal yapı, geleneksel dayanışma ve yardımlaşma biçimleri ve tarımsal ve hayvansal üretim temeli üzerine kuruludur.⁷⁰ Cemaat yapısı üç faktörün etkisiyle doğar ve gelişir. Bunlar: 1- Komşuluk, 2-Kan hısımlığı, 3-Ortak bir fikir dünyası.⁷¹ Bir toplulukta cemaat ruhunun sağlamlığı sacayağı gibi her üç ögenin bir biriyle kuvvetli bağlanmasıyla mümkündür. Köyde yaşayanlar çoğunlukla aynı kader âlemini paylaşma şuuru ve bundan çıkan “biz” duygusu ile hareket ettiklerinden sosyalizasyon sürecinde oluşan “biz” ortak şuuru cemaat örgütlenmesinin en önemli yapıcı özelliğidir.⁷²

Köy ile şehri bir birinden ayrı kılan en önemli özellikler nüfus sayısının şehirde fazla olmasının yanında şehrin fonksiyonel işbirliğine sahip bir yapısının bulunmasıdır. Köy halkının geçim kaynağı tarım ve hayvancılık iken; şehrin geçim kaynakları sanayi ve hizmet sektörleri ile bilhassa ticarettir.⁷³ Türkiye’de ki köylerin çoğunda 1980’lere kadar köylüler öncelikle ailesinin zorunlu ihtiyacını karşılamaya yönelik üretim yapmıştır. İhtiyaç fazlası pazara yönelik üretilen ürün miktarı ve üretici sayısı azdır.⁷⁴

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442.pdf> (08.02.2018).

⁷⁰Cavit Orhan Tütengil, “Sosyal Bir Yapı Olarak Türkiye’de Köy ve Meseleleri”

Köy Sosyolojisi Okuma Kitabı, Derleyen: Oğuz Arı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1985, s. 24.

⁷¹ Freyer, *a.g.e.*, s. 104.

⁷² Freyer, *a.g.e.*, s.102.

⁷³ Behice Sadık Boran, *Toplumsal Yapı Araştırmaları*, Ankara, 1945, s. 12, aktaran Tütengil, *a.g.e.*, s. 125.

⁷⁴ Amiran Kurtkan Bilgiseven, *Köy Sosyolojisi*, Filiz Kitabevi, 2. Baskı, İstanbul, 1988, s. 44.

Geçimlik üretim faaliyetlerinin çok olmasının en önemli nedenleri ise; girdi fiyatlarının yüksekliği, modern ziraat aletlerine ulaşımın zor ve pahalı olması, üretimi yapılan mahsülün pazarlama sürecinde karşılaşılan sorunlardır.⁷⁵

Türkiye'de 2010 verilerine göre kırsal nüfusun yaşadığı ve köy kanununun uygulandığı yerleşme birimleri olan köy sayısı 34.247 iken 6360 Sayılı yeni Büyükşehir Yasasının Resmî Gazetede 6 Aralık 2012 tarih ve 28489 Sayı ile yayımlanıp yürürlüğe girmesiyle birlikte 18.335'e düşmüştür. Daha önce köy olan 15.912 yerleşim birimi idari yönden büyükşehir yönetimlerine bağlı mahalleye dönüştürülmüştür (Bkz. Tablo 3).⁷⁶ Böylece Türkiye'de köy sayısı birden bire %46 oranında azalmıştır.

Tablo 3: Türkiye’de İdari Birim Olarak Yıllara Göre Köy Ünitesindeki Değişmeler

Yıl	Köy Sayısı
1935	34876
1960	35441
2010	34.247
2014	18.335
2019	18335

Eric J. Hobsbawm’a göre yirminci yüzyılın ikinci yarısında meydana gelen en dramatik olay bizi geçmişin dünyasından koparan toplumsal değişim köylülüğün ölümüdür. Neolitik çağdan beri insanların çoğu tarımsal ve hayvansal üretim faaliyetleriyle yaşamış ya da balık tutabileceği sulak yerlerde ise balıkçılık yapmıştır. Yirminci yüzyıla kadar köylü ve çiftçi, Britanya dışında kalan sanayileşmiş ülkelerde bile yerleşik nüfusun büyük bir bölümünü oluşturmaya devam etmiştir.⁷⁷

Türkiye 1980’lerin ortalarına kadar Avrupa ve Ortadoğu yöresinin tek köylü kalesi konumundaydı. O yıllarda köylülük zayıflamasına rağmen şehir nüfusuna göre hala çoğunlukta idi.⁷⁸ “Yer kürenin ancak üç bölgesine esas olarak köyler ve tarlalar hâkim oldu: alt-sahra Afrika’sı, Güney ve kıtasal Güney-doğu Asya ve Çin. Sadece bu bölgelerde tarımdaki zayıflamanın önemsiz olduğu ülkeler bulmak mümkündü”.⁷⁹ Çünkü kırsal yaşam süren bu insanlar iklim koşulları ne kadar zor olursa olsun tarımsal ve hayvansal üretime devam etmişlerdir. Bu bölgelerde yaşayan insanların sayısı yıllar boyunca ortalama sabit kalmıştır.

⁷⁵ Kurtkan Bilgiseven, *a.g.e.*, s. 166.

⁷⁶ Türkiye’nin Köyleri, https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27nin_k%C3%B6yleri (07.07.2015), <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx> (03.01.2019).

⁷⁷ Eric J.Hobsbawm, *Aşırılikler Çağı, Kısa 20. Yüzyıl 1914-1991*, Çev. Yavuz Alogan, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1996, s. 336.

⁷⁸ Hobsbawm, *a.g.e.*, s. 338, 339.

⁷⁹ Hobsbawm, *a.g.e.*, s. 338, 339.

Türkiye’de köyü ve köylüyü zora sokan faktörleri altı madde halinde kısaca özetleyelim:

1. Girdi maliyetlerinin yüksekliğine karşılık üretilen ürünlerin aynı oranda değer kazanamaması,
2. Tarımda makineleşmeyle iş gücüne duyulan talebin azalması,
3. Genç nüfusun özellikle genç kızların köyde kalarak tarım ve hayvancılıkla uğraşmak istememesi,
4. Çoğunlukla dağ eteklerine köylerini kuran Yörüklerin hayvanlarını otlatacak meraların Orman Kanunu ile daralması,
5. Köyün eğitim, sağlık gibi temel ihtiyaçları karşılamadaki yetersizliklerinin her geçen gün artması,
6. 13 ilde büyükşehir belediyesi ve 26 yeni ilçe kurulması ile ilgili

6360 Sayılı Kanunun⁸⁰ yürürlüğe girmesiyle Türkiye’de köy sayısı yaklaşık %50 oranında aniden azalmış fakat burada yaşayan insanlar şehir-köy hayatı arasında arafta kalmıştır. Coğrafi mekânları, yaşama tarzları, ekonomik üretim etkinlikleri köy ruhuyla devam eden bu yeni şehirli insanlar köylülük ruhunu yavaş yavaş kaybetmeye başlamışlardır. Araştırma sahamız içinde yer alan Antalya Büyük Şehir sınırları içindeki çoğu yer de köy-mahalle levhaları karışık bir şekilde durmaktaydı. Kırsal yaşam süren eski köylü, yeni şehirli insanların kafası da tıpkı levhalarda olduğu gibi karışmıştı (Bkz. Resim: 1,2).

⁸⁰ **Kanun No. 6360.** Resmî Gazete Tarih: 6 Aralık 2012, Sayı: 28489

Büyükşehir belediyesi kurulması ve sınırlarının belirlenmesi

MADDE 1 – (1) Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illerinde, sınırları il mülki sınırları olmak üzere aynı adla büyükşehir belediyesi kurulmuş ve bu illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür.

(2) Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Mersin, Sakarya ve Samsun büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırlarıdır.

(3) Birinci ve ikinci fıkrada sayılan illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, **köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı bulundukları ilçenin belediyesine katılmıştır.**

(4) İstanbul ve Kocaeli il mülki sınırları içerisinde bulunan köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak bağlı bulundukları ilçe belediyesine mahalle olarak katılmıştır.

Resim 1: Elmalı Mah. Yön Levhaları

Resim 2: Manavgat Saraçlı Mah. Camii

Geleneksel Yaşamda Ekonomik Etkinlikler

Günümüzün ekonomik hayatı; toplayıcılık, göçebelik, yerleşik köy, kasaba ve metropolis ekonomisi olmak üzere beş ekonomik aşamadan geçilerek oluşmuştur.⁸¹

Göçebe ekonomisi; temel ekonomik faaliyeti hayvancılık üzerine kurulu olan toplumlarda gezici olarak hayvan besleme ve hayvanın etinden, sütünden, deri ve yününden yararlanma ve buna bağlı olarak yaşamını sürdürme üzerine kuruludur.⁸²

Göçebe ekonomisi, insanlık tarihine bakıldığında ilk yaşanan avcılık ve toplayıcılık ekonomisinden sonra ortaya çıkmıştır. Yapılan tarihi ve arkeolojik çalışmalar eski dünyanın birçok topluluğunun, hayvanları evcilleştirmeyi bitki tarımından önce bulduklarını göstermektedir. Asya'nın ve Kuzey Afrika'nın eski kavimleri koyunu ve keçiyi evcilleştirmişler ve bu hayvanların süt, yağ, peynir ve etinden yararlanmışlardır. Daha sonra inek ve öküzler evcilleştirilmiştir. İnsanoğlu, onları koşarak çift sürmüş, arabalarıyla yük çekmiştir. İnsan tarafından evcilleştirilen hayvanlar içinde at belki de en sonuncusudur. Atı evcilleştiren insan daha sonra at sayesinde, sürüleri otlaklara götürmüş, çift sürmüş yük taşımış hızlı ulaşım ve taşıma faaliyetini yürütmüş, ayrıca avlanmada ve savaşçıları savaş alanına taşıma işinde atlardan önemli derecede yararlanmıştır.⁸³

Gerhard Lenski'nin sosyo kültürel evrim teorisine göre toplumlar kullandıkları teknolojiye göre beş kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar:

⁸¹ Norman Scott Brien Gras, *Ekonomik Sosyolojiye Giriş*, Çev. Niyazi Berkes, Ankara Üniversitesi DTCTF Neşriyatı Sosyoloji Serisi No.1, Ankara, 1941, s. 1-171.

⁸² Mimar Türkkahraman, *Toplum ve Temel Toplumsal Kurumlar, Kurumlar Sosyolojisine Giriş*, Alp Yayınevi, Ankara, 2006, s. 107.

⁸³ Mahmut Aslan, *Step İmparatorluklarında Sosyal ve Siyasi Yapı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1984, s. 21'den aktaran Türkkahraman, a.g.e., s. 108.

1. Avcı ve toplayıcılık yapan toplumlar,
2. Bahçecilik yapan ve kırsal (pastoral) toplumlar,
3. Tarım toplumları,
4. Sanayi toplumları
5. Endüstri sonrası toplumlar.

Sosyoloji tarihinde yer almış 4 ünlü sosyologun toplum sınıflaması ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.⁸⁴

Tablo 4: Toplumların Etkileşime Girmeleri ve Kültür Paylaşmalarıyla İlgili Sınıflandırma

Karl Marx (1818-1883); Toplum, toplumsal çatışma türüne göre tanımlanır	Emile Durkheim (1858-1917); Toplum dayanışma türüne göre tanımlanır.	Max Weber (1864-1920); Toplum fikirleri düşünme biçimiyle tanımlanır.	Gerhard Lenski (1924-2015); Toplum teknoloji seviyesine göre tanımlanır.

Göçebe hayat, avcı ve toplayıcı toplumların yeni kaynaklara ulaşmak için en önemli özellikleriyken bahçeçi ve kırsal toplumlarda ufakta olsa göçebe hayat söz konusudur. Bahçeci toplumlar küçük daimi yerleşimlerde yaşadıkları için çiftçi ve göçebe bir özellik taşırlar.⁸⁵

Harita 1: Dünyada Kırsal Göçebeliliğin En Fazla Yaşandığı Yerler⁸⁶

Çok eski çağlardan bu yana Arabistan Çölü kırsal yaşam süren göçebelerin yaşam sahalarındandır. Göçebe yaşam süren bu topluluklar bozkırlarda at, çöllerde ise deve beslemişlerdir. Arabistan Bedevileri, bugünde hala aynı yerlerde sürü ve

⁸⁴ John J. Macionis, *Sociology*, Prentice-Hall International 14th edition, New Jersey, USA, 2012, p. 81.

⁸⁵ Macionis, *a.g.e.*, p. 83.

⁸⁶ Equipe Ecologie (Editor), *Pastoral Production and Society = Production*, Cambridge University Press, Cambridge, 1979, p. X.

davarlarını otlatmaktadır. Yukarıdaki harita da görüldüğü üzere Kuzey Afrika'nın birçok bölgesinde ve Cezayir'de çok eski zamanlardan beri göçebe hayat tarzını sürdüren bedevi topluluklar bulunmaktadır. Toplumsal yaşantısı toplayıcılık olan topluluklar bu yaşantının sonlarına doğru topladıkları besinleri ileride tüketmek üzere saklamayı, tarımcı göçebelik aşamasında ise, besinleri tekrar üretmek amacıyla biriktirmeyi öğrenmişlerdir. Yaşama tarzının üretim-tüketim kısmında meydana gelen bu maddi kültür değişmesi ekonomik ilerlemede, insanlık tarihinde önemli bir merhaledir.

Göçebe yaşamdan meskûn hayata geçişte insanlar hayvancılığın yanında tarımsal üretime başlamışlardır. Yaylak kışlak arasında konargöçer yaşam süren Yörükler hayvansal üretimin yanında kısmi tarımsal üretim yapmışlardır. Yörükler doğa ile iç içe oldukları için mikro çevre istismarcılığı yaparak idare kültürü çerçevesinde doğada hazır bulunan yiyecekleri toplamışlar av hayvanlarını avlayarak onlardan istifade etmişlerdir. “Bu ekonomik aşamaya gelen topluluklar, bir önceki toplayıcılık aşamasına kıyasla daha karmaşık sosyal organizasyonlar oluşturmuşlardır”.⁸⁷ Belirli bir mekânda yerleşik hayata geçen Yörüklerin sosyo-kültürel hayatıda değişmeye başlamıştır. Konargöçerlerin sahip oldukları sosyal teşkilatlanma zaman içinde dağılıp kaybolmuştur.⁸⁸

Yerleşik hayata geçen konargöçerler, hayvancılık ekonomisinden tarım ekonomisine geçerken, sahip oldukları el sanatlarında ve iş bölümünde uzmanlaşmaya gitmişlerdir. Taş duvar ustalığı, marangozluk, sıvacılık, demircilik, çömlekçilik gibi uğraşlar çiftçiliğin yanında ayrı meslekler haline gelmiştir. Yerleşik köy hayatıyla birlikte ticaret hayatı da gelişmiş ve alış-veriş için köylerinde belirli yerler ayırmışlardır. Ya da köylü ürettiğini şehre daha kolay götürerek ürününü şehirde pazarlamaya başlamıştır. Toplumsal yaşamda meydana gelen bu gelişmelere paralel olarak yerleşik köylerin ekonomik hayatı, daha önceki ekonomik aşamalara göre oldukça karmaşık bir yapıya bürünmeye başlar. Yerleşik köy ekonomisinin ilk basamağında siyasi ya da idari örgütlenmede günümüze göre ilkindir. “Her büyük ailenin başında en yaşlı insan bulunur, köy meclisi ise bu ihtiyarlardan oluşurdu. Köydeki en önemli ailenin başındaki

⁸⁷ Türkkahraman, *a.g.e.*, s. 108-109.

⁸⁸ Eröz, 1977, s. 88.

ihtiyar, köyün reisi sayılırken daha sonraki dönemlerde köydeki hiyerşik örgütlü yapıda toplumlara göre biçim ve işlev değışiklikleri yaşanmıştır”.⁸⁹

Yörük konargöçerliğinin üretim faaliyeti hayvancılık ekonomisi üzerine inşa edilmiştir. Yarı-konargöçer yaşam süren Yörükler arasında yaylak ve özellikle kışlaklarda tarımsal üretim yapılsa bile bu ikincil bir ekonomik faaliyet olarak yapıldı. “Aslî meşguliyet hayvancılık ve ondan elde edilen mahsullerin imalidir. Orta Asya Türk göçebelerinin hayvancılığını at, koyun ve deve karakterize eder. Sığır da beslenir. Keçi çok azdır”.⁹⁰ Orta Asya bozkır kültüründe keçi az beslenirken Anadolu Yörüklerinde keçi hayvansal üretimin en önemli iktisat faaliyeti arasına girmiş, besiciliği yapılan keçinin kıl rengi Yörük aşiretlerini birbirinden ayırmaya başlamıştır. Örneğin: Akkeçili, Karakeçili, Karatekeli aşiretleri vb.

Konargöçer Yörükler arasında hayvancılık ekonomisi açısından en çok beslenen koyun, keçi ve sığırdır. Ulaşım ve yük taşıma hayvanları olarak en çok eşek, at, öküz ve develer kullanılmıştır. Manda Yörükler arasında çok rağbet gören bir hayvan olmayıp daha çok meskûn halk tarafından beslenmiştir.⁹¹ Osmanlı döneminde olduğu gibi, Cumhuriyet ilan edildikten sonra da, tarımda makineleşme ve modernleşmenin henüz kırsal kesimde çok fazla yaygınlaşmadığı 1970'lere kadar çoğunlukla ulaşım, yük taşıma ve tarımsal üretimde at, eşek, katır, öküz gibi hayvanlardan istifade edilmiştir.

Yörükler tarafından kıl keçisi yetiştiriciliği geçmişten günümüze yapılmaktadır. Özellikle Honamlı Keçisi⁹² Akdeniz ve Torosların dağlık, kayalık yerlerinde çok rahat hareket etme bu coğrafyada, yiyeceğini taştan çıkarma, fizyolojik iklim koşullarına ve hastalıklara karşı dayanıklı olması nedeniyle Yörükler tarafından beslene gelmektedir. Fakat keçi orman için kısmen zararlı olmakla birlikte orman yangınlarının önlenmesinde⁹³ koruyucu hayvanlar olup oldukça çabuk üreyen bir hayvandır.⁹⁴

Keçi, etinden ve sütünden yararlanmak için besiciliği yapılan diğer hayvanlara göre tehlikeyi hissettiği anda kaçır, tehlikeye direnir, ona karşı gelir, dağa koşarak

⁸⁹ Türk kahraman, *a.g.e.*, s.112-113.

⁹⁰ Eröz, 1991, s.121.

⁹¹ Eröz, *a.g.e.*, s. 131.

⁹² Honamlı Keçisi: Akdeniz Bölgesinde Toros Dağlarının eteklerinde görülen, Antalya, Konya ve Isparta üçgeni içerisinde sıkça rastlanılan, siyah renkteki bir keçi ırkıdır. Genel olarak Yörükler tarafından yaygın olarak yetiştirilirler. <http://www.turkbesi.com/honamli-kecisi.html>, Ayrıca Bkz.

<https://www.esk.gov.tr/tr/11129/Honamli-Kecisi> , <https://mehmetakif.edu.tr/duyuru/5409/> (10.02.2018)

⁹³ Raffella Lovreglio & O. Meddour-Sahar & V. Leone , “Goat grazing as a wildfire prevention tool a basic review”, *iForest - Biogeosciences and Forestry*, Vol. 7, Issue 4, 2014, Pages 260-268.

⁹⁴ Eröz, *a.g.e.*, s. 140.

sevinçle gider. Yayılım yerleri bakir olan yüksek ve zor olan yerlerde yayılır, akşam ağıla girerken direnir. Başına ip bağlanıp çekilirse inatlaşır, özgürlüğüne düşkündür. Oysa koyun ve sığır kurt/canavar geldiğinde ürkmez, direnmez, sahibinin taktığı yerden ayrılmaz, özgürlüğüne düşkün değildir. Boynuna ip takılırsa karşı gelmez, çekilen yere gider. Yörükler keçiyle adeta özdeşleşmişlerdir. Keçinin her şeyinden maksimum düzeyde istifade etmeyi atalarından öğrenmişler ve çocuklarına da öğretmeye devam etmişlerdir. Yörükler keçinin sütünden; yoğurt, peynir, çökelek, tereyağı gibi yiyeceklerini yapmışlar; derisinden ayağına çarık, yere sergi/post, çökelek kabı, yağ tuluğu, su kabı, ekmek dağarcığı, eğlenmek için davul, delbek (tef), boynuzundan bıçak sapı yapmışlardır. Keçinin karnında tereyağını saklar, kılından ip eğirir bu ipleri kullanarak ıstar tezgâhında sitilini/çulunu dokur. Kıl sitil/çullarını birleştirerek evini yani kara çadırı yapar. Keçi kılı dikenli gibi bir özelliğe sahip olduğundan çadırın içine yabani hayvan girmesini önler. Keçi dışkısı tarımsal üretimde son derece faydalı organik bir gübredir. Yörükler eti son derece sağlıklı ve lezzetli olan bu hayvanı kurbanda ya da gündelik hayatlarında keserler, sonra Allah'tan bu kadar kıymetli bir hayvanı kestiği için af diler ve Allah'a, bu nimeti verdiği için dua ederler.⁹⁵

Konargöçer Yörükler yarı-konargöçer ve yerleşik yaşamlarını çoğunlukla dağ eteklerine kurdukları köylerde sürdürmektedir. Gelirlerinin çoğunu keçi besiciliğinden temin eden dağ köylüsü Orman Kanunun keçi besiciliğine müsaade etmemesi nedeniyle en önemli geçim kaynaklarının ellerinden alınmasına sebep olmuş ve halk belirli bir dönem perişan edilmiştir. Bu durum J.E. Christiansen tarafından hazırlanan F.A.O'nun 1963 yılı Türkiye Raporunda "Eğer, bu halkın yetiştirmekte olduğu hayvan sayısı azaltılacak olursa, başka gelir kaynakları da bulunmalıdır"⁹⁶ şeklinde yer almaktadır. Fakat Jean Piaget'in toplumsal yapı açıklamasında da bahsettiği üzere "verili bir sosyal yapıyla hangi işlevlerin uyumlu olup olmadığını anlamak zor bir iş değildir."⁹⁷ Bu bağlamda Türk toplumsal yapısı içerisinde konagöçer Yörüklerin yüzyıllardır yapı geldikleri en iyi iş olan küçükbaş hayvancılık ile tarımsal üretimdir. Geleneksel tarım toplumundan modern sanayi toplumuna kadar her iki iktisadi üretim faaliyeti yapılaş itibarıyla şekil değiştirse de insanlığın temel tüketim metalarıdır. Bu nedenle devletin

⁹⁵ Ramazan Kıvrak, *Yörük Obalarımız*, Çetin Medya, Ankara, 2008, s. 101,102.

⁹⁶ F.A.O. *Türkiye Raporu*, Ziraat Bankası İOO. Yıldönümü Yayını, Ankara, 1963, s.139,201'den aktaran Eröz, 1991, s.162.

⁹⁷ Jean Piaget, *Yapısalcılık*, Çev. Ayşe Şirin Okyayuz Yener, Doruk Yayınları, Ankara, 1999, s. 115.

üstü düzey yöneticileri hazırlayacakları hayvancılık ve tarımsal üretim politikalarında her zaman Yörükleri göz önünde bulundurmalı, konuyla ilgili yapılacak düzenleme ve uygulamalarda onların görüşlerine yer vermelidir.

2.Modern Toplum Olgusu

Ferdinand Tönnies, Cemiyet/toplum (*Gesellschaft*) teorisinde tıpkı topluluk teorisinde olduğu gibi birbiriyle barış içerisinde yaşayan, fakat bu defa temelden bağlı olmayan, aksine temelde birbirinden ayrı bir insan grubu inşa eder. Tönnies'e göre topluluk yaşamında üyeler birbirlerini ayıran her şeye rağmen bir arada kalırlarken, "toplumda, birbirlerini bağlayan her şeye rağmen ayrı kalmaktadırlar... Hiç kimse, karşılığında hiç değilse denk görebileceği herhangi bir şey almayacaksa eğer, bir başkası için hiçbir şey yapmayacak, bir başkasına hiçbir şey sağlamayacak veya vermek istemeyecektir."⁹⁸ Görülen o ki topluluk yaşamı süren aşiret, mahalle, oba ve köy sakinleri biz duygusunu ailelerinde içselleştirdikleri için mensup oldukları topluluğu da aileleri gibi görmekte, topluluk içinde ki tüm eylemlerini de sosyolojizasyon sürecinde ailelerinden aldıkları saygı ve sorumluluk dâhilinde sergilemektedirler. Oysa toplum yaşamında biz duygusunun yerini ben, ailesel sorumluluğun yerini bireysel sorumluluk, saygının yerini çıkara dayalı ilişkiler almıştır. Modern toplum hayatı ticaret, sanayi ve bilim üzerine inşa edildiği için geleneksel yaşama tarzı olan cemaat hayatının üretim tarzı ve alışkanlıkları terk edilmiştir.⁹⁹

1937 yılında yayınlanan *Our Ways of Living: Living in the Age of Machines* (Yaşama Tarzımız: Makine Çağında Yaşamak) adlı kitapta modern yaşamın temel özellikleri, makine çağının günlük hayattaki yaşanılan etkisi insanlar tarafından kullanılmaya başlanan malzemeler aracılığıyla analiz edilmektedir.¹⁰⁰ Kitapta modern yaşamın başlıca özellikleri beş madde halinde sınıflandırılmıştır:

- a) İletişim araçlarının gelişimi ve kolay iletişimin yaygınlaşması,
- b) Nakliye araçlarının gelişimi ile hızlı mal naklinin yapılabilmesi,
- c) İcat edilen makinelerle yeni ve hızlı mal üretiminin yapılabilmesi,
- d) Güç kullanımında değişikliklerin olması yani yeni güç makinelerinin icadına bağlı olarak yeni güç kaynaklarının keşfi,

⁹⁸ Tönnies, 2019, s. 98.

⁹⁹ Tönnies, *a.g.e.*, s.448.

¹⁰⁰ Howard E. Wilson & Florence H. Wilson & Bessie P. Erb, *Living in the Age of Machines*, Vol. 3. American Book Co., New York, 1937.

- e) Toplumsal yapı ve örgütlenmede yaşanan değişiklikler ile yeni iş türleri ve buna bağlı yeni mesleklerin ortaya çıkması modern yaşamı geleneksel yaşamdan ayıran temel özelliklerdir.

Modern yaşamın toplumsal yaşamdaki en önemli etkisi yaşam alanları ve yaşama tarzında meydana gelen değişikliklerdir. Türkiye'nin 1950 öncesi nüfusunun çoğu kırsal yaşam süren tarım ekonomisiyle geçinen yoksul köylülerden oluşmaktaydı. 1950 sonrası süreçte özellikle ilk traktör fabrikasının Amerikanın teknolojik desteğiyle 1955 yılında Ankara'da kurulması ve tarımda makineleşmenin devlet politikası olarak desteklenmeye başlamasıyla birlikte, makine çağının getirdiği değişimin etkisi tarımsal üretime ve köylüye yansımıştır. Makineleşmenin etkisi toplumun tamamında az ya da çok hissedilir hale gelmiştir. Toplumsal yapıda modernleşme sürecine bağlı olarak meydana gelen teknolojik ve sosyal değişimler Türk toplum yapısını temelinden sarsmış ve tüm ülke halkını doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemiştir. Toplumsal yapıda meydana gelen bu değişimi Mübaccel Belik Kıray şu şekilde ifade etmektedir:

...Değişim, binlerce yıl öncesine dayanan eski kırsal toplumu temelinden sarstı ve toplumsal tabakalaşma sistemini, meslek yapısını ve tüm insan ilişkilerini etkiledi. Yeni yaşam biçimleri, yeni tüketim kalıpları, değişen değerler, ticarileşmiş yeni eğlence etkinlikleri, kitle iletişimlerinin ve medyanın etkisinin artması, kadının statüsündeki değişiklikler başta olmak üzere yaşamın ve toplumun her alanı bu değişimden nasibini aldı. Türkiye'de son kırk yılda gerçekleşen değişim, bu tarihsel arka plana oturtulmalıdır.¹⁰¹

Geleneksel toplumlardan farklı olarak modern toplumlar, tüketim toplumları haline gelmişlerdir, insanlar daha fazla malı tüketmeye başlamıştır.¹⁰² Geleneksel toplum yapısı cemaat/topluluk ile modern toplum yapısı olan cemiyet/toplum hayatı bir birine eş ve birbirine zıt beş temel kavram üzerine inşa edilmiştir.

Tablo 5: Cemaat ve Cemiyet Hayatının Eşdeğer-Çatışan Kavramları¹⁰³

1.	Doğal irade	Akılcı irade
2.	Öz	Kişi
3.	Ortak Mülkiyet	Servet
4.	Toprak	Para
5.	Aile Hukuku	Borçlar Hukuku

Cemaat ve cemiyet hayatının eşdeğer-çatışan kavramlarını kısaca açıklarsak:

- 1) Cemaat hayatında yaşam süren insanlar doğal ortak iradeleriyle hareket ederek içinde yaşadıkları topluluğa uygun topluluğun yararına ortak kararlar alıp, alınan

¹⁰¹ Mübaccel Belik Kıray, *Toplumsal Yapı Toplumsal Değişme*, Bağlam Yayınları, İkinci Baskı, İstanbul, 2006, s. 332,333.

¹⁰² Anthony Giddens, *Sosyoloji*, Yayıma Hazırlayan: Cemal Güzel, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2012, s.368.

¹⁰³ Tönnies, s.336.

kararlara boyun eğlerken; cemiyet hayatında yalnız birey akılcılıkla öne çıkmakta böylece alınan kararların kendince rasyonel olmasına özen göstermektedir.

2) Cemaat hayatında öz yani topluluk önemli iken modernleşmeyle birlikte cemiyet hayatında kişi önemli hale gelmiştir.

3) Cemaat hayatında ortak mülkiyet, ortak dert, ortak mutluluk, ortak üzüntü bütün topluluk üyelerince hissedilirken; cemiyet hayatında bireysel mülkiyet ve bireysel hissiyat söz konusudur.

4) Cemaat yaşamı toplulukların temel iktisadi faaliyetlerini tarım ve hayvancılığa dayandırdıkları çoğunlukla takasa dayalı bir yaşama tarzı iken cemiyet yaşamında modern dünyada kıymetli değişim aracı olarak para devreye girmiştir.

5) Cemaat yaşamı süren aşiret, mahalle, oba ve köylerde 1950'lere kadar ilgili topluluğun kuralları uygulanırken, cemiyet hayatında hukukta modernleşmiştir. Alacak-verecek te borçlar hukuku, aile ilişkilerinde medeni hukuk, suç unsurunda ceza hukuku uygulanmaya başlanmıştır.

2.1.Modern Toplum ve Kimlik

Kültür ile kimlik arasında çok yakın bir bağlantı vardır. Kültür topluma/topluluğa özgü olan ve bir toplumu/topluluğu diğer toplum/topluluktan ayırmamıza yardımcı olan üyeleri tarafından ortaya konulan maddi-manevi her şeydir. Bu bağlamda kimlik, toplumun sosyalizasyon sürecinde bireylerine aktardığı ve bireyin kendisini diğer toplum/topluluk üyelerinden ayırmasını/farklılığını hissetmesini sağlayan aidiyet ölçütleridir.

Toplumsal yapıda bulunan gelişmişlik ve çeşitlilik kimliksel farklılıklara neden olur. Toplumsal değişmeye bağlı olarak birey ve grup kimlikleri de değişmektedir. Modern öncesi dönemde tarımsal üretimin başat olduğu aile, köy, klan topluluklarında aidiyetlerle belirlenen ve çoğunlukla bireyin müdahalelerinden bağımsız olan ve hemen hiç değişim göstermeyen kimlikler, "...sanayi devriminden sonra yerel gruplaşmalar ekseninden çok ulus ve sınıf bütünlükleriyle aynileşme şeklinde belirginleşmiştir. Bilgi toplumunda ise aynileşme ve gruplaşmaların geniş bir çeşitlilik ortamında gerçekleşmesi beklenir."¹⁰⁴

¹⁰⁴ Gürsoy Akça, "Moderninden Postmoderne Kültür ve Kimlik", Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE) S.15, Güz 2005, s. 9.

Modern toplumda kimlik, bireysel ve toplumsal olmak üzere iki kategori içinde ele alınabilir. Bireysel kimlik ile toplumsal/kolektif kimlik arasında kuvvetli bir ilişki vardır.¹⁰⁵ Bireysel kimlik sadece bireye has bir özellik, hatta özellikler bütünü olmayıp aktör tarafından refleksif olarak yorumlanan türden bir sürekliliktir. Bireysel kimlik, kişiliğin bilişsel bileşenini kapsar. Bir "kişi" olmak sadece refleksif bir aktör olmak değil, aynı zamanda bireyin hem kendine hem de diğerlerine uyguladığı bir "kişi" fikrine sahip olması demektir. Her kültürde kişi fikriyle ilişkili ortak temel unsurlar olsa da, bu kavramdan ne anlaşıldığı kesinlikle kültüre göre değişir.¹⁰⁶ Bu bağlamda kimlik içinde yaşanan kültürden etkilenir ve aktör toplumda etkin rol oynuyorsa kimliği ve kişiliğiyle toplumu etkiler.

Modern toplumda insanın kimliğini tanımlaması rasyonel nitelikli eylemlerinden hareketle kendi kendini belirleme kapasitesine sahip bir insan olarak görmesiyle mümkün olabilir.¹⁰⁷ Manuel Castels'e göre modern toplumda kimlik inşası üç farklı biçim ve kökene ayrılabilir:

a) Meşrulaştırıcı Kimlik: Bir toplumun hâkim kurumları tarafından, toplumsal aktörler karşısındaki egemenliklerini genişletmek ve akılcılaştırılmak için inşaa edilen kimliktir.

b) Direniş Kimliği: Toplumsal yapı içinde hâkim baskın olanın mantığı tarafından değersiz görülen ve/veya damgalanan konumlarda/koşullarda bulunan aktörler tarafından geliştirilen kimliğe denir.

c) Proje Kimliği: Toplumsal aktörlerin, kendilerine sunulan kültürel malzeme temelinde toplumdaki konumlarını yeniden tanımlayan yeni bir kimlik inşa etmelerine denir. Proje kimlikleri bütün bir toplumsal yapıyı değiştirmeyi amaçlamaktadır.¹⁰⁸

2.2.Modern Toplum ve Bireyci Yaşam

Tarihsel süreçte toplumsal bir sorun olarak "birey" iki anlamlı olarak varlığını devam ettire gelmiştir. Bu durum kendini iki şekilde göstermektedir. Birincisi, insan benliğinin oluşumunun ve bir grup içinde şekillense de kendini o gruptan ayrı kılanların, bireyin gruptan bağımsızlığının bilincine varmış olması, böylelikle kendi bireysel

¹⁰⁵ Bernd Simon, *Identity in Modern Society: A Social Psychological Perspective*, Blackwell Publishing Ltd. USA, 2004, p. 181.

¹⁰⁶ Anthony Giddens, *Modernite ve Bireysel-Kimlik*, çev. Ümit Tatlıcan, Say Yayınları, İstanbul, 2010, s.75.

¹⁰⁷ Nuri Bilgin, *Kimlik İnşası*, Aşina Kitaplar, İzmir, 2007, s. 47.

¹⁰⁸ Castells, *a.g.e.*, s. 14.

varoluşuna bulunabilen birey sorusunun araştırılmasında yatmaktadır. İkincisi ise tarihçilerin, bireyin kendi geleceğinin sahibi olmasını ve belli bir toplumun bireylerinde karakteristik olarak görülen kendini kavrayış biçimini araştırma çabasından, belli bir kültürü kendine özgü kılanı, söz konusu kültüre kendi tarihsel "bireyselliği"ni kazandırma ortaya çıkarma çabasıdır.¹⁰⁹

Alfred Adler'e göre 16. yüzyılda ortaya çıkan reform hareketleri, 18. yüzyıl Aydınlanma çağıının düşünsel gelişimi ve Fransız Devrimiyle ortaya çıkan toplumsal alandaki sosyal ve siyasal değişiklikler ile sanayi kapitalizminin yükselişi sonrası ortaya çıkan toplumsal değişimler bireyciliğin zaferi olarak görülür. Birey, içinde yaşadığı topluluk ve toplumla entegre bir hayat sürdürdüğünden izole bir sosyal yaşam sürmesi günümüz koşullarından pek mümkün değildir. Bireylerin davranışları onların hayat stillerini anlatır.¹¹⁰

Geleneksel toplum yapısını öne çıkaran cemaatçi düşünce, liberal devlet ve toplum felsefesinin eleştirisini geliştirmektedir. Yapılan eleştiriler ise liberalizmin bireyi, onu yoğuran ve yetiştiren toplumsal güçlerden bağımsız olarak ele almasıdır. Liberalizm modern devletin "adalet" anlayışlarının kişisel ahlâk görüşlerinden bağımsız olarak ifade edilmesi gerektiğini önermekte ve son kertede, iktisadi pazar güçlerine yönelmiş bireyci ve tüketimci bir hayat tarzını yüceltmektedir.¹¹¹ Siyasal liberalizmin bireyci bir siyasal anlayış olduğunu söylemek doğru değildir, çünkü siyasal liberalizm sağladığı özgürlükler ile gerek kurumsal gerekse bireysel çıkarları korumayı hedeflemektedir.¹¹²

Liberal demokratik toplum, yalnızca çıkarıcı bireyciliği değil, aynı zamanda dayanışmayı, toplumsal hayatı ve çeşitli örgütlenme şekillerini de destekleyebilir. Bugün her yerde serilen, ahlâk ve değer sistemleri krizi de dogmatik düşünceye geri dönerek değil, Aydınlanma ve modernleşme süreçlerinin köklerine inip, bu köklerden yeni değer sistemleri üreterek çözüme kavuşturulabilir.¹¹³

Liberalizm siyasal ve ekonomik alanda bireylere sürekli özgürlük ruhu pompalar. Fakat her şeyin ve herkesin özgür olduğu bir yerde özgürlük yok demektir. Çünkü özgürlüğün sınırları doğal hukuk çerçevesinde çizilmemiştir. Kısaca A bireyinin

¹⁰⁹ Aron Guryeviç, *Ortaçağ Avrupasında Birey*, Çev. İlknur İgan & Zeynep Ülgen, AFA Yayıncılık, İstanbul, 1995, s. 10,11.

¹¹⁰ Alfred Adler, *Sosyal Duygunun Gelişiminde Bireysel Psikoloji*, Çev. Halis Özgü, Hayat Yayınları, İstanbul, 2002, s. 22.

¹¹¹ Şeyla Benhabib, *Modernizm Evrensellik ve Birey*, çev. Mehmet Küçük, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1999, s.12.

¹¹² John Rawls, *Siyasal Liberalizm*, Çev. Mehmet Fevzi Bilgin, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2007, s. 500.

¹¹³ Benhabib, *a.g.e.*, s. 14.

özgürlük alanı B bireyinin özgürlük alanını ihlal ettiği anda bitmelidir. 19. ve 20. Yüzyılda bireyciliğe ilişkin yaşanan toplumsal değişme ve gelişme süreci, ahlak ve geleneklerle olan bağları koparmıştır. Çünkü liberal anlayışa göre gelenek ve ahlak bireyin kişiliğini baskı altına alarak onun özgürlüğünü sınırlandırmaktadır. Fakat gelenek ve ahlak bireysel yaşama sağlamlık, kişiliğe belkemiği ve dayanıklılık kazandıran ruhsal güçler olarak karşımıza çıkmaktadır.¹¹⁴

Peter Drucker 1989 yılında yayımladığı “*Yeni Gerçekler*” adlı kitabında toplumsal değişimin modern dünyada bireyselleşmeye yöneldiğini "artık toplum tarafından kurtarılmı yok"tur sözleriyle bireyin yaptığı her şeyden sorumlu olduğunu ve sonuçlarına kendisinin katlanması gerektiğini belirtmektedir.¹¹⁵ Margaret Thatcher ise 1987 yılında daha açık sözlü bir tutumla, "artık toplum diye bir şey yok"tur diyerek modern dünyanın birey üzerine inşa edildiğini ifade etmiştir.¹¹⁶ Modern dünya bireyi ait olduğu topluluktan (*Gemeinschaft*) ayrı olarak ele aldığı için kişi ait olduğu tarihsel arka planını da kaybeder. Böylece arkasından onu destekleyecek ona sahip çıkacak kimse kalmamıştır. Kişi artık yalnız olarak hayata bakmaya başlar ve burada hayat mücadelesini öz cevherinde bulunan kurnazlıklar ve irade gücüyle hayatta kalmaya çalışır. Artık cemaat üyesi olmayan kişiyi "...gözetleyen bir Büyük Birader" yok olduğu için herkes bireye dönüşmüştür. Modern dünyada toplum hayatındaki bireyler tercihleriyle birey olmaz onlar geleneksel değer yargıları kaybaldığından dolayı mecbur oldukları için birey olmuşlardır. Bamuan'ın ifadesiyle:

Bizler, fiilen bireyler olup olmadığımıza bakılmaksızın, kanunen bireyleriz: kendi kimliğini edinme, kendi kendini yönetme, kendini kabul ettirme ve en önemlisi bu üç görevin yerine getirilmesinde kendi kendine yeterli olma; bu, yeni görevi yerine getirmenin gerektirdiği kaynaklara komuta etmek de etmesek de bizim görevimizdir. Çoğumuz gerçekten bireyler haline gelmeksizin bireyselleştirildik ve daha da çoğumuz bireyselleşmenin sonuçlarıyla yüzleşecek kadar yetkin bireyler olmadığımız kuşkuşu içindeyiz.¹¹⁷

Modern dünyada mecburen birey olan insan toplumsal hayatta bireyciliğin yol açtığı bazı sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Bunlar; bencillik, kanaatsizlik, anomi ve yabancılaşmadır.¹¹⁸ Ortaya çıkan bu toplumsal sorun ancak tutunumlu bir değer

¹¹⁴ Georg Lukacs, *Birey ve Toplum*, Çev. Veysel Atayman, Günebakan Yayınlar, İstanbul, 1978, s. 97.

¹¹⁵ Peter Drucker, *The New Realities*, (1989), Routledge, USA, 2011, p.9.

¹¹⁶ Margaret Thatcher ile söyleşi, Gazeteci: Douglas Keay, “*Interview for Woman's Own (no such thing as society)*”, <https://www.margaretthatcher.org/document/106689> , Söyleşi Tarihi: 23 Eylül 1987, (10.06.2019).

¹¹⁷ Zygmunt Bauman, *Bireyselleşmiş Toplum*, Çev. Yavuz Alogan, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2005, s. 132,133

¹¹⁸ Modern dünyadaki değişim süreçleri öylesine hızlı ve yoğunudur ki, bunlar önemli toplumsal sorunları

şemasının iyileştirilmesi ya da yeniden canlandırılması yoluyla çözüme kavuşturulabilir. Geleneksel yaşam sürerken 20. yüzyıldan itibaren birden bire modern toplumsal hayata entegre olmaya çalışan toplumların en önemli sorunları; fertlerin aidiyet, birlik ve dayanışma duygularını kaybetmeleri¹¹⁹ nedeniyle toplumsal birlik ve beraberlikten her geçen gün uzaklaşmaları, birey ve bireyciliğin ön plana çıkmasından dolayıda toplumsal bütünleşmenin her geçen gün azalmasıdır.

Modern toplumsal yaşamda insan maddi uygarlık alanında elde ettiği başarıları, yeni kurduğu toplumsal ilişki ve bağları ile yeni bir toplumsal sistemin içinde yaşamaya başlar. Artık yeni yaşama tarzında geleneksel etik ve dini değerlerin yerini rasyonel¹²⁰, egoist düşünce anlayışına terk etmiştir. İnsanlar artık "sürü hayvanı", "klan yaratığı" sürecini geride bırakmış özgül bir kişilik tipinin çok çeşitli tezahürleri haline dönüşmüş; topluluk bağlarının sınırlayıcılığından kurtulup kendini bulan bir kişilik yani "birey" olarak varlık alanına girmiştir.¹²¹ Yeni bireyciliğin teorik olarak selamladığı ve vaat ettiği, ancak sunmayı başaramadığı şeyi, yani sahici ve radikal bir kendini oluşturma ve kabul ettirme özgürlüğünü pratikte engelleyen, artan bir güçsüzlük ve güvensizliktir.¹²²

Liberal siyasal ve ekonomik anlayış başından beri piyasada -bireysel haklar ve sorumlulukları vurgulamaları anlamında- bireyciliği artırmıştır, ancak bireycilik başlarda esasen kapitalist istihdama özgü sözleşme özgürlüğü ve hareketlilikle ilgiliyen daha sonra tüketim alanını içerecek biçimde genişlemiştir. Bireysel ihtiyaçların karşılanması sistemin sürekliliğinin temeli haline gelmiştir. Piyasa yönelimli bireysel seçim özgürlüğü bireysel kendini ifadenin en kapsamlı çerçevesi haline dönüşmüştür. Böylece tüketim kültürü birey üzerine inşa edilmiştir.¹²³

Geleneksel yaşamda topluluk (*gemeinschaft*) üyelerinde ortak bir aidiyetliğe dayanan ortak bir sorumluluk yaşanmaktaydı. Modernite kendisine ait sosyal, siyasal ve ekonomik enstrümanlarıyla bu geleneksel yaşamı zaman içinde tüketmiştir. Dolayısıyla böyle bir yaşam biçiminden nesillerarası bir süreçte bireyciliği merkeze alan, ben

ortaya çıkarırlar. Bunlar geleneksel yaşam biçimleri, ahlaki ve dinsel inançlar ile gündelik kalıplar üzerinde, yeni ve açık değerleri sunmadan, yıkıcı etkilerde bulunurlar. Durkheim bu alt üst edici koşulları modern toplum yaşamının yol açtığı amaçsızlık ya da umutsuzluk duygusu olan anomiye bağlamıştır (Giddens, 2012: 48).

¹¹⁹ Benhabib, *a.g.e.*, s.113, 114.

¹²⁰ Modern toplum, politikadan dine ya da ekonomik etkinliğe varıncaya yaşamın giderek daha fazla alanının ussallaşması ile ayırtedilmektedir (Giddens, 2012: 53).

¹²¹ Guryeviç, *a.g.e.*, s.11.

¹²² Bauman, 2005, s.121

¹²³ Giddens, 2010, s. 247.

duygusunun hâkim olduğu, toplumsal ilişkilerin dolaylı mekanizmalarla kurulduğu, mesleki işbölümü ve çeşitlilikle birlikte örgütlü çalışma biçim ve ilişkilerinin hâkim olduğu, birey toplumsal yaşamının çıkar duygusunun rehberliği doğrultusunda ilgili gruplar ve örgütler içinde geçtiği, bireylerin temel yaşam güvenliğinin formal kurumlar aracılığıyla güvence altına alındığı bir yaşam biçimine geçiş süreçleri, araştırma örneklemine oluşturan Yörükler açısından betimlenmeye ve anlamlandırılmaya çalışılacaktır.

2.3.Modern Toplum ve Toplumsal İlişkiler

Tarihsel süreç içinde toplumsal hayatta meydana gelen yapısal değişikliklere istinaden toplumsal ilişkilerde değişmiştir.¹²⁴ Toplum yapısı ve toplumsal ilişkilerin karşılıklı bir etkilenimi söz konusudur. Sosyal ilişkilerin oluşumuna tesir eden çeşitli sebep, maksat ve çıkarlardan birkaçı ya da en azından bir tanesi her zaman ağır basar. Bu ağır basma sosyal yapının bünyesinin ne olduğunu gösterir. Böylece bir takım “saf” yapılar elde edilir; bunlara başka sebep ve menfaatlerin işe karışması sebebiyle toplumsal realitede asla bu saflık derecesinde yapılar görmek pek mümkün değildir.¹²⁵

Karl Mannheim’e göre cemaat unsurunun egemen olduğu kapitalizm öncesi grupları gelenek ve ortak değerlerle birarada tutmak mümkündür.¹²⁶ Ortaçağ toplum yapısı cemaat biçiminde örgütlendiği ve sosyal ilişkilerin basmakalıp gelenekler bağlamında hayatı şekillendirdiği, nispeten saf bir şekilde sürdürülen bir yaşama tarzından oluşmaktaydı. 18. yüzyılda yaşanan sanayi devrimi sonrası ise kitle iletişim ve ulaşım aygıtlarında yaşanan gelişmelere istinaden son derece hızlı ve her yere nüfuz eden bir toplumsal değişim yaşanmaya başlamıştır. 20. yüzyılda dünya ölçeğinde yaşanan küreselleşme süreciyle ulus devletlerin ve toplumların bünyesinde yapısal değişiklikler olurken bireyler arası ilişkileri belirleyen örf adet ve geleneklerin yerini sürekli yenileri almaya başlamıştır.¹²⁷ Toplumsal yapıda meydana tüm bu değişmelere rağmen toplumsal yapı ve ilişkiler tıpkı canlı organizmalar gibi varlıklarını devam ettirmektedir.

Modern toplum yapısı sistemli ve akılcıdır. Yani iyi bir sosyal örgütlenme, ilişkiler ağı ve sosyal ilişkiler modeliyle kurgulanmıştır. Bu model ile kast edilen; aynı

¹²⁴ Freyer, 1963, s. 37.

¹²⁵ Freyer, *a.g.e.*, s. 98, 99.

¹²⁶ Karl Mannheim, *İdeoloji ve Ütopya*, Çev. Mehmet Okyayüz, Epos, Ankara, 2002, s. 154.

¹²⁷ Bryan S. Turner, *Klasik Sosyoloji*, Çev. İdil Çetin, İstanbul, İletişim Yayınları, 2014, s. 216.

ihtiyaç, hedef ve menfaate sahip olan insanların aralarında birleşmesidir. İnsanlar bütün şahsiyetleri varlıklarıyla bu birleşmeye dâhil olmayıp, sadece bazı menfaatleriyle ilgili olarak bazı feragatlerde bulunmaktadır. Örneğin: modern toplumda köylü suni gübre, ilaç, tarım makinaları ile aletlerinin; doktor tıbbi ilaç ve aletlerinin temini için örgütlenmek durumundadır. Bu tarz menfaat birlikteliklerinin temeli lonca sistemiyle atılmış olup günümüzde meslek odaları, kooperatifler ve sendikal örgütlenmelerle sivil toplum kuruluşları olarak mensuplarına menfi fayda sağlamak için çalışmalarını sürdürmektedir.¹²⁸

Modern toplumda spor faaliyetleriyle, ülke çapında on binlerce iş imkânı yaratılmakta yeni toplumsal ilişkiler oluşturmaktadır. Spor faaliyetleri açık işlev iken yeni iş alanları ve toplumsal ilişkiler gizil işlevlerdir.¹²⁹ Modern toplumlar şehir hayatına sahiptir. Şehrin en karakteristik özelliklerinden birisi ise *sunî* yoldan yaratılan menfaat birlikteliğinin olmasıdır. Şehirlerde, işbirliği ve mesleki uzmanlaşma üzerine inşa edilir. Bu nedenle şehirde yaşayan insanlar çeşitli sosyal ilişkilerle birbirine bağlanmış bulunmaktadır.

Fakat insanlar bu çerçeve içerisinde, gayeler gerçekleşir gerçekleşmez, yeniden ayrılmaktadırlar. Burada eksik olan veya gerileyen husus, devamlı, tabii, insanı bütün olarak kucaklayan sosyal münasebetlerdir... Büyük şehir hayatının çeşitli tezahürlerini açıklayan anahtar olarak, büyük şehirde yaşayan insanın, daima bilmediği, bilmek ihtiyacında olmadığı ve tanımak için gayret sarfetmediği bir *kütlenin* ortasında dolaştığı olay kabul edilmektedir. Büyük şehirde yaşayan insan, sokakta, taşıt vasıtalarında, mağaza ve sinemalarda hep yabancılarla karşılaşmaktadır. A. Vierkanndt, bu gerçeği şöyle ifade etmektedir: “Büyük şehirlerimizde yabancı, sosyal hayatımıza nüfuz ederek izlerini bırakmıştır.”¹³⁰

Modern şehir hayatında bireyler yeni toplumsal statüler kazanmakta ve bu statülere ait yeni rollerini oynayarak yaşamlarını sürdürmektedir. Geleneksel toplumlarda sorumluluk ve ceza klan/aşiret/oba mensuplarına ortak olarak verilirken modern toplumlarda gerek sorumluluk gerekse ceza bireysel olarak verilmektedir.¹³¹ Modern toplumlarda kas gücüne dayalı işlerin yerini beyin gücüne dayalı işler almış; iş ve işleyiş ise bu bağlamda oluşturulmaktadır.¹³²

¹²⁸ Freyer, a.g.e., s. 110.

¹²⁹ John J. Macionis, *Sosyoloji*, (13. Basımdan Çev.) Edt. Vildan Akan, Nobel Yayınları, Ankara, 2015, s.19.

¹³⁰ Freyer, a.g.e., s. 213, 214.

¹³¹ İsmail Hakkı Baltacıoğlu, *Sosyoloji*, Sebat Basımevi, İstanbul, 1939, s. 155.

¹³² Baltacıoğlu a.g.e., s. 204.

Modern Yaşamın Ekonomisi

Modern toplumların toplumsal tabakalaşmasını açıklamada genel kabul gören klasik toplumsal sınıf ayrımına göre, toplum içinde yaşayan bireyler elde ettikleri gelirin kaynağına göre alt, orta ve üst tabaka içinde konumlandırılırken¹³³ 1949 yılında Amerika Birleşik Devletlerinin Virginia eyaletine bağlı Jonesville kasabasının sosyal yapısını inceleyen W. Lloyd Warner, kasabada üç ana toplumsal sınıfın her birisini kendi içinde ikiye ayırmak suretiyle altı toplumsal sınıf tespit etmiştir.¹³⁴

Toplumsal yapı içinde yer alan insanların sosyal sınıflarını belirlemede yaptıkları meslekler büyük önem arz eder. Modern toplumlarda profesyonel meslekler geleneksel toplumlara göre çok daha fazladır. Modern toplumlarda iş gücünün çoğunluğunu profesyonel meslekler oluşturmaktadır. Profesyonel tutum veya ruh hali de aynı şekilde daha yaygındır; insanlar profesyonel statülerin peşinde koşmaktadır. Bunlar, son derece endüstriyel ve kentsel toplumların bir olgusu olan profesyonel trendin bileşenleridir. Siyasal ideolojiler ve sistemlerden bağımsız sanayileşme ve kentleşmeyle ortaya çıkan bir eğilimdir. Profesyonel bir meslek, bireylere, kuruluşlara veya devlete bütün bir toplumsal sınıfa, gruplara ya da ya da halkın çoğuna özel bir hizmet -öğüt, bir eylem ya da her ikisini- sunar.¹³⁵

Günümüzde orta sınıf içinde yer alan insanlar, çoğunlukla beden gücüyle çalışmayan şehir nüfusunun geniş ve yaygın bir bölümünü oluşturan halktan oluşmaktadır. Bu sınıf mensubu bireyler çoğunlukla eğitilmiş, saygın, kişisel kabiliyetiyle kendini geliştirebilen, gelirini miras yoluyla değil mesleki bilgisiyle düzenli bir şekilde elde eden ve tasarruf edebilen insanlardan oluşmaktadır. “Orta sınıf mensupları, üretim araçları sahiplerinin ve işçilerin, birbirinden farklı kültürel değerlerini muhafaza eder ve bunlar arasındaki ilişkilerin geliştirilmesinde yararlı olabilecek değerleri de üretir”.¹³⁶

20. yüzyıl başlarında toplumsal tabakalaşmada orta sınıf şekil değiştirmeye başlamış ve yeni orta sınıf (*new middle class*) olarak tabir edilen eski orta sınıftan tamamen farklı bir karaktere sahip kapitalistler ile işçiler arasında yer alan orta gelirli

¹³³ Raymond Aron, *Sınıf Mücadelesi*, Çev. Erol Güngör, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Yayınları, İstanbul, 1973, s. 20, 22.

¹³⁴ W. Lloyd Warner bkz. <https://www.britannica.com/biography/W-Lloyd-Warner> (22.01.2019).

¹³⁵ Everett C. Hughes, “The Professions”, *Daedalus*, Vol. 92, Issue 4, Fall 1963, pp. 655.

¹³⁶ Metin Özkul, *Çalışma Sosyolojisi*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2002, s.48.

eski küçük burjuvaziye tekâmül eden kendisine özgü karakteristik yapısıyla işçi sınıfından farklı davranan¹³⁷ dağınık hetorejen yapısıyla¹³⁸ benzer yaşama tarzına sahip insanlar tarafında oluşmaktadır. Bunlar kendi kendilerine yeterli olmayan sermaye sahibi müteşebbislerin hizmetinde olan, aydınların önderlik ettiği ve bilim, teknoloji, yönetim gibi konularda üretime devamlılık ve çeşitlilik katan almış oldukları eğitimleri gereği meslekî yeterliliğe sahip insanlardan oluşur.

Sanayi devrimi sonrası bilim ve teknolojik gelişmeler ile bilgi, üretim amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. Teknolojik araçlar üretime yönelik kullanılmaya başlanmış, sanayide yer alan insan gücü de belirli bir iş açısından eğitilmeyi gerektirmiştir. Böylece, sosyal hareketliliğe imkân veren sanayi toplumlarında eğitim ve kültürel faaliyetler yolu ile meslekî tabakalaşmanın hızlandırılması ve insan gücünün kaliteli hale getirilerek işbölümü esası içerisinde gelişmesinin sağlanması, daha çok devlet politikası haline gelmiştir.¹³⁹

Modern toplumlarda bireyler geçinebilmek için ekonomik değeri olan üretim faaliyetinde bulunmak zorundadırlar. Birey kişilik ve kimliğiyle toplumsal yaşamda var olmaktadır. Çalışma hayatına dâhil olan bireyin işi/mesleği onun ömür boyu kullanacağı kimliği haline gelmiştir. Kimlik sahibi olan birey bu kimliğini kolay kolay değiştiremez. Kimliğin inşası, açıkça tanımlanmış bir dizi aşamadan geçerek sağlam ve devamlı olmalıydı ki bu da işteki kariyerdir. Günümüz çalışma hayatında sağlam, daimi, mantıksal açıdan tutarlı ve düzenli yapıya sahip çalışma kariyeri olan iş yerleri bulmak son derece zorlaşmıştır. Kapitalizm maliyetleri azaltmak için esnek mesai, evde üretim gibi yeni çalışma koşulları geliştirmiştir.

Daimi, garantili ve sigortalı işler artık az bulunur durumdadır. Geçmişin "ömür boyu", hatta bazen miras bırakılan işleri, birkaç eski endüstri dalıyla ve meslekle sınırlı ve bunların sayıları da hızla azalmaktadır. Yeni boş iş alanları belirli dönemler için geçerli ve yeni bir düzenlemeye kadar yarım-günlük iş olarak gözüküyor. Bu kaygan zeminde gerçekten sürekli hiçbir şeyin inşa edilmesi umulamaz. Açıkça ve basitçe, çalışmaya bağlı olarak bir ömür boyu geçerli olacak kimlik inşası ihtimali insanların çoğu için, (en azından şimdilik, birkaç üstün yetenek gerektiren ve ayrıcalıklı kimi meslekler hariç) artık ölmüş ve gömülmüş durumdadır.¹⁴⁰

¹³⁷ Anton Pannekoek, "The New Middle Class", Translated by William E. Bohn, *International Socialist Review*, Vol. 10, No. 4, October 1909, p. 316-326.

<https://www.marxists.org/archive/pannekoek/1909/new-middle-class.htm>, (22.01.2019).

¹³⁸ Rüştü Bozkurt, "Toplumların Omurgası Orta Sınıf Sorgulanıyor", *Dünya Gazetesi*, (Haber Tarihi: 18.11.2011), <https://www.dunya.com/gundem/nedir-ve-kimdir-bu-039orta-sinif039-haberi-159090> (22.01.2019).

¹³⁹ Enis Öksüz, *Sosyal Gelişme-Sanayileşen Türkiye İlişkileri*, Yayımlanmamış Doçentlik Tezi, İstanbul, 1980, s. 30'dan aktaran Özkul, a.g.e., s. 49.

¹⁴⁰ Zygmunt Bauman, *Çalışma Tüketim ve Yeni Yoksullar*, Çev. Ümit Öktem, Sarmal Yayınları, İstanbul, 1999, s. 45.

Geçmişten günümüze, çalışma hayatında bazı işler “*tatmin edici*” görülerek toplum tarafından aranılan meslekler iken bazıları angarya meslekler olarak görülmüştür. İş ahlakı açısından hizmet üreten topluma insanlığa değer katan her iş kıymetli olup hiçbir iş alçaltıcı ve hor görülemez. Çünkü her iş insan onuruna ve insanlığa katkıda bulunmaktadır. Toplum tarafından kabul görmeyen bireylerin tamamına yakının yapmak istemediği en az çekici mesleklerden, en çok aranan mesleklere kadar her birisini yapanların işlerini “*hakkıyla yerine getirilmiş görev*” bilincine varmanın sağladığı mesleki doyum iş ahlakında oldukça önemlidir. Çalışma hayatında birinci kategoride yer alan işler “ilginç”tir; ikinci kategoridekiler “can sıkıcı” tekdüzedir. Modern toplumda iyi eğitim almış hiçbir birey mesleki kimliğine uygun olmayan can sıkıcı işleri mecbur kalmadıkça kolay kolay kabul etmez.¹⁴¹

Az gelişmiş ülkelerin geçiminde başat olan zirai malların üretiminin çok olması buna karşın endüstri mallarının üretiminin az olmasıdır. Bu ülkelerde nüfusun büyük çoğunluğu tarım kesiminde emek yoğun olarak çalıştığı için iş gücü ihtiyacının karşılanmasına yönelik olarak nüfus artışı kuvvetlidir. Tarımsal üretim artışı, çok defa, nüfus artışı ve dolayısıyla gıda talebi artışına ulaşamaz.¹⁴² Kırsal kesimde yaşayan tarımsal üretime entegre olamamış iş gücü fazlası olan nüfus, bir yandan şehirlere doğru düzensiz bir şekilde göç etmekte, öte yandan büyük şehirler nüfus çeken merkezlerin başında gelmektedir. Ülkelerin endüstriyel ekonomisi geliştikçe ziraatte çalışan iş gücü sayısı azalır buna karşın sanayide ve hizmet sektöründe çalışanların sayısı ise artar.¹⁴³

2.4.Modernleşme, Toplumsal Değişme ve Farklılaşma

Modernleşme Batı Dünyasında bilimsel ve teknolojik ilerlemeyle beraber yaşanan çok boyutlu bir olgudur. Modernleşme sürecinde geleneksel toplum yapısı değişmiştir. Bu değişiklikte evvela geleneksel toplumsal kurumlar yıkılmış yerine yeni kurumlar oluşturulmuş bunlar vasıtasıyla topluma egemen olunmuştur. Geleneksel toplumun kendisine özgü toplumsal yapı, bilinç, kavram ve ilişkiler ağının yerine yenileri geçmiş, böylece geleneksel toplum yapısı tümüyle alt üst edilmiştir. Yaşanan bu süreç insanı derinden etkilemiştir. Daha önce tabiatla, çevresiyle ve kendisi ile uyum içinde olan insan, giderek yalnızlaşmış çevresine ve kendisine yabancılaşan bir varlık

¹⁴¹ Bauman, *a.g.e.*, s. 53, 54.

¹⁴² Ahmet Kılıçbay, “Az Gelişmiş, Zirai Bir Ekonomide Fiat Seviyesindeki Değişmelerin Tahlili”, *İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası*, Yıl 1956, Cilt 18, Sayı 1-4, s. 35.

¹⁴³ Aron, *a.g.e.*, s. 107.

haline gelmiştir.¹⁴⁴ Geleneksel toplumda cemaate (*gemeinschaft*) özgü ilişkiler ağında her daim grup aidiyeti içinde yer alan fert modern toplumda yalnızlaşarak toplumsal yapıda atomik bireylere dönüşmüştür.

Toplumsal değişme kısaca, bir toplumun kurumları ile kültürünün zaman içerisinde biçim ve işlevinin değişmesi olarak tanımlanabilir. Modern toplumlarda değişmeye etki eden en önemli unsur ekonomidir. Modern sanayi kapitalizmi üretim teknolojisini ve ürün gamını sürekli yenileşme (*inovasyon*)¹⁴⁵ için Ar-Ge yatırımlarıyla desteklemeyi zorunlu kılmaktadır. Modern toplumlar kitle iletişim ve ulaşım aygıtlarının insanlara sağladığı akışkanlık nedeniyle sürekli bir değişim ve dönüşüm içindedir. Bu durum toplumların inançlar, kurumlar, değerler ve sosyal ilişkiler arasındaki sıkı bağların, sosyal ve kültürel kavramlarının da iç içe geçmesine sebep olmaktadır. Her ne kadar sosyal değişme, sosyal ilişkiler sistemindeki değişimleri, kültürel değişme ise başta değerler ve normlar olmak üzere kültür öğelerinde meydana gelen değişimleri¹⁴⁶ ifade ediyor gibi görünse de sosyal değişme ile kültürel değişmeyi kesin sınırlar ile birbirinden ayırmak mümkün değildir. Bu sebeple çoğu zaman sosyo-kültürel değişme veya kültürel değişmeyi de içerecek tarzda kısaca sosyal değişme kavramı tercih edilmektedir. Kültürel Antropolojinin duayenlerinden Bronislaw Malinowski'ye göre kültür değişmesi;

Bir toplumun var olan düzeninin, yani sosyal, manevi ve maddi uygarlığının bir türden başka bir türe dönüştüğü süreçtir. Böylece kültür değişmesi, bir toplumun siyasi yapısında, idari kurumlarında, toprağa yerleşme ve iskân tarzında, inançlarında ve bilgi sistemlerinde, eğitim ve hukukunda, maddi aletlerinde ve onların kullanımında, sosyal ekonomisinin dayandığı tüketim mallarının kullanımında az çok meydana gelen değişimleri kapsar. En geniş anlamıyla kültür değişimi insan uygarlığı için her yerde ve her zaman devam eden kalıcı bir faktördür. Toplum içinde kendiliğinden ortaya çıkan faktörler ve kuvvetler tarafından veya farklı kültürlerin teması yoluyla gerçekleşebilir. Günümüzde kültür değişikliğinin her iki türünün daha önce insanlık tarihinde eşi benzeri görülmemiş bir hız ve büyüklükte olduğu kabul edilmektedir.¹⁴⁷

Pozitif bir bilim dalı olması nedeniyle sosyoloji hem toplumsal yapıyı ve toplumsal yapıda meydana gelen sosyal değişimleri bilimsel yöntemlerle araştırıp

¹⁴⁴ Peter L. Berger & Brigitte Berger & Hansfried Kellner, *Modernleşme ve Bilinç*, Çev. Cevdet Cerit, Pınar Yayınları, İstanbul, 1985, s.7.

¹⁴⁵ Abdullah Gök, "Oslo Klavuzu Işığında Yenilik",

https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/kilavuzlar/Oslo_Presentation.pdf (23.01.2019)

¹⁴⁶ Zeki Arslantürk & M. Tayfun Amman, *Sosyoloji; Kavramlar/Kurumlar/Süreçler/Teoriler*, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2009, s. 410.

¹⁴⁷ Bronislaw Malinowski, *The Dynamics of Culture Change; an Inquiry into Race Relations in Africa*, Yale University Press, USA, 1945, p. 1.

incelemeyi kendisine konu edinmiş¹⁴⁸, hem de toplumsal değişme sonrası ortaya çıkan sosyal problemlere rasyonel çözüm önerileri sunmayı amaçlamıştır.

Köyde ve şehirde modernleşme ve sosyal değişmeye etki eden faktörler ile bunların oluşumu birbirinden farklıdır.¹⁴⁹ Şehir hayatında modernleşme ve sosyal değişme çoğunlukla kurumsal yapı içinde güdümlü veya zorunlu olarak daha kolay olarak meydana getirilebilmesine karşılık, köydeki modernleşme ve sosyo-ekonomik değişme köyün sosyal yapısı, değerler sistemi, köylünün vaziyet ve karar alışlarıyla doğrudan bağlantılı olarak gerçekleşir. Bahsedilen modernleşme ve sosyal değişme özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri kapsayan sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik dönüşüm şeklidir.¹⁵⁰

Anthony Giddens'a göre bir toplumsal grup ya da toplumun temel yapısındaki değişime “*toplumsal değişme*” denir. Toplumsal değişme, toplum yaşamında varlığı her daim olan olgudur; fakat geleneksel dönemlere göre modern dönemde oldukça yoğun olarak yaşanır.¹⁵¹ Toplumsal değişmeyi tutarlı bir biçimde etkilemiş olan üç temel faktör vardır. Bunlar; kültürel etkenler, siyasal örgütlenme ve fiziksel çevredir.¹⁵²

a) Kültürel Etkenler:

Bir toplumun kültürünü meydana getiren en önemli unsur dindir. “Din, toplum yaşamı içinde tutucu ya da ilerletici bir güç olabilir”. Bazı dinsel inanç ve bunların uygulamaları toplumsal değişmeyi durduran ya da yavaşlatan bir etkiye sahip olabilir. Toplumsal değişimin nitelik ve yönünü etkileyen önemli bir kültürel etki ise sahip olunan iletişim sistemlerinin yapısıdır.¹⁵³ Sanayi devrimi sonrası kitle iletişim ve ulaşım aygıtlarında meydana gelen gelişmeler küreselleşme süreciyle toplumsal değişimi dünya ölçeğine taşımıştır. Günümüzde toplumsal değişmeye maruz kalmadan geleneksel yaşam süren toplum kalmazken sınırlı sayıda geleneksel topluluk toplumsal değişmeyi henüz yaşamamıştır. Örneğin: Hindistan'ın Kuzey Sentinel Adası'nda yaşayan ve bugüne kadar dış dünyayla hiçbir teması bulunmayan Sentinelese kabilesi 55.000 yıldan fazla süredir aynı adada yaşamakta ve dış dünya ile şu anda hiç bir iletişim

¹⁴⁸ Kurtkan Bilgiseven, *a.g.e.*, s. 160.

¹⁴⁹ Mümtaz Turhan, *Kültür Değişmeleri*, Çamlıca Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 2002, s. 202-205.

¹⁵⁰ D.P.T., *Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri Araştırması*, Rapor:1, Başbakanlık DPT, Ankara, 1970, s.1.

¹⁵¹ Giddens, 2012, s. 1075.

¹⁵² Giddens, *a.g.e.*, s. 79.

¹⁵³ Giddens, *a.g.e.*, s. 79.

kurmamaktadır. Ada da yaşayan kabile sakinleri sahip oldukları binlerce yıllık geleneksel kültürleriyle varlıklarını devam ettirmektedir.¹⁵⁴

b) Siyasal Örgütlenme:

Sosyal değişimi etkileyen ikinci faktör siyasal örgütlenme şeklidir. İnsanlığın ilk evresi olan avcı ve toplayıcı toplumlarda, topluluğu harekete geçirecek, hiçbir politik otorite olmadığı için, bu etki en az düzeydedir.¹⁵⁵ Daha sonra ortaya çıkan toplumsal yapılarda ise, farklı politik öznelerin varlığı -şefler, peygamberler, padişahlar, krallar, hükümetler vb.- o topluma yön tayin edici rollerinden dolayı toplumsal değişme ve gelişmeye yön verebilmişlerdir.

c) Fiziksel Çevre:

İnsanların toplumsal örgütlenmesinde ve yaşama tarzlarında yaşanan fiziki çevrenin etkisi büyüktür. İçinde yaşanan coğrafi çevrenin kendine özgü fiziki zorluklarının olması -dağlık olması, şehre uzak olması, ulaşımın zor olması vb.- ya da iklim koşullarının sıcak soğuk ya da ılıman olması gibi özelliklerin toplumsal yapıyı ve toplumsal ilişkileri etkilmesi kaçınılmazdır. Sosyolojinin öncüsü İbn Haldun insanların yaşadığı coğrafi yerleri 7 iklim bölgesine ayırmıştır. Anadolu coğrafyası en iyi yaşanılabilen ve kültür-medeniyet üretimine uygun coğrafi yerleşim yerlerinden olup 3. 4. ve 5. iklim bölgeleri içinde yer almaktadır.¹⁵⁶ İbn Haldun göçebe yaşam süren bedevilerin hadari olmasını şu şekilde izah eder; "...kazanç ve refah itibarıyla bedevilerin ahvali son haddine ulaşınca, beşer tabiatında mevcut olan rahata, sükûna ve huzura meyl etmekte, bunun için şehirlere ve kasabalara inmekte, burada yerleşen (medeni ve hadari) halk haline gelmektedirler".¹⁵⁷ O, Emile Durkheim'in sosyal morfoloji adını verdiği toplum coğrafya meselesini Durkheim'den yaklaşık beş yüz yıl önce insan-toprak, toplum-fiziki muhit meselesi olarak irdilemiştir. Sosyal morfoloji "toplumların, toplulukların (cemaatler), kavimlerin ve kabilelerin, sosyal topluluklar halinde coğrafi nizama nasıl tabi olduklarını, beşeriyet ile onun maddi istinatgâhı olan

¹⁵⁴ "Hindistan'da Yaşayan Kabile Gönderilen Elçileri Öldürüp Yedi"

<https://www.haberler.com/gonderilen-elcileri-oldurup-yediler-7232545-haberi/> Haber Tarihi: 24.04.2015; <https://www.survivalinternational.org/tribes/sentinelese> , (23.01.2019).

¹⁵⁵ Giddens, *a.g.e.*, s. 81.

¹⁵⁶ İbn Haldun, Mukaddime, Hazırlayan Süleyman Uludağ, Dergâh Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, 2007, C.1, s.218, 244-245.

¹⁵⁷ İbn Haldun, Mukaddime, Hazırlayan Süleyman Uludağ, Dergâh Yayınları, 6. Baskı, İstanbul, 2009, C.2, s.630.

fiziki çevre arasındaki münasebetlerin nelerden ibaret olduğunu inceler”.¹⁵⁸ Durkheim, 1899 yılında yazdığı makalesinde sosyal morfolojiyi detaylı olarak tanımlamıştır.¹⁵⁹

Modernizmin başladığı son iki yüzyıldan bu yana toplumsal değişme devasa boyutlarıyla çok hızlı şekilde gerçekleşmeye başlamıştır. Gelişmeye etki eden faktörler arasında bilimsel, teknolojik, ekonomik ve siyasi gelişmeler ile küreselleşmenin katkıları çoktur.¹⁶⁰

Mübeccel Kıray’a göre toplumsal değişime aşama aşama ve belirli evrelerden geçerek gerçekleşir. Ona göre, değişimin bütün olarak yapısal bir nitelik kazanabilmesi için belli bir düzeye ulaşması gerekir.¹⁶¹ Toplumsal yapı karmaşık bir bütün olduğu için değişme esnasında belirli bir anda toplumun bazı özellikleri değişimin ilk evreleri içinde bulunurken, başka özellikleri değişimden yapısal olarak etkilenmiş olabilir. Değişimden sorumlu unsurların neden olduğu baskı doğrultusunda, eski yapıların oturmuş özellikleriyle yeni oluşan yapılar bir dereceye kadar yan yana bulunabilir. Yapı içindeki bu yan yana bulunuş ince bir dengede duruş ile bütünsellik arz eder.

Bu bütün, toplumsal kurumlardan, insan ilişkilerinden ve bunların karşılıklı etkileşiminden doğan toplumsal değerlerden oluşur; bu unsurların tümü karşılıklı olarak birbirini etkiler. Bir sosyal yapıyı meydana getiren unsurlar arasındaki karşılıklı bağımlılık ilişkisi, değişimin rastgele bir biçimde gerçekleşmesini engeller... Bu iç ilişkiler aynı zamanda, yapının bir unsurundaki değişimin diğer unsurları da etkilemesini sağlar. Değişim, toplumun her yönünü içine alacak şekilde, zincirleme bir reaksiyon içinde gerçekleşir. Sonuçta her toplum, sürekli değişse de, birbirine bağımlı kurumların, ilişkiler ve değerlerin çok hassas bir denge durumunda kaldığı bir sistem olma özelliğini korur.¹⁶²

Yapısal farklılaşma kavramı, yapısal işlevselcilik ile evrimci tarih kuramlarıyla birlikte anılan kavramdır. Evrimci tekâmüle göre toplumlar, yapısal farklılaşmaya dayalı bir toplumsal değişim süreciyle basitten karmaşığa doğru ilerlerler. “Bu süreç, en basit biçimiyle, bölünen, yeniden bölünen, sonra bir kez daha bölünen amip bölünmeye benzetilebilir”.¹⁶³ Basit toplumlar, toplumsal yapı ve ilişkilerin akrabalık sistemi içinde yürüdüğü ilkel kabile toplumlarıdır. Modern toplumlarda karmaşık bir yapı içinde eğitim, çalışma, yönetim, din, vb. kurumlar ayrılır, ailenin etkinliği giderek daralır.

¹⁵⁸ İbn Haldun, *a.g.e.*, 2009, s. 629.

¹⁵⁹ Bkz. Emile Durkheim, *The Rules of Sociological Method*, (F.P. 1895), Translated W. D. Halls, The Free Press, New York, 1982, p.241.

¹⁶⁰ Giddens, *a.g.e.*, s. 82.

¹⁶¹ Kıray, *a.g.e.*, s. 328

¹⁶² Kıray, *a.g.e.*, s. 329-330.

¹⁶³ Gordon Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*, Çev. Osman Akınhay & Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999, s. 806.

Toplum içinde farklı alt sistemler ile kurumlar gün geçtikçe değişerek daha çok uzmanlaşmayı kapsayan yapıya sahiptir.¹⁶⁴

Herbert Spencer ve Emile Durkheim'e göre sosyal evrim ve ilerleme, esas itibariyle, sosyal farklılaşma ve bütünleşmenin ve iş ölümünün artmasından belli olmayan, bağısız halden, belli, bitişik, birbirine bağlı hale “geçiş” den ibarettir.¹⁶⁵

Sosyal farklılaşmayı, Talcott Parsons “toplumdaki yeri iyi tanımlanan bir birimin veya alt-sistemin daha geniş bir sistem için hem yapı hem de işlevsel önem bakımından farklı birimlere bölünmesi süreci” olarak tanımlar. “Farklılaşma daha gelişmiş bir sistemin ortaya çıkmasına yol açacaksa, her farklılaşan yeni alt yapının daha önceki daha az uzmanlaşmış (*less specialized*) yapıya göre temel işlevlerini gerçekleştirmesi için gerekli olan uyum sağlayıcı kabiliyetinin gelişmesi gerekmektedir”.¹⁶⁶

Talcott Parsons'a göre yapısal farklılaşma süreci üç aşamayı içerir. Birincisi farklılaşma süreci; ikincisi adaptasyon (uyum) ve yeniden bütünleşme süreci; üçüncüsü ise daha karmaşık toplumu bir arada tutmayı sağlayan daha genel bir değerler sisteminin kurulmasıdır. Gordon Marshall'a göre bir toplumun fiziksel ve toplumsal çevresine uyum gösterme ihtiyacı onun farklılaşma dürtüsünden kaynaklanmaktadır.¹⁶⁷ Modern toplumların en önemli özelliği ise çalışan nüfusun büyük bölümünün kırsal kesimde tarımsal üretim yerine şehirlerde fabrikalar, ofisler, marketler ya da hizmet sektöründe çalışıyor olmasıdır. İnsanların yüzde 90'dan fazlası, varolan işlerin büyük bölümünün yer aldığı ve yeni iş olanaklarının yaratıldığı şehirlerde yaşamaktadır.¹⁶⁸ Türkiye’de nüfusun tamamına yakını (%92,5) şehirde yaşarken çok azı (%7,5) kırsal yaşam sürdükleri kasaba ve köylerde yaşamaktadır.¹⁶⁹

¹⁶⁴ Marshall, *a.g.e.*, s. 806.

¹⁶⁵ Pitirim Alexandrovitch Sorokin, *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, Çev. M. Münir Raşit Öymen, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1994, C.1, s. 187-188.

¹⁶⁶ Talcott Parsons, *The Evolution of Societies*, Englewood Cliffs. N.J. Prentice Hall, Inc. USA, 1977’den aktaran Margaret M. Poloma, *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, Çev. Hayriye Erbaş, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1993, s. 163.

¹⁶⁷ Marshall, *a.g.e.*, s. 807.

¹⁶⁸ Giddens, 2012, s.74.

¹⁶⁹ TÜİK Haber Bülteni, 01 Şubat 2018, S. 27587, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2017, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27587> (23.01.2019).

3.Kültür

Kültür kavramı filozoflar tarafından yaklaşık iki yüzyıl kadar önce ortaya konmuştur. Kültür ilk olarak 1793 basımlı bir Alman sözlüğünde yer almaktadır. Günümüze kadar sosyologlar, "kültürel olaylar" ve kültür konusunda büyük katkılarda bulunmuşlardır.¹⁷⁰ Kültür, yeryüzünde uygarlığının başladığı günden bu güne kadar insan tarafından üretilen her şeyi kapsamaktadır.¹⁷¹

Kültürün başka anlamları da vardır. Örneğin: İngilizlerde Kültür kavramının zıt anlamlısı olarak “doğa” kabul edilir. Bu da kültürün insana has ve sonradan, insan tarafından üretilmiş bir şey olduğunu ima eder. Bu nedenle kültür kavramı etimolojik açıdan doğadan türemiştir. Kavramın özgün anlamlarından birincisi “çiftçilik”, ikincisi ise “doğal gelişme eğilimidir.” “Coulter”, “kültür” ile aynı kökten gelmekte ve saban demirinin ağzı demektir. Kültür kavramının anlam çerçevesi içinde insanlığa özgü etkinlikler olan “emek”, “tarım”, “gelişim” ve “mahsül” yer alır.¹⁷² Kültür, kavramı Latince “cultura”dan gelir; “cultura” ise colere mastarından türemiştir. Colere toprağı ekip biçmek¹⁷³, ikâmet etmek, tapmak korumak vb. birçok anlama gelir.¹⁷⁴

3.1.Maddi-Manevi Kültür ve Alt Kültür

Bronislaw Malinowski’ye göre; kültür, kullanım ve tüketim maddelerinden, çeşitli halk gruplarının yapısal hak ve görevlerinden, insan düşünce ve becerilerinden, inanç ve alışkanlıklardan oluşan tümel bütündür.¹⁷⁵ Terry Eagleton’a göre ise kültür aslen çiftçilik anlamına geliyorsa da, kavram hem düzenlemeye hem de kendiliğinden büyümeye, gelişmeye işaret eder.¹⁷⁶

Albert Schweitzer’a göre “Kültür, bireyin kendini gerçekleştirmesine ve bizzat gelişmenin gelişimine katkıda bulundukları ölçüde, tüm alanlarda ve her bakımdan, insan ve insanlığın ortaya koyduğu ilerlemelerin bütünüdür.”¹⁷⁷ Bireyin içinde yaşadığı

¹⁷⁰ Abraham A. Moles, *Kültürün Toplumsal Dinamiği*, Çev. Nuri Bilgin, Ticaret Matbaacılık, İzmir, 1983, s. 1.

¹⁷¹ Ömer Demir & Mustafa Acar, *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Vadi Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 1997, s. 143.

¹⁷² Terry Eagleton, *Kültür Yorumları*, Çev. Özge Çelik, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2005, s. 9.

¹⁷³ Cemil Meriç, *Kültürden İrfana*, İnsan Yayınları, İstanbul, 1986, s. 13.

¹⁷⁴ Eagleton, *a.g.e.*, s. 10.

¹⁷⁵ Bronislaw Malinowski, *Bilimsel Bir Kültür Teorisi*, Çev. Saadet Özkal, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 1992, s. 66.

¹⁷⁶ Eagleton, *a.g.e.*, s. 13.

¹⁷⁷ Moles, *a.g.e.*, s. 17.

toplumun kültürünü kazanması sosyalizasyon süreci içinde aile, arkadaşlık, okul, kitle iletişim araçları ile iletişim ve etkileşime geçmesiyle gerçekleşir. “Belirli bir sosyal sistem söz konusu olduğunda kültüre ulaşma nispeten daha kolaydır. Zira toplumun belleği, zaman ve mekânda süreklilik gösteren mesajlarda yazılı ya da maddeleşmiş bir durumda bulunmaktadır.”¹⁷⁸

Kültür bir halkın yaşayış tarzıdır.¹⁷⁹ Bu tarz, halkın tarihsel geçmişiyle ortaya çıkan bir ürün, düşünce ve toplumsal farklılıktır. Abraham A. Mooles’e göre kültürü incelerken kendi içinde kazanılmış ve yaşayan kültür ayırımına gidebiliriz. “Kazanılmış kültür, bir sosyal grubun ortak belleğinin temsil ettiği kültürdür; müzeler, yazılar ve kitapların tümü, belirli bir çağın durağan tanıklarındır. Yaşayan kültür, tersine, sürekli gelişim halinde olan belirsiz, kesinleşmemiş bir oluşumu temsil eder.”¹⁸⁰

Kültürü bireysel ve toplumsal kültür olarak da ikiye ayırabiliriz. Bireysel kültür ferdin içinde yaşadığı toplumda sosyalize olmuş halidir. Toplumsal kültür ise bir sosyal grubu oluşturan bireylerin zihninde bulunanlar ile bunların dışarıya yansıttıklarıdır. Kültürün kazanılmasında birey toplumsal yaşamdan aldığı mesajları anlam süzgecinden geçirerek dışarıya yansıtır. Bu nedenle kültür düşüncenin malzemesidir.¹⁸¹

Ziya Gökalp, Fransızca “culture” kelimesinin iki ayrı anlamının olduğunu, bu anlamlardan birincisini “hars” (Milli kültür), ikincisinin “tezhîp” (düzeltme, temizleme, ıslah)¹⁸² tâbiriyle Türkçeye aktarılabileceğini belirtmektedir.¹⁸³ “Hars, halkın an'anelerinden, teamüllerinden, örflerinden, şifahî veya yazılmış edebiyatından, lisanından, musikisinden, dininden, ahlâkından, bedî ve iktisadî mahsullerinden ibarettir.”¹⁸⁴ Ona göre, “hars” milli, “tezhîp” ise beynelmileldir.¹⁸⁵

Gökalp’e göre toplumun kültürel fertleri içten hayatlarından oluşur. Öz olarak hars millidir, medeniyet uluslarüstüdür. “Hars ilham iledir, medeniyet usûl iledir.” Hars ve medeniyet bütün sosyal yaşamı kapsayıcı özelliğe sahiptir. Toplumların sosyal davranışlarını etkileyen duygu durumları onların kültürlerini etkilerken, aklederek kavradıkları şeyler ise medeniyeti (teknolojik yaşam) şekillendirir. Medeniyet

¹⁷⁸ Moles, *a.g.e.*, s. 22.

¹⁷⁹ Tuncer Baykara, *Türk Kültür Tarihine Bakışlar*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 2001, s. 9

¹⁸⁰ Moles, *a.g.e.*, s. 23.

¹⁸¹ Moles, *a.g.e.*, s. 270.

¹⁸² Ziya Gökalp, *Yeni Türkiyenin Hedefleri*, Baha Matbaası, İstanbul, 1974, s. 62, 63.

¹⁸³ Gökalp, 1968, s. 93.

¹⁸⁴ Gökalp, *a.g.e.*, s.93.

¹⁸⁵ Gökalp, *a.g.e.*, s. 93.

(teknolojik yenilik) rasyonel çalışma mentalitesiyle belirli esas ve usullerin birleşimiyle oluşurken hars (kültür) bir toplumda ilhamla kendi kendine ortaya çıkan kurumların toplamıdır.¹⁸⁶

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılabileceği gibi kültür bir toplumu/topluluğu diğerinden ayıran o topluluğu karakterize eden dil, değerler, inançlar, normlar, davranışlar ve kullanılan teknolojik vb. nesneler bütünüyle oluşur. Birçok sosyal bilimci bu tür tanımlardan yola çıkarak kültürü kendi içinde maddi ve manevi kültür olarak ikiye ayırmaktadır.¹⁸⁷

İlk Türk Sosyoloğu Ziya Gökalp, kültürü iki kategoriye ayırarak açıklar. Ona göre kültür “Hars” ve “Medeniyet”ten oluşan bir bütündür. Hars bir millete özgü iken, medeniyet insanlığın ortak değeridir. Gökalp bu durumu şu şekilde açıklar:

Bir milletin harsı yalnız kendine mahsustur. Çünkü harsın esası dini, ahlâkî, bedii heyecanlardır. Ve bu heyecanlar da milletin en samimi ve en derûni olan duygularıdır. Bu deruni duygular, milletin kendi şahsiyetinin samimi ifadeleri olduğu gibi, bunlara inzımam eden hususi lisanı da milletin tarihi ve içtimai hayatının bir aynasıdır. Milletin haiz bulunduğu medeniyet ise kendisine mahsus değildir. Çünkü medeniyet müsbet ilimlerden (fenniye-technique)lerden ve usûllerden mürekkep ve bunlar da bir milletin diğer millete kabil nakildir. Meselâ Almanyanın harsı kendisine mahsustur, medeniyeti ise bütün Avrupa milletleri arasında müşterektir.¹⁸⁸

Hilmi Ziya Ülken’e göre ise kültür: “Belirli bir toplumun karakterini meydana getiren fikirler, bilgiler, inançlar, teknik mahsulleri, davranış ve tavır tipleri sistemidir”.¹⁸⁹ Kültür insana özgü maddi ve manevi boyutları olan bir şeydir. Toplumsal yaşama dâhil olan birey kültür kalıplarını hazır olarak bulur. Bu kalıpların saklanması ve kazanılması biyolojik değil, sosyal bir süreçtir, bunun için de bazen ona “*toplum mirası*” da denir.¹⁹⁰ Birey/toplum devraldığı bu mirası bazen aynen muhafaza eder, bazen revize eder, bazen ise kullanmayıp sonraki kuşaklara aktarmaz. Aktarılmayan her kültürel değer yaşatılmadığı için unutulmak durumundadır.

3.1.1. Maddi Kültür (*Material Culture*)

Genel olarak, insanların veya toplumların, kendi fizikî çevrelerini kontrol altında tutmak için kullandıkları araçlarla teknik bilgidan meydana gelen,¹⁹¹ bütün üretim araçları, taşıtlar, saklama ve korunma aletlerine denir.¹⁹² Maddi kültür, insanoğlunun

¹⁸⁶ Ziya Gökalp, *Makaleler-4*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1977, s. 43, 44.

¹⁸⁷ Culture, <http://www3.ncc.edu/faculty/soc/feiglb/soc201online/summary/ch2.pdf> (14.02.2018)

¹⁸⁸ Ziya Gökalp, *Türk Ahlakı*, Türk Kültür Yayını, İstanbul, 1975, s. 176, 177.

¹⁸⁹ Ülken, 1969, s. 185.

¹⁹⁰ Ülken, *a.g.e.*, s. 185.

¹⁹¹ Ahmet Cevizci, *Felsefe Sözlüğü*, (1.Basım 1996), Paradigma Yay. 3. Baskı, İstanbul, 1999, s. 835.

¹⁹² Ülken, *a.g.e.*, s. 185.

kendisini çevreleyen ve bir kültürel grup üyesi için anlam taşıyan fiziksel araç-gereçleri, yani insanın ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kullanım nesnelerini ifade eder. Çoğunlukla bu “nesneler” (*stuff*) bir toplumda yapılan şeylerdir, ancak bazen doğrudan doğal dünyadan toplanarak bazense eski ya da uzak başka kültürlerden temin edilir. Maddi kültür nesneleri maddeden bağımsız olarak ele alınan fikirler, imgeler, örf adet gelenek görenek gibi uygulamalar, inançlar ve dil gibi diğer kültürel formlarla karşılaştırılabilir. Bir grup insan tarafından yapılan giysiler, halı kilim gibi sergiler, aletler, mutfak eşyaları, küçük az değerli eşyalar, süs eşyaları, resimler, mobilyalar, yapılar ve araç gereçler o grubun maddi kültürüdür ve arkeoloji ve fiziki antropoloji gibi disiplinler için diğer toplumları anlamaya yönelik ham veriler sağlar. Son yıllarda sosyologlar maddi şeylerin kültürdeki etkilerinin toplumun işleyişini ve toplumun bireyleriyle iletişimini biçimlendirdiğini kabul etmeye başlamışlardır.¹⁹³

İnsan fiziki coğrafya üzerinde yaşarken konumunda bulunan hammaddeyi kullanarak kendine ikinci bir çevre yani yapay bir çevre inşaa etmiştir. İnşa edilen bu çevre insanı doğal çevreye karşı korur. “İşte insan tarafından yapılan ve insanı doğal çevreden koruyan her şey maddi ya da materyal kültürdür”.¹⁹⁴ Maddi kültürün yaratılması insan tarafından icat edilen ve geliştirilen aletlerle mümkün olmaktadır. Bu aletler insanın gündelik yaşamında kullandığı insan tarafından icat edilip geliştirilen her şeyi kapsamaktadır. Maddi kültür unsurlarının yapımı sırasındaki bilgi ve bu bilginin uygulama tekniği ise teknolojiyi oluşturur. Böylece maddi kültür ve teknoloji insanın kendisine yarattığı ikinci çevre haline gelir.¹⁹⁵ Toplumlar birbirlerinden farklı oldukları için kendilerine özgü teknoloji ve maddi kültürleri de bulunur.¹⁹⁶

3.1.2. Manevi Kültür (Adaptive Culture/Nonmaterial Culture)

Manevi kültür (Adaptive Culture/ Nonmaterial Culture) Amerikan kültürel antropoloji literatüründe imal edilen nesnelerin maddi kültürünün (binalar, tüketim malları ve benzeri şeyler) karşısında, fikirler, inançlar, değerler ve gelenekler alanını karşılamak üzere kullanılan bir kavramdır.¹⁹⁷ Yani manevi kültür; değerler, inançlar,

¹⁹³Tim Dant, “Material Culture” *The Blackwell Encyclopedia Of Sociology*, Edited by G. Ritzer, First by 2007, This forth edition Blackwell Publishing Ltd., 350 Main Street, Malden, MA 02148-5020, USA, 2009, 2835.

¹⁹⁴ Nephân Saran, *Antropoloji*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1992, s. 278.

¹⁹⁵ Saran, *a.g.e.*, s. 278.

¹⁹⁶ Saran, *a.g.e.*, s. 279.

¹⁹⁷ Marshall, *a.g.e.*, s. 2.

idealar, gelenek ve görenekler ile sosyal ilişkiler açısından oluşmaktadır. Bozkurt Güvenç'e göre maddesel olmayan öğeler, daha belirsiz gibi görünürse de, çoğu zaman bir toplumu oluşturan en önemli unsur manevi kültürdür.¹⁹⁸ Hilmi Ziya Ülken'e göre ise manevi kültürün içerisine fikirler, inançlar, duygular ve davranışlar girer. Sosyal bilimciler tarafından kültür incelenirken maddi ve manevi olarak ikiye ayrılarak incelenmekle birlikte, onların gerçekte birbirine bağlı bir bütün olduğunu gözönünde bulundurulur.¹⁹⁹

Dünyada yaşanan bilimsel gelişmelere bağlı ortaya çıkan teknolojik yenilikler, kullanıcısı olan her toplumun maddi kültüründe olguğu gibi manevi kültüründe de bir takım değişmelere yol açmaktadır. Maddi ve manevi kültür birbirlerini karşılıklı olarak etkilemektedir. "Aynı şekilde, inanç ve tutumlardaki değişimler teknolojik değişimleri hazırlar".²⁰⁰ Teknolojiden kültüre ya da kültürden teknolojiye doğru tek taraflı bir etkilenme söz konusu değildir. Toplum içinde yaşanan bir teknolojik veya kültürel değişimin de mutlaka belli bir kültürel veya teknolojik değişmeyi doğuracağı iddiaları doğru değildir.²⁰¹

Geleneksel yaşam tarzı sonrası ortaya çıkan modern yaşam üretim ve tüketim alışkanlıklarıyla geçmişten çok farklılıklar gösterir. Meselâ modernleşme süreciyle ortaya çıkan rasyonel üretim insan münasebetlerinde aile ve bölge bağlarının bir yana bırakılmasını ve verimliliğin öne çıktığı, duygusallığın geride bırakıldığı ve akılcı ilişkilerin kurulduğu bir üretim esasına dayanır. Modern yaşamda insanların zaman ve sürat anlayışları değişir; işler saat dakikliğine göre ayarlanır. Mesai saatleri içinde beşerî münasebetlerin şahısları ilgilendiren tarafları sözkonusu değildir.²⁰² Son yüzyılda modern dünya üretim sisteminde insan ilişkileri kendine özgü olarak şekillendirilmiştir. Yani modern dünyada yaşanan maddi kültürdeki gelişmeler hızlı bir şekilde gelişerek artarken, "...maneviyat, incelik ve idealizm bakımından, bireyin kültürünün bazı noktalarında bir gerileme söz konusudur."²⁰³

¹⁹⁸Bozkurt Güvenç, *Sosyal ve Kültürel Değişme*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1976, s. 203.

¹⁹⁹ Ülken, 1969, s.185.

²⁰⁰ Erol Güngör, *Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik*, (1.Basım 1980), Ötüken Neşriyat, 5. Basım, İstanbul, 1990, s. 17, 18.

²⁰¹ Güngör, a.g.e., s. 17, 18.

²⁰² Güngör, a.g.e., s. 22.

²⁰³Georg Simmel, *Modern Kültürde Çatışma*, Çev. Tanıl Bora vd., İletişim Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 2006, s. 100.

Maddi kültürde meydana gelen hızlı değişim manevi kültürde etkilememektedir. Bu durum sadece Türkiye’de yaşanan toplumsal bir sorun olmayıp, bütün dünyayı ilgilendiren önemli bir sorundur. Erol Güngör, yaşanan bu durumu şu şekilde ifade eder:

Bugün dünya teknolojik gelişme ile paralel ve aynı hızda bir sosyal değişmeyi başaramadığı için büyük bir buhran içinde bulunmaktadır; dünyanın maddî çehresi büyük bir hızla ve büyük ölçülerde değişiyor, ama bizim manevî değerlerimiz ya bu değişimin gerisinde kalıyor veya teknolojik değişim birtakım sun’î, sahte değerlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlıyor.²⁰⁴

Kültür sosyal bilimciler tarafından ikiye ayrılarak irdelense de toplumun yaşayış tarzını oluşturan bir bütün olduğu için kültürü maddi ve manevi olarak ikiye ayrılarak sosyolojik tahlillerde bulunmak çok uygun değildir.²⁰⁵

3.1.3. Altkültür (Subculture)

Altkültür sosyal bilimlerde ikinci dünya savaşı sonrası yaygın olarak kullanılmaya başlayan bir kavramdır. Terimi ilk kullanan Alfred McClung Lee’dir. Kavramın ilk tanımını yapan ise Milton M. Gordon’dur. Ona göre altkültür: “Ulusal kültür içerisinde; sınıf, etnik köken, bölge ve kırsal bölge veya kent sakinliği, dini inanç gibi öğelere ayrılabilen toplumsal koşulların birleşiminden oluşan, ama bir araya geldiklerinde o kültürdeki birey üzerinde bütüncül bir etkisi olan işlevsel bir bütün oluşturan bir alt bölüm”dür.²⁰⁶

Altkültürün farklı bir tanımını Komarovsky ve Sargent şu şekilde yapmıştır: “Altkültür” terimi... nüfusun belirli dilimleri tarafından sergilenen kültürel değişkenlere gönderme yapar. Altkültürler, salt bir iki özellikle birbirlerinden ayrılmazlar; nispeten kendi içinde bağlantılı toplumsal sistemler meydana getirirler. Onlar, ulusal kültürümüzün daha geniş dünyasının içindeki dünyalardır.”²⁰⁷

Altkültür, bir ülkede bölgesel farklılıklar nedeniyle ana kültür kalıbının temel özelliklerinden çok fazla farklılıkları olmayan fakat kısmen farkları ve çeşitlilikleri kendi bünyesinde kapsayan bir yaşama tarzıdır.²⁰⁸ Alt kültür, hâkim kültür kalıbı içinde yer alan küçük ve ondan farklı ya da farklılaşmaya yönelmiş kültür kalıplarına denir. Altkültürler hâkim kültürden özellik yapı ve fonksiyon açısından çok farklılık

²⁰⁴ Güngör, a.g.e., s. 96.

²⁰⁵ Bozkurt Güvenç, *İnsan ve Kültür*, Boyut Yayınları, 12. Baskı, İstanbul, 2010, s. 373.

²⁰⁶ Milton M. Gordon, “The Concept of the Sub-Culture and Its Application”, *Social Forces* Vol. 26, No. 1, Oct., 1947, pp. 40-42. aktaran Chris Jenks, *Altkültür Toplumsalın Parçalanışı*, Çev. Nihal Demirkol, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2007, s. 22.

²⁰⁷ Mirra Komarovsky & S. Stansfeld Sargent, “Research into Subcultural Influences Upon Personality” *Culture and Personality*, S. Stansfield (Ed); Smith, Marian W. (Ed). (1949) (pp. 143-159). New York, NY, US: Viking Fund, aktaran Jenks, a.g.e., s.22.

²⁰⁸ Mustafa Erkal, *Sosyoloji*, Der Yayınları, İstanbul, 2000, s. 136.

göstermezler. Her hâkim kültürün içinde bir ya da bir den fazla altkültürler bulunabilir. Alt kültür ile hâkim/ana kültür arasında muhakkak bir dil bağı söz konusudur. Alt kültür grupları kendi içinde ana dilleri farklı olsa bile ikinci bir dil olarak hâkim kültür dilini konuşabilmektedir. Bu nedenle bir ya da daha fazla noktalarda altkültür ile hâkim kültür arasında temaslar görülür.²⁰⁹ Sınıf veya etnik farklılıkların bulunduğu ve bu farklılıkların bilimsel olarak tespit edildiği ülkelerde altkültür grupları görülebilir.²¹⁰

David M. Downes'a göre altkültürlerin, bir tanesi iki alt kategori içeren, iki ana türde sınıflandırılabilir. Bunlar:

- a) "Egemen kültür" bağlamından önce gelen ya da onun dışında oluşturulanlar; Örneğin, ev sahibi "kültür" bağlamında, "altkültürler" olan göçmen grupların "kültür"ü; ayrıca kuşatıcı "egemen kültür" den önce gelen, fakat onunla beraber varlığını sürdüren, onunla kaynaşan veya ona farklı olarak tepki veren bölgesel altkültürler.
- b) Kökeni egemen kültür bağlamının içine dayananlar; bunlar iki alt kategoriye ayrılır:
 - (i) Toplumsal ve kültürel yapıların taleplerine verilen olumlu tepkiden doğanlar; Örneğin, mesleki altkültürler, yaş grubu altkültürleri.
 - (ii) Toplumsal ve kültürel yapıların taleplerine verilen olumsuz tepkilerden doğanlar; Örneğin, suç altkültürleri; dini uyanışa teşvik edici altkültürler; politikanın aşırı ucundaki altkültürler.²¹¹

3.2. Kültürün Sınıflandırılması

"Kültür" insan grupları ve insan eylemlerini açıklamada ortak bir düşünsel çağrışımla vazgeçilmez görünse de, yüz yıldan fazla süredir sosyal bilimlerden, bazen uyumsuz çağrışımlar nedeniyle konu edinilmeye devam etmektedir.²¹² Kavramsal kelime hazinesi genişledikçe, kültürün tarz ve biçimlerinin atıfları, yeni anlam kümeleri ile karşılanmıştır. Asa Briggs'e göre kültür 6 kategoride sınıflandırılabilir.²¹³

1- Halk Kültürü (*Folk Culture*)

Yerleşmiş, geleneksel gruplar tarafından ortaya konulan halk kültürü, günlük yaşamın bağlayıcı bileşenlerinden oluşur. Ancak günümüzde halk kültürü, hem modern hemde kırsal temsilcilerin dinamik bir temsili olarak daha kapsamlı bir şekilde tanınmaktadır. Halk kültürü genellikle bir yer duygusu ile aşılanır. Bir yöreye ait olan

²⁰⁹ Erdal Aksoy, "Kültür", *Sosyolojiye Giriş*, Editörler: İhsan Çapçioğlu & Hayati Beşirli, Grafiker Yayınları, Ankara, 2013, s. 81-82.

²¹⁰ Erkal, *a.g.e.*, s. 136.

²¹¹ David M. Downes, *The Delinquent Solution; a Study in Subcultural Theory*, Free Press, New York, 1966, p. 9, aktaran Jenks, *a.g.e.*, s. 25.

²¹² Lyn Spillman, 'Culture', *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*, Edited by George Ritzer, Blackwell Publishing, USA, 2007, p.922.

²¹³ Asa Briggs, 'Culture', *Folklore, Cultural Performances, and Popular Entertainments*, Ed. Richard Bauman, Oxford University Press, New York-Oxford, 1992. 3-11. Çev. Sevim Kebeli, *Millî Folklor*, 2007, Yıl: 19, S.74, <http://www.millifolklor.com/Yayin/74> (01.08.2016).

halk kültürü unsurları farklı toplumların yaşadığı bir bölgeye taşınırsa orijinal toplumuna ait kültürel değerini de beraberinde taşır.²¹⁴

2- Kitle Kültürü (Mass Culture)

Kitle iletişim ve ulaşım araçlarında yaşanan hızlı gelişmeye istinaden toplumsal muhayyilede ortaya çıkan konsensusun ve işbirliğinin öneminin artması sonucu izlenen kent politikaları sonucu şehir çapında sosyal bütünleşmelerin ve benzer tüketim alışkanlıklarının hâkim olmasıdır. Çağımız kapitalist toplumların tüketim mantalitesi kitle kültürü üzerine kurgulanmıştır.²¹⁵

3- Köylü Kültürü (Peasant Culture)

Köylerde kırsal yaşam süren, iktisadi geçimlerinin esasını tarım ve hayvancılık ekonomisinin oluşturduğu, benzer yaşama tarzına sahip insanların, çoğunlukla birincil ilişkiler üzerine inşa ettikleri küçük grup kültürüne denir. Kırsal yaşam süren bu insanlar kültürel etkilenmeye açıktır. Köyde yaşayan insanlar dışarıdan gelerek kendileriyle iletişim ve etkileşime giren insanlardan, kasaba şehir halklarından ve medeniyet unsurlarından doğrudan ya da dolaylı olarak etkilendiklerinden zaman içinde kültürlerinde değişimler olabilmektedir.²¹⁶ Köy toplulukları kendi yerel kültürlerini muhafaza etmiş gibi görünse de diğer köylü gruplar ile şehirde yaşayanların kültüründen azar azarda olsa her geçen gün etkilenmektedir. Bu etkilenme sonucunda onların yaşama tarzlarıyla kültürleri de değişmektedir.²¹⁷

4- Orta Kültür (Midcult/Midculture)

Orta kültür kavramı, kültürün açıklanmasında 1960 yılında Dwight MacDonal'd tarafından sosyal bilimler literatürüne kazandırılmıştır. Kavram az kültürlü sosyal sınıfın yüksek kültürel değerlerden bazılarını kopyalaması ve onları içinde karıştırmasıyla meydana gelen ortalama bir kültürü izah etmede kullanılır.²¹⁸ Yani aydın (*highbrow*) insanların sahip olduğu kültürel değerler ile kültürel değerlere oldukça az sahip olan “kültürsüz” (*lowbrow*) insanlar arasında ortalama bir kültüre denir.²¹⁹

²¹⁴ What is "folk culture", <https://findwords.info/term/folk%20culture> , (21.03.2019).

²¹⁵ Marshall, *a.g.e.*, s. 396, 798.

²¹⁶ George M. Foster, “Interpersonal Relations in Peasant Society”, *Human Organization*, Vol. 19, No. 4, Winter, 1960-1961, pp. 175.

²¹⁷ Robert Redfield, *Peasant Society And Culture*, The University Of Chicago Press, USA, 1956, pp.75.

²¹⁸ “Masscult & Midcult,” <https://en.wiktionary.org/wiki/midcult> , (20.03.2019).

²¹⁹ <https://www.dictionary.com/browse/midcult> , (20.03.2019).

5- Popüler Kültür (*Popular Culture*)

Ray B. Browne’a göre, toplumsal yapıyı oluşturan dört temel kültür alanı vardır. Bunlar; seçkin (*elite*), popüler (*popular*), kitle (*mass*) ve halk (*folk*) kültürleridir. Bu kültürler arasında farklılıklar ve kendi aralarında zaman zaman etkilenmeler olması doğal bir durumdur. Bu etkilenmeler nedeniyle sınırları kesin olmayan “popüler kültür” kavramını tanımlamak oldukça zordur. Tanımlamada zorlanılan popüler kültürün gerçekte ne olduğuyla ilgili sosyal bilimciler ortak bir kanaat etrafında hem fıkirdir. Onlara göre “popüler kültür” kitle iletişim araçlarıyla hızlı bir şekilde yayılan ve toplumsal yaşamda insanların çoğu tarafından deneyimlenen, yüksek kültürden farklı şeylerdir.²²⁰ “Popüler kültürün esas işi eğlencedir. Örneğin: Avrupa ve ABD’de popüler kültür spor, televizyon, sinema ve kayıtlı popüler müziğin hâkimiyetindedir”.²²¹

6- Yüksek Kültür (*High Culture*)

Klasik müzik, ciddi romanlar, şiir, dans, yüksek sanat ve görece az sayıda eğitilmiş insanın değerini anladığı diğer kültürel ürünleri kapsar.²²²

3.3. Kültürel Değişme ve Farklılaşma

Modern dünyada çevre, düzenli bir bütünlükten ziyade bir mozayiğe benzemektedir. Mozayiğe benzeyen bu temsili çerçevesi, her an değişmektedir. Çevreyi oluşturan mozaik parçaları eskilerin yerini almakta, parçalar arasında yeni bağlantılar kurulmakta, yeni genişlemeler görülmekte, her birey kendi düşüncelerini katmakta, yaymakta, yaşadığı sosyal çevreden bunları yeniden almakta, eski fikirlerini bozarak yenilerini üretmektedir.²²³

Abraham Mooles’e göre kültürümüz, artık eğitim hamlemizi sürdüren ve kişiliğimizin yönlendirdiği bir etkinliğin sonucu değildir. Kültür toplumsal dış çevrenin içinde yer alan parçaların sürekli katkılarıyla oluşturulmaktadır. Modern dünyada kültür teknolojik çağdaki yaşamın özüyle çelişen bir eklemliliği bilgi çabasıyla ileri gelmemektedir. Kitle iletişim araçları sosyo-kültürel tabloyu biçimlendirenlerinkinden farklı amaçlara ve farklı değerler tablosuna sahiptir. İnternet, tv, basın, radyo, film endüstrisi sosyo-kültürel çerçeveye ait olmakla birlikte sosyal sistemin bütünü üstünde

²²⁰ Ray B. Browne, “Popular Culture: Notes toward a Definition”, *Popular Culture Theory and Methodology: a Basic Introduction* in, Editor: Harold E. Hinds, Marilyn Ferris Motz, Angela M. S. Nelson, the University of Wisconsin Press, USA, 2006, p. 15.

²²¹ Marshall, *a.g.e.*, s. 591.

²²² Marshall, *a.g.e.*, s. 591.

²²³ Moles, 1983, s. 68.

ezici bir güce sahiptir. Kitle iletişim araçlarına hâkim olanlar bu aygıtları kullanarak kültürü süzgeçten geçirerek yönetirler. Onlar kültürel varlığın bazı öğelerini öne çıkarır, bazı fikirlere önem kazandırırken, diğer bazılarını değersizleştirip kültürel alanı tamamen kutuplaştırır. Kitle iletişim araçlarından geçmeyen mesajlar, toplumun değişim ve gelişimi üstünde çok küçük bir etkiye sahiptir. Günümüzün bizi çevreleyen modern dünyası, teknolojik bir dünyadır. Bu dünyayı yaratan bilim ve teknoloji insanların hepsi hızlı bir akışa kapılmış ve içinde yer aldıkları bu süreci bütünüyle irdelemeyi pek istememektedir. Modern dünyanın en temel özelliği bilim insanları tarafından yaratılan birtakım maddi makinalar veya karmaşık sosyolojik mekanizmalardan oluşan bir teknoloji dünyası olmasıdır. İnsanlar bu dünyayı, rastlantısal olarak, sına ve yanılma yoluyla öğrenmektedir.²²⁴

Antropolog Edward Burnett Tylor 1871 yılında “kültür” (*Culture*) ya da “uygarlığı” (*Civilization*), insanın toplumun bir üyesi olarak edindiği bilgi, inanç, sanat, ahlâk, hukuk, gelenek ve başka herhangi bir yetenek ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütün olarak tanımlarken²²⁵; bir başka antropolog Malinowski ise 1931 yılında *Encyclopaedia of Social Sciences*’ta çıkan makalesinde kültürü daha geniş bir biçimde tanımlar. Kültür içinde “önceki kuşaktan kalıt yapıntılar, mallar, teknik süreçler, fikirler, alışkanlıklar ve değerler” yer almaktadır. Her iki tanımdan anlaşıldığı üzere kültür maddi ve manevi değerleri içeren kapsamlı bir bütündür. Bozkurt Güvenç’e göre kültür kavramı dört farklı anlamda kullanılmaktadır:

1. Bilim alanındaki kültür: Uygarlıktır.
2. Beşeri alandaki kültür: Eğitim sürecinin ürünüdür.
3. Estetik alandaki kültür: Güzel sanatlardır.
4. Maddi (teknolojik) ve biyolojik alanda kültür: Üretme, tarım, ekin, çoğaltma ve yetiştirir.²²⁶

Bir uygarlık/medeniyet, birçok ulusun ortak yaşam sürerek oluşturdukları bir üründür. Bu nedenle uygarlık evrensel ve ortak bir maldır. Fakat uygarlığın her ulusta o milletin karakteristiğine uygun şekil değiştirmesiyle yeni bir durum söz konusudur ki buna kültür (*hars*)denir.²²⁷

²²⁴ Moles, *a.g.e.*, s. 78, 276, 277.

²²⁵ Edward Burnett Tylor, *Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, And Custom*, Vol. 1, John Murray, London, 1871, p. 1.

²²⁶ Güvenç, 2010, s. 96.

²²⁷ Ziya Gökalp, *Türk Uygarlığı*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1991, s. 4-5.

Sosyolojik bağlamda toplumsal değişme kaçınılmazdır. Her toplum muhakkak az ya da çok hızlı ya da yavaş bir şekilde değişir. Değişme halinde bulunan bir toplumun kültüründe bazı maddi ve manevi kültür unsurları değiştiği halde bazıları değişmeyebilir. Yani çoğunlukla kültür değişmelerinde toplumun maddi kültürü hızlı bir şekilde değişirken manevi kültür aynı hız ve şekilde değişmeyebilir. Bu durumda kültürel değişimde yaşanan gecikmeden dolayı toplumsal yaşamda aksaklıklar ortaya çıkabilir.

Dünya’da yaşanan endüstri devrimi sonrasında modern batı toplumlarının maddi kültüründe hızlı ve büyük değişiklikler olmuştur. Oysa aynı dönemde aile kurumunda ve diğer sosyal ve siyasi yapılarında çok fazla bir değişiklik olmamıştır. “Bununla beraber kültürün bu maddî olmayan kısımlarının geri kalması yüzünden yine arada bir ahenksizlik, aksaklık meydana gelmiş, içtimai nizam bozulmuştur”.²²⁸ Mümtaz Turhan’a göre kültür değişmelerinin, Batı Medeniyetinin tesiri altında tarihin hiçbir döneminde görülmeyen bir yoğunluk ve şiddetle hızlı bir şekilde bütün dünyaya yayılması ona evrensel bir karakter kazandırmaktadır.²²⁹

Kültürel farklılaşma

Sosyolojinin öncülerinden Emile Durkheim kültürel bir farklılaşma teorisi önererek toplumların yapısal olarak farklı olduğunu ortaya koymuştur.²³⁰ Ona göre geleneksel toplumlar “mekanik dayanışma” içerisinde yaşamaktadır. Geleneksel toplumlarda bireye çok az bir özgürlük alanı sunulmakla birlikte, birey yaşadığı topluluğa kuvvetli bir şekilde bağlanmak durumundadır. Buna karşılık, modern toplumlar gelişmiş iş bölümü ve sosyal farklılaşmaya bağlı olarak “organik dayanışma” içinde yaşamaktadır. Gelişmiş, sanayileşmiş modern toplumlarının ortak özelliği ise her biri özel bir görevi yerine getirmek zorunda olan, işlevsel olarak farklı “organlar” sisteminden oluşmasıdır. Modern toplumda birey iş bölümüne bağlı olarak bir birlerine entegre olduklarını anlayarak birlikte çalışmalarının zorunluluk olduğunun farkına varırlar. Bu durum onların sosyal bağlarının güçlenmesini sağlar. Organik dayanışmada görülen bireylerin akrabalık bağlarıyla bir birine bağlanmasının yerine modern toplumda birey statüsüyle birbirlerine ve topluma bağlanır. Modern toplumda bir canlı

²²⁸ Turhan, 2002, s. 29.

²²⁹ Turhan, a.g.e., s. 31.

²³⁰ Ghadir Golkarian, “Globalization and Its Impacts on Iranian Culture”, *Universal Journal of History and Culture*, Vol. 1, No. 1, 2019, p.2.

organ olarak var olan birey aynı zamanda kendine özgü geniş bir özgürlük alanına sahip olur.²³¹

Geert Hofstede'nin "Kültürel Farklılaşma Teorisi (*Cultural Differentiation Theory*; 1980, 2001)'ne göre ise modern dünyada milli kültür dört farklı boyutta farklılaşmaktadır: Güç mesafesi, belirsizlikten kaçınma, toplumculuğa karşı bireycilik ve kadınlığa karşı erkeklik.²³² Her iki kuramında gösterdiği üzere toplumların yapısında meydana gelen kültürel değişmeye bağlı olarak kültürel farklılaşmaların yaşanmaktadır.

²³¹ Paul Hirsch & Peer C. Fiss & Amanda Hoel-Green, "A Durkheimian Approach To Globalization", [*The Oxford Handbook of Sociology and Organization Studies: Classical Foundations*](#), Edited by Paul Adler, Oxford University Press, 2009, p.226.

²³² Sangwon Park & Yvette Reisinger, Cultural Differences In Tourism Web-Communication: A Preliminary Study, *Journal in Tourism Analysis*, V. 17, N. 6, December 2012, pp. 761-774.

İKİNCİ BÖLÜM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRK TOPLUMUNDA YÖRÜKLER

1.Sosyo-Kültürel Yapı ve Sosyal Davranış

Toplumsal yapı analiz edilirken, toplumun grup içi-dışı münasebetleri; toplumun üzerinde yaşadığı yerin fiziki coğrafik ve klimatolojik özellikleri birlikte ele alınmalıdır.

Amiran Kurtan Bilgiseven, toplumsal yapıyı şöyle tarif etmektedir:

Sosyal bünye, cemiyetin (hem büyük bir grup olarak hem de talî grupları bakımından) karakteristik vasıflarını, grupların bir birleri ile ve fertlerin grup içinde ve dışında birbirleri ile ve gruplarla olan münasebetlerini ve bu münasebetleri nizamlayan organizasyon tiplerini ve bununla ilgili olarak ortaya çıkan grup hayatının fizikî çevre şartları ile de karşılıklı tesir ilişkilerini gösteren şekillenmelerini ifade eder.²³³

Toplumsal yapı; grup yaşantısıyla bağlantılı olan fiziki ve kültürel çevre ile bunların ilişkisinden doğan sosyal statü buna bağlı roller ve örgütlenme tarzıyla birlikte irdelenmelidir.²³⁴ Sosyolojik olarak bir toplumun yaşadığı çevreyi üçe ayırabiliriz:

- 1) Fiziki/Coğrafi/ (Dış Çevre): Toplumun üzerinde yaşadığı mekân.
- 2) Teknikle Islah Edilmiş Çevre: Teknolojik gelişmeye bağlı olarak üretim biçiminde, yerleşme tarzında vb. meydana gelen değişiklikler.
- 3) Kültürel Çevre: Toplumun örf, adet, gelenek, görenekleri ile toplumsal kurumlarıdır.²³⁵

Toplumsal yaşamın sürdürüldüğü bu çevreler birbirine eklemlenmiştir. Bu nedenle birisinde meydana gelen değişme ister istemez diğer çevreleride etkiler.

Sosyal Sistem ve Yapısal İşlevselci Yaklaşım

Sosyal Sistem (Social System)

“Sistem” kavramı hem doğa bilimlerinde hem de sosyal bilimlerde oldukça geniş bir literatürde kullanılmaktadır. Bir sistem, öğeler arasındaki ilişkileri toparlayan kendine özgü bir kalıptır. Sistemlerde denge kurmaya doğru içsel bir eğilim vardır. Talcott Parsons tarafından geliştirilen işlevselcilik, sosyolojide sistemler kuramını en eksiksiz biçimde kullanan modeldir (bkz. *The Social System*, 1951).

Parsons'ın terimleriyle, toplumsal sistem iki aktör arasındaki istikrarlı bir ilişkiyi, bir bütün olarak toplumları, toplumlar sistemlerini, daha doğrusu bu sistemler arasındaki herhangi bir düzeyi anlatabilmektedir. Bunların hepsi de, esas olarak sibernetik denilen boyutları ekseninde; yani, dengenin diğer sistemlerle, aradaki sınır bölgelerinde girilen sembolik alışverişlerle muhafaza edildiği enformasyon paylaşımı ve denetimi sistemleri olarak analiz edilmiştir.²³⁶

²³³ Amiran Kurtan Bilgiseven, *Genel Sosyoloji*, Filiz Kitapevi Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, 1995, s. 99.

²³⁴ Kurtan Bilgiseven, *a.g.e.*, s. 99.

²³⁵ Kurtan Bilgiseven, *a.g.e.*, s. 100.

²³⁶ Marshall, *a.g.e.*, s.757.

Genel bir toplum teorisi geliştirmeye çalışan Parsons’a göre “Sosyal Sistem” kendine özgü (sui generis) olarak farz edilir yani, toplum bir etkileşim sistemi olarak bireyin varlığından öte bir bağımsız gerçekliğe sahiptir.²³⁷ Parsons’a göre sosyal sistem bir eylem sistemidir. Bireylerin etkileşimlerinden oluşur. Sosyolojiye özel önem veren, bu tür etkileşimlerin rastlantısal olmadığı, ancak ortak değerlendirme standartlarına aracılık ettiği gerçeğidir. Bunlar arasında en önemlisi norm olarak adlandırılacak ahlaki standartlardır. Bu tür normlar “yapı” eylemidir.²³⁸

Sosyal yapı veya toplumsal sistem dört alt sistemden oluşmaktadır. Bunların temelde yatan pek çok birincil işlevi vardır. Bunlarda meydana gelen uyumsuzluk ise toplumsal yapı temelinde yatan sistem sorunlarını gösterir. Bu işlevsel zorunluluğu Parsons dört başlık altında **AGIL** kısaltmasıyla sosyal sistemler için fonksiyonel zorunluluklar olarak belirlemiştir.²³⁹

Adaptation: Ekonomik sistem sosyal sistemin mensuplarının maddi ihtiyaçlarını karşılar.	Goal attainment: Politik alt sistem sosyal sistemin üyelerine hedeflerine ulaşmaları için kaynaklar sunar.
Integration: Bir sosyal sistemdeki din, media ve eğitim alt sistemleri sistemin mensuplarının ortak hedefleri elde edebilmeleri için onları bütünleştirici fonksiyonda bulunur (İnsanları ortak hedefler etrafında birleştirir).	Latency: Akrabalık alt sistemi insanların bir yandan sosyalizasyonuna örüntü yönetimi yoluyla katkıda bulunurken bir yandan da onlara gerilimlerini boşaltabilecekleri (gerilim yönetimi) imkânlar sunar.

AGIL Uyum; Hedeflere ulaşma becerisi; Entegrasyon ve Kültürel kalıplar idamesi’nden ibarettir. Şöyle ki: *Uyum (Adaptation)* (davranışsal organizmacılık-roller ve ekonomik sistemin temelleri) Bu sistemin kaynak temeli, fiziksel çevre, bölge vb.dir ve sistem dış çevre koşullarıyla baş etmek zorundadır. Burada ekonomik faaliyet, uyum problemlerini çözmeye hizmet eder. Hedeflere Ulaşma (*Goal attainment*) Toplumlar toplumsal kurumların hedefleri tanımlanmalayarak hedef çatışmalarını çözmek, bazılarına öncelik vermek, kaynak tahsislerini belirlemek ve sosyal enerjilerini yönlendirmek zorundadır. Siyasi faaliyetler, modern sosyal sistemlerin hedeflerine ulaşmasını düzenler ve yönlendirir. Entegrasyon (*Integration*) Sosyal sistemin bireyi tamamen normatif bütünleşme olan topluma bağlayan normlar temelinde bütünleştirmesidir. Bir toplum içinde yer alan sosyal kurumların bütün gayretleri

²³⁷ Graham C. Kinloch, *Sosyolojik Teori*, Çev. Tülin Günşen İçli & Dursun Ayan, Birleşik Yayınevi, Ankara, 2014, s. 191.

²³⁸ David Lockwood, “Some Remarks on *The Social System*”, *The British Journal of Sociology*, Vol.7, No. 2 (Jun., 1956), p. 135.

²³⁹ Talcott Parsons, “On Building Social System Theory: A Personal History”, *Daedalus*, Vol. 99, No. 4, The Making of Modern Science: Biographical Studies, Fall 1970, p. 844.

uyumlu bir sisteme entegre edilmelidir. Kurumların, uyumlu bir toplumun etkileşimlerinden ortaya çıkabilmesi için düzenlenmesi gerekmektedir. Hukuk sistemleri bu sorunu çözerek sosyal aktivitelerin uyumlaştırılması için genel ilkeler arar. Kültürel kalıplar idamesi (*Latency*) yani değer ve değer genelleştirilmesinin kültürel sistemi, sosyal sistemin ihtiyaç duyduğu toplum tarafından üretilen davranış kalıpları korunmalıdır. İnsanların motivasyonu korunmalı ve aktarılmalıdır, toplumsal düzeni müzakere ederken yaşadıkları gerilimler ise yönetilmelidir. Ayrıca, bu yenilemeyi başaran kültürel kalıpların kendileri korunmalı ve aktarılmalıdır. Aileler, okullar ve kiliseler gibi güvenilir sistemler, bu kalıp/gerginlik yönetimi problemlerini çözmektedir. İnsanların motivasyonu kurulmalı ve yenilenmeli ve toplumsal düzeni müzakere ederken yaşadıkları gerginlikler yönetilmelidir. Ayrıca, bu yenilemeyi başaran kültürel kalıpların kendileri korunmalı ve yenilenmelidir. Aileler, okullar ve Kiliseler gibi güvenilir sistemler bu desen/gerilim yönetimi sorunlarını çözmektedir.²⁴⁰

Yapısal İşlevselci Yaklaşım

“Yapısalcılığın gelişmesinde iki ayrı eğilim görülmektedir. Birinci eğilim, Saussure’un eşzamanlı analizi artzamanlı analizden ayırmasını benimserken; diğer eğilim, daha tarihsel bir yaklaşım kurmanın peşindedir.”²⁴¹ İşlevselcilik ise Durkheim tarafından sistemleştirilmiş daha sonra Talcott Parsons ve Robert Merton tarafından geliştirilmiştir.²⁴² Parsons’tarafından sistemleştirilen yapısal işlevselci teoriye göre çeşitli toplumsal yapılar, birbirleri için çeşitli pozitif *işlevler* yerine getirir.²⁴³

Yapısal işlevselcilik sosyal bilimlerde özellikle sosyolojide toplumsal yapıyı açıklamada kullanılan önemli teorik yaklaşımlardandır. Yapısal işlevselcilik, modern toplumun politik, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarına, belirli bir amaca yönelmiş entelektüellerin sistemli tepkisi olarak ortaya çıkmıştır.

Yapısal işlevselcilikte gelenekler, içsel duygulara yol açmadan dışsal normlar olarak verilirler; bu normlar duygu değildirler ve bireyin duygularını ve bu duyguların ne zaman sergileneceğini veya sergilenmeyeceğini belirlerler.²⁴⁴ Parsons’a göre

²⁴⁰ Kinloch, *a.g.e.*, s. 191; Talcott Parsons, A.G.I.L. Functional Imperatives for Social Systems <http://paei.wikidot.com/parsons-talcott-a-g-i-l-functional-imperatives-for-social-sy>, 15 Dec 2008,

²⁴¹ Alan Swingewood, *Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi*, Çev. Osman Akınhay, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1998, s.350,351.

²⁴² Ruth A. Wallace & Alison Wolfe, *Çağdaş Sosyoloji Kuramları: Klasik Geleneğin Genişletilmesi*, Çev. Leyla Elburuz & M. Rami Ayas, 3. Baskı, Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2012, 44.

²⁴³ George Ritzer, *Klasik Sosyoloji Kuramları*, Çev. Himmet Hülür, Deki Kitap, Ankara, 2011, s.56.

²⁴⁴ Piaget, *a.g.e.*, s. 99.

toplumsal bütünleşme, toplum üyelerinin meşru görüp içselleştirerek benimsediği bir ortak normlar ve değerler dizgesi etrafında toplanmasıyla mümkündür.²⁴⁵ Parsons'ın yapısal işlevselci yaklaşımı toplumsal sistem anlayışındaki özgüllük sayesinde Robert Merton'un genel işlevselciliğinden ayrılır.

Toplumsal Sistem'de sistem anlayışı, analitik acıdan ayrı olan iki sistemle, kişilik ve kültürle bağıntılıdır. Toplumsal sistem, toplumsal-kültürel bir ortamda etkileşim halinde olan aktörlerden meydana gelmektedir. Bu, “kültürel bir yapıya sahip olan ve ortak sembollerden oluşan bir sistemin dolayısıyla gerçekleşen bir süreçtir. Parsons, her toplumsal sistemin esas olarak dört alt sistemden -akrabalık, toplumsal tabakalaşma, iktidar ve din- meydana geldiği görüşündedir. Akrabalık sistemi asıl toplumsallaştırıcı unsur, tabakalaşma ise, kazançlarının farklılaşmış bir toplumsal yapı içinde dağıtılmasının aracıdır ve bu iki alt sistem aslında toplumdaki eşitsizlik modelini pekiştiren bir rol oynarlar.²⁴⁶

Bu yaklaşım toplumu sistemci, karşılıklı ilişkili, birbirine bağımlı, evrimleşen, denge yönelimli, temelde yatan sistem ihtiyaçları ve işlevleri olarak ele alır. Böylece, yapılmak istenen iş toplumu mevcut ve bir bağımsız gerçeklik veya evrendeki diğer sistemlere benzer özellikleri olan (fizik ve doğal sistemler) bir sosyal sistem olarak var olma özelliklerine sahiptir gibi sayılılar temelinde bir genel toplum teorisi geliştirme işidir. Bu durumda, sosyolojinin önemle üzerinde durduğu konu bu sosyal sistemin belirgin önemli yönlerini ve düzenli bir şekilde sosyal değişme prensibini yorumlamak için toplumun evrim şeklini keşfetmek ve gözden geçirmektir.²⁴⁷

Parsons'ın başka bir sürekliliği olan fikri, düzen sorununa yönelik alternatif çözümüdür. Parsons'a göre toplumun düzeni devam ettirmek için ideal yolu, işbirliğini vurgulayan kültürel bir sistem geliştirmek daha sonra eyleyenlerin, toplumsallaşma aracılığıyla bu fikirler dizisini içselleştirmelerini sağlamaktır.²⁴⁸

Parsons, toplumsallaşmayı yaşam boyu devam eden bir tecrübe olarak görür. Normlar ve değerler, çocuklukta aşılandıkları için çok genel olma eğilimi gösterirler, çocukları yetişkinlikte karşılaştıkları çeşitli özel durumlara hazırlamaz. Böylece toplumsallaşmanın, yaşam döngüsünün başından sonuna kadar bir dizi daha özel toplumsallaşma deneyimi ile takviye edilmesi gerekir. Yaşamın sonraki dönemindeki bu gereksinime rağmen çocuklukta öğrenilen normlar ve değerler sabit kalma eğilimi gösterirler ve bir parça hafif bir takviye ile yaşam boyu güçlerini korurlar.²⁴⁹

Parsons'ın başka bir sürekliliği olan fikri, düzen sorununa yönelik alternatif çözümüdür. Parsons'a göre toplumun düzeni devam ettirmek için ideal yolu, işbirliğini vurgulayan kültürel bir sistem geliştirmek daha sonra eyleyenlerin, toplumsallaşma

²⁴⁵ Swingewood, *a.g.e.*, s. 269.

²⁴⁶ Swingewood, *a.g.e.*, s. 276.

²⁴⁷ Kinloch, *a.g.e.*, s.188.

²⁴⁸ Ritzer, *a.g.e.*, s.465.

²⁴⁹ George Ritzer & Jeffrey Stepnisky, *Sosyoloji Kuramları*, Çev. Himmet Hülür, De Ki Basım Yayım, Ankara, 2014, s.247.

aracılığıyla bu fikirler dizisini içselleştirmelerini sağlamaktır.²⁵⁰ Verili bir sosyal yapıyla hangi işlevlerin uyumlu olup olmadığını anlamak zor bir iş değildir.²⁵¹

2. Geleneksellik ve Modernlik Arasında Yörükler

Türk tarihinin en önemli olaylarından birisi, bu gün üzerinde yaşadığımız vatan toprakları olan Anadolu'nun fethi ve Türkleşmesidir. Türkistan'dan ve Horosan'dan Anadolu'ya istila ve fetih hareketinin başladığı 1038 yılından, fetihlerin büyük ölçüde tamamlanmasına (1086) kadar geçen yaklaşık yarım yüzyıllık dönemde, Bizanslılarla Oğuz Türkmenleri arasında sürekli bir mücadele olmuştur.

Esasen Türkistan ve Horasan'dan sahip oldukları bütün kültür ve medeniyet unsurlarıyla Batı'ya sürekli olarak göç eden kalabalık Türkmen (Oğuz) kitlelerinin iskân edilmesi, Selçuklu sultanlarının önemli tarihi bir sorunu olmuştur. Bu husus göz önünde tutulacak olursa, bir millet halinde Batı'ya göç eden bu büyük Türk kitlelerine, üzerinde yaşayacakları bir yurt, bir vatan bulmak gerekiyordu ve hatta zorunlu idi. Bu bakımdan Anadolu'nun Türkler tarafından fethedilmesinin asıl sebebi, böylece daha iyi anlaşılmış olur.²⁵²

Büyük Selçuklu Devletinin kurulmasından sonra Türkistan'dan adeta seller gibi akan konargöçer Oğuz Türkmenleri, Karahanlı ve Gazneli Devletlerinin engellemeye çalışmalarına rağmen İslam ülkelerine doğru yayılmaya başlamıştır. Göç edilen ülkelerin konargöçer Türkmenleri sevk ve idarede zorlanmaları nedeniyle, Büyük Selçuklu sultanları özellikle Tuğrul Bey bir millet halinde gelmekte olan bu büyük Türk kitlelerini zorunlu olarak "Küffar Bizans'ın Anadolu'suna yöneltme ve burada yerleştirme" politikası uygulamışlardır. Büyük Selçuklu Devleti, konargöçer Türkmenler ile işbirliği içine girerek Bizans İmparatorluğunu yıpratma faaliyetlerini desteklemiştir.²⁵³

Anadolu Selçukluları döneminde ise devlet yöneticileri konargöçer Yörüklerden asker gücü ve fethedilen yerlerin Türkleştirilmesinde kültürel yayılmacı olarak istifade etmişlerdir. Örneğin: 1256 yılında İçel ve Toros havalisinde yaşayan Türkmenlerden celbedilen askerler devletin silahlı gücü arasında yer alması ve Karadeniz Bölgesinin Türkleşmesinde Çepnilerin bölgeye iskânı gibi.²⁵⁴

Konargöçer Yörükler en çok Osmanlı İmparatorluğu döneminde özellikle devletin kuruluş ve yükseliş dönemlerinde ekonomik, siyasi, sosyo-kültürel ve askeri

²⁵⁰ George Ritzer, *Klasik Sosyoloji Kuramları*, Çev. Himmet Hülür, Deki Kitap, Ankara, 2011, s.465.

²⁵¹ Piaget, s.115.

²⁵² Ali Sevim, *Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi (Başlangıçtan 1086'ya Kadar)*, T.T.K. Yayınları, Ankara, 1988, s. VII.

²⁵³ Sevim, a.g.e., 22.

²⁵⁴ Osman Turan, *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmi Vesikalar*, T.T.K.Y., Ankara, 1958, s. 66,165.

açılardan zaman zaman çok büyük hizmetler görmüşlerdir. Osmanlı İmparatorluğunun nakliyat şebekesi Türkmen aşiretlerinin ellerindeydi. Yörükler konargöçer hayatın vazgeçilmezi olan nakliye ve binek amaçlı hayvan kervanlarıyla limanlardan, iskelelerden iç piyasa ve pazarlara ithal malları sevkeder, üretim merkezlerinden liman şehirlerine ise ihraç edilecek malları taşırlardı. Aynı şekilde ülke içinde üretilen ürünlerin büyük tüketim yerleri ile şehirlere nakliyatını sahip oldukları yük hayvanlarıyla yaparlardı. Kale tamiri, köprü, kervansaray, cami v.s. yapım ve tamiri için gerekli malzemeler ile maden ocaklarına gerekli erzak ve malzemeler develerle naklölünürdü. Ocaklardan çıkartılan madenleri ise Yörükler büyük merkezlere develeriyle götürürlerdi. Sivil ekonominin nakliyat ihtiyacından başka, harp ekonomisinin gerekli kıldığı mühimmat ve cephanenin bir menzilden diğerine taşınması, ordunun ihtiyacı olan erzakın ulaştırılması da Yörüklerin hizmetleri arasındaydı.²⁵⁵

Kanuni Sultan Süleyman döneminde Yörükler devletin silâhlı askeri olarak değil daha çok imar ve muhafaza işlerinde kullanılmıştır. Yörüklerin meskûn oldukları yerlere ait tapu tahrir kayıtları onların devlete hangi açılardan katkılarının olduğunu göstermektedir:

1. Yörükler sahillere yerleştirilmişlerdir: Bunlar gemi malzemesi temini ve gemi yapımında kullanılmışlardır (*Tahtacı Türkmenler*).
2. Büyük yollar üzerinde yerleştirilmişlerdir: Yolların emniyeti, derbentçilik, yolların tamiri, suyolları yapılması, köprü inşası, tamiri ve muhafazası, menzillere zahire toplanması ve bunların korunması vb.
3. Madenler civarına yerleştirilmişlerdir: Devletin cephane ve ekonomik gücünün devamlılığını sağlamak için.
4. Orduda büyük nakliye işlerini yapmışlardır: Topların nakli vb. (*At Çekenler*).
5. Devlet eliyle kurulan yapılar ve kalelerin onarılma işlerini yapmışlardır.²⁵⁶

Cumhuriyet Türkiye'sinde Yörüklerin İşlevi

Cumhuriyet Türkiye'sinde Yörüklerin işlevi genel olarak üreticiliğini yaptıkları tarımsal ve hayvansal ürünlerle sınırlı kalmıştır. Çünkü modern devlet ile geleneksel devlet arasındaki en büyük ayrım örgütlü devlet yapısının olması nedeniyle mesleki iş

²⁵⁵ Eröz, 1991, s. 225, 226.

²⁵⁶ Salahaddin Çetintürk, "Osmanlı İmparatorluğunda Yörük Sınıfı ve Hukuki Statüleri", *Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Dergisi*, C.2 S.1, 1943, s. 111-112.

bölümü ve uzmanlaşmanın bulunmasıdır. Devlet içinde yer alan aşiret mensupları tebaa değil birey olarak devlet içinde yer ve işlev sahibidir. Yörüklerinde tarihsel süreç içinde yaptıkları en önemli iş ve meslekler; hayvan besiciliği ve hayvansal ürün üretimi, tarımsal üretim faaliyetleri, nakliyatçılık, tuz/kil ticareti ve dokumacılıktır. Ayrıca Yörükler zaman zaman yeni açılan tarım arazilerinde kök sökme ve Antalya ovasında tarımsal üretim faaliyetlerinde iş gücü olarakta istihdam edilmişlerdir.

3. Yörük Grupları ve Coğrafi Dağılımları

‘Oymak’, ‘aşiret’ ve ‘boyar’ Türk toplumunu oluşturan önemli yapı taşlarıdır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde birçok sosyal problemin yaşanmasına neden olan konargöçerlerin sosyolojik olarak anlaşılmasında ‘Oymak’, ‘aşiret’ ve ‘cemaat’ kavramlarının arşiv belgelerinde bazen aynı anlamda bazen de farklı anlamlarda kullanılması, kabile/aşiret kavramsal çerçevesi ile alt-kavramları arasındaki ilişki ve sınırlarında da belirsizliklerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Arşiv kayıtlarında aynı sosyal grup ifade edilirken bazen ‘tâife’, bazen ‘aşiret’ bazen de ‘oymak’ kavramları kullanılmaktadır. Bu nedenle kavramların geliştiği güzel kullanımından kaynaklanan bazı sıkıntılar ortaya çıkmaktadır.

Aşiretin oluşumu hiyerarşik olarak şu şekildedir. Soy-sop bir obayı (oymak/elan) meydana getirir. Obaların (oymakların) bir araya gelmesiyle ise bir boy/aşiret meydana gelmektedir. Türkiye Türkçesinde önceleri budun/kavim karşılığı olarak il (el) kelimesi kullanılırken, ili meydana getiren teşekküllere boy, boyları meydana getirenlere ise oba denilmektedir.²⁵⁷ Ancak, erken yerleşik hayata geçen Orta ve İç Batı Anadolu Bölgesindeki konargöçerler dışında kalan özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde “aşiretçilik” ve “aşiret kimliği” canlılığını ve önemini -eskiye göre azalmakla birlikte- halen sürdürmektedir.²⁵⁸

Anadolu’nun etnogenezi²⁵⁹ yapısı, tarihsel süreç içerisinde yörenin milattan önce ve sonra Türk kavimlerinin fetihlerine maruz kaldığını göstermektedir. Türkmenler (göçebe Oğuzlar), Akdeniz, Karadeniz ve Ege sahillerinde belirli oranda yerleşim süreçlerini gerçekleştirdikleri halde, Doğu ve Güneydoğu yörelerinde aşiretleşme olarak

²⁵⁷ Sümer, 1972, s. 202.

²⁵⁸ Suvat Parin, “Aşiret ve Ağalığın Kent Formları Üzerine Bir Araştırma: Van Kent Merkezi Örneği”, *Türkiye’de Aşiret Tartışmaları*, Yay.Haz. Suvat Parin, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2019, s.82-84.

²⁵⁹ Ethnogenesis (Yunanca): ‘Ethnos’ halk ve ‘genesis’ yaratılış kelimelerinin birleşiminden oluşan milletlerin ortaya çıkışı anlamına gelen kavram. <https://en.wikipedia.org/wiki/Ethnogenesis> (13.06.2019).

belirlenen bu ‘klan’ yapısı gerçek kimliğinden ne yazık ki kurtulamamıştır. Bu süreçte, Osmanlı toplumu kadar, Cumhuriyet sonrası girişimlerin de önemli etkisi olmuştur. Yörede, bugüne kadar tüm etnikleri bir standart kültür şemsiyesi altında birleştirilmemesinin problemleri halen devam etmektedir.²⁶⁰

Osmanlı Devleti'nde ilk genel nüfus sayımı 1831 yılında II. Mahmud zamanında yapılmıştır. Osmanlı Devleti bu sayımla; müslim ve gayri müslim nüfusun sayısını ortaya çıkartarak asker ve vergi verebileceklerin tespit etmeyi amaçlamıştır. Cumhuriyet Türkiye'sinde ise ilk nüfus sayımı 28 Ekim 1927 tarihinde yapılmıştır. Gerek Osmanlı döneminde yapılan nüfus sayımları gerekse Cumhuriyet döneminde yapılan nüfus sayımlarından elde edilen bilgilerde Yörük-Türkmen nüfusuyla ilgili kesin bir veri bulunmamaktadır. Bu nedenle Türkiye’de aslının Yörük olduğunu kabul edenlerin kesin sayısı bilinmediği için Yörüklerin nüfuslarını doğru tahmin etmek oldukça zordur. 19. Yüzyılın sonlarına doğru Anadolu’dan geçen bir seyyah, Beğdili Boyu’nun nüfusunu on iki bin çadır yani yaklaşık yüz bin nüfus olduğunu belirtmiştir.²⁶¹ 1925 yılında Yörük nüfusuyla ilgili yapılan tahmine göre Yörüklerin nüfusu 300.000’dir. O yıllarda Yörükler Türk nüfusunun yaklaşık yüzde 0,5’ini oluşturmaktadır. 1960’lı yıllarda en büyük Yörük aşireti, 400’den fazla çadırdan 4000’den fazla nüfusu barındıran Boynuinceli aşiretidir. Avşarlar, Bozdoğanlılar ve Beğdili boyu büyük Yörük aşiretlerindendir.²⁶² Yörüklerle ilgili yapılan bazı alan araştırmaları verilerine göre ise Yörük nüfusu ülkemizde yıllık %2,6 civarında artmaktadır.²⁶³ Fakat günümüz Türkiye’inde Yörüklük çoğunlukla bir kimlik aidiyetine dönüşmüştür. 4. kuşak Yörük çocuklarında bu kimlik aidiyetinin her geçen gün zayıflaması nedeniyle Yörük nüfusunun artış hızı gün geçtikçe azalmaktadır.

XVI. yüzyılda, daha önceki yüzyılda olduğu gibi, göçebe anlamında Yörük (yörümekten) sözü kullanılmaktadır. Önceleri Yörük olarak Halep Türkmenleri nitelenirken daha sonraları Yörük kelimesi gerçek anlamını kaybetmiş ve Batı-Anadolu ile Güney Batı-Anadolu’daki oymakların/aşiretlerin genel adı olmuştur. “Yani Yörük bu bölgelerde XVII. yüzyıldan önce yaşayan göçebe, yarı göçebe oymaklar anlamını ifade

²⁶⁰ Türkdoğan, 1999, s. 190.

²⁶¹ Eröz, *a.g.e.*, s. 49.

²⁶² Eröz, *a.g.e.*, s. 49.

²⁶³ Yörük – Orientation;

<http://www.everyculture.com/Africa-Middle-East/Y-r-k-Orientation.html> (26.10.2017).

etmiş ve bu, zamanımıza kadar gelmiştir. Buna göre Yörük adının kavmî hiç bir mânâsı yoktur. Yörükler de Oğuz boylarından gelmektedir.”²⁶⁴

18. yüzyıldan itibaren Halep ve Bozulus Türkmenlerine Türkmen denilmiş ve yerleşik hayata geçmelerinden sonra da onlar Türkmen adıyla anılmışlardır. Günümüzde Orta ve Batı Anadolu da bazı yerlerde yan yana Türk, Yörük ve Türkmen köylerini görmek mümkündür.²⁶⁵ Örneğin: Konya Çumra ilçesinde yaşamakta olan halk kendi aralarında Göçmen, Yörük, Türkmen, Dağlı vb. ayrılrsa bile kendi kültürlerini yüceltmeye yönelik etnosantrik bir tavır sergilemezler. İlçenin köyleri/mahalleleri arasında oluşan kültür farklılığı fiziki ve kültürel antropojik olarak kendi aralarında ayrılmalarına yol açmaktadır. İlçe nüfusunun farklı kültürel özellikleri olan sosyal grupları barındırması nedeniyle kullanılan eşyalarda, giyim-kuşamda, yeme içme adetlerinde ve manevi kültürel değerlerinde de gruplara özgü farklılıklar bulunmaktadır. Zaman içinde farklı kültür grupları bir birleriyle karışarak kültürel değerlerinde sentez ortaya çıkmıştır. Çumra’da farklı sosyo-kültürel değerlere sahip toplulukların bir araya gelmesiyle zengin bir mutfak kültürü ortaya çıkmıştır. Dağlılara özgü etli bulgur pilavı, arabaşı; Ovalılara özgü papara, sacarası, mantı, hoşmerim; Türkmenlere özgü şirli; Yörüklere özgü kakaç gibi yemekler farklı zaman ve mekânlarda bir araya gelen halk tarafından beğeni ile yenilmektedir.²⁶⁶

Orta ve Batı Anadolu’da bulunan ve Türk adıyla vasıflanan köylerin çoğu, o bölge veya yörenin Selçuklular ve beylikler devrinden beri yerleşmiş en eski Türklerden oluşmaktadır.

Yörük adıyla vasıflanan köyler, oralarda, XVII. yüzyıldan önce yaşayan ve son asırlarda yerleşen Yörüklerin kurdukları köylerdir. Türkmen köyleri ise XVII. yüzyıldan itibaren Orta ve sonra Batı-Anadolu ile Marmara bölgesine göç etmiş ve son asırlarda oralarda yerleşmiş Boz Ulus, Halep Türkmenleri ve Yeni-İl’e mensup oymaklar tarafından meydana getirmiş olanlardır.²⁶⁷

Türkmenlerden bazıları Yörüklerden daha sonra Anadolu’ya gelmelerine rağmen Yörüklerden önce yerleşik hayata geçmişlerdir. Günümüzde konargöçer

²⁶⁴ Sümer, 1972, s. 174.

²⁶⁵ Sümer, *a.g.e.*, s. 174.

²⁶⁶ <http://yenicumra.com/index.php/cumra-hakkinda/> (13.06.2019); M. Zeki Türker, *Tarihi ve Sosyolojik Yönüyle Çumra Yörükleri*, İkinci Baskı, Er Yayınları, Konya, 2003, s.461.

²⁶⁷ Sümer, *a.g.e.*, s.174.

Türkmen bulunmazken Toroslarda konargöçer ve yarı-konargöçer yaşam süren Yörükler mevcuttur.²⁶⁸

4. Yörüklerin Toplumsal Örgütlenme Biçimleri

Buraya kadar yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Anadolu'da Yörük ya da başka sıfatlarla anılan konargöçer halkın toplumsal örgütlenme yapısına yönelik çalışmalara göre; Osmanlı Devleti zamanında, konargöçer halk kendi aralarında il veya ulus adı altında sınıflandırılmışlardır. İl ya da Ulus çeşitli toplumsal gruplaşmalardan oluşmakta ve bu gruplaşmalar kendi aralarında hiyerarşik bir örgütlenme yapısını da beraberinde getirmektedir.

4.1. Boy

Türkiye Türkçesinde, eskiden budun ve kavim karşılığı olarak el (il) sözü kullanılırdı. Eli (il) meydana getiren teşekküllere boy, boyları meydana getirenlere de oba denilmekteydi.²⁶⁹ Kaşgarlı Mahmut'a göre Türk kavmi olan Oğuzlar Türkmen olup, 22 koldan oluşur. Bu kolların her birinin kendilerine özgü damgaları vardır ve bu damgaları hayvanlarına vurdukları için birbirlerinin hayvanlarını bu damgalarla tanırlar, böylece meralarda yaylalarda serbest otlayan hayvanlar karışık otlasa bile sahipleri hayvanlarını boylarının damgalarından ayırt ederlerdi.²⁷⁰

²⁶⁸ Sümer, *a.g.e.*, s.174; Son konargöçerler Karaman-Mersin ili sınırları dâhilinde yaşayan Sarıkeçili Aşiretine mensup yaklaşık 150 aile iken; yarı-konargöçer yaşayanlar Isparta Aksu Çayır Yaylasında yaylayan ve Serik muhitinde kışlayan Karakoyunlu aşireti mensuplarıdır.

²⁶⁹ Sümer, *a.g.e.*, s. 5.

²⁷⁰ Kaşgarlı Mahmûd, *Divânü Lugâti't-Türk*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2005, s. 353, 354.

Tablo 6: Kaşgarlı Mahmut'a Göre Oğuz Kavmini Oluşturan Boylar²⁷¹

BOYUN ADI			DAMGASI
1	Kınık	قنق	𐰇𐰏
2	Kayığ	قېغ	𐰇𐰏
3	Bayundur	بايندر	𐰇𐰏
4	İwa, Yıwa	اڤا، يڤا	𐰇𐰏
5	Salğur	سلغر	𐰇𐰏
6	Afşar	افشار	𐰇𐰏
7	Beğ-Tili	بېگتېلى	𐰇𐰏
8	Bügdüz	بېگدېز	𐰇𐰏
9	Bayat	بېات	𐰇𐰏
10	Yazğır	يېزغر	𐰇𐰏
11	Eymür	ايمور	𐰇𐰏
12	Kara-Bölük	قارالبك	𐰇𐰏
13	Alka-Bölük	القالبك	𐰇𐰏
14	İdir	ايدىر	𐰇𐰏
15	Üregir, Yüregir	ايرگر، ييرگر	𐰇𐰏
16	Totırka	توترقا	𐰇𐰏
17	Ula-Yuntluğ	اولا يوندلغ ⁴⁵	𐰇𐰏
18	Töker	توگر	𐰇𐰏
19	Beçenek	بېچنېك	𐰇𐰏
20	Çuvaldar	چولدر ⁴⁶	𐰇𐰏
21	Çepni	چېنى	𐰇𐰏
22	Çarukluğ	چارقلىغ ⁴⁷	𐰇𐰏

(44) Daha önce de işaret edildiği gibi, Kaşgarlı listesine iki boyu dahil etmemiştir.
(45) Metinde böyle ise de aslında Ala-Yundluğ olup, tıkinsız hatası ile bu şekli aldığında şüphe yoktur. (46) Bunun da aslında چولدر (Çavaldur) şeklinde olması muhtemeldir. (47) Kilişli, I, s. 56-58; Atalay, I, s. 55-59.

Faruk Sümere göre ise Oğuz Boyu sağ ve sol kol olmak üzere ikiye ayrılır. Sağ kola Boz-Ok, sol kola Üç-Ok denilmekte ve Oğuz Boyu 24 boydan oluşmaktadır.²⁷² Tahrir defterleri kayıtlarına göre Orta Asyadan göç eden 24 Oğuz Boyundan 21'inin Anadolu'ya gelmiş olduğu görülmektedir. Eğer Çarıklı ve Çarıklar adlı köyler, Kaşgarlı Mahmut'un bahsettiği Çarukluğ boyu ile ilgili ise, 23. boyun Anadolu'ya geldiğini söylemek mümkündür.²⁷³

İl veya ulus adı altında gruplandırılan konargöçer Oğuz Türkleri, sırasıyla boy (aşiret), oymak (cemaat), oba (mahalle) bölümlerine ayrılmıştır. Yönetim erkinin iyi işlemesi için boy ve oymakların başında bir bey (Araplarda ise şeyh) bulunuyordu. Bir

²⁷¹ Sümer, *a.g.e.*, s. 211.

²⁷² Sümer, *a.g.e.*, s.3.

²⁷³ Sümer, *a.g.e.*, s.211.

boya bey ataması ise o boyu oluşturan grupların başında bulunan kethüdâ ve ihtiyar heyetinin içlerinden beylik vasfına sahip olduklarına inandıkları bir şahsı bey olarak kabul ettikten sonra yönetici seçilen kişinin statüsü hükümet tarafından onaylanmaktaydı, hükümet o şahsı boyun başına bey olarak görevlendirdiğine dair beylik beraatı verirdi. Kethüdalar²⁷⁴ ise sosyal ve idari bakımdan bağlı bulundukları boy beyi tarafından görevlendirilirdi. Görevlerini yerine getirmekte zorlanırlarsa ya da görevlerini ihmal ederlerse oymak halkının şikâyetleri ve *has voyvodaların* bu durumu onaylamaları ile azledilip yerlerine daha nitelikli birisi seçiliyordu. Bazı boylarda beylik ırısı olarak nesilden nesile intikal ederdi. Bu aşiretlerde bey ailesinin yanı sıra bir *torun* grubu bulunurdu. Konargöçer teşekküller yapı itibariyle değişik topluluklar olduğu için onların kuruluşlarıyla ilgili daha iyi fikir vermesi açısından aşağıdaki sınıflandırma uygun olacaktır: ²⁷⁵

1. Bir boydan ibaret olan -tek başına ve- müstakil bir teşekkül halinde bulunanlar,
2. Bir boydan ayrılmış ve zamanla türeyerek sayıları dörtten onaltıya yahut daha fazla olan oymaklar grubu. Umumiyetle reislerinin ismi ile adlandırılmaktadır.
3. Federasyon şekli gösteren kuruluşlar; Ana teşekküllerinden ayrılmış olan muhtelif oymakların birleşmesinden meydana geldiği gibi, bir teşekkülden ayrılmış küçük grupların birleşmesinden de meydana gelebilir. İkinci kısma giren kuruluşların daha ziyade yaygın olduğu görülmektedir.

4.2.Aşiret

Boy'u meydana getiren toplulukların ismidir. Aşiret tek asaletten olan, birlikte konup göçen hareketli göçebe halktır. Aşiretin en önemli özelliği tek asaletten olan insan birliktelikleri olmasıdır. Kâmûs-ı Türkî'de aşiret şu şekilde tanımlanmaktadır: “*Bir asıldan münşe’ib olup birlikte yaşayan ve birlikte konup göçen bedevîler halkı, oymak, kabîle: Arab, Kürd, Türkmen aşîretleri*”.²⁷⁶ Görüldüğü üzere konargöçer hayat tarzı içinde yaşamını sürdüren Türkmenler aşiret olarak kabul edilmektedir. Faruk Sümer’e göre aşiret *Güney-Anadolu’da*, hem tekil (müfret) hem toplulukla (cemi) ilgili olarak, Yörük anlamında kullanılmaktadır.²⁷⁷

Aşiret, mensupları arasında kuvvetli cemaat aidiyet şuuru ve örf-adet, gelenek-göreneklere sınımsız bağlılıkları olan sosyal topluluk birlikteliğine denir. Evlenme de eş tercihi grup içinden yapıldığı için endogamik evlilikler hâkimdir. Bu nedenle aşirete

²⁷⁴ Kethüda: Büyük devlet adamlarıyla zenginlerin işlerini gören adam hakkında kullanılır bir tabirdir. Halk arasında kâhya denilirdi. Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, M.E.B. Yayınları, İstanbul, 1993, C.2, s. 251.

²⁷⁵ Cengiz Orhonlu, *Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretleri İskân Teşebbüsü (1691-1696)*, İ.Ü. E.F. Yayınları No.998, İstanbul, 1963, s. 13, 14.

²⁷⁶ Şemseddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, 5. Baskı, İstanbul 1995, s. 938.

²⁷⁷ Sümer, *a.g.e.*, s. 202.

dışarıdan kan karışıklığı neredeyse hiç olmaz. Klan özelliği gösterir. Üyelerinin tamamına yakını dışarıdan kız almaz ve dışarıya kız vermez. Evlilikte gösterdikleri topluluk kurallarına uyma davranışını “*Kepeğimiz köpeğimize yetmiyor*” deyişiyle ifade ederler. Bir aşiret muhtelif mahalle ve obalardan oluşur.²⁷⁸ Kısaca aşiret aynı köke/soya mensup olan, birlikte yaşayan, acı ve sevinçlerini ortak hisseden, birlikte konup göçen göçebe halktır.²⁷⁹

Türkiye’de aşiretlerle ilgili ilk sosyolojik araştırma Ziya Gökalp tarafından yapılmıştır. Gökalp’e göre, bitki veya hayvan organizmalarının çeşitli hücrelerin birleşmesinden oluşması gibi topluluklarda “toplumsal bir hücrenin birleşmelerinden yahut bölünmelerinden meydana gelmiştir”. Gökalp, toplumu oluşturan hücreye ‘*semiye*’ demiştir. Semiyeden büyük olan topluluklar semiyelerin birleşmesinden doğarken; küçük olanlar semiyenin sürekli bölünmelerinden ortaya çıkan ailevi zümrelerdir. Gökalp, bir kavmin oluş silsilesini Araplarda 10 basamakta, Türklerde ise 11 basamakta kategorize etmiştir.²⁸⁰

Tablo 7: Kavmin Oluşumu

	Araplarda	Türklerde
1.	Kavim: Şa'blerden meydana gelir	Türk Kavmi: Uruklardan meydana gelir.
2.	Şa'b: Kabilelerden meydana gelir	Uruk (Cil): İllerden meydana gelir.
3.	Kabile: Amarelerden meydana gelir	İl (Şa'b): Kollardan meydana gelir.
4.	Amare: Batınlardan meydana gelir	Kol (Kabile): Boylardan meydana gelir.
5.	Batın: Semiyelerden meydana gelir	Boy (Amare): Bölüklerden meydana gelir.
6.	Semiye: Tali semiyelerden meydana gelir	Bölük (Batın): Tirelerden meydana gelir.
7.	Tali semiye: Asabelerden meydana gelir	Tire (Fahz, Semiye): Yarım Tirelerden meydana gelir.
8.	Asabe: Ehllerden meydana gelir	Yarım Tire (Fasile): Soylardan meydana gelir.
9.	Ehl: Ayallerden meydana gelir	Soy (Asabe): Ocaklardan meydana gelir.
10.	Ayal: Baba, ana ve çocuklardan meydana gelir.	Ocak (Ehl): Akevlerden meydana gelir.
11.		Akev (Ayal): Baba, ana ile çocuklardan meydana gelir.

Arap ve Türklerde kavmin oluşumu görünüşte bir birine benzemekle birlikte ifade ettikleri topluluklar arasında farkların bulunduğu görülmektedir. Gökalp, aşiretlerin sınıflara ayrılmasını merkez ağırlığa sahip zümreleri esas alarak beş kısımda yapmıştır. Bunlar:

1. Semiye Aşireti: Avustralya aşiretleri bu kategoridedir. Bunlar basit totemli aşiretlerdir.

²⁷⁸ Kemal Güngör, *Cenubi Anadolu Oymaklarının Etno- Antropolojik Tetkiki*, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji ve Etnoloji Enstitüsü Neşriyatı. No. 24, Ankara, 1941, s. 41.

²⁷⁹ Yaşar Çağbayır, *Ötüken Türkçe Sözlük*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2007, C.1, s. 334.

²⁸⁰ Ziya Gökalp, *Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 25, 26.

2. Batın Aşireti: Ağırlık noktası Semiye'lerin birleşmesinden doğan Batın'dadır. Bu aşiretler gelişmiş totemlere sahiptir. Kuzey Amerika Hintlileri bu sınıfta yer alır.

3. Amare Aşireti: Ağırlık noktasını Batın'ların birleşmesiyle ortaya çıkan Amere (Boy) oluşturur. Amerika aşiretleri bu kategoride yer alır. Bu aşiretlerde toteme rastlanmaz. Anasoyu değil baba soyu hâkimdir.

4. Kabile Aşiretleri: Merkez ağırlık kabile dedir. Arap ve Kürt aşiretleri bu sınıfta yer alır.

5. İl: Merkez ağırlık Şa'b dadır. İl, aşiret niteliğinden daha çok küçük bir millet niteliği vasfına sahiptir. Türk illeri bu kısımda değerlendirilir. Gökalp'e göre Türkmen illerinin sadece göçebe olmasına bakılarak onlara aşiret denmesi hatalı bir değerlendirmedir. Çünkü onlar aralarında kan davasını terk ederek küçük bir hükümet şekline girmişlerdir.²⁸¹

Aşiret kavramı Arapça, *El-Aşîre* kelimesinden dilimize girmiştir. Bu kelime Arapçada; kabîle, teşkilât, bölümünde ilk ve en küçük cemâat anlamına gelmektedir. Aşiret kavramı Türkçe'de göçebe veya yarı göçebe hayatı yaşayan oymak, yahud boy anlamında kullanılmaktadır. Ülkemizde yaşayan birçok göçebe cemaatlara aşiret denilmekle birlikte göçebeliği bırakıp yerleşik hayata geçerek köyler kuran boy ya da oymaklara da aşiret denilmektedir. Türkay'a göre Osmanlı Arşiv kayıtlarında oymak, cemaat, aşiret kelimeleri aynı anlamda kullanılmaktadır. Örneğin: Nevşehir, Kırşehir ve İçel'in Anamur ilçesinde yerleşen ve Boynuinceli Türkmenlerinden olan Kurutlar (Kurutlu), Kızılalili (Kızılaliler) oymakları, bazen Kurutlu aşireti, Kızılalili aşireti ve bazen de Kurutlu cemâati, Kızılalili cemâati şeklinde geçmektedir.²⁸²

Konargöçerlerin Osmanlı Devleti toplum yapısı içindeki toplumsal sınıflandırmalarıyla ilgili olarak Yusuf Halaçoğlu; konargöçerlerin sırasıyla, boy (kabile), aşiret, cemaat, oymak, mahalle, oba (aile)²⁸³ şeklinde bölümlere ayrıldığı belirtirken, Cengiz Orhonlu, bu sınıflandırmayı; boy (aşiret), oymak (cemaat), oba (mahalle) şeklinde yapmıştır.²⁸⁴

²⁸¹ Gökalp, *a.g.e.*, s. 27,28.

²⁸² Cevdet Türkay, *Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar*, Tercüman Gazetesi Kaynak Eserler Dizisi I., İstanbul, 1979, s. 16, 17.

²⁸³ Yusuf Halaçoğlu, *XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1988, s. 16

²⁸⁴ Orhonlu, *a.g.e.*, s. 13.

Aşiretin toplumsal yapıyı anlama ve açıklamaya yönelik kullanımıyla ilgili olarak bazı alan araştırmalarında kavramın toplumsal yaşamdaki karşılığı bizzat yaşayanlarca verilmektedir. Orhan Türkdoğan'ın Van yöresi aşiretleriyle ilgili yaptığı çalışmada Ertuşi, Brükan ve Pinyanişi aşiret ileri gelenleri kabile ile aşiret oluşumları arsasında önemli farklılıklar olduğunu öne sürmüşlerdir. Brükan aşireti ileri gelenleri aşiretlerin kabilelerden oluştuğunu, Pinyanişi aşireti ileri gelenleri ise aksine kabilelerin aşiretlerin birleşmesinden oluştuğunu öne sürmüşlerdir.²⁸⁵ İsmail Beşikçi'nin "*Doğu Anadolu'da Göçebe Kürt Aşiretleri*"yle ilgili yapmış olduğu çalışmada toplumsal örgütlenme 5 aşamalı olarak ele alınmaktadır:

1. Çadır, konut tipini
2. Zoma, yerleşme şekli
3. Kabile, kan bağı
4. Aşiret, hısımlığı
5. Ulu Kişi, bir ya da birden çok aşiretlerin birleşmesiyle oluşan aşiretler konfederasyonun başkanıdır.²⁸⁶

Beşikçi, aşiretlerin kabilelerin birleşmesinden meydana geldiğini öne sürmektedir. Örneğin: Göçebe Alıkan Aşireti 8 kabilenin birleşmesinden oluşmaktadır.²⁸⁷ Güneydeki Türkmen aşiretleri üzerine bir araştırma yapmış olan Ali Rıza Yalman (Yalkın) ise aşirete karşılık oymak kavramını, kabileye karşılık olarak da oba kavramını kullanmıştır. Yalman, "*Cenupta Türkmen Oymakları*" isimli çalışmasında oymak ve aşiret kavramlarını aynı mânada kullanmıştır. Örneğin: Karakoyunlulardan bahsederken oymak olarak başlık atmış izahında ise aşiret olarak bahsetmiştir.²⁸⁸

Araştırmamızdan elde ettiğimiz verilere istinaden Yörüklerde aşireti "göçer ve yarıgöçer bir yaşama tarzına sahip birden fazla aile veya daha geniş akrabalık (soy-sop) bağına dayalı kendine özgün bir toplumsal örgütlenmeye sahip olan geleneksel topluluklar" olarak ele aldık. Konargöçer Yörüklerin geleneksel yaşama tarzları onların sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel faaliyetlerinde kendilerine özgü değerler, tutumlar ve davranışlar ortaya koymalarını sağlamıştır.²⁸⁹ Araştırma bulgularımızda göstermektedir

²⁸⁵ Türkdoğan, 1999, s. 502.

²⁸⁶ İsmail Beşikçi, *Doğu Anadolu'da Göçebe Kürt Aşiretleri*, Yurt Yayınları, Ankara, 1992, s. 76.

²⁸⁷ Beşikçi, 1992, s. 76- 77.

²⁸⁸ Ali Rıza Yalman (Yalkın), *Cenupta Türkmen Oymakları*, Hazırlayan: Sabahat Emir, Kültür Bakanlığı Yayınları, No: 256, Ankara, 1977, C.2, s. 39.

²⁸⁹ Muhtar Kutlu, *Şavaklı Türkmenlerde Göçer Hayvancılık*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayın No: 84, Ankara, 1987, s. 4,5.

ki gördüğümüz Yörüklerin tamamında Yörüklük bilinci ve tamamına yakınında ise aşiret aidiyeti vardır. Fakat konargöçerliğin günümüzde kaybolmaya yüz tutması nedeniyle Yörükler arasında aşiret hayatının sosyo-kültürel değerleri her geçen gün yok olmaktadır. Günümüzde Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesinde yaşanmakta olan aşiret hayatında aşirete özgün değerler -modernitenin etkilerinin sınırlı olduğu zamandaki kadar olmasada- Yörüklere göre daha çok yaşatılmaktadır.

4.3. Mahalle

Bir aşirete ait yakın akrabalar topluluğuna denir.²⁹⁰ Yani bir aşiret birden fazla mahalleden oluşabilir. Bir mahalle ise ortalama bir ya da birkaç köy nüfusuna tekâbül eder. Araştırma verilerimize göre Batı Akdeniz Bölgesinde özellikle Antalya ve Isparta'da mensubu çok olan Honamlı Aşireti 9 mahalleden oluşmaktadır.²⁹¹ Bu mahallelerden en çok bilinen ve kimlik farkındalığı yüksek olan ise Ötgünlü Mahallesidir.

4.4. Oba

Bir çadır halkına veya birkaç çadırdan ibaret olan topluluğa oba denir.²⁹² Çoğunlukla aynı soydan gelen, birlikte konup göçen veya bir arada oturan aşiret mensuplarına denir. Örneğin: Bir subaşında toplanan veya bir yurttan birleşen 15-20 çadıra, diğer komşu aşiret oba veya obanın mensupları, en tanınmış erkeğinin ismiyle Ahmet ağa obası, Ali obası diye hitap ederlerdi.²⁹³ Oba kavramı Oğuzcada kabile anlamına gelmektedir.²⁹⁴

²⁹⁰ Kemal Güngör, 1941, s. 41.

²⁹¹ Honamlı Aşiretini Oluşturan Mahalleler: 1. Adı Güzelli (Garsavurdanlı), 2. Çoşlu, 3. Elekli (Hacıcelilli), 4. Hacıibrahimli, 5. Hacımehmetli, 6. Ötgünlü, 7. Recepli, 8. Suyabatmazlar, 9. Telli'lerdir. Bu liste Honamlı Yörüklerinin en yaşlısı olan Hacı Mehmet Önder (D. 1920, Görüşme Tarihi: 27.10.2013) ve aşiret hakkında uzun yıllardır araştırma yaparak Ötgünlü Mahallesinin soyağacı hakkında kitap yazan Araştırmacı/Emekli Ormancı Hüseyin Öter (D.Y. 1940) ile yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilerden oluşturulmuştur. Görüşme Tarihi: 21.11.2016. Ayrıca Bkz. Ek-1, s. 344.

²⁹² Pakalın, 1993, C.2, s. 711.

²⁹³ Güngör, a.g.e., s. 41.

²⁹⁴ Ramazan Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri*, T.K.A.E., Yayınları, Ankara, 1985, s. 26.

5. Türkmen ve Yörük Kavramlaştırması

5.1. Türkmen Kavramı ve Türkmenler

Türkmen kavramı bazı rivayetlere göre ilk olarak X. yüzyılda bazı rivayetlere göre ise XI. yüzyılda kullanılmaya başlanmıştır. Kavramın ortaya çıkışına kısaca değinmek gerekirse; Doğan Avcıoğlu'na göre Türkmen kavramı, ilk kez 10. yüzyılın ikinci yarısında Makdisî'de geçmektedir.²⁹⁵ 10. yüzyılın ünlü tarihçilerinden Mervezi, Türklerin Müslüman oluşuyla birlikte Müslüman olanlar ve olmayanlar arasındaki durumu şu şekilde ifade eder:

Oğuzlar İslâm hududuna gelince bir kısmı Müslüman oldu. Türkmen adını aldılar. Bu Türkmenlerle Müslüman olmayan Oğuzlar arasında muharebeler oldu. Daha sonra, onlardan Müslüman olanlar çoğaldı. Makbul Müslüman oldular. Bunlar kâfir soydaşlarına galip gelip onları kovdular. Bunun üzerine Müslüman olmayan Oğuzlar, Harezm'den uzaklaşıp Peçeneklerin ülkesine gittiler. Müslüman olanlar (Türkmenler) ise İslâm ülkelerine dağıldılar. Oralarda iyi bir siyaset takip ederek İslâm topraklarının çoğunu ele geçirip oraların hükümdarı ve sultanları oldular.²⁹⁶

Türkmen sözcük 10 yy. sonlarına doğru kullanılmaya başlanmıştır. Sonraki dönemlerde Türkmen sözcüğü pratikte Oğuz sözcüğünün eş anlamlısı olarak kullanılmıştır. Mervezi eserinde sadece Müslüman Oğuzları Türkmen diye tanımlamıştır.²⁹⁷ Oysaki Türkmen sözcüğünün yayılması Oğuzların Müslümanlığı kabulü ile aynı zamana tekabül etmektedir.²⁹⁸

İbrahim Kafesoğluna göre Türk kabilelerine “Oğuz” yanında “Türkmen” de denilmektedir. Türkmen kavramı XI. asrın Türk yazarı Kâşgarlı Mahmud'un 1075 yılında yayınladığı *Dîvânü Lugatî't-Türk*'de izah edilmektedir. Kâşgarlı'ya göre, *Zülkarneyn (Büyük İskender)*, *Semer kand*'ı geçmiş ve Türk ülkesine doğru yönelmişti. Türk ülkelerine yöneldiği sırada Balasagun'da oturan Türk hükümdarı doğuya çekilmiş, orada yalnız 22 kişi kalmış (bunlar Oğuz boylarını teşkil etmişler), az sonra bunlara iki kişi daha katılmış. İskender, karşılaştığı bu 24 kişinin, kendilerine has ayırt edici işaretleri ve Türk damgalarıyla kuşanmış olarak gördüğünde onlara kim olduklarını

²⁹⁵ Doğan Avcıoğlu, *Türklerin Tarihi*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1979, C.3, s. 2224

²⁹⁶ Şeşen, 1975, s. 96, 97.

²⁹⁷ Ahmed b. Ali Mervezî, (Ö.18 Ekim 905), Aslen Mervli olup Ebû Bekir el-Mervezî diye tanınır. İslam Ansiklopedisi, C. 29; s. 234.

²⁹⁸ Caner Sağır, *Temim İbn Bahr'ın Seyahatnamesi ile Mervezi'nin Tabâ-i Hayavan Eserinin Tercümesi ve Değerlendirilmesi*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Tarih Anabilimdalı Ortaçağ Anabilimdalı, (Yayımlanmamış Y.L.T) İstanbul, 2006, s.48.

sormadan önce Farsça “Türk manand” yani “*Bunlar Türk'e benziyor*” demiş ve Türkmen adı böylece doğmuştur.²⁹⁹

Türkmen kavramının ortaya çıkışıyla ilgili olarak farklı yazarların görüşü olmakla birlikte en kabul göreni Jean Deny'nin görüşüdür. Ona göre ‘men’ kuvvet ekidir ve Türkmen ‘*Türklerin Türkü*’, ‘*öz Türk*’ anlamına gelir.³⁰⁰

Doğan Avcıoğlu'na göre, Türkler, İslamiyet'e girdikten sonra Oğuzların Müslüman ve göçebe olanlarına ‘Türkmen’, Müslüman olmayanlarına ise ‘Oğuz’ denilmiştir. Selçuklu ve Osmanlı döneminde de bu ayırım devam ettirilir. Batı Anadolu ve Rumeli'de yaşayan bölümüne daha sonra Yörük adı verilecek olan göçebe Türkmenler, Selçuklu ve Osmanlı devletlerinde bir ‘anarşi’ ögesi olarak adeta ‘toplumun dışında’ ve ekonomik bakımdan ayrı ve yıkıcı sayılırlar.³⁰¹

Zeki Velidi Togan'a göre ise, Oğuz Türklerinin bir kısmına Türkmen denir. Bu ad şu şekilde verilmiştir: Oğuz Türklerinden Amu Derya ve Sırı Derya havzalarında oturan bir bölümü siyaset dışında kalarak hayvancılık beslemek suretiyle barış içinde yaşarlarken, “Mâverâünnehrin medenî ahaliyle sıkı temasta bulunduklarından Araplar geldiğinde herkesten önce İslâmiyeti kabul etmişlerdir. Oğuz oldukları halde gayrı siyassî kalan uruklara daha ziyade ‘Türkmen’ adı verilmiştir.”³⁰²

Bîrûnî, Mervezî gibi doğu tarihçilerinin yanı sıra Avrupalı bilim insanları, genellikle Türkmen-Türk boyunu; Türkmen, Türkiş, Türk üçlüsü etnogenezinin türetmişlerdir. Bizans kaynaklarına göre Türkmenler 11. Yüzyılda Anadolu'ya gelmişlerdir. Anna Comnena 1071 Malazgirt savaşı sonrası Anadolu'da ve Balkan Yarımadası'nda İmparator Alexios Komnenos dönemini anlattığı “*The Alexiad*” adlı eserinde göçer Türklerden bahseder.³⁰³ Bu dönemde Bizanslılar Türklere ‘koman’ ekiyle yani “Türkoman” diye hitap etmişlerdir.³⁰⁴ Daha sonraki kaynaklar ise bu kavim adını bütün Anadolu halklarına uyarlamışlardır. İbn Bibi, Rubruk, Marko Polo, İbn Batûta gibi tarihçiler bu adlandırmayı benimsemişlerdir. Anadolu etnogenezinin meydana getiren en önemli etnik yapı Türklerdir. Oğuzlarda/Türkmenlerde etnik ad olarak, şahıs

²⁹⁹ İbrahim Kafesoğlu, *Türkmen Adı, Manası ve Mahiyeti*, Jean Deny Armağan'dan Ayrı Basım Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1958, s. 121; Kaşgarlı Mahmud, *a.g.e.*, s. 606, 607.

³⁰⁰ Avcıoğlu, *a.g.e.*, s. 2225-2226

³⁰¹ Doğan Avcıoğlu, *Türklerin Tarihi*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1978, C.1, s. 39,40.

³⁰² Togan, 1947, s. 74.

³⁰³ Bkz. Anna Comnena, *Alexiad – Malazgirt'in Sonrası*, Çev. Bilge Umar, İnkılâp Kitabevi, 1996.

³⁰⁴ A. Zeki Velidi Togan, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları No.1534, Enderun Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul, 1981, s. 159.

ve kişi adları, ana yapıyı teşkil etmektedir. Bu şekilde de kabile mensubiyeti belirtilir. “XVI- XVII. yüzyıllara ait Türkmen oymakları içerisindeki: Eymur, Bayad, Afşar, Yüregir, Bayındır, Döger, Çavundur, Dodurga, Çepni, Salur ve emsali aşiret (kabile) adları, doğrudan doğruya, başçılarından türetilmiştir”.³⁰⁵

11. yüzyıldan itibaren Anadolu’nun Türkleşmeye başlamasıyla birlikte Türk/Türkmen nüfusu her geçen gün artmaya başlamıştır. 12. yüzyılın ünlü tarihçilerinden İbn Bibi ‘*Selçukname*’ adlı eserinde Anadolu halkını etnogeneze yönünden Türkmen olarak kabul etmektedir.³⁰⁶ Çünkü o dönemde Türkmenler, Orta ve Batı Anadolu içlerine kadar sızmış, yerleşmiş,³⁰⁷ Anadolu etnogenezi ve yapısını kendi etkileri altına almaya başlamışlardır.³⁰⁸

Osmanlı tarihçilerinden Mehmed Neşri ise Türk ve Türkmen kelimelerini farklı bağlamlarda kullanmıştır. O, Türkmen kavramını konargöçer hayat süren Oğuz Türklerini tarifte kullanırken; Türk ve Türklük kavramlarını dar etniklik anlamıyla değil çok daha kapsayıcı bir bağlamda, imparatorluk coğrafyasında yaşayan halkı bütünüyle kucaklayıcı bir kavram olarak kullanmıştır.³⁰⁹

Avrupalı bilim insanlarına göre Türk etnik yapısı içinden ‘Oğuz’, ‘Türkmen’ ve ‘Yörük’ler doğmuştur. Özellikle Türkmen ve Yörükler Anadolu etnogenezinin oluşumunda başat rol oynamışlardır.³¹⁰

Antropolojik olarak Anadolu ve Orta Asya Oğuz/Türkmen Boyları yekvücuttur. Bunlar içinde Yörükler tek bir Türk boyuna tabi olmayıp birden çok soydan meydana gelir. Konargöçer Yörük yaşantısı yalnız Anadolu’nun bir bölgesine mahsus olmamıştır. Göçerliğe alışkın ve yer değiştirmekten çekinmeyen halklar arasında sevilen bir yaşantı tarzı olmuştur. Bunların kendilerine göre inanış, örfe dayanan gelenekleri, hattâ kültürleri mevcuttur.³¹¹

³⁰⁵ Ahmet Caferoğlu, “Anadolu Etnik Yapısının Oğuz-Türkmen-Yörük Üçlüsü” *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, Cüz 1-4’ten Ayrı Basım, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul, 1973, C.5, s. 78.

³⁰⁶ Bkz. İbn Bibi, *Anadolu Selçuki Devleti Tarihi*, Çev. M. Nuri Gençosman, Uzluk Basımevi, Ankara, 1941.

³⁰⁷ Bkz. Mustafa Kafalı, “Anadolu’nun Fethi ve Türkleşmesi”, *Erdem*, 8 (22), 1966, s.9,10.

³⁰⁸ Caferoğlu, *a.g.e.*, s. 78.

³⁰⁹ Mehmet Öz, “Bazı XV-XVI. Yüzyıl Osmanlı Kaynaklarında Türk ve Türkmen Kavramları”, *Türk Kimliği*, içinde, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2009, s. 327,328

³¹⁰ Caferoğlu, *a.g.e.*, s.80.

³¹¹ Caferoğlu, *a.g.e.*, s.82.

Oğuz-Türkmen-Yörük üçlüsü Anadolu'ya gelirken beraberlerinde belirgin ve kalıplaşmış bir Türkçeyi de getirmişlerdir.³¹² Anadolu'nun Türkleşmesi 1071 Malazgirt savaşı öncesi başlamasına rağmen, Anadolu etnogenezi yapısını oluşturan Türkler Selçuklular döneminde boy ve aşiretleriyle Diyar-ı Rum'a/Anadolu'ya geldikleri için memleketin asıl etnogenezi vücuda getiren Türk halkları, boyları ve aşiretleri ancak Selçuklu devleti devrinde hâkim etnogenezi yapı olmuştur. 1970'lere kadar Dokuz yüz yıllık Anadolu'nun Türklüğü'nü Yörükler olduğu gibi muhafaza etmiştir. Bu nedenle bugünkü Anadolu Türkmen aşiretleri ile Yörükler, yerleşik büyük Türk birliğinin ancak etnografik üniteleri olarak kabul edilmelidir.³¹³

5.2.Yörük Kavramı ve Yörükler

Yörük kavramına ilk olarak XV. yüzyılın birinci yarısında yaşamış olan Yazıcıoğlu Ali'nin, "*Tevarih-i Âl-i Selçuk*" adlı eserinde rastlanılmaktadır.³¹⁴ Yazıcıoğlu'nun belirttiğine göre efsanevi ilk Türk hükümdarı Ebulca Han "Sahra nişin ve göçkinci idi, yani yaban yurtlu ve Yörük'dü" sözlerini söylemiştir. Yörük kelimesinin burada göçebe manasında kullanıldığı aşikârdır.³¹⁵ Yazıcızade eserinde Osman Bey'in, oğullarına şu öğüdünü verdiğini belirtmektedir: "*Olmayınız oturak! Olunuz ki beylik, Türkmenlik ve Yörüklük edenlerde kalır*".³¹⁶ Osman Bey'in bu öğüdünde konargöçer yaşam tarzı içinde yaşayan Yörük ve Türkmenlerin övülürken, yerleşik yaşam ise tavsiye edilmemektedir.

'Yörük', 'yörümek/yürümek' fiilinden meydana getirilen ve Türkmen'in yerine kullanılan addır. Türkmen'in boy, şube ismi olmaktan ziyade, farklı bir sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel hayat tarzına sahiptir.³¹⁷ Osmanlıca yazımında birbirinden tamamen ayrı olan bu kelimeler aynı şekilde yazıldığından dolayı yabancı bilim insanları, her iki kelimeyi bir zannederek 'yürük' diye okumuşlardır. Yerli bilim insanları ise her iki kelimenin kullanımıyla ilgili benzer bir hataya düşerek 'yürümek' den 'yürük'

³¹² Caferoğlu, *a.g.e.*, s.84.

³¹³ Caferoğlu, *a.g.e.*, s. 83.

³¹⁴ Yazıcıoğlu Ali, IX/XV. Yüzyıllarda yaşamış *Tevarih-i Al-i Selçuk* (Selçuklu Tarihi) adlı eseriyle tanınan Osmanlı müellifi. Bkz. <https://islamansiklopedisi.org.tr/yazicioglu-ali> (13.09.2019)

³¹⁵ Faruk Sümer, "XVI. Asırda Anadolu, Suriye ve Irak'ta Yaşayan Türk Aşiretlerine Umumî Bir Bakış" *İ.Ü.İktisat Fakültesi Mecmuası*, Prof.Dr. Fuad Köprülü'ye ithaf edilmiş bulunan XI. cildinden ayrı bası, İstanbul, 1952, s. 518.

³¹⁶ Abdullah Bakır, Yazıcızade Ali'nin Selçuk-Name İsimli Eserinin Edisyon Kritiği, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı Ortaçağ Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2008, s.9, 25.

³¹⁷ Eröz, 1966, s. 5.

demişlerdir.³¹⁸ Bazı sözlüklerde Yörük kelimesi ile yürük/yüğrük kelimeleri eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Oysa yürük/yüğrük; hızlı giden çok koşan, çevik anlamlarına gelmektedir.³¹⁹

Mehmet Eröz'e göre 'Yörük' kelimesinin 'Yürük' şeklinde söylenmesi ya da yazılması hatadır. Yukarıda da ifade edildiği üzere "Yörük, yürümek fiilinden müştak olup, isimdir".³²⁰ Eröz'ün saha araştırması sırasında elde ettiği bulgularda bu durumu teyit etmektedir. Saha da görüşülenler Yörüğü "yörüylen, bir yerde durmayan, göçkuncü, konargöçer, göçebe olandır" şeklinde tanımlamışlardır. Sahadan elde edilen verilerden bazıları da bu hususu teyit etmektedir. Yörükler arasında kullanılan yaşama tarzına gönderme içeren birkaç örnek: "Yörüklük etmek, yürüklüğü bırakmak, yürüklükten vazgeçip köye yerleşmek" ifadeleri de bu hususu doğrulamaktadır.³²¹

Yörüklerden hiç kimse 'Yörük' kelimesini yürümek manasında kullanmaz. Yörükler gündelik yaşamlarında eğer yürümek fiilini anlatmak isterse, 'yörüdüm' der. Yörük, her iki kelimeyi de bilmekle birlikte 'Yörük' kelimesini isim, yürük/yüğrük kelimesini ise sıfat olarak kullanır.³²² Muzaffer Ramazanoğlu'na göre ise 'Yörük' kelimesi 'yürümek' fiilinden meydana gelmemiştir. Ona göre ismin mücerred halde yaşamış olması da, bunun yürümekten gelmiş olmadığı düşüncesini kuvvetlendirmektedir. "Çünkü Yörükler, daimi hareket hallerini yürümekle veyahut yürürlükle ifade etmezler. Bu mefhumlar yerine her vakit göç kelimesini kullanırlar. Göç kalktı, Göç kondu, Göçü çektik, Göç gidiyor, Göç vardı, Göçe katıldı, Göçten ayrıldı derler". Hatta "Göçün dönüşü topal ite yaradı" diye atasözleri bile vardır.³²³ Ramazanoğlu'nun vermiş olduğu bu örneklerde göstermektedir ki Yörük kelimesi konargöçerliği sürdüren Türkmen aşiretlerine özgün bir isimdir.

Selahaddin Çetintürk'e göre ise "Galip ihtimal ile diyebiliriz ki *Yürük* ismi sonradan bu kitlelerin arasında eski göçebe hayatını bırakmayarak gezici olan ve fakat muayyen bir etnik teşekkülün değil muhtelif etnik teşekküllerin parçalarına, yerleşmiş

³¹⁸Eröz, 1991, s. 21.

³¹⁹ D. Mehmet Doğan, *Büyük Türkçe Sözlük*, İz Yayıncılık, İstanbul, 1996, s. 1154.

³²⁰ Eröz, *a.g.e.*, s. 6.

³²¹ Eröz, *a.g.e.*, s. 6.

³²² T.D.K., Güncel Türkçe Sözlük,

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5d7be754f3c566.78955791 (23.04.2019).

³²³ Muzaffer Ramazanoğlu, "Kitabiyat", *Çığır Mecmuası*, S. 117, 1942, aktaran Eröz, 1991, s. 21.

halk tarafından verilmiş daha geç bir isim olmalıdır”.³²⁴ Yörük ismiyle ilgili şüpheli iki kayıt göz ardı edilirse resmi kayıtlarda Yörük kavramına ilk olarak “*Fatih Kanunnâmeleri*”nde rastlanılmaktadır. Yörüklerin mevcudiyetini ve teşkilatlandırılmış hallerini bu ana bağlamak ise tarihi gerçekliğe ters düşmektedir.³²⁵

Yörük adının anlamına dair farklı tanımlar yapılmıştır. Bu konuda öne sürülen görüşlerden bazılarına göre Yörük: “göçebe, dağlı, çok ve çabuk yürüyen, iyi yol alan, eskiden yeniçeriye katılan yaya asker, Anadolu ve Rumeli’de hayvancılıkla uğraşan göçebe Türkmenler, geçimini hayvancılık yaparak sağlayan göçebe Türkmen”³²⁶ şeklinde farklı tanımlamalar yapılmıştır.

Cevdet Türkay’ın, Yörük tanımı ise konargöçer yaşam tarzını kapsamaktadır. Ona göre “Yörük deyimi iyi ve çabuk yürüyen göçebe, Anadolu’nun çadırda oturan Türkmenleri, bir yerde yerleşmeyen göçebe halk” anlamlarına gelmektedir. Yörükler Anadolu ve Rumeli’ye yayılmış Türkmen topluluklarıdır. Yörükler, Anadolu’da veya Rumeli’de oturdukları bölgelerin adlarıyla anılmakla birlikte, kendi aşiret/oba adları ile de anılırlardı.³²⁷

Ciro Truhelka, “Uluslararası Balkan Araştırmaları İncelemesi”nde göçer halkları incelerken Yörüklere çok geniş yer vermiştir. Truhelka, çalışmasında Balkan Yörüklerinin bulundukları sahaları ve bunlar hakkındaki kanunnameleri derlemiştir. Ona göre ‘Yörük’ sosyal ve iktisadi yaşama tarzıyla sınırları Türkmenlerden ve özellikle Çingenlerden ayrılan bir camiaya denir. Anadolu yaylak ve kışlaklarında sürülerini otlatan Yörükler konargöçer yaşam tarzları ve buna bağlı üretim biçimleriyle kendilerine özgündürler.³²⁸

Halil İnalıcık’a göre ise Yörük: “Türkmen göçerlerine Osmanlı topraklarına, çoğunlukla Batı Anadolu ve Doğu Balkanlara geldikleri zaman verilen bürokratik ad”dır.³²⁹

³²⁴ Çetintürk, 1943, s. 108.

³²⁵ Çetintürk, a.g.e, s. 109.

³²⁶ Erman Artun, “Çukurova Yörüklerinin Gelenek ve Görenekleri” *I. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Yörükler) Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayını, 1996, s. 25.

³²⁷ Türkay, a.g.e, s. 821.

³²⁸ Ciro Truhelka, Balkan Yörükleri hakkında, *Revü Internationale Des Etudes Balcanique*, Beograd, 1934, aktaran Kemal Güngör, 1941, s. 8, 9.

³²⁹ Halil İnalıcık, *Osmanlı İmparatorluğunun Ekonomik ve Sosyal Tarihi 1300-1600*, Çev. Halil Berktaş, Eren Yayınları, İstanbul, 2000, C.1, s. 458

Her Yörük Türkmen'dir fakat her Türkmen Yörük değildir. Çünkü 'Yörükler' esasını küçükbaş hayvancılık ekonomisinin oluşturduğu göçebe Türkmen aşiretleri hayat tarzını mevsime dayalı olarak yaylak-kışlak arasında döngüsel olarak kendine özgün yaşayan konargöçer halktır. Konargöçer Türkmenlere Yörük diyenler Anadolu'da yaşayan yerleşik halktır. Anadolu'nun güneyinde özellikle Çukurova bölgesinde yaşayanlar konargöçer Türklere kısaca Aydınli (Aydın tarafından göç edip geldikleri için) ya da Türkmen diye hitap ederler. Yörük aşiret ve obaları kök bir Türkmen kabile ve aşiret adlarından farklı olarak besledikleri keçilerinin, koyunlarının renklerini veya aşiret başkanlarının adlarını taşırlar. Örneğin: Akkoyunlu, Karakoyunlu, Sarıkeçili, Karatekeli, Saçıkara, Kuzugüdenli, Çakallar, Durak hocalı, Şıhlı, Hacı, Karaisalı, Sarı Mahmutlu, Sarıcalı, Haytalar, Tecirli, Boynuinceli, vb. Naci Kum Atabeyli'ye göre bunların hepsine birden Türkmen demek daha uygundur.³³⁰

Askeri devlet geleneğine sahip olan Türkler mobil bir hayat yaşadıkları için her daim hareket kabiliyetine sahiptiler. Türk bozkır kültürünün varisi göçebe Türklerin bir kolu olan göçebe Türkmenler, yerleşik hayata geçtiklerinde kültür ve kimliklerini kaybedecekleri inancına sahiptiler. Bu nedenle yerleşik hayata sıcak bakmıyorlardı. Yerleşmeye karşı olan bu isteksizlik halleri ileride Osmanlı İmparatorluğu için bir sorun haline gelmiştir. Devlet-i Aliyye, konargöçer aşiretleri iskân etmeye çalışmış fakat yerleşmeye isteksiz olan bu topluluklar bir süre sonra yerlerini terk ederek kaçmışlardır.³³¹

Yörükler, Osmanlı İmparatorluğu askeri sisteminde, devletin kuvvet ve kudretinin zirvede olduğu XVI. ve XVII. yüzyıllarda daha çok yardımcı birlikler olarak kullanılmıştır. Fakat "XVIII. yüzyılda asker sıkıntısı çekilmeye başlanınca ruhlarını okşamak için Evlâd-ı Fâtihan (*Fatihlerin Oğulları*) adı verilerek silâhlı kuvvetler arasına sokulmuşlardır".³³²

Konargöçerlikten yerleşik hayata geçen Türkmenler aşiret ananelerini, boy, aşiret, oymak isimlerini zaman içinde unutmuşlardır. Yarı göçebe yaşam tarzını sürdüren Sünnî ve Alevî Türkmenler ise geçmişle olan bağlarını kültür ve kimliklerini yaşatarak sürdürmüşlerdir. Eröz'e göre konargöçer yaşamı sürdürenler büyük olasılıkla

³³⁰ Naci Kum (Atabeyli) , "Türkmen, Yörük ve Tahtacılar arasında Tetkikler, Görüşler", *Türk Folklor Araştırmaları*, C.I, S. 5, 1949, s.70.

³³¹ Mehmet Eröz, *Türk Köy Sosyolojisi Meseleleri ve Yörük Türkmen Köyleri*, Türkiye Harsi ve İçtimai Araştırmalar Derneği, Seri: A S.81, İstanbul, 1966, s. 5,6.

³³² Sümer, 1972, s. XXI.

yerleşik ve yarı göçebe Türkmenlerden kendilerini ayırt etmek için Yörük adını kullanmışlardır.³³³

Konargöçer yaşam süren Oğuz Türkleri için kullanılan, Türkmen kelimesinin yerini Yörük kelimesi almıştır. Tarihi belgelerde bu iki kelime eş anlamlı olarak, çok zaman birlikte kullanılmıştır: Türkmân-ı Haleb, Yörükân-ı Haleb, gibi.³³⁴

Muhtar Kutlunun “*Anadolu Göçer Kültürü*” olarak kavramsallaştırdığı topluluklar bütün göçerleri kapsamaktan ziyade, konargöçer yaşam tarzına sahip, Anadolu’da, yaşadıkları ve bulundukları bölgelere göre ‘Türkmen’, ‘Yörük’, ‘Göçer’, ‘Yaylacı’ diye adlandırılan, temel iktisadi faaliyetleri hayvancılık olan topluluklardır. Ülkemizde başta Akdeniz Bölgesi olmak üzere Ege, İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu’da bu yaşama biçimlerini değişik şekillerde sürdüren topluluklar vardır. Bu topluluklar göçer hayvancılık ekonomisi ile bütünleşmiş geleneksel topluluklardır. Anadolu göçer toplulukları, değişime uğramakla birlikte geleneksel hayvancılığı sürdürmeye devam ettikleri için yerel yaşam tarzları da buradan etkilenmektedir.³³⁵

Bu yönüyle, Anadolu göçer kültürü (konargöçer, yarı-göçer ve yaylacılık gelenekleriyle) Türk halk kültürünün kurumlaşmış temel dinamiklerinden biri olmuştur. Bu kültürün sürekliliğini, kuşaktan kuşağa aktarılan kültür mirası, alışkanlıklar, bilgi ve beceriler, inançlar ve davranış kalıpları, kısacası gelenekler sağlamıştır.³³⁶

Faruk Sümer’e göre ise Kızılırmak’ın doğusu ile güneyindeki Türk göçebelerine Türkmen, batıdakilere ise Rumeli dâhil Yörük denilmektedir. Sümer’in bu görüşüne Tayyip Gökbilgin’de katılmaktadır.³³⁷

Yörüklerin Etnik Menşei

Yörük kelimesinin anlamına, kapsamına, bu ismi alan halk grubunun niçin ve nasıl bu suretle adlandırıldıklarına ve etnik menşelerine, diğer Türk halklarıyla olan benzerlik ve bağlantılarına dair şu ana kadar birçok yerli ve yabancı bilim insanlarınca görüşler öne sürülmüş bir takım hipotezler kurulmuştur. Ama tüm bu görüş ve hipotezler bazen bir birini doğrulamakta bazense bir birini çürütmektedir.³³⁸

³³³ Eröz, 1966, s. 5.

³³⁴ Faruk Sümer, “Döğörlere Dâir”, *Türkiyat Mecmuası*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, C. X, 1953, s. 154-155.

³³⁵ Muhtar Kutlu, “Yaşayan Bir Alt-Kültür Geleneği: Anadolu Göçer Kültürü”*IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri Kitabı*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 164, Ankara, 1992, C.1, s. 59.

³³⁶ Kutlu, *a.g.e.*, s.60.

³³⁷ Eröz, *a.g.e.*, s. 19.

³³⁸ M. Tayyip Gökbilgin, *Rumeli’de Yörükler, Tatarlar ve Evlâd-ı Fâtihân*, İstanbul Üniversitesi

Yörük kelimesi Batı tarih ve etnografik çalışmalarında ilk olarak Rychaut tarafından Trova Nomadlarından bahsederken kullanılmıştır. Yörükler, kendilerine özgü konargöçer olmaları, hayvan besleme biçimlerindeki değişiklikler, kısaca farklı yaşam tarzları nedeniyle diğer göçebe (nomad) hayat süren halklardan ayrılmaktadır.³³⁹

Batılı bilim insanlarından Vâmbery ve Tsakyroglou Yörük–Türkmen kelimelerinin kullanımı ve kapsamıyla ilgili çeşitli görüşler öne sürmüşlerdir. Fakat ne Vâmbery’nin açıklaması ne de Tsakyroglou’nun göçebe ile Türkmen- Yörük arasında gösterdiği fark tatmin edici değildir. ‘Göçebe’ (nomad) kelimesi ‘Yörük’ kelimesinin tam karşılığı değildir. Yörük halkını sadece göç haliyle düşünerek ‘göçebe’ demek, onların yaşam tarzını ve hayat felsefesini daraltmak demektir. “Göçebe sözü bir halk gurubu için bir vasıftır fakat yürüklük, aslen bir yaşayış tarzını bildirmekle beraber, etnik bir asl da gösterir. Meselâ: Çingeneler göçebe bir halktır fakat yürük değildirler”.³⁴⁰

Yörüklerin fiziki antropolojik özelliklerine bakıldığında onları diğer halklardan ayırmak mümkündür. Kemal Güngör, Türkiye’nin güneyinde yaşayan Yörüklerle ilgili yapmış olduğu etno-antropolojik araştırma sonucuna göre Yörüklerin sahip oldukları 11 ortak fiziksel özellik belirlemiştir:

1. Kafaları mezokafadır (mesaticéphalie),
2. Burunları ince uzundur (Leptorrbinie),
3. Kafaları yüksektir (Hypsicéphalie),
4. Yüzleri dar ve uzundur (Hyperleptoprosopie),
5. Baş seviyeleri oldukça yüksektir,
6. Boyları orta ya da orta boyun üstündedir,
7. Saç ve göz renkleri genellikle kestane veya kahverengidir,
8. Cilt renkleri açıktır. Yani beyaz veya buğday tenlidir,
9. Burunları genel olarak düzdür,
10. Gözleri Mongolik değildir. Genellikle oval biçimdedir,
11. Kafa arka şekilleri dış bükey olup ayrıca *inion* bölgesinde (Artkafa) Yörük olmanın delili mahiyetinde bir çıkıntı bulunmaktadır.³⁴¹

Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 748, Osman Yalçın Matbaası, İstanbul, 1957, s. 1.

³³⁹ Gökbilgin, *a.g.e.*, s. 1-2.

³⁴⁰ Gökbilgin, *a.g.e.*, s. 4.

³⁴¹ Güngör, *a.g.e.*, s. 29.

Faruk Sümer'e göre ise Yörüklerin fiziki antropolojik özellikleri şu şekildedir:

Onlar düz yüzlü insanlardır; yani yüzlerinde Moğolluk vasıfları yoktur; gözleri geniş ve eladır. Uzun boylu, geniş gövdeli insanlardır... Yörükler yüz şekli ve beden yapısı bakımından Oğuzların en yakın temsilcileridir. Çünkü onlar -eğer böyle bir şey olduysa- en az karışmış topluluklardır.³⁴²

Yörüklerin sahip oldukları genel fiziksel özellikler kısaca; atletik, ince, gürbüz ve sağlam vücut yapılı olmalarıdır. Onlar, çok yürüeyebilen, dayanıklı kolay yorulmayan insanlardır. Yörükleri yakından tanıyanlar onların dış görünümünden ait oldukları obaları dahi bilebilmektedir.³⁴³ Faruk Sümer, Yörüklerin en önemli psiko-sosyal özelliklerini şu şekilde belirtmektedir: “Yörükler sakın, dürüst ve çalışkan insanlardır.”³⁴⁴ Ramazan Kıvrak'a göre ise Yörüklerin karakteristik huy özelliği keçiye daha yakındır.³⁴⁵ Yörüklerin psiko-sosyal özelliklerini ise kısaca, özgürlüklerine düşkün, baskıya ve haksızlığa direnen, rasyonalist, pratik ve pragmatik zekaya sahip, sıcak kanlı insanlardır.

Eski Türk toplumunda kadın hürdü, ata biner, ok atar, güreş tutar, savaşımlara katılırdı. Kadın namus ve iffetine düşkündür, savaşlarda düşman eline geçmesi büyük bir zillet sayılırdı.³⁴⁶ Yörük kadınları da erkekleri kadar hattâ daha çok çalıştıklarından kaslı ve sağlam bir vücuda sahiptir.³⁴⁷ Yörük kadınları gerektiğinde erkeklerin yaptığı birçok işi yapabilecek kabiliyettedir: ata biner, silah kullanır, hayvanlarıyla çiftini sürerdi.

Sümer'in yukarıda belirttiği üzere Yörükler arasında endogami türü evlilikler -1990'lara gelinceye kadar- yaygın olarak görülmektedir. 1990'lerden sonra ülkemizde ve dünya ölçeğinde yaşanan küreselleşme aktörlerinin yaygınlaşması ve etkisinin artması, eğitim-iş nedeniyle dışa açılmalar, Yörüklüğün temel değerlerinde meydana gelen değişim ve yozlaşmalar sebebiyle endogami türü evlilikler azalırken, egzogami türü evlilikler her geçen gün yaygınlaşmaktadır.

Etniklik etnologlarca çok farklı ölçütlerde tanımlanabildiği için kavram esneklik içermektedir. Etnologların kimlik ayırımında benimsedikleri, soy (köken), dil, din ve

³⁴² Sümer, *a.g.e.*, s. 10.

³⁴³ Saha araştırmamız esnasında bir Yörük kocası benim Yörük olmakla birlikte Honamlı Aşiretine mensup olduğumu yüzüme söylemiştir. 1.Kötekli Anamas Altınoluk Yaylası Yörük Şöleni, Gelendost Isparta, Görüşme Tarihi: 23.06.2013.

³⁴⁴ Faruk Sümer, “Yörükler”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 85, Ocak 1994, s. 7.

³⁴⁵ Ramazan Kıvrak, *Yörüklerin Varlık Mücadelesi*, Yardımcı Ofset, Ankara, 2013, s. 101,102.

³⁴⁶ Necat Birinci & Kazım Yetiş, *Örf ve Adetlerimiz (Türk Töresi)*, Türk Kültürüne Hizmet Vakfı, İstanbul, 1994, s. 22.

³⁴⁷ Güngör, *a.g.e.*, s. 29.

sahip olunan kültürün diğer gruplardan farklılık arz etmesi gibi ölçütler farklı etnik grupların tanımlanmasında kullanılmaktadır.³⁴⁸ Türkiye’de yapılan etniklikle ilgili çalışmaların çoğu bilimsel gerçeklikten uzaktır. Çünkü Türkiye’nin etnik durumunun belirlenmesiyle ilgili yapılan çalışmalarda bazen din, bazen aşiret organizasyonunun yapısı, eş tercihinde grubun tercih edilme durumu (endogami-egzogami) gibi faktörler temel ölçütler olarak ele alınmaktadır.³⁴⁹ Oysa toplumsal yapı içinde yaşayan gruplardan bazılarının bulunduğu kültürden en az bir noktada farklılaşması grubun farklı bir etnik grup olduğu anlamına gelmez. Etnik olarak Yörükler Orta Asyadan gelen Oğuz Türklerinin bir koludur. Yörükler konargöçer Oğuz Türkmenlerinin yaşama tarzını sürdüren son bakiyeleridir. Kemal Güngör, araştırması esnasında; Yörüklerin milliyetleri sorulunca derhal ‘Türk’ cevabını verdiklerini belirtmektedir. Yörükler, “tarih-dil yani kültür bakımından tamamen Türk’türler. Dilleri basit fakat sade bir Türkçedir. Kültür itibariyle de Türk âdet ve an’anesinden başka bir ize rastlanmaz”.³⁵⁰

Fuat Köprülü, Oğuz boyundan olup henüz göçebelik şeklini muhafaza eden aşiretlere yâni Yörüklere Türkmen denildiğini bildirmek suretiyle *aşiret*, *Yörük*, *Türkmen* kelimelerini aynı anlamda kabul etmiştir. Tarihî kaynaklarda da bâzen Türkmen bâzen Yörük olarak geçen, seyahatnamelerde böyle anılan, bu Türk halkının menşe’i itibariyle kat’îyen Oğuzlardan olduğunu XV. Yüzyıl tarihçilerinden Oruç Bey’in eserinde “Bu Oğuz taifesi göçkuncü Yörükler idi”³⁵¹ şeklindeki ifadesiyle de sabittir.

Yörüklerle ilgili yapılan araştırmalar katiyen göstermektedir ki, Oğuz, Türkmen ve Yörük teşekkülleri etniklik olarak aynı yapıya sahiptir. Fakat Anadolu’ya göç eden Oğuzlar arasında zaman içinde yaşanan sosyal farklılaşmalar sonucunda “Türkmen” ve “Yörük” kavramları ortaya çıkmış, konargöçer yaşamı sürdürenler “Yörük” yerleşik hayata geçenler ise “Türkmen” olarak kabul edilmiştir. Bu manada Yörük ve Türkmen olarak adlandırılan Türklerin yaşadıkları coğrafi koşullara bağlı olarak ortaya çıkan

³⁴⁸ Ali Tayyar Önder, *Türkiye’nin Etnik Yapısı*, Pozitif Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 2002, s.11.

³⁴⁹ Ingvar Svanberg, *A Bibliography of the Turkish-Speaking Tribal Yörüks*, (Paperback) Etnologiska Institutionen, 1982, p. 1; Andrews, *a.g.e.*, s. 14.

³⁵⁰ Güngör, *a.g.e.*, s. 39.

³⁵¹ Gökbilgin, 1957, s. 6.

yaşam biçimlerinden kaynaklanan nedenlerden dolayı kısmi kültürel farklılaşmaları Türk kültürü içerisinde ancak alt kültür olarak değerlendirebiliriz.³⁵²

5.2.1.Yörüklerin Yaşam Sahaları

16. yüzyılda Anadolu’da yaşayan Yörüklerin en çok yaşadıkları yerlere baktığımızda; Yörüklerin 20. Yüzyılda Anadolu’daki yaşam alanlarıyla paralellik gösterdiği görülmektedir.

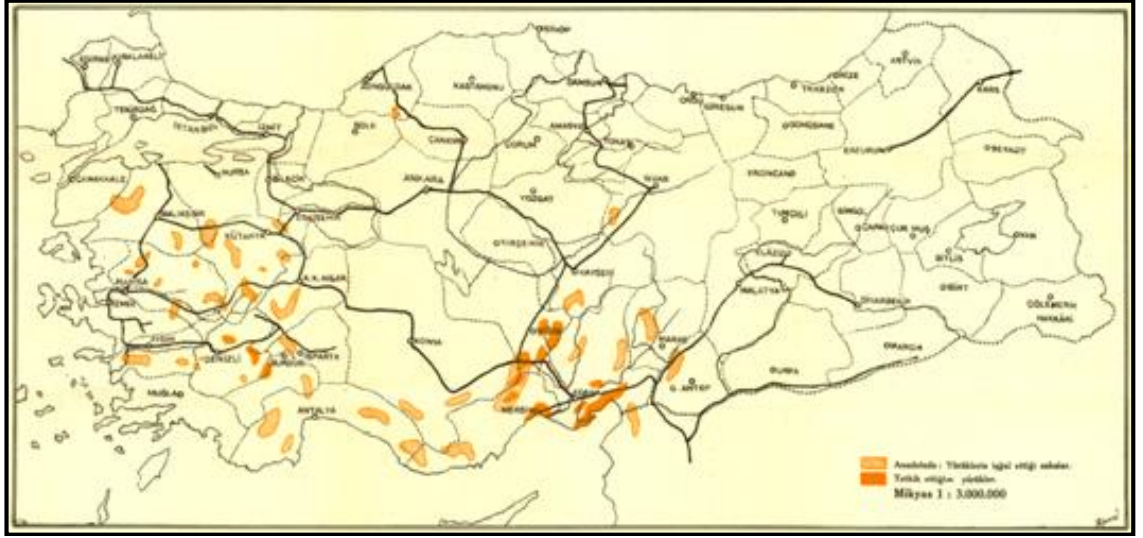
Harita 2: 16. Yüzyılda Anadolu’da Yaşayan Yörüklerin Yaşam Sahaları³⁵³

Yörüklerin Kızılırmak yayınının batı kısmından Mersin’i de içine alan bir çizginin batısında kalan yerlerde yaşadığı görülmektedir. Kemal Güngör, 1940’larda Yörüklerle ilgili yaptığı araştırmasından elde ettiği bulgularla Türkiye’deki Yörüklerin yaylak-kışlak sahalarını tespit etmiştir. Buna göre Türkiye’de yaşayan Yörüklerin çoğunun Akdeniz ve Ege bölgesinde bulunduğu görülmektedir.³⁵⁴

³⁵² Cahit Gelekçi, “Türk Kültüründe Oguz-Türkmen-Yörük Kavramları”, *Türkiyat Araştırmaları*, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, S.1 Güz 2004, s. 16,17.

³⁵³ Sümer, 1952, s. 523.

³⁵⁴ Güngör, 1941, Harita 1: Türkiye’de Yaşayan Yörüklerin Yaşam Sahaları.

Harita 3: Türkiye’de Yörüklerin Yoğun olarak Yaşadıkları Yerler (1941)

Osmanlı Arşiv Belgelerinde “toprağı olmayan, yani belli bir yerde durmayan konargöçer”lere Yörük denilmiştir. Yörüklerin, sabit toprakları olmadığı için onların yaylak ve kışlak hayatları bakımından, önceden belirlenmiş sınırlar dâhilinde kalmak mecburiyetlerinin olmadıkları görülmektedir. Bununla birlikte, yaylak kışlak arası geliş gidişlerinde yol güzergâhları boyunca çevreye zarar vermemeleri gerekmektedir. Çevreye zarar ziyan verirlerse, konargöçerlikten men edilirlerdi. Yörükleri konup-göçme esnasında yerleşiklerin ekin ve bostanlarına zarar verirlerse zarar verenlerin Yörüklükten men edileceği kanunla belirlenmişti.³⁵⁵

Yörük kavramı, Türkmen kavramı gibi bir tür göçebe yaşayış tarzını ifade etmektedir. Bu kavram, Osmanlıların ilk zamanlarında bu anlamda kullanılmıştır. Fakat sonraları, özellikle Fatih Kanunnâmelerindeki kayıtlara sahip olduktan ve bunları tenkit eder mahiyette, elimizde Yörük vesikaları bulunduktan sonra, daha sonraki dönemler için Osmanlılarda “Yörük“ kavramının bir etnik form ve yaşayış tarzını ifade eden bir isim olmaktan ziyade, hukukî bir kavram olduğu ortaya çıkmıştır. Hukukî anlamda Yörük denilen sınıfın yalnız Rumeli’de bulunduğunu kabul etmek gerekir. Zira bu tür bilgiler içeren Tapu Tahrir Defterleri yalnız Rumeli’ye ait görülmektedir. Her ne kadar defterlerden Anadolu’da konargöçer Yörük halkının bulunduğu anlaşılıyorsa da, bunlar Rumeli’dekiler gibi bir kanuna tabi değildir. Osmanlı arşiv kayıtlarında Yörük olmayanların Yörük kaydolunamayacakları net bir şekilde belirtilmiştir.³⁵⁶

³⁵⁵ Gündüz, 2015, s.32,33.

³⁵⁶ Çetintürk, 1943, s.107-109.

5.2.2.Yörüklerin Hukuki Durumları

Yörüklerin hukukî durumlarını belirlemek için onların Osmanlı Devletindeki reaya sınıfı ile mukayese edilmesi gerekir. Buna göre ilk bakışta Yörüklerin reaya göre bir üstünlük şeklinde beliren muafiyetlere sahip olduğu görülür. Fakat Yörüklerin reaya sınıfına göre bu şekilde ayrılmaları onlara hukukça fazla bir üstünlük vermemiştir. Yörüklerin ekonomik etkinliklerinin esası küçükbaş hayvancılık, kısmen ziraattır. Bu nedenle Yörüklerin çoğunluğu ziraata bağlı vergilerden muaf tutulmuştur. “Fakat buna karşı ya bedenle hizmet ediyorlar veya sefere giden *eşkincilere* harçlık veriyorlardı”³⁵⁷.

Osmanlı Devleti’nde Yörükler devlete askeri yönden destek olmasından dolayı askeri sınıf içinde değerlendirilmekle birlikte reaya hukukunun dışında da tutulmamışlardır. Yörükler ***"konup göçgeldikleri itibariyle kimesneye raiyet olmayup her kanda gider olsa cemaati ile yazdıkları karye sipahisine resmi raiyetlerini verüp toprak sahipleri dahledemez"***³⁵⁸ kaydı bulunmaktadır. Bu durum Osmanlı kanunnamelerinde Yörüklerin kendilerine has bir nevi serbestliğinin bulunmasıyla birlikte aynı zamanda raiyetlik, hukukuna tabi olduklarını göstermektedir. Eğer Yörük Yörüklüğün gereği olan konargöçer yaşamı bırakır ve yerleşik hayata geçerek çiftçi olursa ***"ol kimseler Yürük olmaz, ol takdirce raiyet olmuş olur"***³⁵⁹ kaydı yaşanan sosyal değişimi izah etmektedir. Yörükler Şer’î ve örfî vergilerden muaf olmakla birlikte, bir nisbet içindeki muafiyeti hariç, ağnam vergisine tabiidirler. Osmanlı devleti iktisadi devlet politikası olarak vergilerini reayanın yaşayış tarzlarına göre düzenlemiştir. “İdarî ve adlî bakımdan da Yörükler başıboş olarak görülmez. Ancak onların yaşayış tarzlarına göre idarî hal bir hususiyet kazanmıştır”³⁶⁰.

Kanunnamelerin ***"yürük lâmekândır, tayini toprak olmaz, her kanda dilerse gezerler"***³⁶¹, kaydına bakılarak mekânca başıboş oldukları düşünülemez. Onların bu serbestlik içinde mazbut mekân ve zaman kayıtları ile bağlı oldukları görülmektedir. Hayat şartları dolayısıyla yazları yaylaklara, kışları kışlaklara giderek hayat geçiren bu taifenin bu gidiş ve geliş anlarında muvakkaten konaklayacakları yerlerde bile istedikleri kadar kalamayacakları kanunnamelerde görüldüğüne göre bunların başıboş bir halde her dilediklerini yaptıklarına pek te hükmedilemez.³⁶²

³⁵⁷ Çetintürk, a.g.e., s. 112,113.

³⁵⁸ Kanunî Kanunnamesi MTM., C. 2, s. 306, Yörük faslı, aktaran, Çetintürk, a.g.e., s.113.

³⁵⁹ Kanunî Kanunnamesi MTM., C. 2, s. 306, Yörük faslı, aktaran, Çetintürk, a.g.e., s.113.

³⁶⁰ Çetintürk, a.g.e., s. 113, 114.

³⁶¹ Kanunî Kanunnamesi MTM., C. 2, s. 306, Yörük faslı; aktaran, Çetintürk, a.g.e., s.114.

³⁶² Çetintürk, 1943, s. 114.

Osmanlı Devletinde merkezi idare tarzına aykırı olarak konargöçer yaşam tarzı sürdüren Yörükler reaya sınıfından farklı olarak sahip oldukları bu serbestlik içinde zaman ve mekânı düzenli olarak kullanan topluluklardır.

Osmanlı İmparatorluğu toplumsal hayatında halk üç büyük gruptan oluşmaktadır. Bu durum Reaya kanunun 4. Faslının; “birincisi Müslüman reâyâyâ, ikincisi Yörüklere, üçüncüsü Hristiyan reâyâyâ ait olmak üzere” üç kısımdan oluşmasından anlaşılmaktadır.³⁶³

Osmanlı İmparatorluğunun ilk döneminde reâyâdan önemli sayıda zümreler, askerlik hizmetile mükellef kılınarak raiyyet rûsûmundan ve kulluklardan tamamıyla muâf tutulmuşlardır. Muaf tutulan bu kitlenin başında Türk çiftçilerden *yayalar* ve *müsellemeler*, göçebelere *Yürük (Yörük)*’ler ve *Tatarlar* gelmektedir.³⁶⁴

Fatih Kanunnamesinde raiyyet rûsumu’ndan Eşkinci başlığı altında Tatar ve Yörüklerin yer aldıkları görülmektedir. Tatar ve Yörükler bütün kulluklardan muaf tutulmuştur.³⁶⁵ 16. Asrın sonlarında raiyyet, gibi muamele edilmeye başlanmıştır.³⁶⁶ Bu durum bize iskâna tabi olan Yörüklerin sayısındaki artışı göstermektedir.

Anadolu’ya göç eden ve sonradan Yörük adı alan Türkmenlerin temel geçimi küçükbaş hayvancılık ve buna bağlı etkinliklerdir. Bu iktisadi faaliyeti sürdürebilmenin en önemli koşulu ise hayvanları yaylak ve kışlaklara göç ettirmektir. Bu göç faaliyeti ise mevsime dayalı, döngüsel, konargöçer bir yaşamı beraberinde getirmiştir. Yörükler yaklaşık olarak Cumhuriyetin ilanına kadar aşiret halinde yaylak ve kışlaklara konup göçmüşlerdir. Yörükler, konargöçerliği çoğunlukla birkaç aile, yani obalar halinde, bazen ise mahalle ve aşiret halinde yapmışlardır.

Aşiret reisleri, mahalle ya da oba ileri gelenleri göçmezden evvel toplanıp göç yeri ve zamanı hakkında ortak karar almış. 1940’lara gelindiğinde aşiret reislerinin nüfuzu azalmasına rağmen yinede bir an’ane icabı hemen her oba beraber göçmüştür. Yörükler arasında birlikte yaşarken ortaya çıkan kavga, hırsızlık, kız kaçırma gibi sosyal sorunları, aşiret reisleri/ileri gelenleri (aksakallılar/ihtiyarlar) bir araya gelerek çözüme kavuştururdu. “Bu gibi adamlara aşiretin bütün fertleri itaat ve hürmet eder. Bu

³⁶³ Halil İncelik, *Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi*, Eren Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 1996, s. 32.

³⁶⁴ İncelik, *a.g.e.*, s. 50.

³⁶⁵ İncelik, *a.g.e.*, s. 54.

³⁶⁶ İncelik, *a.g.e.*, s. 56.

adamlar akıllı, dirayetli ve namuslu insanlardır. Reisin mutlaka ihtiyar olması icabetmez; fakat akıllı, zeki ve namuslu olması şarttır”.³⁶⁷

5.2.3.Yörük ve Yörük Aşiretlerinin İsimlendirmesinin Kaynakları

16. ve 17. Yüzyıllarda Anadolu, Suriye ve Irakta yaşayan Türk oluşumları, genel olarak Türkmen ve Yörük adıyla ikiye ayrılır. Anadolu’nun Kızılırmak’tan itibaren doğu ve güneyde kalan bölgeleri ile Suriye ve Irak’ta yaşayan aşiretlerine *Türkmen*, *Kızılırmak*’tan *Adalar* ve *Marmara* denizi kıyılarına kadar uzanan yerlerdeki oluşumlar ile *Rumeli*’de bulunan cemâatlere de Yörük denilmekteydi. Faruk Sümer’e göre Yörük kelimesi kesinlikle ne bir kavmin nede bir ulusun addır. Kelimenin yapısından da anlaşılacağı üzere kastedilen göçebe kelimesiyle anladığımız yaşama tarzı kast olunur. Fakat Yörük kelimesi devletin resmi dilinde edebi dilde ve halkın önemli bir kısmı tarafından kullanılmasına rağmen Yörük göçebe yaşam süren Türkler anlamında devamlı kullanılmamış, kelime halk arasında kullanan ve yaşayanlar arasında mevcudiyetini sürüdülmüştür. “Bundan dolayıdır ki bu tâbir, kendi yayılma sahası içindeki aşiretlerin umumî adı suretinde bir mânâyı da haiz olmuştur ki, şimdi *Yörük* adını yalnız bu anlamda kullanmak icabeder”.³⁶⁸

Osmanlı devrindeki konargöçer aşiretlerin isim almaları Osmanlı arşiv belgelerinin en önemli kaynaklarından Tapu Tahrir Defterlerinin detaylı bir şekilde irdelenmesi ile mümkün gözükmetedir. Konargöçer aşiretlerin isim almalarıyla ilgili bizlere bazı ipuçları veren bu defterlere; aşiretlerin sosyal teşkilatları, iktisadi faaliyetleri, idarecilerinin adları, yaylak-kışlak mahalleri ve ziraatçılık yaptıkları yerler ayrı ayrı kaydedilmiştir. Tapu tahrir defterleri her eyalet ve sancak için ayrı ayrı düzenlenmiştir. Konargöçerler de belirli eyalet ve sancak sınırları dâhilinde yaşamıştır. Bu nedenle Yörüklerin aldıkları isimlerin tespiti iyi bir arşiv çalışmasıyla mümkün olabilir.³⁶⁹

Osmanlı devrinde Türkmen veya Yörük adıyla bilinen konargöçer aşiretler, toplu olarak bulundukları yerlerde, Halep Türkmenleri, Yeni-il Türkmenleri, Boz-ulus, Esb-Keşân (At-Çeken) ulusu, Ramazanlu ulusu, Dulkadırlı (Zülkadırlı) Yörükleri, îfrâz-ı Zülkadriyye Yörükleri, Hama Yörükleri, Dânişmendlü Türkmenleri, Ankara Yörükleri, Kütahya Yörükleri, Bolu Yörükleri, Teke Yörükleri, Söğüt Yörükleri, Kastamonu Yörükleri, Ellici Yörükleri, Turhal Yörükleri, Cemele Kalesi Yörükleri ve Yüzdeciyân gibi muhtelif adlarla anılmaktaydılar.

³⁶⁷ Güngör, 1941, s. 41.

³⁶⁸ Sümer, 1952, s. 511.

³⁶⁹ İlhan Şahin, “Osmanlı Devrinde Konargöçer Aşiretlerin İsim Almalarına Dair Bazı Mülâhazalar”, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1987, S. 13, s.195.

Rumeli'dekiler ise, Naldöken, Tanrıdağı (Karagöz), Selânik, Ofcabolu, Vize ve Kocacık Yörükleri gibi adlarla bilinmekteydiler.³⁷⁰

Konargöçer bir yaşam tarzı sürdüren Yörüklerin ad almaları; coğrafi saha olarak bulundukları eyalet, sancak, kaza veya nahiyenin adını, Anadolu'da siyasi bir hüviyete sahip olmuş beylik adlarını Dulkadirli (Zülkadirli), Kırşehir yakınlarında bulunan Cemele Kalesi mustahfızlarının timar reayası olan bazı Yörükler bu kalenin ismini almışlardır, yerleşimin yeni ya da eski olmasına göre eski il/ yeni il Yörükleri, iyi cins at yetiştirmeleri nedeniyle At-Çeken (Esb-Keşan), Saruhan (Manisa) bölgesinde bulunan Yörüklerin her elli haneden bir eşkinci çıkarması sebebiyle *Ellici Yörük'leri*, muhtelif bölgelerde yaşayan konargöçer teşekküllerin ise, her yüz koyundan 1 koyun ağnam vergisi vermesiyle *Yüzdeciyan Yörükleri* olarak adlandırılmıştır.³⁷¹

Marco Polo'nun belirttiği gibi Türkmenler Orta-Anadolu'da iyi cins atlar yetiştirmişlerdir. Bilhassa Konya bölgesinde Karaman (Lârende), Akşehir ve Koçhisar gölü arasındaki Türk oymakları, Karamanoğulları ve Osmanlılar devrinde de her yerde aranan atlar yetiştirmekte devam etmişlerdir. Bunlar ilk önce vergilerini yetiştirdikleri atlardan verdiklerinden kendilerine At-Çeken denilmiştir.³⁷²

Yörüklerin ad almalarıyla ilgili açıklama ve örneklerinde gösterdiği üzere, Osmanlı Devleti zamanında konargöçer aşiretlerin yaşadıkları coğrafi sahalara, siyasi bir kimliğe sahip olan beyliklerin geride kalanları olmalarına, yerleşik olup olmamalarına, sosyal birtakım hadiseler, yürütmekte oldukları iktisadi faaliyetlerine, vergi mükellefiyetlerine, boy-beyi ailesi ile büyük ölçüde kethudaların adlarına, kuvvetli bir ihtimalle de cemaat ihtiyaçlarının, ileri gelenlerinin veya muteber kimselerinin adlarına göre isimlendirildikleri görülmektedir.³⁷³

Naci Kum'un Türkmen Yörük ve Tahtacılarla ilgili yapmış olduğu araştırmaya göre göre, esasen 'Yörük' tabirini Anadolu halkı kullanmaktadır. Ülkemizin Güneyinde, yani Çukurova bölgesinde 'Yörük' kavramı yerine 'Aydınlı' veya 'Türkmen' tabiri kullanılmaktadır.³⁷⁴ Ali Rıza Yalın'da yapmış olduğu çalışmada Aladağda Yaylayan oymaklar arasında 'Aydınlı'lardan bahsetmektedir.³⁷⁵ Maraş ve Hatay Kırıkhan

³⁷⁰ Şahin, a.g.e, s. 195.

³⁷¹ Şahin, a.g.e., s. 196-197.

³⁷² Sümer, 1972, s. 179.

³⁷³ Şahin, a.g.e., s. 208.

³⁷⁴ Naci Kum, "Türkmen, Yörük ve Tahtacılar Arasında Tetkikler, Görüşler", *Türk Folklor Araştırmaları*, 1949, C. I, S. 5, s. 70.

³⁷⁵ Yalman (Yalkın), 1977, s. 5.

civarında da Yörükler ‘Aydınlı’ diye hitap edildiği Yörükler arasında ‘Aydın’ soyadının yaygın olduğu görülmüştür.³⁷⁶

Konargöçer Yörükler, Anadolu’da farklı bölge, şehir, ilçe ve köy/mahallere yerleşerek buralarda meskûn bir hayat yaşamaya başlamışlardır. Yaşadıkları yöreye göre de Yörükler isim almışlardır. Örneğin: “Ankara bölgesindekiler ‘Yörükân-ı Ankara’ yani Ankara Yörükleri adını alarak, kendilerine özgün sosyal organizasyonları ile tanınmaktaydılar. Bu yolla Yörükler kendi içlerinde bir etnonim hüviyetini de almışlardır”.³⁷⁷

6.Yörük/Türkmen Gruplarında Grup Bilinci ve Grup Dayanışması

Yörüklerde aşiret bilinci ve bağlılıklar çoğunlukla endogamik evlilik yoluyla pekiştirilirdi. Kimlik bilinci bazı durumlarda, Çepni ya da Barak Türkmenlerinde olduğu gibi, güçlüdür. Böyle bir bağlılık söz konusu olduğunda, bu inanç farklılıklarına bile üstün gelebilir. Kimlik aidiyeti ve aşiret bilinci diğer yerlerde, örneğin: Edremitli Türkmenler arasında olduğu gibi, ya zayıftır ya da hiç mevcut değildir.³⁷⁸

Göç etmeyi bırakan Türkmen/Yörük, geleneksel kimliğini çok kolay bir şekilde kaybederek terk edebilir. Etnik gruplar belli uğraşları, işleri kendi özel alanları olarak görüp kendi kimliklerini o şekilde adlandırabilirler. Yüncü ve Yağcıbedir gibi bazı Yörük aşiretlerinde, aşirete ad olan ve uzmanlaşma gerektiren etkinliklerin adlarını aslında etkinliklerin kendisi yaşatmıştır.³⁷⁹

Anadolu’da yaşayan Türkmenlerden bir kısmı Osmanlı Devletine kadar ‘Kızılbaş’ olarak bilinirken Osmanlı’dan itibaren ‘alevi’ olarak adlandırılmışlardır. Ülkemizde 1990 sonrası dönemde ‘alevi’ kimliği Sünni kimliği karşısında yükseltilmeye çalışılsa da, grup bilincinin farkında olan Türkmenler arasında dini kimlik etnik kimliğin önüne geçememiştir. Erdal Aksoy’un yapmış olduğu araştırmada Hasandede Belediyesinde yaşayan Beğdili Türkmen (alevî)leriyle, Keskin ilçesinde yaşayan Cerit Türkmenleri (sünnî) dinî pratiklerde yaşanan bu farklılaşmayı pek dikkate almayarak, “Türkmen aşireti” olduklarını ilk olarak dile getirmişlerdir. Bundan dolayı, bu iki Türkmen aşireti arasında olması gereken bir sosyal ilişki ve dayanışmanın

³⁷⁶ Adem Öter, 2007 Maraş ve 2008 Hatay Kırıkhan’da yapılan kısa süreli gezi-gözlem.

³⁷⁷ Caferoğlu, 1973, s. 80.

³⁷⁸ Andrews, 1992, s. 87.

³⁷⁹ Andrews, a.g.e., s. 20.

öncelikle etnik kimlik temelinde kurulduğu gözlenmiştir.³⁸⁰ Etnik kimlik topluluk içinde yaşayan insan için mutlak, gerekli, zor ve karmaşık bir kavramdır. Terim genellikle çeşitli nesnel ve öznel gerçekleri içerir.³⁸¹

Peter Andrews Yörüklerde aşiret örgütlenmesini endogami evlilik türünün yaygın olması ve mesleki ayrıma bağlamıştır. Ona göre Yörükler arasında ortak bir soy ağacı yoktur. “Ama Yörük kimliği, *Yörükçülük*, güçlüdür ve hem göçebe hem de köy yaşamında, çok sayıdaki aşiretlerin ataerkil soyuyla sürdürülür... Kabile, sülâle ve ailedeki erkeğin soyu kendini daha güçlü bir şekilde gösterir; kadınlar, evlendiklerinde soylarıyla olan ilişkilerini yitirmezler”.³⁸² Yörükler kuvvetli bir soy bilincine sahiptirler. Düzenledikleri şölen/toy vb. eğlence etkinlikleriyle panel, sempozyum ve çalıştay gibi bilimsel içerikli kültürel faaliyetlerde etnik olarak Türk olduklarını kuvvetli bir şekilde her daim vurgulamaktadır.³⁸³

6.1.Yörüklerde “İdare Kültürü”

Konargöçer yaşam tarzı sürdüren Oğuz Türkmenlerinin ekonomisi küçükbaş hayvancılığa dayanır. Bunlar mevsimlerin dönüşümü çerçevesinde yaylak ve kışlak arasında gidip gelerek ‘döngüsel’ bir yaşam sürdürürler. Bu yaşam tarzının düşünsel temellerini ya da felsefesini nitilemek üzere bizzat kendileri “idare” kavramını kullanmaktadır. Yörük yaşam felsefesinde idare kültürü oldukça önemlidir.

İdare Kültürü: İdare kavramı Arapça (اداره) kökenli bir kavram olup; 1.Döndürme, çekip çevirme, yönetme, 2. Tutum, yerinde harcama, yetme, yeter olma 3. Memleket işlerinin yönetim mekanizmasıyla çekip çevrilmesi anlamlarına gelmektedir.³⁸⁴

İdare kültürü; ‘idare’ kavramının “yönetme, çekip çevirme, tutumlu olma, yerinde harcama” gibi anlamlarının Yörüklerin yaşama tarzının temelini oluşturan sosyal, ekonomik ve çevresel boyutların günlük hayat içinde pratiğe dökülerek uygulanmasına denir. Kısaca ‘idare’ kavramı Yörüklerde geniş kapsamlı bir “idare kültürü”ne dönüşmüştür. İdare kavramı tıpkı küreselleşme gibi birden çok boyutu olan

³⁸⁰ Aksoy, 2001, s. 79.

³⁸¹ Nimmi Hutnik, *EthnicMinority Identity a Social Perspective*, Reprinted, Clarendon Press, Oxford, 2011, p.20.

³⁸² Andrews, a.g.e., s.77

³⁸³ Örneğin 2. Yörük Türkmen Çalıştay sonuç bildirisinde Yörük-Türkmen dernek temsilcilerinin yaptıkları konuşmalar, 24-26 Şubat, Crown Plaza, Antalya.

³⁸⁴ Develioğlu, 1986, s. 488.

insan hayatını kuşatıcı bir özellik taşımaktadır. İdare kültürü birbirleriyle iç içe geçmiş 5 basamaktan oluşmaktadır:

1. *Ekonomik Açıdan*

Varsıllığın az, yoksulluğun çok olduğu mevsime bağlı konargöçer bir yaşama tarzı olan yörükçülükte³⁸⁵ Yörükler yaşayabilmek için tasarruflu olmak zorundadırlar.

2. *Yaşanılan Coğrafi Çevre Açısından*

Yörükler yaylak ve kışlak faaliyetlerini sürdürürlerken doğal kaynakları ve çevreyi talan etmezler. Böylece ekolojiyi de tasarruflu/idareli kullanırlar. Her yıl aynı yaylaya göç etmezler. Ekolojinin kendisini yenilemesine fırsat tanımak için bir yıl aralıklı olarak aynı çevreden faydalanırlar.

3. *Rasyonel (Akılcı) ve Anlayışlı Yaşam Açısından*

Yörükler sosyal münasebetleri esnasında ortaya çıkan sorunlarında “atadan öte”ye bir gelenek olan aksakallılar meclisi benzeri “Yörük Kocaları” meclisiyle sorunları iyi niyet çerçevesinde gönül rızasıyla çözümlerler. Böylece birey-birey, birey-topluluk arasındaki ilişki karşılıklı saygı ve verilen karara itaat çerçevesi içinde değerlendirilip ilişkiler ağı, insanları hoş görü çerçevesinde idare etme anlayışı üzerine inşa edilir.

4. *Hayme Analığının Kadınlar Üzerindeki Rolü Açısından*

Hayme Osmanlıca çadır anlamına gelmektedir. Çadır Türk kültür ve medeniyetinin doğup büyüüp geliştiği yerler olup en önemli işlevi olan konaklamanın haricinde farklı işlevlerde sahiptir. Osmanlı Devletinin de kuruluş aşamasında tıpkı eski Türk devletlerinde olduğu gibi sarayı çadırıdır. Dolayısıyla çadır Türklerde yönetici ve halkın has yaşam alanlarıdır.³⁸⁶

Hayme Ana, çadır anası, çadırın büyüğü anlamına gelmekte ve bir saygı ifadesi olarak kullanılmaktadır. Osmanlı Devletinin kurucusu Osman Gâzi'nin babası Ertuğrul Gâzi'nin annesi olan Hayme Ana³⁸⁷ Oğuzların Bozok kolunun Kayı Boyuna mensup bir Türkmen (Yörük) kızıdır. Gündüz Alp'in (Süleyman Şah) ölümünden sonra aşiretin ileri gelenleri eski Türk törelerine göre hareket ederek Hayme Anayı aşiretin başına geçirmişlerdir. Karakeçili aşiretinin en bilge kişisi olarak Hayme

³⁸⁵ “Yörükçülük” kavramının kullanımıyla ilgili olarak bkz. “Yörükçülük yapmak” s.161.

³⁸⁶ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Cilt. 1, M.E.B. Yayınları, İstanbul, 1993, s. 779.

³⁸⁷ Sefa Öcal, “Hayme Ana”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S.14, Şubat 1988, s. 12,13.

Ana 400 çadırılık aşiretiyle Anadolu'nun içlerine kadar gelmiştir. Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat, aşireti Ankara civarında Karacadağ eteklerine yerleştirir. Hayme Ana, aşireti ile uzun zaman orada kalır. Yöreye kendi adı (bugünkü Ankara Haymana) verilir. Oğlu Ertuğrul'u büyütür ve yetiştirir. Aşiret reisliğini ona devreder.³⁸⁸ Osmanlı obasının Söğüt ve Domaniç'e yerleşmesiyle belli bir dönem devlet idaresini eline alması ve devletin kuruluşunda hayati rol oynaması sebebiyle "Devlet Ana" olarak da anılmıştır.³⁸⁹

Yörük kadınları analık statüsü ve rolünün gerektirdiği akılcı düşünme şekliyle eş, çocuklar, kaynana, kayınbaba, kardeşler ve komşular arasında oluşan her tür sorunlarda saygı ve hoş görü çerçevesinde idare edip, stratejik çıkış yolları bularak ailelerinin dirlik-düzen ve huzurlarının devamını sağlarlar. Kısaca Türk kadını Gökalp'in tabiriyle "iyi ev müdiresi"dir.³⁹⁰

Konargöçer Yörükler arasında *Hazretimülk Hatun* olarak kabul edilen Yörük "... kadını işini, idaresini bilen, herkesten önce kocasını seven, evin erkeğine, uşağına yardım eden, misafire iyi bakan kadınlardır. Bunlar her zaman obanın şenliğidir. Bu kadınların girdiği yere saygı girer".³⁹¹ Eski Türk aile düzenin sürdüren Yörüklerde kadın, ailenin temeli ve hanenin ana taşıyıcısı olup aile içinde ve çadırın yönetiminde söz sahibidir. Türk sosyal hayatında ayrı bir yeri bulunan Yörük kadını, hem ana hem de gelin olarak ailenin temel direği, eşinin en önemli destekçisidir. Ailede koruyucu, kollayıcı, birleştirici ve bütünleştirici rolü üstlendiği gibi hanenin gözetim ve denetimini yerine getirmektedir.³⁹² Yani Yörük kadını eskinin çadırlarında günümüzün evlerinde ailenin hane yönetiminde ekonomik, sosyal ve idari yönden söz sahibi olup idare kültürüyle Hayme Analık rolünü en iyi şekilde oynar.

Kadının toplumsal statüsü en iyi olan toplumlardan birisi hiç şüphesiz Türklerdir. Eski Türk örf ve adetlerine göre, kadına karşı büyük bir saygı beslenmekteydi. Toplumsal yaşamda kadını öldürmek, en büyük suç sayılarak, katile en ağır ceza verilirdi. Evi ve aile efradını teçhiz etmek ve giydirmek de kadınların görev ve

³⁸⁸ <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/televizyon/hayme-ana-kimdir-hayme-ananin-olumu-tarihte-nasil-olmustur-40727060> (15.12.2018).

³⁸⁹ <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kutahya/gezilecekyer/hayme-ana-turbes> (15.12.2018).
<http://www.os-ar.com/modules.php?name=News&file=article&sid=240358> (15.12.2018).

³⁹⁰ Gökalp, 1976, s. 40.

³⁹¹ Yalman (Yalkın), 1977, Cilt.2, s. 202.

³⁹² Mehmet Ak, "Yörüklerde Kadın", *International Journal of Social Science*, Number: 58, Summer II, 2017, p. 307, 308.

sorumlulukları arasındaydı. Buna göre, kadınlar boş zamanlarında kumaş ve halı dokurlar, ayrıca ziraat ve bahçecilikte de erkeklerle yardımcı olurlardı. Türk ailesinde kadın büyük bir saygıya ve imtiyaza sahipti.³⁹³ Bu bağlamda konargöçer Türklerde diğer topluluklara göre kadının müstesna bir yeri olduğu görülmektedir.³⁹⁴

5. *Ekonomide Gelir Getirici İş Olması Açısından*: “İdare olunmak” olarak adlandırılan bu durum geçimlik iktisadi faaliyetleri anlatmak için kullanılmaktadır. Yörükler birincil olarak hayvancılık ekonomisiyle, ikincil olarak da tarım ekonomisiyle idare olurlar. İdare olunmada yaşanan coğrafi çevreye göre bazen orman, bazen balıkçılık vb. faaliyetler de ilave edilebilir.³⁹⁵

Yörükler, esaslı küçükbaş hayvancılık ekonomisinin oluşturduğu kısmen tarımsal üretimin yapıldığı mevsimlere bağlı olarak yaylak-kışlak ekseninde döngüsel olarak konup göçerken hayat felsefelerini “*idare kültürü*”nün oluşturduğu bir yaşama tarzı sürmüşlerdir.

6.2. Yörük Aşiretleri

19. yüzyılda Teke yöresinde yaşayan Yörüklerin büyük çoğunluğu birkaç yüzyıldan beri aynı yerlerde yaşadıkları için onlar Osmanlı Devleti kayıtlarına göre, yöre sakini olarak kabul edilmektedir. Bu yüzyılda başka sancaklardan gelen perakende aşiret (oymak) ve obalarda bölgeye gelmişlerdir. ‘Perakende’ kavramı, dağınık, darma dağın anlamlarına gelmekle birlikte üretimi yapılan bir ürünün azar azar satılması anlamlarına da gelmektedir.³⁹⁶ Osmanlı Devlet dilinde ise perakende kavramı ile kast edilen; bir aşiretin çoğunluğu yerine, aşiretin asıl hareket sahası dışında kalan ve orada yaşayamaya başlayan aşiretten ayrılan halktır.³⁹⁷

³⁹³ Ahmet Caferoğlu, *Türk Kavimleri*, Enderun Kitabevi, 2. Baskı, İstanbul, 1988, s. 52.

³⁹⁴ Erol Göka, *Türkün Göçebe Ruhu*, Timaş Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2010, s.162.

³⁹⁵ Ali Rıza Yalman, Kulfalı Aşiretinde yapmış olduğu gözlemlerde de aşiretin iktisadi faaliyetlerini anlatırken “Kendilerini idare edecek kadar davar ve develeri bulunur.” Şeklinde betimlemektedir. Bkz. Ali Rıza Yalman (Yalkın) *Cenupta Türkmen Oymakları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993, C.1, s.221.

³⁹⁶ Ferit Develioğlu, *Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lügat (Eski ve Yeni Harflerle)*, Aydın Kitabevi, Ankara, 1986, s.1028.

³⁹⁷ Mehmet Ak, *Teke Yörükleri (1800-1900)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2015, s. 19.

Tablo 8: Batı Akdeniz Bölgesinde (Antalya, Isparta, Burdur) Yaşayan Yörük Aşiretleri

	Böcüzade Süleyman Samiye Göre 20. YY Başlarında Isparta Sancağına Yazları Gelen Aşiretler ³⁹⁸	Naci Kum Atabeyli'ye Göre 1940'ta Teke Yörük Aşiretleri ³⁹⁹	Saha Araştırmamıza Göre Mevcut Yörük Aşiretleri
1.	Eskiyörük,	Bahşişli,	Çakal,
2.	Fettahlı,	Çakallar,	Eskiyörük,
3.	Horzumlu,	Eskiyörükler,	Hayta,
4.	Honamlı,	Farsak,	Honamlı,
5.	Karahacılı,	Fettahlı,	Karahacılı,
6.	Karakoyunlu,	Gebizler,	Karakoyunlu,
7.	Melli,	Honamlı,	Karatekeli,
8.	Saçıkaralı,	Karahacılı,	Kötekli,
9.	Sarıkeçili,	Karatekeli,	Saçıkaralı,
10.	Tüngüşlü,	Karakoyunlu,	Saraçlı,
11.		Mellü (Milli),	Sarıkeçili,
12.		Mortana,	Tırtar,
13.		Saçıkaralı,	Töngüşlü,
14.		Saraçlı (Sarıhacılı),	Yeniosmanlı,
15.		Sarıkeçili,	
16.		Tüngüşlü,	
17.		Yeniosmanlı,	

1908 yılında yazları Isparta Sancağı dâhilindeki yaylaklara gelerek hayvanlarını otlatan kışları ise Antalya sahillerine, kışlaya göçen 10 tane konargöçer Yörük aşireti vardır.⁴⁰⁰ 1940 yılında ise Teke Yöresinde⁴⁰¹ 17 Yörük aşireti yaylak ve kışlaklar arasında konargöçer yaşam sürmektedir. Köy İşleri Bakanlığı Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğünce yapılan göçer envanterine göre 1965-1967 yılları arasında Akdeniz Bölgesinde konargöçer yaşam süren 2716 ailede 16.550 kişinin konargöçer bir yaşam sürdüğü tespit edilmiştir.⁴⁰²

³⁹⁸ Böcüzade Süleyman Sami, *Isparta Tarihi (Kuruluşundan Bu Güne Kadar)*, Hazırlayan: S. Suat Seren, Serenler Yayını, İstanbul, 1983, s. 68.

³⁹⁹ Naci Kum Atabeyli, “Teke (Antalya) Yürükleri Hakkında Notlar”, *Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi*, Sayı. 4, Maarif Matbaası, İstanbul, 1940, s.213.

⁴⁰⁰ Böcüzade Süleyman Sami, *a.g.e.*, s. 68.

⁴⁰¹ Teke İli: Teke Türkmenlerinin Anadolu’da Antalya bölgesine uzun yıllardan beri yerleşmiş olmalarından dolayı verilen yer adıdır. Bkz. M. Abdülhaluk Çay, *Anadolu’da Türk Damgası Koç Heykel-Mezar Taşları ve Türklerde Koç-Koyun Meselesi*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1983, s. 124.

⁴⁰² İbrahim Bakır, “*Batı Toroslarda Göçerlerin Yerleşme ve Mekân Sorunları Üzerine Bir Deneme*”, Basılmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya, 1995, s.46,47; aktaran Cahit Gelekçi, “Konargöçer Sarıkeçili Yörükleri”, *Son Konargöçerlerin (Sarıkeçili Yörüklerinin Sosyo-Kültürel Yapısı*, Editörler: M. Cihat Özönder & Erdal Aksoy & Gökhan V. Köktürk, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2005, s. 30.

1960'lı yıllarda Antalya'da Güney Anadolu Yörüklerinin aşiret ve mahallelerinin çoğuna rastlamak mümkündür. Çakallar, EskiYörükler, Honamlı, Karakoyunlu, Karahacılı, Saçıkara, Sarıkeçili, Tüngüçlü (Töngüşlü); Fettahlı, Gebizler, Karatekeli, Melli, Murtuna, Saraçlı, Varsak, Yeniosmanlı bunların en önemlileridir. Günümüzde Batı Akdeniz Bölgesinde yaşayan bu aşiretlerden konargöçer yaşam süren kalmamıştır. Çok az bir kısmı yarı-konargöçer bir yaşam sürmektedir. Yarı-konargöçer yaşamı sürdüren yaylak ve kışlak arasında döngüsel yaşam sürenlerin atalarından öteye konup göçtükleri yaylaklar bulunmaktadır. Yörük, aşiret, mahalle ve oba mensuplarından yaylaya çıkanların her biri kendi yaylaklarına çıkmaktadır.⁴⁰³

Antalya sınırları dâhilinde yaşayan 8 Yörük aşiretiyle ilgili bir alan araştırması ise 1979 yılında yapılmıştır. Araştırma yapılan aşiretler; EskiYörük, Honamlı, Karahacılı, Karakoyunlu, Karatekeli, Sarıkeçili, Töngüşlü ve Yeniosmanlı aşiretleridir. Honamlı, Karakoyunlu ve Sarıkeçili aşiretlerinin geleneği bozmayan birer kolları konargöçer yaşam içindeyken incelenmiştir.⁴⁰⁴

Yapmış olduğumuz alan araştırması sonucunda Batı Akdeniz Bölgesinde yaşayan Yörüklerle ilgili iki farklı akademik çalışmada hatalı bilgilerin olduğu görülmüştür. Bunlar:

1. Mehmet Eröz, *Yörükler* adlı çalışmasında; Karatekeli aşiretinin Ege Bölgesinde iskân edildiğini belirtmiştir. Fakat araştırmamız esnasında Kumluca Yazır Köyünde perakende yaşayan Karatekelilerin olduğu görülmüştür. Isparta Senirkent Akkeçili Köyünde yaşayanlar arasında ise Karatekeli Yörüşüne rastlanmamış, burada yaşayanların çoğunun Honamlı Aşireti Ötönlü mahallesine mensup oldukları görülmüştür.⁴⁰⁵

2. Cihangir Doğan ve Said Doğan'ın Yörüklerin Sosyal ve Kültürel Hayatıyla ilgili yapmış olduğu çalışmada ise Antalya-Isparta civarında Kızıllı Köyünde Bozahmetli Yörüklerinin varlığından bahsedilmektedir.⁴⁰⁶ Fakat araştırmamız esnasında Kızıllı Köyünde yapmış olduğumuz görüşmelerden elde ettiğimiz bulgulara göre köyde Honamlı ve Hayta olmak üzere iki Yörük obası yaşamakta olup; Bozahmetli diye bir Yörük obasının yaşamadığı görülmüştür. Ayrıca Antalya ili Kepez ilçesine bağlı olan

⁴⁰³ Hüseyin Saraçoğlu, *Akdeniz Bölgesi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1968, C.1, s. 512,513.

⁴⁰⁴ Naci Eren, "Yörük Göçü-1", *Türk Folklor Araştırmaları*, Eylül, 1979, s. 8771.

⁴⁰⁵ Eröz, 1991, s. 47.

⁴⁰⁶ M. Cihangir Doğan & Said Doğan, *Yörüklerin Sosyal ve Kültürel Hayatı (Antalya Örneği)*, Kızıl Elma Yayınları, İstanbul, 2005, s. 96.

Kızıllı Mahallesi de Bozahmetli diye bir Yörük obasının yaşamadığı bilgisine ulaşılmıştır.⁴⁰⁷

Batı Akdeniz Bölgesinde en fazla nüfusu bulunan 14 Yörük aşiretine mensup bireylerin yaşadığı tespit edilmiştir. Şimdi bu aşiretin ilkbahar gelince Antalya sahilinden göç ettikleri yaylalar ve bu yaylaların göç yollarına kısaca değinelim.

7.Batı Akdeniz Bölgesi Yörüklerince Kullanılan Yaylaklar ve Göç Yolları

Antalya ovasında konargöçer yaşam süren Yörük aşiretlerinin çoğunun kendilerine ait tapulu bir kışlak ve yaylak arazisi yoktur. Fakat bunlar “atadan öteye” (eskiden beri) görenekten, alışkanlıktan, istifadeden ve yaylaya çıkış semtinden ileri gelen sebeplerle, her yıl Antalya ovasının belirli semtlerinde kışlarlar, belirli yaylalara göç ederler, yaylalara ulaşıncı her aile kendisine ait belirli yerlere/yurtlarına konar.⁴⁰⁸

Konargöçer yaşam süren Yörüklerin hayatının önemli bir bölümü yaylalarda geçer. Onlar için yayla bir hayvan otlatma merası olmasının yanında aynı zamanda bir üretim, imalât ve satış yeridir. Yaylalar taze otlara sahip olduğu için hayvan besiciliğine oldukça elverişli yerlerdir. Baharda yavru veren hayvanların sütü bol miktarda yaylada alınır. Yaylada yapılan en temel etkinlikler ise yağ, peynir, çökelek, lor yapımı, yün-kıl satımı ile kuzu ve oğlakların beslenip satılmasıdır. Yarı-konargöçer yaşam süren bazı Yörükler, yaylalarında tarımsal üretimde yapmışlardır.⁴⁰⁹

Antalya muhitinde yaşayan Yörük aşiretlerinin konargöçer yaşam içinde kullandıkları en önemli 3 göç yolu vardı. Bunlar:

1. Serik'ten itibaren Kesikbeli, Gembos ve Eynif ovaları vasıtasıyla Anamas'a ulaşan yol,
2. Burdur, Keçiborlu, Uluborlu ve Şuhut üzerinden Akşehir'in Sultandağ'ına ulaşan yol,
3. Antalya'yı Korkuteli'ne bağlayan yoldur. Yaylalar sırasıyla Anamas, Sultandağ ve Korkuteli'nin Yağca, Söbüçe, Kızılcadağ ve Taşkesiği yaylalarıdır.⁴¹⁰

⁴⁰⁷Kaynak kişi: Lakabı ile Dolmuşçu M. Yağan (D.Y. 1942) 1990 yılına kadar Honamlı Yörükleri kışlamak için Antalya Kepez İlçesine bağlı Kızıllıya gelmişlerdir. Yağan, Bozahmetli diye bir Yörük obasının o yörede yaşamadığını belirtmiştir. Görüşme Tarihi: 09.10.2016.

⁴⁰⁸ Saraçoğlu, *a.g.e.*, s. 513.

⁴⁰⁹ Eröz, *a.g.e.*, s.91.

⁴¹⁰ Eren, *a.g.e.*, s. 8772, 8773.

Yörüklerin yaylaya göçü Antalya muhitinde havaların ısınmaya başlamasıyla birlikte Nisan ayı sonuna doğru başlar, kışlaya geriye göç ise Ağustos ayı sonuna doğru yaylada hayvanların yiyecekleri azalınca ilk olarak güzleye göçülerek başlardı. Güzleden kışlaya varış ise Ekim ayını bulurdu.⁴¹¹ Göç süresi kışladan yaylaya yahut yayladan kışlaya gidilen mesafenin uzunluğuna göre yaya olarak 10-15 gün ile 20-25 gün arasında değişirdi.⁴¹² Her aşiret, mahalle ve obanın erkekleri göç zamanı yaklaşınca göç başlamadan birkaç gün önce bir araya gelerek göç gönünü kararlaştırırlardı. Daha sonra hane halkları göç hazırlığına başlardı.

Hayvanlar nallanır, yola yetecek kadar taze ekmek yapılır, yanına çökelek, peynir, soğan, katmer ve mayalı ekmek katılır. Yaylada ihtiyaçları olan şeker, kahve, sabun ve tuz gibi maddeler satın alınır. Buğdaylar öğütülür. Hattâ dışarıdan temin edilecek basma, yazma gibi giyim ve kuşamla ilgili şeyler de tamamlanır. Akşamdan çadırlar yıkılır, güzelce dört köşe dürülür. Kapkacaklar, zahireler ve elbiseler ayrı ayrı çuvallara doldurulur. Heybelere yola yetecek (kadar un ve yiyecekler konulur. Sabah erkenden çuvallar, yükler ve çadırlar develere sarılır. Üstlerine ala kilimler, sililer atılır. Develere yükleme işi o kadar intizamla yapılırki eşyanın istif sırası bütün kabilelerde aynıdır. Kazanlar yüklerin üstüne baş aşağı gelmek üzere konulur. Kümes hayvanları da bu yüklerin arasındadır. Hattâ küçük köpek yavruları dahi bu yüklerin üzerinde kısa zincir veya kolanlarla bağlanmış olarak giderlerdi.⁴¹³

Hayvanlar türlerine göçe ayrı ayrı hazırlanırdı. Yani boğalar ve atlar (aygırlar) bağlı olarak ayrı bir yerde tutulurken, keçi, koyun ve sığır sürüleri ayrı guruplar halinde tutulurdu. Göçün başında ise en güzel giysisini giyen genç kız ya da yeni gelinler ellerinde kirmanları ve üstlerinde en güzel giysileri ile çekerlerdi. Aşiretin bazı erkekleri atlara binerek önden giderler ve ilk konalgayı gelen göç kervanı için çevirip hazırlarlardı.⁴¹⁴

Her aşiretin göç yolu üzerinde belirli noktalarda konaklama/dinlenme yerleri bulunurdu bu yerlere ise konalga derlerdi. Daha önce aynı yoldan gidip gelen develer bu yolu ve konaklama yerlerini çok iyi bilirdi. Develer kendiliğinden herhangi bir konaklama yerine varınca çökerlerdi. “Develere normal dinlendirme yapmadan, konaklama yeri sınırından bir adım dahi attırmak imkânsızdır”.⁴¹⁵

⁴¹¹ Ömer Şahin, D.Y. 1956, Görüşme Yeri: Antalya Merkez, Görüşme Tarihi: 09.02.2018; Naci Eren, “Yayla göçü haziran başında olur, sahile ise ekim başı veya ortalarında inilir.” Eren, döngüsel göçer yaşamın başlama zamanlarını göç sürelerinin de hesaba katarak belirtmemektedir. Eren, *a.g.e.*, s. 8772

⁴¹² Saraçoğlu, 1968, s. 436; Eren, Eylül, 1979, s. 8774.

⁴¹³ Eren, Ekim, 1979, s. 8801, 8802.

⁴¹⁴ Eren, Ekim, *a.g.e.*, s. 8802.

⁴¹⁵ Eren, Nisan, 1979, s. 8623.

Tablo 9: Antalya Yörüklerinin En Önemli Yaylakları⁴¹⁶

	Antalya’da Yaşanılan Yer	Aşireti/Obası	Çıkılan Yayla
1.	Kaş civarı		Akdağ
2.	Kalkan ve Kaş civarı		Akdağ (Finike üstü Güney ve Doğu taraflarına), Susuzdağ (Elmalı güneyi), Dereboğazı (Kazak tünelleri)
3.	Finike, Kumluca civarı	Saçıkaralı, Yeniosmanlı, Karahacılı, Töngüşlü, Hacıkaralı, Karakoyunlu, Hayta, Suyabatmaz	Kızılcadağ (Elmalı), Yağca, Söbüce ve Taşkesiği (Korkuteli), Kolu Kırı ve Beydağlarına
4.	Antalya Döşemaltı civarı	Varsak, Yeniosmanlı, Karakoyunlu, Honamlı, Sarıkeçili Yörükleri	Söbüce (Kokuteli), Eşeler Dağı (Tefenni-Karamanlı), Sultandağı Yaylalarına (Akşehir-Sultandağı)
5.	Manavgat civarı	Sülekli, Hacıabalı, Saraçlı	Yedikaza, Küpe Dağı ile Geyik Dağı arasına
6.	Alanya civarı	Çakal	Yenice Pazar, Söbüçimen, Gevre, Eşek Kırıldığı
7.	Alanya	Hasan uşağı	Feslekan Yaylası
8.	Gazipaşa civarı	Kırahmetli, Bahşişli	Feslekan, Barçın yaylalarında
9.	Anamur civarı		Mahram Dağı’nın güneyine, Kuzeyde Kozağacı ve Abonos Yaylalarına,
10.	Serik civarı	Karakoyunlu	Anamas Çayır (Çayıralanı)
11.	Serik civarı	Honamlı	Anamas; Çiçekli, İncebel, Küre, Düzağaç, Karamıklı, Mezaralanı, Korkuyu, Akşehir; Cankurtaran, Yellibel, Çimendere vb.
12.	Serik civarı	Hayta, Çoşlu, Eski Yörük,	Anamas Sorkun, Bodos, Üç kuyu vb.

Antalya muhiti Yörük aşiretleri içinde konargöçerliği 1980’lere kadar sürdüren nüfusu en kalabalık aşiretler; Honamlı, Karakoyunlu, Sarıkeçili, Karahacılı, Yeniosmanlı ve Eskiyörük aşiretleridir. Bu aşiret mensupları arasında halen yarı-konargöçer yaşam sürenler mevcuttur. Özellikle Karakoyunlu aşireti mensupları Serik-Anamas Çayır yaylası geçiş-gidiş gelişlerini halen sürdürmektedir. Diğer aşiretler ise çoğunlukla yerleşik yaşama geçtikleri yerlerde bulunan yaylalara çıkarak yarı-konargöçer yaşam sürmektedir.

Antalya Ovasında kışlayan Honamlı ve Karakoyunlu gibi büyük aşiretler ile tam konargöçerler daha çok Kuzey istikametinde yer alan uzak güzergâhlara gidip gelirlerdi: Eğridir, Yalvaç, Karaağaç, Akşehir ve Gâvur Gölü gibi. En büyük aşiret yolu, Aksuyun hemen Doğusunda Kırkgeçit olup, buradan sonra Pamukovaya inilir, kadim Çandır Köprüsü üzerinden geçilir, sonra gidilecek yaylaya göre, ya Erik Belinden geçilerek Kuzeye doğru uzanılır, ya Yılanlı Ovasına doğru geçilir veya Ayvalı Dere üzerindeki

⁴¹⁶ Musa Seyirci, “Batı Akdenizde Yörükler”, *I. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Yörükler) Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayını, 1996, s. 195; Saraçoğlu, a.g.e., s. 360, 572,573; Eren, Ekim, 1979, s. 8773.

eski Menteşe Köprüsü istikameti tutulur. Yılanlı Ovasından sonra Zindan Deresi takip edilerek Akbelden geçilir, sonra Yalvaç Ovasına inilir, burada bir kısım aşiretler doğruca Sultan Dağlarına dağılırlar, bir kısmı da sağa saparak Fele Belinden geçer, Beyşehir Gölünün Doğusu boyunca uzanarak Gâvur Gölü yaylasına dağılırlardı. Kırkgeçit Yolu Antalyada konargöçer yaşam süren Yörüklerin en önemli göç yoludur.⁴¹⁷

Diğer önemli göç yolu ise, Bozburun Dağının Kuzey ucunda Sarih Beli yoludur. Köprü Çayının Doğusunda, Beyşehir Gölünün Batı kenarındaki Yenişar Ovasına doğru inen yola geçit veren Emeredin Beli, Taşağılın hemen üstündeki meşhur Kesik Bel Eynif ve Gembos Ovalarına doğru geçit veren beller önemli göç yollarındandır.⁴¹⁸

Antalya'nın batı kısmında yaşayan Sarikeçili aşiretinin göç yolları ise günümüzde döşeme altına bağlı Bademağacı Mahallesinden başlar Burdur Aziziye Kapaklı, Isparta Keçiborlu, Uluborlu, Dinar Çölovası, Karadilli'den Kenan Ovasına Uzanırdı. Günümüzde bu ovada birçok Yörük köyü bulunmaktadır. Konargöçerliği terk ederek yaylaklarında yerleşik hayata geçen Sarikeçililer yol güzergâhında Bulanık ve Devederesi köylerini kurmuşlardır. Burada yaşayanların Burdur Aziziye ve kapaklı köylerinde yaşayanlarla akrabalık bağları mevcuttur.

Antalya Ovasının batısında yaşayan Yörük aşiretleri 1950 sonrası artan mülk sahibi olma eğilimine istinaden 1960'ların sonlarına doğru genelde yarı-göçebe bir hayat sürmeye başlamışlardır. Yenice Boğazından geçerek Kızılcadağa doğru giden tam göçebe oldukça azalmıştır. Beydağlarına doğru çıkan yarı-konargöçerler ise, Korkutelinden sonra Elmalı şosesini takibeder, Öküzgözünden geçtikten sonra Beydağları üzerindeki yaylalarına dağılırlar; Kızılcadağa doğru gidenler ise sağa saparak Kuru Dağının güney nihayetindeki (son göç noktası) meşhur Ekmekçi Belinden geçerler. Beydağlarına Antalya Ovasının Batısından doğrudan doğruya çıkılmaz, zira bu güzergâh oldukça sarptır. Mayısta, Korkuteli üzerinden Öküzgözü taraflarına çıkan Karabayırlılar, buralarda Haziran sonlarına, otlar sararınca ve Beydağlarının da karı eriyinceye kadar beklerler ve bu dağların üzerindeki yaylalarına Temmuzdan itibaren çıkarlardı.⁴¹⁹

⁴¹⁷ Saraçoğlu, *a.g.e.*, s. 513.

⁴¹⁸ Saraçoğlu, *a.g.e.*, s. 513.

⁴¹⁹ Saraçoğlu, *a.g.e.*, s. 513, 514.

Antalya Ovası, Yörük aşiretlerinin yaşam alanı açısından oldukça geniş bir sahaya sahiptir. Bir ucu Beydağlarında, baş tarafı Akşehir üstünde, diğer ucu Yenicepazar ve Söbüçimen yaylalarında olan geniş bir coğrafi alanı kapsamaktadır.⁴²⁰

Karakoyunluların Anamas Dağındaki Çayır Yaylası, Hacıcelillerin Kefenlik Yaylası, Bozkır tarafında Sülek Yaylası gibi bazı yaylalar ismi sayılan aşiretlerin tapulu arazisidir. Aşiretler, yaylaların ekip-dikilebilir kısımlarında ufak çaplı buğday, arpa gibi tarımsal üretim yaparlardı. Tapulu yaylalarda aşirete bağlı her ferдин mülkü de ayrıdır. Çayır Yaylası ile Sultandağlarının bazı yaylalarının ise rakımları çok yüksek olduğu için oralarda ancak arpa tarımı yapılmıştır.⁴²¹ Antalya’da yaşayan Yörük aşiretlerine ait yaylaklar ve bunların göç yollarıyla ilgili haritalar Naci Eren tarafından çıkartılmıştır.⁴²²

8.Konargöçer Kültürü

Türklerin Orta Asya’dan başlayarak Anadolu’ya uzanan tarihi göç çizgisine bakıldığında temel ekonomik faaliyetin hayvancılık ekonomisine bağlı *göçer bozkır kültürü* olduğu görülmektedir. Türkler tarihsel süreç içinde önce “hayvancı toplum” daha sonra “ekinci toplum” olmuştur.

Türk kültürünün temelde hayvancı toplum özellikleri, Anadolu’ya göç eden Türklerde “*konargöçer alt kültürü*” olarak karşılık bulmuştur. Yörüklerde hayat bulan konargöçer alt kültürü devamlılığını; nesilden nesile sosyalizasyon süreciyle aktardıkları örf, adet, gelenek-görenek, bilgi, beceri, inanç ve sosyal davranış kalıpları ile sağlamaktadır.⁴²³

Türk kültür tarihinin en eski özelliklerinden birisi hayvancılık ekonomisine dayalı konargöçer bir yaşam sürmesidir. Ülkemizde yaşayan son göçer Türk aşireti temsilcisi olan Sarıkeçililer ya da yarı-konargöçer Yörükler, eski göçebe Türk aşiretlerinin Anadolu’daki uzantılarıdır. Orta Asya’dan göç ederek Anadolu’yu yurt tutan Türklerden bazıları yerleşik yaşama geçmemiş ve atalarının yaptığı gibi göçer ekonomiye dayalı hayvancılık yapmayı sürdürmüşlerdir. Türklerin hayvancılık ekonomisine dayalı yaşama tarzları yerleşik toplumlarda görülen tarımsal ekonomiden daha eski ve köklüdür. “Günümüz Anadolu halk kültürünün birçok alanında, bu kültürün izlerini bulmak her zaman mümkündür. Türkmen ve Yörük aşiretlerinin

⁴²⁰ Saraçoğlu, *a.g.e.*, s. 513, 514.

⁴²¹ Saraçoğlu, *a.g.e.*, s. 514.

⁴²² Bkz. Eren, Eylül, 1979, s. 8772, Ekim, 1979, s. 8800, 8801.

⁴²³ Kutlu, *a.g.e.*, 1987, s. XIII.

yaptığı göçer hayvancılık bunun en canlı kanıtıdır”.⁴²⁴ Muhtar Kutlu’nun yapmış olduğu araştırma sonuçlarının da gösterdiği gibi, ülkemizde farklı coğrafya ve iklim şartlarında yaşayan göçer toplulukların çoğunda, ortak gelenek ve görenekler mevcuttur. “Güneyde Yürüklerin hayat tarzıyla, Doğu Anadolu göçer, yarı göçer aşiretlerinin hayat tarzı arasında büyük farklılıklar yoktur. Çünkü bu kültür özellikleri aynı ortak kökene dayanmaktadır. Bu da bize, kültürün sürekliliğini bir kere daha göstermektedir”.⁴²⁵

Kutlu, hayvancılık ekonomisine dayalı olarak ortaya çıkan konargöçer, yarı-göçer ve yaylacı toplulukların geleneksel yaşama biçimini “*Anadolu göçer kültürü*” olarak tanımlamaktadır.⁴²⁶ Hayvancılık yapan toplumların coğrafi çevre şartlarına göre sürekli olarak hareketli bir yaşam sürmelerine bağlı olarak oluşturdukları kültüre göçer kültürü denir. Göçkünü bireylerin sosyo kültürel ve ekonomik üretimlerinin temelini hayvancılık oluşturur. Göç esasına dayalı coğrafi çevrenin belirleyici olduğu bu kültürde mobil yaşama uygun maddi unsurları ile bunların kullanımıyla ilgili manevi kültürel değerler oluşturulur.

8.1.Göçer Yaşam Tarzıyla İlgili Bazı Kavramlar

Yörükler gerek Türk etnogenezinin taşıdıkları fitratları gerekse temel ekonomik faaliyetlerinin gereği olarak konargöçer bir yaşamı benimsemişlerdir. Yaşamları hayat tarzlarına hayat tarzları da yaşamlarına yön vermiştir. Göçer yaşam tarzının en önemli ekonomik meşgalesi hayvancılıktır. Bu tür bir meşgale göçerliğin ve göçerliğin oluşturduğu yaşam tarzının temel kaynağıdır. Hayvan sahipleri meralardan meralara ‘hayvan gütmek’, ‘hayvan otlatmak’ için sürekli ya da mevsimlik olarak göç etmek zorunda kalırlar.

8.1.1.Göçebe Hayvancılık

Akdeniz Havzasına özgü transhümanstan⁴²⁷ daha eski uzun bir gelenek dâhilinde, bilge bir şekilde, hayvancılığın düzene sokulmuş haline göçebe hayvancılık denir. Göçebe hayvancılık, insanların ve hayvan sürülerinin mevsimlere bağlı olarak

⁴²⁴ Kutlu, *a.g.e.*, s. 154.

⁴²⁵ Kutlu, *a.g.e.*, s. 154.

⁴²⁶ Kutlu, 1992, s. 59.

⁴²⁷ **Transhumance**: En özgün hali İspanya’da görülen transhümanstan koyun sürülerinin ve sürü sahiplerinin periyodik ve alternatif olarak yer değiştirmesidir. Marion Isabel Newbigin, *Modern Geography*, H. Holt and Company, New York, 1911, 179; Ayrıca bkz.” M.Ruiz & J.P.Ruiz, “Ecological history of transhumance in Spain” *Biological Conservation*, Volume 37, Issue 1, 1986, Pages 73-86.

döngüsel bir yapı dâhilinde yaylak ve kışlaklar arasındaki hareketliliğidir. Göçebe hayvancılıkta, transhümanstan daha iyi bir iş bölümü ve örgütlenme vardır. Sürü kontrol ve hâkimiyeti uzman çobanlar tarafından sağlanır. Yol güzergâhında yer alan köylere ve köylülerin bağ bahçelerine zarar vermeme ya da en az ziyana yol açma hedeflenir. Bu nedenle göçebe hayvancılık yapanlar aralıklı göçtükleri, hayvan nehirleri oluşturmadıkları için yol güzergâhında bulunan yerleşim yerlerine de en az zarar verirler. 1980'lerin sonlarına doğru Akdeniz Bölgesinde Toros Dağlarının güneyinde yavaş yavaş kaybolmakta olan bir gelenek uyarınca at nalı biçiminde yerleştirilmiş göçebe hayvancılık yapan yaklaşık yirmi çadır bulunmaktadır. Bu durum Akdeniz Bölgesinde göçebe hayvancılığın yok olma tehlikesiyle karşıkarşıya kaldığını göstermektedir.⁴²⁸

8.1.2. Konargöçerlik (Nomadism)

Anadolu'nun Türkleşme sürecinden itibaren Anadolu'ya gelen Oğuz Türkmenlerinin Selçuklu, Osmanlı ve günümüz Türkiye'sinde aşiret, mahalle ve oba halinde yaşamış toplam nüfusları hakkında kesin bilgiye sahip olamadığımız, günümüzdeki varlıkları yok olmaya yüz tutmuş olan (Son konargöçerler Sarıkeçililer), bulundukları yerlerde her hangi bir toprak mülkiyeti veya konut sahipliği olmayan, konargöçer yaşama tarzına bağlı olarak sürekli çadır hayatı yaşayan, üyeleri arasında çoğunlukla endogami tarzı evlilik olması nedeniyle akrabalık bağının kuvvetli olduğu, geçim kaynaklarının esasını hayvancılık ekonomisi ve kısmen ziraatçiliğin oluşturduğu, göçebe ya da konargöçer olarak nitelenen Yörük toplulukların yaşama biçimidir.⁴²⁹

Konargöçer hayatın bir gereği olarak yaylak-kışlak hareketine tâbi olan konargöçerler, bu hayat tarzlarının bir sonucu olarak hayvancılıkla uğraşmaktaydılar. Buna rağmen iptidai bir ziraat ile meşgul oldukları dikkatten uzak tutulmamalıdır. Fakat esas hüviyetleri hayvancılık ve çobanlık idi. Türkmenlerin çok eski çağlardan beri ata olan ilgileri yanında, at yetiştirmeye verdikleri önem de bilinmektedir. Konargöçerler de binek vasıtası olarak kullandıkları-atı yetiştirmede maharet sahibi idiler. Bu sebeple, devlete binek hayvanı olarak at yetiştirdikleri gibi, köylüye damızlık hayvan da temin ederlerdi. Hatta yetiştirdikleri atlar yüzünden şöret bulmuş oymak ve aşiretler bulunmaktadır.⁴³⁰

Cengiz Orhonlu'ya göre Yörüklerin sürekli bir yaylâk-kışlak hareketi içinde olmaları nedeniyle herhangi bir yere iskân olmamaları yüzünden, bunların göçebe sayılıp sayılmayacağı meselesi karşımıza çıkmaktadır. Yörüklerin yaşamları incelendiğinde göçebe sınıfına, dâhil edilmeyecekleri görülür. İlkbaharın gelmesiyle birlikte yaylâklara

⁴²⁸ Braudel, 1989, C.1, s. 41.

⁴²⁹ Kutlu, a.g.e., 1992, s. 59.

⁴³⁰ Halaçoğlu, 1988, s. 18, 19.

göç eden Yörükler yaylaklarda hayvanlarını otlatmakta, dolayısıyla hayvancılıkla uğraşmaktadırlar; sonbahar gelince ise kışaya göç ederler. Kışlada kondukları yerde hayvancılık yanında tarımsal etkinlikle de meşgul olup basit ziraat yapmaktadır. Kısmi yerleşik tarımsal etkinlik yaptıkları için Yörüklere göçebe denmeside doğru bir tanım değildir. “Bunların hayat tarzlarını yerleşik hayat ile göçebelik arasında bir ara şekli diye tarif edebiliriz. Resmî kayıtlarda ve kanunnâmelerdeki konargöçer tabiri bir terim olarak bunların hayat tarzlarını pek güzel ifade etmektedir”.⁴³¹ Konargöçerler, hayat tarzı yönünden aynı karaktere sahip olsalar da yapı bakımından kendi içlerinde değişik topluluklar olarak görülmektedir.⁴³²

Konargöçerler yerleşik hayata geçmemiş “çadırlarda göçebe hayatı yaşayan” insanlardır.⁴³³ Yerleşik hayata geçmemenin en önemli nedenlerini kısaca şöyle açıklayabiliriz:

a) Büyük hayvan sürülerinin beslenmesi için otlak ve suyu elverişli yerler aramak. Bu bağlamda yaylak, güzlek ve kışlak arasında sürekli bir hareketlilik söz konusudur.

b) Anadolu’da kurulan Türk hanedanları tarafından batıdan yeni kazanılan toprakların Türkleştirilmesi için konargöçer Türkmen topluluklarından faydalanılmaya çalışılması. Bunun sonucu olarak yerleşik hayata bir türlü alışamayan bu topluluklar ya eski yurtlarına dönmüşler, ya da yerleştirildikleri bölgelerde huzursuzluk kaynağı olmuşlardır. Her iki durumda da toprak sahipleriyle otlak, merâ kavgasına girmişler, ya da devlete baş kaldırmışlardır.

c) Serbest, özgür bir hayat yaşamaya alışmış olan Yörük aşiretleri devlet otoritesine kolay kolay baş eğmemişlerdir. Türkmen ozanı Dadaloğlu bu durumu “*Ferman padişahın ise dağlar bizimdir*” diyerek konargöçer Oğuz Türkmenlerinin otoriteye karşı gösterdikleri direnci en iyi dile getirmiştir. Konargöçer yaşam süren Yörükler Osmanlı Devletine problem olduğu gibi aynı durum Cumhuriyet Türkiye’sinde yaklaşık olarak 1960’lara kadar yoğun olarak devam etmiştir.⁴³⁴

Konargöçerlikle ilgili yapılan çalışmalarda göçebelik, göçerlik ve konargöçerlik gibi kavramlar eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Fakat konargöçerliğin tanımına ve

⁴³¹ Orhonlu, 1963, s. 12.

⁴³² Aksoy, 2001, s. 97.

⁴³³ *Derleme Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 1993, C. 8, s. 2916.

⁴³⁴ Çay, 1983, s.151.

uygulanma tarzına bakıldığında göçebeliliğin bir yaşam tarzı olduğu görülmektedir. Göçebelilik/konargöçerlik İngilizcede “nomadism” olarak ifade edilmektedir. Anatoly M. Khazanov ‘*Nomadizm*’i gıda üreten ekonominin ayrı bir biçimi olarak tanımlamaktadır. ‘Göçebe’ kavramı ise farklı bilim adamlarına farklı şeyler ifade etmektedir. Nomadizmin tanımlanmasında bilim insanları arasında iki farklı eğilim vardır. Kavram göçebe yaşama bağlı olarak ortaya çıkan bağımsız ekonomik özgüllüğü içinde barındırmakla birlikte; birincisi, yaygın olarak göçebe hayvancılık yapan tarımla ilgisi olmayanları; ikincisi ise, hayvancılığın yanında sınırlı bir şekilde ikincil destekleyici uğraşı olarak tarım yapan yarı-göçebelilik şeklini kapsamaktadır.⁴³⁵ Khazanov’un yapmış olduğu bu tanımların ikincisi Türkiye’deki yarı-konargöçer hayat süren Yörüklerin yaşam tarzına daha çok uymaktadır.

Gökbilgin’e göre İngilizce ‘nomad’ (göçebe) kavramı bir halk grubunu tasvir etmekte kullanılır. Fakat Yörüklük, etnik bir kimliğe ait asaleti ve buna bağlı olan yaşayış tarzını kapsamaktadır. Örneğin: Göçebe halklar arasında en yaygınlarından bir tanesi Çingenelerdir. Çingeneler göçebe bir halk olmalarına rağmen Yörük değildir.⁴³⁶

Sosyolojinin öncüsü İbni Haldun, toplumları yaşama tarzları ve sahip oldukları kültür açısından iki kategori içinde ele alır:

1) Göçebe (Bedevi) toplumlar, 2) Medeni/Şehirli (Hadarî) toplumlar. Göçebe olanlar nesep asabiyetine bağlı sürekli hareket halinde olan cesur, hadarilere göre hayra daha yakın topluluklardır.⁴³⁷ Batılı tarihçilerin önde gelen isimlerinden olan A. Toynbee Göçebeyi (nomad) tarihi olmayan bir toplumun insanı olarak kabul eder. Ona göre göçebelilik yaşantısını yaşayanlar şehirleşemeyeceğinden yok olmaya mahkûmdur. Oysaki Türkler, parlak ve uzun bir tarihi geçmişi olan, toplumsal düzen sağlamada kanunlar koyan, göçebelilik yaşantısından şehir hayatına geçerek kültür ve medeniyetini ileriye taşıyan bir millettir.⁴³⁸

Türklerin Orta Asya da iklim koşullarına bağlı olarak ortaya koydukları “*bozkır kültürü*” göçebe bir kültürdür. Türklerin sonraki dönemlerde Anadolu’ya ve Anadolu dan da Rumeliye kadar taşıdıkları “*bozkır kültürü*” temelinde ortaya çıkan ve daha sonra

⁴³⁵ Anatoly M. Khazanov, *Nomads and the Outside World*, Translated: By Julia Crookenden, University of Wisconsin Press, Second Edition, USA, 1983, p. 15.

⁴³⁶ Gökbilgin, 1957, s. 4

⁴³⁷ İbn Haldun, *Mukaddime*, Hazırlayan Süleyman Uludağ, Dergah Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, 2007, C.1, s.9, 99, 103.

⁴³⁸ Kafesoğlu, 2005, s. 32-35.

Anadolu’da en olgun çağını yaşayan Yörüklerin yaşama tarzı olan konargöçerliğin esasını küçükbaş hayvancılık ekonomisi oluşturur ve mevsimlere göre yaylak-kışlak arasındaki döngüsel göç ile buna bağlı oluşan kültürdür. Göçebelik ise yapılış ve yaşanış biçimine göre tam göçebelik ve yarı-göçebelik olarak iki temel gruba ayrılarak incelenebilir.⁴³⁹ Şimdi göçebelik türlerine değinelim.

8.1.3.Tam Göçebelik

Tarihte göçebelik taş devriyle başlamıştır. Taş devri ekonomisini irdeleyen Marshall Sahlins’e göre avcı ve toplayıcı toplumlarda azalan verimler yasası (*au fond des choses*) insanları göçe zorlamaktadır. “Azalan verimler yasası” olarak ortaya koyduğu olgusal durum kırsal yaşamda doğal kaynaklarla hayatını idame ettiren avcı ve toplayıcılığın temel uğraşı olduğu ilkel toplumlarda çevre kaynaklarının aşırı istismar edilmesi nedeniyle o bölgede yetişen doğal ürünler ve hayvanlar azaldığı için insanlar zorunlu olarak göç etmek durumunda kalmaktadır. Bu nedenle göçer hayatın temelini azalan verimler yasası oluşturmaktadır.⁴⁴⁰ İlkel topluluklar mağara, toprak altı konutlarında, çadırlarda, göçebe, yarı-göçebe yaşam sürmüşler, hatta taş devrinin sonlarına doğru bazı topluluklar sürekli yaşam alanları oluşturmaya yönelik kalıcı barınaklara sahip olmuşlardır.⁴⁴¹ Yerleşik yaşama ilk geçişle birlikte yaşanan yerdeki araziye ekipdikmeye yönelik tarla açma faaliyeti başlamıştır. Bu faaliyet sonucunda yarı-göçebe bir tarım ortaya çıkmış; aynı zamanda tarım göçebelik yöntemleriyle dünyaya yayılmaya başlamıştır.

Yarı-göçebe bir yaşama yol açan tarla açma tarımı uygulayan bazı toplulukların, ekin yetiştirmekten çok hayvan otlatmaya elverişli bölgelerde ya da kuraklığa uğrayan yerlerde ekin yetiştirmeyi tümüyle ya da büyük ölçüde bırakarak; yarı göçebe çiftçilikten tam göçebe çobanlığa geçmeleri güç olmamıştır.⁴⁴²

Tam göçebe yaşam sürdürdükleri için mülk sahibi olmayan Yörükler, mevsime dayalı döngüsel hareketlilik içinde konargöçer hayvancılık yaparlar. Tam göçebeler ata kültürlerini yaşatmaya devam eden Yörük grubudur. Bunlarda dinî tevekkül ve kanaatkârlık, örf, âdet, töreye dayanan cömertlik, diğergâmlık (*altruism*), ufak hesaplara bakmama, gönül zenginliği yani hoş gücü daha yaygındır. Tam konargöçer Yörükler gündelik yaşamlarında ve ticari hayatlarında yaptıkları her tür ölçüm tartım işlerinde

⁴³⁹ Eröz, *a.g.e.*, 1991, s.71.

⁴⁴⁰ Marshall Sahlins, *Stone Age Economics*, Aldine•Atherton, Inc., Chicago, USA, 1972, p. 31.

⁴⁴¹ Şenel, 2001, s. 91.

⁴⁴² Şenel, *a.g.e.*, s. 158.

müşteri lehine hareket ederler, satmış oldukları mala en ufak bir hile katmazlardı. Son derece misafirperver ve cömert olan bu grup aynı zamanda müsrif olmayıp tutumlu insanlardır. Günlük hayatlarında idare kültüründen kaynaklanan tasarruf etme anlayışı çok yüksektir.⁴⁴³ Eröz, tam göçebeliği de yatay (horizontal) göçebelik ve dikey (vertical) göçebelik olmak üzere ikiye ayırır.⁴⁴⁴

8.1.3.1.Yatay (*Horizontal*) Göçebelik

Arap Yarımadası ve Kuzey Afrika'da uzak mesafeler arasında gerçekleşen, çölün ortasında yaşayanların çoğunlukla keçi koyundan ziyade devecilik yaptığı ya da şehir ve kasabalara yakın yerlerde yaşayarak geçimini daha çok koyun kısmen deve yetiştirdikleri göçebeliktir.

8.1.3.2.Dikey (*Vertical*) Göçebelik (Dağ Göçebeliği)

Yıl içinde mevsimlere bağlı döngüsel yaylak-kışlak göçebeliği. Yazları yüksek dağlar üzerindeki yaylalara, otlaklara, Kışları ise kışlalara göç etmek suretiyle devam eder. Daha çok Orta Asya, İran, Anadolu Türk Göçebeliği bu göçebelik tarzındadır.⁴⁴⁵

“Sırf göçebelik” olarakda ifade edilen Yörüklerin konargöçer yaşantısını Antalya sınırları dâhilinde yaşayan farklı Yörük aşiret, mahalle ve obaları 1980'lere kadar sürdürmüşlerdir. Sırf göçebe yaşam, yaz-kış yaylada ve sahilde her zaman çadırdaki oturan, arazisi olmayan, geçimini yalnız hayvandan ve hayvan mahsullerinden temin eden insanlar demektir.⁴⁴⁶

8.1.4.Yarı-konargöçerlik (*Günümüz Yörük Göçebeliği/Semi-nomadism*)

Konargöçer bir yaşam sürerken yaylakta, kışlakta ya da iskâna tabi oldukları yerlerde gayrimenkul sahibi olan fakat hayvancılık ekonomisini bulundukları bölgenin yakınlarında sürdüren “...göçebelikle-yerleşik yaşam arasında bir ara tip (uzlaşma) olarak beliren köy-yayla hayatını yarı-göçer nitelikleri ağır basan biçimlerde sürdüren toplulukların yaşama biçimidir.”⁴⁴⁷

Yarı-göçebelik, göçebelikten yerleşik hayata geçişte ortaya çıkan ara tiptir. Kışı köylerde çadır yerine coğrafi konuma ve ekolojik şartlara bağlı olarak ağaç, taş, tuğla, saz v.s. evlerde geçirip çoğunlukla kendilerinin ve hayvanlarının ihtiyaçlarına yönelik

⁴⁴³ Eröz, *a.g.e.*, s.119, 212.

⁴⁴⁴ Eröz, *a.g.e.*, s.71,72.

⁴⁴⁵ Eröz, *a.g.e.*, s. 72,73.

⁴⁴⁶ Saraçoğlu, *a.g.e.*, s. 512.

⁴⁴⁷ Kutlu, 1992, s. 59.

tarımsal üretim –çoğunlukla hububat- yaparlar. Yazın da hayvanlarını alıp yaylalara çıkarlar, hayvanlarını otlatarak çadırlarda otururlar.

Yarı-konargöçerlik en fazla; Orta Asya'daki Türk aşiretlerinin önemli bir kısmında, İrandaki Kaşgailer ve Türkmenler'de, Anadolu Yörüklerinin büyük çoğunluğunda, Fars ve Kürt Aşiretlerinde, Kafkas ve Atlas memleketlerinde yaşanmaktadır.⁴⁴⁸ Türklerde göçebelik ve göçebeliğe bağlı ortaya çıkan sosyal teşkilâtı, iktisadî bir zaruretin, tabiî şartların mutlak bir eseri değil; bu hayata gönül vermenin, ona atfedilen ehemmiyetin neticesi olarak ortaya çıkmıştır.⁴⁴⁹

Leon Kahun'a göre göçebeler coğrafi koşullar gereği göçebe yaşantısı yaşamaktadır. Göçebeler yerleşik hayat imkânı ortaya çıktığında onlar derhal göçebeliği bırakıp yerleşik olurlar. Fakat Ziya Gökalp, Kahun'un bu görüşünü Bilge Han'ın, Orhun yazıtlarına yazdırmış olduğu kitabede yer alan açıklaması ile “Şimdiye kadar, hür ve müstakil kalmamız göçebelik sayesinde” sözüyle çürütmektedir.⁴⁵⁰

Türklerde Orta Asya'dan Anadolu ya intikal eden göçebe yaşam tarzını coğrafi koşullardan kaynaklanan bir ekonomik üretim biçimine indirgemek son derece hatalıdır. Konargöçerlik yaylak kışlak arasında yaşamakla birlikte bu yaşantı sadece coğrafi şartların ortaya koyduğu iktisadi üretime bağlı ilkel yaşam tarzı değil, konargöçer yaşam “...bir dünya görüşü, maşeri duygu, töre meselesidir”.⁴⁵¹ İbrahim Kafesoğlu'na göre, konargöçerlikte Yörüklerin her yıl “yaylalamak ve kışlamak” için çoğunlukla aynı yerleri seçmesi tesadüfî değildir; bu durum, kültürün Orta Asya Türk bozkır kültürü üzerine inşaa edilen bir yaşama tarzı olduğunun göstergesidir. Ona göre, her kültürün temelinde de yatan üç temel unsur bulunur. Bunlar;

1. Coğrafi çevre,
2. İnsan unsuru,
3. Cemiyet'tir.⁴⁵²

Yukarıda sayılan unsurlar nedeniyle, başka coğrafi şartlarda yaşayan ayrı karakterlere sahip insan gruplarının farklı kültürler ortaya koymasının yanında aynı coğrafi çevrede yaşayan farklı karakterlere sahip toplumlarında farklı kültürler ortaya koydukları görülmektedir.⁴⁵³ Bu gerçeklikten dolayı P. A. Sorokin ve E. Durkheim,

⁴⁴⁸ Eröz, *a.g.e.*, s. 71, 72.

⁴⁴⁹ Eröz, *a.g.e.*, s. 77.

⁴⁵⁰ Eröz, *a.g.e.*, s. 77.

⁴⁵¹ Eröz, *a.g.e.*, s. 78.

⁴⁵² Kafesoğlu, 2005, s. 214.

⁴⁵³ Kafesoğlu, *a.g.e.*, s. 214.

coğrafyacı okulun “*coğrafi kadercilik*” anlayışını eleştirmişler ve bu anlayışı reddetmişlerdir.⁴⁵⁴ Ünlü Rus tarihçilerinden Lev Mechnikov’da Durkheim ve Sorokin gibi coğrafi kaderciliğin (*geographical fatalism*) çevrenin üzerinde yaşayan insanların yaşama tarzını her yönüyle etkilediğini şu şekilde eleştirir: “Bana göre kişi “yükseliş ilkesini” (*principle of the rise*) ve ilkel kurumların niteliklerini ve onların sonraki dönemdeki gelişimlerini çevrenin kendisinde değil çevre ile belirli bir ortamda yaşayan insanların işbirliği ve dayanışma kapasitesi arasındaki ilişkilerde aramalıdır”.⁴⁵⁵

Konargöçer yaşamın en önemli iki sosyo-mekânsal özelliği yaylak ve kışlak hayatının olmasıdır. Kışlak ve yaylakların sosyo-mekânsal özellikleri eski Türklerden Osmanlıya kadar, kesin töre ve gelenekler ile bir düzen altına alınmıştır. Osmanlı kanunnamelerinde bile, bu konu üzerinde duruluyor ve “yaylak ile kışlakın ahkâmı, sair arazi gibidir”, hükmünce yaylak ve kışlak hayatı sosyo-mekânsal özellikleriyle bir düzene oturtuluyordu.⁴⁵⁶

Türk konargöçerliği kültürel bir miras olarak örf adet ve gelenekleriyle yaylak ve kışlak arasında yaşanılmaktaydı. Konargöçer aşiret ve obaların yaylak ve kışlakları belirli olduğundan her aşiret ve oba kendi göç yollarını kullanır ve kendi yerlerine konarlardı. Kışlada tarımsal üretim yapılırken yaylada çoğunlukla hayvancılık ve buna bağlı ürünlerin üretimiyle iktisadi faaliyet sürdürülürdü. Yaylalar Boy’un mülkiyetinde ortak kullanılırken, kışlalarda daha çok özel mülkiyet hâkimdi.⁴⁵⁷ Yörüklerin konargöçer hayatında öncelikli olarak hayvancılık daha sonra tarıma dayalı bir sosyo-ekonomik yaşamın olduğu görülmektedir.

Osmanlı toplum yapısını meydana getiren en önemli unsurlardan birisi konargöçer tabir edilen ve yarı-göçebe yaşayan Yörük-Türkmen aşiretleridir. Çoğunlukla hayvancılığa dayalı bir sosyo-ekonomik yaşam süren bu aşiretler konargöçer yaşamı hayvanlarına ot temin etmek için sürdürmek zorunda kalmışlardır. Bu aşiretler kışın çoğunlukla ılıman iklime sahip toplu yerleşim yerlerine yakın olan daha önce kullandıkları iskân mahallerine yerleşirler, yaz geldiğinde ise kaldıkları yerler sıcak olacağından daha serin olan yaylaklara göç ederlerdi. Konargöçer Yörük-

⁴⁵⁴ Erkal, *a.g.e.*, s. 351.

⁴⁵⁵ L. I. Mechnikov, *Tsivilizatsiya i velikiye istoricheskiye reki* (Civilization and the Great Historical Rivers), Moscow: Gosudarstvennoye izd-vo, 1924), p. 69’dan aktaran: Ian M. Matley, The Marxist Approach to the Geographical Environment, *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 56, No. 1, Mar., 1966, pp. 98.

⁴⁵⁶ Ögel, 1978, s. 1-3.

⁴⁵⁷ Erkal, *a.g.e.*, s. 351.

Türkmenlerin bu yaşam şekli, Osmanlı toplumu içinde göçebe hayat yaşayan *diğer* unsurlardan büyük farklılıklar göstermektedir. Konargöçerlerden bazıları *gerçek* anlamda *göçebe* hayatı yaşarken, bazıları yazları hayvancılıkla uğraşırken, kışlağa indiklerinde iklimin tarımsal faaliyetlere uygun olması nedeniyle kışlaklarında küçük çapta tarımsal üretimde yapmışlardır. “Bu sebeple bu gruplar *için*, göçebe yerine kanunnâmelerde ve resmî kayıtlarda *konar-göçer* tâbiri kullanılmıştır”.⁴⁵⁸

Onlar yaşama tarzlarından dolayı yazları yaylalara, kışları kışlaklara giderek hayat sürdürdükleri için kannunamelerde Yörüklerin bu gidiş ve geliş anlarında kısa süreli konaklayacakları yerlerde bile istedikleri kadar kalamayacakları öngörüldüğü için bunların başıboş bir halde her dilediklerini yaptıklarına hükmedilemez.⁴⁵⁹ Yörüklerle belli birer yaylak ve kışlak yeri gösterildiği de görülmektedir. Yörüklerin yaylak-kışlak hareketleri esnasında göç yolları üzerinde bulunan yerleşik ahalinin ekinlerine ve mallarına zarar ziyana sebep olmaları nedeniyle yerleşik köylüler zaman zaman Yörükleri devlete şikâyet etmişlerdir.⁴⁶⁰

Ülkemizde yerleşik köy hayatından önce yaşam süren konargöçer Yörüklerin besiciliğini yaptığı hayvanlar merada-yaylada otlatmakla beslendiği için otlakiyelerde dengeli otlatma yapmaktaydılar. Çünkü Yörüklerin sosyalizasyon sürecinde öğrendikleri *idare kültürü* onların aşırı otlatma yapmalarına müsaade etmiyordu. Eğer yaylak ya da kışlakta yağışlar iyi gitmemiş, ya da o yıl orada hastalık baş göstermişse bir yıl mera/yaylak dinlendirmeye bırakılır, alternatif meraya/yaylağa göçülürdü.

Batı Akdeniz, Ege ve Geneydoğu Anadolu Bölgesinde yoğun olarak 1970'lere kadar konargöçer yaşam süren Yörükler ilkbaharı Toros Dağlarının yaylalarında geçirirler; kışları ise Aydın, Denizli, Antalya, Adana ve Urfa ovalarına göç ederek orada kışarlardı.⁴⁶¹

Friedrik Barth tarafından Aralık 1957-Temmuz 1958 tarihleri arasında UNESCO'nun desteklediği Güney İran Göçerlerinin konargöçerlikten kurak bölgeye yerleşikliğe geçişleriyle ilgili yapılan bu çalışmaya göre kırsal yaşam süren bir nüfusun istikrarı, otlaklar, hayvan ve insan nüfusu sayısı arasındaki dengenin korunmasına bağlıdır. Hayvan otlatma tekniklerine uygun durumdaki mevcut otlaklar, bir bölgede

⁴⁵⁸ Halaçoğlu, 1988, s. 14.

⁴⁵⁹ Çetintürk, a.g.e., s.114.

⁴⁶⁰ Halaçoğlu, 1988, s.14.

⁴⁶¹ Kurtkan Bilgiseven, a.g.e., s. 107.

otlatılabilecek en fazla hayvan sayısına sınır getirir; diğer yandan göçebelerin üretim ve tüketim kalıpları bir hane halkını besleyebilecek sürünün büyüklüğünün en az sınırını belirler. Hayvan ve insan nüfus sayısının dengelenmesinde karşılaşılan zorluklar şu şekilde özetlenebilir: insan nüfusu koyun süreleri ile otlaklar arasındaki dengesizliğe karşı hassas olmalıdır.⁴⁶²

Yörükler sadece çevre istismarı yaparak yaşamlarını devam ettiren insan toplulukları değildir. Onları diğer göçer topluluklardan ayıran birçok karakteristik özellikler vardır. Bu özelliklerin en önemlilerinden birisi Yörüklerin yaylak veya kışlaklarında hayvancılık yanında tarımsal üretimde yapmalarıdır.⁴⁶³ Yarı-konargöçer Yörüklerden bazıları yaylak ya da kışlaklarında sınırlı da olsa tarımsal üretim yapmışlardır. Mehmet Eröz yapmış olduğu çalışmada çadırlarının önünde fasulye, domates, pancar, patlıcan, kabak v.s. yetiştiren ve yemek listesine bunlar da dâhil eden Yörüklere rastlamıştır.⁴⁶⁴

8.1.5.Yaylacılık

Yaylacılık, Akdeniz Bölgesinde Anamas Dağı Çayır Yaylasında yaylayan Karakoyunlu Yörüklerinin yaşam biçimidir. Karakoyunlular daimi ikametgâhları olan Antalya Serik muhitinde (kışlada) hayvancılığın yanı sıra tarımsal üretim de yaparlar. Havaların ısınmasıyla birlikte (Nisan sonu Mayıs başı) hayvanlarıyla birlikte aşiretlerinin tapulu mülkü olan Aksu Çayır Yaylasına çıkarlar, güz gelince daimi ikametgâhlarına geriye göç ederler. “Yaylacılık olarak nitelenen bu yaşama biçimi, göçer hayvancılığın ülkemizde sürdürülen en son evresi en yaygın tipidir”.⁴⁶⁵

⁴⁶² Fredrik Barth, *Nomads Of South Persia*, Second Press, Little Brown & Company, USA, 1961, p. 124.

⁴⁶³ Adem Öter & Metin Özkul, “Batı Akdeniz Bölgesi Yörüklerinin Tarımsal ve Hayvansal Üretim Faaliyetleri”, *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*, C. 11, S. 1, 2018, s.14.

⁴⁶⁴ Eröz, a.g.e., s.214.

⁴⁶⁵ Kutlu, a.g.e., s. 59.

Yaylalama: Eskiden -özellikle 1980 öncesi- konargöçer yaşam içinde hayvancılık ve kısmen tarım ekonomisine dayalı bir yaşam sürerken sosyo-ekonomik gelişmeye bağlı olarak refah seviyesinin artmasıyla modern yaşamın imkânlarına sahip olan Yörüklerin önceleri kışla olarak kullandıkları fakat günümüzde kalıcı ikametgâhları olan sahil bölgesinden yazın sıcağından kurtulmak amacıyla yaylalara (çoğunlukla eski yaylalarına) mevsimlik göç ederek yaylada konaklamalarına denir. Yaylada konaklama modern çadır, minübüs, karavan, ya da yaylaya yapılan kalıcı kulübe/evlerde yapılmaktadır.

8.1.6. Transhüman (Transhumance)

Hayvan sürüsü sahiplerinin sürüleriyle birlikte gitmediği ve sürülerine ücretli çobanların baktığı göçebe hayvancılık türüdür.⁴⁶⁶ Fernand Braudel'e göre birçok transhüman vardır. Fakat bunlardan en yaygını üç kategoride ele alınabilir.

a) "Normal" Transhüman: Sürü sahipleri ve çobanlarının ovada yaşayan insanlardan oluşur. Yaz geldiğinde hayvanlar için uygun olmayan iklim koşullarından çoğunlukla kendilerinin mülkiyetinde olan dağlardaki yaylalara çıkan sürü sahiplerinden oluşur. Sahibi oldukları dağlardaki yaylaları genellikle dağ köylülerine kiraya da vermektedirler.

b) "Ters" Transhüman: 16. yy da İspanyol Navarra'sında sürüler ve çobanlarının euskari ülkesinin yukarılarından aşağı ülkeye pazar, ticari işler ve kış soğuşundan uzaklaşmaya yönelik hayvan harekâtlılığı esnasında yerleşik köylünün bağ/bahçesini göçen hayvan ve çobanlardan korumaya yönelik yapılan mücadeleye köylü ile çobanların savaşına denir.⁴⁶⁷

8.2. Türklerde Göçer Kültürü (Bozkır Kültürü)

Atlı göçebelikten oluşan, merkezinde at yetiştiriciliği ve çobanlığın yer aldığı kültüre "bozkır kültürü" denir. Bu tanımlamanın en ünlü temsilcisi I. Zichy'dir.⁴⁶⁸ Bozkır kültürü, Türk tarihinin ilk döneminde daha çok "Evrasya"nın bozkırlar bölgesinde ortaya çıkan, esasını hayvancılık ekonomisinin oluşturduğu "çoban kültürü"dür. Kültürün oluşmasında en önemli faktörlerden birisi iklimdir. Bozkırlar yılda aldığı yağmur miktarı ortalama 550 mm'nin altına düşmeyen ve çok yerde 500 metreden yüksek râkımlı yaylalar olduğu için çöl ile karıştırılmamalıdır.

Nitekim, Türk bozkır kültürünün geliştirildiği bölge, yani Andronovo kültürü sahası (Altay Dağları-Sayan Dağları'nın güneybatısı düzlükleri) râkımı 500-1000 m. arasında değişen, bol otlakları ile besiciliğe çok elverişli, hattâ kuru ziraate imkân verecek ölçüde rutubetli bir yayla durumundadır.⁴⁶⁹

⁴⁶⁶ Bedriye Denker, "Güneydoğu Toroslarda Göçebelik (Dr. Wolf-Dieter Hütteroth'a Göre)", *Türk Coğrafya Dergisi*, Yıl: XVI, S. 20, İstanbul, 1960, s. 136'dan aktaran Şeyda Büyükcan Sayılır, "Göçebelik, Konar-Göçerlik Meselesi ve Coğrafi Bakımdan Konar-Göçerlerin Farklılaşması", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, XII/1 Yaz, 2012, s. 566.

⁴⁶⁷ Fernand Braudel, *Akdeniz ve Akdeniz Dünyası*, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Eren Yayınları, İstanbul, 1989, C.1, s. 40.

⁴⁶⁸ İbrahim Kafesoğlu, *Türk Bozkır Kültürü*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1987, s. 4

⁴⁶⁹ İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü*, (1. Baskı, 1977) Ötüken Neşriyat, 25. Baskı, İstanbul, 2005, s. 213.

Bozkır kültürü ‘at’ üzerine kurulmuş olmakla birlikte, kültür yalnız ‘at’tan oluşmaz. Atın yanında iyi demir işçiliği ve demir işleri devardır.⁴⁷⁰ Türkler bozkır kültürünün daha geç dönemlerinde bozkırlarda at ve koyun sürüleri yanında sığır, katır, deve vb. sürüleri yetiştirmişlerdir.⁴⁷¹ Bozkırlarda yaşayan Türklerin giyim eşyalarının başlıca malzemelerini, koyun, kuzu, sığır, tilki ve az miktarda ayı derisi ile koyun, keçi, deve yününden oluşmaktaydı. “Eski Türkler bez dokurlar, giyecek için kendir yetiştirirlerdi. Yün kumaş ve bezden iç çamaşırı giyerlerdi. Hunlar Çin’e yünlü kumaş ve çeşitli keçeler ihraç ederlerdi.”⁴⁷²

Türk bozkır kültürünün en önemli meslekleri demircilik, madencilik, halıcılık, kilimcilik, dericilik, çizmecilik, çorapçılık, börkçülük, dokumacılık, terziciliği sayabiliriz. Demiri çok iyi işleyen Türk topluluğunda mükemmel kılıç, kalkan, kargı, mızrak, temren imâl edilirdi. Ayrıca kazanlar, ibrikler, kovalar, içinde yüzlerce insanın barındığı otağlar, arabalar, at teçhizatı yapıldı.⁴⁷³ Bozkırlar sahasının çoğunluğunu otlaklar teşkil etmekte ise de, tarıma elverişli yerlerinde Türkler buğday, darı ekip biçiyorlardı.⁴⁷⁴

Konargöçer Yörük kültürü Orta Asya Türk göçebe kültürel mirasının üzerine inşa edilmiştir. İlk çağda Orta Asya’da yaşam süren Türkler yaşadıkları coğrafi mekâna özgü “*bozkır kültürünü*” yaratmışlardır. Asya bozkırlarında yaşayan Türk topluluklarının yaşama biçimi olan bu kültür coğrafi çevreye uyumun gereği ve hayvancılığa bağlı ekonominin belirlediği bir göçebeliğe dayanıyordu. “Orta Asya Türk göçebeliği konusunda ileri sürülen görüşlerin çoğu, bu göçebeliğin niteliği üzerine olmuştur. Bu yaşama biçimini “*step kültürü*”, “*atlı göçebe kültürü*”, “*bozkır kültürü*” gibi tanımlamaların temelinde de, Türk göçebeliğinin niteliğini açıklayabilme gayretleri vardır.”⁴⁷⁵

Türklerin Orta Asya ve Anadolu’da konargöçer yaşam sürmelerinin sebepleriyle Orta Afrika’da yaşayan kavimlerin göçer hayat yaşamaları arasında farklılıklar vardır. Türklerin hayvancılık ekonomisinin göçebeliği zorunlu hale getirmesinden kaynaklanan zorunlu göçerlik yaşarken, Afrika’dakiler kültür ve medeniyet yokluğundan dolayı

⁴⁷⁰ Kafesoğlu, 2005, s. 214.

⁴⁷¹ Kafesoğlu, 1987, s. 106.

⁴⁷² Kafesoğlu, *a.g.e.*, s. 107.

⁴⁷³ Kafesoğlu, *a.g.e.*, s. 109.

⁴⁷⁴ Kafesoğlu, *a.g.e.*, s.115.

⁴⁷⁵ Kutlu, 1992, s. 60

göçebe yaşamak zorundaydılar. Hayvancılık ekonomisi Yörüklerin kışlak ve yaylaklar arasında konup göçmesini, kışlada ise yarı yerleşik konumda yani “köylü-yaylacı” bir hayat yaşamalarına neden olmuştur.⁴⁷⁶ Türklerin yaşadığı konargöçer kültür ya da “Göçebe Kültürü”nü meydana getiren konargöçer hayat tarzının hayvancılığa dayanan ekonomik düzenin bir sonucu olmasıdır. Hayvancılık-hayvan besleyiciliği coğrafi koşullar gereği yaylak-kışlak arası mobilitayı zorunlu hale getirdiğinden toplumsal yapı ister istemez konargöçer bir toplum olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴⁷⁷

Bu sebeple, Türklerin göçebe hayat tarzı, her şeyden önce, adlandırılan bu kültür, sosyo-ekonomik yapının büyük ölçüde hayvancılık-hayvan besleyiciliği üzerine kurulmuş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu kültürün ortaya çıkışında, Türklerin hayvancılığa dayalı ekonomilerinin sonucu, konargöçer bir toplum olması önemli bir faktör olmuştur

Oğuz Türkleri tarihsel bir süreç içinde göç dalgalarıyla Anadolu’ya gelmeye ve yurt edinmeye başlamıştır. Selçuklu ve Osmanlı Devleti dönemlerinde Oğuz Türklerinin çoğunlukla yaşama tarzı değişmiştir. Artık bozkır kültürünün yerini yerleşik hayat almıştır. Bu dönemde yerleşik hayata geçmeyen Oğuzlar devlet tarafından “Türkmen” ve “Yörük” adı altında anılmaya başlayan bu Türk kitlesi bozkır kültürünü devam ettirmiştir. Yani konargöçer Yörük kültürü tarihi arka planı çok eskilere dayanan köklü Türk kültürüdür.⁴⁷⁸

Konargöçer Türkler Anadolu’ya kendi kültürleriyle gelmişler ve muhakkak Anadolu’da yaşayan kültürden etkilenmişlerdir. Anadolu coğrafyası, göçer kültürünün varlığını ve sürdürülmesini sağlamıştır. Sırrı Erinç’e göre coğrafya hep aynı coğrafyadır ama Türklerden önce Anadolu’da hayvancılığa dayalı bir göçebelik yoktur.⁴⁷⁹

Türklerin Orta Asya bozkırlarında iklim koşullarına bağlı olarak geliştirdikleri göçer kültürü, Anadolu coğrafyasında özellikle Akdeniz bölgesinde aynı anda iki farklı iklimin birlikte yaşanması nedeniyle elverişli koşullara kavuşmuştur. Akdeniz sahil bölgesi ve Toros Dağlarının yaylalarında aynı anda iki iklimin yaşanması hayvancılık faaliyetlerinin vazgeçilmezi olmuştur. Konargöçer hayvancılık faaliyetlerini en iyi

⁴⁷⁶ Bahaeddin Ögel, *Türk Kültür Tarihine Giriş*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1978, C.1, s. 38.

⁴⁷⁷ Kutlu, 1987, s. 2.

⁴⁷⁸ Kutlu, *a.g.e.*, s. 3.

⁴⁷⁹ Sırrı Erinç, “Türkiye: İnsan ve Ortam”, *İ.Ü. Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, S. 18-19, 1973, s. 1-33’den aktaran Aksoy, 2001, s. 96.

şekilde yapan Yörüklerden sonra, özellikle “Akdeniz evreninin güçlü çizgilerinden” biri haline gelen hayvancılık ekonomisinin farklı bir türü olarak karşımıza çıkan “transhüman” çoban ve hayvanların düzenli yer değiştirmelerine dayalı faaliyetleri karşımıza çıkmaktadır.⁴⁸⁰ Akdeniz havzasında yapılan transhüman hayvancılıkta bazı bölgelerde XVII. yüzyıldan itibaren ve XVIII. yüzyılda daha fazla olmak üzere mülkiyet yoğunlaşması, büyük mal sahiplerinin sürülerinin büyümesi olgusu yaşanmıştır.⁴⁸¹

8.2.1.Yörük Kültüründe Mesken

Konargöçer bir yaşam süren Oğuz Türklerinin devamı olan Yörükler mobil yaşamlarında taşınması kolay, kullanışlı, farklı iklim koşulunda içinde yaşayanları zor durumda bırakmayacak yaşam alanlarına sahip olmak zorundaydılar. Konargöçerlik, kışlak ve yaylak sahaları arasındaki hareketliliği gerekli kıldığı ve uzun süre konulan yerde yaşamak zorunluluğu bulunduğundan Yörükler meskenlerini de her daim beraberlerinde taşırlardı. Bu nedenle Türkler iklim koşullarına göre çadırlar geliştirmişlerdir.

Türk topluluklarının mühim bir kısmının çadırları XIX. yüzyılda dahi, anayurttan getirilmiş olan ak keçeden yapılmış değirmi çadırlardı. Kıldan mamul kara çadırların kullanılması yoksullaşma ile ilgili görünüyor. Kıl çadırları münhasıran keçi besleyen, oturdukları yerler sarp ve otlakları dar olan Yörükler kullanıyorlardı. Fakat Türker’in asıl millî çadırları, işaret edildiği gibi, ak keçeden yapılmış değirmi çadırlardır.⁴⁸²

Konargöçer Yörüklerin geleneksel meskeni yaz-kış, yılın on iki ayı içinde yaşadıkları çadırıdır. Yörük çadırı üç tipten oluşur: 1- Kara/kıl çadır, 2- Alaçık, 3- Topak ev.

1- Kara (Kıl) Çadır:

Anadolu’ya göç eden Oğuz Türkü konargöçer Yörükler tarafından yaşam alanı olarak çoğunlukla kara/kıl çadır olarak bilinen keçi kılından yapılmış çadırlar kullanılırdı. Kıl çadırın toplam ağırlığı genellikle yüz kiloyu geçmezdi.⁴⁸³ Çadırların taşınması, kurulması ve sökülmesi kolay olduğundan hareketli yaşam tarzına en uygun yaşam alanlarıdır.

Deyim yerindeyse çadır bir deve yükü malzeme içerir. Çadır birkaç saat içinde kurulabilir veya sökülebilir. Gerçek anlamda bütün kır meskenlerinde olduğu gibi, çadırlar da çevrede bulunan malzemeden yapılmaktadır. Bu meskenler göçebe çobanların yaşam biçimi, ekonomik faaliyeti

⁴⁸⁰Braudel, *a.g.e.*, s. 40.

⁴⁸¹Braudel, *a.g.e.*, s. 44.

⁴⁸²Sümer, 1972, s. XXIV

⁴⁸³Gülbüz, *a.g.e.*, s.188.

ve doğal çevreyle bir bütünlük arz ederler. Sahip oldukları hayvanlar göçebelerin en değerli varlıklarıdır. Çoğu ihtiyaçlarını hayvanlarından, bir kısmını da doğal çevreden elde ederler. Meskenleri olan çadırlar için gerekli malzeme de aynı şekilde temin edilir. Çadırın ana akşamı olan örtü keçi kılından veya deve ile koyun yününden yapılır. Geri kalan yardımcı malzeme de doğal çevreden sağlanır. Göçebe çobanların yaşamları doğal çevreyle iç içedir.⁴⁸⁴

Ali Rıza Yalman (1977: 38), Kemal Güngör (1941: 48) ve Mehmet Eröz (1991: 97)'ün yapmış olduğu saha araştırmalarına göre Anadolu'da Yörüklerin en çok kullandıkları çadır keçi kılından dokunmuş kara çadırıdır. Kara çadırın çulu/sitili her tür hava koşullarına dayanıklı ve içinde yaşayanları iklim değişikliklerinden olumsuz etkilenmesini önleyici bir yapıdadır. Bu çadırlar içinde barınacak kişi sayısı ve sahibinin ekonomik gücüne göre 2, 3, 5, 7 direkli olabilir. Orta halli bir Yörük ailesi üç direkli, üç metre eninde 5 metre boyunda bir çadırda yaşamını sürdürürdü. Aile kalabalık ya da zenginse beş direkli olur. Zira direk sayısı arttıkça çadırın genişliği de artar. Aşiret/mahalle ileri gelenleri çoğunlukla üçden fazla direkli çadırlarda yaşarlar. Obalarda direği çok olan çadırlar ulu evi/oymakbaşının evidir. Bunlara "Şorevi" de denir.⁴⁸⁵ Keçi kılından dokunan kara çadırın kılları sert ve diktir. Akrep, yılan, çıyan vb. zararlı hayvanlar çadırın içine girmek isteyipde kıl sitile dokunduğu zaman sert kılları rakip sanır ve birkaç denemeden sonra, kıllar sabit durduğundan, alt edemeyeceklerini, anlayıp geri giderler. Böylece çadırın içinde yaşayan halk börtü-böcek tehlikesinden doğal yollardan korunur.⁴⁸⁶

Kara çadır klimatolojik bir özelliğe sahiptir. Yazın sıcaklar başlayınca gözenekleri açılır, içerisi havadar ve serin olur. Yağmurlu/karlı havalarda ıslanınca bu gözenekler şişer ve kapanır, böylece çadır içeriye su geçirmez. Çadırın üstü deve sırtı gibi dik eğimli olduğundan ve yanlarda iki karış uzunluğunda sitil bırakıldığından, yağmur çadırın dışına akar. Baca olmamasına rağmen ateş yanınca duman içerde durmaz, kendiliğinden dışarı çıkar.⁴⁸⁷

Kara çadır 17 parça eşyanın birleşimiyle kurulur. Bu eşyalar arasında kara çadırı oluşturan en önemli malzeme ise keçi kılının işlenip ip haline getirilmesinden sonra elde edilen ipin ıstar tezgâhında dokunmasıyla oluşan sitiler/çullardır.

⁴⁸⁴Orhan Gürbüz, "Türkiye'de Göçebe Mesken Örneği: Çadır", *Türk Coğrafya Dergisi*, S. 32, 1997, s. 187.

⁴⁸⁵ Yalman (Yalkın) a.g.e, s. 419.

⁴⁸⁶ Kıvrak, 2008, s. 240.

⁴⁸⁷ Kıvrak, 2008, s. 240.

Kara çadırı oluşturan malzemelere kısaca değinelim;

a) Çul/sitil: Çadırı oluşturan en önemli malzemedir. Çadırın yanları ve üstünü oluşturur. Batı Akdeniz Bölgesinde (dikey) ıstar tezgâhında ortalama 65 cm eninde enfazla 7 metre uzunluğunda -keçi kılından kirmanda eğrilen ipten- dokunur. Aydın yöresinde yaşayan Yörükler ise (yatay) çulhalık tezgâhında dokurlar. Çadırın üstü 5 parça yanları ise 3 parça sitilden oluşur.

b) Taşıyıcı direkler: Çadırda üç tane taşıyıcı direk bulunur. Direk boyları yaklaşık; 250-300 cm aralığında 10 cm çapındadır. Orta direk iki yan direkten 10-15 cm daha uzun olur. Çadır direği Antalya yöresinde zeytin ağacından, iç bölgelerde ise ardıç ve sedir ağaçlarının düzgün yüzeyli olanlarından yapılır.

c) Çanak: Genelde meşe ağacından oyularak yapılır. Yaklaşık 2-3 cm kalınlığında 20-25 cm çapında yemek tabağını andırır, çadırın üst sitiline uygun yerlere dikilerek sabitlenir, dikme direklerinin sabitlemesinde ve direklerin sitili yırtmaması için kullanılır.

d) Çivi: Sitilleri bir birine birleştirmede kullanılan basit gibi görünmekle birlikte çadırın sitillerini rüzgâra karşı koruyan 15-20 cm uzunluğunda düzgün yüzeyli; 1,5-2 cm çapında 30-70 adet zeytin, kürtlük, ılgın veya ardıç ağacından yapılır.

e) Elcik/gergi ağacı: Çadırın sitillerini sağlam gergi ipiyle ahşap kazıklara sabitlemede kullanılır.

f) Kazık: Çadırı yere sabitlemede gergi iplerini bağlamada kullanılır. Ucu sivriltilerek yaklaşık 50 cm uzunluğunda 5-7 cm çapında ardıç, sedir gibi dayanıklı ağaçlardan yapılır.

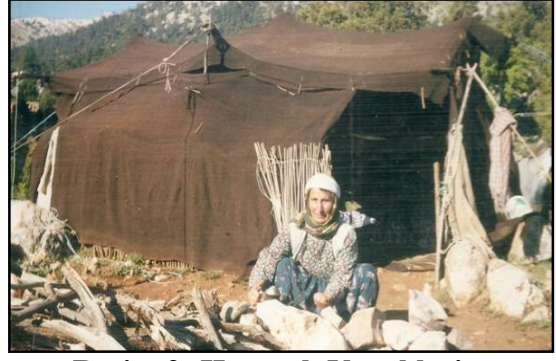
g) Gergi ipi (Bağ-kolon): Çadırın sabitlemesinde kullanılan çoğunlukla keçi kılından örülme gerekli sağlamlık ve uzunluktaki iplerdir.

h) Çadır kapısı: Genellikle 80-100 cm boyunda 100-120 cm eninde kamışın iple yatay örülmesiyle dolama hasırdan yapılır. Bazı durumlarda ince hafif ağaçlar iple bağlanarakda yapılır.

Aşağıda Honamlı ve Karakoyunlu Yörük aşiretlerince kullanılan kara çadır örnekleri yer almaktadır.

Resim 1: Karakoyunlu Yörükleri
(Çayır Yaylası, 2013)

Resim 2: Honamlı Yörükleri
(Sindel Yaylası, Emine Karasu, 2003)⁴⁸⁸

Yörük aşiretleri arasında çadırların kuruluşu ve şekli farklılıklar gösterir. Yörükleri tanıyan bir kişi, çadırın kuruluşundan ve biçiminden hangi aşirete ait olduğunu az çok tahmin edebilir. Meselâ Karahacılı'lar, Hayta'lar ve Çakal aşireti çadırlarını kuzey-güney istikametinde ve doğu-batı istikametine dikey olarak kurarlar. Kapı kışın doğuya -güneşin doğrudan doğruya girmesi için- yazın ise batı istikametine açılır. Karakoyunlu, Bahşiş ve Honamlı aşiretleri ise çadırlarını doğu-batı istikametinde ve kuzey-güney istikametine dikey olarak kurarlar. Diğer bir fark ise çığ ve hasır yerine 50-70 cm. yüksekliğinde taş yığarlardı.⁴⁸⁹

Çadırda Mekânsal Düzen: Çadırın mekânsal kullanımı da tıpkı çadırın kuruluşu gibi belirli nizam ve intizam içerisindedir. Çadırın mekân kullanımı kendi içinde 9 ayrı bölümden oluşur a) Yatak Yüklüğü (Yatak konulan yer), b) Azıklık/Azıklağ (Yiyecek içeceklerin konulduğu yer), c) Geysi yüklüğü (Giysi konulan yer), ç) Ocaklık (Ateş yakılan yemek pişirilen yer), d) Kapkacak Yeri (Tencere ve tasların konulduğu yer), e) Eşiklik (Kapı girişi), f) Ev sahibi yeri, g) Komşu yeri, ğ) Misafir yeri olarak belirlenirdi.⁴⁹⁰

Çadır kapısının karşısındaki kenar köşeler yüklük olarak tabir edilir ve buralara eşya çuvalları ve yiyeceklerini içeren torbalar konulur. Genellikle sık kullanılan eşyalar kapının sağ tarafındaki köşeye yerleştirilir. Çadırın içinde ısınma ve pişirme amaçlı olarak kurulan ocak daima giriş kapısının hizasında ortada yer alır. Çadır içinde her eşyanın belirli bir yeri vardır. Her çuval, sadece onun için belirlenmiş eşyayı içerdiği için

⁴⁸⁸ Resim 2: Mehmet Akkın Aile Arşivi.

⁴⁸⁹ Güngör, 1941, s. 48, 49; Yalman, 1977, s. 418.

⁴⁹⁰ Eröz, 1991, 99-102.

işlemeli bohçalara sarılmış olan bu eşyalar arandığında kolayca bulunabilirdi.⁴⁹¹ Yeni evli çiftlerin çadırları tek gözden oluşurken diğer çadırlar enlemesine ortasından çuvallardan meydana gelen bir orta duvar ile odalık ve ev olarak ikiye bölünürdü. *Odalık* erkeklerin yaşam alanı olup misafirler burada ağırlanırken; *Ev* bölümü ise kadınların yaşam alanı olup ev işleri burada yapılırdı. Yörüklerin mevsimsel konargöçer yaşamlarında yayla, güzle ve kışlada çadırlarını kurup yaşadıkları yerlere yurt denilirdi. "Çadır kurulurken misafirlerin gelmesi uğur sayılırdı. Gelenler "*Yurdunuz hayırlı olsun!*" dileğinde bulunurlardı".⁴⁹²

2- Topak Ev (*Bekdik Çadırı*): Alaçık gibi değneklerden ve kanallardan yuvarlak olarak kurulan, yarısından fazlası küre halinde olup, ailenin kalabalıklığına göre kanat sayısı artan ya da azalan çadıra denir.⁴⁹³ Kanatlar ya pamuktan dokunur veyahut keçeden yapılır.⁴⁹⁴ Bu çadırlara müdevver çadır ya da derimevi çadırda denilir.⁴⁹⁵

3- Alaçık (*Alaycık*): Koyun kılından döverek yapılan keçe çadırlara alaçık veya alaycık denir.⁴⁹⁶ Özellikle soğuk iklim bölgelerinde yaşayan konargöçerler tarafından kullanılır. Güney Sibiry'a'da Tuvalarda, Hakaslarda, Altay'daki Türk boylarında, Başkurtlar ve Anadolu'da kullanılan alaçık koni biçiminde kabuklarla örtülmüş direkli çadır anlamına gelir.⁴⁹⁷ Alaçık, birbirine sırim ile bağlanmış birçok değneklerden meydana gelir. Bu kanatlarla sıkıştırılan değnekler gerildikleri zaman boş dörtgenler meydana getirir; böylelikle iskelet meydana geldikten sonra üzerine keçe örtülerek çadır bir tünel gibi kurulmuş olur.⁴⁹⁸

Alaçık Kürtlerde, keçeden yapılır, muhitte bulunan kamışlardan da çadırın kurulumunda istifade edilir. Kürtler alaçık'a "kara çadır"derler. Araplarda ise bu tarz çadır devetüyünden dokunmaktadır. "Çadırların direklerine çağ, zahirelerin konduğu

⁴⁹¹ Ulla Johansen, 50 Yıl Önce Türkiye'de Yörüklerin Yayla Hayatı, Çev. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2005, s.33.

⁴⁹² Johansen, *a.g.e.*, s.39, 37.

⁴⁹³ Yalman, *a.g.e.*, s. 418.

⁴⁹⁴ Orhonlu, *a.g.e.*, s. 13.

⁴⁹⁵ Orhonlu, *a.g.e.*, s. 12, 13.

⁴⁹⁶ Orhonlu, *a.g.e.*, s. 12, 13.

⁴⁹⁷ Ulla Johansen, "Alaçyq", *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, Çev. Alper Keleş, Ankara, Bahar 2013/12, s. 197.

⁴⁹⁸ Yalman, *a.g.e.*, s. 418.

yere sitil denir. Çadırın hususi bir dâhili taksimatı vardır. Çadırlar, sonradan yerleşik hayata geçtiklerizaman bazılarının inşa ettikleri evler için bir model olmuştur.”⁴⁹⁹

Konargöçer Türklerin hayatları içinde yaşadıkları çadırların iyice incelenmesiyle mümkün olabilir. Çadırların en önemli özelliği, çabuk kurulup sökülmesi ve kolay taşınabilir cinsten olmalarıdır. Yörüklerin mesken tercihleri günümüzde yapı malzemelerinde meydana gelen değişmelere paralel değişiklikler göstermektedir. Tam konargöçerlikte yükte hafif ve kendi emekleriyle üretebildikleri çadırların yerini bugün portatif, sabit kulübe/baraka veya evler almaya başlamıştır. Yarı-konargöçer hale dönüşmüş Yörüklerde kara çadır kullananların sayısı oldukça azalmıştır. Günümüzde yarı-konargöçerlerce en çok tercih edilen yaylada konaklama şekli traktörle kolay taşınabilen tekerlekli saçtan karavanlardır. Karavanlar kara çadıra göre oldukça konforludur. Çünkü kara çadırdan ağır ve sağlam olduğu için rüzgârdan, ısı yalıtımlı olduğu için sıcak-soğuktan, gözenekleri olmadığı için yağmurdan içinde yaşayanları koruma özelliğine sahiptir (Bkz. Resim 13, s.250).

8.2.2. Yörük Kültüründe Sosyal Yaşam ve Aile

Ziya Gökalp'e göre *Aile Asebiyeti*, aileyi meydana getiren bireylerin, birbirlerini, başkalarına karşı korumaları, dış tehditlere karşı birbirlerine sınıksız kenetlenerek birlik olmalarıyla mümkün olabilir.⁵⁰⁰ Geleneksel Türk aile yapısı diğer geleneksel yaşam sürmüş olan toplumlardan kendine özgü değer ve işleyişleri yönüyle farklılıklar göstermektedir.

Türk aile yapısını inceleyen Durkheim'e göre Türklerdeki demokrat aile tipi, pederşah aile yapısının yıkılmasından doğmamıştır. Bu aile tipi ana ailesinin (maderi aile) değişmiş şeklidir.⁵⁰¹ Eröz'e göre ise eski Türklerde pederşahi bir aile tipinin varlığını kabul etsek bile bu aile kendine has özellikleri olan ayrı bir pederşahlıktır.⁵⁰² Türklerde görülen yumuşak pederşahi aile tipi göçebe hayatı yaşayan oymaklarda 1980'lere kadar var olmuş, köyde yerleşik hayata geçenlerde ise pederşahi aile geçilmiştir.⁵⁰³

⁴⁹⁹ Orhonlu, 1963, s. 12,13.

⁵⁰⁰ Ziya Gökalp, *Türk Töresi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1976, s.115

⁵⁰¹ Eröz & Güler, 1998, s. 6

⁵⁰² Eröz & Güler, *a.g.e.*, s. 10.

⁵⁰³ Eröz & Güler, *a.g.e.*, s. 25.

Eski Türklerin kadın erkek ilişkilerine baktığımızda kadınlar ve erkekler birbirlerinden kaçmazlar. Çoğu Türk boyunda töreye göre içlerinden biri zina ederse, kim olursa olsun, dört kazık çakıp zina edenin el ve ayaklarını bunlara bağlarlar. Sonra onu boynundan uyluklarına kadar balta ile yararak iki parçaya ayırırlar. Kadına da aynı cezayı tatbik ederler.⁵⁰⁴

Türkiye Türklerinde Yörük ve Türkmenler arasında da aile hayatı töreye (örf) bağlıdır. Yaygın olan tek kadınla evliliktir (istisnalar hariç), aile içinde karı-koca arasında karşılıklı sadakat vardır. Yörükler bu sadakat anlayışını sosyalizasyon sürecinde öğrendikleri; “Beline, diline, özüne, gözüne, sözüne sadık ol” prensibiyle ifade ederler. Zina, boşanma, hırsızlık büyük suçtur ve cezası töreye göre verilir.⁵⁰⁵

Eski Türk aşiret dini âilenin esaslarını tesis etmiş ve kadın cinsine büyük bir mevki ve nüfuz temin eylemiştir.⁵⁰⁶ Yörük aşiretleri arasında kadının önemli bir yeri vardır. Erkekler kadınlara danışmadan bir işe veya pazarlığa başlamazlar. Kadın sanki obada bir danışma vasıtasıdır. Kadın aile idaresinden sorumlu içişleri bakanı gibidir. Yeri ve zamanı geldiğinde kocasının yanında ya da kocası yokken ailesiyle ilgili konularda söz sahibidir. Yörük kadınları özellikle yaşlı olanlar misafir yanında ya da bir mecliste yeri geldiği zaman hiç çekinmeden konuyla ilgili görüşlerini aktarırlardı. 1930’lu yıllarda Güney Akdeniz Bölgesinde konargöçer olarak yaşayan Kulfalı Yörüklerinden yaşlı bir kadın (kocakarı) meclis içinde söz hakkı alarak Yörükler ve yörükçülükle ilgili görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir: “Efendi biz Türkük! Yurdumuz, obamız hepsi Türk’tür, ama bir karış toprağımız yok... Bizi hiç düşünen yok mu? Taşa tüküreyim ki biz ölü yok!...”⁵⁰⁷ Adana Aladağ’da 1930’larda yaşayan Yörük/Türkmenler arasında kadınlara dair beş görüş vardır. Bunlar:

1. Kadın fahişe bile olsa bunda suçlu kadın değildir. Hatta bu gibi olaylarda erkek sorumlu tutulur ve ceza vermek gerekirse kadından önce erkek cezaya çarptırılır.
2. Kocasını ölen kadınların acele olarak kocaya varması çok sevap sayılır.
3. Kadınların çok çalışmaları aşirette onların saygıdeğer bir mevki kazanmalarını sağlar ve çok çalışan kadınlar övülür.
4. Kadınların âdetlerine, darbimesellerine (atasözlerine) kayıtsız şartsız herkes boyun eğdi.
5. Ölülere ağıt (Mersiye) okumak kadınların görevleri arasında önemli bir yer tutar.⁵⁰⁸

⁵⁰⁴ Eröz & Güler, *a.g.e.*, s. 30.

⁵⁰⁵ Eröz & Güler, *a.g.e.*, s. 30.

⁵⁰⁶ Ziya Gökalp, *a.g.e.*, s. 70.

⁵⁰⁷ Yalman (Yalkın), 1993, s. 221.

⁵⁰⁸ Yalman (Yalkın), 1977, s. 114,115.

Türkistan bölgesinin kuzey tarafında (Kazak, Başkurt ve Türkmenlerle göçebe Özbeklerde) kadın hiçbir zaman örtünüp kapanmazken, kadınlarda kapalılık yalnız yerleşik yaşama geçen Türklerde (Tacik ve Tatarlarda) hâkimdir.⁵⁰⁹

Yörüklerde kadının statüsü -aşiret ve obalar arasında ufak tefek farklılıklara rağmen- genel olarak iyidir. Kadınlar aile içinde vuku bulan her konuda az çok söz sahibidir. Araştırmamız esnasında da kadınlar eşlerinin yanlarında bulunmuşlar yer ve zamanı gelince görüşlerini belirtmişlerdir. Yörük kadınları peçe, çarşaf gibi Arap kültüründen, İslâmi görünüş altında getirilen kılık kıyafetleri giymez. Araştırma esnasında da çarşaf, peçeli bir kadınla karşılaşılmamıştır. Yörük kadınları ne tam kapalı, ne de açık, Türk’e yaraşır şekilde, eski örf âdete uygun, iş yaparken ya da misafir geldiğinde rahat edeceği kıyafetler giyer.⁵¹⁰ Kadınların rahat edeceği kıyafetlerden en yaygın olanı ise şalvardır. Şalvar gündelik hayatlarında pratik giyiminin yanında hem kullanışlı olması hem de mahremiyeti belli etmemesi nedeniyle en çok tercih edilen kıyafetlerdendir.

Yörükler evlenilecek kadınla ilgili kaderi bir inanç taşırlar. Bu inancı “atla avrat yiğidin bahtına” atasözüyle pekiştirirler. Fakat kadını konargöçer yaşamdaki yetkinlik, kıvraklık, idare kültürüne ve yuvasına olan bağlanma kuvveti gibi karakteristik özelliklerine göre kategorize ederler. Sosyalizasyon sürecinde kendi aralarında söyledikleri deyişler ve atasözleri aileye, kadına bakışta muhakkak oldukça etkilidir. Yörüklerin kadına bakış açısını yansıtan derlemeler oldukça önemlidir.

“Erkenden kalkan avrat Buyurmadan dutan evlat Özengi furmadan yörüyən at Dut beninde oğul saran arıdan Ağustosda ekilen darıdan Korkarım guşluk namazı uykudan galkan garıdan”	“Dah demeden yörüyən ata Buyurmadan dutan evlat Bir de eyi çıktı mı avrat Nedeceksin düğünü, nedeceksin bayramı Gir oyna, çık oyna Hababam ha yörümez at Bir gaşık su vermez evlat Bir de dirliksiz çıktı mı avrat Nedeceksin ölümü gir ağla, çık ağla”. ⁵¹¹

Ailesinin her tür ihtiyacını kıt kaynakları kullanarak gidermede kadına büyük görevler düşmektedir. Kadın kıt kaynaklarla evinin yemek, giyim, sergi işlerini yapmak; ailenin devamlılığını sağlamak için çocuk doğurma, çocuğun bakım ve eğitim işleriyle ilgilenmek, tarımsal ve hayvansal üretim faaliyetlerinde eşiyle birlikte aktif çalışmakla

⁵⁰⁹ Togan, 1947, s. 528.

⁵¹⁰ Eröz, 1991, s. 51.

⁵¹¹ Eröz, a.g.e., s. 52.

mükellef kılınmıştır. Kadınlardaki istenilen ve istenilmeyen özellikler ise özlü Yörük deyişinde şu şekilde ifade edilir: “Bazı avrat var, arpa unundan aş eder; bazı avrat var, kerkik başını yaş eder; bazı avrat var, gan gurudan; bazı avrat var, çul çürüden”.⁵¹²

Konargöçer Yörüklerde evlenirken zenginlik yerine asalet, soy temizliği aranırdı. Bir Yörük atasözü bunu çok güzel ifade etmektedir: "Aslını ara, neslini ara, bulunmazsa ne çara (çare)."⁵¹³ 1960’lardan itibaren eş tercihinde aranılan bu özelliğe özen gösterme kaygısı giderek azalmaya başlamış, bunun yerine; paraya, ihtişama, güzelliğe rağbet edilmeye başlanmıştır.⁵¹⁴

İslam dinin inmiş olduğu Arap toplumu bazı yönleriyle Türklerin konargöçer yaşamına benzer özellikler göstermekteydi. Peygamberimiz Hz. Muhammed kabile kültürünün sosyal yaşamda ağırlıklı hissedildiği bir dönemde gelmiştir. Evlenecek erkeklerin eş tercihinde kadında olması gereken bazı özellikleri şu şekilde belirtmiştir: “Bir kadınla dört özelliğinden dolayı evlenilir: Zenginliği için, asaleti için, güzelliği için ve dindarlığı için. Eli toprak olasıca! Sen dindar olanı tercih et.”⁵¹⁵ Görüldüğü üzere aşiret hayatı yaşamış toplumlarda ‘asalet’ evlenilecek kadında aranan bir özelliktir.

8.2.2.1. Yörüklerde Grup İçi Evlenme (*Endogami*)

Eski Türk göçebelerinin aksine, Anadolu Yörük aşiretlerinde grup içi evlilik (*endogami*) hâkimdi. Bunun nedenleri arasında aşireti yabancılardan koruma, kültürel uyum sorunları yaşamama vb. sayılabilir. 1970’lere kadar aşiretlerin çoğunda kat’i şekilde dışarıdan kız alıp verme yoktur. Örneğin: Gedikli Köyünde yaşayan Honamlı Ötgünlü Mahallesi ile Karakoyunlu Yörüklerinin bazı mahalleri çok uzun yıllardır yaylak ve kışlaklarda komşu olup birbirleriyle alış-veriş yapmalarına rağmen her iki aşiret arasında 2003 yılına kadar kız alış veriş olmamıştır. Yörükler özellikle Çingene ve Abdallardan kız alıp vermemiştir. Evlenmelerin çoğunluğu aşiretin kendi içinden yapılmıştır. Aşiret kadınları ile şehir kadınları arasında sosyalizasyon sürecinde öğrendikleri gündelik yaşamlarını belirleyen sosyo-kültürel değerler oldukça etkilidir. Bu değerlerin pratiğe yansımalarıyla Yörük aşiretlerine mensup olan kadın ile şehir kadını bir birinden çok kolay ayrılır.⁵¹⁶

⁵¹² Eröz, *a.g.e.*, s. 52.

⁵¹³ Eröz, *a.g.e.*, s. 52.

⁵¹⁴ Eröz, *a.g.e.*, s. 52.

⁵¹⁵ Buhârî, Nikâh, 16; Müslim, Radâ, 53; Tirmizî, Nikâh, 4.

⁵¹⁶ Yalman, 1977, s. 379, 380.

Konargöçer Yörükler arasında endogami evlilikler teşvik edilirdi. Bu durum sosyalizasyon sürecinde başlardı. Çocuk anne-babasından atalarının grup içi evlilikleri yüceltip teşvik eden atasözleriyle büyüdü. Endogamiyle ilgili pek çok atasözü vardır. Örneğin: “Yaban yerden alma düveyi Çeker gider boğayı” (Sıraçlı, Sülekli); “Uzaklan alma düğeyi Çeker gider boğayı” ve “Yağlı peynir derisinden çıkmaz, Sütü goyun sürüsünden çıkmaz” (Boynu inceli), “Ağaç mislinden aşılır” (Bahşişler).⁵¹⁷

Yörüklerle ilgili yapılan bazı çalışmalarda göstermektedir ki endogami türü evliliğin nedenleri arasında konargöçer yaşama tarzının ana unsuru olan göç faaliyetinin yakın akrabalarla gerçekleştirilmesi, dışa kapalı bir yaşama sebep olduğundan daha çok grup içinden evlilikler yapılmıştır. Konargöçer Yörükler arasında yapılan evliliklerin yaklaşık 1/3’ü kardeş çocukları arasında yapılmaktaydı.⁵¹⁸ Bu durumu konargöçerliği yaşamış bir Yörük Kocası şu şekilde ifade etmektedir: “Genelde kardeş olarak göçtükleri için başkalarıyla bir araya çok gelinemiyordu. O yüzden akraba evlilikleri çok oluyordu”.⁵¹⁹

8.2.2.2. Çok Eşle Evlilik (*Polijini*)

Anadolu’da yaşayan konargöçer Yörüklerin çoğunluğu tek eşle evlilik yapmışlardır (*monogami*). Türklerde çok eşle evlilik (*Taaddüd-ü zevcat*) İslamiyetle gelmiştir. Eski Türkler ve Anadolu Yörüklerinde tek eşlilik hâkimdir. Birden fazla kadınla evlilik (*poligami*) istisnadır. Evlilikte eş sayısına dair genel Yörük düşüncesi; birden fazla kadınla evlenince evde dirlik, düzenin kalmayacağı, bereketin gideceğine inanılır. Tek kadın alınca kadının erkeğine sevgisinin çok olacağını düşünmektedirler. Bu nedenle Yörüklerin çok eşle evliliği yeren deyişleri vardır:

“İki garının gocası,
Şeytanların hocası
Bir garı bir goca
Halva yer gece gece”.⁵²⁰

Yörükler arasında çok eşliliğe belirli sınırlar dâhilinde olumlu yaklaşılır. Bunlardan en önemlisi evli kadının çocuğunun olmasıdır. “Kısır kadının itibarı yoktur.

⁵¹⁷ Eröz, a.g.e., s.53.

⁵¹⁸ Johansen, 2005, s. 135.

⁵¹⁹ Cevat Sarı, Görüşme Yapılan Yer: Adana İmamoğlu, aktaran Yakup Yılmaz, *Tarihî Sosyal ve Kültürel Yönleriyle Türkiye’deki Honamlı Yörükleri*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun, 2012, s.175.

⁵²⁰ Eröz, a.g.e., s. 54.

Çok çocuklu, bilhassa erkek evlâdı bol olan kadının mevkii, itibarı yüksektir.”⁵²¹ Çok eşliliği istisna kılan diğer husus ise kadının hastalık- engellilik halinin günlük hayatını yaşamasına mani olmasıdır. Bu durumda konargöçer Yörük kültürü kocaya kendisine, varsa çocuklarına ve hasta eşine bakmak için ikinci bir eş alma ruhsatı vermiştir.

Yörükler için çadırda yanan ateş yuvayı ısıtan sevgi gibidir. Eşler arasında sevgi saygı olduğu müddetçe dışarı buz kesse bile eşlerin yürekleri onların yuvasını ısıtır. Eşler birbirlerini severse saygı gösterirler. Bu nedenle Sünnî olsun, Alevî olsun Türk aşiretlerinde her fert çoğunlukla eşini kendi seçer. “Kıza sevmediği erkekle evlenmesi için zorlama pek fazla yapılmaz. Kız evlendirilmek için zorlanırsa sevdiğine kaçır”.⁵²²

Yörüklerin evlenme adetleriyle ilgili olarak Daniel G. Bates’in yapmış olduğu araştırma bulgularına göre; Yörüklerin %59’unun aynı kabileden, %31’inin dışarıdan ama yine aynı aşiretten, %7’sinin ise başka Yörük aşiretlerinden evlendikleri sadece %3,8’inin Yörük olamayanlarla evlilik yaptıkları görülmüştür. Endogami evliliğinde akrabalık bağı ise; amca ve hâlâ çocuklarıyla evlenme oranı %22, teyze ve dayı çocuklarıyla evlenme oranı %19 ve ikinci dereceden yeğenlerle evlenme oranı %21’dir. Fakat ideal kabul edilen bu evlenme modeli, sık sık meydana gelen kız kaçırma olayları ve aşiret içindeki rastgele dallanmalar nedeniyle değişikliğe uğramaktadır.⁵²³

Konargöçer yaşama biçiminin yoğunluğu nedeniyle genç kız ve erkekler dışarıdan insanlarla çok fazla bir araya gelemiyordu. Ayrıca mal varlığının parçalanmak istenmemesi nedeniyle Yörükler çoğunlukla oba, mahalle ya da aynı aşiret içerisinde, olmazsa yakın aşiretler arasından kız alıp- kız verirdi.⁵²⁴ Yörüklerin evlenme adetleri ile ilgili yapılan çalışmalar göstermektedir ki Yörüklerin önceden çoğunlukla aynı aşiret içerisinde evlendikleri ve kolay kolay dışarıdan kız alıp-vermedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

8.3.Yörüklerde Ekonomik Yaşam

Yörüklerde temel ekonomik faaliyetler hayvansal ve tarımsal üretim, dokumacılık, nakliyecilik ve ticaret olmak üzere beş kategoride gerçekleşmekteydi.

⁵²¹ Eröz, a.g.e., s. 54.

⁵²² Eröz, a.g.e., s. 54.

⁵²³ Daniel G. Bates, “Normative and Alternative Systems of Marriage among the Yörük of Southeastern Turkey”, *Anthropological Quarterly*, (Kidnapping and Elopement as Alternative Systems of Marriage (Special Issue), Volume 47, No: 3, 3th July, 1974, p. 271-273.

⁵²⁴ Yılmaz, a.ge., s. 175.

8.3.1. Hayvansal Üretim Faaliyetleri

Konargöçer Yörükler çoğunlukla küçükbaş hayvan besiciliği (kıl keçisi ve koyun), büyükbaş sığır (çoğunlukla yerli kara) öküz, at, eşek, deve ile çoban köpeği beslerlerdi.⁵²⁵ Konargöçer Yörükler arasında manda besiciliği yaygın değildi. Konargöçerler ilkbahar gelince Nisan ayının başlarından itibaren Antalya ovasının sıcaklarından serin ve körpe otların bulunduğu yüksek yaylalarda hayvan besiciliğiyle iştigal ederlerdi. 1960’lardan itibaren konargöçerliği terk ederek meskûn olan Yörüklerin sayısının artması, Orman Kanunundan kaynaklanan sebepler, göç yolları ile otlakiyeler yakınında yeni yerleşim yerlerinin kurulması vb. nedenlerden dolayı Yörükler hayvan sayısını azaltma, büyükbaş hayvan besiciliğine yönelme ya da hayvancılığı terk etmeye başlamışlardır. Yörüklerde hayvan besiciliğiyle ilgili ortaya çıkan bu durum J.E. Christiansen tarafından hazırlanan F.A.O’nun 1963 yılı Türkiye Raporunada yansımıştır. Ona göre, “Eğer, bu halkın yetiştirmekte olduğu hayvan sayısı azaltılacak olursa, başka gelir kaynakları da bulunmalıdır”.⁵²⁶

Arıcılık Yörükler arasında eskiden beri yapılmasına rağmen son yıllarda gelir kaynağı olarak ilgi görmeye başlamıştır. Yörük aşiretleriyle ilgili yapılan bir saha çalışmasında geçimini arıcılıktan sağlayanların sayısı bir hayli fazladır. Bunlar özellikle Adana İmamoğlu ve Kayseri’de bulunmaktadır. İmamoğlu’ndaki Kocaburunlar geçimlerini arıcılık ve kovan üreterek idame ettirmektedir. Zikredilen yerlerde yaşayan Yörüklerin bir kısmı kış aylarında atölyelerinde arı kovanı imalatı yaparak çeşitli bölgelere pazarlamasını yapmaktadır.

Yaz ayı geldiğinde ise arılarını alıp genelde Kayseri’deki yaylalara doğru giderler. Bu da Honamlılar içerisinde yaylaya giden Yörüklerin iktisadî durumundan farklı olsa da bir örnek teşkil eder. Yaylada elde edilen balların gelirleriyle de güzün tekrar Adana’ya giderler. Bu bir şekilde eski yaşam şekilleri gibi yazlık kışlak mantığına benzer. Kendilerine yaylada çadır yerine baraka tarzı meskenler yaparlar. Adana’da ise betonarme evlerinde şehir hayatına devam ederler.⁵²⁷

⁵²⁵ “XI. yüzyılın başlarında büyük bir çoğunluğu göçebe bir hayat yaşayan *Oğuzların* İktisadi faaliyetleri, bu yaşayışın icabı olarak, başlıca hayvan yetiştiriciliğine inhisar ediyordu. Bu sebeple onların servetlerini *koyun sürüleri*, *yılkılar* (*at sürüleri*), *develer* ve hatta *Hudud ul-alem*’e göre, *sığır* teşkil ediyordu” (Sümer, 1972:42).

Ali Rıza Yalman kendisinin ulaştığı Çukurova Bakırpınar’ındaki Alevi Honamlılar hakkında “Koyun ve keçi gibi küçükbaş hayvanları beslemek adetleri değildi. Onlar daha çok sığır ve deve beslemekteydiler” (Yalman, 1977: 43).

Mehmet Eröz bazı aşiretlerde “yerli kara” adı verilen cıız ve verimsiz sığırların beslendiğini belirtmektedir (Eröz, 1991: 160).

⁵²⁶ *F.A.O. Türkiye Raporu*, Ziraat Bankası 100. Yıldönümü Yayını, Ankara, 1963, s.139, 201’den aktaran Eröz, 1991, s.162.

⁵²⁷ Yılmaz, a.g.e., s. 142, 143.

8.3.2.Tarımsal Üretim Faaliyetleri

Yörükler tarımsal üretim faaliyetleriyle de meşgul olurlardı. Tarımsal üretim iklim ve coğrafi şartları uygun olan yaylaklar ile kışlaklarda yapılırdı. Yörüklerin çoğunluğu kışlada öncelikle kendinin hayvanlarının zaruri ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik tarımsal üretim faaliyetinde bulunurlardı. Başlıca yetiştirilen ürünler ise zeytin, pamuk, darı (mısır), pirinç vb. türlerdi. 1950’lerde konargöçer yaşam sürerken meskûn yaşama ya da yarı-konargöçer yaşama geçen Yörüklerin genel olarak Türkmenlere göre daha iyi uyum sağladığı görülmüştür.⁵²⁸ 1954 yılında Mersin Erdemli Yeniköy’e iskân olan Boynu İnceli aşiretinden Ali Ağa Yörüklerin bu yüksek intibak ve kabiliyetini şu şekilde ifade etmektedir: *“Bana urya gibi gelirdi. Acaba evi nasıl yapacaz? Suyu nasıl sulacaz, nasıl ekecez? Fakat alıştık. Yanımızdaki ziraat mektebinden 15 gün evvel turfanda sebze çıkarır olduk; öğendik.”*⁵²⁹

Türkler Orta Asyadan beri hayvancılık yanında tarımsal üretimle de meşgul olmuşlardır. Fakat konargöçer hayat süren Yörükler için tarımsal üretimin bağlayıcılığı nedeniyle tarımsal üretim çoğunlukla ikinci planda olmuştur. Konargöçer Yörükler iklim koşullarının elverişli olduğu yaylalarda ve kışlalarda kısmi ziraat yapmışlardır.⁵³⁰ 16. Yüzyılda Çukurova ve Maraş muhiti yoğun bir konargöçer Türkmen nüfusuna ev sahipliği yapmaya başlamıştır. Anadolu’nun çoğu yerinde iskân olup konargöçerliği terk eden Türkmenler bu bölgede kısa mesafeli yaylak-kışlaklar arasında konargöçer yaşam sürmüşler aynı zamanda tarımsal üretimde yapmışlardır. 16. Yüzyıl tapu tahririr defterlerinde gösterdiği üzere tarımla uğraşan Türkmenlerin/Yörüklerin gelirleri asli meslekleri olan hayvancılıktan daha fazla olduğu görülmüştür.⁵³¹

20. yüzyıl Cumhuriyet Türkiye’sine gelindiğinde ülkede 1950’lerden sonra tarımda makineleşmenin artmasıyla birlikte yerleşik halk tarafından yeni tarım arazileri açılmaya; var olan araziler ise her yıl mutad olarak ekilmeye başlanmıştır. Bu durum hayvancılık ekonomisiyle idame olan Yörüklerin aleyhine olmuştur. Hayvanların otlak yerleriyle göç yollarında çiftçi- çoban kavgaları olmaya başlamış göç ile yaylak-kışlak-güzlek arasında gidip-gelmek her geçen gün zorlaşmıştır. 1980’lerden itibaren göç

⁵²⁸ Sümer, 1952, s. 516.

⁵²⁹ Eröz, 1991, s.271.

⁵³⁰ Bkz. Saraçoğlu, 1968.

⁵³¹ Yılmaz Kurt, *Çukurova Tarihinin Kaynakları III*, s. XCVII, C.IV 1572’den aktaran Hatice Ergül“53 No’lu Şer’iyye Siciline Göre Adana’nın Sosyo-Ekonomik Tarihi”, A.Ü., S.B.E., Tarih ABD (Basılmamış Y.L.T.), Ankara, 2006, s.38.

yollarındaki zorlukların sürekli artması Yörüklerin yaylak-kışlak arasındaki göçlerinde nakliyat kamyonlarının kullanılmasıyla ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Kamyonlarla Yörükler hayvan ve eşyalarını karayolunun müsaade ettiği yerlere kadar taşıyabiliyorlardı. Böylelikle Yörükler için yaylak-kışlak arası göç, hızlı, güvenli ve konforlu bir hale gelmiştir.

Daniel G. Bates'in "Konargöçerlikten Yerleşikliğe: Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Yörüklerin İskânı" ile ilgili yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre Çukurova muhitinde yer alan Gaziantep Nurdağı Nogaylar Köyünde 1950'lerde konargöçer Yörükler yerleşik hayata geçmeye başlamışlardır. 1970'lere gelindiğinde eskiden hayvancılık yapan köylüler tarımcı topluma dönüşerek yaklaşık 15 yıldır pazara yönelik tarımsal ürünler (pamuk, buğday, fasulye, ayçiçeği) ekip-dikmektedir.⁵³² Meskûn olan Yörüklerin çoğunluğu tarımsal üretime yöneldiği için küçükbaş hayvancılık ikincil plana kaymıştır.

Türkiye'de Yörüklerin çoğunluğu Akdeniz ve Ege Bölgesinde yaşamaktadır. Buralarda yaşayan Yörükler 1940'lardan itibaren toprak sahibi olmaya başlamıştır.⁵³³ İlerleyen yıllarda yörükçülüğü bırakanların çoğunun arazisi olmasına rağmen zirai üretimde, toprak sahibi olan her Yörük aşireti/obası mensubu tarımsal üretime aynı derecede intibak edememiştir. Bu nedenle pek çoğu tarımsal üretimden randımanlı sonuçlar alamamıştır. Plansız gerçekleşen iskânların ilk yıllarında Yörüklerin çoğu tarımdan, yerleşik hayata geçtikleri için de eskisi gibi hayvancılıktan iyi verim elde edememişlerdir.⁵³⁴ Bu geçiş aşamasında tarımsal-hayvansal üretimde yaşanan intibak sorunu Yörüklerin arafta kaldıkları zorlu yıllar olmuştur. Oysaki konargöçerlik zamanında hayvancılık ekonomisiyle idame olan Yörükler pazara hayvansal ürünler götürüp pazardan ihtiyaçları olan tarım ürünlerini satın alma imkânına sahipti.

8.3.3.Dokumacılık

Türkmen-Yörük kültüründe dokumacılığın ayrı bir yeri vardır. Çünkü dokumacılığın en önemli hammaddesi olan yün, kıl ve pamuktan iplerin hammadde üretim ve imalatı Yörük-Türkmenlerin hayvansal ve tarımsal üretim faaliyetleri arasında yer almaktadır. "Türkmen halı ve kilimlerinin ortaçağlarda dahi meşhur olduğu ve başka

⁵³² Daniel G. Bates "Yoruk Settlement in Southeast Turkey" *When Nomads Settle*, Edit. Philip Carl Salzman, A J.F. Bergin Publishers Book, New York, USA, 1980, p. 126, 127.

⁵³³ Atabeyli, 1940, s. 218.

⁵³⁴ Yalçın, 2013, s. 128; Eröz, 1991, s. 268.

ülkelere ihraç edildiği malûmdur. Türk halıcılığının millî bir vasma haiz olması da buradan gelmektedir”.⁵³⁵ Selçuklu ve Osmanlı Döneminde dokumacılıkta⁵³⁶ etkin rol üstlenen Türkmen-Yörükler, Cumhuriyet Türkiyesinde⁵³⁷ de 1950’lere gelinceye kadar halı, kilim, bez ve alaca dokumalarında kendilerinin ve yerleşik halkın ihtiyacını karşılamada ki bu rollerini devam ettirmişlerdir.⁵³⁸ Yörük-Türkmenler arasında dokumacılık 1990’lardan itibaren kaybolmaya yüz tutmuştur. Yörük dokumalarının yapıldığı tezgâhlara kısaca değinelim.

Istar Tezgâhı

Konargöçer Yörüklerin gündelik yaşamlarında kullandıkları kıldan/yünden yapılan sitil, kilim, çuval, heybe, iteği, namazla (seccade), çanta gibi eşyaları dokumaya yarayan çok fazla ağırlığı olmadığı için taşınması; modüler olduğu içinse kurulması-sökülmesi kolay dokuma tezgâhına denir. Istar tezgâhını konargöçer Yörükler at ve eşek sırtında taşıyarak yaylak ve kışlaklarında hep yanlarında götürmüşlerdir (Bkz. Resim 3-4).

Istar tezgâhı; iki eşit yan tahta, iki eşit yuvarlak top (alt ve üst levent), gücü ağacı, varangelen, çengelli eğri demir, doğru demir ve ince demir gibi kısımlardan oluşan dokuma tezgâhıdır.⁵³⁹ Yörük kadınları, hafızalarına yerleştirdikleri modelleri ezbere bir şekilde parmaklarını renkli ve küçük iplikler üzerinde işleterek dokumaya başlarlar. Her ip geçirişte varan-gelen ağacını gevşetme ve sıkma suretiyle kumaşın motifini tespit ederler.⁵⁴⁰

⁵³⁵ Faruk Sümer, “XVI. Asırda Anadolu, Suriye ve Irak’ta Yaşayan Türk Aşiretlerine Umumî Bir Bakış”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, İstanbul, 1952, s.516.

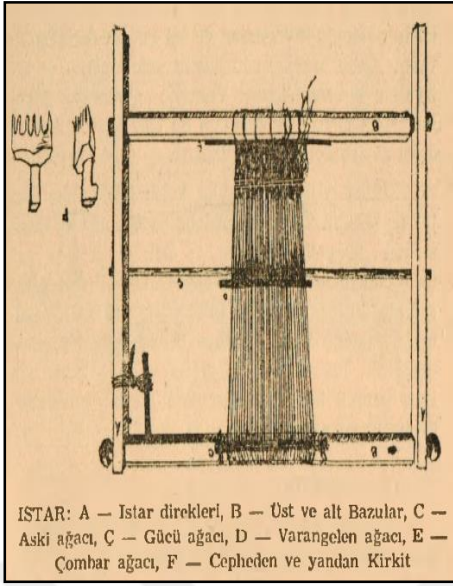
⁵³⁶ 1915 yılında yapılan sanayi sayımında başta İstanbul, İzmir, Bursa, Manisa ve Uşak’ta toplanan 269 adet tesisin 88’i gıda, **75’i dokuma**, 55’i tütün, 20’si çimento ve seramik sanayiine aittir. Bkz. A.Gündüz Ökçün, Osmanlı Sanayii 1913-1915 Yılları, Sanayi İstatistikleri Tarihi İstatistikler Dizisi C.4, Başbakanlık D.İ.E, Yayınları, Ankara, 2011.

⁵³⁷ Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu yıllarda dış bağımlılığın yüksek olduğu sanayi dallarından birisi dokumacılıktı. Atatürk’ün özel girişimiyle ülkenin ihtiyaçlarını karşılamak üzere 11 Temmuz 1933 tarihinde kurulan “Sümerbank” 1934 ile 1939 yılları arasında pamuklu dokuma üretmek üzere Kayseri Bez Fabrikası, Ereğli Bez Fabrikası (Konya), Nazilli Basma Fabrikası ve Malatya Bez Fabrikasını (İş Bankası ve Ziraat Bankası ile birlikte); taranmış yün ipliği (kamgarn) ve dokuma üretmek üzere Bursa Merinos Fabrikasını; suni ipek üretmek üzere Gemlik Suni İpek Fabrikalarını kurmuştur. Bkz. Ali Asgar Eren & Serkan Tuna, Birinci Sanayi Planı Kapsamında Kurulan Sümerbank Dokuma Fabrikalarında Beslenme, Giyim, Kreş ve Okul Olanakları (1935-1950), *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı: 63, Güz 2018, s. 165-202.

⁵³⁸ Sümer, a.g.e., s.516.

⁵³⁹ Buksur & Ölmez, 2017, s. 7.

⁵⁴⁰ Yalman, 1977, s.475.

Resim 3: Istar Tezgâhı

Resim 4: Istar Tezgâhında Dokuma⁵⁴¹

Çulhalık Tezgâhı:

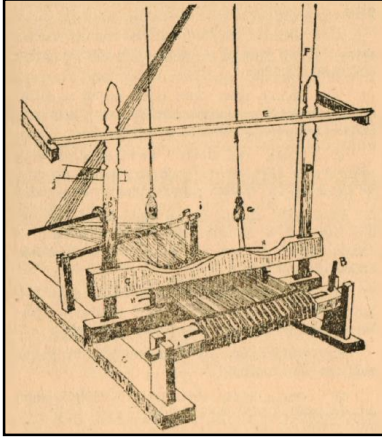
Yörükler arasında kullanılan en modern en karmaşık dokuma tezgâhıdır. Bu tezgâhta iç çamaşırı, don gibi kumaşların yanı sıra ince işçilik gerektiren kumaşlar ve dokumalar bu tezgahda dokunurdu.⁵⁴² 32 parçadan⁵⁴³ oluşan bu tezgâhın yanlarında iki adet diki ağacı bulunur. Çözügünün geçirildiği sisteme kücü ağacı denir. Kücü ayaklardaki pedallı düzenek sayesinde açılınca mekik aradan geçirilir. Kücü kapatılınca ağaçtan uzun tarak vasıtasıyla sıkıktırma gerçekleşir. Kücü dokuma esnasında mekiklerin geçmesi için çözügünün açılıp kapanmasını sağlar. Dokunan kumaş silindirik ağaçtan yapılan ok diye adlandırılan aparata sarılır.⁵⁴⁴ Çulhalık tezgâhıyla dokuma yapmak ıstar tezgâhı kadar kolay olmadığı için bu tezgâha sahip olanlar ile dokuyanlar Yörük kadınları arasında sınırlı sayıdadır. Örneğin: Honamlı Aşireti Ötöğnlü Mahallesinden iskân olan Gedikli Köyünde tezgâh sahibi en önemli çulha ustaları; Ayşe Çiçek (Abdil eşi), Durna Toros (Ahmet eşi), Hanife Öter (Mustafa eşi), Hatice Demir (Muhammed eşi), Hatice Taş (Musa eşi), Sultan Garip (Şaban eşi), Tayyibe Toros (Abdil eşi), Ummuhan Karataş (Ahmet eşi)'tir. Bu ustalardan Ayşe Çiçek ve Ummuhan Karataş 1990'lara kadar çulha dokumayı sürdürmüşlerdir.

⁵⁴¹ Dokuyan: Hatice Öter D.Y. 1947, Dokuma Yeri: Gedikli Köyü Şarkıkaraağaç Isparta, Dokuma Yılı: 1996.

⁵⁴² Yalman, *a.g.e.*, s.475- 477.

⁵⁴³ Tezgâhın en önemli parçalarını Ali Rıza Yalman detaylı olarak açıklamıştır. Bkz. *a.g.e.*, s.478-480.

⁵⁴⁴ Kevser Hız, *Burdur İli Geleneksel Mekikli Dokumaları*, S.D.Ü.,Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel El Sanatları (Yayımlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2015, s.14.

Resim 5: Çulhalık Tezgâhı

Resim 6: Çulhalık Tezgâhında Dokuma⁵⁴⁵

Örme eşyalar:

Yörükçülük hayatının zorlu koşullarıyla mücadele ederek mümkün olduğunca rahat yaşayabilmek için Yörük kadın ve erkekleri her daim bir şeyler üretmek/yapmak durumundadır. Günlük yaşamlarında sürü otlatırken, göç esnasında, sohbet ederken bile ya kirmanla ip eğirirler ya da bir şeyler örerler. Yörüklerin en önemli örme eşyaları ise ip, çorap, patik, kazak, süveter, pantolon vb. eşyalardır.

Araştırma yaptığımız köy ve mahallelerde yaşayan Yörükler 1990'lara kadar kökboyalı dokuma eşya üretme ve kullanmaya devam etmişlerdir. Modernleşmenin etkisinin arttığı 1990 sonrası dönmede ise daha çok fabrikasyon ipler kullanılarak folklorik kullanıma yönelik dokuma ve örme eşyalar üretilmiştir. Günümüzde ise dokuma ve örme eşya üretimi pek kalmamıştır. Daha önce üretilen eşyalar bir şekilde kullanılmaya devam edilmekte fakat yerine yenileri konulmamaktadır. Çünkü küresel dinamikler Yörüklerinde üretim ve tüketim kültürünü değiştirmiştir.

8.3.4. Ticaret

Ticaret mal alım-satımıyla elde edilen kazançtır.⁵⁴⁶ Geleneksel yaşamın yoğun olarak yaşandığı zamanlarda ticaret hayatı çoğunlukla pazarlarda gerçekleşirdi. Pazar kısaca arz ve talebin buluştuğu yerdir. Pazarlar herhangi bir yerleşim biriminin içinde olabileceği gibi birkaç yerleşim birimine hitap edecek şekilde yol güzergâhlarının kesişme noktalarında da kurulabilir. Kırsal kesimlerde kurulan üretici ve tüketicinin çoğunlukla doğrudan buluştuğu pazarlar ürün toplama, değiştirme ve satışında ticaret sisteminin önemli bir unsurudur.

⁵⁴⁵ Antalya Büyükşehir Belediyesi Özel Yörük Müzesi, Manavgat Evrenseki (15.08.2019).

⁵⁴⁶ Doğan, 1996, s.1077.

Kır pazarlarının, bulundukları yerlerdeki süreklilikleri, kurulma zamanları/dönemleri, büyüklükleri ya da başka bir ifade ile satıcı sayıları ile pazardan yararlanan insanlar için oranın önemi gibi unsurlardan dolayı her pazarın etkisi farklılıklar gösterir. Bunların yanı sıra pazarların kurulma amaçlarıyla satışa sunulan mallar açısından da önemli ve belirgin farklılıkları vardır. Bunlara ek olarak, zaman içerisinde yerleşme yerlerindeki büyüme ve gelişmeler, yol ağındaki yenilenmeler bazı pazarların ortadan kalkmasına, değişmesine, yeni pazarların kurulmasına, özellikle ulaşım ve taşıma imkânlarındaki gelişmeler de pazarlarda satılan ürünlerin çeşitlenerek artmasına, pazarlardaki satıcı niteliklerinin farklılaşmasına yol açar. Pazarların coğrafi ve fiziksel konumu oldukça önemlidir. Çünkü konum; kurulma zamanını, tarihsel sürekliliği, hitap ettiği üretici tüketici insan sayısının genişliğini, satılan ürünlerdeki çeşitlenmeleri, ulaşılabilirlik gibi pek çok farklı özelliği doğrudan etkilemektedir. “Bir başka ifadeyle diğer niteliklerin büyük kısmı konumun doğurduğu üstünlükler ya da kısıtlamalardan etkilenir. İklim pazarın kurulduğu dönemlerle satışa sunulan ürünlerin çeşitliliğini denetleyen bir faktördür”.⁵⁴⁷

Harita 4: 1965 Yılı İtibariyle Ülkemizde Kır Pazarları⁵⁴⁸

Yörük-Türkmen ticaret hayatında üretilen malların pazarlanmasında ve tüketilecek ürünlerin temininde yöresel pazar ve panayırların önemli bir yeri vardır. Pazarlar çoğunlukla her hafta düzenli olarak kurulurken, panayırlar çoğunlukla yaz aylarında üretimin çok yapıldığı, coğrafi konumun ulaşılabilirliği iyi olduğu buna bağlı olarak tüketici nüfusun yoğun olduğu ayrıca nüfus hareketliliğine uygun yerlere kurulurdu. Pazar ve panayırlar genel olarak büyük yaylak yerlerinde ya da göç yolları

⁵⁴⁷ Harun Tunçel, “Türkiye’nin Kırsal Pazar Bölgeleri”, *TÜCAUM IV. Coğrafya Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, 2006, s.63, 64.

⁵⁴⁸ Tunçel, *a.g.e.*, s.71.

kesişme noktalarına kurulurdu. Pazarın canlılığı doğal olarak, bölgesine, çıkan aşiretlerin çokluğuna, toplumsal ilişkilere göre değişirdi.⁵⁴⁹ Pazar ve panayırlarda geniş ölçüde alışveriş yapılırdı. Aynı zamanda bu pazarlar Yörük-Türkmen manevî hayatında da önemli bir yere sahiptir.⁵⁵⁰ Yörükler yetiştiriciliğini yaptıkları küçükbaş ve büyükbaş hayvanlar ile bunlardan elde ettikleri yoğurt, tereyağ, peynir, çökelek, yün-kıl, deri, vb. hayvansal ürünlerin yanında üreticiliğini yaptıkları, buğday, arpa, darı (mısır) pamuk vb. tarımsal ürünlerin yanı sıra elde dokuma-örme halı, kilim, heybe, çuval, çorap, kazak, ip vb. ürünleri de bu pazarlarda satarlardı.

Orta Anadolu ile Akdeniz Bölgesi arasında yaşayan konargöçer Yörükler yaz aylarında yaylaya çıktıkları yerlerde pazar veya panayır şeklinde kurulan çok canlı pazarların bir sıra üzerinde bütün Torosların dibini takip etmekteydi: Bucak Kızılkaya, Seydişehir, Karaman, Bozkır, Sarıveliler, Konya Ereğli, Bor, Niğde, Kayseri Yahyalı vb. Pazarın canlılığı, doğal olarak o bölgeye çıkan Yörük aşiret, mahalle ve obalarının çokluğuna, aralarındaki münasebetlere görede değişirdi.⁵⁵¹

Batı Akdeniz Bölgesinde yaşayan Yörükler tarafından her tür mal alım satımı için 1980'lere kadar gidilen en önemli pazar ve panayır yerlerine kısaca değinelim:

- ***Antalya muhitinde yer alan pazar ve panayırlar:***

Konyaaltı sınırlarında bulunan Sinan Değirmeninde yazın panayır şeklinde pazar kurulurken günümüzde tarımsal üretim faaliyetlerinin artması ve şehre göç gibi nedenlerden dolayı pazar özelliği kaybolmuştur. Antalya'da geleneksel tarımsal ve hayvansal üretimin yoğun olarak yaşandığı yerlerden bir diğeri ise Kumluca Kuzca Mahallesi'ne bağlı Söğüt Cuması Yaylasıdır. Yaylada yer alan caminin etrafında, yaz aylarında, panayır şeklinde pazar kurulurdu. Saraçoğlu'na göre yüksek dağlar arasında, bu تنها gibi görünen yerlerde böyle canlı pazar kuruluşuna hayret etmemek mümkün değildir. Söğüt Cuması yaylasının Pazar işlevi günümüzde halen devam etmektedir. Yörede yaşayan sabit halkın yanı sıra daha önce oralarda ataları yaşamış fakat kendileri Antalya'nın değişik yerlerine göç etmiş olanlar ve yazın Antalya sığağından uzaklaşarak serinlemek isteyenlerce yazlık amaçlı kullananların bulunduğu bir mekâna dönüşmekle birlikte halen Pazar ekonomisinin fesliken yaylasından daha aktiftir. Çünkü Fesliken Yaylasında sadece Cuma günleri pazar kurulurken Söğüt Cumasında her gün

⁵⁴⁹ Saraçoğlu, a.g.e., s.155.

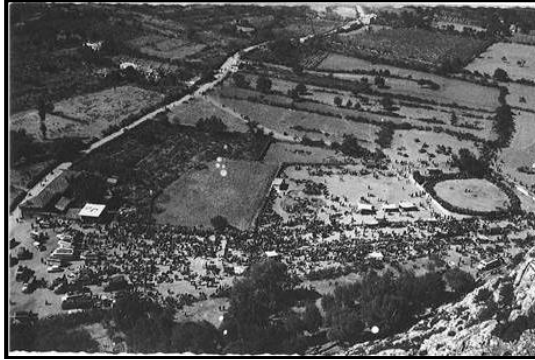
⁵⁵⁰ Sümer, 1952, s. 516.

⁵⁵¹ Saraçoğlu, a.g.e., s.155.

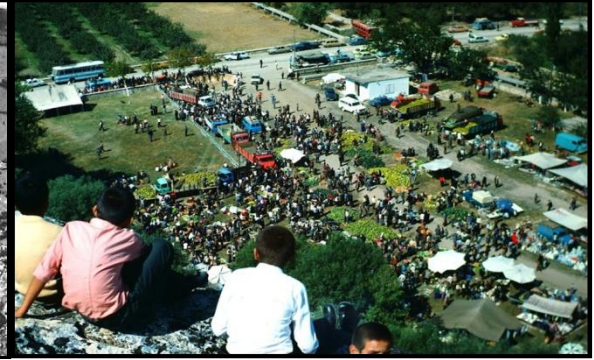
yöresel ürünleri satın almak mümkündür. Antalya Manavgat Yenicepazarda panayır şeklinde pazar kurulur. Gazipaşa ile Anamur arasında kurulan Kaş pazarı Gazipaşa Topsekisi pazarı ile Serik (Kökez) pazarı Yörüklerin üretim mallarını sattıkları buna karşın ihtiyacı olan tüketim mallarını satın aldıkları satıcı ve alıcının yoğun olduğu canlı pazar yerleridir.⁵⁵²

- Isparta muhitinde yer alan pazar ve panayırlar:

Isparta muhitinde halk pazarları ve köylü pazarları ilçe merkezlerinde uzun yıllardır kurulmaktadır. Kurulan bu pazarlardan en önemlisi tarihi Pınar Pazarıdır. Pazar ilk kez 1204 yılından itibaren Akpınar Köyü'nde yaşayan Yılanlı Musa Ağa'nın girişimleriyle bölgeye yerleşmeye başlayan Türkler tarafından kurulmuştur.⁵⁵³ 815 yıldır düzenli olarak her yıl Temmuz sonlarında açılan pazar Ekim sonuna kadar panayır şeklinde kurulmaktadır. Pazar yöreye 1980 öncesi hayvanlarını otlatmak için gelen konargöçerler tarafından kullanılırken günümüzde yarı-konargöçer ve yaylalamak için gelen tüm yörük aşiret ve oba mensuplarınca ürün satış-alış yeri olarak kullanılmış ve kullanılmaya devam etmektedir.

Resim 7: Geçmişte Pınar Pazarı⁵⁵⁴

Resim 8: 1980'lerde Pınar Pazarı⁵⁵⁵

- Burdur muhitinde yer alan pazar ve panayırlar:

Burdur Bucak Kızılkaya panayırı, Kızılkaya dağının doğu dibinde kurulur.⁵⁵⁶ Karaman Sarıvelilerin hemen güneyinde bir açık pazar kurulur. Buna Başdere Pazarı denir, canlı olur.⁵⁵⁷ Konargöçerlikten yarı-konargöçer ve yerleşik yaşama geçen Yörükler hayvancılık ve tarımsal üretimde geleneksel üretim tarzını terkederek modern

⁵⁵² Saraçoğlu, a.g.e., s. 200, 217, 218, 312, 343, 344, 521.

⁵⁵³ <https://www.iha.com.tr/ispata-haberleri/tarihi-pinar-pazari-22-temmuzda-aciliyor-2057971/> (Haber Tarihi: 10.07.2018), (16.03.2019).

⁵⁵⁴ 1940'larda Pınar Pazarı, a.g.e., (16.03.2019).

⁵⁵⁵ 1980'lerin başlarında Pınar Pazarı, <http://egirdir.bel.tr/EgirdirHaberleri.aspx?hid=1455> , (16.03.2019).

⁵⁵⁶ Saraçoğlu, a.g.e., s.254.

⁵⁵⁷ Saraçoğlu, a.g.e., s.385.

üretime yönelmişlerdir. Günümüz pazarlarında ürettikleri bu ürünleri pazarlamaktadırlar.

8.3.5.Nakliyecilik

Yörükler sahip oldukları deve, at, katır, eşek ve öküz gibi sahip oldukları yük taşıma hayvan katarlarıyla Osmanlı döneminden Cumhuriyetin ilanından sonra 1950'lere kadar devlet ya da şahıs adına yük taşımışlardır. Egede üretilen, incir, üzüm, zeytin, hububat gibi tarımsal ürünleri üretim yerlerinden tüketim yerlerine hatta İzmir limanına naklini develerle yaparlardı. Honamlı aşiretinde katar sahibi olanlar da Konya havalisinin mahsülünü naklederler, keçikılı, tuz taşırlardı. Tuz gölünden at ve develerle tuz getirip satan aşiretler vardı. Görülüyor ki Yörükler sahip oldukları yük taşıma hayvanlarıyla maden, zirai mahsul, ordunun muhimmâtı gibi taşıma işlemlerini yüzyıllar boyunca yapmışlardır.⁵⁵⁸

8.4.Göçerlikten Yerleşik Hayata Geçiş

İnsanlık tarihinde toplumsal yaşamda meydana gelen en önemli değişim ve dönüşüm; avcılık ve toplayıcılıktan yerleşik yaşama geçişle birlikte iş bölümü -önceki zamanlara göre- nitelik ve nicelik yönünden uzmanlaşmaya doğru meyletmiştir. Daha önceleri konargöçer yaşam süren hayvancı topluluklardan bazıları toprak üzerinde meskûn yaşama geçerek ikinci toplum olmaya başlamışlardır. Konargöçer hayvancı toplumlar ile yerleşik hayata geçen ikinci toplumlar arasında üretilen ürün ve üretim ilişkileri açısından çeşitli farklılıklar ortaya çıkmıştır. Göçebeyken yarı- yerleşik yaşama geçen topluluklar ise daha sonra tam yerleşikliğe geçmeye başlamışlardır. Bu durum tam göçebe yaşam ile tezat düşmektedir.

Çiftçi ve çoban yaşam biçimleri, avcılık ve toplayıcılığın toplumsal yapısını oluşturan klan örgütlenişini kalıtmış olmakla birlikte; klan, çiftçi topluluklarda yerini köy toplumun' ve doğal aileye bırakmış, çoban topluluklarda daha büyük toplumsal birim olan aşiretleri oluşturacak yönde gelişmiştir.⁵⁵⁹

Neolitik dönemde yerleşikliğe geçiş süreci hayvan besiciliği ile geçimini sürdüren çoban toplulukları artan nüfuslarına karşın üretimde eşit oranda artış gösterememiştir. Bunun en önemli nedeni ise göçebelik nedeniyle sürekli hareket etme zorunluluğudur.⁵⁶⁰

⁵⁵⁸ Eröz, 1991, s. 228.

⁵⁵⁹ Şenel, *a.g.e.*, s. 160.

⁵⁶⁰ Şenel, *a.g.e.*, s. 171.

Konargöçer hayvan besiciliği yapan çoban toplulukları “kendine yetersiz” bir ekonomiye sahiptir. Çünkü mikro çevre istismarıyla hayvanlarını otlatırken iklim koşullarından otlakîyelerinde meydana gelen kuraklık, sürüyü vuran salgın hastalıklar gibi yıkımlarda daha da yoğunlaşan yoksunluklar ve kendine yetersizlikler içindeyken karşılarında gördükleri yerleşik çiftçi toplulukların yaşama tarzlarına, mallarına, mülklerine karşı duydukları dayanılmaz istek onları yerleşikliğe meylettirmiştir.⁵⁶¹

Ülkemizde özellikle 1950 sonrası hayata geçirilen iskân politikalarıyla konargöçerlikten yerleşik hayata geçen Yörüklerin yaşlıları o yıllarda konargöçer hayattan vazgeçmeyi düşünmemişlerdir. Fakat yetişen genç nesil ise sürekli konup göçmekten bıkip usanmış iskânî arzular hale gelmiştir. Eröz’e göre 1960’lara kadar göçebelik edenler ile tarihteki Türk göçebeleri arasında Yörüklük (konargöçerlik) Türkmenliğe (yerleşikliğe) üstün görülerek yerleşenlere ve yerleşik hayata hor bakılmıştır.⁵⁶² Fakat konargöçerlerin 1950 sonrası doğan çocukları ile günümüzde onların çocuk ve torunları arasında hatta konargöçerliği aktif olan yaşayan yaşlıların çoğunda konargöçer yaşam özlenmeyip sohebet esnasında yâd edilmekte modernizmin sunduğu her tür imkân hayatlarını kolaylaştırdığı için yerleşik hayattan memnuniyetlerini eski zamanda ki yoksulluk ve yoksunluklarıyla şimdiki varsıllık ve imkânlarını karşılaştırarak her fırsatta günümüzdeki yaşama tarzlarından memnuniyetlerini dile getirmektedirler.

Konargöçer yaşamda yarı-kapalı bir toplumsal yapıda yaşayan Yörüklerin modernleşme sürecinde yaşadıkları maddi kültür değişimleri ve farklı topluluklarla temasları neticesinde manevi kültürleri de değişmeye başlamıştır. Kültür temasları sonucunda Yörüklerin günlük hayatlarındaki anlayışları, tevekkül perverlik ve kanaatkarlıkları değişmiş bir cemaatin kollektif şuur ve tasavvuru sarsılarak, yerini bireysel psikoloji ile şahsi değerler almıştır. Topluluk ruhuyla hareket etme her geçen gün azalmış buna karşın fertlerin kendi kabiliyetleri ve takdirleriyle hareket etme anlayışı topluluk içinde baskın duruma geçmiştir.⁵⁶³

Yerleşik yaşama ilk geçen Yörük aşiretleri arasında yarı-konargöçer bir yaşam sürmeye başlayan aşiret kadınları daha çok kar gayesi taşımaya başlamışlardır. Yerleşik yaşama geçenleri yerleştikleri coğrafi mekânın diğer komşu köylere/şehre olan

⁵⁶¹ Şenel, *a.g.e.*, s. 204.

⁵⁶² Eröz, *a.g.e.*, s. 85.

⁵⁶³ Eröz, *a.g.e.*, s. 120.

mesafesinin ücra bir yerde olması onların dış dünyadan etkilenme kuvvetinin zayıf ya da güçlü olduğunu göstermektedir. Modern dünyadan etkilenme biçiminde ilk uygulama hayvansal üretimde kendini göstermiştir. Modernleşmeden etkilenen aşiretler süt makinesi kullanarak sütün yağın almaya, hayvan hastalıklarına karşı veterinerden aldıkları ilaçları kullanmaya başlamışlardır. Tam göçebe aşiretlerle yarı-göçebelerin eş zamanlı yaşadıkları dönemde tam göçebeler makinayla yağı alınmış peynire (*imansız peynir*) derken hayvan hastalıklarına karşı geleneksel mücadeleye devam etmişlerdir.⁵⁶⁴

Eröz'e göre, Türkmenlik ve Yörüklük yalnız iktisadi bir meslek nev'i değil, örfilere, törelere dayanan, hatıralarla beslenmiş bir içtimai hayat tarzı, bir yaşayış şeklidir.⁵⁶⁵ Yörük örf ananesinde misafir ister küçük ister büyük olsun ev sahibi ona karşı -kendisi küçük ya da büyük olması fark etmez- saygıda kusur etmez evinde bulunan imkân ölçüsünde en iyi şekilde onu ağırlamaya çalışırdı. Yörük köylerinin tamamına yakınında dışarıdan gelen misafirleri ağırlamak, misafirin binek hayvanlarının dinlenip beslenmesini sağlamak ve köyü ve köylüyü ilgilendiren toplantıları yapmak için her Yörük köylerinde -neredeyse tamında- *köy odası* bulunurdu.⁵⁶⁶ Köy odalarında konaklayan misafirin ihtiyacı olan ne varsa (yiyecek, odun, hayvan yemi vs.) köylü halk tarafından aralarındaki iş bölümüne göre gönüllü olarak karşılanırdı. Yörükler konargöçer yaşam sürerlerken son derece misafire hürmet eden insanlardı, meskûn olma bu hasleti tedricen azaltmıştır.⁵⁶⁷ Günümüzde 65 yaş üstü insanların her geçen gün azalan etkileri ve yaşlılık, hastalık gibi etkenlerden dolayı her geçen gün bu dünyadan göç etmeleri nedeniyle bu haslet 4. kuşakta kaybolmak üzeredir.

Literatür taramasından elde edilen veriler ile saha araştırma verilerimizden elde ettiğimiz bulgular konargöçer yaşam sürmüş olan Yörüklerin değişen ekonomik ve sosyal koşullara mümkün olabildiğince hızlı uyum sağlama kabiliyetine sahip olduklarını göstermektedir.

8.4.1.Yörüklerin İskânı

İskân olgusu (*Settlement/habitat*) en geniş anlamıyla beşerî yerleşmedir. Tarihsel süreç içinde öncelikle avcılık, meyvecilik ya da göçebe hayvancılıkla uğraşan

⁵⁶⁴ Eröz, *a.g.e.*, s. 121.

⁵⁶⁵ Eröz, *a.g.e.*, s. 85.

⁵⁶⁶ Lokman Tay, "Türk Halk Mimarisinin Kamusal Yansıması Olarak Akseki Köy Odaları", *Cappadocia Journal Of History And Social Sciences*, Volume 7, 2016, s. 118.

⁵⁶⁷ Eröz, *a.g.e.*, s.123.

kavimlerin yaylak kışlak hayatını bırakarak yerleşik insanlar (*sedanter*) gibi çiftlik, köy, kasaba veya şehirde yani küçük ya da büyük bir mekânda, toplu veya dağınık şekilde bireysel bir ev içinde geçici veya devamlı yaşamaya başlamasıdır.⁵⁶⁸ Toplumu çok yakından ilgilendiren iskân olgusu, devletlerin ekonomik ve idari sorunları arasındadır. Farklı milletlerden oluşan merkezi bir ekonomik yönetimin olmadığı bir toplumda merkezî idarenin kuvveti, takip ettiği planlı iskân politikası ile doğru orantılıdır. Böyle bir yapıya sahip devletin sınırları içinde yer alan nüfusu ekonomiye kaydırabilmek için iyi bir iskân politikası uygulaması gerekmektedir.⁵⁶⁹

Osmanlı döneminde göçerlerin en kapsamlı iskânı 19. yüzyılda olmuştur. 1838 yılında Mustafa Reşit paşanın hariciye nazırlığı zamanında bir anket yapılarak Anadolu'da yaşayan nüfus yapısı tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucuna göre İç Anadolu'da yaşamakta olan nüfusun çoğunluğunun göçer hayat yaşadığı tespit edilerek bunların iskânına karar verilmiştir. "Yörük ve Türkmenler devletin yardımı, teşviki ile sedanter olmağa başlamışlar ve 19. asırda İç Anadoluda olduğu gibi, Marmara, Ege, Akdeniz bölgelerinde de pek çok Yörük ve Türkmen köyleri meydana gelmiştir".⁵⁷⁰

Cumhuriyetin ilanından hemen sonra devletin önünde iskân önemli bir sorun olarak çıktı. Çünkü iskân politikası iki kısımdan oluşmaktaydı. Birincisi Lozan Antlaşması gereğince mübadele neticesinde gelen bir milyona yakın Türk'ün yerleştirilmesi ve mal sahibi edilmesiydi. İkincisi ise ülkede bulunan göçebelerin ve anavatan haricinde kalan Türklerin iskânı idi. 1927-1938 yılları arasında İçişleri Bakanlığı Yapan Şükrü Kaya, konargöçer Yörüklerin yerleştirilmesine gerek emniyet gerekse üretim açısından büyük önem vermiştir. Bu bağlamda 10 Haziran 1927 tarihinde çıkartılan 1097 sayılı "İskân Kanunu"⁵⁷¹ büyük bir görev olarak düşünmüştür.⁵⁷² 1097 sayılı kanunu sonrasında iskânla ilgili düzenlemeler bu kanuna atfen yapılmıştır taki 5.2.1948 tarih ve 3-6992 sayılı vekiller heyetince oluşturulan iskân

⁵⁶⁸ Ali Tanoğlu, "İskân Coğrafyası Esas Fikirler, Problemler ve Metod" *Türkiyat Mecmuası*, C. XI, İstanbul, 1954, s. 1.

⁵⁶⁹ Yusuf Halaçoğlu, *Osmanlı Kimliği ve Aşiretler: Türkiye'nin Derin Kökleri*, Babiâli Kültür Yayıncılığı, 3. Baskı, İstanbul, 2012, s. 67.

⁵⁷⁰ Necdet Tunçdilek, "İç Anadolu'nun Ekonomisi Hakkında", *Ed. Fak. Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, C.6, S. 12, 1961, s.11'den aktaran Eröz, 1966, s. 17.

⁵⁷¹ Bazı Eşhasın Şark Menatıkından Garb Vilâyetlerine Nakillerine Dair Kanun, No:1097 (*Resmî Ceride ile neşir ve ilâm 04/07/1927, Sayı: 624*)

⁵⁷² Mustafa Solak, "Atatürk'ün Bakanı Şükrü Kaya", *Aydınlık Gazetesi*, Haber Tarihi: 10.01.2018, <https://www.aydinlik.com.tr/ataturk-un-bakani-sukru-kaya-ozgurluk-meydani-ocak-2018-2> (02.06.2019).

programının üçüncü maddesine kadar. Bu madde de: “Hiçbir yerde oturmayan ve ana dili Türkçe olan göçebeler, İçişleri ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’na tespit edilecek yerlere toplu veya dağınık şekilde iskân edilirler. Göçebelerin işlemleri kendilerinin öteden beri yaşayışları, iklim ve geçim şartları göz önünde tutulmak şartıyla yapılır” denilmektedir.⁵⁷³

Göçebe: Yerleşik tarımsal faaliyetler dışında kalmış, sabit ve daimi bir konuta bağlı olmadan geçimlerini göçer hayvancılıkla sağlayan, tabiat ve iklim şartlarına göre yurt içinde yaylak ve kışlaklar arasında göçen, bu hayat tarzını kadimden beri sürdüren, aralarında hısımlık ilişkileri bulunan ve hayvancılık faaliyetlerini bir grup halinde yürüten Türk vatandaşlarıdır.⁵⁷⁴

Yörük aşiretlerinin iskânıyla ilgili çıkan kanunun uygulanmasında mülki idareciler ve makam sahibi devlet memurları tarafından bilerek ya da bilmeyerek çok zorluklar çıkartmışlardır. Mehmet Eröz’ün araştırmasından elde ettiği bulgular iskân kanunlarının, aşiretleri iskân etmek için toprak bağışları, alet, edevat v.s. yardımı yapılacağına dair iskân kararları uygulanmamıştır. Eröz’e göre kanun "sadırlarda değil, satırlarda" hüküm ifade etmiştir. Yörük aşiretleri konargöçerlikten yerleşik hayata geçmek için toprak satın almak istemişler, onlar ellerinden gelen fedakârlığa katlanmışlar; fakat iskânla ilgili kanunlara rağmen devletin yetkili kurumlarında görev yapan kişiler Yöröklere ne zorluk göstermek gerekse, esirgememişlerdir.⁵⁷⁵

İskân olan Yörükler yerleşik hayatı bilmedikleri için yerleşik ekonomik faaliyetlerde ilk zamanlar çok zorlanmışlardır. En iyi bildikleri ekonomik faaliyet olan hayvancılıktan da zaman zaman çeşitli nedenlerden dolayı zarar etmişlerdir. Eröz’ devletin Yörüklerin iskânını yeterince iyi planlayamadığından ortaya çıkan sorunlara şu şekilde değinmektedir:

30-40 senenin yanlış iskân politikasının, şehir ve kasaba kenarlarında zuhur eden gecekondu mahallelerine hız verdiği ve gecekondu sakinlerinin içinde 30-40 sene öncesinin birçok göçebesinin de bulunduğu umulabilir. Hâlbuki bu yerleşme isteğini devletin kanalize etmesi çok iyi olurdu. İklim şartlarına, toprak hususiyetlerine göre fenni hayvancılık yapmak üzere iskân edilirdi. Kurslarla aydınlatılır, kredi, maddi-manevi yardımla desteklenir, hasır dokumaları, halı, kilim, heybe, torba gibi el zanaatları turizm için canlandırdı. O takdirde şehir ve kasaba kenarlarındaki müstehlikler veya kıraç topraklarda karasabanla mahsul almaya çalışan ziraatçılar, gizli işsizler yerine, et, süt, peynir, yün, yumurta müstahsili; halı, kilim, hasır vs. müteşebbisler yaratmış olurduk.⁵⁷⁶

⁵⁷³ Eröz, 1966 s. 21.

⁵⁷⁴ Kanun No. 5543, Ç bendi.

⁵⁷⁵ Eröz, a.g.e., s. 24.

⁵⁷⁶ Eröz, a.g.e., s. 35, 36.

1940’lardan sonra konargöçerler yoğun bir şekilde iskân olmaya başlamıştır. İskân bazen zorunlu bazen ise Yörük aşiret, mahalle ve obalarının kendi istekleriyle gerçekleşmiştir. Yörükler yerleşim yerleri olarak çoğunlukla konargöçer yaşamda kullandıkları yaylak veya kışlaklara yerleşerek buraları kalıcı yurt yapmışlardır. Yerleşik yaşama geçen Yörükler günümüzde küreselleşmeye bağlı ortaya çıkan sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel değişimin etkisinde kalmaktadır. Bu etkiler onların benliklerini oluşturan ana kültürlerinin değerlerini hafifleterek Yörük kimliği ve aidiyetlerinin de yok etmektedir.⁵⁷⁷

1960’lardan sonra konargöçer aşiretler “geçiş halindeki toplum” özellikleri taşımış ve toprağa yerleşme eğilimleri giderek artmıştır. Konargöçerlerin yerleşikliğe geçiş nedenleri arasında, öncelikle göçer hayvancılığın içinde bulunduğu sorunlar, ekolojik baskılar, artan nüfus, devletin izlediği tarım politikaları, aşiret yapısında görülen çözümler vb. sayabiliriz. Kısaca, Türkiye’de yaşanan gelişme, modernleşme ve buna bağlı ortaya çıkan değişim konargöçerliğin yok olmasına neden olmuştur. Modern yaşama biçiminin en önemli özelliklerinden birisi yerleşik yaşam biçimiyle birlikte yaşanmasıdır. Ülkemizde Yörükler her geçen gün konargöçer yaşamı terk ederek yerleşmeyi ve toprağa sahip olmayı istemişlerdir.⁵⁷⁸ “Konargöçer aşiretlerin birçoğu göçer hayvancılıklarını yayla yakınlarındaki köylerde yapmaya başlamışlar ve hissedilmez şekillerde yarı-göçer bir hayat tarzına kendiliğinden geçmişlerdir”.⁵⁷⁹

Modern Türkiye Cumhuriyetinin gelişimiyle birlikte göçebe ve gezginci nüfusun iskânına yönelik Köy İşleri Bakanlığınca uzun vadeli bir plan hazırlanmış, 1973 yılında ülke genelinde 448 ailenin muhtelif il, ilçe ve köylere iskânları yapılmış, ülke genelinde ise konargöçer yaşam süren halkın iskânına yönelik çalışmalar devam etmiştir.⁵⁸⁰

Günümüzde son konargöçer Yörük aşireti olan Sarıkeçili’lerle ilgili 2012 yılında yapılan niteliksel alan araştırmasına göre, Sarıkeçili Yörüklerinin yerleşik hayata geçmelerine etki eden faktörler ise şöyledir:

- 1- Orman kanunun yaptırımları ve yeni orman sahalarının açılması,

⁵⁷⁷ Bkz. Yılmaz, *a.g.e.*, s.52.

⁵⁷⁸ Bkz. Eröz, 1991, s. 122-123; Nil Yalçın, *Konar-Göçerlik İle Yerleşik Yaşamın Sosyo-Kültürel İncelemesi: Sarıkeçililer Üzerine Niteliksel Çalışma*, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2013, s. 108.

⁵⁷⁹ Kutlu, 1987, s. 154-155.

⁵⁸⁰ Köy İşleri Bakanlığı, *Cumhuriyetin 50. Yılında Köylerimiz*, Köy İşleri Bakanlığı Yayınları No.219, Ankara, 1973, s. 108.

- 2- Hazineye bağı otlak ve meraların giderek azalması, buna bağı olarak tapulu ve özel mülklerin giderek artması,
- 3- Eğitimin zorunlu hale gelmesinden dolayı çocukların okula devam etmelerinin göçerlikte zor olması,
- 4- Teknolojik gelişmeye bağı olarak sulama tekniklerinin gelişmesiyle sulanabilir arazi oranının giderek artması buna bağı olarak hayvan otlatacak alanların daralması,
- 5- Göç yolunun çoğunlukla tarım arazisi olması sebebiyle yaylak kışlak arası ulaşımın ilgili yörelerin mülki amirlerince arabayla göçe zorlaması ve maliyetlerin giderek yükselmesi,
- 6- Konargöçer yaşamda yerleşik yaşamda bulunan rahat ve konforun bulunmaması (Elektrik, şebeke suyu, çamaşır makinesi vb). Eski neslin yaşlanması nedeniyle bu yaşantıyı sürdürmekte zorlanmaları, yeni neslin ise rahat yaşam alanları istemesidir.⁵⁸¹

Owen Lattimore'a göre, "yalın göçebe", "yoksul göçebe"dir. Ona göre hareketlilik ve mülkiyet çelişmektedir.⁵⁸² Çünkü hareketli yaşam tarzı için taşınması kolay sermaye araçları olması gerekir. Bu tarz öncelikle toprağa bağlanmayı, ağır gösterişli araç gerece sahip olmayı engeller.

Modernizmin bütün ajanları geleneksel yaşama meydan okumaktadır. Azınlıkta bir yaşantı olan konargöçerlik bu dayatma karşısında çaresiz ve boynu büküktür. Sarıkeçili Yörükleri her ne kadar kendi aralarında birleşerek sivil toplum kuruluşu çatısında örgütlenmeye çalışsalar, varlık mücadelesi verseler de bu yeterli değildir. Konargöçer Sarıkeçili Yörüklerinin devamlılığına yönelik devlet politikası olarak kalıcı bir çözümün üretilmesi çok zor gözükmektedir. Son konargöçer Sarıkeçili Yörüklerinin yörükçülük yaşamını bırakarak yerleşik hayata geçmeleri durumunda yörükçülük konargöçer Yörüklerin eski bir yaşama tarzı olarak Anadolu'nun sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel tarihi içindeki yerini alacaktır.

Yörüklerin iskân olup meskûn yaşam sürmelerinin sebeplerini şu şekilde sayabiliriz:

1. Zihniyet değişmesinin yaşanması: Eğitim-öğretimin önemini kavrayan Yörükler arasında çocuklarını okutma isteğinin her geçen gün artması.

2. Ülke içinde yapılan seçimlerde oy verme isteğinin oluşması: Oy kullanma Yörükler için çok önem arz etmektedir. Şehir hayatını yaşayanların bazılarının oy kullanma da takındıkları lakayt tavra karşılık Yörükler oy kullanamamanın üzüntüsünü yaşamışlardır.

⁵⁸¹ Yalçın, *a.g.e.*, s. 100-108.

⁵⁸² Sahlins, *a.g.e.*, pp. 12.

3. Yeni yerleşim yerleri ile ziraat alanlarının oluşturulması: Otlakiyelerin daralması, göç yollarının önünde kenarında yeni yerleşim yada tarım arazilerinin kurulması nedeniyle hayvan otlatılması ve göçün yapılması her geçen gün zorlaşmıştır.

4. Orman Kanunun olumsuz etkisi: Orman kanunun da özellikle keçilerin yaşam alanını tehdit eden düzenlemelerin yapılması, cezai müeyyidelerin ise oldukça ağır uygulanması nedeniyle yörükçülük hayatı çok zorlaşmıştır.

5. Kara yolları ve motorlu taşıt sayısındaki artış: Gün geçtikçe artan motorlu taşıt sayısına istinaden yeni yolların sürekli açılması, kara yolundan geçen sürüler için motorlu taşıtların bir tehdit unsuru olması. Gibi nedenlerden dolayı Yörükler açısından yörükçülük yaşamı maddî ve mânevi bakımdan çekilmez hale gelmiştir. Böylece konargöçer Yörüklerde iskân arzusu son haddine varmıştır.⁵⁸³

Yerleşik hayata geçen Yörükler daha önce hiç bilmedikleri bu hayat tarzına bazı yerlerde çok kolay adapte olmuşlar hatta yerleşiklere göre de bazı yönlerden ileriye gitmişlerdir.⁵⁸⁴ Araştırma sahamız içinde farklı il sınırları içinde yarı-konargöçer yaşamı sürdürenler -yani yaylak ve kışlak amacıyla uzak mesafe yol giden- halen Çayır Anamas Yaylasında yaylayan Karakoyunlu aşireti mensuplarıdır. Bunlar yaylada hayvancılık yaparken kışlada yani yerleşik konut ve arazilerinin olduğu Antalya özellikle Serik muhitinde tarımla uğraşmaktadır.

Asya Bozkır kültürünü yaşarken Anadolu'ya göç eden Oğuz Türkmenleri çoğunlukla Akdeniz Bölgesinde konargöçer yaşamaya başlamışlardır. Fakat zaman içinde yörükçülüğü sosyal, ekonomik, demografik, coğrafi ve siyasi sebeplere bağlı olarak bırakmak zorunda kalmışlar ve böylece konargöçerlikten yerleşik hayata geçmişlerdir. Ramazan Ötkün Yörüklerdeki sosyolojik değişmeyi şu şekilde ifade etmektedir: “Biz Yörüklüğü bıraktık, köylü olduk. Köyü bıraktık, şehirli olduk. Bir çadırın içerisinde on kişi yaşarken şimdi bir daireye iki kişi zor sığar olduk. Yörük olmak dağda yaylada olmak, yörüklük yapmak demektir. Biz artık Yörük değiliz”⁵⁸⁵ demektir. Yörüklük konargöçer Türkmenler arasında artık bir yaşam tarzı olmaktan çok bir ‘kimlik’ aidiyeti haline gelmiştir.

21. yüzyılın son konargöçer Yörük aşireti olan Sarıkeçililer 2000 yılından sonra hızla yerleşik yaşama geçmeye başlamıştır. Günümüzde varlıkları yok olma tehlikesiyle

⁵⁸³ Eröz, 1966, s. 151.

⁵⁸⁴ Eröz, *a.g.e.*, s. 30.

⁵⁸⁵ Ramazan Ötkün, Cankurtaran Köyü Akşehir, aktaran Yakup Yılmaz, *a.g.e.*, s. 14.

karşı karşıya kalan konargöçer Yörük aşiretlerinin son temsilcisi olan Sarıkeçililerin yerleşik hayata geçmeyen çok az bir kısmıdır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı üzerinde hiçbir taşınmazı bulunmayan son konargöçerlerden 86'sına, 2009 yılında çıkartılan *Son İskân Kanununa* göre Karaman'da ev, ahır ve 5 dönümlük arazi vermiştir. Bu imkândan yararlananlar yerleşik hayata geçmiştir.⁵⁸⁶

Aşiretin konargöçer yaşamını sürdüren son temsilcilerinden bazıları Mersin ili Mut ilçesi civarında yaşamaktadır. Kışları; İçel, Silifke, Anamur, Mut sahillerinde kışlayan, yazları ise Konya'nın Seydişehir ve Beyşehir yaylalarında kira ile yaylalayan son konargöçerler 2012 yılı itibariyle kışlada ilgili belediyelerin yer kirası almaması ve Orman Müdürlüğünün konaklama da sağladıkları kolaylıklardan dolayı yaylaya göç etmeyi bırakmışlardır.⁵⁸⁷ Konargöçer kültürün son temsilcilerinde yerleşik hayata geçmesiyle birlikte bu kültür yok olacaktır.

8.4.2.Göçer ve Yerleşik Yörük Yaşama Tarzının Temel Özellikleri

Osmanlı toplum yapısı yöneten ve yönetilen olarak ikiye ayrılırdı. Yönetilen (*reaya*) sınıfı; tüccar, esnaf, zanaatkâr, köylü, çiftçiler ve konargöçer unsurlardan oluşmaktaydı. Yerleşim durumları açısından ise reaya sınıfı şehirli, köylüler ve konargöçerler olarak üçe ayrılmaktaydı. “Osmanlı coğrafyasında Türk kökenli konargöçerler bulundukları coğrafyaya göre Yörük veya Türkmen olarak adlandırılırdı; kabaca Kızılırmak yayının doğusundakilere Türkmen, batısındakilere Yörük denilmiştir.” Konargöçerlerle ilgili yapılan bu tasnif kesin değildir. Yaşama tarzlarındaki farklılıklardan kaynaklanan nedenlerden dolayı "göçer evli, göçer yörük, konargöçer yörük" gibi tabirlerle de Yörükler anılmıştır.⁵⁸⁸

Osmanlı Devletinde göçerler, “Türkmen” ve “Yörük” (Yürük) olarak bilinirdi. Bu kavramlar, genelde etnik köken belirtmekten ziyade, yaşam tarzlarındaki farklılıkları tanımlamaktadır. Arşiv belgelerine göre göçerlerin adlandırmasında kullanılan kavramlar sık sık birbirinin yerine kullanılırdı. Aynı zamanda göçerler için

⁵⁸⁶ Sarıkeçililer Yerleşik Hayata Geçiyor, <https://www.haberler.com/sarikecililer-yerlesik-hayata-geciyor-10043618-haberi/> (19.09.2017); <http://www.sabah.com.tr/yasam/2015/08/24/sonyorklere-devlet-yardimi> , (24.08.2015); Yörükler Çalıştay Kitabı, Güneydoğum Derneği, Haziran 2016, s.27, http://guneydogum.org.tr/images/docs/yoruk_kitap.pdf (22.05.2019).

⁵⁸⁷ A. Metin Karkın & Selin Oyan “Mersin’de Yaşayan, Son Yörükler Olan Sarıkeçililer’in Yaşantıları, Kültürel Özellikleri ve Yörük Müziği Üzerine Bir Araştırma”, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, S. 35, Erzurum, 2015, s. 275.

⁵⁸⁸ Mehmet Öz, “F) Sosyal Hayat. 1. Osmanlı Toplumu”, *İslam Ansiklopedisi*, C. 33, TDV Yayınları, İstanbul, 2007, s. 534, 535.

“Konargöçer”, “Göçer-Yörük”, “Göçerler” ve “Göçer-evliler” gibi diğer farklı adlandırmalarda vardı. Bunlar arasında en yaygın kullanılanı ise “konargöçer” kavramıdır.⁵⁸⁹

Yörükler döngüsel bir yaylak-kışlak hareketi içinde yer tutukları için, bunların göçebe sayılıp sayılmayacağı meselesinde Cengiz Orhonlu, Yörüklerin “hayatları incelemeye tabi tutulduğu zaman göçebe sınıfına, dâhil edilmeyecekleri”ni belirtmektedir. Çünkü onlar, yaz aylarında yaylakta hayvanlarını otlatmakta, dolayısıyla hayvancılıkla uğraşmaktadırlar; kışlakta ise kondukları yerde hayvancılık yanında, kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bir çeşit basit zirai faaliyet yaparlardı. “Görüldüğü gibi göçebe lafzının verilmesi de isabetli değildir. Bunların hayat tarzlarını yerleşik hayat ile göçebelik arasında bir ara şekli diye tarif edebiliriz”.⁵⁹⁰ Cengiz Orhonlu’ya göre Osmanlı Devleti bürokrasi dilinde Yörükler için kullanılan *konargöçer* tabiri bir kavram olarak Yörüklerin hayat tarzlarını ve onların diğer göçer gruplarla olan farklılıklarını en iyi şekilde ifade etmektedir.⁵⁹¹

Konargöçer aşiretlerin kışlakta şehir ve kasaba yakınlarında konaklamalarının önemli sebepleri arasında ürettikleri hayvansal ürünler ile şehirde kurulan pazarın hayvansal ürün ihtiyacını karşılama amacı yatar. Tufan Gündüz’ünde belirttiği üzere Osmanlı Devleti zamanında İstanbul’un et ihtiyacının bir bölümünü, Bozulus Türkmenleri, Rumeli Yörükleri, Halep ve Yeni-İl Türkmenleri gibi konargöçerler, karşılamışlardır.⁵⁹²

Osmanlı Devletinin kuruluşuna âmil olan unsurlardan birisini teşkil eden konargöçer aşiretler yaşadıkları bölgelere göre, “Türkmen” veya “Yörük” olarak adlandırılmışlardır. Bu yapılan kavramlaştırmalar, yerleşilen bölgeye ve yüzyıla göre farklılaştığı gibi, aslında yerleşik veya konargöçer yaşam tarzından kaynaklanmaktadır. Hamilton’a göre 20. yüzyıl başlarında Anadolu’da yaşayan Türkmen ve Yörükler, göçebe ve yerleşik yaşam tarzı arasında geçişler yaşamıştır. Ona göre, Türkmenler, kış boyunca köylerde oturmakta, sürülerinin ürünleriyle geçinmekte ve nadiren toprak işlemektedir. Yazın çadırlarına taşınarak, sürülerini daha çok büyük, geniş ovalarda

⁵⁸⁹ İlhan Şahin, “Review of Recent Studies on the Nomads (Yuruks) in the Ottoman Empire”, *A Humanities and Social Science Review Asian Research Trends*, 7: 1997, p.130-152’den aktaran Erdal Aksoy, “Konar-Göçer Yörük Alt-Kültüründe Kadın Kimliği” *Osmanlıdan Cumhuriyete Yörükler ve Türkmenler*, içinde, Hayati Beşirli & İbrahim Erdal, (Ed.), Poenix Yayınları, Ankara, 2008, s.16

⁵⁹⁰ Orhonlu, 1963, s. 12.

⁵⁹¹ Orhonlu, *a.g.e.*, s. 12.

⁵⁹² Gündüz, 2015, s. 57.

otlatmışlardır. Öte yandan, meskûn yaşama geçmedikleri için kendilerini ait toprakları, evleri ve köyleri olmayan Yörükler kıvrımlı, tepeli alanlarda ince dallara sepet gibi örülmüş ve üzerine keçe ya da kilim atılmış kara çadırlarda yaşamaktaydılar.⁵⁹³

‘Türkmen’ tabiri, Orta Asya bozkır kültürüne bağlı olarak konargöçer yaşam süren Oğuz Türklerinin Müslüman olmalarıyla ortaya çıkmıştır. Mâverâünnehirli yerli Müslümanlar Müslüman Türkleri Müslüman olmayanlardan ayırmak için Oğuzlar Türklerinde böyle bir adlandırmaya gitmiştir. “Türkmen adı Oğuzlar hakkında umumiyetle XI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kullanılmaya başlanmıştır.” XII. yüzyılda Anadolu’da yaşayan Türkmenler 1146’da Bizans’a karşı Düzbel zaferini kazanarak köyler kurmaya ve metrûk köyleri iskâna açarak yerleşmeye başlamışlardır. Anadolu’da yaşayan Türkmen nüfusunun sayısı Türkistan ile Anadolu arasında kurulan göç kanalıyla sürekli artmıştır. “Şehirlerde yaşayan kozmopolit halk köylere yerleşen Türkmenler’e Türk diye hitap etmeye başlamıştır.”⁵⁹⁴

Görülen o ki Türkistanda tek boy halinde yaşayan Oğuz Türkleri 11. Yüzyıldan itibaren dini inanış ve yaşama tarzlarına etki eden sosyo-ekonomik farklılaşmalardan dolayı, yaşadıkları coğrafi merkanlar ve yaşama tarzlarına göre üç kategoride adlandırılmışlardır. Konargöçerliği terk ederek, köyler kuranlar ‘Türkmen’, şehirlere yerleşerek ziraat, ticaret gibi daha çok yerleşik halkın yaşama tarzına geçenler ‘Türk’; konargöçer yaşama dayalı yörükçülüğü devam ettirenler ise ‘Yörük’ olarak adlandırılmışlardır.⁵⁹⁵ Yaşama tarzlarında meydana gelen iktisadi değişiklikler nedeniyle konargöçerlikten gelen reayanın ödediği vergiler değişmiştir. Toplumsal yapı içinde konargöçer yaşamı terkedenler “Yörüklükten çıkmış” olarak kabul edilmiştir.⁵⁹⁶

Selçuklu Devletinin 1243 yılında Moğollarla yapmış olduğu Köseadağ savaşı sonrası yıkılma dönemine girmeye başlamasıyla birlikte Anadolu’da yoğun olarak faaliyete geçmeye başlayan Yörükler Selçuklular sonrası uç Türkmenlerinin Osmanlı devrindeki yerleşmemiş bakiyeleridir.⁵⁹⁷

⁵⁹³ Hamilton, Researches, Vol. 2, p. 220; aktaran Rudi Paul Lindner, *Nomads And Ottomans In Medieval Anatolia*, Research Institute for Inner Asian Studies Indiana University, Bloomington, 1983, p.90-91.

⁵⁹⁴ Faruk Sümer, “Türkmenler”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt.41, 2012, s.607-611

⁵⁹⁵ Osmanlılarda Yörük tabirinin bir etnik form veya yaşayış tarzından ileri gelen bir isim olmaktan ziyade bir hukukî tabir olduğuna hükmedilmektedir. Bkz. Salahaddin Çetintürk, “Osmanlı İmparatorluğunda Yörük Sınıfı ve Hukuki Statüleri”, *Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Dergisi*, Cilt.2, Sayı.1, 1943, s.109.

⁵⁹⁶ Çetintürk, 1943, s.113,114.

⁵⁹⁷ Demirtaş (Sümer), 1948, 583,584.

Osmanlı döneminde Anadolu’da yaşayan göçebe Türkmenler “Beğlik ve asâletin göçebelik ve Türkmenlikte olduğu, şehirlere yerleşenlerin ilinin ve boyunun belli olmayacağı, asalet ve şerâfetinin kalmıyacağı” düşüncesi ve kendilerinin yerleşik halktan asil oldukları inancıyla yerleşmeyi pek arzu etmemişlerdir. Bu isteksizlik sonraları Osmanlı Devletinin başına sorunlar açmış, devlet aşiretleri zorla iskân etmeğe çalışmış; yerleştirilenler bir müddet sonra yerlerini terk edip kaçmışlardır. Toprağa yerleşen Türkmenler zaman geçtikçe aşiret an’anelerini, boy, aşiret, oymak isimlerini unutmuşlardır. Yarı göçebe Sünnî ve Alevî Türkmenler bu ismi muhafaza etmişlerdir. Göçebeliğe devam edenler, yerleşik ve yarı göçebe Türkmenlerden kendilerini ayırdetmek için olsa gerek, Yörük adını almışlardır.⁵⁹⁸

9. Yerleşik Yaşamda Yörük Kültürünün Devamını Sağlamaya Yönelik Yapılanlar

9.1. Yörüklerde Örgütlenme ve Demokratik Katılım

Türkiye’de Yörükler tarafından kurulan ilk sivil toplum kuruluşu, 28.11.1984 tarihinde kurulan “*Karakoyunlu Yörükleri Yayla Yolu Yaptırma ve Yaşatma Derneği*”dir. Isparta Yenişarbademli ve Aksu ilçe sınırları dâhilinde kalan Anamas Çayır Yaylasının yolu yapıldıktan sonra dernek kültürel faaliyetler yapmak istemiştir. Fakat dernek tüzüğünün kültürel faaliyetlere izin vermemesi nedeniyle tüzükte bazı değişiklikler yapılarak derneğin adı “*Karakoyunlu Yörükleri Kültür Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği*” olarak değiştirilmiştir. Son olarakta 03.07.2015 tarihinde derneğin adı “*Karakoyunlu Yörükleri Derneği*” olarak değiştirilmiştir. Kuruluş tüzüğünde ve adında Yörüklere ve Yörük kültürüne sahip çıkarak onu yaşatma gayesiyle kurulan ilk Yörük Derneği ise 15 Temmuz 1993 tarihinde Afyonkarahisar’da kurulan “*Afyon Yörükler Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği*”dir.⁵⁹⁹

Ülkemizde 1990’lardan sonra Yörük aşiret, mahalle ve obalarından bazıları modernleşme süreci sonrası yaşanan dışa açılmalar ve kültürel değerlerde meydana gelen değişmelere istinaden yerleşim merkezlerinden ayrılarak ülke içinde farklı yerleşim yerlerine veya yurt dışına göç ederek oralarda yaşamaya başlayanların memleketleriyle olan bağlarının devamını sağlamak, birbirinden haberdar olmayan yeni

⁵⁹⁸ Eröz, 1966, s. 5.

⁵⁹⁹ Derneğin kurulmasında Davut Okyar ve Kamil Ay’ın çok büyük katkıları olmuştur. Davut Okyar, D.Y. 1958, Görüşme Tarihi: 03.08.2019.

nesillerin tanışmasını sağlayarak onları bir araya getirmek, birbirleriyle olan ilişkileri sıklaştırma ve geliştirme amacıyla sivil toplum kuruluşları kurmaya başlamışlardır.

Yörükler arasında sivil toplum örgütlenmesi 1994 yılında “**Antalya Yörükler Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği**”nin kurulmasıyla devam etmiş ve halen devam etmektedir. Yörüklerin sivil toplum örgütü çatısı altında yer almalarının nedenleri arasında;

1. Dernek üyeleri arasında yardımlaşma ve dayanışmayı güçlendirmek,
2. Birlik ve beraberliği sağlamak,
3. Yörük aşireti ve obaları arasında iletişim ve işbirliği sağlamak.
4. Yörük- Türkmen kültürünün yaşatılması için sürdürülebilir kültür aktarımı olarak Yörük şenliklerini tertiplemek,
5. Sınırlı da olsa yoksul öğrencilere burs vermek ve ihtiyaç sahibi kişilere yardım etmek şeklinde sayılabilir.

Yörük-Türkmen aşiret, mahalle ve obaları tarafından kurulan sivil toplum örgütleriyle, yeni nesillere -en azından- Yörüklük-Türkmenlik ve aşiret bilinci kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bunun için Yörük-Türkmenler, 328 Dernek⁶⁰⁰, 21 Federasyon, 2 Konfederasyon, 1 Vakıf, 08.02.2016 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararıyla 1 Birlik kurmuşlardır. Yörükler oluşturdukları STK’lar aracılığıyla bilimsel platformlarda konferans, sempozyum ve çalıştaylar tertip etmektedir. Ayrıca çeşitli yörelerde şöenler düzenleyerek Yörükler arası ilişkileri ve genç kuşaklar arasındaki tanışıklığı ve Yörüklük bilincini oluşturmaya çalışmaktadırlar.

9.2. Yörük Şöenleri (Toylar)

Yörük-Türkmen kültürünün yüzlerce yıllık tarihinde Yörük şöenleri (toylar) kuşaktan kuşağa aktarılan önemli bir kültürel mirastır. Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in babası Ertuğrul Gazi, Oğuzların Kayı boyuna mensuptur. Batı Anadolu’da Anadolu Selçukluları’na bağlı bir uç beyi olarak faaliyetlerini sürdüren Ertuğrul Gazi 1279 yılına gelindiğinde oldukça yaşlanmıştır. Bu nedenle aşiretinin idaresini oğlu Osman Bey'e bırakmıştır. Birkaç yıl sonrada (Ö.1281) vefat etmiştir. Kayı aşiretine mensup olanlar ve özellikle Karakeçili aşireti Ertuğrul Gazi'nin ölümünden

⁶⁰⁰ İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı’nın Temmuz 2019 verilerine göre Yörük-Türkmen kimliğiyle kurulan dernekleri ve federasyonları kapsamaktadır. Yörük-Türkmen adıyla kurulmayan fakat bu kültüre hizmet eden dernek ve federasyonlarla birlikte bu sayı oldukça fazladır. Dernek sayıları yeni açılan ve faaliyetini sonlandıran dernekler bulunması nedeniyle sürekli değişim göstermektedir.

sonra onun türbesini manevi bir ziyaret yeri haline getirmişler ve yıllarca burayı ziyaret ederek şölenler tertipleyerek, kendilerine ve gelen misafirlere ikramda bulunmuşlar, cirit, güreş gibi milli oyunlarla atalarını anmışlardır.⁶⁰¹

Bilinen en eski Yörük şenliği olan “Ertuğrul Gazi’yi Anma ve Söğüt Şenlikleri”nin 2019 yılında 738.si kutlanmıştır.⁶⁰² Ertuğrul Gazi’yi Anma ve Söğüt Şenlikleri, Osmanlı İmparatorluğu zamanında 1890 yıllarında Ekim ayının ortalarında kutlanırken Cumhuriyet Türkiye’sinde 1950’lerden itibaren her yıl Eylül ayında düzenlenmektedir.⁶⁰³ Şölene yerel halkın yanı sıra, Türkiye’nin çeşitli illerinden gelen Yörük-Türkmen derneklerinin temsilcileri ile Yörükler katılmaktadır.

Yörük şölenleri (toylar) ülkemizin çeşitli coğrafi bölgelerine yayılmış olan Yörük-Türkmen’lerden ekonomik durumu iyi hayırsever iş insanları, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler ile Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın maddi-manevi katkıları sayesinde düzenlenmektedir.⁶⁰⁴

Cumhuriyet Türkiye’sinde ilk Yörük şöleni –kapsamlı olarak- Afyonkarahisar Sinanpaşa İlçesi Çatkuyu Köyünde 11 Temmuz 1993 tarihinde yapılmıştır. Yeminli Mali Müşavir Kamil Ay bu şölende Türkiye’nin ilk “Yörük Beyi” olarak seçilmiştir.⁶⁰⁵ Daha sonraki yıllarda Yörük aşiret, mahalle ve obaları arasında Yörük şölenleri tertip edilmeye başlanmıştır. Bu şölenlerden bazıları sistemli, düzenli oluşu, tertip eden Yörüklerin şölene sahip çıkarak bir kültür aktarım ortamı sağlaması sayesinde geleneksel hale gelmiştir.

2010’lara kadar düzenlenen Yörük şölenleri, kırsal kalkınmaya ve alternatif turizme katkı sağlayabilir, Yörük-Türkmen örf ve adetlerinin daha geniş kitlelere tanıtılması ile bu kültürel miras değerinin gelecek nesillere kültür erozyonuna uğramamış şekilde aktarılmasına hizmet edebilirdi. Fakat Yörükler tarafından düzenlenen şenlik sayısının artması ve bölgeler arası organizasyon diyalogu kurulamaması nedeniyle günümüz şölenlerinde bazı sorunlar ortaya çıkmıştır.⁶⁰⁶

⁶⁰¹ Fahamettin Başar, “Ertuğrul Gazi”, *İslam Ansiklopedisi*, C.11, T.D.V., İstanbul, 1995, s.314.

⁶⁰² <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/738-sogut-ertugrul-gazi-yi-anma-ve-yoruk-senlikleri-yapildi/1576046> (08.09.2019).

⁶⁰³ Rudi Paul Lindner, *Osmanlı Tarih Öncesi*, Çev. Ayda Arel, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2008, s.54,55, 66.

⁶⁰⁴ Fatih Uslu & Şakir Fural, Yörük Türkmen Toylarının Sosyo – Kültürel Önemi Ve Alternatif Turizme Kaynaklık Edebilecek Geleneksel Özellikleri, *International Journal of Social Science*, Number: 64, Winter III 2017, p.341.

⁶⁰⁵ Davut Okyar, D.Y. 1958, Görüşme Tarihi: 03.08.2019.

⁶⁰⁶ Uslu & Fural, *a.g.e.*, s. 344.

9.3. Kültürel Hafıza ve Yörük Müzeleri

Ülkemizde Yörük-Türkmen kültürünün gelecek kuşaklara aktarılması/tanıtılması amacıyla ilk zamanlarda çoğunluğu gönüllü bireysel girişimciler tarafından Yörük-Türkmen evi adı altında kurulan Yörük-Türkmen müzeleri son yıllarda başta Yörüklerle ilgili sivil toplum kuruluşları ile kamu kuruluşlarınca tamamen ya da kısmen desteklenmek suretiyle de yapılmaktadır.

Kurulan bu müzelerde konargöçer, yarı-konargöçer ve yerleşik yaşamda Yörükler tarafından kullanılan her türlü somut kültürel miras sergilenmektedir. Yani Yörüklerin yaşam mekânları olan kara çadır, Yörüklerde sosyal hayat, dokumacılık ve el sanatları, mutfak kültürü, tarım ve hayvancılık konularında tanıtımlar yapılmaktadır. Kurulan en önemli Yörük-Türkmen Müzeleri:

1. İlk Yörük müzesi 1986 yılında Orman Mühendisi Kutsal İyicil tarafından Kemer Küçükburunda “Folklorik Yörük Parkı Yaşayan Açık Hava Folklor Müzesi” adı altında kurulmuştur.⁶⁰⁷

2. İkinci Yörük müzesi, 1989 yılında Kerimoğlu lakaplı İsmail Uzunoğlu tarafından Muğla Fethiye Foça Mahallesinde yaklaşık 25 yılda atalarının kullandığı malzemeleri toplayarak oluşturduğu koleksiyonu sergilemesiyle kurulmuştur. Müzesinde konargöçer Yörük kültürüyle ilgili yaklaşık 10 bin eser sergileyen Uzunoğlu, Yörüklerin yayla göçlerini ve yerleşik hayata geçişlerini maketlerle canlandırmıştır.⁶⁰⁸

3. Üçüncü Yörük müzesi ise 1991 yılında müze mevzuatından kaynaklanan nedenlerden dolayı Balıkesir Edremit Tahtakuşlar Köyünde Alibey Kudar tarafından "Tahtakuşlar Köyü Özel Etnografya Galerisi" adı altında kurulmuştur. Müzede Orta Asyadan günümüze Yörük-Türkmen-Tahtacı kültürüne ait kültür unsurları sergilenmektedir. Müze, UNESCO tarafından 1994 yılında kültür ödülüne layık görülmüştür.⁶⁰⁹

4. 2005 yılında Enver Yalçın tarafından Fethiye Kargı'da Yörük Müzesi kurulmuştur.

⁶⁰⁷ <http://yorukparki.com.tr/hakkinda2.html> (02.08.2019).

⁶⁰⁸ <http://www.hurriyet.com.tr/muzelik-yoruk-esyalari-37039460> Haber Tarihi: 14.01.2015, (01.08.2019).

⁶⁰⁹ <http://www.etnografya-galerisi.com/TR/galerisi/giris-tr.html> , <https://www.pirha.net/tahtaci-turkmen-alevi-kulturu-bu-muzede-can-buldu-70-ulkeden-ziyaretci-var-video-116939.html/13/04/2018/> Haber Tarihi: 13.04.2019, (01.08.2019).

5. 2008 yılında Ramazan Kıvrak tarafından Fethiye Karaçulha'da Yörük müzesi kurulmuştur.⁶¹⁰

6. 2008 yılında Kumluca Belediyesi tarafından Kale-kule'de yerel müze kurularak burada Yörük kültürü ve yöresel kültür öğeleri sergilenmeye başlamıştır.⁶¹¹

7. 2010 yılında Muğla ili Köyceğiz ilçesine bağlı Çandır Mahallesi'nde yaşayan Mehmet Varol 32 yıl boyunca Anadolu'daki Yörük aşiret ve obalarından temin ettiği kültür unsurlarını evinin önüne kurduğu kara çadırdaki müze olarak sergilemeye başlamıştır. Varol'un kişisel müzesi 2010 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkililerince incelenerek özel koleksiyon belgesi verilmiştir.⁶¹²

8. 2012 yılında Alanya İncekumda araştırmacı yazar Avukat İsmail Yıldız tarafından "İncekum Kervansaray ve Yörük Müzesi" açılmıştır.⁶¹³

9. 2014 yılında Burdur Gölhisar'da Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA), Gölhisar Halk Eğitim Merkezi, Gölhisar Belediyesi ve Gölhisar Kaymakamlığının ortaklaşa yaptıkları işbirliği çalışması neticesinde "Muallim Mustafa Sırrı Özkan Kültür Evi" hizmete açılmıştır. Kültür evinde Özkan ailesinin altı nesil kullandığı eşya ve gereçler ile yörede oluşturulan Yörük-Türkmen kültürüne ait maddi kültür unsurları sergilenmektedir.⁶¹⁴

10. 2015 yılında Tarsus'ta Dr. Halil Atılğan tarafından Halil Atılğan Toroslar Yörük Müzesi Mersin'in Tarsus ilçesi İncirgediği Mahallesi'nde açılmıştır.⁶¹⁵

11. 2016 yılında Isparta Senirkent Akkeçili Köyünde, STK ve BAKA Proje desteği kapsamında Yörük Evi Müzesi yapılmıştır.⁶¹⁶

12. 2016 yılında Kaş Yörük-Türkmen Derneği tarafından Kaş Yörük Müzesi açılmıştır. Müzede sergilenen eserler Kaş Gömbe Köyünden Hüseyin Çilenger'in bağışından müteşekkildir.⁶¹⁷

⁶¹⁰ Ramazan Kıvrak D.Y. 1961, Görüşme Tarihi: 02.08.2019.

⁶¹¹ <http://gozdegurer.blogspot.com/2010/05/> (01.08.2019).

⁶¹² <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/evinin-bahcesine-yoruk-muzesi-kurdu/1096083#> Haber Tarihi: 22.03.2018, (01.08.2019).

⁶¹³ <https://www.altso.org.tr/en/genel/yoruk-muzesi-acildi/> Haber Tarihi: 18.06.2012, (01.08.2019). Müze yerli ve yabancı turistlerden yeterli ilgiyi görmediği için bir süre sonra kapatılmıştır.

⁶¹⁴ <http://www.milliyet.com.tr/kurtulmus-golhisar-da-toplu-acilis-torenine-burdur-yerelhaber-430006/> Haber Tarihi: 17.10.2014; <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/burdur/gezilecek-yer/muallim-mustafa-sirri-ozkan-kultur-evi> , <https://www.facebook.com/G%C3%B6lhisar-Muallim-S%C4%B1rr%C4%B1-%C3%96zkan-K%C3%BClt%C3%BCrevi-1442290532740143/> (04.08.2019).

⁶¹⁵ <http://www.milliyet.com.tr/halil-atilgan-toroslar-yoruk-muzesi-mersin-yerelhaber-785025/> Haber Tarihi: 14.05.2015, (01.08.2019).

⁶¹⁶ <https://www.akkeçili.com/yoruk-evi-muzesi/> Haber Tarihi: 28.01.2018, (01.08.2019).

13. 2017 yılında “Özel Yörük Müzesi” Antalya Manavgat Evrenseki’de Antalya Büyükşehir Belediyesi’nin öncülüğünde yapılarak ziyaretçilere açılmıştır.⁶¹⁸ Yörük kültürüne dair merak edilen her şeyi görebilecekleri *Özel Yörük Müzesi* açık hava sergi alanında üç tip Yörük çadırı da sergilenmektedir. Müze, içerik olarak şu ana kadar yapılan en iyi Yörük müzesi olma özelliğini taşımaktadır.

14. 2019 yılında Erdemli Belediyesi tarafından Yörük tarihini yaşatmak amacıyla “Erdemli Belediyesi Yörük Müzesi” kurulmuştur.⁶¹⁹

15. 2019 yılında Mersin Erdemli Esenpınar İlkokulunda Sınıf Öğretmeni olarak görevli Yusuf Sevinç’in yürüttüğü “Geçmişini Bilen, Geleceğini Projelendiren Nesiller” isimli projesi kapsamında Yörük müzesi açılmıştır.⁶²⁰

Yörük kültürünün yaşatılması, sonraki kuşaklara aktarılması ve tanıtılmasında Yörükler tarafından kurulan STK’lar, şölenler ve müzeler oldukça önemlidir. İlgili kuruluş, etkinlik ve yapılar, Yörük kültürel yapısını asli unurlarıyla muhafaza ettikleri, sürece kültürün yaşama ve yaşatılmasında ki işlevselliklerini sürdürmüş olacaktırlar.

⁶¹⁷ <http://www.milliyet.com.tr/kas-ta-yoruk-muzesi-acildi-antalya-yerelhaber-1734914/> Haber Tarihi: 25.12.2016, (01.08.2019); Ramazan Kıvrak ile 02.08.2019 tarihinde yapılan görüşme.

⁶¹⁸ <http://www.hurriyet.com.tr/buyuksehir-manavgatta-yoruk-muzesi-acti-40555247> Haber Tarihi: 19.07.2019, <https://yorukmuzesi.org/ozel-yoruk-muzesi/> (01.08.2019)

⁶¹⁹ <https://www.haberturk.com/mersin-haberleri/66983947-erdemlide-yoruk-tarihi-yasatiliyor> Haber Tarihi: 20.02.2019, (01.08.2019)

⁶²⁰ <http://erdemli.meb.gov.tr/www/esenpinar-ilkokulunda-yoruk-muzesi-ve-zeka-sporlari-ve-oyunlari-atolyesi-acildi/icerik/386> Haber Tarihi: 03.05.2019

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖRÜK YAŞAMINDA TOPLUMSAL DEĞİŞİM SÜREÇLERİ (BATI AKDENİZ UYGULAMASI)

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

1.1. Araştırmanın Konusu

Bu araştırmanın konusu, Orta Asya bozkır kültürünün kültürel mirası üzerine Batı Akdeniz Bölgesinde hayatlarını sürdüren, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yaşantılarının esasını yarı-konargöçer yaşam içinde küçükbaş hayvancılık ile tarım ekonomisi oluşturan Yörükler ile şehre göç ederek şehir hayatı yaşayan Yörüklerdir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışma Türkiye’de en fazla konargöçer nüfusun yaşadığı yerlerden⁶²¹ biri olan Batı Akdeniz Bölgesinde -Isparta, Burdur, Antalya- yaşayan Yörüklerin, göçerlik durumları, sosyo-demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri, aile yapıları ile birlikte şehre göç halleri, şehir kültürüyle bütünleşme durumları ve buna bağlı olarak sosyal hayata katılımları da ortaya konulmak suretiyle, konargöçerlikten moderniteye uzanan yaşam sürecine dair sosyo-kültürel özelliklerinin çözümlenmesi amaçlanmıştır.

Konuyla ilgili yapılan benzer araştırmalarda nitel ve nicel sosyolojik araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı Yörükleri bütün olarak kapsayan ve konargöçerlikten moderniteye uzanan yaşama tarzlarında meydana gelen değişikliği ortaya koyan karşılaştırmalı bir alan araştırması henüz yapılmamıştır. Araştırma kırsal yaşam süren Yörüklerin kentsel yaşama geçişlerini ve şehre adaptasyonlarında karşılaştıkları sorunlar ve onlarla başa etme stratejilerini ortaya koyması açısından ilgili sahada yapılmış tek karşılaştırmalı çalışma olması açısından büyük önem arz etmektedir.

Bu çalışmada, konargöçer Yörük-Türkmen halkıyla ilgili detaylı bir literatür taraması yapılarak, konu saha araştırma verileriyle desteklenmiştir. Bu çerçevede araştırma, Batı Akdeniz Bölgesinde köyde/mahallede kırsal yaşam sürenler ile şehre göç ederek orada modern yaşam süren Yörüklerin geçmiş yaşantılarının modernleşme sürecine bağlı olarak sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik açıdan nasıl bir değişim geçirdiğini gösterdiğinden Yörüklerin kültür değişmelerini ve değişmeye etki eden faktörlerin geleneksel ve modern yaşama tarzlarındaki değişimleri bilimsel bir bakış

⁶²¹ Kemal Güngör (1941), Mehmet Eröz (1991)’ün yaptığı araştırmalara istinaden.

açısıyla ortaya koyduğundan bu alanda önemli bir bilgi açığını kapatacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Varsayımları

1. Batı Akdeniz Bölgesi yarı-konargöçer Yörük kültürü, tarihsel olarak Orta Asya Türk kültürünün zaman içinde değişikliğe uğramış halidir.
2. Yörükler 1950'lere kadar aşiret halinde örgütlenerek, cemaat dayanışması sergilemişlerdir.
3. Yarı-konargöçer yaşam süren Yörüklerde geleneksel geniş aileden çekirdek aileye doğru bir değişim vardır.
4. Konargöçer yaşam süren Yörük aşiretlerinde yaygın olarak görülen endogami tarzı evliliklerin yerini yarı-konargöçer ve yerleşik yaşama geçişle birlikte ortaya çıkan dışa açılmalar nedeniyle egzogami türü evlilikler almaktadır.
5. Günümüz Yörüklerinde aşiret yapısı ve bilinci giderek azalmaktadır.
6. Yörükler yerleşik hayata geçerken genellikle konargöçer hayatı devam ettirebilecekleri yerleri tercih ederler.
7. Günümüz Yörükleri günlük yaşamlarında her geçen gün geleneksel kültürlerinden uzaklaşarak modernizmin maddi ve manevi kültürel değerlerini içselleştirmektedirler.
8. Modernite sürecine dâhil olan konargöçerler kaybolmakta olan kimliklerini ve sosyal değerlerini yeni kuşaklara aktarmakta zorlanmaktadır.
9. Yörükler arasında genç kuşaklar şehrin kültürel, ekonomik, sosyal hayatına ilk kuşak şehre yerleşenlere göre daha iyi adapte olmaktadır.

1.4. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu araştırmanın alan bulgularının toplandığı araştırma sahası Batı Akdeniz Bölgesidir. Araştırmanın kır ayağı; Isparta, Burdur ve Antalya'nın köy ve mahallelerinde kırsal yaşam içinde yarı-konargöçer ve yerleşik yaşam süren Yörükler ile; araştırmanın şehir ayağı ise Isparta, Burdur ve Antalya il merkezleri ve Isparta'nın Şarkıkaraağaç, Antalya'nın Alanya, Manavgat ve Serik ilçe merkezlerinde şehir hayatı yaşayan Yörükler ile sınırlıdır.

Araştırmanın kırsal boyutu; çoğunlukla Cumhuriyetin ilanından sonra yerleşik ve yarı-konargöçer yaşayan Yörüklere ev sahipliği yapan Isparta ilinde 10 Köy, Burdur

İlinde 8 Köy ve Antalya ilinde 23 mahalle ve iki ilçe merkezi olmak üzere 43 farklı yerleşim yeriyle sınırlıdır.

Kırsal yaşam sürenlerin sürekli yaşadıkları yerler aşağıdaki şekildedir:

Isparta'nın Eğirdir Akpınar Köyü, Gelendost Keçili Köyü, Senirkent Akkeçili Köyü, Sütçüler Ayvalıpınar Köyü, Şarkıkaraağaç Karayaka, Gedikli, Sarıkaya ile Yeniköy köyleri; Yalvaç Aşağıtirtar ve Yukarıtirtar köyleriyle; Burdur'un Altınyayla Ballık ve Kızılyaka Köyü, Bucak Kızıllı Köyü, Burdur Merkeze bağlı Aziziye, Çallıca, Kapaklı, Kocapınar ve Kökez köyleriyle; Antalya'nın Aksu Merkez ve Karaöz mahallesi, Alanya Çakallar ve Okurcalar mahalleleri, Döşemealtı Akkoç mahallesi, Elmalı Büyüksöğle ve Çukurelma mahalleleri, Korkuteli Bayatbademleri ve Esenyurt mahalleleri, Kumluca Erentepe ve Yazır mahalleleri, Manavgat Çolaklı ve Saraçlı mahalleleri, Serik Abdurrahmanlar, Akçapınar, Bilginler, Deniztepesi, Gebiz, Kadriye, Karadayı, Kayaburnu, Kozaağaç, Sariabalı, Serik Merkez, Tekkeköy ve Yukarıkocayatak mahalleleriyle sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri

Bilimsel araştırma yöntemi, araştırmanın amacını gerçekleştirebilmek için araştırmacı tarafından kullanılan genel yaklaşımdır. Araştırma tekniği ise, araştırma yönteminin gerçekleştirilebilmesi için araştırmada kullanılan bilgi toplama araçlarıdır. Bir araştırmada belirlenen yöntem çerçevesinde bir ya da daha çok veri toplama tekniği kullanılabilir.⁶²²

Sosyolojik araştırmalarda araştırmanın amacına uygun olarak nicel ve nitel araştırma yöntemleri tercih edilmektedir. Nicel araştırma yöntemlerinde veri toplama aracı olarak kullanılan anket ile sahadan objektif veriler toplanabilir. “Ancak klâsik metotların organik ve rasyonel tahlillerine karşılık nicel metotların mekanik ve yüzeysel çözümlemelere yer vermesi, bu metodun mahzurlu tarafıdır”.⁶²³ Araştırmacı nicel araştırmalarda, analiz edeceği verilerin sayı ve rakamlarla ifade edilebilir olmasını ister. Elde edilen veriler bazen nitel de olabilir. Bu durumda araştırmacı bu verilere nicel semboller atamak suretiyle, verilerin istatistik metot ve tekniklerle analizlerinin yapılabilirliğini sağlar. Ancak bu uygulama sosyal olay ve olguları derinliğini yüzeysel

⁶²² Orhan Türkdoğan, *Bilimsel Değerlendirme ve Araştırma Metodolojisi*, 2. Baskı, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1995, s.167.

⁶²³ Zeki Arslantürk & E. Hamit Arslantürk, *a.g.e.*, s.82

hale getirir ve ilişkilerin derinlemesine kavranmasına engel olabilir. Nicel araştırmalar araştırma sahasında mekanik bir ilişkinin açıklamasını verirken, nitel yöntem anlamayı öne çıkarmaktadır.⁶²⁴

Nicel araştırmacılar doğrusal bir yol seçer ve objektifliği vurgular. Açık, standartlaştırılmış prosedürler ve nedensel bir açıklama kullanmaları olasılığı daha yüksektir. Kullandıkları değişkenler ve hipotezler dili, pozitivist bir geleneğe dayalı olan bilimin pek çok alanında bulunur. Süreç çoğunlukla tümdengelimlidir.⁶²⁵

Nicel araştırma tekniklerinde, aşırı derecede sistemleştirilmiş görüşme cetvellerine başvurulduğu için görüşmeciye kendi duygu ve düşüncelerini ifade etme imkânı tanınmamaktadır. Buradaki amaç soruların ve cevapların standartlaştırılmasıdır. Fakat nicel görüşmede standartlaştırma uğruna araştırmadan elde edilebilecek derin bilgiler gözden kaçırılır. Nicel ve nitel araştırmalarda ortaya çıkan bu sakıncaları gidermek için yeni bir araştırma yöntemi olarak araştırmada standartlaştırmayı sağlamak öte yandan görüşülenin konuyla ilgili bilgi derinliğine ulaşmak için nicel ve nitel görüşme tekniği geliştirilmiştir.⁶²⁶

Nitel araştırmalarda farklı kişilere aynı soruları sorarak araştırma verilerinin güvenilirliği de teyit edilir. Bu tip görüşmelerde görüşmecinin görüşülenle olan iletişim becerisi oldukça önemlidir. “*Şöyle ki, görüşmecinin konuşma, sohbet etme becerisine, formel, standartlaşmış görüşmelere kıyasla daha çok bağlıdır. Sohbet tarzı görüşmelerde, görüşmeci farklı ortamlardaki kişilerle kolayca etkileşime girebilir; yeni sorular oluşturabilir, çok daha derin bir içe bakış geliştirebilir.*”⁶²⁷ Araştırma etiği bağlamında derinlemesine sohbet tarzı görüşmelerde bazı sorunlarla karşılaşmakta mümkündür. Bu görüşmede bazen görüşmeci araştırmacının kimliğinden ve amacından kuşku duyduğu zaman konuyla ilgili eksik veya hatalı bilgiler vermesi muhtemeldir. Ayrıca araştırma esnasında görüşülenin güveni tam kazanılır görüşmeci uygun soru sorma tarzı, görüşülenle dostane ve güvenilir bir iletişimin kurulması sonucunda bazen toplanan verilerde görüşülenin rızası olmadan alınmış mahrem bilgilerde bulunabilir.

⁶²⁴ A.g.e., s, 83.

⁶²⁵ W. Lawrance Neuman, *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*, Yayın Odası, C.1., İstanbul, 2010, s.260.

⁶²⁶ Muzaffer Sencer & Yakut Sencer, *Toplumsal Araştırmalarda Yöntembilim*, Ankara, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No:172, 1978, s. 205.

⁶²⁷ Belkıs Kümbetoğlu, *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, İstanbul, Bağlam Yayıncılık, 2. Basım, 2008, s. 74.

Bu nedenle, görüşmeci sohbet ortamının mümkün olduğunca incelediği konu etrafında gelişmesini sağlamalı, görüşülen kişinin araştırmanın başında verdiği izin ve onay kötüye kullanılmamalıdır. Görüşmeci etik kurallara uymalı, ama aynı zamanda görüşülen kişi ile arasına çok mesafe koyan bir tutumdan kaçınmaya çalışmalıdır. Görüşme sürecinin kontrolü, görüşmenin bir sohbetten çok, resmileşmiş ortamda adeta bir işe dönüşmesini engellemeyi de kapsamalıdır.⁶²⁸

Bu araştırmada, sosyal bilimler alanında sık olarak kullanılmaya başlanan nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı “*karma yöntem*” tercih edilmiştir. Araştırmada öncelikle araştırmanın nicel boyutu sonra da bu nicel verilerin analizinden hareketle nitel boyutu düzenlenmiştir. John W. Creswell, bu tasarımı “*açıklayıcı sıralı karma yöntem deseni*” (*Explanatory Sequential Mixed Methods Design*) olarak tanımlar. Ona göre bu yaklaşım iki aşamadan meydana gelir. Araştırmacı tarafından birinci aşamada nicel veriler toplanıp analiz edilmekte ve daha sonra da bu bulgular kullanılarak ikinci aşamaya geçilmektedir. Bu aşamada, desenin amacı olan, nicel bulguları daha detaylı bir şekilde açıklamak için nitel veriler kullanılmaktadır.⁶²⁹

Araştırmada karma yöntemin kullanılmasının sebepleri ise evrenin çok büyük olması, evrende tam sayım yapılamaması nedeniyle örneklemin belirlenememesi ve konunun karşılaştırmalı (kır-kent) boyutlarının olmasıdır. Bu araştırma nicel ve nitel yöntemin birlikte kullanıldığı bir alan araştırmasıdır. Alan araştırmasında araştırmacı içinde yaşadığı toplumun sosyal ve maddi kültürel çevresi içine inerek insanların neler yaptığı, nasıl yaşadıklarıyla ilgili onların doğal ortamlarında bilgiler toplar.⁶³⁰ Bu sayede olabildiğince objektif ve tepkimesiz bir araştırma yapar.

Alan Araştırması dört basamaktan oluşur:

- a) Sorunların belirlenmesi,
- b) Alanla ilişkiye geçilmesi,
- c) Materyal toplanması,
- d) Yorumlanması.⁶³¹

Araştırma evrenin tam sayımı mümkün olmadığı için örneklem kartopu örnekleme tekniğiyle belirlenmiştir. Kartopu örnekleme tekniğinde araştırmaya başlanıldığında bilinen bir birimden bilinmeyen birimlere ulaşılır. Yeter sayıda (temsil

⁶²⁸ Kümbetoğlu, *a.g.e.*, s. 74.

⁶²⁹ John W. Creswell, *Research Design Qualitative, Quantitative, and Mixed Method Approaches*, 4. Edition, SAGE Publications, London, 2014, p.224.

⁶³⁰ Philipp Mayring, *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş*, Çev. Adnan Gümüş & M.Sezai Durgun, Baki Kitabevi, Adana, 2000, s. 44.

⁶³¹ Mayring, *a.g.e.*, s. 45.

gücüne sahip) birimlerle anket, mülakatlar yapılarak konuyla ilgili bilgiler toplanır. Başka bir ifadeyle kartopu örnekleme tekniği, araştırılan konun yetkinliğine sahip olan tek bir bireyden yola çıkılarak aşama aşama konuyla ilgili bilgi sahibi olan çok birime ulaşma yöntemidir.⁶³²

1.6.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini ve örneklem grubunu belirlemek için Isparta, Burdur ve Antalya’da yer alan İl Tarım Hayvancılık Müdürlüğüne, İl Orman Müdürlüğüne, İl Jandarma Komutanlığına Sosyal Bilimler Enstitüsü aracılığıyla ilgili yazılar yazılmış ve bu illerde konargöçer bir yaşam süren Yörüklerin yaşadıkları yerler ile sayıları hakkında bilgi istenmiş fakat adı geçen kurumlardan konuyla ilgili yeterli bir cevap alınamamıştır.

Antalya, Isparta ve Burdur il merkezleri ve bunlara bağlı ilçeler ile onların köy ve mahallelerinde yaşayan konargöçer kökenli nüfusun kesin sayısı bilinmediği için araştırmada örneklem hesaplanamamıştır. Nitel araştırma yönteminden kartopu örnekleme seçimi ile katılımcılar tespit edilerek onlarla birebir görüşme ve gözlem yapılmış ayrıca katılımcıların izni dâhilinde ses ve video kayıtları ile fotoğraf çekimleri yapılmıştır.

Araştırma evreninde kırsal alan ve şehir merkezlerindeki konargöçer kökenli Yörük nüfusunun tam sayısını belirlemek mümkün olmadığından Batı Akdeniz Bölgesinde, özellikle Cumhuriyetin ilanından sonra yerleşik hayata geçen Yörüklerin kurmuş olduğu köyler Toroslar Yörük Türkmen Federasyonu ile yapılan istişare sonrasında belirlenerek araştırmanın kır örnekleme belirlenmiştir. Şehir ayağında da aynı şekilde federasyonun desteği alınmış Antalya, Isparta ve Burdur’da faaliyet gösteren Yörük-Türkmen dernekleriyle irtibata geçilmiş ve şehre göç eden konargöçer kökenli Yörüklere ulaşılmıştır. Araştırmanın her iki safhasındaki örneklem grubu kartopu örnekleme tekniğiyle belirlenmiştir. Böylece 90 köyde yaşayan ve yarı-konargöçerliği sürdüren, 90 şehirde yerleşik yaşam süren olmak üzere 180 Yörük birey ile görüşülmüştür. Kartopu örneklemesinde bilgi aktarıcılarının konuyla ilgili yeterli bilgiye sahip oldukları bilindiğinden onlarla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirlik ve geçerliliği böylece yüksek tutulmaya çalışılmıştır.

⁶³² Arslantürk & Arslantürk, *a.g.e.*, s. 117.

1.7.Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada konuyla ilgili en iyi veriyi toplamaya yönelik nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin veri toplama teknikleri kullanılmıştır. Elde edilen nitel ve nicel veriler eşliğinde bir durum çalışması ortaya konulmuştur. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği uygulanmıştır. Görüşmede yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve açık uçlu sorulardan -köyde yaşayanlar için 109, şehirde yaşayanlar için 129 soru- oluşan görüşme formu 25 Ağustos 2013 - 02 Eylül 2015 tarihleri arasında uygulanmıştır. Araştırmamız esnasında görüşmeler emik bir bakış açısıyla yapıldığı için görüşülenlerle empati kurmak daha kolay olmuştur. Başarılı bir derinlemesine görüşme için sorular açık ve anlaşılır şekilde sırayla basitten karmaşığa doğru sorulmuştur.

Araştırma konusu olan Yörüklerin Türk toplum yapısı içindeki yerlerinin, işlevlerinin ve sayılarının tam olarak bilinmemesi; ayrıca Yörük kültürünün maddi-manevi değerlerinin her geçen gün kaybolan bir kültürel miras olması nedeniyle araştırmada katılımcılar nitel araştırma yönteminden kartopu örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Böylece, araştırmada nitel yöntemle belirlenen katılımcıların nicel verilerinin güvenilirlik ve geçerliliğinin çok yüksek düzeyde olması sağlanmıştır.

Ayrıca araştırmacının Honamlı Aşireti Ötönlü Mahallesinden olması araştırmaya emik bir bakış açısıyla bakmasını sağlarken konuya duyulan ilgiyi artırmış; araştırmanın istatistiksel bilgilerinin toplandığı görüşme formlarının uygulandığı zaman diliminin dışında farklı tarihlerde Yörük kültürüne hâkim kişilerce yapılan görüşmelerden elde edilen nitel verilerle de araştırma desteklenerek geniş kapsamlı bir çalışmaya dönüştürölmüştür. Görüşme formu doldurulurken görüşme katılımcıların rızasına bağılı olarak kamera/ses kaydı yapılmış ya da fotoğraf çekilmiştir. Görüşme yaparken ortamın mümkün olduğunca doğal olmasına özen gösterilmiştir.

Görüşmeler sıcak, samimi, güven verici bir ortamda yürütölmeye çalışılmıştır. Görüşmeler esnasında ortamda bulunan aile fertleri ya da diğlerlerinin görüşleri de zaman zaman değerlendirilmiş böylece açık uçlu sorularda karşılaşılabilecek bilgi eksiklikleri ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Görüşme esnasında bazen küçük müdahaleler yapılarak görüşme ana konu çerçevesinde sürdürölmüştür.

Görüşme forumlarından elde edilen veriler -açık uçlu olanlar kategorileştirilerek- sosyal bilimler için istatistiksel analiz programına (SPSS) aktarılmıştır. SPSS’de araştırmadan elde edilen verilerin çözümlenmesinde önce düz

tablolar yapılmıştır. Değişkenlerin örneklem içindeki yüzde dağılımları elde edilmiş ve örneklem genel özellikleri elde edilen ortak verilerle karşılaştırmalı ya da tek yönlü tablolar halinde sunulmuştur. Düz tablolarda merkezi eğilim ölçülerinden mean ve mode değerleri istatistik programı yardımıyla elde edilmiştir.

Saha çalışması sırasında yapılan gözlemlerden elde edilen bilgiler kısa notlar haline getirilmiş, görüşülenin izni dâhilinde yapılan mülakatlar ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş, katılımcının ve ortamın -aktarılan bilgileri doğrulaması açısından- fotoğrafları çekilerek belgelendirme işlemi yapılmıştır. Görüşülenler kartopu örneklemeyle seçildikleri için verilen cevapların güvenilirlik ve geçerliliği yüksektir.

Yörüklerle ilgili yapılan bu alan araştırması ülkemizde Batı Akdeniz Bölgesinde kırsal yaşam süren ve şehirde yaşayan Yörüklerin kültürel ve toplumsal değişim süreçlerini karşılaştırmalı olarak ele almasından dolayı alanında bir ilktir. Elde edilen verilerden oluşturulan düz tabloların karşılaştırılması sayesinde Batı Akdeniz Bölgesi'nde köyde ve yarı-konargöçer yaşayan Yörükler ile şehirde yaşayanlar arasında meydana gelen sosyolojik değişimin boyutları ortaya konulmaktadır.

1.8.Sahada Karşılaşılan Güçlükler

Saha araştırmamız esnasında bazen köyde veya yaylada yaşayan Yörüklerle karşılaştığımızda onlarla henüz tanış olduğumuz için onlara araştırmanın amacı ve önemi ve neye hizmet edeceğiyle ilgili bilgi verildikten sonra onların güvenleri kazanılabilmektedir. Güven kazanma sürecindeki zorlukları yenmek için araştırma sahasına gitmeden önce Toroslar Yörük Türkmen Federasyonu ile birlikte hareket edilerek o yöreyi temsil edecek bilgi sahibi insanlara ya da o yöreyi iyi bilen kişilerle iletişime geçilerek araştırmamız hakkında önceden bilgi verilmiş, araştırma günü kararlaştırılmış daha sonra saha araştırmasına çıkmıştır.

Görüşülenlerin temsil kabiliyetinin oldukça yüksek olabilmesi için kartopu örnekleme yöntemi ile o köyde yaşayan en yaşlı/bilgili kişilerle görüşmeler yapılmıştır. Görüşülenlerin yaşlılık halleri, işitme kaybına bağlı algılama sorunları, okuma yazma bilmemeleri, maziye hatırladıkları için duygusallık göstererek soruları cevaplarken bazen ağlamaları gibi sorunlardan dolayı mülakatlar birebir sohbet şeklinde geçerek sorulara cevap alınmıştır. Karşılaşılan bu problemler çalışmanın planlanandan daha uzun sürmesine sebep olmuştur.

Görüşme öncesi katılımcıların güven kazanımı sağlandığı için araştırmaya katılan Yörükler, mülakat sorularımızı sıcak ve samimi bir şekilde cevap vermişlerdir. Bu bağlamda verilen cevapların güvenilirlik düzeyide oldukça yüksektir. Görüşmeler birebir yapılmış olup, görüşme süresi en az 45 dakika en fazla 3 saat sürmüştür. Katılımcılardan bazılarının ad ve soyadları tam olarak verilirken, bazılarının istekleri doğrultusunda, ad ve soyadları kısaltılarak verilmiştir.

Görüşmeler yaylada çobanın yaşadığı yerde (çadır, baraka, kulübe), ya da çoban hayvanlarını otlatırken otlakta, köyde şahısların evlerinde, kahvehanede, düğün-mevlüt gibi toplantı yerlerinde ve sahilde yapılmıştır. Kısaca araştırma çok farklı mekânlarda doğal ortam içinde yapılmıştır.

2.ALAN VERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri

2.1.1.Nüfus

Örneklem grubumuz 90 kırsal yaşam süren, 90 şehirde yaşayan olmak üzere toplam 180 Yörük bireyden oluşmaktadır.

Tablo 10: Görüşülenlerin Hane Nüfusu Sayısı

Köyde ve Yarı-konar. Mean: 2,94	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
Şehirde Mean: 3,16	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde
1 kişi	7	7,8	7,8	1	1,1	1,1
2 kişi	47	52,2	60,0	26	28,9	30,0
3 kişi	10	11,1	71,1	28	31,1	61,1
4 kişi	10	11,1	82,2	28	31,1	92,2
5 kişi	6	6,7	88,9	7	7,8	100,0
6 kişi	6	6,7	95,6			
7 kişi	4	4,4	100,0			
Toplam	90	100,0		90	100,0	

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar ile şehirde yaşayan Yörüklerin hane nüfusu ortalaması 3'tür. Günümüzde kırsal yaşam sürenlerde geniş ailelerin yerini yaşlı aileler almaktadır. Şehirde yaşayan Yörükler ise çekirdek aile hayatı yaşamaktadır.

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların aile nüfusu en fazla 2 kişi (%52,2), 3-4 kişi (%11,1), 1 kişi (%7,8), 5-6 kişi (%6,7) ve 7 kişidir (%4,4). Kırsal yaşam sürenlerden 7 kişi yalnız yaşamaktadır. Şehirde yaşayanların aile nüfusu sayısı en fazla 3-4 kişi (%31,1), 2 kişi (%28,9), 5 kişi (%7,8) ve 1 kişidir (%1,1). Şehirde yalnız yaşayan sadece bir kişidir. Kümülatif değerler açısından kırsal yaşam sürenlerin %82,2'si, şehirde yaşayanların ise %92,2'si 4 ve daha az sayıda kişiden oluşan hanelerin üyesidirler.

2.1.2. Yaş

Tablo 11: Görüşülenlerin Yaşı

Köyde ve Yarı-konargöçer Mean: 14	Yaş Toplamları		Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
Şehir Mean: 11,40	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde
35-39	3	1,6	1	1,1	1,1	2	2,2	2,2
40-44	17	9,4	2	2,2	3,3	15	16,7	18,9
45-49	22	12,4	6	6,7	10,0	16	17,8	36,7
50-54	27	15	8	8,9	18,9	19	21,1	57,8
55-59	28	15,5	10	11,1	30,0	18	20,0	77,8
60-64	19	10,5	13	14,4	44,4	6	6,7	84,4
65-69	13	7,3	8	8,9	53,3	5	5,6	90,0
70-74	18	10	12	13,3	66,7	6	6,7	96,7
75-79	10	5,5	10	11,1	77,8			
80-84	18	10	16	17,8	95,6	2	2,2	98,9
85-89	4	2,2	3	3,3	98,9	1	1,1	100,0
90+	1	0,6	1	1,1	100,0			
Toplam	180	100	90	100,0		90	100,0	

Araştırma sürecinde örneklemin güvenilirlik ve geçerliğini yüksek tutabilmek için katılımcıların yaş ortalamaları yüksek tutulmaya çalışılmıştır. Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar yaş ortalamaları 65-69 iken şehirde yaşayanlar 50-55'dir. Görüşmecilerin konargöçer ve yerleşik kültürü yaşamış kişilerden seçebilmek için katılımcıların yaş ortalaması yüksek tutulmuştur. Köyde ve yarı-konargöçer yaşayan Yörüklerinin en genci 39⁶³³ en yaşlısı ise 92⁶³⁴ yaşındadır. Şehirde yaşayanlar en genci 36⁶³⁵ en yaşlısı ise 87⁶³⁶ yaşındadır. Sosyolojik açıdan yapılan akademik çalışmalarda yaşam aşamaları için en çok tercih edilen yaş grupları sınıflandırması aşağıdaki gibidir.

⁶³³ M. Şahin, D.Y. 1974, Görüşme Yapılan Yer: Alanya Çakallar Mahalle, Görüşme Tarihi: 13.09.2013.

⁶³⁴ Hacı M. Önder, D.Y. 1920, Görüşme Yapılan Yer: Aksu Karaöz Yörükler Mahalle, Görüşme Tarihi: 27.10.2013

⁶³⁵ M. Dağlı, D.Y. 1978, Görüşme Yapılan Yer: Isparta, Memleketi: Mersin Toroslar Arslanköy Mahalle, Görüşme Tarihi: 25.06.2015.

⁶³⁶ B.Gök, D.Y. 1926, Görüşme Yapılan Yer: Şarkıkaraağaç, Görüşme Tarihi: 07.12.2013.

Tablo 12: İnsan Yaşamının Yaş Gruplarına Göre Sınıflandırılması

	Newman & Newman'a göre "Hayat Boyu Gelişme" ⁶³⁷	BM Uluslararası Yaş Sınıflandırmasına Göre ⁶³⁸	Araştırmamıza Göre
1.	Bebeklik 0-2	Bebeklik ≤ altında 1	Bebeklik 0-2
2.	Çocukluk 2-3	Çocukluk 1-14	Çocukluk 3-10
3.	Okulöncesi 4-6	Genç Yetişkinlik 5-24	Erinlik 11-12
4.	Orta Çocukluk 6-12	Orta Yetişkinlik 5-44	Ergenlik 13-17
5.	Erken Gençlik 12-18	Yetişkinlik 45-64	Genç Yetişkinlik 18-29
6.	Son Gençlik 18-24	Emeklilik 65+	Yetişkinlik 30-39
7.	Erken Yetişkinlik 24-34		Orta Yaşlı 40-59
8.	Orta Yetişkinlik 34-60		Yaşlı 60-74
9.	Son Yetişkinlik 60-75		Çok Yaşlı 75+
10.	Çok Yaşlı 75+		

Köyde ve yarı-konargöçer yaşam sürenlerin %37'sini 60-74 yaş aralığındaki yaşlılar, %33,3'ünü 75+ yaşındaki ileri yaşlılar, %29'unu 40-59 yaş aralığındaki yaşlılar, %1,1'ini ise 30-39 yaş aralığındaki yetişkinler grubunda bulunan bireyler olmaktadır. Köy nüfusunun her geçen gün yaşlanan insanlardan oluştuğu görülmektedir.

Şehirde yaşayanlar örneklem grubunun %76'sını 40-59 yaş aralığındaki orta yaşlılar, %19'unu 60-74 yaş aralığındaki yaşlılar, %3,3'ünü 75+ yaşındaki ileri yaşlılar, %2,2'sini 30-39 yaş aralığındaki ise yetişkinlerden olmaktadır. Şehirde yaşayanlar ise orta yaş aralığında insanlardan oluştuğu için iş ve meslek hayatlarını en iyi sürdürebilecekleri dönemlerinde bulunmaktadır.

2.1.3.Cinsiyet

Tablo 13: Görüşülenlerin Cinsiyeti

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Erkek	85	94,4	86	95,6
Kadın	5	5,6	4	4,4
Toplam	90	100,0	90	100,0

Araştırma için hazırlanan görüşme formu köyde ve yarı-konargöçer yaşayan 85 erkek 5 kadın, şehirde yaşayan 86 erkek 4 kadın olmak üzere toplam 180 Yörük bireye uygulanmıştır. Örneklem grubunun yaklaşık %95'i erkek, %5'i kadınlardan

⁶³⁷ Barbara M. Newman and Philip R Newman, *Development Through Life: A Psychosocial Approach*, (2009), Wadsworth, Cengage Learning, USA, 2012, p. 136-562.

⁶³⁸ United Nations, *Provisional Guidelines on Standard International Age Classifications*, Department of International Economic and Social Affairs. Series M,(74), New York, 1982, p. 3.

oluşmaktadır. Görüşülenlerin tamamına yakını erkeklerden oluşmakla birlikte, araştırmamız esnasında görüşme yapılırken gerek köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlarda gerekse şehirde yaşayanlarda katılımcıların yanlarında çoğunlukla eşleride bulunmuştur. Eşler söz hakkı ortaya çıktığında görüşmeyi yönlendirmişlerdir.

2.1.4.Doğum Yeri ve Göç

Yörükçülük döngüsel ve konargöçer bir yaşama tarzı olduğu için ailelerin çocukları ister istemez göç edilen coğrafi mekânlarda ya da göç esnasında dünyaya gelmektedir. Honamlı Aşireti Ötöğünlü Mahallesinden 1915 Doğumlu Hacı Mustafa Öter konargöçer yaşama tarzlarını ve yerleşik hayata geçişlerini şu şekilde ifade etmektedir:

Ben çocukken yörükçülük yapıyorduk.⁶³⁹ Babam kış aylarında (Ekim sonu) Antalya'ya iner (göç eder) orada ekin (buğday)/arpa ekerdik. Yiyeceğimizi kaldırırdık. Orada kışlardık, malımızı (hayvanlarımızı) kışlatırdık. Serik'ten Nisan sonu göçer Akşehir Cankurtaran Yaylasına çıkardık. Babam oradan hisse aldığı için oraya göç ederdik. Yaylada da ufak tefek yiyeceğimizi ekerdik. Böyle (konargöçer) yaşarken 17-18 yaşlarında konargöçerliği bıraktık. 1937 yılında Karaağaç ağalarından alarak buraya (Gedikli Köyü) oturduk (yerleştik).⁶⁴⁰

Yörükler konargöçer bir yaşam sürdükleri için sabit bir yerde oturmazlar, kanunnamelerde Yörüklerin bu yaşama tarzı “lâ-mekân”⁶⁴¹ olarak geçer. Bu nedenle Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde konargöçer Yörüklerin nüfus cüzdanlarında doğum yerleri olarak onların ait oldukları aşiret, mahalle ya da obaları yazılırdı (Bkz. Resim 9, Ek 1).

⁶³⁹ **Yörükçülük:** Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden ve Osmanlı bürokrasisince "Yörük" olarak adlandırılan Oğuz Türkmenlerinin esasını küçükbaş hayvancılığın oluşturduğu, kısmen de ziraat, dokuma, ticaret ve nakliyat işlerinin mevsimlere göre yaylak-kışlak ekseninde yapıldığı konar-göçer yaşama tarzıdır.

Yörükçülükle ilgili olarak bkz. Ali Doğaner, “Çukurova Bölgesi Konargöçerlerinde Halk Kültürü ve Halk Edebiyatı”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayımlanmış Doktora Tezi) Adana, 2013, s.554. Ayrıca deyimnin örnek kullanımı için bkz.

“Toroslardan Bir Kara Çadır Daha Eksiliyor” Haber Tarihi: 18.12.2013,

<https://www.serikhaber.com/haber/toroslardan-bir-kara-cadir-daha-eksiliyor/4112> ,(30.08.2019); Erdal Aksoy, “Konar-Göçer Yörük Alt-Kültüründe Kadın Kimliği”, *Osmanlıdan Cumhuriyete Yörükler ve Türkmenler*, içinde Editörler: Hayati Beşirli & İbrahim Erdal, Phoenix, Ankara, 2008, s.16.

⁶⁴⁰ Hacı Mustafa Öter, D.Y. 1915 (1331), Gedikli Köyü Şarkıkaraağaç, Görüşme Tarihi:07.03.2001.

⁶⁴¹ “Kanunname-i Liva-i Maraş” için Bkz. Ahmet Akgündüz, *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri*, OSAV, İstanbul, 1994, s.174; ve Kütahya Livası Kanunnamesi için Bkz. Özer Küpeli, *Tahrir Defterlerine Göre XV-XVI. Yüzyıllarda Homa Kazası*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih ABD, Yayımlanmamış YLT, 2000, s.112.

Resim 9: Doğum Yerleri Aşiret, Mahalle veya Obaları Olan Bi Mekân Yörükler⁶⁴²

⁶⁴² Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra halka verilen nüfus cüzdanlarında Yörük aşiret, mahalle ve obalarının yer alması. İlgili belgeler yapılan bilimsel çalışmaya katkı sağlaması açısından varisin/şahsın rızasıyla kullanılmıştır.

Tablo 14: Batı Akdeniz Bölgesinde Yaşayan Yörüklerin Daîmî İkâmetgâhları/ Memleketleri (İl-İlçe-Köy/Mahalle)

İLİ	İlçesi	Köyü	Köyde/Yarı Konargöçer Yaşayanların Sayısı	Şehirde Yaşayanların Sayısı
ISPARTA	Isparta- Mrk	Büyükhacılar		1
		Çobanisa		1
	Aksu(Anamas)			2
		Sofular		1
	Eğirdir	Alpınar	1	
		Havutlu		2
	Gelendost	Keçili	4	1
		Yenice		1
	Keçiborlu	Özbahçe		1
	Senirkent	Akkeçili	5	
		Garip		1
	Sütçüler	Ayyahpınar	1	
		Yeşilyurt		2
	Sarıkkaraağaç	Karayaka	2	5
		Gedikli	15	23
		Sarıkaya	5	1
		Sarıkkaraağaç Merkez		1
		Yenicekale		1
		Yeniköy	3	3
Yalvac		Aşağıturtar	2	1
		Kozluçay		1
	Yukarıturtar	1		
	Toplam		39	49
BURDUR	Altınyayla	Balıkk	2	
		Kızılyaka	1	
	Bucak	Kızılcaya		1
		Kızıllı	4	1
	Burdur-Mrk	Aziziye	1	6
		Çallıca		
		Kapaklı	1	1
		Kocapınar	5	
		Kökeç	2	
	Çavdır	Büyükkalan		1
		Kozağacı		1
	Kemer	Elmacık		1
	Yeşilova	Çardak		1
		İğdir		2
Toplam			17	15

İLİ	İlçesi	Köyü	Köyde/Yarı Konargöçer Yaşayanların Sayısı	Şehirde Yaşayanların Sayısı
ANTALYA	Aksu	Aksu Merkez	1	
		Çamköy		1
		Güloluk		2
		Karaöz	1	1
		Yeşilkaraman		1
	Alanya	Esentepe		1
		Çakallar	2	3
		Okurcalar	1	
	Döşemealtı	Akkoç	4	
	Elmalı	Büyüksöğle	1	
		Çukurelma	1	
	Korkuteli	Bayatbademleri	1	
		Esenyurt	2	
	Kepez	Göksu Mah.		1
	Kumluca	Erentepe	2	
		Sarıcasu		1
		Yazır	1	
	Manavgat	Çalış		1
		Çolaklı	1	
		Saraçlı	2	
		Yeniköy		1
	Serik	Abdurrahmanlar	1	
		Alçıpınar	1	
		Büginler	1	
		Çakallık		1
		Deniztepesi		1
		Gebiz	2	
		Kadriye	1	
		Karadayı	1	3
		Kayaburnu	1	
		Kozağaç	2	
		Sarıbah	1	
		Serik Merkez	1	
		Tekkeköy	1	
Yukarıkocayatak		1		
	Toplam		34	18
KONYA	Doğanhisar	Değtiğin		1
	Kadınhanı	Örnekköy		2
	Yunak	Özyayla		1
		Sevinç		2
	Toplam			6
İÇEL	Gülnar	Taşoluk		1
	Toroslar	Arslanköy		1
	Toplam			2
GENEL TOPLAM			90	90

Batı Akdeniz Bölgesinde 43 farklı yerleşim yerinde köyde ve yarı-konargöçer yaşayan 90 kişiyle kartopu örnekleme yöntemiyle görüşülmüştür. 41 kişinin sürekli ikâmet ettiği yer köy/mahalle iken, Aksu Çayırı Yaylasında hayvancılık yapan 2 kişi ise Antalya'nın Serik ve Aksu ilçe merkezlerinde yaşamaktadır. Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların %16,7'si Gedikli; %5,6'sı Akkeçili, Kocapınar ve Sarıkaya; %4,4'ü Keçili, Kızıllı ve Akkoç köylerinde yaşarken diğerleri Isparta, Burdur ve Antalya'nın farklı köylerinde/mahallelerinde yaşamaktadır.

Şehirde yaşayanların memleketlerine göre dağılım şu şekildedir; 46 farklı yerleşim yerinin 43 tanesi köy/mahalle, 3'ü, Aksu (Anamas), Şarkikaraağaç ve Kepez

olmak üzere, ilçe merkezidir. Araştırma verilerimize göre köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların daimi ikâmetgâhları ile şehirde yaşayanların memleketlerinden 12'si (Aşağıtirtar, Aziziye, Çakallar, Gedikli, Kapaklı, Karadayı, Karaöz, Karayaka, Keçili, Kızıllı, Sarıkaya, Yeniköy) kesişmektedir. Batı Akdeniz Bölgesinde köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar ile şehirde yaşayanların yerleşim yeri ve daimi ikametgâh kesişmesinin olduğu 12 yerleşim yeri haricinde kırsal yaşam sürenler 31 farklı yerleşim yerinde yaşarken, şehirde yaşayanların memleketleri ise 34 farklı yerleşim yerinden oluşmaktadır. Araştırmada ülkemizde Yörüklerin en fazla yaşadığı illerden; Isparta, Burdur, Antalya, Konya ve Mersin'de 77 farklı noktadan katılımcı bulunmaktadır.

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların dâimî ikametgâhlarının bağlı bulundukları ilçelere göre dağılımına bakıldığında, her üç ilde Yörüklerin en fazla yaşadığı -ikisi merkez ilçe olmak üzere- toplam 17 ilçe bulunmaktadır. Yörüklerin en fazla yaşadığı ilçeler Şarkîkaraağaç (%27,8), Serik (%15,6) Burdur Merkez (11,1), Senirkent (%5,6), Bucak, Döşemealtı ve Gelendost (%4,4); Alanya, Altınyayla, Korkuteli, Kumluca, Manavgat ve Yalvaç (%3,3); Aksu ve Elmalı (%2,2), Sütçüler ve Eğirdir (%1,1)'dir.

Araştırmaya şehirde yaşayanların Batı Akdeniz Bölgesindeki memleketleri ile Yörüklerin en fazla yaşadığı yerlerden Konya ve Mersin illerinin ilçeleri ile bağlı mahalle/köyleride dahil edildiğinde ülkemizdeki Yörük yaşam alanlarının daha geniş bir coğrafyaya yayılması açısından araştırma sonuçları itibariyle daha kapsayıcı hale gelmektedir.

Şehirde yaşayan Yörüklerin memleketlerinin bağlı bulundukları ilçelere göre dağılımı: Şarkîkaraağaç (%37,8), Burdur Merkez (%7,8), Aksu ve Serik (%5,6)⁶⁴³, Alanya (%4,4); Aksu/Anamas, Yeşilova, Yunak (%3,3); Bucak, Eğirdir, Çavdır, Gelendost, Isparta Merkez, Sütçüler, Kadınhanı, Manavgat, Yalvaç (%2,2); Kepez, Keçiborlu, Kumluca, Toroslar, Kemer (Burdur), Senirkent, Gülnar, Doğanhisar (%1,1).

Şehirde Yaşayanların tamamına yakınının memleketi (%97) Isparta, Burdur, Antalya, Konya ve Mersine bağlı köy/mahaller iken; memleketleri Antalya Kepez (1),

⁶⁴³ Serik ilçesiyle ilgili yapılmış saha araştırmasına göre 'Serik' denilince akla, ilk olarak turizm (%26,7), ikinci olarak Yörükler (%25,3) ve üçüncü olarak tarım (%15) gelmektedir. Bkz. Suat Kolukırık & Hasan Hüseyin Aygöl, "Serikte Kentleşme Algısı ve Beklentileri", *Antalya Kitabı 1 Selçukludan Cumhuriyete Sosyal Bilimlerde Antalya*, içinde, Edit. Bedia Koçakoğlu vd., Antalya Büyükşehir Belediyesi, Antalya, 2018, s.1090.

Şarkıkaraağaç (1) ve Isparta Aksu ilçe merkezi (2) olan 4 kişi bulunmaktadır. Bu Yörükler ilçe merkezlerine dedelerinin zamanında (1940 öncesi) gelip yerleşmişlerdir.

2.1.4.1 Doğum Yeri

Tablo 15: Görüşülenlerin Doğum Yeri

		Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
	Köy	89	98,9	80	88,9
	İlçe	1	1,1	6	6,7
	İl Merkezi			4	4,4
	Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların tamamına yakını (%98,9) köy doğumlu iken, ilçe doğumlu olanlar çok az (%1,1) il doğumlu ise kimse yoktur. Şehirde yaşayanların ise çok büyük çoğunluğunu (%88,9) yine köy doğumlular oluştururken ilçe doğumlular %6,7, il merkezi doğumlular ise %4,4 tür.

Tablo 16: Görüşülenlere Göre Hanede Oturanların Doğum Yeri

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Köy	170	96,0%	204,8%	65	34,0%	73,0%
İlçe	7	4,0%	8,4%	30	15,7%	33,7%
İl Merkezi				96	50,3%	107,9%
Toplam	177	100,0%	213,3%	191	100,0%	214,6%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlarda hane halkının doğum yerinin tamamına yakını (%96) köy iken, şehirde yaşayanlarda şehre göçle birlikte doğum yeri il ve ilçeye kaymıştır. Çünkü şehre göç eden Yörüklerin çoğu bekârdır. Evli olanlar ise göç ettiklerinde çoğunlukla az çocuk sahibidir. Günümüzde şehirde yaşayan Yörüklerin son kuşak çocukları şehirli doğmakta ve şehir kültürüyle büyümekte şehirli olmaktadır. Gözlemlerimize göre 2000 sonrası şehirde doğan kuşakta Yörüklük bilinci kaybolmak üzeredir.

Tablo 17:Görüşülenlerin Doğum Yeri Sürekli İkamet Ettiği Yerden Farklı mı?

		Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
	Evet	21	23,3	90	100,0
	Hayır	69	76,7		
	Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların %76,7'si doğduğu yerde yaşarken, %23,3'ü konargöçer yaşam sonrası sürekli ikamet ettiği yere yerleşerek yerleşik hayata geçmiştir. Şehirde yaşayanlar tamamının doğum yeri sürekli yaşadığı şehirden farklıdır.

2.1.4.2. Göç

Tablo 18: Görüşülenlerin Sürekli İkamet Ettiği Yere Yerleşme Zamanı

Köyde ve Yarı-konargöçer Mean: 5,19 Şehirde Yaşayan Mean:11,27	Köyde ve Konargöçer Yaşayanlar				Şehirde Yaşayanlar		
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde
1935-1939	1	1,1	4,8	4,8			
1945-1949	3	3,3	14,3	19,0			
1950-1954	5	5,6	23,8	42,9			
1955-1959	5	5,6	23,8	66,7	1	1,1	1,1
1960-1964	2	2,2	9,5	76,2	2	2,2	3,3
1965-1969	1	1,1	4,8	81,0	7	7,8	11,1
1970-1974	2	2,2	9,5	90,5	10	11,1	22,2
1975-1979	1	1,1	4,8	95,2	9	10,0	32,2
1980-1984	1	1,1	4,8	100,0	5	5,6	37,8
1985-1989					13	14,4	52,2
1990-1994					13	14,4	66,7
1995-1999					7	7,8	74,4
2000-2004					5	5,6	80,0
2005-2009					11	12,2	92,2
2010-2014					7	7,8	100,0
Toplam	21	23,3	100,0				
Göç Etmeyen	69	76,7					
Toplam	90	100,0			90	100,0	

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar konargöçer yaşam sürerken yaşamakta olduğu yerde ortalama 1955-59 yılları arasında meskûn yaşama geçerken, şehirde yaşayanlar ise ortalama 1985-1989 yılları arasında yaşadıkları şehre yerleşmişlerdir. Kırsal yaşam sürenlerde son yerleşme 1980-1984 yılları arasında gerçekleşmiştir. Coğrafi hareketlilik köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlarda 1939 ve öncesi başlayıp 1984'te son bulurken, şehirde yaşayanlarda göç olgusu 1939'da başlamış 2010-2014 yıllarına kadar devam etmiştir.

Tablo 19: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Sürekli Yaşadığı Yere Nereden Göç Ettiği

Göç Edilen Yer	Sürekli Yaşanılan Yer	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Ötgünlü-Manavgat →	Gedikli	5	5,6	23,8
Karayaka-Şarkikaraağaç →	Sarıkaya	3	3,3	14,3
Karadayı-Serik →	Serik- Kozagaç	2	2,2	9,5
Çakış-Manavgat →	Kızıllı	1	1,1	4,8
Çakallar-Alanya →	Okurcalar	1	1,1	4,8
Gebiz →	Abdurrahmanlar	1	1,1	4,8
Boztepe-Serik →	Yeniköy	1	1,1	4,8
Seydişehir-Konya →	Karayaka	1	1,1	4,8
Sofular-Eğirdir →	Akkeçili	1	1,1	4,8
Özbahçe-Keçiborlu →	Kocapınar	1	1,1	4,8
Göçeri-Beyşehir →	Karayaka	1	1,1	4,8
Çayır Yaylası-Aksu →	Kadriye	1	1,1	4,8
Karaöz -Aksu →	Gebiz	1	1,1	4,8
Yeşilyurt (Sığırlık) →	Kızıllı	1	1,1	4,8
Toplam		21	23,3	100,0
Göç Etmeyen		69	76,7	
Toplam		90	100,0	

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlardan yerleşik hayata geçenler arasında göç hareketliliği en çok Ötgünlü (Talaş)'den Gedikli'ye (%23,8), Karayaka'dan Sarıkaya'ya (%14,3), Karadayı (Tuzlaburnu)'dan Kozagaç'a doğru yapılmıştır. Antalya ve Isparta Yörük hareketliliğinin en çok yaşandığı illerdir.

Görüştüğümüz kırsal yaşam süren Yörükler arasında en eski iskâna tabi olma (1939) Sarıkaya'da başlamıştır. En son olarak 1980-84 yılları arasında Serik Abdurrahmanlar'a iskân olunmuştur. İskânın en yoğun olduğu yıllar 1950-59 yılları arasındır (%47,6) (Bkz.Tablo 18). 1950-59 yılları Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde konargöçer Yörüklere yönelik en baskın iskân politikalarının uygulandığı yıllardır.

Konargöçerlikten Yerleşik Yaşama Geçişte Yaşanan Kültür Değişimleri

Gedikli Köyüne meskûn olan Honamlı Yörükleri Ötgünlü Mahallesinin (obasının) yerleşik hayata geçiş süreci ilk olarak eskiden beri kiralarak yaylak olarak kullandıkları Gedikli Köyü topraklarının önceki sahipleri, Şarkikaraağaç'lı Hikmet Atalı, Asım Atalı ve kız kardeşleri Halide ile Sarıkaba (Ayas) çiftliğinden Karadeli kardeşlerden 1932 yılında 25 çadır reisinin birlikte satın almasıyla başlamıştır. Temel geçim kaynağı hayvancılık ekonomisi olan aşiret mensupları konargöçer yaşamın her geçen gün zorlaşması, hayvancılık için aldıkları yerden daha iyi coğrafi şartları olan bir

yer bulamamaları gibi faktörlerden dolayı Gedikliye yerleşmişlerdir.⁶⁴⁴ Hüseyin Homamlıoğlu yerleşik yaşama geçiş sürecini şu şekilde anlatıyor:

1937 senesinde Antalya Manavgat Çakıştan Anamas Yaylasına çıktık, yayladan güzleye indik. Güzlede zamanın şimdiki arabası olan iki üç devemiz vardı. Develerimizin en kuvvetlisi öldü – Deve ölünce kışlaya yük taşımak zorlaşıyor, devenin ölmesi yerleşik hayata geçmek için bahane oluyor-. Biraz araziye ilgimiz vardı. Bu arazide kalıp iskân olalım dedik. Birde Yörüğün *göçebe bezginliği* oldu. Burada (Gedikli) üç Ali bir Ömer bir Apdil dört çadır olarak kaldık. Muhtar Ali (Ali Demir), Ali Paşa (Ali Güler), Hacı Ali (Ali Yavuz), Koca Omar (Ömer Taş), Osman Apdili (Apdil Öter). İki yıl kara çadırdaki kışladık.⁶⁴⁵

1939 yılında *harpışla*⁶⁴⁶ adı verilen geçici kulubeleri yaparak oturmaya başlamışlardır. 1948 yılında köye yerleşenlerin sayısı artınca Honamlı Yörükleri Ötgünlü Mahallesi sakinleri meskûn oldukları Belceğiz Köyüne bağlı Gedikli çiftliğinin bağımsız bir köy olması için İçişleri Bakanlığına başvurmuşlardır. Başvuru olumlu sonuçlanmış, 03 Temmuz 1948 gününden itibaren Gedikli adıyla bağımsız bir köy kurulmuştur.⁶⁴⁷ 1949 yılında köyün ilk muhtarı Mehmet Çavuş (Mehmet Süral) seçilmiştir. İçişleri Bakanlığı tarafından yeni iskân olan örnek köyler için imar planı istenmesi nedeniyle köyün imar planını Muhtar Mehmet Çavuş Şarkıkaraağaçlı Mühendis Tevfikoğlu Hasan Çerçioğlu'na çizdirtmiştir. 1952 yılında imar planına göre kalıcı konutlar yapılmaya başlanmıştır. İlk kalıcı evlerin yapım sırasını Mustafa Öter şu şekilde anlatmaktadır: “İlk odayı yaptık (köy konağı) Mehmet Çavuş (Mehmet Süral) ev yaptı, Bekir (Bekir Günal) ev yaptı, ben (Mustafa Öter) yaptım, Apdil agam (Apdil Öter) ev yaptı. Bu dört ev bina olarak ilk oturdu”⁶⁴⁸ Köyün eğitimle olan ilişkisi ise 1953-54 eğitim-öğretim yılında ilkokulun açılmasıyla başlamıştır.

Maddi kültür değişimleri ise önce aydınlanmada başlamıştır. Ocak ateşiyle oturdukları çadır ve harpışlayı; ağaçtan yaktıkları fenerler ile de yollarını aydınlatan Yörükler önce gemici fenerleriyle, sonra gaz lambalarıyla aydınlanırken 1973 yılında köye elektriğin gelmesiyle evlerini elektrikle aydınlatmaya başlamışlardır. 1976 yılında ise köylü içme suyuna kavuşmuştur. Maddi kültürdeki gelişmeler yörükçülük yaşamının bin bir türlü güçlüğüyle mücadele eden Yörüklerin rahata kavuşmasını sağlarken manevi yönden yaşanan kültür değişimleri sosyo-kültürel değerlerin zaman içinde

⁶⁴⁴ Tanyıldız, a.g.e., s. 186, 188.

⁶⁴⁵ Hüseyin Honamlıoğlu, D.Y. 1929, Görüşme Yapılan Yer: Gedikli Köyü, Görüşme Tarihi: 07.03.2001.

⁶⁴⁶ Duvarı ağaç dikmelerin arasında ardıc dallarından temin edilen yapraklı ince dalların sepet gibi örülüp içinin kızıl toprak çamur ile sıvanarak çatısının gölden biçilen kamışlarla örtülmesiyle tamamlanan çadırdan sağlam taş evlere geçişte kullanılan basit kulübelerdir. Bkz. Ali Tanyıldız, a.g.e., s.217, 218.

⁶⁴⁷ Gedikli Köyü'nün kuruluşuyla ilgili İçişleri Bakanlığı Tamimi, Resmi Gazete, Sayı: 7050, Tarih: 10 Kasım 1948.

⁶⁴⁸ Hacı Mustafa Öter, D.Y. 1915, Görüşme Yapılan Yer: Gedikli Köyü, Görüşme Tarihi: 07.03.2001.

unutulmasına veya yozlaşmasına yol açmıştır. Şöyleki endüstriyel ve teknolojik ürünlerin ulaşılabilirliğinin ve kullanılmasının artmasıyla birlikte maddi kültür değişmelerinin sağladığı konfor manevi bağları zayıflatmaya başlamış saygı, hoş görü, toplumsal huzur, mutluluk ve yardımlaşmalar her geçen gün azalmıştır. Yörüklerin yaşadığı kültür değişmelerini Hüseyin Honamlıoğlu şu şekilde ifade ediyor:

Eski devirde gıda maddesi sadece bulgur bulamaç varsa çökelek yağıdı. Develerle tuz gölüne tuza gider getirdiğimiz tuzu deneye (buğday) değiştirdik. Sonra kendimizde ekin ekmeye başladık. Şu anda çok lüks hayatımız var. Fakat biraz huzursuzuz. Eskiden kuru ekmek yiyip çarık giyerken bu sıkıntı yoktu. Gıda maddesi yiyecek giyecek yoksa da bir huzur vardı. Eş, dost adam akrabasını gezmeye vardığında bir samimiyetle karşılardı. Şimdi her şey bolardı ama herkes hökala oldu.

Yörük aşiret ve obaları arasında 1950 sonrası devletin uyguladığı iskân politikaları, çağın getirdiği değişim rüzgârı, konargöçer yaşamın zorlukları gibi nedenlerle konargöçer yaşam terk edilerek yerleşik hayata geçmeler hızlanmıştır. Aşağıda, bu geçiş sürecine örnek olmak üzere Honamlı aşireti Ötgünlü Obasının Isparta Şarkıkaraağaç Gedikli Köyüne iskân süreci ve yaşadığı sosyal değişmelere kısaca değinilmektedir.

Konargöçerliği bırakarak yerleşik hayata geçen Honamlı Yörükleri Ötgünlü obasının sakinleri sosyal değişme sürecini diğer Yörüklerden daha hızlı yaşamaya başlamıştır. Bu geçiş sürecinde maddi ve manevi kültürel değerinde meydana gelen değişmeyi ise Ötgünlü Mahallesi meskûnlarından Rıfat Görer'in 1964 yılında yazmış olduğu şiir çok iyi ortaya koymaktadır:

1960'lı Yılların Gedikli Köyü⁶⁴⁹

Gedikli köyünün halini dinle
Bu köyde yaşa bu köyü anla
Üçyüz on beş kadar bir insanla
Koca bir köy olduk diyor köylüler.

Yeni icat naylon bidon çıkıyor.
Köylü eski çift evleri yıkıyor
Yerine taştan evler yapıyor
Apartmandan bahsediyor köylüler.

Çatılar yükseldi pramit oldu.
Kamış evler değişti kiremit oldu
Yol yapıldı her yer dinamit oldu
Yaya yolculuk bitecek diyor köylüler.

Köylü balık için denize daldı
On beş kişi toplanıp bir ekip oldu.
Yün çeketin yerini kadife aldı
Giyime kuşama daldı köylüler.

Köyümüze iki tames alındı
On beş günde Küre bile belindi
Balık avlarken gölde kazan bulundu
Onu kaymakama verdi köylüler.

Aşı diye bir şey çıktı grip yok oldu.
Motor çıktı sırık yok oldu
Karlastık çıktı çarık yok oldu
İskarpinden söz ediyor köylüler.

Hastaları bayıltan hep eter oldu
Dağdaki enkazlar hep siter oldu
Şeker üç lira oldu pek beter oldu
Yirmi kuruş zam çok diyor köylüler.

⁶⁴⁹ Rıfat Görer, D.Y. 1946, Gedikli Köyü
Şarkıkaraağaç Isparta, Şiir Yazım Tarihi:
28.03.1964.

Kızıl burun virajı düz yol oldu yarıldı
Destan yazdım Yusuf emmi darıldı
Herkes ameliyat oldu karnı yarıldı
Apandistte rekor kırdı köylüler.

Kimisi boş ver nidelimdiyor
Kimisi dağda koyun güdelim diyor
Arap Hasan Alamana gidelim diyor
Cavura gidilir mi? diyor köylüler.

Nerede dert varsa hep köyü buldu
Her karnı ağrıyan apandist oldu
Giden hasta Doğan Dilmeni buldu
Ameliyat yüz lira diyor köylüler.

Hacali emmi asma dikti bağcılık yapar
Sarı Mustafa dağda avcılık yapar
Hasan Nurcu oldu sağcılık yapar
Tekke kurup uçacakmış diyor köylüler.

Arılar bal yapmaz vız vız vızılar
Koyunlar süt yapmaz meler kuzular
Genç ihtiyar hep dişimiz sızlar
Nesiller çürük doğdu diyor köylüler.

Devir vatandaşa radyo aldırıldı
Domuzlar nohutlara saldırdı
Patoz çıktı harmanları kaldırdı
Reçberlik kolaylaştı diyor köylüler.

Mavi documuz postalık oldu
Taş duvar yapmak ustalık oldu
Veleybol işi hastalık oldu
Üç evrede şampiyon oldu köylüler.

Naylon çorap çıktı hergün yuyorlar
Bir ıstakoz çıktı onu yiyorlar
Kesim motoru çıkacakmış diyorlar
İşte buna çok meraklı köylüler.

Kadife diye bir kumaş çıktı,
Vatandaş bol paça pantolon dikti
Vatandaş evinin önündeki çalıyı söktü
Yerine taş duvar yaptı köylüler.

Beyşehir gölü taşıkça taşı
Homattan öteye Belceğize aştı
Gelinlik kızlar Serige kaçtı
Köyde bekâr yok mu? Dedi köylüler.

Tablo 20: Şehirde Yaşayanlar Sürekli İkamet Ettiği Yer

	Sayı	Yüzde
Isparta	47	52,2
Burdur	12	13,3
Antalya	16	17,8
Şarkıkaraağaç	2	2,2
Serik	4	4,4
Manavgat	4	4,4
Alanya	5	5,6
Toplam	90	100,0

Araştırmamıza katılan şehirde yaşayan Yörükler hem il merkezlerinde hem de Yörüklerin yoğun olarak yaşadığı ilçe merkezlerinde yaşamaktadır. Şehirde yaşayan Yörüklerin en fazla yaşadığı yerler Isparta (%52,2), Antalya (%17,8), Burdur (%13,3), Alanya (%5,6), Serik - Manavgat (%4,4) ve Şarkıkaraağaç'tır (%2,2).

Şehirde yaşayan Yörüklerden 25 farklı köy ve mahalleden Isparta, Burdur, Antalya şehir merkezleriyle, Şarkıkaraağaç, Alanya, Manavgat ve Serik ilçe merkezlerine göç edenler bulunmaktadır. Şehirde yaşayan Yörüklerin bir kısmı (%12) Batı Akdeniz Bölgesi dışında farklı il ve ilçede yaşarken, Isparta il merkezi yaşanılabilir bir şehir olarak en çok tercih edilen yerdir. Katılımcılar arasında kırsal yerleşim

yerinden şehre en çok göç Isparta Şakiraağaç Gedikli Köyü'nden Isparta Merkez ilçe ile Antalya'nın Manavgat ve Serik ilçelerine olmuştur (%14,4) (Bkz. Tablo 9).

Şehirde yaşayan Yörükler arasında şehre göç Türkiye'de köyden kente göçün yoğunlaştığı ve kentleşmenin hızlandığı 1955 sonrası dönemde başlamıştır. Kırdan kente ilk göç Burdur Aziziye'den Burdur şehir merkezine iş nedeniyle yapılan göç ile başlamıştır. En fazla göç 1985-1994 yılları arasında Isparta'ya gerçekleşmiştir (%19,36). Şehirde yaşayan Yörükler şehre çoğunlukla iş nedeniyle göç etmiştir. Göç edilen yerler Yörükler için çoğunlukla kalıcı mekânlar olmuştur.

Araştırma sahamız içinde bulunan Serik'te "Kentleşme Algısı ve Beklentileri"yle ilgili yapılan alan araştırması verilerine göre örneklem grubunun %54,9'u kendisini kentli olarak görürken; görüşülenlerin doğum yerine göre kendilerini şehirli olarak görüp görmeme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Doğum yeri Serik olanların %63,6'sı kendini şehirli olarak görürken, Antalya dışından gelenlerin %56,9'u kendini şehirli olarak görmemektedir. Bu noktada nüfusunun çoğunluğu Yörük kökenli insanlardan oluşan Seriklilerin, kırdan kente dönüşümünün yapısal sonuçlarını gözlemlemesi ve deneyimlemesi nedeniyle kendilerini kentli olarak gördükleri görülmektedir.⁶⁵⁰

Tablo 21: Şehirde Yaşayanlar Şehre Göç Etme Nedeni

	Sayı	Yüzde
Memuriyet Nedeniyle	44	48,9
İş Nedeniyle	25	27,8
Eşin Ölümü	1	1,1
Babanın İşi Nedeniyle	8	8,9
Ailevi Nedenlerden	1	1,1
Eğitim İçin	6	6,7
Daha İyi İmkânı Olduğundan	3	3,3
Hayvancılığı Bırakmamız	1	1,1
Diğer	1	1,1
Toplam	90	100,0

Şehre en çok iş nedeniyle göç edilmiştir (%85,6). Şehirde yaşayan Yörüklerin yarısı devlet memuru olarak istihdam edildiği için (%48,9), yaklaşık 1/3'ü ise şehrin iş imkânının kırsal alana göre iyi olmasından dolayı (%27,8) şehre göç etmiştir. Şehrin kırsal alana göre daha iyi eğitim, sağlık ve konforlu yaşam imkânı sunması da şehre göçe etki eden diğer faktörlerdir (%10). Hayvancılığı bırakarak şehre göç edenler ile eşî öldüğü için şehre göç edenlerin oranı oldukça azdır (%2,2).

⁶⁵⁰ Kolukırık & Aygöl, a.g.e., 2018, s.1092.

2.2.Yörük Aile Yapısında Meydana Gelen Değişmeler

2.2.1.Görüşülenlerin Medeni Hali

Tablo 22: Görüşülenlerin Medeni Hali

		Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
	Evli	77	85,6	88	97,8
	Dul	12	13,3	1	1,1
	Boşanmış	1	1,1	1	1,1
	Toplam	90	100,0	90	100,0

Görüşülenlerin tamamı evlilik yapmıştır. Boşanmış olanların oranı çok azdır (%1,1). Yörükler arasında çok yaygın olarak yeni evlenen çiftlere söylenen “Allah bir yastıkta kocatsın” sözü Yörüklerin aile kurumu ve evlilik hayatına verdikleri değer ve önemin göstergesidir.

Anadoluya göç eden Türkler arasında zaman içinde yaşama tarzlarında meydana gelen sosyo-kültürel değişmeye bağlı olarak evlilik ve eş tercihi de değişmiştir. Bu durumu evlenme yılları ile evlenme biçimleri arasındaki ilişkide görmek mümkündür.

2.2.2.Görüşülenlerin Evlenme Yılı ve Evlenme Şekli

Tablo 23: Görüşülenlerin Evlenme Yılı

		Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
		Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde
	1940-1944	1	1,1	1,1			
	1945-1949	3	3,3	4,4			
	1950-1954	9	10,0	14,4	1	1,1	1,1
	1955-1959	14	15,6	30,0	2	2,2	3,3
	1960-1964	12	13,3	43,3	2	2,2	5,6
	1965-1969	8	8,9	52,2	4	4,4	10,0
	1970-1974	10	11,1	63,3	6	6,7	16,7
	1975-1979	13	14,4	77,8	13	14,4	31,1
	1980-1984	8	8,9	86,7	8	8,9	40,0
	1985-1989	4	4,4	91,1	19	21,1	61,1
	1990-1994	5	5,6	96,7	18	20,0	81,1
	1995-1999	2	2,2	98,9	12	13,3	94,4
	2000-2004	1	1,1	100,0	1	1,1	95,6
	2005-2009				4	4,4	100,0
	Toplam	90	100,0		90	100,0	

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların ortalama evlilik yılı 1965-1970’iken şehirde yaşayanların ortalama evlilik yılı 1980-1985’dir. Kırsal yaşam sürenlerde ilk evlilik 1940-44 yılları arasında yapılmıştır. En fazla evlilik 1955-59 (%15,6), 1975-79 (%14,4), 1960-64 (%13,3), 1950-54 (%10) yılları arasında yapılmıştır.

Şehirde yaşayanlarda ilk evlilik 1950-54 yıllarında yapılmıştır. En fazla evlilik 1985-89 (%21,1), 1990-94 (%20), 1975-79 (%14,4) yılları arasında yapılmıştır.

Tablo 24: Görüşülenlerin Eşiyle Evlenme Şekli

Köyde ve Konargöçer Mean: 1,44	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
Şehirde Yaşayanlar Mean: 2,10	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Görücü Usulüyle	53	58,9	28	31,1
Anlaşarak	34	37,8	47	52,2
Kaçırarak	3	3,3	2	2,2
Anne-Baba İsteği Evlat Rızasıyla			4	4,4
Akraba/Dost Tavsiyesi Anlaşarak			9	10,0
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların ortalama evlilik şekli görücü usulüyleken şehirde yaşayanların ortalama evlilik şekli anlaşarak evlenmedir. Kırsal yaşam sürenlerde en fazla evlenme şekli, görücü usulüyle evlenme (%58,9), anlaşarak evlenme (%37,8) ve kaçırarak evlenmedir (%3,3). Araştırmamız esnasında taygeldi⁶⁵¹ ailesine Antalya Akkoç köyünde rastlanılmıştır. 1931 doğumlu M.K.'nin babası, annesi ölünce yeniden evlenmiştir. Babası ikinci eşinin bekâr kızını da oğluna (kendisine) almıştır.

Şehirde yaşayanlarda en fazla evlenme şekli anlaşarak evlenme (%52,2), görücü usulüyle evlenme (%31,1), akraba/dost tavsiyesi anlaşarak evlenme (%10), anne-baba isteği evlat rızasıyla (%4,4) evlenmedir. Şehirde yaşayanlar arasında kırsal yaşam sürenlerden farklı evlenme şekilleri anne baba isteği evlat rızası ve akraba/dost tavsiyesi anlaşarak evlenmedir (%10). Akraba/dost tavsiyesi ile anlaşarak evlenme şehirde yaşayan Yörükler arasında yarı geleneksel yarı modern bir evlenme tarzıdır.

Köyde ve yarı-konargöçer yaşam sürenlerden Gülistan Erdeğer 1959 yılında 19 yaşındayken **kaçırılarak** evlenmiştir. Gülistan teyze evlilik ve gençlikte meydana gelen yaşama tarzı değişikliğini “Şimdi herkes kendisi buluyor. Herkes kendi gençliğini yaşarmış!” diye evlilik ve gençlikte meydana gelen yaşama tarzı değişikliğini ifade ediyor.⁶⁵²

⁶⁵¹ Tay geldi ailesi için bkz. İbrahim Yasa, “Tay Geldi Ailesi (Ayrı Cinsten Çocuklu Dulların Evlenmeleri)” *Aile Yazıları, Temel Kavramlar, Yapı ve Tarihi Süreç*, Derl. Beylül Dikeçligil & Ahmet Çiğdem, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2. Baskı, C.1 Ankara, 1991, s. 57.

⁶⁵² Görüşme Tarihi 02.09.2013, Kızıllı Köyü Bucak Burdur.

Tablo 25: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Eğitim Düzeyi ile Eşiyle Evlenme Şekli

Pearson Chi-Square: 22,21			Görüşülenin Eşiyle Evlenme Şekli			Toplam
			Görücü usulüyle	Anlaşarak	Kaçırarak	
Görüşülenin Eğitim Düzeyi	Okumayazma bilmiyor	Sayı	3	2	2	7
		% Eşiyle Evlenme Şekli	5,7%	5,9%	66,7%	7,8%
		% Toplam	3,3%	2,2%	2,2%	7,8%
	Okuryazar	Sayı	11	10	1	22
		% Eşiyle Evlenme Şekli	20,8%	29,4%	33,3%	24,4%
		% Toplam	12,2%	11,1%	1,1%	24,4%
	İlkokul	Sayı	33	18	0	51
		% Eşiyle Evlenme Şekli	62,3%	52,9%	0,0%	56,7%
		% Toplam	36,7%	20,0%	0,0%	56,7%
	Ortaokul	Sayı	0	2	0	2
		% Eşiyle Evlenme Şekli	0,0%	5,9%	0,0%	2,2%
		% Toplam	0,0%	2,2%	0,0%	2,2%
	Lise	Sayı	3	2	0	5
		% Eşiyle Evlenme Şekli	5,7%	5,9%	0,0%	5,6%
		% Toplam	3,3%	2,2%	0,0%	5,6%
	Yüksekokul	Sayı	1	0	0	1
		% Eşiyle Evlenme Şekli	1,9%	0,0%	0,0%	1,1%
		% Toplam	1,1%	0,0%	0,0%	1,1%
	Fakülte	Sayı	2	0	0	2
		% Eşiyle Evlenme Şekli	3,8%	0,0%	0,0%	2,2%
		% Toplam	2,2%	0,0%	0,0%	2,2%
	Toplam	Sayı	53	34	3	90
		% Eşiyle Evlenme Şekli	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	58,9%	37,8%	3,3%	100,0%

Evlilik yapma şekliyle eğitim seviyesi arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir ($P>0,05$). Çünkü Yörük çocukları çoğunlukla atadan gördüğü üzere aile içinde babanın ve annenin evlilikte eş tercihiyle ilgili tavsiye ve kararına rıza göstererek uyardı. Bu nedenle eğitim seviyesi lise mezunu olanlarda hatta üniversite mezunu olanlarda bile görücü usulüyle evlenenler vardır (%5,7).

Tablo 26: Şehirde Yaşayanların Eğitim Düzeyine Göre Eşiyle Evlenme Şekli

Pearson Chi-Square: 92,82		Görüşülenin Eşiyle Evlenme Şekli					Toplam
		Görücü usulüyle	Anlaşarak	Kaçırarak	Anne-Baba İsteği Evlat Rızasıyla	Akraba/Dost Tavsiyesi Anlaşarak	
Görüşülenin Eğitim Düzeyi	Okumayazma bilmiyor	Sayı	1	0	0	0	1
		% Eşiyle Evlenme Şekli	3,6%	0,0%	0,0%	0,0%	1,1%
		% Toplam	1,1%	0,0%	0,0%	0,0%	1,1%
	Okuryazar	Sayı	0	0	2	1	3
		% Eşiyle Evlenme Şekli	0,0%	0,0%	100,0%	25,0%	3,3%
		% Toplam	0,0%	0,0%	2,2%	1,1%	3,3%
	İlkokul	Sayı	8	8	0	0	16
		% Eşiyle Evlenme Şekli	28,6%	17,0%	0,0%	0,0%	17,8%
		% Toplam	8,9%	8,9%	0,0%	0,0%	17,8%
	Ortaokul	Sayı	2	0	0	0	2
		% Eşiyle Evlenme Şekli	7,1%	0,0%	0,0%	0,0%	2,2%
		% Toplam	2,2%	0,0%	0,0%	0,0%	2,2%
	Lise	Sayı	5	7	0	0	14
		% Eşiyle Evlenme Şekli	17,9%	14,9%	0,0%	0,0%	15,6%
		% Toplam	5,6%	7,8%	0,0%	0,0%	15,6%
	Yüksekokul	Sayı	4	5	0	1	11
		% Eşiyle Evlenme Şekli	14,3%	10,6%	0,0%	25,0%	12,2%
		% Toplam	4,4%	5,6%	0,0%	1,1%	12,2%
	Fakülte	Sayı	5	23	0	0	33
		% Eşiyle Evlenme Şekli	17,9%	48,9%	0,0%	0,0%	36,7%
		% Toplam	5,6%	25,6%	0,0%	0,0%	36,7%
	Yüksek Lisans	Sayı	1	2	0	1	4
		% Eşiyle Evlenme Şekli	3,6%	4,3%	0,0%	25,0%	4,4%
		% Toplam	1,1%	2,2%	0,0%	1,1%	4,4%
	Doktora	Sayı	2	2	0	1	6
		% Eşiyle Evlenme Şekli	7,1%	4,3%	0,0%	25,0%	6,7%
		% Toplam	2,2%	2,2%	0,0%	1,1%	6,7%
	Toplam	Sayı	28	47	2	4	90
		% Eşiyle Evlenme Şekli	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	31,1%	52,2%	2,2%	4,4%	100,0%

Şehirde yaşayanlar arasında eğitim seviyesi ile evlenme şekli arasında anlamlı bir ilişki ($P>0,05$) olmamasına rağmen genel olarak olumlu ilişki vardır. Eğitim seviyesi arttıkça özellikle üniversite mezunları arasında anlaşarak evlenmenin yaygınlaştığı görülmektedir (%35,6). Şehirde yaşayanlar arasında üniversite mezunu olup görücü usulüyle evlenenlerin oranı ise %13,3'tür. Şehirde yaşayanlar arasında geleneksel evlenme tarzıyla evlenenlerin oranı ise %37,7'dir.

Tablo 27: Görüşülenlerin Nikâh Şekli

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Resmi Nikâh			1	1,1
Dini ve Resmi Nikâh	90	100,0	89	98,9
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların tamamı resmi ve dini nikâhı birlikte yaparlarken, eğitim seviyesinin artması modern düşünce anlayışının yaygınlaşmasıyla şehirde yaşayanlar arasında sayısı az da olsa sadece resmi nikâhla evlilikler de yapılmaktadır (%1,1).

2.2.3.Evlilik Sayısı

Tablo 28: Görüşülenlerin Evlilik Sayısı

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde
1. Evlilik	84	93,3	93,3	86	95,6	95,6
2. Evlilik	5	5,6	98,9	4	4,4	100,0
3.Evlilik	1	1,1	100,0			
Toplam	90	100,0		90	100,0	

Görüşülenlerin tamamına yakını bir evlilik yaparken (%93) 2. Evlilik yapma oranı köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar ile şehirde yaşayanlarda %5 civarındadır. Şehirde yaşayanlarda 3. evlilik yapan yoktur. Kırsal yaşam sürenlerde sadece 1 kişi 3. evlilik yapmıştır. Çok eşle evliliğe rastlanılmamıştır. Yörükler arasında en yaygın evlilik türü evlenen çiftlere mutluluk dileği olarak söylenen “bir yastıkta kocamak” deyişinden de anlaşılacağı üzere tek eşle evliliktir.

Tablo 29: Görüşülenlerin Birden Fazla Evlilik Yapma Nedeni

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Aile içi geçimsizlik	3	3,3	50,0	2	2,2	66,7
Eşin ölümü	3	3,3	50,0	1	1,1	33,3
Toplam	6	6,7	100,0	3	3,3	100,0
Tek Evlilik Yapan	84	93,3		87	96,7	
Toplam	90	100,0		90	100,0	

Kırsal hayat sürenler arasında şehirde olduğu gibi aile içi geçimsizlik durumunda sayısı azda olsa boşanmalar söz konusu olabilmektedir. Kırsal yaşam sürenlerde birden fazla evlilik yapma nedenlerine baktığımızda aile içi geçimsizlik nedeniyle boşanıp yeniden evlenme ve eşin ölümü nedeniyle yeniden evlenenlerin oranı

bir birine eşittir (%50). Şehirde yaşayanların bir den fazla evlilik nedeni kırsal yaşam sürenlerle benzerlik göstermektedir. Yeniden evlenenlerin %66,7'si aile içi geçimsizlik nedeniyle boşanarak yeniden, %33,3'ü ise eşinin ölümü nedeniyle yeniden evlenmiştir.

Tablo 30: Görüşülenlerin Eşiyle Akrabalık Bağının Olma Durumu

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Evet	62	68,9	31	34,4
Hayır	28	31,1	59	65,6
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayan Yörükler arasında endogami tarzı evliliğin yaygın olduğu görülmektedir (%68,9). Eşiyle akraba olmayanların oranı %31,1'dir. Kırsal yaşam sürenlerin tersine şehirde yaşayanların yarısından çoğu (%65,6) eşiyle akrabalık bağı yoktur. Eşiyle akraba olanların oranı ise %34,4'dür.

Tablo 31: Görüşülenlerin Eşiyle Akrabalık İlişkisi

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Amca Çocuğu	7	7,8	11,3	4	4,4	12,9
Hala Çocuğu	4	4,4	6,5	1	1,1	3,2
Teyze Çocuğu	1	1,1	1,6	5	5,6	16,1
Dayı Çocuğu	4	4,4	6,5	2	2,2	6,5
İkinci Derece Amca/Hala Çocuğu	3	3,3	4,8	1	1,1	3,2
İkinci Derece Dayı/Teyze Çocuğu	2	2,2	3,2			
Amca/ Hala Torunu	7	7,8	11,3	6	6,7	19,4
Dayı/ Teyze Torunu	4	4,4	6,5	2	2,2	6,5
Diğer (Aynı Aşiret/Oba)	30	33,3	48,4	10	11,1	32,3
Toplam	62	68,9	100,0	31	34,4	100,0
Eşiyle Akraba Olmayan	28	31,1		59	65,6	
Toplam	90	100,0		90	100,0	

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayan evli çiftler arasında akrabalık bağının daha çok erkek soyu takip ettiği görülmektedir (%33,9). Anne soyundan evliliğin oranı ise %17,8'dir. Şehirde yaşayanlarda ise görüşülenlerin eşleriyle akrabalık bağı köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlardan farklı olarak 3.derece akrabalık bağına dayanmaktadır. Şehirde yaşayanlar daha çok aynı aşiret/oba soyundan kişilerle evlenmektedir (%32,3). Şehirde yaşayanlar arasında evlilikte eş tercihinde akrabalık bağının önemi kırsal yaşam sürenlere göre %50 daha azalmıştır.

2.2.4. Görüşülenlerin Çocuklarının Eş Tercihlerinde ve Evlilik Biçimlerinde Meydana Gelen Değişmeler

Tablo 32: Görüşülenlerin Evli Çocuklarının Akrabasıyla Evli Olma Durumu

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Evet	49	54,4	9	10,0
Hayır	28	31,1	30	33,3
Evli Çocuğu Olmayan	11	12,2	51	56,7
Çocuğu Olmayan	2	2,2		
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlarda evli çocuğu bulunanlar kendileri ya da çocuklarının isteğiyle eş tercihinde akraba evliliğini (%54,4) tercih ederken; şehirde yaşayanlarda bu oran oldukça azdır (%10). Kırsal yaşam sürenler arasında atadan öteye yaygın bir evlilik olan akraba evlilikleri gerek görüşülen ebeveynler gerekse onların çocukları arasında halen yaygın olarak –eski dönemlerdeki kadar olmasa da– sürdürülmektedir. Fakat yaptığımız gözlemlerden elde ettiğimiz bulgulara göre 3. kuşak ve sonrasında eğitim seviyesinin yükselmesi, iş ve meslek hayatındaki farklılaşmaların yaygınlaşması gerekse kitle iletişim aygıtlarının kullanımının yaygınlaşması nedeniyle egzogami türü evlilikler her geçen gün yaygınlaşmaktadır. Örneğin: Burdur Altınyayla (Dirmil) Ballık Köyünde kırsal yaşam süren S.Ş. oğlunun cep telefonu aracılığıyla tanıştığı kızı Bursa’ dan gelin almak zorunda kaldığını belirtmiştir.⁶⁵³

Tablo 33: Görüşülenlerin Evli Çocuklarının Eşleriyle Olan Akrabalık Düzeyleri

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Amca Çocuğu	8	10,4%	16,3%	3	23,1%	33,3%
Hala Çocuğu	12	15,6%	24,5%	1	7,7%	11,1%
Teyze Çocuğu	8	10,4%	16,3%	1	7,7%	11,1%
Dayı Çocuğu	6	7,8%	12,2%			
İkinci Derece Amca/Hala Çocuğu	15	19,5%	30,6%			
İkinci Derece Dayı/Teyze Çocuğu	11	14,3%	22,4%	3	23,1%	33,3%
Amca/ Hala Torunu	6	7,8%	12,2%	2	15,4%	22,2%
Dayı/ Teyze Torunu	5	6,5%	10,2%	1	7,7%	11,1%
Diğer	6	7,8%	12,2%	2	15,4%	22,2%
Toplam	77	100,0%	157,1%	13	100,0%	144,4%

⁶⁵³ S.Ş., D.Y. 1949, Görüşme Tarihi: 20.10.2013. Eski adı Maşta olan köyün adı aracılığın yaygın olarak yapılmasından dolayı 1965 yılında Ballık olarak değişmiştir. Bkz. *Köylerimiz*, İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Basımevi D.S.İ., Ankara, 1968, s. 75.

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar yarıdan fazlasının (%54) çocuklarından bir ya da birden fazlası evliliklerini akrabasıyla yaparken, şehirde Yaşayanlar %10'unun çocukları akrabasıyla evlenmiştir. Kırsal yaşam sürenlerde endogami türü evlilik halen çoğunlukta iken şehir hayatında egzogami türü evlilik hâkimdir.

Tablo 34: Görüşülenlerin Evli Çocuklarının Eş Tercihini Nasıl Yaptığı

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Görücü Usulüyle	136	44,7%	176,6%	27	31,0%	69,2%
Anlaşarak	166	54,6%	215,6%	54	62,1%	138,5%
Ata Beğenisi Evlat Rızasıyla	1	0,3%	1,3%	1	1,1%	2,6%
Akraba/Dost Tavsiyesi Anlaşarak	1	0,3%	1,3%	5	5,7%	12,8%
Toplam	304	100,0%	394,8%	87	100,0%	223,1%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların çocuklarının 304 tanesi evlidir. Bu çocukların yarıdan biraz çoğu (%54,6) anlaşarak evlenirken yarıya yakını (%44,7) görücü usulüyle evlenmiştir.

Şehirde yaşayanların çocuklarının 87 tanesi evlidir. Bu çocukların yarıdan çoğu (%62,1) anlaşarak evlenirken, %31'i görücü usulüyle evlenmiştir. Şehir hayatı yaşamaya başlayan Yörükler arasında evlenmede eş tercihinde yeni bir tip olarak “Akraba/Dost Tavsiyesi ile Anlaşarak” evlenme şekli türemiştir (%5,7). Bu evlilikte şehre göç eden yörük bireylerin akrabalık bağının giderek zayıflaması nedeniyle evlenilecek kadın/erkekleri tanımada her geçen giderek artan bilgi sahibi olmama durumuna karşı akraba ve tanıdıkların devreye girerek evlenebilecek adaylar hakkında malumat verdikten sonra evlilik kararı kadın ve erkek adaylara düşmektedir. Bu tarz evlilikler görücü usulü evliliklerin modernleşmiş hali olarak kabul edilebilir. Bu evlilikte esas olan “Aslını ara, neslini ara, bulunmazsa ne çara (çare)” Honamlı atasözünde⁶⁵⁴ olduğu gibi asalettir.

⁶⁵⁴ Eröz, 1991, s.52.

Tablo 35: Görüşülenlere Göre Gençlerin Önceki Eş Tercihi İle Şimdiki Arasında Olan Farklılıklar

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Önceden Ata Karar Verirdi	8	8,9	13	14,4
Önceden Atanın Rızası Alınırdı	3	3,3	1	1,1
Şimdikiler Kendisi Buluyor Ata En Son Haberdar Oluyor	44	48,9	21	23,3
Şimdikiler Tanışıp Konuşup Anlaşıyor	21	23,3	13	14,4
Önceden Ata Beğenir Evladın Rızası Alınırdı.	10	11,1	7	7,8
Şimdikiler Dışarıdan Alıyor	1	1,1	5	5,6
Önceden Akraba/Dost Tavsiyesi Alınırdı	2	2,2	15	16,7
Şimdi Evlenmeye Çabuk Karar Veriyorlar			2	2,2
Önceden Aynı Kültür, Şimdi Güzellik Aranıyor			4	4,4
Şimdikiler Çoğunlukla Çıkara Dayalı			4	4,4
Pek Fark Yok	1	1,1	5	5,6
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlara göre eski evlenmeler ile günümüz evlenmelerinde eş tercihinde en önemli fark günümüz gençlerinin eşlerini kendileri bularak evlilik kararlarını kendileri aldıktan sonra ebeveynlerine en son haber vermeleridir (%48,9). Diğer önemli fark ise günümüz gençlerinin evlenmeden önce tanışıp, konuşup anlaştıktan sonra evlilik kararı almalarıdır (%23,3).

Şehirde yaşayanlara göre ise eski evlenmeler ile günümüz evlenmelerinde eş tercihinde meydana gelen en önemli fark günümüz gençlerinin eşlerini kendileri bularak evlilik kararlarını kendileri aldıktan sonra ebeveynlerine en son haber vermeleridir (%23,3). Diğer önemli fark ise “Önceden Akraba/Dost Tavsiyesi Alınması”dır (%16,7).

Günümüz Yörük gençleri arasında eş seçiminde eski gelenek görenekler kaybolmak üzeredir. Evlilikte eş seçiminde hâkim olan değer gençlerin evlenecek olduğu kişiyi bulup anlaştıktan sonra ailelerine haber vermeleridir. Evlilikten en son haberdar olan anne ve babaya çok fazla söz hakkı kalmadığı için ister istemez ebeveynler çocuklarının bu talebini onaylamak zorunda kalmaktadır. Şehirde yaşayanlara göre evlenmede yeni trend gençlerin birbirlerini tanımadan erkenden evlenmeye karar vermeleridir. Eş seçiminde kültürel değerler yerine güzellik öncelikli aranan unsur haline gelmiştir.

2.2.5.Gelenekselden Moderne Aile Yörük Ailesinde Değişim ve Otorite Kayması

Günümüzde geleneksel Yörük aile yapısında yapısal ve işlevsel değişiklikler yaşanmıştır. Yapısal olarak çekirdek aileye dönüşen geleneksel Yörük ailesinde geleneksel işlevsellik kaybolmak üzere olduğundan ailede anne-baba çocuklarına sosyo-kültürel değerleri yeterince aktaramamaktadır. Bu nedenle Yörüklerde geleneksel soyo-kültürel değerler kaybolmaya yüz tutmuş, aile temellerinden sarsılmaya başlamıştır. Ailede meydana gelen bu değişimi Şükrü Acar⁶⁵⁵ şu şekilde ifade ediyor: “Şimdi alacağı kızın aslı, nesli, nereli sorulmuyor. Önceden ben şimdi senin kıza düğür gideceğimde senin tarafını (kızı, anne-baba ve sülalesini) ben seni (tanıyan benim akraba ya da tanıdıklarım aracılığıyla) bir sorarım. Nasıldır bu kız ve ailesi, iyiler midir diye sorarım. Ben senin kızı istedimde sen benim tarafımda bir araştırırdın. Ama şimdi anne-babanın sözü geçmiyor ki (evlenecek çocuklara). Şimdi anne-babanın sözü (evlenecek kıza) geçmiyor ki, anne-babanın söz hakkı sadece kızın istenmesine “evet” deyip kızı vermekle sınırlı kaldı. Anne-baba kızı vermese kız kaçacak. Anne-baba (evlenecek çocuklarına söz geçiremediği için) şapkamı eğmektense kızı veririm diyor. Ama bak gari bir sene iki sene kızla oğlan görüşüyorlar, evleniyorlar altı ay bir sene sonra ayrılıyor. Neden aslını astarını sormadın. Kimdir? Nedir? Şimdi -kız verilirken- memur mu memur, zengin mi zengin ver. Ama kız varıyor oraya kız uyum sağlayamıyor. Eskiden kızı oğlan görmez, ana-baba kızı görür hoşlarına gider, etrafına komşularına sorar izler, iyice araştırırdı. Ondansonra düğür gidilir, düğür varıldığında da kızın babası arkadaş biz bir düşünelim size haber verimiz der, o da oğlanı, babasını, anasını çevrelerine sorardı. Kafalarına yatarsa verilirdi, kafalarına yatmazsa “arkadaş nasibinizi başka yerde aran” denilirdi. Ama şimdi interet çıktı, telefon çıktı, babası vermezse kaçıyor. Okullarda anlaşıyor, internetten tanışıyor. Üç gün sonra boşanıyor. Ne oldu? Şimdi işte gençlik ananın babanın sözüne bakmıyor. Şimdi her yerde boşanma arttı. Bizim köyde bile arttı.” Sebebi ananın-babanın çocuklara taviz vermesi. Şimdi ana-baba diyor ki ben kızıma güveniyorum diyor. Yahu sen bu devirde kime güveniyorsun. Ortaklıkta nasıl bir insanlık var? İnsanlık bitmiştir. Dürüstlük bitmiştir. Evet şimdi herkes dürüst görünüyor ama nerede dürüstlük? Dürüstlük olmuş olsa bu memleket bu hale gelmez! Sonra bak gari kızı uyuşturucu kullanıyor bağılıyor, hani

⁶⁵⁵ D.Y.1941, Görüşme Yapılan Yer: Aziziye Burdur, Görüşme Tarihi 04.09.2013

güveniyordun ya! Şimdi gençlik ananın-babanın sözüne bakmıyor. Burda eğitim önemli. Bir çocuğa 10 yaşına kadar çocuğa aile tam bir eğitim verirse, (ana-baba 10 yaşına kadar çocuğuna) dürüstlüğü dini eğitimi verirse bu çocuk sonra hiçbir (kötü yola) yere sapamaz. Ama dini eğitimi, dürüstlüğü ailede veremediğin zaman okulda veremezsin. Okulda okuma yazma öğrenirsin. En önemli eğitim evde aile eğitimidir ben bunu bilirim”. İlkokul mezunu olmasına rağmen Şükrü Acar’ın aile, evlilik, okul, eğitim konularındaki tespitleri dikkate değerdir.

Tablo 36: Görüşülenlere Göre Aile İçinde Önceden En Çok Kimin Sözü'nün Geçtiği

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Yaşlıların	7	7,8	21	23,3
Babanın	80	88,9	61	67,8
Annenin	2	2,2	1	1,1
Anne-Babanın	1	1,1	7	7,8
Toplam	90	100,0	90	100,0

Görüşülenlere göre aile içinde önceden -ortalama - babanın sözü geçmektedir. Yörük ailesi önceden *pederşahi* aile değil ‘Pederi’ ailedir.⁶⁵⁶ Ziya Gökalp’e göre eski Türklerde pederşahi aile tipinin varlığını kabul etsek bile, bu kendine mahsus ayrı bir pederşahlıktır.⁶⁵⁷ Pederi ailede baba söz sahibi olmakla birlikte, ananın da aile işlerinde fikri alınmaktadır. Pederşahi ailelerde görülen astığı astık, kestiği kestik olan erkeğin yerini, ailenin reisi olan erkek almıştır. Miras ve hısımlık iki ayaklıdır (Agnatik ve Kognatik); yani anne baba soyundan ayrı ayrı gelir. Zamanımızda ise, ana, baba ve evlenmemiş çocukların meydana getirdiği küçük aileye, "Yuva tipi aile" (conjugal, izdivacî aile) denilmektedir. Günün sosyal kültürel ve ekonomik şartları, bu ailenin gelişmesine yol açmıştır.⁶⁵⁸ Gökalp’e göre Türk aile yapısının benzer örneğini Cermen ailesinde görmek mümkündür. Cermen ailesinde de ataerkil bir hukuk oluşmamış, akrabalık hem ana, hem de baba yönünden süregelmiştir.⁶⁵⁹

Araştırmamız esnasında görüştüğümüz konargöçer, yarı-konargöçer ve meskûn hayatı yaşamış 1920 doğumlu Hacı Mehmet Önder, Yörük aile hayatındaki pederşahi ailenin yukarıda Gökalp’in de belirttiği gibi kendine has özellikleri olduğunu şöyle ifade

⁶⁵⁶ Bkz. Eröz & Güler, *a.g.e.*, 1998, s. 10.

⁶⁵⁷ Eröz, *a.g.e.*, s. 10.

⁶⁵⁸ Eröz, *a.g.e.*, s. 3, 4.

⁶⁵⁹ Gökalp, 1989, s. 76.

etmektedir. “(çadırdaki toplu olarak yaşanıldığı için) Kadın istek ve görüşlerini kocasının kulağına gece (yataktaki) fısıldar. Kocasını karısının istek ve görüşlerini dikkate alır.”⁶⁶⁰

1980 öncesi Yörük ailesinde kadınların çoğunun toplum içindeyken eşlerinin yanında söz hakkı olmasada, Yörük aile hukukunda baba ailesini ilgilendiren konularda son söz sahibi olmakla birlikte karısının aile işleriyle ilgili görüşlerini çoğunlukla alır.

Tablo 37: Görüşülenlere Göre Aile İçinde Şimdi En Çok Kimin Sözü Geçtiği

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Babanın	10	11,1	10	11,1
Annenin	3	3,3		
Anne-Babanın	51	56,7	30	33,3
Anne-Baba-Çocukların	24	26,7	49	54,4
Çocukların	2	2,2	1	1,1
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlara göre aile içinde ortalama anne babanın sözü geçerken (%56,7) şehirde yaşayanlara göre anne baba ve çocukların sözü geçmektedir (%54,4). Şehir hayatında aile içinde çocukların söz sahibi olduğu görülmektedir.

Kırsal yaşam sürenlerde önceden beri az da olsa bazı ailelerde kadın söz sahibi olmuş ve olmaya devam etmektedir (%3,3). Önceden aile içinde yaşlıların da sözü geçerken günümüzde onların söz hakkı pek fazla kalmamıştır. Yörük ailesinde meydana gelen otorite değişimini konargöçer, yarı-konargöçer ve yerleşik köy hayatını yaşamış şu an şehirde yaşayan Cafer Uyar “Bizim çocukluğumuzda ataerkil aileydik, bu gün çocuk ailesiyiz”⁶⁶¹ diye ifade ederken; Şükrü Acar anısını şöyle anlatıyor. “Bundan 30 sene öncesi burada (Aziziye) Siyasi amca diye birisi vardı. Bir gün bana dediki Şükrü dayım dedi zaman gelecek dedi “söz uşakta, baha eşekte olacak” dedi. Yani söz uşağa geçti atanın söz hakkı kalmadı. Aldığın bir şeyi sonra gittiğin zaman eski fiyata alamıyorsun.”⁶⁶² Günümüz Yörük ailesinde de çocuk -tıpkı diğer ailelerde olduğu gibi- aile merkezinde yer almaya başladığından ebeveynler çocukları üzerindeki otoriteyi her geçen gün kaybetmektedir. Anne-babalar geçmişte kendilerinin çocukken sosyalizasyon sürecinde öğrendikleri idare etme, sorumluluk alma, terbiyeli olma, saygı gösterme, paylaşma, özverili davranma gibi güzel hasletleri çocuklarına yeterince

⁶⁶⁰ Hacı Mehmet Önder, D.Y. 1920. Görüşme Yeri: Karaöz Aksu Antalya.

⁶⁶¹ Cafer Uyar, D.Y. 1955, Görüşme Yeri: Alanya Merkez, Görüşme Tarihi: 14.09.2013.

⁶⁶² Şükrü Acar, D.Y. 1941, Görüşme Tarihi: 04.09.2013.

aktaramadıklarından çocukların istek ve beklentilerini karşılayarak onları tatmin etmeye çalışmaktadır. Fakat bu çocuk merkezli anne-baba tavrı çocuğun egosunu doyurmaya yetmemektedir.

Tablo 38: Görüşülenlerin İçinde Doğup Büyüdüğü Aileyi Nasıl Tanımladığı

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Otoriter	89	98,9	73	81,1
Demokratik	1	1,1	6	6,7
Yarı Otoriter-Yarı Demokratik			10	11,1
Diğer			1	1,1
Toplam	90	100,0	90	100,0

Kırsal yaşam sürenler içinde doğup büyüdüğü aileyi otoriter olarak tanımlarken (%98,9), şehirde yaşayanların çoğunluğunun otoriter (%81,1), birazının yarı otoriter-yarı demokratik (%11,1), çok azının da (%6,7) demokratik olarak tanımladığı görülmektedir.

Tablo 39: Görüşülenlerin Şuan Ailesini Nasıl Tanımladığı

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Otoriter	12	13,3	6	6,7
Demokratik	78	86,7	80	88,9
Yarı Otoriter-Yarı Demokratik			1	1,1
Diğer			2	2,2
Fikrim Yok			1	1,1
Toplam	90	100,0	90	100

Araştırmamıza dâhil olan gerek kırsal yaşam süren Yörükler gerekse şehirde yaşayan Yörüklerin tamamına yakını (%86,7-88,9) aile içi ilişkilerinin demokratik olduğunu beyan etmişlerdir. Kırsal yaşam sürenlerde otoriter aile yapısı %13,3 iken şehirde yaşayanlar arasında otoriter yapı %6,7 ye inmektedir. Şehir ailesinde geleneksel kırsal aile hayatının dönüşmüş şekli olarak *yarı otoriter yarı demokratik aile* şekli karşımıza çıkmaktadır (%1,1).

Şehirde yaşayanlar geçmişte birlikte yaşadıkları ailelerinin günümüzün değer yargılarıyla irdelediklerinde eski aile yaşantılarında demokrasinin ve otoriterliğin eş zamanlı olduğunu belirtmişlerdir. Buna karşın kırsal halen kırsal yaşam sürenlerin aile tanımlamaları otoriter ve demokratik olarak kesin ve nettir.

2.2.6.Görüşülenlerin Evlendiklerinde Yaşadıkları Yerler ve Yaşam Alanları

Tablo 40: Görüşülenin Eşiyle Evlendiğinde Oturduğu Yer

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Babamın Evinde Oturdum	66	73,3	26	28,9
Babamla Alt-Üst Oturdum			1	1,1
Kayınbabamın Evinde Oturdum	5	5,6	1	1,1
Eşimle Ayrı Evde Oturdum	15	16,7	62	68,9
Eşimle Ayrı Evde Aynı Bahçede Oturdum	2	2,2		
Kardeşimle Aynı Evde Oturdum	1	1,1		
Üvey Babamın/Annemin Evinde Oturdum	1	1,1		
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların tamamına yakını (%78,9) evlendiğinde babasıyla birlikte aynı evde oturmuştur. Yörükler arasında geniş ailenin psiko-sosyal yönü güçlü temellere dayanmaktadır. Kırsal yaşam sürenlerde evlendiğinde eşiyle ayrı evde oturanlar %16,7 iken eşiyle aynı bahçede ayrı evde oturanların oranı azdır (%2,2).

Şehirde yaşayanlar arasında evlendiğinde babasının evinde oturan %28,9 iken; eşiyle ayrı evde oturan %68,9'dur. Kırsal yaşam ile şehir hayatında evlenen çiftlerin eşleriyle ikamet yerleri zıtlık göstermektedir. Şehir hayatında çok katlı binaların yeni yaşam alanları olması nedeniyle evlenen çiftler bazen şehirde anne-babalarıyla alt-üst oturabilmektedir (%1,1).

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar arasında 1980'lere kadar geniş aile yapısı muhafaza edilmiştir. 1980 sonrası süreçte ise yeni evlenen çiftler ayrı evde yaşamaya başlamışlar böylece çekirdek aile sayısı hızla artmıştır. Geniş aile yapısının terk edildiği bu dönemde kırsal kesimde yeni bir yerleşme tarzı olarak bazı yerleşim yerlerinde yeni evli çiftler evlenince aynı bahçede ayrı evde yaşamaya başlamışlardır. Bu tarz yerleşme ile çekirdek aile yapısı muhafaza edilmekle birlikte geniş ailenin psiko-sosyal işlevselliği de sürdürülmektedir.

Tablo 41: Görüşülenlerin Baba/Kayınbaba Yanında Kaç Yıl Yaşadığı

Köyde ve Yarı-konargöçer Mean:3,45	Köyde ve Konargöçer Yaşayanlar				Şehirde Yaşayanlar			
Şehirde Yaşayanlarda Mean:2,14	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
+4	11	12,2	15,1	15,1	17	18,9	60,7	60,7
5-9	23	25,6	31,5	46,6	2	2,2	7,1	67,9
10-14	13	14,4	17,8	64,4	3	3,3	10,7	78,6
15-19	8	8,9	11,0	75,3	2	2,2	7,1	85,7
20-24	3	3,3	4,1	79,5	2	2,2	7,1	92,9
25-29	6	6,7	8,2	87,7	2	2,2	7,1	100,0
30-34	3	3,3	4,1	91,8				
35-39	4	4,4	5,5	97,3				
40-44	1	1,1	1,4	98,6				
50+	1	1,1	1,4	100,0				
Toplam	73	81,1	100,0		28	31,1	100,0	
Ayrı Evde Oturan	17	18,9			62	68,9		
Toplam	90	100,0			90	100,0		

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar eşleriyle evlendiklerinde ortalama 10-15 yıl, şehirde yaşayanlar ise ortalama 5-9 yıl baba/kayınbaba yanında birlikte yaşamışlardır. Şehirde yaşayanların eşleriyle evlendiklerinde kırsal yaşam sürenlere göre daha az süre geniş aile hayatı yaşadıkları görülmektedir.

Kırsal yaşam sürenler arasında evlenenlerin baba/kayınbaba yanında yaşama süresi en fazla 5-9 yıl (%31,5), 10-14 yıl (%17,8), +4 yıl (%15,1), 15-19 (%11) yıldır. Kırsal yaşam sürenlerin yarısından çoğu (%53,5) eşiyle evlendiğinde 10 yıldan fazla geniş aile hayatı yaşamıştır. Şehirde yaşayanların evlendiğinde baba/kayınbaba yanında yaşama süresi kırsal yaşam sürenlere göre azdır. Bunların yarısından çoğu (%60,7) baba/kayınbaba yanında +4 yıl birlikte yaşarken; %10,7'si 10-14 yıl birlikte yaşamışlardır. Geniş aile hayatı yaşam süresi 5-9, 15-19, 20-24, 25-29 yıl aralıklarında dır (%7,1).

Tablo 42: Görüşülenlerin Baba/Kayınbaba Yanından Ayrılmasının Sebepleri

Köyde ve Yarı-konargöçer Mode:2	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
Şehirde Yaşayanlar Mode: 5	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Anne/Babanın Ölümü	2	2,2	2,7	3	3,3	10,7
Evin Bina Olarak Yetersizliği	36	40,0	48,0	9	10,0	32,1
Kaynana Gelin Geçimsizliği				1	1,1	3,6
İş Nedeniyle	5	5,6	6,7	11	12,2	39,3
Kendi İsteğiyle	2	2,2	2,7			
Diğer	4	4,4	5,3	1	1,1	3,6
Aynı Apartmanda Beraber				1	1,1	3,6
Aynı Bahçede Ayrı Evde Beraber	5	5,6	6,7	1	1,1	3,6
Halen Oturuyor	21	23,3	28,0	1	1,1	3,6
Toplam	75	83,3	100,0	28	31,1	100,0
Eşiyle Ayrı Evde Oturan	15	16,7		62	68,9	
Toplam	90	100,0		90	100,0	

Kırsal yaşam sürenler en fazla ev bina olarak yetersiz geldiği için baba/kayınbaba evinden ayrılırken (%48), şehirde yaşayanlar iş nedeniyle baba/kayın baba evinden ayrılarak kendileri şehirde ayrı ev kurmaktadır (%39,3). Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlardan iki aile ilk evlendiği zaman babasının arsası içinde ayrı evdeyaşamaya başlamıştır. Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar babasının/kayınbabasının evinden en fazla ayrılma nedenleri; evin bina olarak yetersizliği (%48), iş nedeniyle (%6,7), diğer nedenlerdir (%5,3).

Şehirde yaşayanlar babasının/kayınbabasının evinden en fazla ayrılma nedenleri; iş nedeniyle (%39,3), evin bina olarak yetersizliği (%32,1) Anne/Babanın ölümü (%10,7) dür. Aynı bahçede ayrı evde halen oturan kırsal yaşam sürenlerde %6,7 iken şehirde yaşayanlarda %3,6'dır. Şehir hayatında apartmanların olması nedeniyle görüşülenlerden %3,6'sının aynı apartmanda farklı dairelerde beraber yaşadıkları görülmüştür. Araştırma verilerimize göre köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar ile şehirde yaşayan Yörükler arasında oğul baba geçimsizliğine dayalı bir evden ayrılma görülmezken, gelin kaynana geçimsizliğine dayalı evden ayrılma sadece şehirde yaşayanlarda 1 kişidir (%3,6).

Tablo 43: Görüşülenlerin Çocuklarının Medeni Hali

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Evli	302	83,7%	343,2%	88	41,3%	97,8%
Bekâr	54	15,0%	61,4%	124	58,2%	137,8%
Dul	2	0,6%	2,3%			
Boşanmış	3	0,8%	3,4%	1	0,5%	1,1%
Toplam	361	100,0%	410,2%	213	100	

Köyde ve yarı-konargöçer yaşam sürenlerin sahip olduğu 361 çocuktan 343'ü (%95,10) 20 yaş üzerindedir. Şehirde yaşayanlarda ise sahip olunan 213 çocuktan 150'si (%70,30) 20 yaş üzerindedir (Tablo 74). Kırsal yaşam sürenlerde evlilik çağında olmayan yaklaşık 18 çocuk (%5); şehirde yaşayanlarda ise yaklaşık 63 (%29,70) çocuk bulunmaktadır. Kırsal kesimde evlenme oranı şehre göre daha yüksektir(%83,7). Şehirde evlenme oranının kırsal yaşam sürenlere göre az olmasının (%58,2) nedenleri arasında yüksek öğretimde okuma oranının yüksek olması, yeni nesil genç kuşağın evlilik yaşını ötelemesi vb. faktörler etkilidir.

Tablo 44: Görüşülenlerin Çocuklarının Nerede Yaşadığı

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Anne-Babasıyla Birlikte	53	14,7%	60,2%	102	47,9%	113,3%
Aynı Apartmanda				3	1,4%	3,3%
Aynı Yerleşim Yerinde				48	22,5%	53,3%
Aynı Köyde	95	26,3%	108,0%			
Farklı Köyde	25	6,9%	28,4%			
İlçede	73	20,2%	83,0%	11	5,2%	12,2%
İlde	112	31,0%	127,3%	46	21,6%	51,1%
Yurtdışında	3	0,8%	3,4%	3	1,4%	3,3%
Toplam	361	100,0%	410,2%	213	100,0%	236,7%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayan Yörükler arasında geniş aile hayatı giderek azaldığı için evlenen çiftler çoğunlukla aynı köyde farklı evde çekirdek aile hayatı yaşamaktadır (%26,3).

Şehirde yaşayan Yörüklerin evli çocukları arasında anne-babasıyla yaşayan bulunmamaktadır. Fakat şehir hayatının Yörük kültürüyle harmanlanması sonucu yeni bir yaşam tarzı olarak aynı apartmanda birlikte yaşayanlar vardır (%1,4).

Genç kuşak çoğunlukla fırsat ve imkânlarının iyi olması nedeniyle il merkezinde yaşamayı tercih etmektedir. Şehre göç eden Yörüklerin çocukları arasında köyde yaşayan bulunmamaktadır.

2.2.7.Hanedeki Statüler ve Aile Büyüklüğü

Tablo 45: Görüşülenlerin Hanedeki Statüsü

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hane reisi	81	90,0	85	94,4
Eşi	4	4,4	4	4,4
Babası	4	4,4	1	1,1
Annesi	1	1,1		
Toplam	90	100,0	90	100,0

Görüşülenlerin hanedeki statülerinin yaklaşık ≥ 90 'ını hane reisleri, %5'ini eşleri, oluştururken, köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar arasında ataerkil aile tipi olan geniş aile yapısına istinaden babası (%4,4) ve annesi (%1,1) görüşülenler arasında yer almaktadır. 75+ yaşında çok yaşlı olduğu için çalışma gücü kalmayan ve eşi ölen dul babalar ve anneler genellikle çocuklarının yanında yaşamaya başlamışlardır. Gerek köyde gerekse şehirde hane reisliği ataerkil aile özelliğini kaybettiği için çocuklara devrolmuştur.

Görüşülenlerin %4,4'ünü babalar oluşturmaktadır. 75+ yaşında olan ve çalışma gücü kalmayan, eşi ölen dul babalar artık çocuklarının yanında yaşamaya başlamışlar ve hane reisliğini çocuklarına devretmişlerdir.

Tablo 46: Görüşülenlerin Halen Kimlerle Yaşadığı

Köyde ve Konargöçer Mode:2	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
Şehirde Yaşayanlarda Mode:3	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Yalnız	8	8,9	1	1,1
Eşiyle	46	51,1	27	30,0
Eşi ve Çocuklarıyla	10	11,1	60	66,7
Eşi Çocukları Anne/Baba	5	5,6	1	1,1
Eşi Çocukları Gelini Torunu	10	11,1		
Eşi Oğlu Gelini	3	3,3		
Oğluyla	1	1,1		
Eşi Çocuğu Torunu	1	1,1		
Eşi Kardeşi	1	1,1		
Damadı Kızı Torunu	1	1,1		
Oğlu Gelini	4	4,4	1	1,1
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar en fazla eşiyle yaşarken (%51,1), şehirde yaşayanlar eşleri ve çocuklarıyla (%66,7) birlikte yaşamaktadır. Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlarda yalnız yaşayan 8 kişidir (%8,9). Görüşülenlerden sadece bir kişi (Yukarıtirtar Köyünde) evli olmasına rağmen yalnız yaşamaktadır. Çünkü eşi hasta olduğu için kızlarından birisi annesini yanına götürmüş ve annesine bakmaktadır. 7 kişi ise dul ve yalnız yaşamaktadır.

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar en fazla eşiyle (%51,1), Eşi ve çocuklarıyla (%11,1) eşi, çocukları, gelini ve torunuyla (%11,1) geniş aile hayatı yaşarken yalnız yaşayanların oranı %8,9'dur. Damadıyla birlikte yaşayan bir kişidir (%1,1). Burdur bucak kızılıda karşılaştığımız bu aile matrilokal bir aile değildir. Eşi ölünce köyde yaşayan kızı annesini kendi yanına alarak onun bakımını üstlenmiştir.

Araştırmamız verilerine göre kırsal yaşam sürenlerde geniş aile hayatı yaşayanlar oranı %27,7'dir.

Şehirde yaşayanlar tamamına yakını çekirdek aile (%96,7) hayatı yaşamaktadır. Aile yapısında birlikte yaşananlar en fazla eşi ve çocukları (%66,7), eşiyle (%30), yalnız yaşayan, eşi çocukları anne/baba ile yaşayan ve oğlu geliniyle birlikte yaşayanlar oranı %1,1'dir.

Tablo 47: Görüşülenlere Göre Hanede Oturanların Statüsü

		Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
		Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
		N	Yüzde		N	Yüzde	
	Hane reisi	1	0,6%	1,2%	2	1,0%	2,2%
	Eşi	76	42,9%	91,6%	87	45,5%	97,8%
	Oğlu	42	23,7%	50,6%	57	29,8%	64,0%
	Kızı	12	6,8%	14,5%	44	23,0%	49,4%
	Gelini	16	9,0%	19,3%			
	Torunu	21	11,9%	25,3%			
	Annesi	6	2,2%	6,7%			
	Kardeşi	2	1,1%	2,4%			
	Yengesi	1	0,6%	1,2%			
	Damat	1	0,6%	1,2%			
	Kaynanası				1	0,5%	1,1%
Toplam		177	100,0%	213,3%	191	100,0%	214,6%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlarda hanede oturanların statüsüne göre dağılım aile yapısının geleneksel geniş ailenin yerini çekirdek ailenin aldığı göstermektedir. Yaklaşık %20 civarında geniş aile hayatının halen sürdürüldüğü görülmektedir. Görüşülenlerin %91,6'sı eşiyle yaşarken, %8,4'ü (8 kişi) yalnız yaşamaktadır. Şehirde yaşayanlarda aile yapısı çekirdek ailedir. Bir kişi kaynanasıyla geniş aile hayatı (%1,1) yaşarken bir kişi ise yalnız yaşamaktadır (%1,1).

Tablo 48: Görüşülenlere Göre Hanede Oturanların Cinsiyeti

		Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
		Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
		N	Yüzde		N	Yüzde	
	Erkek	59	33,3%	71,1%	61	31,9%	68,5%
	Kadın	118	66,7%	142,2%	130	68,1%	146,1%
Toplam		177	100,0%	213,3%	191	100,0%	214,6%

Kırsal yaşam sürenlerin ve şehirde yaşayanların hane halklarında cinsiyet dağılımının yarısından fazlasını kadınlar (%67-68) oluştururken, yaklaşık 1/3'ünü erkekler (%33,3 -31,9) oluşturmaktadır. Hane halklarını oluşturanlar arasında kadınlar çoğunluktadır.

Tablo 49: Görüşülenlere Göre Hanede Oturanların Yaşı

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
0-4	3	1,7%	3,6%	6	3,1%	6,7%
5-9	8	4,5%	9,6%	8	4,2%	9,0%
10-14	13	7,3%	15,7%	14	7,3%	15,7%
15-19	13	7,3%	15,7%	32	16,8%	36,0%
20-24	12	6,8%	14,5%	25	13,1%	28,1%
25-29	10	5,6%	12,0%	12	6,3%	13,5%
30-34	11	6,2%	13,3%	4	2,1%	4,5%
35-39	8	4,5%	9,6%	10	5,2%	11,2%
40-44	11	6,2%	13,3%	18	9,4%	20,2%
45-49	8	4,5%	9,6%	19	9,9%	21,3%
50-54	16	9,0%	19,3%	16	8,4%	18,0%
55-59	15	8,5%	18,1%	13	6,8%	14,6%
60-64	12	6,8%	14,5%	5	2,6%	5,6%
65-69	12	6,8%	14,5%	6	3,1%	6,7%
70-74	11	6,2%	13,3%	2	1,0%	2,2%
75-79	12	6,8%	14,5%	1	0,5%	1,1%
80-84	1	0,6%	1,2%			
85-89	1	0,6%	1,2%			
Toplam	177	100,0%	213,3%	191	100,0%	214,6%

Kırsal yaşam sürenlerde hanede yaşayanlar arasında yaşlıların (60+) oranı %27,8 iken şehirde yaşayanlarda bu oran %7,2'dir. Kır ailesi kente göre yaşlanmış ailelerden oluşmaktadır. Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlarda doğum oranı şehre göre azdır. Genç nüfus oranı da bu duruma paralel olarak kırsal yaşam sürenlerde az şehirde yaşayanlarda fazladır. Şehir ailesi orta yaş⁶⁶³ ailesidir (%37).

Tablo 50: Görüşülenlere Göre Hanede Oturanların Medeni Halleri

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Evli	115	65,0%	138,6%	91	47,6%	102,2%
Bekâr	54	30,5%	65,1%	99	51,8%	111,2%
Dul	5	2,8%	6,0%	1	0,5%	1,1%
Boşanmış	3	1,7%	3,6%			
Toplam	177	100,0%	213,3%	191	100,0%	214,6%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların hane halklarında evli olanlar %65, bekâr olanlar %30,5, dul olanlar %2,8, boşanmış olanlar %1,7'dir. Şehirde yaşayanlarda genç kuşak sayısının da fazla olmasıyla bekâr olanlar %51,8, evli olanlar %47,6 ve dul olanların oranı %0,5'dir.

⁶⁶³ Bkz. Tablo 12, 40-59 Yaş.

Tablo 51: Şehirde Yaşayanların Şehre Göç Ettiğinde Medeni Hali

	Sayı	Yüzde
Evli	54	60,0
Bekâr	33	36,7
Nişanlı/Sözlü	1	1,1
Dul	2	2,2
Toplam	90	100,0

Şehirde yaşayan Yörüklerin çoğunluğu (%60) göç ettiklerinde evlidir. Bekâr olarak şehre gelip daha sonra evlenen 33 kişidir (%36,7). Şehre göç ettiğinde nişanlı/sözlü olan bir kişi (%1,1) ve dul olan 2 kişidir (%2,2).

2.3.Eğitim Durumu

2.3.1. Görüşülenlerin Eğitim Düzeyi

Tablo 52: Görüşülenlerin Eğitim Düzeyi

Mean: 2,86		Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Eğitim Düzeyi		Şehirde Yaşayanlar Eğitim Düzeyi	
Mean: 5,73		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
	Okumayazma Bilmiyor	7	7,8	1	1,1
	Okuryazar	22	24,4	3	3,3
	İlkokul	51	56,7	16	17,8
	Ortaokul	2	2,2	2	2,2
	Lise	5	5,6	14	15,6
	Yüksekokul	1	1,1	11	12,2
	Fakülte	2	2,2	33	36,7
	Yüksek Lisans			4	4,4
	Doktora			6	6,7
	Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlarda eğitim seviyesi ortalaması ilkokuldur (%56,7). Kırsal yaşam sürenlerin tamamına yakınının eğitim seviyesi okuryazar-ilkokul mezunu arasında yer almaktadır (%81,1).

Şehirde yaşayanlarda ise eğitim seviyesi ortalaması yükselerek yüksekokul düzeyine çıkmaktadır. Şehirde yaşayanların %36,7'si fakülte, %15,6'sı lise, %17,8'i ilkokul, %12,2'si yüksekokul mezunuyken, %11,1'i lisansüstü eğitim yapmıştır. Okuryazar olan 3 kişi (%3,3) okuma yazma bilmeyen ise sadece 1 kişidir (%1,1).

Cumhuriyet kurulduğu yıllarda yeterli öğretmen olmadığı için okuma-yazma faaliyeti devletin köylere görevlendirdiği eğitimci aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Menderes dönemiyle birlikte eğitimci görevine son verilmiş köylere ilkokullar açılmıştır. Fakat her yere aynı anda okul açılmadığından eğitimci görevine geçişte birkaç yıl boşlukların yaşandığı yerler olmuştur.

Yörüklerin genel olarak eğitim öğretim faaliyetlerine bakışı pozitifdir. Onlar çoğunlukla imkânsızlık nedeniyle kendilerinin ya da çocuklarının okuyamadığını belirtmişlerdir. Rezan Şahinkaya Yörükler arasında yapmış olduğu gözlemde onların eğitime verdiği önemi şu şekilde ifade etmektedir:

Sabahın en erken saatlerinde kalkan ve koyunların peşinde dolaşan irili ufaklı çocukların birbirlerini imtihan ederek “Ali yaz bakalım”, “Şunu okuyabilirmisiniz?” vesaire gibi durmadan sualler sorduklarını görünce anladım ve inandım. Dağ başlarında koyunlar otlarken bilenler bilmeyenlere okuma-yazma öğretiyorlar. Bu sayede mübalağasız, ilkokul çağındaki çocukların (bilhassa erkek) hepsi okuma yazma biliyorlar.⁶⁶⁴

Tablo 53: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Eşlerinin Eğitim Durumu

Görüşülene Göre Hanede Oturanların Statüsü				Görüşülene Göre Hanede Oturanların Cinsiyeti		Toplam
				Erkek	Kadın	
Hane reisi	Görüşülene Hanede Oturanların Eğitim Düzeyi	Göre İlkokul	Sayı	1		1
			% Hanede Oturanların Cinsiyeti	100,0%		100,0%
			% Toplam	100,0%		100,0%
	Toplam		Sayı	1		1
			% Hanede Oturanların Cinsiyeti	100,0%		100,0%
			% Toplam	100,0%		100,0%
Eşi	Görüşülene Göre Hanede Oturanların Eğitim Düzeyi	Okumayazma Bilmiyor	Sayı		30	30
			% Hanede Oturanların Cinsiyeti		39,5%	39,5%
			% Toplam		39,5%	39,5%
		Okuryazar	Sayı		10	10
			% Hanede Oturanların Cinsiyeti		13,2%	13,2%
			% Toplam		13,2%	13,2%
		İlkokul	Sayı		34	34
			% Hanede Oturanların Cinsiyeti		44,7%	44,7%
			% Toplam		44,7%	44,7%
		Lise	Sayı		2	2
			% Hanede Oturanların Cinsiyeti		2,6%	2,6%
			% Toplam		2,6%	2,6%
	Toplam		Sayı		76	76
			% Hanede Oturanların Cinsiyeti		100,0%	100,0%
			% Toplam		100,0%	100,0%
	Genel Toplam		Sayı	1	76	77
			% Hanede Oturanların Cinsiyeti	100,0%	100,0%	100,0%
			% Toplam	1,3%	98,7%	100,0%

Cinsiyete göre köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlarda eğitim seviyesi kadınlarda oldukça düşüktür. Görüşülenlerin eşlerinden yarıya yakını (%39,5) okuma yazma bilmemektedir. Yaklaşık yarısı (%44,7) ilkokul mezunu iken ortaokul mezunu olan yoktur. Lise mezunu olan ise sadece iki kişidir (%2,6).

⁶⁶⁴ Rezzan Şahinkaya, *Cumhuriyet Köye Köylü Kadına ve Türk Ailesine Neler Getirdi*, İçinde: “Aşiretlerle Başbaşa”, TBMM Yayınları, Ankara, 1983, s. 234.

Tablo 54: Şehirde Yaşayanların Eşlerinin Eğitim Durumu

Görüşülene Göre Hanede Oturanların Hanedeki Statüsü				Görüşülene Göre Hanede Oturanların Cinsiyeti		Toplam
Pearson Chi-Square: 2,95				Erkek	Kadın	
Hane reisi	Lise	Sayı		1		1
		%Hanede Oturanların Cinsiyeti		50,0%		50,0%
		% Toplam		50,0%		50,0%
	Fakülte	Sayı		1		1
		%Hanede Oturanların Cinsiyeti		50,0%		50,0%
		% Toplam		50,0%		50,0%
	Toplam	Sayı		2		2
		%Hanede Oturanların Cinsiyeti		100,0%		100,0%
		% Toplam		100,0%		100,0%
Eşi	Okumayaz ma bilmiyor	Sayı		0	1	1
		%Hanede Oturanların Cinsiyeti		0,0%	1,2%	1,2%
		% Toplam		0,0%	1,2%	1,2%
	Okuryazar	Sayı		0	3	3
		%Hanede Oturanların Cinsiyeti		0,0%	3,6%	3,5%
		% Toplam		0,0%	3,5%	3,5%
	İlkokul	Sayı		1	32	33
		%Hanede Oturanların Cinsiyeti		50,0%	38,1%	38,4%
		% Toplam		1,2%	37,2%	38,4%
	Ortaokul	Sayı		0	5	5
		%Hanede Oturanların Cinsiyeti		0,0%	6,0%	5,8%
		% Toplam		0,0%	5,8%	5,8%
	Lise	Sayı		0	18	18
		%Hanede Oturanların Cinsiyeti		0,0%	21,4%	20,9%
		% Toplam		0,0%	20,9%	20,9%
	Yüksekokul	Sayı		0	12	12
		%Hanede Oturanların Cinsiyeti		0,0%	14,3%	14,0%
		% Toplam		0,0%	14,0%	14,0%
	Fakülte	Sayı		1	11	12
		%Hanede Oturanların Cinsiyeti		50,0%	13,1%	14,0%
		% Toplam		1,2%	12,8%	14,0%
	Yüksek Lisans	Sayı		0	1	1
		%Hanede Oturanların Cinsiyeti		0,0%	1,2%	1,2%
		% Toplam		0,0%	1,2%	1,2%
	Doktora	Sayı		0	1	1
		%Hanede Oturanların Cinsiyeti		0,0%	1,2%	1,2%
		% Toplam		0,0%	1,2%	1,2%
	Toplam	Sayı		2	84	86
		%Hanede Oturanların Cinsiyeti		100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam		2,3%	97,7%	100,0%
	Toplam	Sayı		4	84	88
		%Hanede Oturanların Cinsiyeti		100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam		4,5%	95,5%	100,0%

Şehirde yaşayanların eşlerinin eğitim seviyesi ortaöğrenim lise düzeyine kadar erkeklerin eğitim düzeyi ile benzerlik gösterirken yüksekokul, fakülte düzeyinde eğitim seviyesi aralığı açılmaktadır. Cinsiyete göre eğitim düzeyi yüksekliğinde makas aralığı özellikle lisansüstü düzeyde artmaktadır. Şehirde yaşayan kadınlar eğitim seviyesi açısından erkeklere göre oldukça geri düzeydedir.

Tablo 55: Görüşülenlere Göre Hanede Oturanların Eğitim Durumları

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Okumayazma Bilmiyor	35	19,8%	42,2%	3	1,6%	3,4%
Okuryazar	12	6,8%	14,5%	3	1,6%	3,4%
İlkokul	81	45,8%	97,6%	45	23,6%	50,6%
Ortaokul	21	11,9%	25,3%	15	7,9%	16,9%
Lise	19	10,7%	22,9%	57	29,8%	64,0%
Yüksekokul	3	1,7%	3,6%	19	9,9%	21,3%
Fakülte	3	1,7%	3,6%	34	17,8%	38,2%
Yüksek Lisans				6	3,1%	6,7%
Doktora				1	0,5%	1,1%
Okulöncesi	3	1,7%	3,6%	8	4,2%	9,0%
Toplam	177	100,0%	213,3%	191	100,0%	214,6%

Köyde yaşayan ve yarı-konargöçer yaşam sürenlerin hane halklarında eğitim seviyesinin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Hanede yaşayanların %45,8'i ilkokul mezunu, %19,8'i okuma yazma bilmiyor, %11,9'u ortaokul mezunu, %6,8'i okuryazar, %10,7'i lise mezunudur. Üniversite mezunlarının oranı oldukça azdır. Yüksekokul ve fakülte mezunu olanların oranı %1,7 iken, eğitim düzeyi yüksek lisans ve doktora seviyesinde kimse yoktur.

Şehirde yaşayanlarda eğitim seviyesinin kırsal yaşam sürenlere göre yükseldiği görülmektedir. Hanede yaşayanların %29,8'i lise mezunu, %23,6'sı ilkokul mezunu, %17,8'i fakülte mezunu, %9,9'u yüksekokul mezunu, %7,9'u ortaokul mezunu iken, okuma yazma bilmeyen ve okuryazar olanların oranı %1,6'dır. Şehirde yaşayanların ailelerinde kırsal yaşam sürenlerden farklı olarak yüksek lisans (%3,1) ve doktora (%0,5) eğitimi yapmış olanlar vardır. Araştırma bulgularımız şehirde yaşayan Yörüklerin eğitimin önemini fark ettiğini göstermektedir.

2.3.2. Görüşülenlerin Baba-Kayınbabalarının Eğitim Durumu

Tablo 56: Görüşülenlerin Baba-Kayınbabalarının Eğitim Durumu

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Okumayazma Bilmiyor	92	51,1%	102,2%	28	15,6%	31,1%
Okuryazar	66	36,7%	73,3%	60	33,3%	66,7%
İlkokul	13	7,2%	14,4%	80	44,4%	88,9%
Ortaokul				5	2,8%	5,6%
Lise	1	0,6%	1,1%	2	1,1%	2,2%
Yüksekokul				1	0,6%	1,1%
Fakülte				2	1,1%	2,2%
Medrese	6	3,3%	6,7%	2	1,1%	2,2%
Mektep	2	1,1%	2,2%			
Toplam	180	100,0%	200,0%	180	100,0%	200,0%

Geleneksel toplum yapısının yaşandığı toplumlarda erkeklerin eğitim seviyesi kadınlara göre daha yüksektir. Bunun temel nedenleri arasında yakın geçmişe kadar devam eden geleneksel eğitim anlayışının hâkim olduğu dönemde ailelerin, erkek çocuklarını kız çocuklarına göre daha çok okutma eğiliminde olmalarıdır.

Buna göre kırsal yaşam sürenlerin babalarının yaklaşık %51'i okuma-yazma bilmezken, okuryazar olanların oranı %37, ilkokul mezunu olanlar %7'dir. Babası medrese ve mektep mezunu olanlar %4,4 tür. Görüşülenlerin eğitim seviyesi anne babalarına göre yükseldiği görülürken, eğitim seviyesinde cinsiyet farkının giderek azaldığı ve seviyenin yükselmesi görüşülenlerin çocuklarının eğitim seviyesinde görülmektedir.

Modern toplumlarda, özellikle eğitim yoluyla meslek ve statünün elde edildiği dikkate alınırsa, bu değişimin, çalışma hayatından toplumsal ilişkilere, kültürel etkinliklerden yaşam biçimine, din ve siyaset anlayışından topyekûn dünyaya bakış açısına varıncaya kadar birçok alanda önemli sonuçlar doğurduğu bilinen bir gerçekliktir.⁶⁶⁵

2.3.3. Görüşülenlerin Annelerinin Eğitim Durumu

Tablo 57: Görüşülenlerin Anne-Kaynanalarının Eğitim Durumu

		Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
		Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
		N	Yüzde		N	Yüzde	
	Okumayazma Bilmiyor	161	89,4%	178,9%	100	55,6%	111,1%
	Okuryazar	13	7,2%	14,4%	26	14,4%	28,9%
	İlkokul	6	3,3%	6,7%	49	27,2%	54,4%
	Ortaokul				2	1,1%	2,2%
	Lise				1	0,6%	1,1%
	Yüksekokul				1	0,6%	1,1%
	Fakülte				1	0,6%	1,1%
	Toplam	180	100,0%	200,0%	180	100,0%	200,0%

Ülkemizde 1980'lere gelinceye kadar eğitimde cinsiyet farkı -bazı yer ve yıllarda önemli ölçüde- vardır. Yörüklerin yaşam koşullarını da göz önüne aldığımız Yörükler arasında kız çocukları eğitimden çok kolay feragat ettirilmiştir. Ülkemizde yakın bir zamana kadar eğitim imkânları kısıtlı olmakla birlikte kırsal yaşam sürenlerin çoğunda geleneksel eğitim anlayışının bir yansıması olarak kız çocuklarının okutulmaması eğiliminin yüksek olduğu bilinen bir gerçektir. Bu nedenle yapılan

⁶⁶⁵ Kamil Kaya, *Akademisyenlerin Gözüyle Türkiye'de Din ve Siyaset İlişkisi*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2011, s. 42.

benzeri araştırmalarda yaşlı kuşağı temsil eden kadınların eğitim seviyesi dūřuk çıkmaktadır.⁶⁶⁶

Kırsal yařam sūrenlerin anne ve kaynanalarının tamamına yakını (%90) okuma-yazma bilmezken, okuryazar olanların oranı %7,2, ilkokul mezunu olanların oranı ise oranı ise %3,3'tūr. řehirde yařayanların anne ve kayın validelerinde okuma-yazma bilmeyenlerin oranı %56, okuryazar %14,4, ilkokul mezunlarının oranı ise %27,2'dir. Gōrūřūlenlerin annelerinin-kaynalarının en yūksek eęitim seviyesi kırsal yařam sūrenlerde ilkokul, řehirde yařayanlarda ise fakūlte mezunudur. Kırsal kesimde yařayanların anne-kaynanalarına gōre řehirde yařayanların anne-kaynanalarının eęitim dūzeyi daha yūksektir.

2.3.4. Gōrūřūlenlerin Çocuklarının Eęitim Durumu

Tablo 58: Gōrūřūlenlerin Çocuklarının Eęitim Dūzeyi

		Kōyde ve Yarı-konargōçer Yaşayanlar			şehirde Yaşayanlar		
		Cevaplar		Olguların Yūzdesi	Cevaplar		Olguların Yūzdesi
		N	Yūzde		N	Yūzde	
	Okumayazma Bilmiyor	5	1,4%	5,7%			
	Okuryazar	1	0,3%	1,1%			
	İlkokul	209	57,9%	237,5%	30	14,1%	33,3%
	Ortaokul	33	9,1%	37,5%	15	7,0%	16,7%
	Lise	52	14,4%	59,1%	52	24,4%	57,8%
	Yūksekokul	21	5,8%	23,9%	22	10,3%	24,4%
	Fakūlte	38	10,5%	43,2%	72	33,8%	80,0%
	Yūksek Lisans	1	0,3%	1,1%	9	4,2%	10,0%
	Doktora	1	0,3%	1,1%	3	1,4%	3,3%
Okulōncesi					10	4,7%	11,1%
Toplam		361	100,0%	410,2%	213	100,0%	236,7%

Kōyde ve yarı-konargōçer yařayanların çocuklarının yarıdan fazlasının eęitim seviyesi ilkokuldur (%57,9). En fazla eęitim seviyesi daęılımı Lise mezunu olanlar (%14,4), Fakūlte mezunu olanlar (%10,5) Ortaokul (%9,1), Yūksekokul (%5,8), Lisansūstū eęitim yapanların oranı ise %0,6'dır. Okuma yazma bilmeyenlerin oranı %1,4 iken, Okulōncesi çocuk sahibi olan yoktur.

řehirde yařayan Yōrūkler eęitimin önemini daha iyi kavradıkları için çocuklarının eęitimleri için ellerinden gelen gayreti gōstermiřlerdir. řehirde yařayanlar çocuklarının yarısı ūniversite mezunudur (%49,7). Ūniversite mezunlarının yarıya yakının (%39,4) eęitim seviyesi 4 yıllık fakūlte mezunu iken, yūksek okul mezunlarının oranı %10,3'tūr. Lisansūstū eęitim yapanların oranı ise %5,6'dır.

⁶⁶⁶ Kaya, a.g.e., s. 41.

Tablo 59: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Çocuklarının Cinsiyeti ile Eğitim Seviyesi Arasındaki İlişki

			Kırsal Yaşam Sürenlerin Çocuklarının Cinsiyeti		Toplam
			Erkek	Kadın	
Kırsal Yaşam Sürenlerin Çocuklarının Eğitim Düzeyi	Okumayazma Bilmiyor	Sayı	1	4	5
		% Çocuklarının Cinsiyeti	0,5%	2,5%	
		% Toplam	0,3%	1,1%	1,4%
	Okuryazar	Sayı	0	1	1
		% Çocuklarının Cinsiyeti	0,0%	0,6%	
		% Toplam	0,0%	0,3%	0,3%
	İlkokul	Sayı	91	118	209
		% Çocuklarının Cinsiyeti	45,7%	72,8%	
		% Toplam	25,2%	32,7%	57,9%
	Ortaokul	Sayı	22	11	33
		% Çocuklarının Cinsiyeti	11,1%	6,8%	
		% Toplam	6,1%	3,0%	9,1%
	Lise	Sayı	39	13	52
		% Çocuklarının Cinsiyeti	19,6%	8,0%	
		% Toplam	10,8%	3,6%	14,4%
	Yüksekokul	Sayı	14	7	21
		% Çocuklarının Cinsiyeti	7,0%	4,3%	
		% Toplam	3,9%	1,9%	5,8%
	Fakülte	Sayı	30	8	38
		% Çocuklarının Cinsiyeti	15,1%	4,9%	
		% Toplam	8,3%	2,2%	10,5%
	Yüksek Lisans	Sayı	1	0	1
		% Çocuklarının Cinsiyeti	0,5%	0,0%	
		% Toplam	0,3%	0,0%	0,3%
	Doktora	Sayı	1	0	1
		% Çocuklarının Cinsiyeti	0,5%	0,0%	
		% Toplam	0,3%	0,0%	0,3%
	Toplam	Sayı	199	162	361
		% Toplam	55,1%	44,9%	100,0%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayan Yörüklerin çocuklarının eğitim seviyelerinde cinsiyete dayalı bir ayrımcılık vardır. Bu ayrımcılık erkek çocuklar lehine kız çocuklar aleyhine olan bir durumdur. Cinsiyete göre okuma yazma bilmeyen kadınlarda %2,5 erkeklerde %0,5'tir. İlkokul mezunu olanlar erkeklerde %45,7 kadınların %72,8'i ilkokul mezunudur. Erkeklerde fakülte mezunu olanlar %16,1 iken kadınlarda %4,9'dur. Lisansüstü eğitim yapan erkeklerde %1 iken, kadınlarda lisansüstü eğitim yapan bulunmamaktadır. Cinsiyetle eğitim seviyesi arasındaki en büyük fark üniversite mezunu olanlar arasında görülmektedir.

Tablo 60:Şehirde Yaşayanlar Çocukların Cinsiyeti ile Eğitim Durumları Arasındaki İlişki

			Şehirde Yaşayanlar Çocuklarının Cinsiyeti		Toplam
			Erkek	Kadın	
Şehirde Yaşayanlar Çocuklarının Eğitim Durumu	İlkokul	Sayı	16	14	30
		%Çocukların Cinsiyeti	13,4%	14,9%	
		% Toplam	7,5%	6,6%	14,1%
	Ortaokul	Sayı	10	5	15
		%Çocukların Cinsiyeti	8,4%	5,3%	
		% Toplam	4,7%	2,3%	7,0%
	Lise	Sayı	26	26	52
		%Çocukların Cinsiyeti	21,8%	27,7%	
		% Toplam	12,2%	12,2%	24,4%
	Yüksekokul	Sayı	14	8	22
		%Çocukların Cinsiyeti	11,8%	8,5%	
		% Toplam	6,6%	3,8%	10,3%
	Fakülte	Sayı	40	32	72
		%Çocukların Cinsiyeti	33,6%	34,0%	
		% Toplam	18,8%	15,0%	33,8%
	Yüksek Lisans	Sayı	6	3	9
		%Çocukların Cinsiyeti	5,0%	3,2%	
		% Toplam	2,8%	1,4%	4,2%
	Doktora	Sayı	2	1	3
		%Çocukların Cinsiyeti	1,7%	1,1%	
		% Toplam	0,9%	0,5%	1,4%
	Okulöncesi	Sayı	5	5	10
		%Çocukların Cinsiyeti	4,2%	5,3%	
		% Toplam	2,3%	2,3%	4,7%
	Toplam	Sayı	119	94	213
		% Toplam	55,9%	44,1%	100,0%

Şehirde yaşayanların çocuklarının eğitim seviyesinde cinsiyete göre çok farklılık bulunmamaktadır. Tablo 81’de görüldüğü üzere cinsiyetle eğitim seviyesindeki fark kırsal yaşam sürenlerde daha fazla ve kadınlar aleyhinedir. Şehirde yaşayanların çocuklarında eğitim seviyesi ilkokuldan başlamaktadır. Fakülte mezunu olan erkeklerin oranı %33,6 iken kadınların oranı %34, lise mezunu erkeklerin oranı %21,8 iken kadınların oranı %27,7, ilkokul mezunu olanların oranı erkeklerde %13,4 iken kadınların oranı %14,9’dur. Cinsiyete göre lisansüstü eğitim seviyesindeki fark azdır.

Tablo 61: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Çocuklarının Yaşı İle Eğitim Düzeyleri Arındaki İlişki

		Görüşülenlere Göre Çocuklarının Eğitim Düzeyleri									Toplam
		Okuma yazma Bilmiyor	Okuryazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Yüksekokul	Fakülte	Yüksek Lisans	Doktora	
Görüşülenlere Göre Çocuklarının Yaşları	5-9 Sayı	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2
	% Toplam	0,0%	0,0%	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,6%
	10-14 Sayı	0	0	2	3	0	0	0	0	0	5
	% Toplam	0,0%	0,0%	0,6%	0,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%
	15-19 Sayı	1	0	0	1	8	0	1	0	0	11
	% Toplam	0,3%	0,0%	0,0%	0,3%	2,2%	0,0%	0,3%	0,0%	0,0%	3,0%
	20-24 Sayı	1	0	3	6	1	4	3	0	0	18
	% Toplam	0,3%	0,0%	0,8%	1,7%	0,3%	1,1%	0,8%	0,0%	0,0%	5,0%
	25-29 Sayı	0	0	12	4	5	2	5	0	0	28
	% Toplam	0,0%	0,0%	3,3%	1,1%	1,4%	0,6%	1,4%	0,0%	0,0%	7,8%
	30-34 Sayı	0	0	18	6	3	4	7	0	0	38
	% Toplam	0,0%	0,0%	5,0%	1,7%	0,8%	1,1%	1,9%	0,0%	0,0%	10,5%
	35-39 Sayı	0	0	29	3	12	3	9	1	0	57
	% Toplam	0,0%	0,0%	8,0%	0,8%	3,3%	0,8%	2,5%	0,3%	0,0%	15,8%
	40-44 Sayı	0	0	41	3	11	4	2	0	0	61
	% Toplam	0,0%	0,0%	11,4%	0,8%	3,0%	1,1%	0,6%	0,0%	0,0%	16,9%
	45-49 Sayı	0	0	35	4	5	3	5	0	1	53
	% Toplam	0,0%	0,0%	9,7%	1,1%	1,4%	0,8%	1,4%	0,0%	0,3%	14,7%
	50-54 Sayı	1	1	37	0	5	0	2	0	0	46
	% Toplam	0,3%	0,3%	10,2%	0,0%	1,4%	0,0%	0,6%	0,0%	0,0%	12,7%
	55-59 Sayı	1	0	23	1	2	1	3	0	0	31
	% Toplam	0,3%	0,0%	6,4%	0,3%	0,6%	0,3%	0,8%	0,0%	0,0%	8,6%
	60-64 Sayı	1	0	6	1	0	0	1	0	0	9
	% Toplam	0,3%	0,0%	1,7%	0,3%	0,0%	0,0%	0,3%	0,0%	0,0%	2,5%
	65-69 Sayı	0	0	1	1	0	0	0	0	0	2
	% Toplam	0,0%	0,0%	0,3%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,6%
Toplam Sayı		5	1	209	33	52	21	38	1	1	361
% Toplam		1,4%	0,3%	57,9%	9,1%	14,4%	5,8%	10,5%	0,3%	0,3%	100,0%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşam sürenlerin orta yaş kategorisinde (40-59) bulunan çocuklarının %37,7'si ilkokul mezunudur. Ergen, genç yetişkin ve yetişkinlerde lise mezunlarının oranı ise %,7,7'dir. 60 yaş üstünde yüksek öğrenim gören bir kişi (%0,3) fakülte mezunudur.

Ergen, genç yetişkin ve yetişkinlerde eğitim seviyesinin önceki kuşaklara göre yükseldiği görülmektedir. Köyde ve konargöçer yaşam sürenlerin çocukları arasında yer alan 15-19 ve 20-24 yaşlarındaki okuma yazma bilmeyen iki çocuk bulunmaktadır. Her iki çocuk engellidir. Görüşülenler arasında okulöncesi yaşta çocuğu olan bulunmamaktadır. Bu durum kırsal yaşam sürenlerde nüfusun giderek yaşlandığının göstergesidir.

Tablo 62: Şehirde Yaşayanlara Göre Çocuklarının Yaşları İle Eğitim Seviyesi Arasındaki İlişki

		Görüşülenlere Göre Çocuklarının Eğitim Durumları								Toplam
		Okulöncesi	İlkokul	Ortaokul	Lise	Yüksekokul	Fakülte	Yüksek Lisans	Doktora	
Görüşülenlerin Çocuklarının Yaşı	0-4 Sayı	7	0	0	0	0	0	0	0	7
	%Toplam	3,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	3,3%
	5-9 Sayı	3	5	0	0	0	0	0	0	8
	%Toplam	1,4%	2,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	3,8%
	10-14 Sayı	0	5	7	2	0	0	0	0	14
	%Toplam	0,0%	2,3%	3,3%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	6,6%
	15-19 Sayı	0	0	1	31	1	1	0	0	34
	%Toplam	0,0%	0,0%	0,5%	14,6%	0,5%	0,5%	0,0%	0,0%	16,0%
	20-24 Sayı	0	0	2	3	6	26	2	0	39
	%Toplam	0,0%	0,0%	0,9%	1,4%	2,8%	12,2%	0,9%	0,0%	18,3%
	25-29 Sayı	0	1	2	3	5	14	4	1	30
	%Toplam	0,0%	0,5%	0,9%	1,4%	2,3%	6,6%	1,9%	0,5%	14,1%
	30-34 Sayı	0	3	0	6	3	16	1	0	29
	%Toplam	0,0%	1,4%	0,0%	2,8%	1,4%	7,5%	0,5%	0,0%	13,6%
	35-39 Sayı	0	4	1	5	3	8	2	2	25
	%Toplam	0,0%	1,9%	0,5%	2,3%	1,4%	3,8%	0,9%	0,9%	11,7%
	40-44 Sayı	0	4	1	1	0	3	0	0	9
	%Toplam	0,0%	1,9%	0,5%	0,5%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	4,2%
	45-49 Sayı	0	2	1	0	1	3	0	0	7
	%Toplam	0,0%	0,9%	0,5%	0,0%	0,5%	1,4%	0,0%	0,0%	3,3%
	50-54 Sayı	0	4	0	1	2	0	0	0	7
	%Toplam	0,0%	1,9%	0,0%	0,5%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%	3,3%
	55-59 Sayı	0	0	0	0	1	1	0	0	2
	%Toplam	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,5%	0,5%	0,0%	0,0%	0,9%
	60-64 Sayı	0	2	0	0	0	0	0	0	2
	%Toplam	0,0%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,9%
Toplam Sayı		10	30	15	52	22	72	9	3	213
Toplam %Toplam		4,7%	14,1%	7,0%	24,4%	10,3%	33,8%	4,2%	1,4%	100,0%

Şehirde yaşayan Yörükler eğitime büyük önem vermişlerdir. Görüştüğümüz Yörüklerin çoğunluğu günümüzde eğitimin iyi bir gelecek için ihtiyaç değil zaruret olduğunu belirtmektedir (Bkz. Tablo 64). Şehirde yaşayanların çocuklarının yarısı üniversite mezunu/öğrencisidir (%49,70). Şehirde yaşayanlar çocuklarının eğitim seviyesinin yüksek olması için ellerinden gelen bütün gayreti göstermektedir. Eğitim seviyesi fakülte mezunu/öğrencisi olanların oranı %33,8'dir. Fakülte mezunu/öğrencisi olanlar arasında genç yetişkinlerin oranı fazladır (%19,30).

Tablo 63: Görüşülenlerin Çocuklarını Okuması İçin Destekleme Durumu

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Sayı	Yüzde
Evet	75	83,3	85,2	89	98,9
Hayır	13	14,4	14,8	1	1,1
Toplam	88	97,8	100,0		
Çocuğu Olmayan	2	2,2			
Toplam	90	100,0		90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşam sürenlerde çocuk sahibi olanların tamamına yakını %83'ü çocuklarını okuması için desteklerken %14,4'ü çocuklarını okuması için desteklememiştir. Şehirde yaşayanların tamamına yakını (%98,9) çocuklarını okuması için desteklemiştir. Gelendost Keçili Köyünden 1950 doğumlu Şükrü öztürk eğitimin önemini şöyle ifade ediyor. “Kendim okumadım, çocukları bundan dolayı okuttum.”⁶⁶⁷

Tablo 64: Görüşülenlerin Çocuklarını Okuması İçin Neden Desteklediği

Köyde ve Konargöçer Mode:3	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
Şehirde Yaşayanlar Mode:2	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Meslek Sahibi Olsun Diye	16	17,8	21,3	9	10,0	10,1
Daha İyi Bir Geleceği Olsun Diye	22	24,4	29,3	41	45,6	46,1
Okuyup Adam Olsun Diye	24	26,7	32,0	2	2,2	2,2
Vatana Millete Hayırlı Bir Evlat Olsun Diye				2	2,2	2,2
Eğitim Çok Önemli Bir Şey Olduğu İçin, İhtiyaç Değil Zaruret	13	14,4	17,3	35	38,9	39,3
Toplam	75	83,3	100,0	89	98,9	100,0
Cevapsız	15	16,7		1	1,1	
Toplam	90	100,0		90	100,0	

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar çocuklarını en fazla okuyup adam olsun diye desteklerken (%32), şehirde yaşayanlar çocuklarını daha iyi bir geleceği olsun diye desteklemişlerdir (%46,1). Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların çocuklarını okuması için en önemli destekleme nedeni “çocuklarının okuyarak adam olması” içindir (%32). *Adam olmak* tabiri Yörük kültürü arasında nitelikli bir iş, bilgi ve kültürel değerlere sahip olmak demektir. Çocuklarının daha iyi yaşam koşullarına sahip olmasını (%29,3) her anne-baba ister. Çünkü kırsal yaşama tarzı kolay değildir. Yörükler zorlu koşullarda adeta *varlık mücadelesi* vermektedir. Meslek sahibi olmak demek halk tabiriyle altın bilezik sahibi olmaktır. Bu nedenle Yörükler çocuklarının çiftçilik/hayvancılık dışında bir meslek sahibi olmalarını istedikleri için çocuklarını okuması için desteklemektedir (%21,3).

Şehirde yaşayanlar çocuklarını okuması için en önemli destekleme nedenleri daha iyi bir geleceği olsun diye (%41,1); günümüzde eğitimin çok önemli bir şey olmasından dolayı ihtiyaç olmaktan ziyade zaruret haline gelmesidir (%39,3). Bir meslek sahibi olsun diye destekleyenlerin oranı %10'dur. Bu verilerde göstermektedir ki şehirde yaşayan Yörükler eğitimin önemli bir şey olduğunun bilincindedirler. Bu

⁶⁶⁷ Görüşme Tarihi: 03.09.2013.

nedenle çocuklarına bilinçsiz bir eğitim aldırarak yerine nitelikli bir eğitim aldırarak daha iyi gelecek hazırlamaya çalışmaktadır.

1970'lerden sonra okumanın önemli bir şey olduğunun farkına varan Yörükler yörükçülüğün zorlu yaşam koşulları içinde çocuklarının eğitimine önem vermeye başlamışlardır. Bunun en iyi örneklerinden birisi kırsal yaşam süren Gülistan Erdeğer'dir. 1976 yılında eşi vefat edince evinin hem anası hem babası olmuştur. 36 yaşında 7 çocukla dul kalmasına rağmen çocuklarını öz verili bir şekilde okutmuştur. Gülistan teyze çocuklarına en iyi eğitimi aldırabilmek için yaşadıklarını şu şekilde ifade ediyor: *"Taş yaslandım, toprak döşendim; yavrularım için çürüdüm, eridim gittim, okuttum"*.⁶⁶⁸

Tablo 65: Görüşülenlerin Çocuklarını Okuması İçin Neden Destekleyemediği

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Ekonomik Yetersizlikler	10	11,1	76,9	1	1,1	100,0
İşgücü İhtiyacı	2	2,2	15,4			
Eğitimin Önemini Bilememe	1	1,1	7,7			
Toplam	13	14,4	100,0			
Cevapsız	77	85,6		89	98,9	
Toplam	90	100,0		90	100,0	

Kırsal yaşam sürenler zorlu yaşam koşullarına bağlı olarak çoğunlukla ekonomik yetersizlikler nedeniyle (%76,9) çocuklarını okuması için destekleyememişlerdir. Kırsal yaşama tarzında var olabilmek için en önemli gereksinimlerden birisi çocukların iş gücü ihtiyacını karşılaması için okutulmamasıdır (%15,4). Eğitimin önemli bir şey olduğunun farkına varamama da çocuklarını okuması için destekleyememe nedenlerindendir (%7,7). Şehirde yaşayan sadece bir kişi ekonomik yetersizlikler nedeniyle çocuklarını okuması için destekleyememiştir.

⁶⁶⁸ D.Y. 1940, Görüşme Yeri: Kızıllı Köyü Bucak Burdur, Görüşme Tarihi: 02.09.2013

2.4.Görüşülenlerin ve Çocuklarının İşgücü Özellikleri ile Çalışma Durumu

2.4.1.Görüşülenlerin İşgücü Özellikleri ile Çalışma Durumu

Tablo 66: Görüşülenlerin Çalışma Durumu

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Çalışan	22	24,4	56	62,2
Emekli-Çalışan	46	51,1	14	15,6
Emekli	14	15,6	18	20,0
Çalışmıyor	8	8,9	2	2,2
Toplam	90	100,0	90	100,0

Kırsal yaşam sürenlerin yarıdan fazlası (%51,1) bir SGK kurumundan emekli olmasına rağmen halen ekgelir kaynağı olarak tarım-hayvancılık faaliyeti yapmaktadır. Kırsal yaşam sürenlerin %24,4'ü aktif çalışan, %15,6'sı emekli, %8,9'u ise çalışmamaktadır. Emekli olanların oranı %66,7'dir. Bu durum göstermektedir ki konargöçer bir yaşam tarzı içinde yaşayan Yörükler hayatlarının erken dönemlerinde SGK kurumunun yaşlılıklarında ihtiyaç olacağının önemini fark etmişler ve kendilerini bir SGK içine dahil etmişlerdir. Şehirde yaşayanlar yarıdan çoğu aktif çalışan (%62,2) iken, %15,6'sı emekli çalışan, %20'si emeklidir. Doğrudan geliri olmayan aynı zamanda çalışmayanlar en fazla kırsal yaşam sürenlerdedir.

Tablo 67: Görüşülenlerin İşi

Köyde ve Yarı-konr. Mode:2	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
Şehirde Yaşayanlar Mode: 8	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Çiftçilik-Hayvancılık	50	55,5	3	3,3
Çiftçilik	14	15,6		
Hayvancılık	6	6,7		
Muhtar	6	6,7		
Ev Hanımı	5	5,6	1	1,1
Esnaf/ Zanaatkâr	2	2,2	12	13,2
Ormancı	2	2,2	1	1,1
Kabızmal	1	1,1		
Çiftçilik-Balıkçılık	1	1,1		
Öğretmen	1	1,1	19	20,9
Çalgıcılık	1	1,1		
İmam	1	1,1		
Memur			12	13,2
Akademisyen			7	7,7
İşçi			7	7,7
Müdür/Genel Müdür			5	5,5
Mühendis			4	4,4
Veteriner			3	3,3
Tekniker			3	3,3
Avukat			2	2,2
İş Adamı			2	2,2
Polis			2	2,2
Eczacı			2	2,2
Sosyal Hizmet Uzmanı			2	2,2
Hemşire /Ebe			1	1,1
Teknisyen			1	1,1
Ormancı			1	1,1
Toplam	90	100,0	90	100

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar arasında en yaygın meslek çiftçilik hayvancılık iken şehirde yaşayanların öğretmenliktir. Kırsal yaşam sürenlerde en çok yapılan iş ve buna bağlı meslek çiftçilik ve hayvancılıktır (%54,4). Sadece çiftçilik yaparak tarım ekonomisiyle geçinenlerin oranı yaklaşık %16 iken; sadece hayvancılıkla idame olanların sayısı her geçen gün azalmaktadır (%6,7). Kırsal yaşam da hayvancılık ekonomisine bağlı ortaya çıkan en önemli meslekler kabızmallık ve yoğurtçuluktur. Bulundukları coğrafi koşullara hızlı bir şekilde adapte olan Yörükler coğrafyanın sağladığı iktisadi faaliyetlere göre balıkçılık, ormancılık gibi meslekleride yapmışlardır. Mesleği imam olup devlet kadrosunda çalışan 1 kişidir.

Şehirde yaşayan Yörüklerin çoğunluğu devlet kadrosunda istihdam olunarak şehre göç etmiştir. Bazıları ise şehre göç ettikten sonra devlet kadrolarında istihdama dahil olmuştur. Şehirde yaşayan Yörükler arasında en yaygın meslekler; öğretmenlik (%21,1), memurluk (%13,3), esnafılık (%12,2), akademisyenlik ve işçilik (%7,8),

müdür/genel müdür (%5,6)'luktur. Şehre göç eden Yörüklerin çoğunlukla eğitimle elde edilen, statüsü ve istihdamı olan devlet kurumlarında çalışabilecekleri mesleklere yöneldikleri görülmüştür.

Tablo 68: Görüşülenlerin Farklı İşler Yapma Durumları

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Farklı İş Yapma Durumları		Şehirde Yaşayanlar Farklı İş Yapma Durumları	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Evet	46	51,1	33	36,7
Hayır	44	48,9	57	63,3
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların yarısından çoğu (%51,1) şuan yaptıkları iş haricinde başka bir iş yaparken %48,9'u halen aynı işle meşgul olmaktadır. Şehirde yaşayanların çoğu (%63,3) halen aynı işi yapmaya devam ederken %36,7'si iş değişikliği yapmıştır.

Tablo 69: Görüşülenlerin Yaptıkları Farklı İşler

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Tarım Hayvancılık Dışında Yaptıkları Farklı İş			Şehirde Yaşayanlar Şehre Geldikten Sonra Farklı İş Yapma		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Nakliyecilik	11	15,3%	23,4%	1	1,5%	3,0%
İşçilik	9	12,5%	19,1%	11	16,9%	33,3%
Orman işçiliği	12	16,7%	25,5%			
Devlet memuru	4	5,6%	8,5%	6	9,2%	18,2%
Esnaflık	13	18,1%	27,7%	17	26,2%	51,5%
Balıkçılık	7	9,7%	14,9%			
Muhtarlık	8	11,1%	17,0%			
Çalgıcılık	1	1,4%	2,1%	2	3,1%	6,1%
Celep	4	5,6%	8,5%			
Ustalık	2	2,8%	4,3%	2	3,1%	6,1%
Fırıncılık				2	3,1%	6,1%
Bakırcılık				1	1,5%	3,0%
Demircilik				5	7,7%	15,2%
Marjinal Sektör				5	7,7%	15,2%
Müzik Aletleri Yapımı				1	1,5%	3,0%
Avukathlık				1	1,5%	3,0%
Diğer	1	1,4%	2,1%	11	16,9%	33,3%
Toplam	72	100,0%	153,2%	65	100,0%	197,0%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar tarım ve hayvancılık dışında en çok esnaflık (%27,7), orman işçiliği (%25,5), nakliyecilik (%23,4), işçilik (%19,1), muhtarlık (%17), balıkçılık (%14,9), devlet memurluğu ve celeplik yapmışlardır (%8,5). Şehre göç edenler ise şehre yerleştikten sonra en çok esnaflık (%51,5), işçilik (%33,3), devlet memurluğu (%18,2) ve demircilik (%15,2) yapmışlardır. Şehirde farklı işlerde çalışarak hayatını idame ettirenlerin oranı %33,3'tür. Marjinal sektörde çalışanların

oranı ise %15,2'dir. Şehirde yaşayan Yörükler arasında çalgıcılık ve müzik aletleri yaparak geçinenlerin oranı ise %9,1'dir.

Batı Akdeniz Bölgesinde yaşayan konargöçer Honamlı Aşireti Ötğünlü Mahallesi Yörükleri 1950'lere kadar, çoğunlukla, aslı işleri olan hayvancılığın yanında kısmen ziraatla uğraşmışlardır. Ayrıca bu yıllara kadar -gelir getirici iş olarak- devesi olanlar, şehir ve köyler arasında kiralık eşya nakliyatçılığı ile tuzculuk da yapmışlardır.

Antalya ovasında havaların ısınmaya başlamasıyla birlikte (Nisan sonu-Mayıs başı) kışladan (Serik, Manavgat muhiti) yaylaya (Cankurtaran, Çimendere, Anamas Yaylaları) göç eden konargöçer Yörükler, yayladaki tuz ihtiyaçlarını karşılamak ve beraberlerinde getirdikleri ihtiyaç fazlası tuzları satarak az da olsa ticari gelir elde edebilmek için yaylada, 15-20 gün, yük taşıma hayvanlarını dinlendirirler, kendileri de göçün yorgunluğunu attıktan sonra, Tuz Gölü'ne hareket ederlerdi. Tuz Gölü'ne gitme vaktini belirlerken gölün sularının çekilerek tuzun ortaya çıkış zamanını hesaba katarlar ve yük taşıma hayvanlarıyla (deve, at, eşek) birlikte hareket edip, Akşehir, Yunak, Cihanbeyli güzergâhından Koçhisar'a ulaşırlardı. Burada, beraberlerinde getirdikleri çuvallara tuz doldurup onları tartarak satın alan Yörükler, hayvanlara tuz çuvallarını yükler aynı güzergâhtan geriye dönerler; dönüş sırasında -yolda- getirilen tuzun ihtiyaç fazlasını, Yalvaç, Gelendost, Şarkıkaraağaç ve Sütçüler'in merkez ve bağlı köylerinde satarlardı. Akşehir ve Koçhisar güzergâhında yaşayan halk çoğunlukla kendi tuzlarını kendileri temin ettikleri için, buralarda tuz çok fazla satılmazdı. Göç zamanı geldiğinde yayladan kışlaya (Antalya ovası) göç eden Yörükler, buradaki tuz ihtiyaçlarını deniz tuzundan temin ediyorlardı.⁶⁶⁹

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar tarım ve hayvancılık dışı ekonomik faaliyetleri en çok kendi köylerinde yapmışlardır (%73,9). Bağlı bulundukları ilçede bazen işçilik ya da esnafılıkta yapmışlardır (%4,3). Antalya şehir merkezinde işçilik esnafılık ve nakliyecilik alanlarında da çalışmışlardır (%8,7). Ülkemizde birçok yerde olduğu gibi Yörük köylerinden yurt dışına işçi olarak gidenlerde olmuştur. Görüşülenlerden %4,3'ü yurt dışına işçi olarak gitmiştir.

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayan tarım dışı işlerle meşgul olanların işlerini terk etme nedenleri ise %24,2'si yaşlılıktan dolayı işi terk ederken, esnafılık ve celeplik yapanların %10,6'sı ekonomik nedenlerden dolayı işi bırakmışlardır.

⁶⁶⁹ İsmail Süral (Sülülerin İsmail), D.T. 1935, Görüşme Yeri: Serik, Görüşme Tarihi: 23.01.2018.

Tablo 70: Görüşülenlerin Yaptığı İşi Halen Çocuklarının Yapma Durumu

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Evet	47	52,2	13	14,4
Hayır	41	45,6	77	85,6
Çocuğu Yok	2	2,2		
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların yarısından fazlasının çocukları halen babalarının mesleğini yapmayı sürdürmektedir (%52,2). Görüşülenlerin çocuklarından %45,6 sı ise baba mesleğinden farklı bir meslekle meşgul olmaktadır. Şehirde yaşayanların çocuklarından %14,4'ü babasının mesleğini sürdürürken %85,6'sı babasının mesleğini yapmamaktadır. Babasının mesleğini devam ettirmeyen çocukların çoğunluğunu oluşturmaktadır.

Tablo 71: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Yapmakta Olduğu İşi Halen Çocuklarının Yapma Durumu

Pearson Chi-Square: 86,15		Görüşülenin Yaptığı İşi Halen Çocuklarının Yapma Durumu			Toplam	
		Evet	Hayır	Çocuğu Yok		
Görüşülenin İşi	Çiftçi	Sayı	3	11	0	14
		% Toplam	3,3%	12,2%	0,0%	15,6%
	Çiftçilik-Hayvancılık	Sayı	33	17	0	50
		% Toplam	36,7%	18,9%	0,0%	55,5%
	Hayvancılık	Sayı	4	2	0	6
		% Toplam	4,4%	2,2%	0,0%	6,7%
	Ev hanımı	Sayı	4	1	0	5
		% Toplam	4,4%	1,1%	0,0%	5,6%
	Kabızmal	Sayı	0	1	0	1
		% Toplam	0,0%	1,1%	0,0%	1,1%
	Çiftçilik-Balıkçılık	Sayı	0	1	0	1
		% Toplam	0,0%	1,1%	0,0%	1,1%
	Muhtar	Sayı	3	3	0	6
		% Toplam	3,3%	3,3%	0,0%	6,7%
	Esnaf	Sayı	0	1	1	2
		% Toplam	0,0%	1,1%	1,1%	2,2%
	Ormancı	Sayı	0	2	0	2
		% Toplam	0,0%	2,2%	0,0%	2,2%
	Öğretmen	Sayı	0	1	0	1
		% Toplam	0,0%	1,1%	0,0%	1,1%
	Çalgıcılık	Sayı	0	0	1	1
		% Toplam	0,0%	0,0%	1,1%	1,1%
	İmam	Sayı	0	1	0	1
		% Toplam	0,0%	1,1%	0,0%	1,1%
Toplam	Sayı	47	41	2	90	
	% Toplam	52,2%	45,6%	2,2%	100,0%	

Yörüklerin asli işleri hayvancılıktır. Fakat Yörükler gerek konargöçerlik zamanlarında gerekse yarı-konargöçer hayata geçtiklerinde yaylada ya da kırsalda tarımsal üretim yapmaya devam etmişlerdir. Yerleşik yaşama geçenler arasında ise hayvancılık-çiftçilik birlikte yapılan meslek haline gelmiştir. Köyde ve yarı-konargöçer

yaşayanların %62,2'si halen bu mesleği devam ettirirken çocuklarının %21,1'i baba mesleklerini terk ederek başka mesleklere yönelmişlerdir. En çok sürdürülen baba meslekleri çiftçilik-hayvancılık (%36,7), Hayvancılık (%4,4), çiftçilik (%3,3), muhtarlıktır (%3,3). Kırsal yaşam süren 5 kadının (Bkz. Tablo, 67) mesleği ev hanımlığıdır. Bu kadınlardan yalnız birisinin kız çocuğu olmadığı için cinsiyte dayalı bir meslek aktarımı söz konusu değildir. Köyde ve yarı-konargöçer yaşayan kadınlar erkeklere göre düşük eğitim seviyesine sahip olmalarından (Bkz. Tablo 52) ve köy dışı çalışma hayatına katılmada arka planda kalmalarından dolayı kırsal kesimde yaşayan kadınların meslekleri ev hanımlığıdır.

Tablo 72: Şehirde Yaşayanların İşlerinin/Mesleklerinin Çocukları Tarafından Yapılma Durumu

Pearson Chi-Square: 17,26			Görüşülenin Yaptığı İş Halen Çocuklarının Yapma Durumu		Toplam
			Evet	Hayır	
Görüşülenin İş	Memur	Sayı	3	9	12
		% Toplam	3,3%	10,0%	13,3%
	İşçi	Sayı	0	7	7
		% Toplam	0,0%	7,8%	7,8%
	Evhanımı	Sayı	0	1	1
		% Toplam	0,0%	1,1%	1,1%
	Hemşire/Ebe	Sayı	0	1	1
		% Toplam	0,0%	1,1%	1,1%
	Teknisyen	Sayı	0	1	1
		% Toplam	0,0%	1,1%	1,1%
	Tekniker	Sayı	0	3	3
		% Toplam	0,0%	3,3%	3,3%
	Mühendis	Sayı	0	4	4
		% Toplam	0,0%	4,4%	4,4%
	Öğretmen	Sayı	3	16	19
		% Toplam	3,3%	17,8%	21,1%
	Avukat	Sayı	1	1	2
		% Toplam	1,1%	1,1%	2,2%
	İş Adamı	Sayı	1	1	2
		% Toplam	1,1%	1,1%	2,2%
	Müdür/Genel Müdür	Sayı	0	5	5
		% Toplam	0,0%	5,6%	5,6%
	Esnaf	Sayı	4	7	11
		% Toplam	4,4%	7,8%	12,2%
	Akademisyen	Sayı	0	7	7
		% Toplam	0,0%	7,8%	7,8%
	Polis	Sayı	0	2	2
		% Toplam	0,0%	2,2%	2,2%
	Veteriner	Sayı	1	2	3
		% Toplam	1,1%	2,2%	3,3%
	Eczacı	Sayı	0	2	2
		% Toplam	0,0%	2,2%	2,2%
	Çiftçilik/Hayvancılık	Sayı	0	3	3
		% Toplam	0,0%	3,3%	3,3%
	Ormancı	Sayı	0	1	1
		% Toplam	0,0%	1,1%	1,1%
	Sosyal Hizmet Uzmanı	Sayı	0	2	2
		% Toplam	0,0%	2,2%	2,2%
	Optisyen	Sayı	0	1	1
		% Toplam	0,0%	1,1%	1,1%
	Diğer	Sayı	0	1	1
		% Toplam	0,0%	1,1%	1,1%
Toplam	Sayı	13	77	90	
	% Toplam	14,4%	85,6%	100,0%	

Şehirde yaşayan Yörüklerin çocuklarında baba mesleği olan esnafılık (%4,4), memurluk (%3,3), öğretmenlik (%3,3) veterinerlik (%1,1) avukatlık (%1,1) ve iş adamlığını (%1,1) halen sürdürenler bulunmaktadır. Öğretmen, memur ve işçi çocuklarının mesleki hareketlilik yaparak babalarından farklı üst mesleklere yöneldikleri görülmüştür.

Tablo 73: Görüşülen Yaptığı İşi Kaç Çocuğuyla Beraber Yapıyor

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
1 Çocuk	27	30,0	5	5,6
2 Çocuk	5	5,6	1	1,1
Ayrı Yapıyor	15	16,7	7	7,7
Aynı İşi Yapmıyor	41	45,6	77	85,6
Çocuğu Yok	2	2,2		
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların %30'u 1 çocukla, %5,6'sı ise 2 çocukla aynı işi birlikte yaparken, çocukların %16,7'si babasının işini ayrı olarak devam ettirmektedir. Şehirde yaşayanların %5,6'sı 1 çocukla, %1,1'i iki çocukla aynı işi yapmaya devam ederken çocuklarının %7,7'si babasının işini ayrı olarak devam ettirmektedir. Kırsal yaşam sürenlerin çocuklarının yarıya yakını (%45,6); şehirde yaşayanların ise tamamına yakını (%85,6) baba mesleğini sürdürmemektedir.

Tablo 74: Görüşülenlerin Çocuklarından Başka İş Yapmalarını İsteme Durumu

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Evet	4	4,4	6	6,7
Hayır	84	93,3	84	93,3
Çocuğu Yok	2	2,2		
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşam sürenlerin tamamına yakını (%93,3) çocuklarında bir mesleki yönlendirme yapmazken, %4,4'ü çocuklarını bir mesleğe yönlendirmeye çalışmıştır. Şehirde yaşayanların ise yine tamamına yakını (%93,3) çocuklarına mesleki yönlendirme yapmazken %6,7'si çocuklarını bir mesleğe yönlendirmeye çalışmıştır.

Tablo 75: Görüşülenlerin Çocuklarından Ne İş Yapmalarını İsteddiği

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Memur olmasını	3	3,3		
Oto elektrikçisi olmasını	1	1,1		
Avukat Olmasını			1	1,1
Mühendis Olmasını			4	4,4
İmam Olmasını			1	1,1
İsteği Yok	84	93,3	84	93,3
Çocuğu Yok	2	2,2		
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar çocuklarını kendi yaşam koşullarının zorluğundan olsa gerek daha çok devlet memuru (%3,3) olmasını, %1,1'i ise oğullarının sanayide oto elektrikçisi olmasını istemiştir. Şehirde yaşayanlar ise çocuklarının mesleki yönlendirmesinde kırsal yaşam sürenlere göre daha bilinçli hareket etmiştir. Bu bağlamda onlar çocuklarını daha çok toplumsal saygınlığı olan mesleklere yöneltmeye çalışmışlardır. Görüşülenlerin %4,4'ü çocuğunun mühendis olmasını, %1,1'i avukat olmasını, %1,1'i ise çocuğunun imam olmasını istemiştir.

Tablo 76: Görüşülenlere Göre Hanede Oturanların İşi

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Çiftçi	4	2,3%	4,8%			
Çiftçilik-Hayvancılık	19	10,7%	22,9%			
Hayvancılık	4	2,3%	4,8%			
Ev Hanımı	100	56,5%	120,5%	47	24,6%	52,8%
Öğrenci	37	20,9%	44,6%	71	37,2%	79,8%
Çiftçilik-Balıkçılık	5	2,8%	6,0%			
Muhtar	2	1,1%	2,4%			
Esnaf	4	2,3%	4,8%	12	6,3%	13,5%
İşçi	2	1,1%	2,4%	6	3,1%	6,7%
Öğretmen				18	9,4%	20,2%
Hemşire				10	5,2%	11,2%
Memur				8	4,2%	9,0%
Avukat				1	0,5%	1,1%
Mühendis				4	2,1%	4,5%
Tekniker				1	0,5%	1,1%
Teknisyen				1	0,5%	1,1%
Doktor				1	0,5%	1,1%
İşletme/İktisat				3	1,6%	3,4%
Nakliyatçı				1	0,5%	1,1%
Eczacı				1	0,5%	1,1%
Veteriner				1	0,5%	1,1%
Sosyal Hizmet Uzmanı				1	0,5%	1,1%
Akademisyen				2	1%	2,2%
Diğer				2	1,0%	2,2%
Toplam	177	100,0%	213,3%	191	100,0%	214,6%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların hane halklarında en yaygın meslek ev hanımlığı (%56,5), öğrencilik (%20,9), çiftçilik-hayvancılıktır (%10,7). Ev hanımlığı evde yaşayan kadınlar arasında eşleri, evde yaşayan gelinleri ve evlenmemiş kızları da kapsamaktadır.

1970 yılında Türk köylerinde modernleşmeyle ilgili yapılan bir araştırmada köy kadınlarının ekonomik faaliyetlerini kırsal aile ekonomisi içinde değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre kadınların büyük çoğunluğu (% 89,2) “esas işiniz nedir” sorusuna “ev kadını” veya “ev kızı” cevabını vermişlerdir. Ancak köylerimizde mesleğini ev hanımı olarak belirten kadın sabahtan akşama kadar sadece eviyle

ilgilenmez. Çünkü kırsal yaşam süren ailede kadının tarımsal aile ekonomisindeki yeri büyük önem taşımaktadır.⁶⁷⁰ Şehirde yaşayanların hane halklarında en yaygın meslek öğrencilik (%37,2), ev hanımlığı (%24,6) ve öğretmenlik (%9,4)'dir. Şehir hayatında kadınlar çalışma hayatına atıldığından araştırmamız verilerinin de gösterdiği üzere şehirde ev hanımı olan kadınların sayısı kırsal yaşam sürenlere göre yaklaşık yarı yarıya azalmıştır. Kadınlar arasında kariyerli meslekler her geçen gün yaygınlaşmaktadır.

Tablo 77: Görüşülenlere Göre Hanede Oturanların Çalışma Durumları

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Çalışan	113	63,8%	136,1%	55	28,8%	61,8%
Emekli	3	1,7%	3,6%	13	6,8%	14,6%
Çalışmıyor	60	33,9%	72,3%	122	63,9%	137,1%
Emekli-Çalışan	1	0,6%	1,2%	1	0,5%	1,1%
Toplam	177	100,0%	213,3%	191	100,0%	214,6%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların hane halklarının yarısından fazlası (%63,8) aktif çalışan iş gücü iken, hastalık ve yaşlılık vb. sebebiyle çalışmayan %33,9'dur. Şehirde yaşayanlar hane halklarında ise çalışmayanların oranı yarısından fazladır (%63,9). Çalışanların oranı %28,8 iken, emekli olanlar %6,8'dir. Hane halklarında çalışma durumu kırsal yaşam sürenler ile şehirde yaşayanlarda zıt orantılıdır.

2.4.2. Görüşülenlerin Çocuklarının Sosyo-Demografik Özellikleri ile Çalışma Durumları:

2.4.2.1. Görüşülenlerin Çocuklarının Sosyo-Demografik Özellikleri

Tablo 78: Görüşülenlerin Sahip Olduğu Çocuk Sayısı

Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayan Mean:4,26		Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
Şehirde Yaşayan Mean:2,37		Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde
	1	2	2,2	2,2	9	10,0	10,0
	2	23	25,6	27,8	54	60,0	70,0
	3	16	17,8	45,6	22	24,4	94,4
	4	12	13,3	58,9	3	3,3	97,8
	5	13	14,4	73,3			
	6	13	14,4	87,8			
	7	2	2,2	90,0	1	1,1	98,9
	8	4	4,4	94,4			
	9	2	2,2	96,7			
	10	1	1,1	97,8			
	11				1	1,1	100,0
	Çocuğu Yok	2	2,2	100,0			
Toplam		90	100,0		90	100,0	

⁶⁷⁰ D.P.T., *Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri Araştırması, Rapor:1* Ankara, Başbakanlık D.P.T. Yayınları. 1970, s. 52.

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlarda ortalama çocuk sayısı 4 iken şehirde yaşayanlarda ortalama çocuk sayısı iki dir. Kırsal yaşam içinde çocuk hane halkının ücretsiz işgücü olarak görülürken şehir hayatında buna ihtiyaç kalmaması, şehirde çocukla ilgili yükümlülüklerin daha fazla olması şehirde yaşayanların çocuk sayısının az olmasının nedenleri arasında sayılabilir.

Tablo 79: Görüşülenlerin Çocuklarının Cinsiyeti

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Erkek	199	55,1%	226,1%	119	55,9%	132,2%
Kadın	162	44,9%	184,1%	94	44,1%	104,4%
Toplam	361	100,0%	410,2%	213	100,0%	236,7%

Görüşülenlerin sahip oldukları çocukların cinsiyete göre dağılımında erkeklerin fazla olduğu görülmektedir. Oysa araştırma verilerimize göre kırsal yaşam sürenler ile şehir hayatını yaşayanların hane halkları cinsiyet dağılımında kadın nüfusu fazladır (Bkz. Tablo 48).

Tablo 80: Görüşülenlerin Çocuklarının Yaşı

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
0-4				7	3,3%	7,8%
5-9	2	0,6%	2,3%	8	3,8%	8,9%
10-14	5	1,4%	5,7%	14	6,6%	15,6%
15-19	11	3,0%	12,5%	34	16,0%	37,8%
20-24	18	5,0%	20,5%	39	18,3%	43,3%
25-29	28	7,8%	31,8%	30	14,1%	33,3%
30-34	38	10,5%	43,2%	29	13,6%	32,2%
35-39	57	15,8%	64,8%	25	11,7%	27,8%
40-44	61	16,9%	69,3%	9	4,2%	10,0%
45-49	53	14,7%	60,2%	7	3,3%	7,8%
50-54	46	12,7%	52,3%	7	3,3%	7,8%
55-59	31	8,6%	35,2%	2	0,9%	2,2%
60-64	9	2,5%	10,2%	2	0,9%	2,2%
65-69	2	0,6%	2,3%			
Toplam	361	100,0%	410,2%	213	100,0%	236,7%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar arasında 0-4 yaş aralığında çocuk bulunmamaktadır. Görüşülenlerin çocuklarının sahip olduğu en fazla yaş aralıkları ise; 40-44 (%16,9), 35-39 (%15,8), 45-49 (%14,7), 50-54 (%12,7), 30-34 (%10,5), 55-59 (%8,6), 25-29 (%7,8) yaşları en çok yaş aralıklarıdır.

Araştırma verilerimize göre köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların çocuklarının sosyolojik yaş gruplarını⁶⁷¹ en fazla %52,9 ile orta yaşlılar, %26,3 ile yetişkinler, yaklaşık %14'ünü genç yetişkinler, %3,1'ini ise yaşlı nüfus, yaklaşık %2,3'ünü ergenler, %1'ini erinler, %0,6'sını ise çocuklar oluşturmaktadır.

Şehirde yaşayanların sosyolojik yaş grubu dağılımı en fazla olanlar ise genç yetişkinlerdir. Şehirde yaşayanların çocuklarının yaklaşık yarısını (%40) genç yetişkinler oluştururken, %25,3'ünü yetişkinler, yaklaşık %13'ini ergenler, %11,7'sini ortayaşlılar, yaklaşık %4'ünü erinler, yaklaşık %3'ünü çocuklar ve bebekler oluştururken %0,9'unu yaşlılar oluşturmaktadır. Görüşülenlerin çocukları arasında yetişkin olanların oranı şehirde ve kırsal yaşam sürenlerde yaklaşık aynıdır (%26,3-%25,3).

2.4.2.2. Görüşülenlerin Çocuklarının Çalışma Durumları

Tablo 81: Görüşülenlerin Çocuklarının İşi

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Öğrenci	16	4,4%	18,2%	85	39,9%	94,4%
Çiftçi/Hayvancı	55	15,2%	62,5%			
Evhanımı	131	36,3%	148,9%	12	5,6%	13,3%
Hemşire/Ebe	3	0,8%	3,4%	3	1,4%	3,3%
Teknisyen	8	2,2%	9,1%	6	2,8%	6,7%
Tekniker	5	1,4%	5,7%	2	0,9%	2,2%
Mühendis	2	0,6%	2,3%	10	4,7%	11,1%
Öğretmen	19	5,3%	21,6%	23	10,8%	25,6%
Doktor				5	2,3%	5,6%
Avukat	1	0,3%	1,1%	2	0,9%	2,2%
Müzişyen	1	0,3%	1,1%			
İşçi	53	14,7%	60,2%	19	8,9%	21,1%
Memur	20	5,5%	22,7%	4	1,9%	4,4%
Esnaf	31	8,6%	35,2%	17	8,0%	18,9%
Akademisyen	1	0,3%	1,1%	2	1%	2,2%
Polis	2	0,6%	2,3%	3	1,4%	3,3%
İktisat/İşletmevb.				11	5,2%	12,2%
Astsubay	1	0,3%	1,1%			
Eczacı				4	1,9%	4,4%
Veteriner				1	0,5%	1,1%
Hakim/Savcı				1	0,5%	1,1%
İmam				1	0,5%	1,1%
Diğer	9	2,5%	10,2%	1	0,5%	1,1%
Engelli	2	0,6%	2,3%			
İşi Yok	1	0,3%	1,1%	1	0,5%	1,1%
Toplam	361	100,0%	410,2%	213	100,0%	236,7%

⁶⁷¹ Bkz. Tablo 12.

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların çocuklarının sahip oldukları mesleki dağılım ise en fazla ev hanımı (%36,3), çiftçi-hayvancı (%15,2), işçi (%14,7), esnaf (%8,6), memur (%5,5) ve öğretmen (%5,3)dir. Şehirde yaşayanların çocuklarının mesleklere göre dağılımı ise en fazla öğrenci (%39,9), öğretmen (%10,8), işçi (%8,9), esnaf (%8), ev hanımı (%5,6), iktisatçı/işletmecidir (%5,2). Şehirde yaşayanların çocuklarından bazılarının günümüzün prestijli mesleklerine -doktorluk, eczacılık, hâkim/savcılık vb.- sahip olduğu görülmektedir.

Köyde ve yarı-konargöçer yaşam sürenlerin çocuklarından cinsiyeti kadın olan 162 kişiden 131'inin mesleği ev hanımı iken, şehirde yaşayanlar da cinsiyeti kadın olan 94 çocuğun 12'sinin mesleği ev hanımıdır. Şehirde yaşayanlarda kadın erkek arasındaki eğitim eşitsizliğinin giderek azaldığı görülmektedir (Bkz. Tablo 54, 55, 59).

Tablo 82: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Çocuklarının Cinsiyeti ile İşi Arasındaki İlişki

		Köyde Yaşayanların Çocuklarının Cinsiyeti		Toplam
		Erkek	Kadın	
Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Çocuklarının İşi	Öğrenci Sayı	11	5	16
	% Toplam	3,0%	1,4%	4,4%
	Çiftçi/ Hayvancı Sayı	55	0	55
	% Toplam	15,2%	0,0%	15,2%
	Evhanımı Sayı	0	131	131
	% Toplam	0,0%	36,3%	36,3%
	Hemşire/Ebe Sayı	0	3	3
	% Toplam	0,0%	0,8%	0,8%
	Teknisyen Sayı	6	2	8
	% Toplam	1,7%	0,6%	2,2%
	Tekniker Sayı	5	0	5
	% Toplam	1,4%	0,0%	1,4%
	Mühendis Sayı	2	0	2
	% Toplam	0,6%	0,0%	0,6%
	Öğretmen Sayı	17	2	19
	% Toplam	4,7%	0,6%	5,3%
	Avukat/Hakim Sayı	1	0	1
	% Toplam	0,3%	0,0%	0,3%
	Müzisyen Sayı	1	0	1
	% Toplam	0,3%	0,0%	0,3%
	İşçi Sayı	44	9	53
	% Toplam	12,2%	2,5%	14,7%
	Memur Sayı	16	4	20
	% Toplam	4,4%	1,1%	5,5%
	Esnaf Sayı	30	1	31
	% Toplam	8,3%	0,3%	8,6%
	Akademisyen Sayı	1	0	1
	% Toplam	0,3%	0,0%	0,3%
	Polis Sayı	2	0	2
	% Toplam	0,6%	0,0%	0,6%
	Engelli Sayı	1	1	2
	% Toplam	0,3%	0,3%	0,6%
	Astsubay Sayı	1	0	1
	% Toplam	0,3%	0,0%	0,3%
	Diğer Sayı	5	4	9
	% Toplam	1,4%	1,1%	2,5%
	İşi Yok Sayı	1	0	1
	% Toplam	0,3%	0,0%	0,3%
	Toplam Sayı	199	162	361
	% Toplam	55,1%	44,9%	100,0%

Kırsal yaşam sürenlerin çocuklarının cinsiyete göre meslek dağılımına baktığımızda erkeklerin %15,2'si çiftçilik hayvancılık yaparken, %12,2'si işçi olarak çalışmaktadır. Erkekler arasında esnaflık önemli bir yer tutmaktadır (%8,3). Öğretmenlik en çok tercih edilen meslekler arasındadır (%4,7). Avukatlık/hâkimlik, akademisyenlik gibi prestijli mesleklerde kadınların bulunmadıkları görülmektedir.

Tablo 83: Şehirde Yaşayanların Çocuklarının Cinsiyeti ile İşi Arasındaki İlişki

		Şehirde Yaşayanlar Çocuklarının Cinsiyeti		Toplam	
		Erkek	Kadın		
Şehirde Yaşayanlar Çocuklarının İşi	Öğrenci	Sayı	44	41	85
		% Toplam	20,7%	19,2%	39,9%
	Evhanımı	Sayı	0	12	12
		% Toplam	0,0%	5,6%	5,6%
	Hemşire/Ebe	Sayı	0	3	3
		% Toplam	0,0%	1,4%	1,4%
	Teknisyen	Sayı	3	3	6
		% Toplam	1,4%	1,4%	2,8%
	Tekniker	Sayı	2	0	2
		% Toplam	0,9%	0,0%	0,9%
	Mühendis	Sayı	8	2	10
		% Toplam	3,8%	0,9%	4,7%
	Öğretmen	Sayı	11	12	23
		% Toplam	5,2%	5,6%	10,8%
	Doktor	Sayı	2	3	5
		% Toplam	0,9%	1,4%	2,3%
	Avukat	Sayı	1	1	2
		% Toplam	0,5%	0,5%	0,9%
	İşçi	Sayı	11	8	19
		% Toplam	5,2%	3,8%	8,9%
	Memur	Sayı	3	1	4
		% Toplam	1,4%	0,5%	1,9%
	Esnaf	Sayı	15	2	17
		% Toplam	7,0%	0,9%	8,0%
	Akademisyen	Sayı	1	1	2
		% Toplam	0,5%	0,5%	0,9%
	Polis	Sayı	1	2	3
		% Toplam	0,5%	0,9%	1,4%
	İktisat/İşletme vb.	Sayı	8	3	11
		% Toplam	3,8%	1,4%	5,2%
	Eczacı	Sayı	4	0	4
		% Toplam	1,9%	0,0%	1,9%
	Veteriner	Sayı	1	0	1
		% Toplam	0,5%	0,0%	0,5%
	Hakim/Savcı	Sayı	1	0	1
		% Toplam	0,5%	0,0%	0,5%
	İmam	Sayı	1	0	1
		% Toplam	0,5%	0,0%	0,5%
	Diğer	Sayı	1	0	1
		% Toplam	0,5%	0,0%	0,5%
	İşi Yok	Sayı	1	0	1
		% Toplam	0,5%	0,0%	0,5%
Toplam	Sayı	119	94	213	
	% Toplam	55,9%	44,1%	100,0%	

Şehirde yaşayan Yörüklerin çocukları arasında kırsal yaşam sürenlerde olduğu gibi çok fazla bir eğitime dayalı mesleki eşitsizlik yoktur. Şehirde yaşayan Yörükler kadın-erkek çocuk ayrımı yapmaksızın çocuklarına mümkün olduğunca daha iyi bir eğitim aldirmaya çalışmışlardır. Bunun en önemli göstergelerden birisi şehirde yaşayanların sahip oldukları 94 kadın çocuktan sadece 12'si ev hanımı (%12,76) iken

kadınların sahip oldukları meslekler arasında sosyal prestiji ve ekonomik getirisi yüksek meslekler her geçen gün yaygınlaşmaktadır.

Cinsiyete göre en yaygın meslek kadınlarda öğrenciliktir. 94 kadından 41 tanesi öğrenci (%43,6) dir. Erkeklerde bu oran 119 erkekte 44 öğrenciye düşmektedir (%36,9). Cinsiyet farklılığına göre kadınlar erkeklerden daha çok eğitim öğretim faaliyeti içinde yer almaktadırlar. Kadın ve erkekler arasında en yaygın meslekler öğretmenlik ve işçiliktir.

Tablo 84: Görüşülenlerin Çocuklarının Çalışma Durumu

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Çalışan	264	73,1%	300,0%	104	48,8%	115,6%
Emekli-Çalışan	3	0,8%	3,4%	2	0,9%	2,2%
Emekli	10	2,8%	11,4%	1	0,5%	1,1%
Çalışmıyor	84	23,3%	95,5%	106	49,8%	117,8%
Toplam	361	100,0%	410,2%	213	100,0%	236,7%

Kırsal yaşam sürenlerin çocuklarının büyük çoğunluğu (%73,9) aktif çalışan iş gücüdür. Bunlar arasında emekli olup çalışmaya devam edenlerin oranı çok azdır (%0,8). Her hangi bir işte çalışmayan ise %23,3 oranındadır. Emekli olup her hangi bir işte çalışanların oranı ise %3,4'dür.

Şehirde yaşayanların çocukları arasında çalışan ve çalışmayanların oranı yaklaşık aynıdır. Arada çok az bir fark (%1) vardır. Çalışmayanların oranın kırsal yaşam sürenlere göre yüksek olmasının en önemli nedenlerinden birisi çocukların eğitim öğretim faaliyetleri içinde yer almasıdır.

Tablo 85: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Çocuklarının Cinsiyeti ile Çalışma Durumu Arasındaki İlişki

100/199=0,502 Erkek çocuk değeri 100/162= 0,617 Kız çocuk değeri			Çocuklarının Çalışma Durumu				Toplam
			Çalışan	Emekli	Çalışmıyor	Emekli-Çalışan	
Çocukların Cinsiyeti	Erkek	Sayı	172	8	16	3	199
		% Çalışma Durumu	65,2%	80,0%	19,0%	100,0%	
		% Toplam	47,6%	2,2%	4,4%	0,8%	55,1%
	Kadın	Sayı	92	2	68	0	162
		% Çalışma Durumu	34,8%	20,0%	81,0%	0,0%	
		% Toplam	25,5%	0,6%	18,8%	0,0%	44,9%
	Toplam	Sayı	264	10	84	3	361
		% Toplam	73,1%	2,8%	23,3%	0,8%	100,0%

Kırsal yaşam sürenlerin sahip oldukları 361 çocuktan 199'unu erkek çocuklar oluşturmaktadır. Erkek çocuklar genel olarak aktif iş gücü olduğundan erkeklerin tamamına yakını (%86,43) aktif çalışandır. Erkek çocukların %8,04'ü her hangi bir işte

çalışmazken, çok azı (%1,5) emekli olduktan sonra çalışmaya devam etmektedir. Kadınların yarısından fazlası (%56,7) aktif çalışandır. Emekli olanların oranı çok azdır (%1,2). Görüşülenlerin çocuklarının çoğunluğu (%73,1) çalışma hayatında aktif olarak yer almaktadır.

Tablo 86: Şehirde Yaşayanların Çocuklarının Cinsiyeti ile Çalışma Durumu Arasındaki İlişki

100/119=0,84 Erkek çocuk değeri 100/94= 1,06 Kız çocuk değeri			Çocuklarının Çalışma Durumları				Toplam
			Çalışan	Emekli	Çalışmıyor	Emekli-çalışan	
Şehirde Yaşayanlar Çocuklarının Cinsiyeti	Erkek	Sayı	68	1	48	2	119
		% Çalışma Durumu	65,4%	100,0%	45,3%	100,0%	
		% Toplam	31,9%	0,5%	22,5%	0,9%	55,9%
	Kadın	Sayı	36	0	58	0	94
		% Çalışma Durumu	34,6%	0,0%	54,7%	0,0%	
		% Toplam	16,9%	0,0%	27,2%	0,0%	44,1%
		Toplam	Sayı	104	1	106	2
	% Toplam	48,8%	0,5%	49,8%	0,9%	100,0%	

Şehirde yaşayanlar çocuklarının cinsiyete göre dağılımında erkeklerin yarısından çoğunun çalışan iş gücü olduğu (%57,1) görülmektedir. Bunlardan emekli olanların oranı çok azdır (%1,6).

Kadınlar eğitim öğretim sürecinde erkeklerden daha çok yer aldıkları için (bakınız Tablo: 82) çalışma hayatında da erkeklerden daha az (%38,2) yer almaktadır. Kadınların yarısından çoğu (%61,7) her hangi bir işte çalışmamaktadır.

2.4.3. Görüşülenlerin Gelir Kaynakları ile Ortalama Yıllık Geliri:

Tablo 87: Görüşülenlerin Gelir Kaynakları

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Tarım	72	35,0%	80,0%	26	15,5%	28,9%
Hayvancılık	51	24,8%	56,7%	4	2,4%	4,4%
Emekli Maaşı	66	32,0%	73,3%	33	19,6%	36,7%
Kira	4	1,9%	4,4%	31	18,5%	34,4%
Esnaf	5	2,4%	5,6%	19	11,3%	21,1%
Muhtar Maaşı	4	1,9%	4,4%			
Memur Maaşı	1	0,5%	1,1%	41	24,4%	45,6%
Ek İş				8	4,8%	8,9%
El Sanatları				2	1,2%	2,2%
İşçi Maaşı				3	1,8%	3,3%
Çocuklarının Desteği	2	1,0%	2,2%	1	0,6%	1,1%
Diğer	1	0,5%	1,1%			
Toplam	206	100,0%	228,9%	168	100,0%	186,7%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların en önemli gelir kaynağı tarımsal üretim geliridir (%80). İkinci gelir kaynağı ise emekli maaşıdır. Görüşülenlerin çoğunluğu

emekli maaşı almaktadır (%73,3). Üçüncü önemli gelir kaynağı kırsal yaşamda halen önemli bir gelir kaynağı olarak yapılmaya devam edilen hayvancılıktır (%56,7). Esnafıktan gelir sağlayan 5 kişidir (%5,6). Muhtar maaşı ve kira geliri kırsal yaşam sürenlerde diğer gelir kaynaklarındandır. Hiçbir geliri olmadan çocuklarının desteğiyle yaşayan iki kişi bulunmaktadır (%2,2)'dir.

Şehirde yaşayanların en büyük gelir kaynağı maaştır. Görüşülenlerin %85,6'sı maaşıyla geçimini sağlamaktadır. Görüşülenlerden %45,6'sı memur maaşı (çalışan), %36,7'si emekli maaşı, %3,3'ü ise işçi maaşı ile geçimini sağlamaktadır. Şehir hayatında düzenli gelir kaynaklarından birisi kira geliridir. Görüşülenlerden %18,5'i kira gelirine sahiptir. Şehirde yaşayanlardan 26 kişi düzenli gelirinin yanında tarımsal üretimden de ek gelir sağlamaktadır (%28,9). Şehirde yaşayan Yörükler arasında tarımsal üretimden elde edilen gelir, şehre özgü gelir kaynaklarından olan kira gelirine yakındır. Şehirde yaşayanlardan 10 kişi yaşamlarını daha iyi sürdürebilmek için ek gelir kaynaklarından gelir sağlamaktadır. Bu ek gelir kaynakları ise 8 kişi ek iş yaparken, 2 kişi el sanatları yaparak aile bütçesine ek gelir sağlamaktadır.

Tablo 88: Görüşülenlerin Düzenli Bir Aylık Gelirinin Olma Durumu

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Evet	72	80,0	81	90,0
Hayır	18	20,0	9	10,0
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların %80'inin düzenli bir aylık geliri varken, %20'sinin düzenli bir aylık gelirinin olmadığı görülmektedir. Şehirde yaşayanların tamamına yakını düzenli aylık gelire sahiptir (%90).

Tablo 89: Görüşülenlerin Düzenli Aylık Gelir Kaynakları

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Devlet Memuru Çalışan	1	1,3%	1,4%	40	36,4%	49,4%
Sigortalı Çalışan				1	0,9%	1,2%
Sendikalı Çalışan				2	1,8%	2,5%
Bağkur Emeklisi	35	46,7%	48,6%	17	15,5%	21,0%
SSK Emeklisi	24	32,0%	33,3%			
Emekli Sandığı Emeklisi	4	5,3%	5,6%	18	16,4%	22,2%
65 Yaş Aylığı	4	5,3%	5,6%			
Ev /Dükân Kirası	4	5,3%	5,6%	31	28,2%	38,3%
Muhtarlık Maaşı	3	4,0%	4,2%			
Diğer				1	0,9%	1,2%
Toplam	75	100,0%	104,2%	110	100,0%	135,8%

Kırsal yaşam sürenlerde düzenli aylık geliri olan 72 kişidir (Bkz. Tablo 112). Görüşülenler arasında 3 kişi birden fazla düzenli aylık gelir sahibidir. Bu bağlamda kırsal yaşam sürenler arasında düzenli gelir sayısı 75 dir. En önemli düzenli gelir kaynağı emekli maaşıdır. Görüşülenlerin tamamına yakını bir sosyal güvenlik kurumundan emekli olmuştur (%84). Görüşülenlerin yarıya yakını Bağkur emeklisi (%46,7) iken SSK emeklisi olanlar %32'dir. Devlet memuru emeklisi olanlar ile 65 yaş aylığı alanların oranı eşittir (%5,3). Köyde muhtarlık yaparak muhtarlık maaşı alanların oranı ise %4'tür.

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar arasında kira gelirine sahip olanların oranı %5,3 iken, şehirde yaşayanlarda bu oran %28,2'ye yükselmektedir. Kırsal yaşam sürenlerde sigortalı ve sendikalı çalışan yoktur. Bu tarz iş sahibi olma çoğunlukla kente özgüdür.

Şehirde yaşayanlarda en fazla devlet memuru çalışanı olduğu için düzenli aylık gelir en çok memur maaşıdır (36,4). Ev/dükkan gibi gayrimenkule dayalı gelir sahibi olanlar %28,2'dir. Devlet memuru emeklisiyle Bağkur emeklisi olanların oranı yaklaşık aynıdır.

Tablo 90: Görüşülenlerin Tahmini Yıllık Geliri

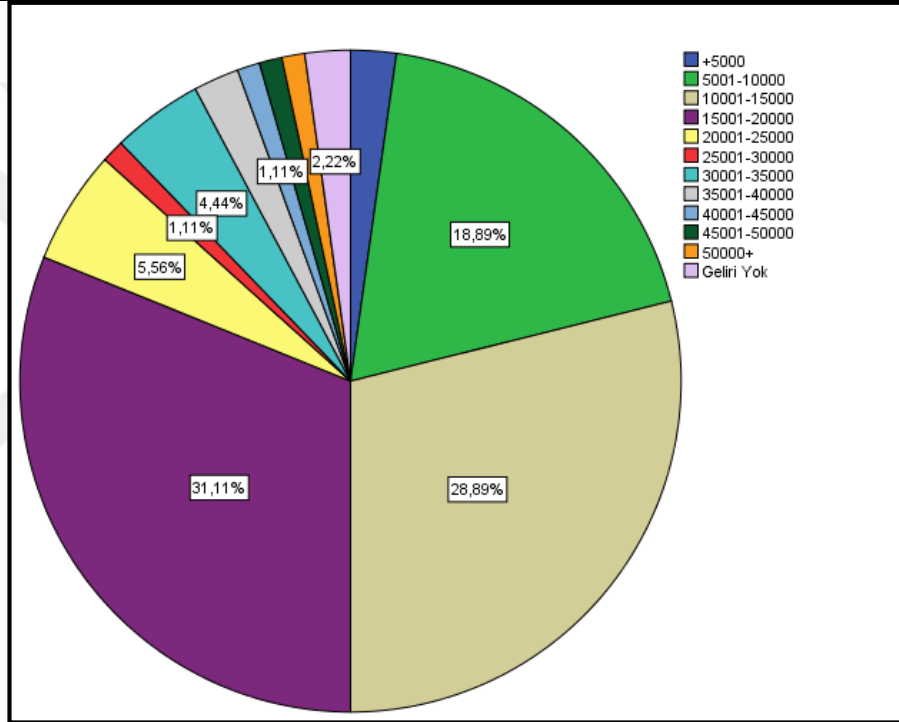
Köyde ve Yarı-konargöçer Mean:3,94	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
Şehirde Yaşayanlar Mean:9,19	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde
+5000	2	2,2	2,2	1	1,1	1,1
5001-10000	17	18,9	21,1	1	1,1	2,2
10001-15000	26	28,9	50,0	8	8,9	11,1
15001-20000	28	31,1	81,1			
20001-25000	5	5,6	86,7	13	14,4	25,6
25001-30000	1	1,1	87,8			
30001-35000	4	4,4	92,2	18	20,0	45,6
35001-40000	2	2,2	94,4			
40001-45000	1	1,1	95,6	15	16,7	62,2
45001-50000	1	1,1	96,7			
50001-55000	1	1,1	97,8	11	12,2	74,4
60001-65000				14	15,6	90,0
70001-75000				2	2,2	92,2
90001-95000				3	3,3	95,6
100001+				4	4,4	100,0
Geliri Yok	2	2,2	100,0			
Toplam	90	100,0		90	100,0	

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların ortalama yıllık geliri 15.000-20.000 TL arasındayken; şehirde yaşayanların ortalama yıllık geliri 40.000-45.000 TL arasındadır. Kırsal yaşam sürenler arasında en çok ortalama yıllık geliri 15.000-20.000 TL arasında olanlar bulunmaktadır (%31,1). Daha sonra bunu 10.001-15.000 TL geliri olanlar takip

etmektedir (%28,9). 20.001-50.000 TL arası yıllık geliri olanların oranı %15,6'dır. 50.000 TL üzeri yıllık geliri olan sadece 1 kişidir. Görüşülenlerin çoğunluğunun yoksulluk sınırının altında yaşadığı görülmektedir (Bkz. Tablo 90). Araştırmanın başladığı 2013 yılında Türkiye kır-kent yoksulluk oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 91: Türkiye İçin Gelire Dayalı Göreli Yoksul Sayıları, Yoksulluk Oranı ve Yoksulluk Açığı⁶⁷²

Yoksulluk Riski 2013	Yoksulluk Sınırı (TL)		Yoksul Sayısı (Bin kişi)		Yoksulluk Oranı (%)		Yoksulluk Açığı	
	Kır	Kent	Kır	Kent	Kır	Kent	Kır	Kent
% 40 - 40%	3 971	3 971	3 972	2 743	16,8	5,4	22,2	22,0
% 50 - 50%	4 963	4 963	6 126	4 950	26,0	9,7	28,5	23,0
% 60 - 60%	5 956	5 956	8 777	7 800	37,2	15,3	29,3	23,5
% 70 - 70%	6 950	6 950	10 754	11 169	45,6	22,0	33,2	25,3

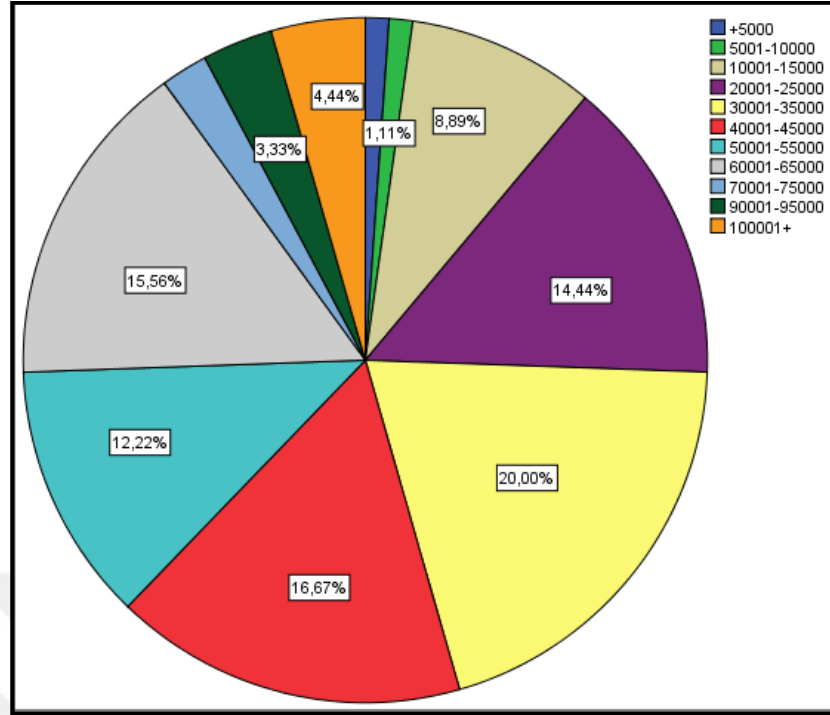

Grafik 2: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Tahmini Yıllık geliri

Köyde ve yarı konargöçer yaşayanlar en fazla ortalama 15000-20000 TL arasında gelire sahiptir. İkinci sırada 10000-15000 TL gelire sahip olanlar, üçü sırada ise yıllık 5000-10000 TL arasında gelire sahip olanlar gelmektedir.

⁶⁷²TÜİK Yoksulluk İstatistikleri, Gelire dayalı göreli yoksulluk sınırına (Türkiye için hesaplanan) göre yoksul sayıları, yoksulluk oranı ve yoksulluk açığı 2013 (Kent ve Kır).

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1013 (29.03.2019).

Grafik 3: Şehirde Yaşayanlar Tahmini Yıllık geliri

Şehirde yaşayanlar en fazla ortalama 30000-35000 TL arasında yıllık gelire sahiptir. İkinci sırada 40000-45000 TL gelire sahip olanlar, üçü sırada ise yıllık 20000-25000 TL arasında gelire sahip olanlar gelmektedir.

2.4.4. Görüşülenlerin Bağlı Olduğu Sosyal Güvenlik Kurumu

Tablo 92: Görüşülenlerin Bağlı Olduğu Sosyal Güvenlik Kurumu

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Bağkur	51	56,7	16	17,8
SSK	29	32,2	15	16,7
Emekli Sandığı	5	5,6	59	65,6
Yeşil kart	5	5,6		
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların bağlı bulunduğu sosyal güvenlik kurumu ilk sırada Bağkur (%57) iken şehirde yaşayanlarda Emekli Sandığına bağlı olanlar ilk sırada yer almaktadır (%66). Şehirde yaşayanların yarıdan fazlası devlet memuru/emeklisidir. Kırsal yaşam sürenlerde SSK sağlık güvencesine tabi olanların oranı %32 iken şehirde bu oran %17'dir. Şehirde yaşayanlarda Bağkurlu olanların oranında SSK sağlık güvencesine tabi olanlarla paralellik göstermektedir. Kırsal yaşam sürenlerde Yeşil Kart sahibi olan sadece 5 kişi iken şehirde yaşayanlarda Yeşil Kartlı kimse yoktur. Görüşülenlerin tamamının SGK sağlık güvencesi bulunmaktadır.

2.5.Görüşülenlerin Tarımsal ve Hayvansal Üretim Faaliyetleri

2.5.1.Görüşülenlerin Tarım-Hayvancılık Yapma Durumu

Tablo 93: Görüşülenlerin Tarım-Hayvancılık Yapma Durumu

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar		
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet	81	90,0	51	56,7	69,9
Hayır	9	10,0	22	24,4	30,1
Toprağı Olmayan			17	18,9	100
Toplam	90	100,0	90	100,0	

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayan Yörüklerin tamamına yakını tarımsal üretim/hayvancılık faaliyetleri ile uğraşmaktadır (%90). Kırsal yaşam sürenler arasında yer alan %10'luk bir kısım tarımsal ve hayansal üretim faaliyetlerini yalnızlık, yaşlılık ve hastalık gibi faktörlerden dolayı terk etmişlerdir. Şehirde yaşayan ve köyünde toprağı olan Yörüklerin %69,9'u tarımsal ve hayvansal üretim faaliyetini sürdürürken %30'u bu faaliyetleri terketmiştir. Şehirde yaşayanlardan %18,9'unun köyünde toprağı bulunmamaktadır.

Tablo 94: Görüşülenlerin Yapmakta Olduğu Tarım/Hayvancılık Türü

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde
Tarım-Hayvancılık	48	53,3	53,3	4	4,4	4,4
Tarım	27	30,0	83,3	47	52,2	56,7
Hayvancılık	6	6,7	90,0			
Tarım-Hayvancılık Yapmayan	9	10,0	100,0	39	43,3	100,0
Toplam	90	100,0		90	100,0	

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların yarısından çoğu (%53,3) tarımsal ve hayvansal üretimi birlikte yaparken sadece tarımsal üretim yapanların oranı %30; sadece hayvancılık yapanların oranı ise %6,7'dir. Kırsal kesimde yaşayan fakat tarımsal ve hayvansal üretim yapmayanların oranı %10'dur.

Şehirde yaşayanların yarısından çoğu (%52,2) tarımsal üretim yaparken, tarımsal ve hayvansal üretim yapanların oranı %4,4'dür. Şehirde yaşayanların %43,3'ü Yörük yaşamının temel iktisadi faaliyetleri olan hayvansal ve tarımsal üretimi terk etmiştir.

Tablo 95: Şehirde Yaşayanların Tarım ve Hayvancılığı Hangi Amaçla Yaptığı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Şehrin Sıkıntısından Uzaklaşmak Hobi Amaçlı	4	4,4	7,8
Gelir Kaynağı Olarak	10	11,1	19,6
Biraz Hobi Biraz Gelir Kaynağı Olarak	36	40,0	70,6
Diğer	1	1,1	2,0
Toplam	51	56,7	100,0
Toprağı Olmayan/Tarım Yapmayan	39	43,3	
Toplam	90	100,0	

Şehirde yaşayan ve tarımla uğraşanlar biraz hobi biraz gelir kaynağı olarak tarımsal üretim yaparken (%70,6). Tarım ve hayvancılıkla uğraşanların 1/5'i bu etkinlikleri gelir kaynağı olarak yapmaktadır (%19,6). Hobi amaçlı olarak tarımsal üretim yapanların oranı ise %7,8'dir.

Tablo 96: Şehirde Yaşayanların Köyündeki Tarımsal Üretim Faaliyetlerini Nasıl Yürüttüğü

	Sayı	Yüzde
Kendim Takibini Yapıyorum	19	21,1
Ortakçıya verdim	5	5,6
İcara verdim	7	7,8
Annem-Babam Bakıyor	7	7,8
Kardeşim Bakıyor	5	5,6
İşçi Tutarak	4	4,4
Diğer	5	5,6
Yapmıyor	21	23,3
Toprağı Yok	17	18,9
Toplam	90	100,0

Şehirde yaşayan Yörükler köylerinde kendilerine ait topraklarda yaptıkları tarımsal üretim faaliyetlerinin takibini çoğunlukla kendileri yapmaktadır (%21,1). Akrabalık bağı (%13,4) ile bu faaliyeti yapanlar anne-baba (%7,8) ya da kardeş takibi ile bu faaliyeti sürdürmektedir. Köyünde akraba bağı zayıflayan ya da akrabasının bu tarlalara bakma imkânı olmayanlar icara vermek suretiyle (%7,8) tarımsal üretime devam etmektedir. Tarımsal üretimi eskiden beri sürdürmenin önemli yollarından olan ortakçıya verme (%5,6), ve ya işçi tutma (%4,4) halen devam ettirilmektedir.

2.5.2.Üretimi Yapılan Tarımsal Ürünler ve Tarımsal Üretimde Karşılaşılan En Önemli Sorunlar

Tablo 97: Görüşülenlerin Serada Yetiştirdiği Ürün

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde
Turfanda sebze	11	12,2	12,2	3	3,3	3,3
Seracılık Yapmayan	79	87,8	100,0	87	96,7	100
Toplam	90	100,0		90	100,0	

Kırsal yaşam sürenlerden Antalya il sınırları dâhilinde yaşayanlar arasında serada turfanda sebze yetiştirenlerin oranı %12,2'dir. Şehirde yaşayıp serada turfanda sebze yetiştirenlerin oranı ise %3,3'tür.

Tablo 98: Görüşülenlerin Üretimini Yaptığı Tahıl Türleri

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Arpa	29	37,2%	63,0%	5	33,3%	50,0%
Buğday	46	59,0%	100,0%	9	60,0%	90,0%
Çavdar	1	1,3%	2,2%			
Nohut				1	6,7%	10,0%
Fink-Arpa	1	1,3%	2,2%			
Yulaf	1	1,3%	2,2%			
Toplam	78	100,0%	169,6%	15	100,0%	150,0%

Kırsal yaşam sürenler arasında tarımsal üretimde tahıl üretimi yaygın olarak yapılmaktadır. En fazla buğday (%59) ve çavdar (%37,2) eskiden beri en çok üretilen tahıl türleridir. Çoğunlukla hayvanların yem ihtiyacı için çavdar, fink ve arpa (%1,3) üretilirken endüstriyel alanda kullanılmak üzere yulaf da üretilmektedir (%1,3). Şehirde yaşayan ve tarımsal üretimde tahıl üretimi yapanlar arasında en çok üretilen buğday (%60), arpa (%33,3) ve nohuttur (%6,7).

Tablo 99: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Üretimini Yaptığı Sebzenin Türü

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Pancar	4	4,4	23,5
Domates, Biber, Patlıcan vb.	6	6,7	35,3
Baklagiller	7	7,8	41,2
Toplam	17	18,9	100,0
Sebze Üretimi Yapmayan	73	81,1	
Toplam	90	100,0	

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar arasında pazara yönelik sebze üretimi son yıllarda her geçen gün azalmıştır. Görüştüğümüz katılımcılara göre sebze üretimin de artan girdi fiyatlarına karşın çiftçiye olan getiri her geçen gün azalmış böylece üretim giderek düşmüştür. En çok üretilen baklagiller (%7,8), domates, biber, patlıcan vb. (%6,7) ve pancardır (%4,4). Şehirde yaşayanlar arasında sebze üretimini pazara yönelik yapan bulunmamaktadır.

Tablo 100: Görüşülenlerin Üretimini Yaptığı Meyvenin Türü

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Kiraz	18	34,0%	60,0%	22	37,9%	56,4%
Vişne	17	32,1%	56,7%	10	17,2%	25,6%
Elma	7	13,2%	23,3%	2	3,4%	5,1%
Nar	2	3,8%	6,7%	6	10,3%	15,4%
Kayısı	3	5,7%	10,0%			
Turunçgiller	3	5,7%	10,0%	4	6,9%	10,3%
Zeytin	2	3,8%	6,7%			
Erik				1	1,7%	2,6%
Badem				1	1,7%	2,6%
Şeftali				3	5,2%	7,7%
Ceviz				7	12,1%	17,9%
Üzüm				2	3,4%	5,1%
Diğer	1	1,9%	3,3%			
Toplam	53	100,0%	176,7%	58	100,0%	148,7%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar ile şehirde yaşayan Yörükler arasında pazara yönelik en yaygın yapılan tarımsal üretim faaliyeti meyve tarımıdır. Kırsal yaşam sürenler arasında en çok üretilen meyve kiraz (%60), vişne (%56,7), elma (%23,3), kayısı ve turunçgiller (%10) iken şehirde yaşayan Yörüklerin en çok ürettikleri meyveler kiraz %56,4), vişne (%25,6), ceviz (%17,9), nar (%15,4) ve turunçgillerdir (%10,3).

Şehirde yaşayanlar kırsal yaşam sürenlerden farklı olarak ceviz (%17,9), şeftali (%7,7), üzüm (%5,1) ve erik-bademde (%2,6) yetiştirmektedir. Şehirde yaşayanlar arasında köylerine ceviz- badem ağacı ekenlerin sayısı giderek artmaktadır. Çünkü bu meyvelerin en önemli artışı toplama süresinin -kiraz ve vişne gibi meyvelere göre- daha uzun olması, depolama kolaylığı sayesinde toplandıktan sonra istenilen zamanda pazara çıkartılarak satılabilmektedir.

Tablo 101: Görüşülenlere Göre Tarımda Karşılaşılan Sorunlar

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Girdi Maliyeti Yüksekliği	75	67,0%	100,0%	47	52,8%	92,2%
Su Yetersizliği	13	11,6%	17,3%	2	2,2%	3,9%
Pazarlama Sorunları	21	18,8%	28,0%	31	34,8%	60,8%
İşgücü Azlığı	3	2,7%	4,0%	5	5,6%	9,8%
Köyün Uzaklığı				1	1,1%	2,0%
Bölünmüş Arazi				1	1,1%	2,0%
Yol Bozukluğu				1	1,1%	2,0%
Zirai Hastalıklar				1	1,1%	2,0%
Toplam	112	100,0%	149,3%	89	100,0%	174,5%

Tarımsal üretimde karşılaşılan birinci sorun girdi maliyetinin yüksekliğidir. Kırsal yaşam süren ve tarımsal üretim yapanların %100'ü, şehirde yaşayanların ise %53'ü bu sorundan şikâyetçidir. Pazarlama sorunu üreticilerin karşılaştıkları ikinci en önemli sorundur. Tarımsal üretimde üçüncü sorun ise su yetersizliğidir. Şehirde yaşayan ve tarımsal üretim yapanların karşılaştıkları en önemli sorunlar arasında ise iş gücü azlığı önemli bir yer tutmaktadır (%6). Çünkü onlar tarımsal üretimin hasat zamanında, işleri gereği sınırlı zamanları olması nedeniyle ürünlerini biran önce tarladan kaldırmak istemektedir. Bu dönemde iş gücü talebinin yoğun olmasından dolayı iş gücü arzı bu talebi karşılamada bazen yetersiz kalabilmektedir (%6).

Tablo 102: Görüşülenlerin Tarım Sigortası Yaptırma Durumu

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet	7	7,8	9,3	3	3,3	5,9
Hayır	68	75,6	90,7	48	53,3	94,1
Toplam	75	83,3	100,0	51	56,7	100,0
Tarımsal Üretim Yapmayan	15	16,7		39	43,3	
Toplam	90	100,0		90	100,0	

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların tamamına yakını (%90,7) tarımsal üretim faaliyetlerinde tarım sigortası yaptırmazken çok az bir kısmı tarım sigortası yaptırarak üretimdeki riski paylaşmaktadır (%9,3).

Tablo 103: Görüşülenlerin Tarım Sigortasını Yaptırmama Nedeni

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Maliyeti Yüksek	33	36,7	48,5	20	22,2	41,7
Arazi Azlığı	1	1,1	1,5	2	2,2	4,2
Ürün Azlığı	5	5,6	7,4	7	7,8	14,6
Önemsememek	6	6,7	8,8	4	4,4	8,3
Gerek duymuyor	23	25,6	33,8	15	16,7	31,3
Toplam	68	75,6	100,0	48	53,3	100,0
Tarım Yapmayan	22	24,4		42	46,7	
Toplam	90	100,0		90	100,0	

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar ile şehirde yaşayanlara göre tarım sigortası yaptırmamanın en önemli nedenleri maliyet yüksekliği ve gerek duymamaktır. Şehirde yaşayanların sahip oldukları arazi miktarı ile yetiştirilen ürün miktarının azlığı sigorta yaptırmama nedenleri arasındadır. Tarım sigortası yaptırmama nedenleri kırsal yaşam sürenler ile şehirde yaşayanlarda benzer bulgular göstermektedir.

2.5.3.Besiciliği Yapılan Hayvan Türleri ve Hayvansal Üretimde Karşılaşılan En Önemli Sorunlar

Tablo 104: Görüşülenlerin Besiciliğini Yaptığı Hayvanın Türü

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar	
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar	
	N	Yüzde		N (Sayı)	Yüzde
Kıl Keçisi	11	17,5%	20,4%	1	1,1%
Saanen Keçisi	3	4,8%	5,6%		
Koyun	13	20,6%	24,1%		
Yerlikara İnek	8	12,7%	14,8%		
Melez İnek	8	12,7%	14,8%		
Holstein İnek	16	25,4%	29,6%	3	3,3%
Arıcılık	4	6,3%	7,4%		
Hayvancılık Yapmayan				86	95,6
Toplam	63	100,0%	116,7%	4	4,4

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayan 36 kişi hayvan besiciliğini terk etmiştir (%39,6). Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar arasında yörükçülün temel iktisadi faaliyeti olan küçükbaş hayvancılık (kıl keçisi ve koyun) yapanların oranı giderek azalmıştır (%37,5). Kırsal yaşam süren ve hayvancılık yapan Yörükler küçükbaş hayvanın yanında 5-10 civarında –çoğunlukla- yerlikara inek beslemektedir. 1957 yılı Nisan- Ekim ayları arasında Ulla Johansen tarafından Güney Anadolu’da yapılan

araştırmada da Yörüklerin az sayıda inek besledikleri ve bu ineklere evdeki yaşlı kadınlar ile çocukların bakıcılık yaptıkları tespit edilmiştir.⁶⁷³

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların yaptıkları hayvansal üretim faaliyeti küçükbaştan büyük başa dönüşürken beslenen hayvan ise ortalama holstein inektir. Çünkü bu inekler süt verimliliği açısından yüksektir. Şehirde yaşarken büyük baş hayvancılık yapanlar hayvansal üretimi profesyonel olarak yürütmekte ve süt inekçiliği yapmaktadır.

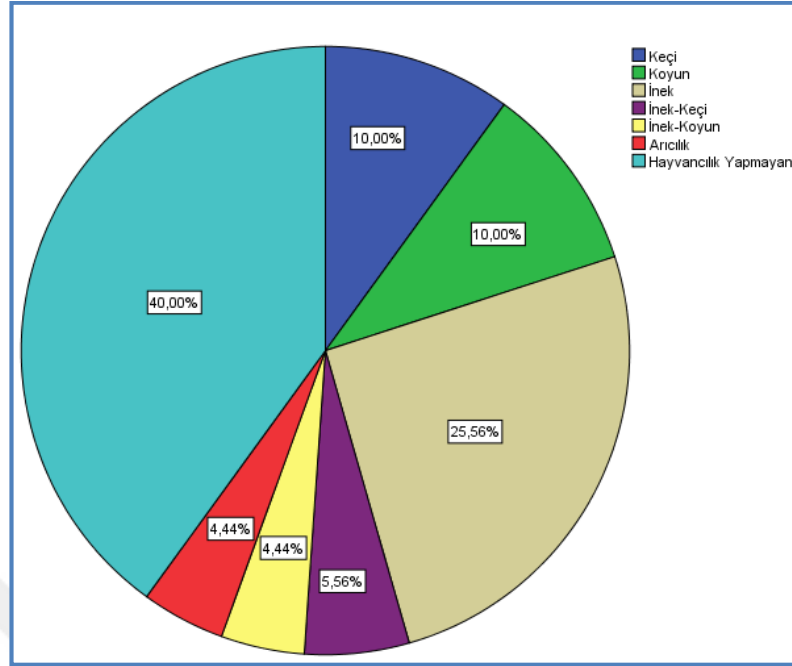
Kırsal yaşam sürenlerde kümes hayvancılığı bir gelir kapısı olarak görülmediğinden besleyen sayısı yaklaşık %25 civarındadır. Besleyenler çoğunlukla kendi beyaz et/yumurta ihtiyaçlarını karşılamak için 10≤ az sayıda kanatlı hayvan beslediği görülmüştür. Günümüzde köylüler şehirde yaşayanlar gibi beyaz et ve yumurta ihtiyaçlarını çoğunlukla –varsa- komşularından, komşuda yoksa market veya kasaplardan satın alarak temin etmektedir.

Resim 10: 1982 Yılında Anamas Çiçekli Yaylasında Hayvancılık Yapan Karakoyunlu Yörükleri⁶⁷⁴

⁶⁷³ Johansen, 2005, s.47,50.

⁶⁷⁴ Resim: Mehmet Subaşı Aile Arşivi.

Grafik 4: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Besiciliğini Yaptığı Hayvanın Türü

Kırsal yaşam süren Yörükler birincil meslekleri olan küçükbaş hayvan besiciliğini yaşlılık, orman kanunu, ortaklıkların azalması gibi nedenlerden dolayı bırakmak zorunda kaldıkları için küçükbaş sayısında her geçen azalmaktadır. Yerleşik yaşama geçerek yarı-konargöçer yaşam süren Yörükler arasında büyükbaş hayvan besiciliği yapanların oranı keçi+koyun besiciliği yapanların toplamına yakındır.

Tablo 105: Görüşülenlerin Besiciliğini Yapmakta Olduğu Büyükbaş Hayvanın Sayısı

Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar				Şehirde Yaşayanlar			
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
+4	21	23,3	65,6	65,6				
5-9	6	6,7	18,8	84,4				
10-14	2	2,2	6,3	90,6				
15-19	1	1,1	3,1	93,8				
30-34	1	1,1	3,1	96,9				
40-44	1	1,1	3,1	100,0				
50+					3	3,3	100	100
Toplam	32	35,6	100,0					
Büyük Baş Hayvancılık Yapmayan	58	64,4			87	96,7		
Toplam	90	100,0			90	100,0		

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların besiciliğini yaptığı büyükbaş hayvan sayısı ortalama 5'tir. Şehirde yaşayanlarda ise büyükbaş hayvancılık yapan sayısı az olmasına karşın hayvan yetiştiriciliği yapılan hayvan ortalaması fazladır (50+).

Tablo 106: Görüşülenlerin Besiciliğini Yapmakta Olduğu Küçükbaş Hayvanın Sayısı

Köyde ve Konargöçer Mean 6,73	Köyde ve Konargöçer Yaşayanlar				Şehirde Yaşayanlar			
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
1-10	2	2,2	7,7	7,7				
11-20	6	6,7	23,1	30,8				
21-30	1	1,1	3,8	34,6				
31-40	2	2,2	7,7	42,3				
41-50	1	1,1	3,8	46,2				
61-70	2	2,2	7,7	53,8				
91-100	1	1,1	3,8	57,7				
101+	11	12,2	42,3	100,0	1	1,1	100	100
Toplam	26	28,9	100,0					
Küçük Baş Hayvancılık Yapmayan	64	71,1			89	98,9		
Toplam	90	100,0			90	100		

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlarda ortalama küçükbaş hayvan sayısı 60-70'dir. Osmanlı Devletinde Yörükler çoğunlukla küçükbaş hayvan sürüsü sahibidirler, devlet resmi iş ve işlemlerde sürüyü esas almaktadır. Buna göre bir 'sürü' 300 küçükbaş hayvandan oluşmaktadır.⁶⁷⁵ Şehirde yaşayan ve küçükbaş hayvancılık yapan ise bir kişidir. Besiciliğini yaptığı hayvan sayısı ise 100'ün üzerindedir.

Tablo 107: Görüşülenlere Göre Hayvancılıkta Karşılaşılan En Önemli Sorunlar

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Girdi Maliyetinin Yüksek Olması	49	44,1%	98,0%	3	37,5%	75,0%
Kazancının Azalması	46	41,4%	92,0%			
Hastalıklar	2	1,8%	4,0%	3	37,5%	75,0%
Otlak/Mera Yetersizliği	12	10,8%	24,0%	1	12,5%	25,0%
Yerli Irkta Destekleme Verilmemesi	1	0,9%	2,0%			
Çoban Bulunmaması				1	12,5%	25,0%
Diğer	1	0,9%	2,0%			
Toplam	111	100,0%	222,0%	8	100,0%	200,0%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlardan %60'ı halen hayvancılık yapmaktadır (Bkz. Tablo:118). Hayvancılıkta karşılaşılan en önemli sorunlar ise girdi maliyetinin yüksekliği (%44,1), kazancının giderek azalması (%41,4) ve otlak mera yetersizliğidir (%10,8).

⁶⁷⁵ Neş'et Çağatay, "Osmanlı İmparatorluğunda Reayadan Alınan Vergi ve Resimler", *A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C.5, S. 5, 1947, s. 485.

Şehirde yaşayan ve büyükbaş hayvan yetiştirenlere göre en önemli sorunlar girdi maliyetinin yüksekliği ve hastalıklarken (%37,5), küçükbaş hayvancılık yapana göre en önemli sorun otlak/mera yetersizliği ile çoban bulunamamasıdır (%12,5).

Hayvancılık Yörüklerin temel ekonomik faaliyetidir. Yörükler küçükbaş (keçi, koyun) ve büyük baş (inek) hayvan ve arı yetiştirmektedir. Arıcılık faaliyeti çok yaygın değildir. Yörükler önceden ulaşımını binek hayvanları olan deve, at, eşekle karşıladıkları için bu hayvanları da kendileri yetiştirmişlerdir. Alan araştırmasından elde ettiğimiz bulgulara göre günümüz Yörükleri, hayvan yetiştiriciliği olarak küçükbaş (keçi-koyun), büyükbaş (yerlikara ve holstein inek) ve az da olsa arıcılık yapmaya devam etmektedir. Eski ulaşım ve binek araçlarından at ve deve kullanan bir Yörük aşiretine/obasına rastlanılmamıştır. Bazı köylerde nadiren de olsa yük ve binek hayvanı olarak eşek kullanılmaya devam etmektedir. Yörükler hayvanların durumuna göre etinden, sütünden, yününden ve derisinden yararlanmışlar ve bunları artı değere dönüştürmüşlerdir. Günümüzde ise imkân ölçüsünde yünleri artı değere dönüştürmeye gayret göstermektedir. 1990'lara kadar artı değere dönüştürülen küçükbaş hayvanların deri yün ve kılları artık para etmemektedir. Birçok yerde Yörükler hayvanların yünü/kılını yeterince para etmemesi ya da alıcısının çıkmaması nedeniyle kırkım yerinde bırakmaktadır (Bkz. Resim 11).

Resim 11: Altın Yayla Ballık Civarı Kırkım Yeri

Koyun yününün tekstil sanayinde kullanım oranının artırılması hem ekolojik hemde ekonomik açıdan çok büyük önem arz etmektedir. Yörüklerin ekolojik ve ekonomik yaşama tarzında organik ürün yetiştirme ve üretme büyük önem arz etmekteydi. Yün, kıl ve pamuktan ürettikleri ürünler aynı zamanda %100 ekolojik, son derece sağlıklı ürünlerdi. Günümüzün tekstil endüstrisinin hammeddesinin çoğunluğunu ise plastik esaslı sentetik malzemeler oluşturmaktadır. Oysaki plastikler yağ ya da gaz ekstre monomerlerin polimerizasyonu ile türetilen sentetik organik polimerlerdir. İlk modern plastiğin gelişiminden bu yana; “Bakalit”, 1907’de, bir dizi ucuz üretim tekniği optimize edildi; bu da hafif, dayanıklı, atıl ve korozyona dayanıklı plastiklerin bolca üretilmesiyle sonuçlanmıştır. Plastiğin bu özellikleri, yaygın uygulamalarda plastiklerin geniş kullanımına yol açmıştır. 1940’lı yıllarda seri üretime başladığından beri, 2009 yılına kadar dünya genelinde değişik türevde 230 milyon ton plastik üretilmiştir.⁶⁷⁶

Tekstil endüstrisinde plastik esaslı malzeme kullanımı her geçen gün giderek yaygınlaşmaktadır. Yapılan bir araştırmaya göre tek çamaşır makinesi dolusu çamaşırın yıkanması sonrasında, çevreye 700.000’den fazla atık mikroskobik plastik lif bırakılmaktadır. Sentetik kumaşlardan salınan minik plastik parçacıklar (mikro plastik) girdiği nehirlerle, okyonuslara ve deniz yaşamına zarar vermektedir.⁶⁷⁷

20. yüzyılın başlarından itibaren insanoğlunun günlük yaşantısına giren ve hayatında önemli bir kullanım yeri teşkil eden plastik ve plastik esaslı malzemeler insanoğlunun hayatında her geçen gün geniş bir kullanım alanı oluşturmuştur. Çünkü bu malzemeler kolaycı hayatın vazgeçilmezi olarak gün geçtikçe her alanda yaygınlaşmıştır.

2000-2016 yılları arasında hazır giyim endüstrisinde polyester kullanımı yıllık 8,3 milyon tondan 21 milyon tona yükselmiştir. Bazı giyim firmaları eskiden olduğu gibi tekrardan yün ve pamuk gibi organik malzemeler kullanarak hazır giyim üretmeye yönelmiştir. Tekstilin ana hammeddelerinden olan pamuk ve yün yenilenebilir ve doğada biyolojik olarak parçalanabilir özelliktedir. Dünya ölçeğinde devletler biyolojik

⁶⁷⁶ Matthew Cole, Pennie Lindeque, Claudia Halsband & Tamara S. Galloway, “Microplastics as Contaminants in the Marine Environment: A Review”, *Marine Pollution Bulletin*, Issue: 62, 2011, p. 2588.

⁶⁷⁷ Laura Paddison, “Single clothes wash may release 700,000 microplastic fibres, study finds”, *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/science/2016/sep/27/washing-clothes-releases-water-polluting-fibres-study-finds> Date: Tue 27 Sep 2016, (20.01.2019).

ve ekolojik çevrenin korunmasına yönelik gerekli yasal düzenlemeleri yaparak tekstil ve hazır giyim endüstrisinin hammedde kullanımının çoğunluğunu pamuk ve yün gibi organik malzemelerin ağırlıklı olduğu üretim tarzına yöneltmelidirler.⁶⁷⁸

Tablo 108: Görüşülenlerin Hayvan Sigortası Yaptırma Durumu

		Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
	Evet	3	3,3	6,0	3	3,3	75,0
	Hayır	47	52,2	94,0	1	1,1	25,0
	Toplam	50	55,6	100,0	4	4,4	100,0
Hayvancılık Yapmayan		40	44,4		86	95,6	
Toplam		90	100,0		90	100,0	

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlarda hayvan sigortası yaptırma oranı oldukça düşüktür (%6). Şehirde yaşayan ve büyükbaş hayvancılık yapanlar ise sigorta yaptırarak risk paylaşımında bulunmaktadır.

Tablo 109: Görüşülenlerin Hayvan Sigortasını Yaptırmama Nedeni

		Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Maliyeti yüksek		32	35,6	68,1	1	1,1	100,0
Hayvan sayısı az		7	7,8	14,9			
Gerek duymuyor		8	8,9	17,0			
Toplam		47	52,2	100,0			
Cevapsız		43	47,8		89	98,9	
Toplam		90	100,0		90	100,0	

Görüşülenler hayvan sigortasını çoğunlukla maliyet yüksekliği (%69,2), gerek duymama (%17) ve hayvan sayısının azlığı (%14,9) nedeniyle yaptırmamaktadır.

⁶⁷⁸ “How Are Clothes Causing Plastic Pollution”, *The Economist*, <https://twitter.com/TheEconomist/status/1090023981586006017> , Ayrıca bkz. <https://films.economist.com/infashion/> (31.03.2019)

Tablo 110: Görüşülenlerin Küçükbaş Hayvancılığı Bıraktığı Yıl

Köyde ve Konargöçer Mean: 8,24	Köyde ve Konargöçer Yaşayanlar				Şehirde Yaşayanlar			
Şehirde Yaşayanlar Mean: 4,50	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
1950-1954	1	1,1	2,0	2,0	1	1,1	25,0	25,0
1955-1959	1	1,1	2,0	4,0				
1965-1969	3	3,3	6,0	10,0	1	1,1	25,0	50,0
1970-1974	4	4,4	8,0	18,0	1	1,1	25,0	75,0
1975-1979	1	1,1	2,0	20,0				
1980-1984	4	4,4	8,0	28,0				
1985-1989	10	11,1	20,0	48,0	1	1,1	25,0	100,0
1990-1994	11	12,2	22,0	70,0				
1995-1999	7	7,8	14,0	84,0				
2000-2004	3	3,3	6,0	90,0				
2005-2009	4	4,4	8,0	98,0				
2010-2014	1	1,1	2,0	100,0				
Toplam	50	55,6	100,0		4	4,4	100,0	
Cevapsız	40	44,4			86	95,6		
Toplam	90	100,0			90	100,0		

Köyde tam yerleşik hayata geçen Yörükler küçükbaş hayvancılığı ortalama 1985-1989 yıllarında; şehirde yaşayanlar ise küçükbaş hayvancılığı ortalama 1965-1969 yıllarında bırakmıştır. Şehirde yaşayan Yörükler şehre göç etmeden önce küçükbaş hayvanlarını satmışlardır.

Konargöçer yaşam süren Yörükler arasında küçükbaş hayvancılığı ilk bırakma 1950-1954 yılları arasında başlamıştır. 1950-1954 yılları Demokrat Parti iktidarı tarafından Yörüklerin zorunlu yerleşik hayata geçmelerine yönelik uygulamaya koyduğu iskân politikaları dönemidir. Konargöçer ve yarı-konargöçer yaşam sürerken yerleşik hayata geçerek kırsal yaşam süren Yörükler arasında küçükbaş hayvancılık en fazla 1985-1994 yılları arasında (%42) en son ise Isparta Yalvaç Aşağıtirtar Köyünde 2013 yılında otlak alanlarının azalması ve çoban bulunmada yaşanan güçlüklerden bırakılmıştır. Şehirde yaşayanlarda ilk bırakma 1950-1954 yıllarıyken son bırakma 1985-1989 yıllarında gerçekleşmiştir.

Tablo 111: Görüşülenlerin Kaç Yıl Küçükbaş Hayvancılık Yaptığı

Köy Mean: 6,90 Şehir Mean: 3,50	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar				Şehirde Yaşayanlar			
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
+4	2	2,2	2,9	2,9				
5-9	4	4,4	5,8	8,7	1	1,1	25,0	25,0
10-14	3	3,3	4,3	13,0	2	2,2	50,0	75,0
15-19	5	5,6	7,2	20,3				
20-24	14	15,6	20,3	40,6				
25-29	5	5,6	7,2	47,8	1	1,1	25,0	100,0
30-34	7	7,8	10,1	58,0				
35-39	5	5,6	7,2	65,2				
40-44	5	5,6	7,2	72,5				
45-49	1	1,1	1,4	73,9				
50+	18	20,0	26,1	100,0				
Toplam	69	76,7	100,0		4	4,4	100,0	
Cevapsız	21	23,3			86	95,6		
Toplam	90	100,0			90	100,0		

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar ortalama 25-29 yıl; şehirde yaşayanlar ise ortalama 10-14 yıl küçükbaş hayvancılık yapmışlardır. Kırsal yaşam sürenlerde en az küçükbaş hayvancılık en az +4 yıl, en uzun süre +50 yıla kadar; en fazla küçükbaş hayvancılık ise 50 yıldan uzun süre yapılmıştır (%26,1). Şehirde yaşayanlarda küçükbaş hayvancılık en az 5-9 yıl, en uzun süre 25-29 yıla kadar; en fazla küçükbaş hayvancılık ise 10-14 yıl arasında yapılmıştır (%50).

Kırsal yaşam sürenlerde küçükbaş hayvancılığı 50 yıldan fazla yapanlar Cumhuriyet Türkiye'sinin birinci kuşak Yörükleridir. Onların çocukları olan 2. kuşak Yörükler ortalama 1950-1990 yılları arasında 40-50 yıl küçükbaş hayvancılık yapmışlardır (%44).

2.5.4.Görüşülenlerin Besiciliğini Yaptığı Hayvan Türünde Meydana Gelen Değişme

Tablo 112: Görüşülenlerin Küçükbaş Hayvancılığı Bırakma Nedeni

Köyde Yaşayanlar Mean:5,50	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
Şehirde Yaşayanlar Mean:5,25	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Otlakların Azalması	3	3,3	6,1			
Ekonomik Değil	1	1,1	2,0			
Tarımsal Üretime Yönelme	9	10,0	18,4	1	1,1	25,0
Çocuklarını Yapmak İstemedi	17	18,9	34,7	1	1,1	25,0
Zor İş	13	14,4	26,5			
Yaşlılık	4	4,4	8,2			
İş Değişikliği				2	2,2	50,0
Diğer	2	2,2	4,1			
Toplam	49	54,4	100,0			
Cevapsız	41	45,6				
Toplam	90	100,0				

Köyde tam yerleşik hayata geçenler küçükbaş hayvancılığı yaşlılık nedeniyle giderek zorlaşan bir iş olmasından, şehirde yaşayanlar ise zor iş olmasından dolayı bırakmışlardır. Köyde yaşayanların çoğu küçükbaş hayvancılığı çocukları yapmak istemedikleri için bırakmak zorunda kalmıştır (%34,7). Diğer nedenler ise; zor bir iş olması (%26,7),yerleşik hayata geçişle birlikte tarımsal üretime yönelme (%18,4) ve yaşlılık (%8,2) en önemli bırakma nedenlerindendir.

Örneğin: Alanya Çakallar Köyünde hayvancılık yapan sürü sahiplerinden birkaç kişiye 1990'ların sonlarına doğru 12.000 TL ceza kesilirken⁶⁷⁹, Isparta Keçiborlu Özbahçe Köyünden Karakulak lakaplı Mehmet Manay'a⁶⁸⁰ 2004 yılında Uluborlu Kapıdağında orman ağaçlandırma sınırlarlarını ihlal ederek hayvanlarını otlattığı için Orman Müdürlüğü tarafından 40.000 TL ceza kesilmiştir. Mahkemeye yapılan itiraza istinaden ceza 4.000 TL ye düşürülebilmıştır. 70+ yıldır hayvancılık yapan koca bir çınar 2005 yılında 930 koyun+kuzu ve 6 devesini satmak zorunda kalmıştır. Yörükler doğa dostu insanlardır. Oğlu Veli Manay, Yörüklerin doğaya ve ağaca olan saygısını şu şekilde ifade etmektedir: “Yörük çevrecidir. Ormanı korur, onu sever, çadırında yaş

⁶⁷⁹ Alanya Çakallar Köyünde 1986 yılında Çakal Yörükleri tarafından 400 deve 1.000 sığır ve 26.000 küçükbaş hayvanın besiciliği yapılmaktadır. 1990'lardan sonra tarımsal üretime ağırlık verilmesi okuma oranının yükselmesi hayvancılık ekonomisinin bitmesinin diğer nedenlerindendir. M. Şahin, D.Y. 1974, Görüşme Yapılan Yer: Alanya Çakallar Mahalle, Görüşme Tarihi: 13.09.2013.

⁶⁸⁰ D.Y. 1920, Ölüm Tarihi: 2016.

odun yakmaz, kurumuş çalı, odun yakar, göç edeceğinde çadırının bulunduğu yeri temizler, açıkta ateş bırakmaz.”⁶⁸¹

Tablo 113: Görüşülenlerin Büyükbaş Hayvancılığa Başlama Nedeni

Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Mean: 1,75	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
				N	Yüzde	
Küçük Baş Hayvancılığı Bırakmamız	8	8,9	25,0			
Mesleğimin Uygun Olması				2	33,3%	66,7%
Yetiştirmesi Kolay	24	26,7	75,0	3	50,0%	100,0%
Ekonomik Getirisi Yüksek				1	16,7%	33,3%
Toplam	32	35,6	100,0			
Cevapsız	58	64,4				
Toplam	90	100,0		6	100,0%	200,0%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların tamamına yakını yetiştirmesi kolay olduğu için büyük baş hayvancılığı tercih ederken (%75); Yörüklerin hayvancılık ekonomisine dayalı yaşam sürmelerinden dolayı küçükbaş hayvancılığı bırakmışlar fakat büyükbaş hayvancılığa yönelmişlerdir (%25).

Şehirde yaşayanların büyükbaş hayvancılık yapmaların en önemli nedeni yetiştirmesinin kolaylığı (%100); mesleklerinin büyükbaş hayvancılık yapmaya uygun olması (%66,7); ekonomik getirisinin yüksek olmasıdır (%33,3). Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar büyükbaş hayvancılığın ekonomik getirisinin yüksek olduğunu belirtmemişlerdir. Bunun nedenleri arasında girdi maliyetlerinin yüksek olması, beslenen hayvan sayının az olması sayılabilir.

⁶⁸¹ Veli Manay, D.Y. 1955, Görüşme Yeri: Isparta Merkez, Görüşme Tarihi: 20.06.2014.

Tablo 114:Görüşülenlerin Kaç Yıldır Büyükbaş Hayvancılık Yaptığı

Köyde ve Yarı-konargöçer Mean: 4,24	Köyde ve Konargöçer Yaşayanlar				Şehirde Yaşayanlar			
Şehirde Yaşayanlar Mean:2	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
+4	1	1,1	2,6	2,6				
5-9	6	6,7	15,8	18,4	3	3,3	100,0	100,0
10-14	7	7,8	18,4	36,8				
15-19	8	8,9	21,1	57,9				
20-24	10	11,1	26,3	84,2				
25-29	3	3,3	7,9	92,1				
35-39	1	1,1	2,6	94,7				
40-44	1	1,1	2,6	97,4				
45-49	1	1,1	2,6	100,0				
Toplam	38	42,2	100,0					
Büyükbaş Hayvancılık Yapmayan	52	57,8			87	96,7		
Toplam	90	100,0			90	100,0		

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar ortalama büyükbaş hayvancılığı 15-19 yıldır yapmaktadır. Kırsal yaşam süren Yörüklerin çocukları çoğunlukla 1990 sonrası küçükbaş hayvancılık işini yapmak istemedikleri için büyükbaş hayvancılığa yöneldikleri görülmektedir. Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların %26,3'ü 20-24 yıldır büyükbaş hayvan yetiştiriciliğini sürdürmektedir. Bu durum küçükbaş hayvancılığı bırakmayla eş zamanlıdır (Bkz. Tablo 110).

Tablo 115: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Büyükbaş Hayvancılığı Bıraktığı Yıl

Mean:10,30	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
1970-1974	1	1,1	10,0	10,0
1985-1989	1	1,1	10,0	20,0
1995-1999	1	1,1	10,0	30,0
2000-2004	4	4,4	40,0	70,0
2005-2009	3	3,3	30,0	100,0
Toplam	10	11,1	100,0	
Cevapsız	80	88,9		
Toplam	90	100,0		

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar ortalama 1995-1999 yılları arasında, en fazla ise 2000 yılı sonrası büyükbaş hayvancılığı bırakmıştır (%70).

Tablo 116: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Büyükbaş Hayvancılığı Bırakma Nedeni

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Ekonomik Değil	1	1,1	12,5
Zor Bir İş	1	1,1	12,5
Yaşlılık	5	5,6	62,5
Diğer	1	1,1	12,5
Toplam	8	8,9	100,0
Cevapsız	82	91,1	
Toplam	90	100,0	

Köyde yaşayanlarda büyükbaş hayvancılığın bırakılmasının en önemli nedeni yaşlılıktır (%62,5). Görüşülenlerin yaş ortalaması 65-69'dur (Bkz. Tablo 6). Yaşlanma ile büyükbaş hayvancılığı bırakma arasında pozitif ilişki vardır. Büyükbaş hayvancılığın diğer bırakılma nedenleri ise ekonomik kazancının azalması ve zor bir iş olmasıdır (%12,5). Büyükbaş hayvancılık profesyonel olarak yapıldığında ekonomik getirisi yükselmektedir (Bkz. Tablo 113).

Tablo 117: Şehirde Yaşayanların Hayvancılık Faaliyetini Nerede Yaptığı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Burdur-Tefenni	3	3,3	75,0
Isparta-Merkez Köy	1	1,1	25,0
Toplam	4	4,4	100,0
Hayvancılık Yapmayan	86	95,6	
Toplam	90	100,0	

Şehirde yaşayanlar hayvancılık faaliyetini kendi köyleri dışında yürütmektedir. Hayvancılık faaliyetini yürüttükleri yerleri seçerken coğrafi koşulların hayvan yetiştirmeye uygunluğunu gözeterек buraları tercih etmişlerdir.

Tablo 118: Şehirde Yaşayanların Hayvancılık Faaliyetini Nasıl Yürüttüğü

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Ortakçıya Verdim	1	1,1	25,0
İşçi Tuttum	3	3,3	75,0
Toplam	4	4,4	100,0
Hayvancılık Yapmayan	86	95,6	
Toplam	90	100,0	

Şehirde yaşayıp hayvancılık yapanların %75'i işçi tutarak, %25'i ise ortakçıya vererek hayvancılık faaliyetini yürütmektedir. Ortakçıya veren küçükbaş hayvancılık (keçi), işçi tutanlar ise büyükbaş hayvancılık (holstein süt inekçiliği) yapmaktadır.

2.6.Yörüklerde Yayla Kültürü

Tablo 119: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Hayvancılık/Yaylalamak İçin Her Yıl Yaylaya Çıkma Durumu

	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde
Hayvancılık İçin	20	22,2	22,2
Yaylalamak için	4	4,4	26,6
Yaylaya Çıkmayan	66	73,3	100
Toplam	90	100,0	

Kırsal yaşam süren Yörüklerin $\frac{1}{4}$ 'ü (%26,6) her yıl düzenli olarak yaylaya çıkmaktadır. Yayla göç edenlerin tamamına yakını (%83,3) hayvancılık için göç ederken, yaz aylarında Antalya'nın bunaltıcı sıcağından uzaklaşmak, ata yurtlarına yaylalamak/tatil için gelenlerin oranı ise %16,6'dır. Günümüzde kırsal yaşam süren Yörüklerin %73,3'ünün yayla kültürüyle her hangi bir bağı kalmamıştır. Yaylalamak için Antalya'dan Aksu ilçe merkezine (1 kişi) ve Başpınar Yaylasına (3 kişi) yaylalamaya gelen Yörüklerin daimi yerleşim yerleri Serik ilçesinin kırsal mahalleleridir.

1990'lardan itibaren Serik ve Köylerinde yaşayan Yörükler önceden hayvancılık yaptıkları yaylalara hayvancılık için değil yaz ayında Antalya'nın sıcağından uzaklaşarak rahat etme/tatil yapma maksatlı olarak çıkmaya başlamışlardır. Onlar için yayla artık çalışma yeri değil dinlenme yeri haline gelmiştir.

Antalya'nın köy/mahallelerinde yaşayan Yörükler ortalama 15 yıldan bu yana yaylalama kültürünü icra etmektedir. Bu Yörüklerin çoğu önceden hayvancılık yaptıkları mekânlarda artık çalışmak yerine yazın sıcağından kaçarak dinlenmektedir. Aksu/Anamas merkezde kurulan Yörükler Sitesine kışlada yaşayan Yörükler yaylalamak için -ya ev satın alarak ya da kiralarak- gelmektedir.

Önceden hayvancılık için Anamas yaylalarını tercih eden Yörükler günümüzde köylerinde büyükbaş hayvan yetiştirmeye başladıkları için hayvanlarını akraba ya da komşularına emanet ederek kendileri tatil/dinlenme maksatlı olarak eski yayla yurtlarına yaylalamak için çıkmaktadır. Şehirde yaşayanlarda hayvancılık/yaylalamak için yaylaya çıkan kimse bulunmamaktadır.

Tablo 120: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Her Yıl Çıktığı Yaylanın Adı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Küre-Gedikli	1	1,1	4,2
Karamıklı-Gedikli	1	1,1	4,2
Çamalan-Sarıkaya	1	1,1	4,2
Çayır – Aksu/Yenişar	6	6,7	25,0
Karacadağ-Aksu	1	1,1	4,2
Karüngöl-Alanya	1	1,1	4,2
Yenicepazar-Alanya	1	1,1	4,2
Ören-Fethiye	1	1,1	4,2
Boncuk-Dirmil	1	1,1	4,2
Avdan-Dirmil	1	1,1	4,2
Boklugöl-Aksu (Anamas)	1	1,1	4,2
Karaçlıkuyu-Akkeçili	1	1,1	4,2
Kanlıca/Aykırıçal-Elmalı	1	1,1	4,2
Eren-Elmalı	1	1,1	4,2
Çallica-Burdur	1	1,1	4,2
Başpınar-Aksu (Anamas)	3	3,3	12,5
Anamas/Aksu	1	1,1	4,2
Toplam	24	26,7	100,0
Yaylaya Çıkmayan	66	73,3	
Toplam	90	100,0	

Isparta, Burdur ve Antalya il sınırları dâhilinde çok eski tarihlerden bu yana Yörüklerin kullandıkları yaylaklar bulunmaktadır. Bu yaylalar Yörüklerin ‘yurt’larıdır. Onlar kışlada kışlarken ilkbahar gelince Nisan ayı sonlarına doğru havaların ısınmasıyla birlikte yurtlarına adeta koşarak gelmektedir. Hayvancılık yapanlar hayvanlarıyla yapmayanlar ise anılarıyla yaylaktaki yurtlarına gelir ve güz gelinceye kadar orada kalırlar. Antalya’nın farklı yerlerinde kışlada yaşayan Yörükler en çok Aksu Çayır ve Aksu Başpınar yaylalarını hayvancılık/yaylalamak için tercih etmektedirler. Özellikle Çayır Yaylası (Rakım 1900 metre) Antalya Serik muhitinde yaşayan Karakoyunlu aşireti için büyük önem arz etmektedir.

Son yıllarda yaylaklara göç eden Yörük sayısı azalsa bile, 1980’lere kadar binlerce Yörük yer ve yar sevdası peşinde koşarak her yıl Toros Dağlarını aşp Akdeniz sahilleri ile iç Anadolu yaylalarında geliş gidiş yapmıştır. Onların yaylak-kışlak arası yolculuğu yaklaşık 1 ay sürmekteydi. Kışladan yaylaya ulaşan Yörükler yorgunluklarını çam kokusu içinde buz gibi kaynak suyu içerek gidermekteydi.⁶⁸²

Aksu Başpınar Yaylası ve Aksu (Anamas) sadece yaylalamak için Yörükler tarafından kullanılırken Aksu Çayır, Alanya Yenicepazar ve Fethiye Ören yaylaları hem hayvancılık hemde yaylalamak için kullanılmaktadır. Çayır Yaylasında hayvancılık yapan 25.08.2013 tarihi itibarıyla 26 hane bulunmaktadır. Bu haneler çoğunlukla keçi

⁶⁸² Yüksel Kasapbaşı, “ Yer ve Yar Sevdası Peşinde Koşan Türkmen Yörükleri”, *Hürriyet Gazetesi*, 17 Haziran 1961.

ve koyun besiciliği yapmaktadır. Fakat her evde ortalama 3-4 tane büyükbaş inek beslenmektedir. Yaylada yaklaşık 10.000 civarında hayvan besiciliği yapılmaktadır. Diğer tüm yaylalar hayvancılık amaçlı kullanılmaktadır.

Aksu Başpınar Yaylasına ve Aksu (Anamas) merkeze çıkan kişilerden birer kişi Serik'teki köylerinde inek besiciliği yapmalarına rağmen ineklerini yaşadıkları yerlerde akrabaya/komşuya emanet ederek yazları sadece yaylalamaya gelmektedir.

Tablo 121: Görüşülenlerin Kaç Yıldır Bu Yaylaya Çıktığı

Mean: 7,88	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
5-9	1	1,1	4,2
10-14	3	3,3	12,5
15-19	2	2,2	8,3
20-24	2	2,2	8,3
25-29	1	1,1	4,2
35-39	2	2,2	8,3
40-44	2	2,2	8,3
45-49	1	1,1	4,2
50+	10	11,1	41,7
Toplam	24	26,7	100,0
Yaylaya Çıkmayan	66	73,3	
Toplam	90	100,0	

Yörüklerde yayla-yurt kültürü vardır. Yaylayı ata yurdu belleyen Yörük artık ölünceye/Yörüklüğü terk edinceye kadar bu yaylaya çıkar. Yaylaya çıkanların %41,7'si 50 yıldan fazla aynı yaylaya çıkmaktadır. Bu durumda Yörük ailelerinden ortalama üç kuşak yayla kültürüyle bir şekilde tanışmıştır. Kırsal yaşam süren ve yaylaya çıkan Yörükler ortalama 35-39 yıldır kışladan aynı yaylaya yani evlerinden yurtlarına göç etmektedir. Yörüklerin yaylaya olan bakışı yaylanın maddi değerlerinin ötesinde oranın içselleştirilerek duygusal bir bağ oluşmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 122: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Yaylada Karşılaştığı Güçlükler

	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Su Yetersizliği	8	15,7%	33,3%
Yolunun İyi Olmaması	3	5,9%	12,5%
Elektrik Olmaması	18	35,3%	75,0%
Cep Telefonun Çekmemesi	9	17,6%	37,5%
Orman Kanunu Otlakların Azalması	9	17,6%	37,5%
Otlak Mera Yetersizliği Kavgası	1	2,0%	4,2%
Otlakiyenin Azalması (Yazlık Ev Yapımı)	1	2,0%	4,2%
Çok Fazla Güçlük Yok	2	3,9%	8,3%
Toplam	51	100,0%	212,5%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlardan %26,6'sı yaylaya çıkmaktadır (Bkz. Tablo 119-120). Yaylada karşılaşılan en önemli güçlükler ise elektriğin olmaması, cep telefonun çekmemesi, orman kanunu nedeniyle otlak yerlerinin azalması, su

yetersizliğidir. Yazlık ev yapımı nedeniyle otlakiyenin azalması Yenicepazar-Alanya yaylasında görülürken otlatma yerlerinin darlığı nedeniyle otlakiye kavgaları genelde Karıng  l-Alanya yaylasında görülmektedir. Yaylada g  cl  ğ  n olmadığı yerler ise Aksu (Anamas) ile Fethiye   ren'dir.

2.6.1.Yarı-konargöçer Yaşamda Yayla Kültüründe Meydana Gelen Değişmeler

Yarı-konargöçer yaşam, eskiden konargöçer hayat süren Yörüklerin yerleşik hayata geçtikten sonra konargöçer yaşamın en temel özelliği olan hayvan otlatmak amacıyla bir şehrin sınırlarından başka bir şehrin sınırları d  hilindeki bir otlağa ya da yaylaya gitmek yerine çoğunlukla köylerinin yakınındaki bir otlak ya da yaylaya çıkarak hayvancılığı sürdürme tarzıdır. Yarı-konargöçerlerden bazıları eskiden kullandıkları kıl çadırları branda, naylon vb. Örtü ile kaplayarak barınma ihtiya  nı bir nevi *  adırdan kulübe* ile karşılamaktadır (Bkz. Resim 12).

Resim 12:   st   Branda ile örtülmüş Kıl   adırdan Dönüştürülmüş Kulübe, Küre Mevkii Gedikli Köyü şark  karaağa   Isparta

Yarı-konargöçer Yörüklerin bazıları traktörün arkasında taşınabilir tekerlekli karavanlar yaptırarak ya da römorklarının üzerini kapatarak barınma ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar (Bkz. Resim 13).

Resim 13: Saç Karavan, Küre Mevkii Gedikli Köyü

Yarı-konargöçerler konargöçer yaşamdan farklı olarak köylerine yaklaşık hergün geliş-gidiş yapmaktadır. Komşular arasında iş bölümü ve yardımlaşma yaparak hayvanlarının otlatılmasını sağlamakta, köylerinde ki tarımsal faaliyetlerini ya da diğer işlerini de aksatmadan sürdürmektedir. Her sabah erkenden hayvanlarını otlatmak için sürdükten sonra komşu dayanışması ile patpat, traktör veya taksi gibi ulaşım araçlarıyla köylerine giderler. İkinci sonrasına kadar köydeki evlerinde ya da bahçelerinde işlerler, hayvanlar yayılımdan gelmeden önce tekrar toplanarak yaylalarına geri dönerler.

Tablo 123: Yarı-konargöçer Yaşayanların Yaylada Barınma Şekli

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Kıl çadır	8	8,9	33,3
Çadır	3	3,3	12,5
Karavan	1	1,1	4,2
Kulübe	6	6,7	25,0
Baraka	5	5,6	20,8
Yazlık Ev	1	1,1	4,2
Toplam	24	26,7	100,0
Yaylaya Çıkmayan	66	73,3	
Toplam	90	100,0	

Yarı-konargöçer yaşayan Yörüklerden çoğu yaylada halen kıl/kara çadırdaki yaşamlarını sürdürmektedir. Saha araştırmasında tam teşekküllü kıl çadır kullanan tek Yörük obasına Çayır yaylasında yaylayan Karakoyunlu Yörüklerinde rastlanılmıştır

(Bkz. Resim 14). Yarı-konargöçerler yaylada en çok kıl çadır (%33,3), kulübe (%25,0), baraka (%20,8) ve çadır (%12,5) içinde barınmaktadır.

Resim 14: Kara (Kıl) Çadır, Çayır Yaylası Aksu

Yarı-konargöçer Yörükler arasında yaylada konaklama yöreye ve ihtiyaca göre farklılık göstermektedir. Yörüklerin “asıl evleri” diyebileceğimiz kıl çadırların yerini Burdur Altınyayla Ballık güzergâhında baraka almıştır (Bkz. Resim 15).

Resim 15: Taş Tabanlı Ahşap Baraka

Senirkent Akkeçili Köyünde ise yörükçülükle hayatını devam ettiren Ali Kaya 1976 yılında yaylaya ‘Kelif’ adı verilen taş duvardan toprak sıvalı, üstü kamış naylon örtülü çoban evi yapmıştır. Kelif adeta küçük bir kulübe şeklindedir (Bkz. Resim 16).

Resim 16: Çoban Evi (Kelif) Karaçlıkuyu Mevkii Akkeçili Köyü Senirkent⁶⁸³

Konargöçer yaşamda yaylada geceleri aydınlanma ihtiyacını karşılamak için geleneksel dönemde ocaklıkta yanan ateşten elde edilen ışıkla, teknolojik aygıt gelişimi ve kullanımının yaygınlaşmasına bağlı olarakta 1920’lerden itibaren idare lambasıyla, 1940’lardan sonra gemici lambası (fennüs), 1950’lerden sonra gazyağı lambası, 1960’lardan sonra gazyağlı lüks lamba, 1970’lerden sonra tüplü lüks lambaları kullanan Yörükler bu yıllarda pilli el fenerlerininide kullanmaya başlamışlardır. Yerleşik hayata geçerek yarı-konargöçer yaşam süren çoğu Yörük köyüne de bu yıllarda elektrik şebekesi ulaştığı için evlerini elektrikle aydınlatmaya başlamışlardır.⁶⁸⁴ 2010 yılından itibaren konargöçer Yörükler tarafından kullanılmaya başlayan güneş enerjisi panelleri⁶⁸⁵ günümüzde çok yaygınlaşmıştır. Yörükler öncelikle aydınlanma ihtiyaçlarını güneş panellerinden elde ettikleri elektrik enerjisiyle karşılamaktadır. Ayrıca elde edilen elektrik enerjisiyle yaylada kullandıkları çeşitli elektrikli eşyalarının da (TV, mini buzdolabı vs.) çalıştırarak yayladaki yaşam konforlarını artırmaktadırlar. Bu durum modern teknolojiyi geleneksel yaşama tarzlarına hızlı bir şekilde uyarlayan Yörüklerin yeniliğe açık insanlar olduğunu göstermektedir.

Aksu Çayır yaylasında hayvancılık yapan Yörükler yaylada kara çadırda yaşamanın güçlüğüne “yurtlarına” çoğunlukla iki odalı; taş, tuğla ya da briket duvarlı üzeri saç kaplamalı evler yaparak ortadan kaldırarak yaşam koşullarını iyileştirmişlerdir (Bkz. Resim 17).

⁶⁸³ Ali Kaya D.Y. 1955, Görüşme Tarihi: 26.01.2014. Akkeçili köyünde son yarı-konargöçerlerden olan Ali Kaya 200 kılkeçisine eşiyle birlikte bakmaktadır. Oğlu hayvancılık yapmak istemediği için Antalya’da özel sektör bünyesinde sigortalı olarak çalışmaktadır.

⁶⁸⁴ Hüseyin Öter, D.Y. 1940, Görüşme Tarihi: 25.08.2019.

⁶⁸⁵ <https://www.mersinportal.com/mersin/yoruklere-gunes-enerjisiyle-eelektirik-h407.html> , Haber Tarihi: 19.11.2011, (08.08.2019).

Resim 17: Hayvancılık Amaçlı Yapılan Taş Kulübe ve Ağıl, Çayır Yaylası

Ayrıca Çayır Yaylasında ahşap kulübe yaparak barınma ihtiyacını karşılayanlarda bulunmaktadır (Bkz. Resim 18).

Resim 18: Tahta Kulübe ve Ağıl, Çayır Yaylası Aksu

Çayır yaylasını hayvancılık dışında yazlık amaçlı olarak kullanan bazı Karakoyunlu Yörükleri yaylaya müstakil evler yapmışlardır (Bkz. Resim 19).

Resim 19: Yaylalama Amaçlı Kullanılan Taştan Kulübe, Çayır Yaylası Aksu

Antalya Karakoyunlu Yörükleri tapulu yaylakları Aksu Çayır Yaylasına 1980'lere kadar motorlu taşıtla çıkmak için uygun kara yolu olmadığından yaylalarına at, deve ve eşeklerle göç etmişlerdir. Günümüzde yayla karayolunun stabilize olarak yapılmasından sonra yaylaya modern araçlarla çıkılmaktadır. Karakoyunlular arasında hayvancılığın her geçen gün terk edilmesiyle birlikte yaylada kara çadırın yerini kalıcı lüks konutlar almaya başlamıştır (Bkz. Resim 20).

Resim 20: Yaylalama Amaçlı Yapılan Lüks Kalıcı Konutlar, Çayır Yaylası

Geleneksel Yörük yaşama tarzına göre yaylada konforlu yaşama imkânı sunan bu lüks kalıcı konutlarda şehir hayatında kullanılan birçok eşya mevcuttur. Elektrikli eşyaların kullanımı için gerekli olan elektrik ise güneş enerjisi panellerinden elde edilen elektrikle sağlanmaktadır (Bkz. Resim 21). Karakoyunlu Yörüklerinden hayvancılığı terk edenler Antalya'nın yaz sıcaklarından kurtulmak için yaz aylarında Çayıra gelip bu evlerde kalarak yaylalamaktadır.

Resim 21: Güneş Paneli İle Elektrik Enerjisi Üretimi, Çayır Yaylası

Tablo 124: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Yaylada Karşılatabildiği İhtiyaçlar

	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Su	10	14,5%	41,7%
Ekmek	22	31,9%	91,7%
Süt Mamülleri ve Et	19	27,5%	79,2%
Cep Telefonu İle İletişim	11	15,9%	45,8%
Elektrik	2	2,9%	8,3%
Bakkaliye vb.	4	5,8%	16,7%
Diğer	1	1,4%	4,2%
Toplam	69	100,0%	287,5%

Yaylada Yörüklerin en çok karşıladığı ihtiyaçlar; ekmek (%31,9), süt mamülleri (%27,5), cep telefonu ile iletişim (%15,9), su (%14,5) ve bakkaliyedir (%5,8).

Isparta Aksu ilçe merkeziyle Fethiye Örende yaşayan birer kişi elektrik, su, bakkaliye vb. birçok imkâna sahiptir. Süt mamülleri Yörük kadınları tarafından bireysel olarak yapılırken; ekmek çoğunlukla yayladaki kadınlar arasında imece usulüyle yapılmaya devam etmektedir. Bakkaliye ise Alanya Avdan ve Karıngöl yaylaları ile Aksu Merkez ve Fethiye Örende vardır.

Tablo 125: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Yaylada Karşılayamadığı İhtiyaçlar

	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Su	8	20,0%	33,3%
Cep telefonu ile iletişim	7	17,5%	29,2%
Elektrik	22	55,0%	91,7%
Diğer	1	2,5%	4,2%
Zaruri İhtiyaçlarında Karşılayamadığı Yok	2	5,0%	8,3%
Toplam	40	100,0%	166,7%

Yaylaların çoğunda elektrik şebekesi bağlantısı yoktur (%55). Elektrik enerjisinin olmaması nedeniyle modern dünyanın çoğu imkânından yaylada yararlanmak mümkün olmamaktadır. Fakat araştırmamız esnasında ki gözlemlerimize göre yarı-konargöçer yaşayan Yörükler arasında son yıllarda güneş panellerinden elektrik elde etme her geçen gün yaygınlaşmaktadır. Yarı-konargöçer yaylacı Yörüklerin yaylada şebeke elektriğine gerek kalmadan elektrik ihtiyaçlarını karşıladıkları görülmüştür.

Tablo 126: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların İhtiyaç Olduğunda Yaylada Kimlerle Yardımlaştığı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Akraba	2	2,2	8,3
Komşu	8	8,9	33,3
Akraba-Komşu	13	14,4	54,2
Yardımlaşacak Kimse Yok	1	1,1	4,2
Toplam	24	26,7	100,0
Yaylaya Çıkmayan	66	73,3	
Toplam	90	100,0	

Yaylada yaşayan Yörükler arasında yardımlaşma en fazla akraba-komşu (%54,2) ile yapılmaktadır. Daha sonra komşu ile (%33,3) ve akraba ile (%8,3) yardımlaşılmaktadır. Isparta Senirkent Akkeçili Köyü Karaçlıkuyu mevkiinde küçükbaş hayvancılık yapan bir çobanın yakınında kimse olmadığı için yardımlaşmamaktadır.

Tablo 127: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Yaylada Hangi Konularda Yardımlaştığı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Her konuda	23	25,6	95,8	95,8
Yardımlaşacak Kimse Yok	1	1,1	4,2	100,0
Toplam	24	26,7	100,0	
Yaylaya Çıkmayan	66	73,3		
Toplam	90	100,0		

Yaylada Yörükler ekmek yapmadan kırkıma, en yakın yerleşim yerine gelip gitmeden, çadır ve hayvan güvenliğine kadar hemen hemen her konuda yardımlaşmaktadırlar (Bkz. Resim 22, 23). Yaylada yaşayan Yörüklerin kendi iç dinamiklerinde karşılıklı bir güvenin olduğu gözlenmiştir.

Resim 22- Resim 23: Yaylada Koyun Kırkımı ve Yardımlaşma, Çayır Yaylası

Koyun Kırkımı: Koyunlar Nisan ve Ağustos aylarında bir yılda ikikez kırılır (yünü kesilir). Nisan ayında kırılan yüne *yapağ*, Ağustosta kırılana ise *yün* ya da *güz yünü*

de denir.⁶⁸⁶ Kırkım Yörükler arasında yardımlaşma ve dayanışma usulüyle yapılır. Günümüzde Yörükler arasında yaylada yardımlaşma kültürü -meydana gelen biçim ve içerik değişikliklerine rağmen- halen yaşatılmaktadır.

1980'lere kadar Yörük aşiretleri ve obaları arasında çoğunlukla kuvvetli yardımlaşma ve dayanışma bağı olduğu için aşiret, mahalle ve obalar arasında karşılıksız, çıkara dayanmayan yardımlaşmalar yapılmış. Yıllarca konargöçer yaşamış ve hayvancılık yapmış daha sonra Antalya merkeze meskûn yaşam süren İsa Tekkanat yayladaki eski yardımlaşmalar ile günümüzdeki farklılığı şu şekilde dile getiriyor: "Önceden yaylada deven yitse, komşu senin yükünü götürürdü. Şimdi bencillik var".⁶⁸⁷

Tablo 128: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Yaylada Televizyon İzleme Durumu

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet	2	2,2	8,3
Hayır	22	24,4	91,7
Toplam	24	26,7	100,0
Yaylaya Çıkmayan	66	73,3	
Toplam	90	100,0	

Aksu (Anamas) Merkez ile Fethiye Ören yaylalarında elektrik şebekesi bulunduğu için buralarda yaşayanlar TV seyretme imkânına sahiptir. Diğer yaylalarda yaşayanlar TV çalıştırmak için yeterli elektrik enerjisine sahip olamadıklarından TV seyrederememektedir.

Tablo 129: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Yaylada Ne Zaman TV Seyrettikleri

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Akşam	1	1,1	50,0
Gün İçinde	1	1,1	50,0
Toplam	2	2,2	100,0
Cevapsız	88	97,8	
Toplam	90	100,0	

Görüşülenlerden Fethiye Örende hayvancılık yapan katılımcı akşamları izlerken Aksu (Anamas) merkezde yaylalamaya gelen katılımcı gün içinde TV seyretmektedir.

Tablo 130: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Yaylada Ne Tür Programlar İzlediği

	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Haber	2	66,7%	100,0%
Film-Dizi	1	33,3%	50,0%
Toplam	3	100,0%	150,0%

⁶⁸⁶ Eröz, 1991, s.136.

⁶⁸⁷ İsa Tekkanat, D.Y. 1941, Görüşme Yeri: Antalya Merkez, Görüşme Tarihi: 05.07.2014.

Araştırmamızda yaylada TV izleme imkânına sahip olanlar çoğunlukla haber (%66,7) ve film-dizi izlemektedir (%33,3).

Tablo 131: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Yaylada Radyo Dinleme Durumu

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet	23	25,6	95,8
Hayır	1	1,1	4,2
Toplam	24	26,7	100,0
Cevapsız	66	73,3	
Toplam	90	100,0	

Radyo yaylada özellikle çobanların yol arkadaşıdır. Çünkü çoban dağda gece-gündüz radyosuyla baş başadır. Yaylada yaşayanların tamamına yakını radyo dinlemektedir (%95,8). Görüşülenlerden sadece Aksu ilçe merkezine yazları yaylalamaya gelen katılımcı TV seyretme imkânı olduğu için radyo dinlememektedir.

Tablo 132: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Yaylada Daha Çok Ne Zaman Radyo Dinlediği

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Öğlene Doğru-Öğlen	1	1,1	4,3
Sürünün Arkasında	4	4,4	17,4
Akşamları	14	15,6	60,9
Uygun Zamanlarda	4	4,4	17,4
Toplam	23	25,6	100,0
Cevapsız	67	74,4	
Toplam	90	100,0	

Yaylada genelde akşamları radyo dinlenmektedir. Çünkü akşamları konaklama yerinde (çadır, kulübe, baraka) ya da sürünün arkasında yapacak çok fazla bir iş yoktur. Bu nedenle radyo akşamları iyi bir zaman geçirme aracıdır.

Tablo 133: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Yaylada Gazete Okuma Durumu

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet	1	1,1	4,2
Hayır	23	25,6	95,8
Toplam	24	26,7	100,0
Cevapsız	66	73,3	
Toplam	90	100,0	

Yaylacı Yörüklerden sadece bir kişi gazete okumaktadır (%4,2). Bu katılımcı Aksu ilçe merkezde yaşadığı için günlük gazeteye ulaşma imkânına sahiptir. Diğerleri günlük gazeteye ulaşamadıklarından dolayı gazete okuyamamaktadır.

Tablo 134: Yarı-konargöçer Yaşayan Yörüklerin Yaylada İnternet Kullanma Durumu

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Hayır	24	26,7	100,0
Cevapsız	66	73,3	
Toplam	90	100,0	

Araştırmamız esnasında görüştüğümüz yazları yaylaya çıkarak yarı-konargöçer yaşam süren Yörükler arasında internet kullanan yoktur.

Tablo 135: Yarı-konargöçer Yaşayanların Yayladan Alış-Verişe Gittikleri Yer

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Gedikli Köyü	3	3,3	12,5
Sarıkaya Köyü	1	1,1	4,2
Aksu, Eğirdir	11	12,2	45,8
Gündoğmuş, Bozkır, Hadim	2	2,2	8,3
Fethiye	1	1,1	4,2
Altınyayla	2	2,2	8,3
Senirkent	1	1,1	4,2
Büyüksöğle	1	1,1	4,2
Çukurelma	1	1,1	4,2
Çallica	1	1,1	4,2
Toplam	24	26,7	100,0
Cevapsız	66	73,3	
Toplam	90	100,0	

Yaylacı Yörükler yayladan kendilerine en yakın yerleşim yerine alış veriş için gitmektedir. Yaylaları kendi köylerinin sınırlarında ya da köyüne yakın olanlar kendi köylerine veya yakın köylere alış veriş için giderlerken (Gedikli, Sarıkaya, Çallica, Çukurelma, Büyüksöğle); yaylası sürekli ikamet adresinden uzakta olanlar kendilerine en yakın mesafede olan ve ihtiyaçlarını en çok karşılayabilecekleri aynı zamanda ürünlerini de satabilecekleri yerleri tercih etmektedirler (Aksu, Eğirdir, Gündoğmuş, Hadim, Bozkır, Fethiye, Senirkent).

Küre, Karamıklı ve Boklugöl de yaylayanlar Gedikli Köyüne, Çamalan da yaylayanlar Sarıkaya Köyü'ne, Kanlıca da yaylayanlar Büyüksöğle'ye, Erende yaylayanlar Çukurelma'ya alış-veriş için giderken; Çayır, Karacadağ ve Başpınar'da oturanların yaylaları kendi köylerinden/sürekli ikametgahlarından uzak olduğu için onlar duruma göre Aksu/Eğirdir'e; Karingöl ve Yenicepazar'da yaylayanlar Gündoğmuş, Bozkır ve Hadim'e; Boncuk ve Avdan'da yaylayanlar Dirmil'e, Karaçlıkuyu'da yaylayanlar Senirkent'e alışveriş ve ürün satmak için gitmektedir.

Tablo 136: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Bulunduğu En Yakın Şehre Gidiş Sıklığı

Mean: 3,76	Sayı	Yüzde
1-2 günde	2	2,2
3-4 günde bir kez	6	6,7
Haftada bir kez	33	36,7
15 günde bir kez	19	21,1
Ayda bir kez	30	33,3
Toplam	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar ortalama 15 güne bir kendilerine en yakın şehre gitmektedir. Görüşülenlerin kendilerine en yakın şehre gidiş sıklığı en çok haftada bir kez (%36,7), Ayda birkez (%33,3), 15 günde bir kezdir (%21,1).

Tablo 137: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Bulundukları Yerden Şehre Gidiş Amacı

	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Hayvansal Ürünleri Satmak	7	3,4%	7,8%
Evin İhtiyaçları İçin	87	42,9%	96,7%
Sağlık İhtiyacı	25	12,3%	27,8%
Aylık Çekmek	64	31,5%	71,1%
Köyün İhtiyaçları	8	3,9%	8,9%
İşim Gereği	1	0,5%	1,1%
Cuma Namazı	6	3,0%	6,7%
Diğer	5	2,5%	5,6%
Toplam	203	100,0%	225,6%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar bulundukları yerden şehre en çok evin ihtiyaçlarını karşılamak (%42,9), emekli aylığını çekmek (%31,5), sağlık sorunlarının teşhis ve tedavisini yaptırmak (%12,3), Muhtar olanlar köyün ihtiyaçlarını karşılamak (%3,9), hayvansal ürünler satmak (%3,4), Cuma namazı kılmak (%3) için şehre gitmektedir.

Aksu Çayır Yaylasında hayvancılık yaparak yaşayan yarı-konargöçer Yörükler ürettikleri hayvansal ürünleri satmak için Eğirdir’de yüzyıllardır kurulan, tarihi bir panayır özelliğide taşıyan Pınarpazarı’na ürünlerini götürerek satmakta oradan evlerinin ihtiyaçlarınıda satın almaktadır.

2.6.2. Yörük-Türkmen Dernekleri ve Şölenleri (Toylar)

Yörük-Türkmen Dernekleri

Batı Akdeniz Bölgesinde yer alan Antalya (39), Isparta (4), Burdur (8) şehirlerinde Yörük-Türkmenlerce kurulan 51 dernek bulunmaktadır. Bu derneklerin bazıları makro ölçekte Yörük-Türkmen kültürüne yönelik faaliyetler yürütürken, bazıları mikro ölçekte doğrudan ya da dolaylı faaliyetler yapmaktadır.

Salih Toros 1998 yılında kurulan *Honamlı Yörükleri Kültür ve Dayanışma Derneği*'nin kuruluş amaçlarını şu şekilde ifade etmektedir:

Öncelikle Honamlı Yörüşü bilincini oluşturmak, Türkiye'deki Honamlı Yörükleri arasındaki akrabalığı geliştirmek, Yörüklük bilincini geliştirmek ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne sahip çıkmaktır.

Osmanlı Devleti biliyorsunuz Yörükleri hor kullanmıştır. Yörükleri "Etrâk-i bî-idrâk" olarak tanımlamışlardır. Anadolu'nun fethinden Rumelinin fethine kadar her aşamada fütühatın önünde bulunan Yörükler-Türkmenler Kanuni Sultan Süleyman'nın çıkardığı yasalardan sonra yerlerini Çerkezlere, Arnavutlara, devşirmelere bırakmışlardır. Yörükler konargöçer yaşam sürerek hayvancılık yapmaya devam ederken zaman içinde önemli bir kısımda yerleşmiştir. Dadaloğlunun şiirlerine konu olacak kadar önemli iki Yörük topluluğu Avşarlar ve Honamlı Yörükleridir. Benim köyüm 1948 yılında kurulmuştur. Cumhuriyetten sonra en son yerleşen Yörüklerden biriside biziz. Yörüklük bilinci Cumhuriyetle birlikte kısmen unutulmuştur. Şöyleki Yörüklük biraz dağda kalan, geride kalan kaba insan yaftasına ilâştirilmiştir. Bizim büyüklerimiz ve benim yaşımdaki birçok dernek başkanı ve sivil toplum örgütündekiler diyorlarki biz Yörük demekten utanırdık. Ama şimdi göğsümüzü geregere söylüyoruz diyorlar. 1980'lerden itibaren Yörük-Türkmen derneklerinin kurulmaya başlamasıyla Yörük bilinci tekrar oluşmaya başlamıştır.⁶⁸⁸

Ülkemizde Yörük-Türkmen derneklerinin her geçen gün sayısının nicelik olarak artmasına karşın nitelik yönünden çoğunun faaliyetlerinde içerik yetersizliği söz konusudur. Bu nedenle yapılan etkinlik sayısı her geçen gün azalmaktadır. Salih Toros ortaya çıkan bu olumsuz gelişmeyi ise şu şekilde ifade ediyor:

Son yıllarda Yörük-Türkmen derneklerinin sayısı hızla çoğaldı. Aynı köyde bile ikişer tane kurulmaya başladı. İlçelerde, illerde sayısı hızla arttı. Gruplaşmalar başladı, fraksiyonlar başladı. Maalesef Yörük-Türkmen dernekleride Türkiye'deki siyasi yapılanmanın içinde kaldılar. Belirli partilerin görüş olarak arkasında durdular. Bizim partimiz şu demedilerse de. Bu durum son yıllarda daha belirgin olarak ortaya çıktı. Çünkü kalabalık bir sivil toplum kuruluşu sayısına ve üyeye sahip olmamıza rağmen gerek siyasal hayatta gerek devlet yönetiminde gerekse kamu kaynaklarının paylaşımında aynı seviyede söz sahibi olmadığımız ortaya çıktı çünkü bir başboşluk var. Biliyorsunuz Anadolu Selçukluları ile Moğollar arasında 1243 tarihinde yapılan Köseadağ Savaşı sonrasında Anadolu Moğol istilasına uğradı. Bu dönemde Türkmenlerin Anadolu'ya göçleri daha da yoğunlaşmıştı. Türkmen beyleri, Selçuklu otoritesinin kaybolduğu bölgelerde merkezî otoritenin zayıflamasından dolayı kendi bağımsız beyliklerini ilan etmeye başlamışlardı. Anadolu'nun sosyal, iktisadi, dinî ve idari yapısında önemli değişikliklere neden olan Türkmen göçleri, Anadolu'daki sosyal ve politik hayatı oldukça etkilemişti. Osmanlı Beyliği kuruluşundan sonra kılıç gücüyle Anadolu'daki bu düzensiz siyasi yapılanmayı ortadan kaldırarak yasaya yönelik Osmanlı Devletine dönüşmüştür. Şimdi bizim Yörük-Türkmenlerde de bu beylikler döneminde olduğu gibi bir durum söz konusu oldu. Bir dernek kuran kendi beyliğini

⁶⁸⁸ D. Y. 1968, 5 yıldır dernek başkanı, Toroslar Yörük Türkmen Federasyonu ve Türkiye Türk Dünyası Yörük Türkmen Birliği Yönetim Kurulu Üyesidir, Görüşme Tarihi: 27.05.2019

ilan ediyor. Kendine değişik isimler vererek bir şeyler yapmaya çalışıyor fakat söylemlerinin altını dolduramadıkları için Yörükler tafafından da bunlara yeteri kadar itibar edilmiyor.⁶⁸⁹

Tablo 138: Batı Akdeniz Bölgesi Yörük Türkmen Dernekleri

	İli	İlçesi	Dernek Adı
1.	Antalya	Muratpaşa	Akdeniz Burdur Teke Yöresi Yörükleri Kültür ve Dayanışma Derneği
2.	Antalya	Kepez	Akdeniz Yaylalı Yörükleri Kültür ve Dayanışma Derneği
3.	Antalya	Serik	Akdeniz Yörük Türkmen Derneği
4.	Antalya	Aksu	Aksu Yörükler Derneği
5.	Antalya	Aksu	Aksu Yörükleri Sosyal Yardımlaşma Derneği
6.	Antalya	Döşemealtı	Anadolu Yörük Kültür Eğitim Yayma ve Yaşatma Derneği
7.	Antalya	Muratpaşa	Antalya Hayta Yörükler Kültür Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği
8.	Antalya	Kepez	Antalya Honamlı Yörükleri Yörük Kültürünü Tanıtma ve Dayanışma Derneği
9.	Antalya	Kepez	Antalya Kaş Yörükler Kültür Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği
10.	Antalya	Muratpaşa	Antalya Yörük Türkmen Boyları Kültür Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
11.	Antalya	Muratpaşa	Antalya Yörük Türkmen Gençliği Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
12.	Antalya	Muratpaşa	Antalya Yörük Türkmen Kültür ve Dayanışma Derneği
13.	Antalya	Muratpaşa	Antalyadaki Serik Yörükleri Derneği
14.	Antalya	Muratpaşa	Batı Akdeniz Yörük Türkmen Ocağı Derneği
15.	Antalya	Demre	Demre Yörükler Türkmenler Kültür Araştırma ve Yaşatma Derneği
16.	Antalya	Elmalı	Elmalı Batı Toroslar Yörük Türkmen Obaları Derneği
17.	Antalya	Serik	EskiYörükler Kültür ve Dayanışma Derneği
18.	Antalya	Kepez	Göksu Mahallesi Yörükleri Derneği
19.	Antalya	Muratpaşa	Honamlı Yörükleri Kültür ve Dayanışma Derneği
20.	Antalya	Serik	Karakoyunlu Yörükleri Derneği
21.	Antalya	Kaş	Kaş Yörük Türkmen Derneği
22.	Antalya	Kemer	Kemer Yörükler Derneği
23.	Antalya	Döşemealtı	Kepez Yörükler Kalkınma ve Dayanışma Derneği
24.	Antalya	Muratpaşa	Kepez Yörükleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği
25.	Antalya	Aksu	Kötekli Yörükleri Kültür ve Yardımlaşma Dayanışma Derneği
26.	Antalya	Kumluca	Kumluca Yörük Türkmen Kültürünü Araştırma Yaşatma ve Geliştirme Derneği
27.	Antalya	Manavgat	Manavgat Yörük Kültürünü Araştırma ve Yaşatma Derneği
28.	Antalya	Aksu	Pınarlı Yörükler Dayanışma Derneği
29.	Antalya	Serik	Serik Türkmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği
30.	Antalya	Serik	Serik Yörük Türkmen Derneği
31.	Antalya	Serik	Solaklı Yörükleri Kültür ve Dayanışma Derneği
32.	Antalya	Manavgat	Taşagılı Seven Yörükler Derneği
33.	Antalya	Muratpaşa	Teke Yöresi Avşar Yörükleri Kültür Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği
34.	Antalya	Döşemealtı	Türkmen Eğitim ve Kültüre Hizmet Derneği
35.	Antalya	Serik	Türkmen Kültürünü Yaşatma ve Akyokuş Mezarlığı Koruma,

⁶⁸⁹ Salih Toros, Görüşme Tarihi: 27.05.2019.

			Yaptırma, Yaşatma ve Güzelleştirme Derneği
36.	Antalya	Muratpaşa	Yörük Sanayici ve İş Adamları Derneği
37.	Antalya	Kepez	Yörükler Kültür Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği
38.	Antalya	Muratpaşa	Yörükler ve Karadenizliler Dayanışma Derneği
39.	Antalya	Muratpaşa	Yüksekalan Yörükleri Dayanışma Derneği
1.	Burdur	Ağlasun	Ağlasun Yörükleri Kültür ve Dayanışma Derneği
2.	Burdur	Burdur Mrk.	Aziziye Köyü Yörük Kültürünü Folklörünü Araştırma ve Geliştirme Derneği
3.	Burdur	Bucak	Bucak Yörükler Kültür Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği
4.	Burdur	Bucak	Bucak Yörükleri Dayanışma Derneği
5.	Burdur	Burdur Mrk.	Burdur Teke Yöresi Yörükler ve Türkmen Derneği
6.	Burdur	Burdur Mrk.	Burdur Yöresi Tekeli Yörük Türkmen Obaları Derneği
7.	Burdur	Burdur Mrk.	Burdur Yörükler Kültür Araştırma ve Yaşatma Derneği
8.	Burdur	Göhlisar	Göller Yöresi Yörük Türkmen Kültür Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği
1.	Isparta	Senirkent	Akkeçili Köyü Yörük Kültürünü Koruma ve Yaşatma Derneği
2.	Isparta	Isparta Mrk.	Gelendost Yöresi Yörük Türkmen Kültürünü Koruma ve Yaşatma Derneği
3.	Isparta	Yalvaç	Yalvaç Yörük Türkmen Derneği
4.	Isparta	Isparta Mrk.	Yörükler Türkmenler Kültür Araştırma ve Yaşatma Derneği

Yörük-Türkmen Şölenleri (Toylar)

Orhan Gazi'nin ölümünden sonra konargöçer Yörükler tarafından her yıl mutad olarak düzenlenmeye başlayan "Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenlikleri" Yörük aşiret, mahalle ve obalarını yılda bir defa bir araya getirerek onların tarihsel bağlarının devamlılığını sağlamada işlevsel bir rol üstlenmektedir. Bu şölen haricinde Cumhuriyet Türkiye'sinde 1993 yılından itibaren Yörükler tarafından yaylalarda/şölen mahallerinde geniş çaplı olarak tertip edilmeye başlanılan Yörük-Türkmen şölenleri günümüz Yörük-Türkmenleri arasında oldukça yaygınlaşmıştır.⁶⁹⁰ Günümüzde neredeyse her aşiret, mahalle ve obanın yılda bir kez düzenlediği bir şöleni vardır. Fakat bu şölenlerin çok yaygınlaşması beraberinde bazı sorunları da getirmektedir. Şölenlerin onur

⁶⁹⁰ Cumhuriyet Türkiye'sinde Yörük kültürüyle ilgili Yörükler tarafından tertip edilen ilk etkinlik ise 1987 yılında Serik Karakoyunlu Yörükleri tarafından Aksu (Anamas) Çayır Yaylasında yapılmıştır. Yapılan bu etkinlik nicelik ve nitelik açısından şölen vasfına haiz değildir. Karakoyunlu Yörükleri sonraki yıllar da Çayır Yaylasında düzenledikleri etkinliği nicelik ve nitelik yönünden geliştirerek Yörük şölenine dönüştürmüşlerdir.

konuklarından Isparta İlbeyi Mustafa Küçükyaman⁶⁹¹ bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

Geçmişte yapılan Yörük şölenleri, aslına, amaçlarına uygun bir şekilde elimizde mevcut olan donelerle Yörük kültürünün özüne uygun bir şekilde yapılmaktaydı. Fakat şu anda -Yörüklerin kurduğu dernek sayısının ihtiyaçtan fazla hızla artması nedeniyle- bir köyde birden fazla dernek kurulmasından dolayı bu dernekler arasında Yörük şölenlerini tertip etmede bir rekabet yaşanmaktadır. Rekabetin avantajı ve dez avantajı vardır. Şöyle ki bazen rekabet olumlu şeyler ortaya koymada kaliteyi yükseltirken, bazen kaliteyi, hedefi düşürebilir. Yapılan iş baştan savma, iş yapmış olmak için yapma şekline gelerek “yasak savmaya” dönüşür. Günümüzde yapılan şölenlerin çoğunluğu yasak savmaya dönüşmüştür. Geçmişte yapılan şölenler ile bu günü kıyaslarsak geçmişte yapılan Yörük-Türkmen şenlikleri/etkinlikleri kültürümüze daha has, kültürümüzün daha içindeydi. Bir öz eleştiri yapmak gerekirse birçok derneğin düzenlediği şölen amacının dışında konser için yapılır hale geldi. Bu şölenlerde konserden başka bir şey göremiyorsunuz. Kültürümüzün doneleri bu şölenlerde sergilenmiyor, yaşatılmıyor. Bizlerde orada gördüğümüz aksaklıklarla ilgili öz eleştiri yaparak şöleni düzenleyen dernek yöneticileriyle sorumlu kişilere görmüş olduğumuz aksaklıkların düzeltilmesi, gelecek yıllarda daha iyi alt yapısı olan bir organizasyon ile şölenlerin amacına uygun olarak yapılmasıyla ilgili görüşlerimizi iletiyoruz.

Salih Toros ise şölen ve toyların bazı önemli faydalarını şu şekilde ifade etmektedir:

İnsanlar arasında geçmişle olan bağın koparılması engellenmiştir. Akrabalığı geliştirmiştir. Bu gün 7-8 tane Honamlı Derneği var biz birbirimizi tanıdık diğer Yörük gruplarıyla tanıştık. Bir farkındalık oluştu. Şehirde yaşayan akrabalarımızda geldikleri yerin Yörük olduğunu aslında yörüğün illa dağda yaşayan kabasaba insan olmadığını bu hayattan şehre geçtiğimizi gördük. Honamlı Yörüklerinin neredeyse %100’ü yerleşik hayat yaşamaktadır.

Saha araştırmasından elde ettiğimiz bilgilere göre Cumhuriyet Türkiye’inde 1990’lardan sonra geniş çaplı olarak kutlanmaya başlanan Yörük şölen ve toylarında Yörük kültürünün en önemli özelliği olan konargöçer yaşamı ifade eden temsili Yörük göçü yapılır (bazen gerçek Yörük göçüne katılım sağlanır), karaçadır kurulum, yün ve kıllar eğrilmek için hazırlanır daha sonra ip eğirimi yapılır, örgü işlerinin sunumu yapılır, geleneksel Yörük dokumacılığından çulha ve ıstar tezgâhlarında çeşitli dokumalar yapılırken şölen çadırlarında da çeşitli dokuma örnekleri sergilenir, Yörük yemekleri hazırlanır ve beraberinde Yörüklerin en meşhur içeceği olan ayran ile sofralarda sunumu yapılırdı (Bkz. Resim 24).⁶⁹²

Fakat günümüzde sayıları hızla artan Yörük şölenlerinin çoğunluğunda ki gelinen nokta, Yörük kültürünün yaşatılmasına ve aktarımına yönelik donelerin yapılıp sergilenmediği içeriğin sadece konser etkinliğiyle sınırlanmaya başladığı görülmektedir.

⁶⁹¹ D.Y. 1968, Yör-Türk Vakfı Isparta Temsilcisi, Isparta Yörük-Türkmen Derneği Üyesi, Toroslar Yörük-Türkmen Federasyonu Genel Başkanı, Türk Boyları Konfederasyonu Genel Başkan Yardımcısı, Türk Dünyası Yörük-Türkmen Birliği Genel Başkan Yardımcısı, Görüşme Yeri: Isparta Merkez, Görüşme Tarihi: 27.08.2019.

⁶⁹² Örneğin: I. Alanya Çakallar Köyü Tarihi İpekyolu Yörük Şenlikleri, <https://www.mynet.com/1cakallar-koyu-tarihi-ipekyolu-yoruk-senlikleri-v-2242312-myvideo>, Haber Tarihi: 05.05.2008, (30.08.2019).

Resim 24: 1. Alanya Çakallar Köyü Tarihi İpekyolu ve Yörük Şenlikleri (2008)⁶⁹³

20. KARAKOYUNLU YÖRÜKLERİ
ANAMAS ÇAYIR YAYLASI YÖRÜK ŞÖLENİNE

DAVET

PROGRAM

29 Haziran 2013 Cumartesi
Saat : 09.00 Kahr Ziyareti
Saat : 10.00 Mevlid-i Şerif
Saat : 12.00 Öğle Yemeği
Saat : 12.30 Konser,Yarışmalar, Çekilis

30 Haziran 2013 Pazar
Saat : 08.00 Kahvaltı
Saat : 09.00 Protokol Konuşmaları
Saat : 10.00 Konser
Saat : 12.00 Öğle Yemeği
Saat : 13.00 Protokol ve Katkıda bulunanlara Hediyeler Teydimi ve Yörük Boyu Seçimi
Saat : 14.00 Konser
Saat : 17.00 Kapanış

YER : ANAMAS ÇAYIR YAYLASI

MUSA EROĞLU
KÜLTÜR BAKANLIĞI SANATÇISI

ARIF SAĞ
KARAKOYUNLU OZAN

ENVER ÇATAL
KÜLTÜR BAKANLIĞI SANATÇISI

AHMET POYRAZOĞLU
KARAKOYUNLU OZAN

MEHMET KOPARAN
YÖRÜK HALK MÜZİK SANATÇISI

SELÇUK KÖKÇEN SAHİN
YÖRÜK HALK MÜZİK SANATÇISI

ORHAN KARABACAK
KARAKOYUNLU SAHİR

ORTA OYUNU ARAP ALI VE EKİBİ

Mehmet Demir (Kara Ozan)
Ramazan Altınkaya
Kemal Demir (Serihli Kemal)

TARİHİ YÖRÜK GÜÇÜ

Resim 25:Karakoyunlu Yörükleri 20. Anamas Çayır Yaylası Yörük Şölen Davetiye Programı

HONAMLI YÖRÜKLERİ
19. SİNDEL YAYLASI YÖRÜK ŞÖLENİ

8 HAZİRAN 2019 CUMARTESİ SAAT: 10:30

DÜZENLEYENLER
• Gedikli Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği
• Gedikli Köyü Sulama Kooperatifi
• Gedikli Köyü Su Ürünleri Kooperatifi
• Honamlı Yörükleri Kültür ve Dayanışma Derneği

Uğur ÇATIR
Ozan DEMİR
Hüseyin YÜCEBAĞ
Gökhan ALTIN

Yeni Sindel Yaylası- Gedikli Köyü- Şarkıkaraağaç/İSBARTA
İletişim: 0533 727 18 23 - 0533 258 29 49 www.honamliyorkuleri.org.tr

Resim 26: Honamlı Yörükleri 19. Sindel Yaylası Yörük Şöleni Davetiye Programı

⁶⁹³ Resim: Cafer Uyar Aile Arşivi.

Tablo 139: Antalya, Burdur ve Isparta İl Sınırları Dâhilinde Yapılan Yörük Şölenleri/Toylar (2019 Yılı İtibariyle)

İli	İlçesi	Köyü/Mahallesi	Şölen Yaylası/Yeri	Kaçyıldır Yapıldığı	Yapan Aşiret / STK
Antalya	Aksu		İlçe Merkezi	1	Hayta Yörükleri
	Alanya	İshaklı Mahallesi	İshaklı Yaylası Gevne	6	STK
	Elmalı	İlçe Merkezi	İlçe Merkezi	7	Elmalı Batı Toroslar Yörük Türkmen Obaları Derneği
	Kemer		Çukuryayla	8	Kemer Yörükler Derneği
	Kepez		Düzlerçamı	26	Antalya Yörükler Derneği
	Kumluca	İlçe Merkezi	Narenciye Mh.	20	Kumluca Belediyesi
Burdur	Ağlasun	İlçe Merkezi	İlçe Merkezi	3	Ağlasun Yörükleri Kültür ve Dayanışma Derneği
	Burdur Mrk.	Aziziye Köyü		19	Sarıkeçili
	Burdur Mrk.	İnsuyu Köyü	İnsuyu Mevkii	4	Burdur Yöresi Tekeli Yörük Türkmen Obaları Derneği
	Kemer	Akpınar Köyü	Akpınar Yaylası	22	Kemer Belediyesi
	Tefenni	Hasanpaşa Köyü	Yünüm Böğet	???	STK
Isparta	Aksu	---	Çayır Yaylası	32	Karakoyunlu
	Aksu	Sofular	Köyiçi		Karaçakal
	Eğirdir	Havutlu	Köyiçi	13	Karaçakal
	Gelendost	---	Çatmalı	15	Eskiyörük
	Gelendost	Yenice/Kemer	Köyiçi	2	Karaçakal
	Senirkent	Akkeçili Köyü	Almadüzü	8	Akkeçili Köyü Yörük Kültürünü Koruma ve Yaşatma Derneği
	Şarkıkaraağaç	Gedikli Köyü	Sindel	19	Honamlı Ötgünlü
	Yalvaç	Sücüllü	Köyiçi	2	STK

Batı Akdeniz Bölgesinde yaşayan Yörük aşiret, mahalle ve obalarında 1980 sonrası dönemde Yörüklük bilincinin ve kimlik aidiyetinin gelişmesine paralel olarak kurulan STK'lar aracılığıyla Yörükler şölen/toylar tertip etmeye başlamışlardır. En eski şölen 2019 yılında 32.si Karakoyunlu Yörükleri tarafından tertip edilen Aksu Anamas Çayır Yaylası Yörük Şölenidir. STK örgütlenmesini erken yapan Yörüklerin toplumsal yapı içindeki konumlarını ve etkinliklerini belirlemede düzenledikleri şölenlerin katkısı oldukça önemlidir.

2.7.Yörüklerde Dini İnanç

Konargöçer Yörükler Türk-İslam kültürünü yüzyıllardır birlikte yaşatmışlardır. Bu bağlamda dini öğrenme ve yaşamaya mümkün olduğunca önem vermektedir. Özellikle namaz, oruç, zekât, fitır sadakası, kurban kesme vb. ibadetleri çevre, sağlık koşulları ve maddi imkânları el verdiği müddetçe yerine getirmektedir.⁶⁹⁴ Cuma namazı akil baliğ ve sağlıklı erkekler arasında birlikte yapılan bir ibadet olduğundan toplu olarak kılınması gerekmektedir. Bu bağlamda Yörükler Akdeniz bölgesinde bazı yaylalarda namazgâhlar yaparken, Çayır yaylasında yüzyıllardır yaşayan Karakoyunlu Yörükleri yaylada yaşayan Yörüklerin dini ihtiyaçlarını karşılamak için kendileri eşeklerin sırtında kum, çimento, tuğla demir çekerek Karakoyunlu Çayır Camisini 1992 yılında yapmışlardır (Bkz. Resim 27).

Resim 27: Karakoyunlu Çayır Camii

Fakat caminin sadece yazları cemaati olmasından dolayı kadrolu bir imamı olmadığından yaylada yaşayan Yörükler cuma namazı kılmak için kendilerine en yakın yerleşim yerine cuma namazı kılmaya gitmektedir. Gidilen yer çoğunlukla Aksu ve Eğirdir'dir çünkü bu yerleşim yerlerinde namaz eda etmenin yanı sıra ürün alım satımında yapılabilmektedir.

Yörüklerde dini değerlere ve ibadetlere mümkün olabildiğince önem verilir. Bunun en güzel örnekleri ise yaylara yaptıkları camiler ile namazgâhlıklardır. Örneğin:

⁶⁹⁴ Bkz.Doğan & Doğan, 2005, s.67.

Aksu Çayır Yaylasına çıkarken dağın orta yerinde yol kenarında çıkarılan suyun yanına kibleye yönelik namazgâh yapmışlardır (Bkz. Resim 28).

Resim 28: Aksu Çayır Yaylası Yol Kenarı Arife Kurt Hayrat Çeşmesi ve Namazgâhlık

2.8. Yaşadıkları Yerlere Göre İskân Durumları

Tablo 140: Görüşülenlerin Sürekli İkamet İli

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Isparta	39	43,3	49	54,4
Burdur	17	18,9	12	13,3
Antalya	34	37,8	29	32,3
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların daimi ikametgâh illerine göre dağılımı en fazla Isparta (%43,3), Antalya (%37,8) ve Burdur'dur (%18,9). Şehirde yaşayanlar en fazla Isparta (%54,4), Antalya (%32,3), Burdur'da (%13,3) ikamet etmektedir. Şehirde yaşayan Yörüklerin kırsal yaşam sürenlerinkine benzer bir dağılım gösterdiği görülmektedir.

Tablo 141: Görüşülenlerin Memleket İli

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Isparta	39	43,3	49	54,4
Burdur	17	18,9	15	16,7
Antalya	34	37,8	18	20,0
Konya			6	6,7
Mersin			2	2,2
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların sürekli yaşadıkları illere göre dağılımı en fazla Isparta (%43,3 ü), Antalya (%37,8'i) Burdur (%18,9) il sınırları dâhilinde yaşamaktadır. Şehirde yaşayanların memleket il dağılımı da köyde ve yarı-konargöçer

yaşayanlarla benzerlik gösterirken Konya (%7,8) ve Mersin (%2,2) illerinde yaşayan Yörüklerden bazıları iç göç yoluyla Batı Akdeniz Bölgesine göç etmelerinden dolayı araştırmamıza dâhil olmuştur. Böylece araştırmamız kapsamı itibariyle Batı Akdeniz Bölgesi Yörüklerinin en fazla yaşadıkları mekânları kapsamıştır.

Türkiye’de Yörük göç yollarından en önemlisi Isparta-Antalya arasındadır. Yaylak kışlak arası sürekli nüfus ve hayvan hareketliliği yüzyıllardır bu coğrafyada gerçekleşmiştir. Araştırmamız verileri de göstermektedir ki Antalya şehir merkezinde Isparta’nın Yörük köylerinden göç edip buralarda yaşayan Yörükler bulunmaktadır.

Tablo 142: Şehirde Yaşayanlar Sürekli İkamet Ettiği İl Merkezleriyle İlçeler

	Sayı	Yüzde
Isparta	47	52,2
Burdur	12	13,3
Antalya	16	17,8
Şarkıkaraağaç	2	2,2
Serik	4	4,4
Manavgat	4	4,4
Alanya	5	5,6
Toplam	90	100,0

Şehirde yaşayanların sürekli ikamet ettiği yerler en fazla Isparta (%52,2) Antalya (%17,8), Burdur (%13,3) Alanya (%5,6) Serik- Manavgat (%4,4) ve Şarkıkaraağaç (%2,2)’tir.

Tablo 143: Şehirde Yaşayanların Göç Ettiği Yerde Kendine Ait Bir Evi Var Mı?

	Sayı	Yüzde
Evet	33	36,7
Hayır	57	63,3
Toplam	90	100,0

Şehirde Yaşayanların %36,7’sinin göç ettikleri yerde kendilerine ait bir evleri vardır. Yarıdan çoğunun ise göç ettiği yerde kendine ait bir evi yoktur (%63,3).

Tablo 144: Şehirde Yaşayanlar Göç Ettiği Yerde Halen Kendisine Ait Toprağı Var Mı?

	Sayı	Yüzde
Evet	73	81,1
Hayır	17	18,9
Toplam	90	100,0

Şehirde yaşayan Yörüklerin tamamına yakınının (%81,1) göç ettiği yerde halen kendisine ait toprağı varken %18,9’unun toprağı yoktur. Toprağı olmayanlar topraklarını kardeşlerine ya da başka kişilere satmışlardır.

Tablo 145: Görüşülenlerin Sahip Olduğu Toprak Miktarı

Köyde ve Y.-konargöçer Mean: 5,18	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
Şehir Mean:2,68	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde
+4 Dekar	13	14,4	14,4	18	20,0	20
5-9 Dekar	11	12,2	26,7	30	33,3	53,3
10-14 Dekar	13	14,4	41,1	10	11,1	64,4
15-19 Dekar	8	8,9	50,0	5	5,6	70
20-24 Dekar	11	12,2	62,2	4	4,4	74,4
25-29 Dekar	6	6,7	68,9	3	3,3	77,7
30-34 Dekar	5	5,6	74,4			
35-39 Dekar	6	6,7	81,1	1	1,1	78,8
40-44 Dekar	1	1,1	82,2			
50+ Dekar	15	16,7	98,9	2	2,2	81
Toprağı Yok	1	1,1	100,0	17	18,9	100
Toplam	90	100,0		90	100	

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar ortalama 20-25 dekar toprağa sahipken, şehirde yaşayanlar ortalama 5-10 dekar toprağa sahiptir. Şehirde yaşayanlarda sahip olunan toprak miktarı köydekilerden azdır. Köyde yaşayanların yarısı (%49,9), şehirde yaşayanların ise çoğunluğu (%69,7) 20 dekardan az toprağa sahiptir.

Tablo 146: Görüşülenlerin Sahip Olduğu Toprağın Kaç Parçadan Meydana Geldiği

Köyde ve Yarı-Konargöçer Mean: 5,97	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
Şehirde Yaşayanlar Mean:2,68	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde
1 parça	8	8,9	8,9	15	16,7	16,7
2 parça	7	7,8	16,7	14	15,6	32,3
3 parça	11	12,2	28,9	15	16,7	49
4 parça	4	4,4	33,3	11	12,2	61,2
5 parça	17	18,9	52,2	9	10,0	71,2
6 parça	3	3,3	55,6	2	2,2	73,4
7 parça	9	10,0	65,6	1	1,1	74,5
8 parça	5	5,6	71,1	1	1,1	75,6
9 parça	1	1,1	72,2	1	1,1	76,7
10+ parça	24	26,7	98,9	4	4,4	81,1
Toprağı Yok	1	1,1	100,0	17	18,7	100
Toplam	90	100,0		90	100,0	

Kırsal yaşam sürenlerin toprakları ortalama 6 parçadan meydana gelirken, şehirde yaşayanların toprakları ortalama 2-3 parçadan meydana gelmektedir. Kırsal yaşam sürenlerin çoğunluğunun (%65,6) toprağı 5 parçadan fazladır. Şehirde Yaşayanların sahip oldukları toprak miktarı ve buna bağlı olarak parça sayısı da azdır. Yörük köylerin genel olarak dağ eteklerine kurulduğu için köy halkının sahip olduğu arazi miktarıda ova köylerine göre az ve çok parçalıdır.

2.9. Görüşülenlerin Yaşam Tarzları

2.9.1. Mesken Yapısı

Tablo 147: Görüşülenlerin Oturmakta Olduğu Evin Türü

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kerpiç Ev	7	7,8		
Kâgir Ev	49	54,4		
Betonarme Ev	34	37,8	22	24,4
Gecekondü			1	1,1
Apartman Dairesi			67	74,4
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların yarısı kâgir evde oturmaktadır (%54,4). Kâgir evler duvarları çoğunlukla yığma taş, tuğla veya biriketten örülen, tavanı ahşaptan çatısı ise çoğunlukla kiremitle kaplamalı evlerdir. Günümüz Yörük köylerinde ilk yerleşim de yapılan kâgir evlerin yerini betonarme evler almaktadır. Görüşülenlerin yarıya yakını (%37,8) betonarme evlerde oturmaktadır. Kerpiç evlerde oturanların oranı azdır (%7,8). Kerpiç ev Yörüklerin çok fazla tercih ettiği bir konut tipi değildir. Çünkü kerpiç genelde ova köylüleri tarafından ova toprağından yapılan bir inşaat malzemesidir.

Şehir hayatında yaşayan Yörükler il merkezlerinde şehrin en karakteristik özelliğı olan apartman dairelerinde/sitelerde yaşamaktadır (%67). İlçelerde yaşayanlar ise genelde müstakil ev ya da kendilerine ait apartmanda (aile apartmanı) yaşamaktadır. Araştırma sahamız içinde bulunan Serik'te "Kentleşme Algısı ve Beklentileri"yle ilgili yapılan bir çalışmada Serik ilçe merkezinde yaşayanların %61,9'unun apartman dairesinde yaşamayı tercih ettikleri görülmektedir.⁶⁹⁵ Burdur şehir merkezinde yaşayan Yörükleri Isparta ve Antalya'da yaşayanlardan ayıran en önemli özellik, şehir merkezinde çoğunluğu Yörüklerin yaşadığı bir mahallenin olmasıdır.

Saha araştırmamızdan elde ettiğimiz veriler göstermektedir ki Yörükler yerleştikleri köylerde sırtlarını hep dağa yaslamışlardır. Yani köy kurulacağında Yörükler coğrafi mekân olarak çoğunlukla hayvanlarını rahat otatabilecekleri, dağ eteğinde yerleşime uygun yerleri tercih etmişlerdir. En eski yerleşim Burdur Bucak Kızıllı Köyünde yapılmıştır. 1900'lerin başlarından itibaren Yörüklerden bazıları hayvancılık için uygun koşulların bulunduğu, Antalya'ya yakın olmasından dolayı kışın

⁶⁹⁵ Kolukırık & Aygöl, *a.g.e.*, 2018, s.1088.

iklim koşullarının sert olmadığı Kızıllı Köyüne iskân olmaya başlamışlardır. Kızıllı'nın coğrafi imkânlarıyla duvarları taştan, çatısı ise toprak damdan ilk kalıcı konut yapılmıştır (Bkz. Resim 29).

Resim 29: Toprak Damlı Taş Duvarlı Ev (1900?)⁶⁹⁶

En eski ikinci kalıcı konuta ise Burdur Kocapınar (*Kürt*) Köyünde rastlanılmıştır. 1930'lu yıllarda yapılan evin; duvarları kerpiçten, çatısı toprak damdan yapılmıştır (Resim 30).

Resim 30: Toprak Damlı Kerpiç Duvarlı Ev (1930?)⁶⁹⁷

⁶⁹⁶ Burdur Bucak Kızıllı Köyü Molla (Uzun) Ahmet Oğlu Mehmet Güzel'in evi.

1940 sonrası yerleşik hayata geçen Yörük obaları içerisinde imar planı çizilerek kurulan tek Yörük köyü Honamlı Yörüklerinin yaşadığı Şarkıkaraağaç Gedikli Köyü'dür (Bkz. Resim 31).

Resim 31: Gedikli Köyü Şarkıkaraağaç

Gedikli Köyünde ve diğer Yörük köylerinin çoğunda yapılan ilk kalıcı konutların ortak özelliği iki katlı, taşduvardan örme, kat bölmesi ve tavanı ahşap, çatısının ise kiremit kaplamalı olarak yapılmasıdır. Ev yapılan her arsa avlu duvarı ile çevrilmiş, hayvancılık faaliyetleri için gerekli olan samanlık ve ahır yapılmıştır.

Resim 32: Resim 33: Gedikli Köyünün İlk Kalıcı Konutları⁶⁹⁸

⁶⁹⁷ Burdur Merkez Kocapınar (Kürt) Köyü.

⁶⁹⁸ Resim 32: Gedikli Köyünde 1952 yılında taş duvarlı, kiremit çatılı, dıştan ahşap merdivenli, iki katlı olarak yapılan Mehmet Çavuş (Süral)'un evi. Resim 33: Hacı Mustafa Öter'in aynı yapı ve mimari özelliklere sahip içten ahşap merdivenli evi, Yapım Yılı:1954.

Hayvancılıkla uğraşan Yörükler tarımsal faaliyete de yöneldikleri için gerek kendilerinin yiyecekleri buğday, gerekse hayvanlarının besin kaynağı olan arpa ve çavdarı saklamak için evlerinin altına veya yanına üstü örtülü ahşaptan ambar yaptırmışlardır.

Araştırma verilerimize göre ikinci nesil evler özellikle 1980 sonrası yapılanlardır. Bu evler çoğunlukla tek katlı taş, biriket ya da yığma tuğla evlerdir. Üçüncü nesil evler ise 2000 sonrası yapılan betonarme evlerdir (Bkz. Resim 34).

Kırsal yaşam süren Yörüklerin yerleştikleri coğrafi koşullara göre kerpiç, taş, ya da betonarme ev yaptıkları görülmüştür. Kerpiç evlere, Sarıkaya, Yeniköy, Kökez, Kocapınar, Büyüksöğle ve Esenyurtta rastlanılmıştır. Dağ eteğine kurulan Yörük köylerinde ise yerleşik hayata ilk geçişte -çoğunlukla o günkü imkânlarla istinaden- kagir ev yaptıkları; daha sonraları ise artan ekonomik refah ve teknolojik imkanlara istinaden betonarme evlere doğru bir geçişin olduğu görülmüştür.

Şehir de yaşayanların tamamına yakını betonarme evde oturmaktadır (%99). Şehirde yaşayanlarda önemli fark ise yaklaşık dörtte birinin (%24,4) müstakil evde yaşamayı tercih etmesidir. Bu durum müstakil evde yaşayanların geleneksel çadır kültüründe sahip oldukları bireysel konut ve yaşam alanı özgürlüğünün devamlılığı olarak müstakil evlerde yaşamayı tercih ettiklerinin göstergesi olabilir.

Resim 34: Gedikli Köyü Sokak Görünümü Yeni ve Eski Evler

Araştırma verilerimize göre yerleşik hayata geçen Yörüklerden sadece Honamlı aşireti Ötgünlü Mahallesinin iskân oldukları köye toplulukla yapılan düğün, cenaze, nişan, asker eğlencesi gibi etkinliklerde yemek vermek/eğlenmek; kışın ise gençler arasında sportif faaliyetleri desteklemek için voleybol maçı yapabilecekleri çok amaçlı bir kültür merkezi yaptıkları görülmüştür (Bkz. Resim 35). Bu tarz geniş kapsamlı çok amaçlı bir merkez diğer köylerde mevcut değildir.

Resim 35: Gedikli Köyü Kültür Merkezi

Tablo 148: Görüşülenlerin Oturduğu Evin Oda Sayısı

Köyde ve Yarı-konargöçer Mean: 4,08	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Şehirde Yaşayanlar: Mean:4,02				
İki Oda ve Salon	9	10,0	7	7,8
Üç Oda ve Salon	65	72,2	74	82,2
Dört+ Oda ve Salon	16	17,8	9	10,0
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar ile şehirde yaşayanlar ortalama 3 oda bir salon evde yaşamaktadır. Şehirde yaşayanların ilk oturdukları evler ortalama oda 2 oda bir salondur (Bkz. Tablo 148). Bu tip evler çoğunlukla 100 m² civarında orta büyüklükte evlerdir.⁶⁹⁹ Görüşülenlerin çoğunluğu üç oda bir salon evde yaşarken iki oda bir salonda yaşayanların oranı kırsal yaşam sürenler ile şehirde yaşayanlarda yaklaşık aynıdır. Dört ve daha fazla odaya sahip evde yaşayanlar ise kırsal yaşam sürenlerde %18 iken şehirde yaşayanlarda %10'dur. Şehirde yaşayanların yaşadıkları konut büyüklüğü ile kendilerini ait hissettikleri toplumsal tabakanın -orta tabaka üstü ve üst tabaka- oranı yaklaşık aynıdır (%9) (Bkz. Tablo 203).

⁶⁹⁹ Gülden Berkman & Sevin Osmay, 1984 Sonrasında Konut Kooperatifçiliği, T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı Konut Araştırmaları Dizisi:16, Ankara, 1996, s. 90,91.

Bir ülkede yaşayan halkın barınma koşullarını anlamamanın en iyi yolu o ülkede var olan konutların sayı ve nitelik yönünden, ailelerin gereksinmelerini karşılamaya yeterli olup olmadıklarını gösteren rakamlardır. Ülkemizde 1974 yılında “konut sorunu ve konut politikaları”yla ilgili hazırlanan rapor verilerine göre Türkiye’de ailelerin yüzde 82’si 1-3 odalı konutlarda oturmakta, ortalama aile büyüklüğü ise 5-7 kişiden oluşmaktadır. O yıllarda oda başına düşen nüfus 2,42 kişiyi bulmaktadır. Kentsel alanlarda yaşayan nüfusun yüzde 60’a yakın kısmı ise 1-2 odalı konutlarda yaşamakta ve odabaşına 3-4 kişi düşmektedir. Dolayısıyla 1980 öncesi Türkiye’si barınma yoğunluğu (odabaşına düşen nüfus) bakımından dünyada kötü koşulların var olduğu ülkeler arasındadır.⁷⁰⁰ Ülkemizde 2002-2017 yılları arasında hanelerdeki ortalama kişi sayısı 4,2’den 3,4’e düşerken, ortalama oda sayısı 3’ten 4’e yükselmiştir.⁷⁰¹ Günümüz Türkiye’sinde yaşanan konutların nicelik ve niteliği geçmiş yıllara göre oldukça yükselmiştir.

Tablo 149: Görüşülenlerin Oturduğu Evin Büyüklüğü

Köyde ve Yarı-konargöçer Mode: 3		Köyde ve Konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
Şehirde Yaşayan Mode:7		Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde
+89		8	8,9	8,9	1	1,1	1,1
90-99		2	2,2	11,1	2	2,2	3,3
100-109		43	47,8	58,9	9	10,0	13,3
110-119		4	4,4	63,3	6	6,7	20,0
120-129		15	16,7	80,0	27	30,0	50,0
130-139		11	12,2	92,2	14	15,6	65,6
140-149		7	7,8	100,0	16	17,8	83,3
150+					15	16,7	100,0
Toplam		90	100,0		90	100,0	

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar en fazla 100-109 m² büyüklüğe sahip evlerde yaşarlarken, şehirde yaşayanlar 120-129 m² büyüklüğe sahip evlerde oturmaktadır. Kırsal yaşam sürenler arasında en büyük 140-149 m²’lik evlerde oturan bulunurken (%7,8), şehirde yaşayanların oturdukları en büyük ev 150 m² üzerindedir (%16,7). Şehirde yaşayanlarda oturulan konutun büyüklüğü gelir seviyesinin yüksekliğiyle ilişkilidir (Bkz. Tablo 89).

⁷⁰⁰ Konut Sorunu ve Konut Politikaları Üzerine, Elektrik Mühendisleri Odası, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, İnşaat Mühendisleri Odası, Mimarlar Odası, Şehir Planlama Mimar ve Mühendisleri Odası tarafından hazırlanan ortak rapor, Mayıs 1974, <http://politeknik.org.tr/konut-sorunu-ve-konut-politikalar-uezerine-odalararas-ortak-rapor-mays-1974/> (19.10.2019)

⁷⁰¹ Erdem Aktürk, “Hanemiz Küçüldü Ama Odasayımız Arttı” Haber Türk, <https://www.haberturk.com/hanemiz-kuculdu-ama-oda-sayimiz-artti-2078848-ekonomi> , (Haber Tarihi: 29.07.2018, (19.10.2019)

Tablo 150: Görüşülenlerin Oturduğu Evi Isıtma Şekli

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Soba	87	96,7	14	15,6
Kalorifer/ Kombi	3	3,3	59	65,6
Klima/ Elektrikli Isıtıcı			13	14,4
Soba/ Elektrikli Isıtıcı			4	4,4
Toplam	90	100,0	90	100,0

Kırsal yaşam sürenlerin tamamına yakını (%96,7) soba ile ısınırken çok azı (%3,3) kalorifer ile ısınmaktadır. Şehirde yaşayanlar ise en çok kalorifer/kombi ile ısınmaktadır (%65,6). Klima ve elektrikli ısıtıcı ile ısınma kışların ılıman geçtiği Antalya'ya özgü ısınma şekilleridir. İklim koşulları gereği kalorifer/kombi ile ısınma en fazla Isparta ve Burdur da yaygın iken geçtiğimiz yıllarda Antalya ya doğal gazın gelmesiyle birlikte orada yaşayan Yörükler arasında kombi ile ısınma her geçen gün yaygınlaşmaya başlamıştır.

Tablo 151: Şehirde Yaşayanların İlk Oturduğu Evin Oda Sayısı

Mean:3,46	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde
Bir Oda	7	7,8	7,8
Bir Oda ve Salon	4	4,4	12,2
İki Oda ve Salon	23	25,6	37,8
Üç Oda ve Salon	53	58,9	96,7
Dört+ Oda ve Salon	3	3,3	100,0
Toplam	90	100,0	

Şehirde yaşayanların yarıdan çoğu şehre göç ettiklerinde ilk olarak 3+1 evde oturmuştur (%58,9). ¼ ü ise 2+1 evde oturmuşlardır. Şehre göç edenlerin %36,7'si şehre ilk göç ettiğinde bekâr olduğu için küçük yerlerde yaşamayı tercih etmişlerdir (%20) (Bkz. Tablo 51). Küçük mekânları tercih etme nedenleri arasında iş hayatına yeni atılma ve ekonomik koşulların yetersizliğide etkili olmuştur.

Tablo 152: Şehirde Yaşayanların İlk Oturduğu Evin Mülkiyet Durumu

	Sayı	Yüzde
Ev Sahibi	26	28,9
Kiracı	64	71,1
Toplam	90	100,0

Şehirde yaşayanlar şehre göç ettiklerinde ilk oturdukları ev çoğunlukla kiradır (%71,1). Ev sahibi olanların oranı %28,9'dur. Konut sahibi olma doğrudan gelirle ilişkilidir. Şehirde yaşayanların şehre göç ediş nedenleri en çok iş nedeniyle olduğu için şehirde yeni işe başlayan bir kişinin hemen konut sahibi olma ihtimali azdır (Bkz. Tablo 21).

Tablo 153: Şehirde Yaşayanların İlk Evleri Kendilerinin İse Mülkiyetine Nasıl Sahip Oldukları

	Sayı	Yüzde
Satın Aldı	14	15,6
Yaptırdı	7	7,8
Miras	5	5,6
Toplam	26	28,9
Kiracı Olanlar	64	71,1
Toplam	90	100,0

Şehre göç ederek şehirde yaşamaya başlayan Yörüklerden oturdukları ilk evi kendisine ait olanlar evlerini en çok satın alarak (%15,6), yaptırarak (%7,8) ve miras yolu ile edinmişlerdir (%5,6).

Tablo 154: Şehirde Yaşayanların Şimdi Oturduğu Evin Mülkiyet Durumu

	Sayı	Yüzde
Ev Sahibi	78	86,7
Kiracı	12	13,3
Toplam	90	100,0

Şehirde yaşayan Yörüklerin oturdukları evlerin mülkiyetinin tamamına yakını kendilerine aittir (%86,7). Kiracı olanların sayısı azdır (%13,3).

Tablo 155: Şehirde Yaşayanlar Ev Sahibi İse Eve Nasıl Sahip Olduğu

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Satın Aldı	47	52,2	60,3
Yaptırdı	26	28,9	33,3
Miras	5	5,6	6,4
Toplam	78	86,7	100,0
Ev Sahibi Olmayan	12	13,3	
Toplam	90	100,0	

Şehre göç ederek şehirde yaşamaya başlayan Yörüklerden oturmakta olduğu evi kendisine ait olanlar evlerini en çok satın alarak (%60,3), yaptırarak (%33,3) ve miras yolu ile edinmişlerdir(%6,4). Ev sahibi olma ile refah seviyesinin artması arasında paralellik olduğundan şehre göç eden Yörüklerin refah seviyelerinin arttığı söylenebilir. Refah seviyesinin artışı aynı zamanda isteğe göre konut yaptırarak sahip olmayı da beraberinde getirdiğinden şehirde ilk oturulan evlerini yaptıranların oranı %7,8 iken araştırmamız esnasında kendi evini yaptıranların oranı yaklaşık dört kat artmıştır (%28,9).

Tablo 156: Şehirde Yaşayanlar Şimdi Oturduğu Eve Ne Zaman Sahip Oldu

Mean: 10,50 2000-2004 Yılları	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
1960-1964	1	1,1	1,3	1,3
1970-1974	1	1,1	1,3	2,6
1975-1979	1	1,1	1,3	3,8
1980-1984	4	4,4	5,1	9,0
1985-1989	6	6,7	7,7	16,7
1990-1994	8	8,9	10,3	26,9
1995-1999	9	10,0	11,5	38,5
2000-2004	21	23,3	26,9	65,4
2005-2009	15	16,7	19,2	84,6
2010-2014	12	13,3	15,4	100,0
Toplam	78	86,7	100,0	
Ev Sahibi Olmayan	12	13,3		
Toplam	90	100,0		

Şehirde yaşayan Yörükler oturmakta oldukları eve ortalama 2000-2004 yılları arasında sahip olmuştur. 1960 sonrasında şehre göç eden Yörükler arasından konut sahibi olmaya başlayanlar bulunmaktadır. Konut mülkiyetine sahip olma araştırmanın yapıldığı zamanda da devam etmiştir.

Tablo 157: Şehirde Yaşayanların Şimdi Oturduğu Ev Hariç Başka Evi Var Mı?

	Sayı	Yüzde
Evet	61	67,8
Hayır	29	32,2
Toplam	90	100,0

Şehirde yaşayan Yörüklerin yarısından fazlasının (%67,8) ikinci bir evi varken, %32,2'sinin ikinci bir evi yoktur.

Tablo 158: Şehirde Yaşayanların Oturmakta Oldukları Ev Haricindeki Diğer Evin Nerelerde Olduğu

	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Isparta	12	16,4%	19,7%
Burdur	3	4,1%	4,9%
Antalya	16	21,9%	26,2%
Şarkıkaraağaç	1	1,4%	1,6%
Köyünde	32	43,8%	52,5%
Farklı İl/İlçe	4	5,5%	6,6%
Serik	1	1,4%	1,6%
Alanya	3	4,1%	4,9%
Manavgat	1	1,4%	1,6%
Toplam	73	100,0%	119,7%

Şehirde yaşayan Yörüklerden oturdukları ev hariç ikinci evi olanların %44'ünün evi köyündedir. Bu bağlamda şehirde yaşayan Yörüklerin yaklaşık yarısı halen köyü ile

bağını kesmemiştir. Antalya ve Isparta şehir merkezi gayrimenkul yatırımı için uygun kentler olduğu için ikinci ev daha çok buralardadır (%38,3).

Şehirde yaşayanların ortalama yıllık gelirleri arttıkça ikinci bir eve sahip olma durumları da yükselmektedir. Gelir seviyesi yükseldikçe şehirde yaşayanlar arasında ikinci bir eve sahip olma oranı da artmaktadır. İkinci evi olanların %77'sinin yıllık geliri ortalama 30.000 TL üzerindedir (Bkz. Tablo 90).

Tablo 159: Şehirde Yaşayanların Sahip Oldukları Diğer Evlerde Kimlerin Oturduğu

	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Kendisi	32	43,8%	52,5%
Çocukları	4	5,5%	6,6%
Kiracı	34	46,6%	55,7%
Anne-Babası	2	2,7%	3,3%
Diğer	1	1,4%	1,6%
Toplam	73	100,0%	119,7%

Şehirde yaşayan Yörüklerin sahip oldukları ikinci evin yaklaşık yarısında kiracılar (%46,6), diğer yarısında ise (%43,8) kendileri -yaz aylarında veya kendileri için uygun olan zaman dilimlerinde- oturmaktadır. İkinci evde kendisi oturanlar ile köyünde evi olanların oranı (%43,8) bir birine eşittir (Bkz. Tablo 157). İkinci evinde çocukları oturanların oranı %5,5 iken, evinde anne-babasını oturtanların oranı %2,7'dir.

2.9.2. Evde Kullanılan Eşyalar

Tablo 160: Görüşülenlerin Evinde Kullandığı Eşyalar

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
TV	90	9,10%	100,00%	90	4,6%	100,0%
Uydu Alıcısı	90	9,10%	100,00%	90	4,6%	100,0%
Buzdolabı	90	9,10%	100,00%	90	4,6%	100,0%
Oturma Odası Mobilyası	90	9,10%	100,00%	90	4,6%	100,0%
Çamaşır Makinesi	88	8,90%	97,80%	90	4,6%	100,0%
Gün Isı	77	7,70%	85,60%	66	3,3%	73,3%
Cep Telefonu	73	7,30%	81,10%	87	4,4%	96,7%
Ütü	60	6,00%	66,70%	90	4,6%	100,0%
Fırın	57	5,70%	63,30%	87	4,4%	96,7%
Elektrikli Süpürge	55	5,50%	61,10%	89	4,5%	98,9%
Derin Dondurucu	28	2,80%	31,10%	41	2,1%	45,6%
Ev Telefonu	24	2,40%	26,70%	36	1,8%	40,0%
Klima	19	1,90%	21,10%	27	1,4%	30,0%
Bilgisayar	19	1,90%	21,10%	74	3,8%	82,2%
Dikiş Makinesi	18	1,80%	20,00%	45	2,3%	50,0%
Bulaşık Makinesi	17	1,70%	18,90%	85	4,3%	94,4%
Saç Kurutma Makinesi	15	1,50%	16,70%	78	4,0%	86,7%
İnternet	13	1,30%	14,40%	67	3,4%	74,4%
Fotoğraf Makinesi	12	1,20%	13,30%	61	3,1%	67,8%
Aspiratör	7	0,70%	7,80%	84	4,3%	93,3%
Şofben	7	0,70%	7,80%	60	3,0%	66,7%
Yatak Odası Mobilyası	7	0,70%	7,80%	88	4,5%	97,8%
VCD/DVD Çalar	4	0,40%	4,40%	19	1,0%	21,1%
Mutfak Robotu	4	0,40%	4,40%	37	1,9%	41,1%
Rondo/Blender	4	0,40%	4,40%	52	2,6%	57,8%
Katı Meyve Sıkacağı	3	0,30%	3,30%	27	1,4%	30,0%
Video Kamera	2	0,20%	2,20%	21	1,1%	23,3%
Ekmek yap. Makinesi	2	0,20%	2,20%	13	0,7%	14,4%
Halı Yıkama Makinesi	1	0,10%	1,10%	18	0,9%	20,0%
Tost Makinesi	1	0,10%	1,10%	63	3,2%	70,0%
Yemek Odası Mobilyası	1	0,10%	1,10%	81	4,1%	90,0%
Mikrodalga Fırın				27	1,4%	30,0%
Diğer	16	1,6%	17,8%			
Toplam	994	100,0%	1104,4%	1973	100,0%	2192,2%

Kırsal yaşam sürenler ile şehirde yaşayan Yörüklerin tamamı TV, Uydu Alıcı, Buzdolabı, Oturma odası mobilyası kullanmaktadır (%100). Kırsal yaşam sürenlerde en çok kullanılan diğer eşyalar çamaşır makinesi (%97,8), gün ısı (%85,6) ve cep telefonu (%81,1) Ütü (%66,70), Fırın (%63,3), Elektrikli Süpürge (%61,1) Derin Dondurucu (%31,1) Ev Telefonu (%26,7) Klima (%21,1) Bilgisayar (%21,1) Dikiş Makinesi

(%20) Bulaşık Makinesi (%18,9) Saç Kurutma Makinesi (%16,7) İnternet (%14,4) ve Fotoğraf Makinesidir (%13,3). Köyde en az kullanılan yemek odası takımı (%1,1) iken hiç kullanılmayan mikrodalga fırındır. Kırsal yaşam sürenlerin 1/5'inde bilgisayar varken (%21,1), internete sahip olanların oranı %14,4'tür.

Görüşülenlerin sahip oldukları 32 farklı eşya arasında bazen %5'in üzerinde sert düşüşler görülmektedir. Kırsal yaşam sürenlerde derin dondurucu kullanımı elektrikli süpürgeye göre %30; ütü kullanımı cep telefonuna göre %14,4; gün ısı kullanımı çamaşır makinesine göre %12,2; aspiratör kullanımı fotoğraf makinesine göre %5,5 daha azdır.

Şehirde yaşayanların kullandıkları eşyalar arasındaki sert düşüşler en fazla internet kullanımı bilgisayara sahip olmaya göre (%12,3); katı meyve sıkacağı kullanımı dikiş makinesi rondo/blender göre (%7,8); video kamera kullanımı mikrodalga fırına göre (%6,7) daha az kullanılmaktadır.

Şehirde yaşayan Yörüklerin tamamına yakını modernizmin yaşam eşyaları olarak kabul edebileceğimiz yatak odası (%97,8) ve yemek odası (%90) mobilyalarını kullanmaktadır. Oysa yatak odası (%65,8) ve yemek odası (%41,2) eşyalarının kullanım oranı şehir merkezinde yaşayanlarda daha azdır.⁷⁰²

Tablo 161: Görüşülenlerin Evinde Kullanılan Cep Telefonu Sayısı

Köyde ve Yarı-konargöçer Mean:1,96	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar				Şehirde Yaşayanlar			
Şehirde Yaşayan Mean:2,89	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
1	25	27,8	33,8	33,8	5	5,6	5,7	5,7
2	32	35,6	43,2	77,0	26	28,9	29,9	35,6
3	13	14,4	17,6	94,6	32	35,6	36,8	72,4
4	3	3,3	4,1	98,6	22	24,4	25,3	97,7
5	1	1,1	1,4	100,0	2	2,2	2,3	100,0
Toplam	74	82,2	100,0		87	96,7	100,0	
Cevapsız	16	17,8			3	3,3		
Toplam	90	100,0			90	100,0		

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar ortalama 2 cep telefonuna sahipken, şehirde yaşayanların ortalama 3 cep telefonuna sahip olduğu görülmektedir. Kırsal yaşam sürenlerde 16 kişi (%17,8) cep telefonu kullanmamaktadır. Şehirde yaşayanlarda cep telefonu kullanmayan ise 3 kişidir (%3,3).

⁷⁰² Kamil Kaya, 2003, s.144.

Günümüzde kırsal yaşam süren Yörükler arasında cep telefonu kullanımı çok hızlı bir şekilde yaygınlaşmaktadır. Araştırma esnasında ki gözlemlerimize göre 65 yaş üstü erkek ve kadınların çoğunluğu tuşlu telefon kullanırken yaş kategorisi ortayaş ve aşağısına indikçe akıllı telefon kullananların oranı yükselmektedir. Köyde ve yarı-konargöçer yaşayan Yörükler günlük işlerinde bile her daim telefonlarını yanlarında taşımaktadırlar (Bkz. Resim 36).

Resim 36: Günlük İşlerini Yaparken Bile Cep Telefonunu Yanından Ayırmayan Yörük Kadını Pekmez Kaynatırken⁷⁰³

2.9.3. Görüşülenlerin Sahip Oldukları Motorlu Araç Türü

Tablo 162: Görüşülenlerin Sahip Oldukları Motorlu Araç Türü

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Traktör	47	32,9%	52,2%	2	2,0%	2,2%
Otomobil	28	19,6%	31,1%	82	80,4%	91,1%
Minibüs	1	0,7%	1,1%			
Kamyonet	18	12,6%	20,0%	7	6,9%	7,8%
Kamyon	2	1,4%	2,2%	2	2,0%	2,2%
Patpat	19	13,3%	21,1%			
Motosiklet	6	4,2%	6,7%	1	1,0%	1,1%
Diğer	1	0,7%	1,1%			
Aracı yok	21	14,7%	23,3%	8	7,8%	8,9%
Toplam	143	100,0%	158,9%	102	100,0%	113,3%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların tamamına yakınının evinde en az bir tane motorlu araç bulunmaktadır. Kırsal yaşam sürenlerin hayvansal ve tarımsal üretim

⁷⁰³ Yukarıtirtar Köyü Yalvaç Isparta (30.08.2013).

de yoğun olarak bazen ise kısa mesafeli ulaşım aracı olarakta kullandığı en önemli motorlu taşıt traktördür. Kırsal yaşam sürenler arasında motorlu taşıt sahibi olanların yarısından çoğu traktör sahibidir (%52,2). Traktörden sonra yaygın olarak kullanılan motorlu taşıtlar ise otomobil (%31,1), alternatif tarım-ulaşım aracı -Gedikli, Sarıkaya, Yeniköy, Karayaka, Akkeçili, Aşağıtirtar ve Yukarıtirtar köylerinde kullanılan- patpatır (%21,1). Patpat çoğunlukla sulama motoru ile çalışan, hurda araçlardan temin edilen parçaların birleştirilmesiyle az miktarda yeni araç parçaları da eklenerek patentsiz olarak çoğunlukla Senirkent Büyükkabaca, Afyon Çobanlar ve Konya Akşehir sanayi sitesinde yapılan traktöre alternatif tarım, ulaşım ve yük taşıma aracıdır (Bkz.Resim 37).

Resim 37: Alternatif Tarım ve Ulaşım Aracı Patpat, Gedikli Köyü

Bu aracın en önemli özellikleri; yakıt tüketiminin düşük olması, bakım masrafinin ve yedek parçasının ucuz olması, kolay tamir edilmesi, ulaşım, yük taşıma, ilaçlama, odun kesme, su sulama gibi kırsal yaşamda köylünün ihtiyacına yönelik kullanım imkânının olmasıdır. Isparta, Afyon ve Konya'nın çoğu yerinde oldukça sık kullanılan patpat, Burdur ve Antalya kırsalında yaşayanlarca kullanılmamaktadır.

Kırsal yaşam sürenlerin %20'si şehirde yaşayanların ise %7,8'i otomobil yerine kamyonet kullanmaktadır. Kamyonetlerin Yörükler tarafından tercih edilmesinin nedenleri; hacim genişliği ve taşıma kapasitesi olarak kullanıcılarına büyük rahatlık sağlaması, yük ve yolcu taşımak için kullanışlı geniş aile taşıtları olmasıdır. Şehirde yaşayanların tamamına yakını (%91,1) otomobil sahibidir. Kırsal yaşam süren Yörükler

arasında 1960'lardan itibaren kamyon, traktör, otomobil vb. kullanımı yaygınlaşmaya başlamıştır.⁷⁰⁴

2.10. Görüşülenlerin Dünya Görüşü ve Zihniyet Tutumları

2.10.1. Görüşülenlerin Kendileriyle İlgili Görüşleri

Konargöçer yaşam süren Yörüklerin kendileriyle ilgili görüşleri yaşam koşullarına bağlı olarak değişmektedir. 20. yüzyılda doğan 1. ve 2. kuşak Yörüklerin endüstriyel ürünlere ulaşma imkânı oldukça sınırlıydı. Çünkü o yıllarda hem endüstriyel ürünlerin hem de o ürünleri satın alma imkânı olanların sayısı oldukça azdı. Bu nedenle konargöçer Yörüklerin yaşıntısı, böyle bir hayat yaşamış olan Mustafa Küçükyaman'ın annesi 1934 doğumlu Fatma Küçükyaman'ın da ifade ettiği gibi, “*erezil bir hayattı*”. Yörüklerin yaşam tarzlarına bakıldığında, 1960'lara kadar ekonomik yoksulluğa bağlı endüstriyel ve teknolojik ürünlerden yoksunluk içinde bir yaşam sürdükleri görülür. Yerleşik hayatın yaygınlaşmaya başlamasıyla birlikte yeni göçebelik türü yarı-konargöçerlik (*semi-nomadism*) ortaya çıkmıştır. Yarı-konargöçer hayat tarzında çoğunlukla kışlada yerleşik kalıcı konutlarda yaşanılmaya başlanmasıyla birlikte, endüstriyel ve teknolojik ürün kullanımı artmıştır. Bu durumda da, gündelik yaşamlarında kullandıkları eşyaların tamamını kendileri üretmek zorunda olan, teknolojik yoksunluktan dolayı zorlanan Yörüklerin konforları artmaya başlamıştır. Teknolojik imkânların gündelik yaşamda kullanılması, daha önce günlük yaşamda kullandıkları maddi kültüre ait eşyaların neredeyse tamamını kendileri üreten Yörüklerin bu üretim etkinliklerini yavaş yavaş terk etmelerine neden olmuştur.

Günümüzde bizler kültürümüze ait bir ipi bularak şölenlerde sergileyebilmek için zorlanıyoruz. Ben anam rahmetliye bana bir sicim doku dediğim zaman anam dedi ki bana “ay oğlum o ip için kılı alacaksın, eğireceksin, bükeceksin, boyayacaksın, kim uğraşacak onunla git pazardan 5 metre ip al, urgan al, kim uğraşacak onunla?” derdi. Aslında benim ondan istediğim çok farklı bir şeydi. Fakat anam rahmetlinin söylemiyle anam “ay oğul siz bu erezil hayatın neyine havassınız?” derdi. Aslında ananın döneminde erezillik olarak yaşananlar günümüzde yok olmaya tutmuştur.”⁷⁰⁵

⁷⁰⁴ Gedikli Köyünde motorlu taşıtların kullanımı; ilk kamyon 1962 (Dodge) yılında Muhammed Demir ve ortağı Yahyaoğlu tarafından; ilk traktör 1967 yılında (Massey Ferguson 165'lik) Mehmet Çavuş (Süral) tarafından; ilk taksi 1965 sonrasında Süleyman Süral tarafından; ilk patpat 1979 yılında (Akşehir'de yaptırılarak) lakabıyla Arap Ali (Koyak) tarafından satın alınmıştır. Şarkikaraağaç Yeniköy Köyünde ilk traktör 1965 yılında lakabıyla Yörük Muradı (Mustafa Tombul) tarafından satın alınmıştır. Sütçüler Yeşilyurt Köyünde (Sığırlık) ilk traktör lakabıyla İzmirli (Mehmet Ali Kılıç) tarafından 1960'ların sonlarında, ilk kamyon ise 1967 yılında lakabıyla İstanbullu'nun oğlu paşa (Ömer Eryiğit) tarafından satın alınmıştır.

⁷⁰⁵ Mustafa Küçükyaman, D.Y. 1968.

Modernleşme süreciyle birlikte Yörüklerin yaşadığı kültür değişmelerini Hüseyin Honamlıoğlu ise şu şekilde ifade ediyor:

*Eski devirde gıda maddesi sadece bulgur bulamaç varsa çökelek yağıdı. Develerle tuz gölüne tuza gider getirdiğimiz tuzu deneye (buğday) değiştirdik. Sonra kendimizde ekin ekmeye başladık. Şu anda çok lüks hayatımız var. Fakat biraz huzursuzuz. Eskiden kuru ekmek yiyip çarık giyerken bu sıkıntı yoktu. Gıda maddesi yiyecek giyecek yoksa da bir huzur vardı. Eş, dost adam akrabasını gezmeye vardığında bir samimiyetle karşılardı. Şimdi her şey bolardı ama herkes hökala oldu.*⁷⁰⁶

Bu durum da, somut kültürel mirasın yok olmasına, somut kültürü ayakta tutan soyut kültüre ait saygı, yardımlaşma ve dayanışma, işbirliği gibi güzel hasletlerin yerini bireyci kültürel anlayışın almasına neden olmuştur.

Tablo 163: Görüşülenlerin Ait Olduğu Bir Aşiret/Oba (Mahalle) Var mı?

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Evet	87	96,7	86	95,6
Hayır	3	3,3	4	4,4
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşam sürenler ile şehirde yaşayanların tamamına yakını Yörük aşiret/oba mensubudur. Aşiret/oba mensubu olmayan fakat Yörüklük aidiyetini sürdürenlerin oranı azdır (%7,7).

Tablo 164: Görüşülenlerin Mensup Olduğu Aşiretin/Obanın Adı

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar				Şehirde Yaşayanlar		
	Aşiretin Adı	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
1.	Honamlı	28	31,1	32,2	31	34,4	36,0
2.	Sarıkeçili	25	27,8	60,9	19	21,1	22,1
3.	Karakoyunlu	10	11,1	72,4	4	4,4	4,7
4.	Çakal	9	10,0	82,8	7	7,8	8,1
5.	Saraçlı	2	2,2	85,1			
6.	Eskiyörük	1	1,1	86,2			
7.	Kötekli				1	1,1	1,2
8.	Tırtar	3	3,3	89,7	2	2,2	2,3
9.	Hayta	1	1,1	90,8	3	3,3	3,5
10.	Karahacılı	1	1,1	92,0	1	1,1	1,2
11.	Saçıkara	2	2,2	94,3	6	6,7	7,0
12.	Yeniosmanlı	1	1,1	95,4	1	1,1	1,2
13.	Töngüşlü	3	3,3	98,9			
14.	Karatekeli	1	1,1	100,0			
15.	Karakeçili				2	2,2	2,3
16.	Hacılar Yörüğü				1	1,1	1,2
17.	İğdir Yörüğü				2	2,2	2,3
18.	Sarıabalı				1	1,1	1,2
19.	Hacieseli (Hacılsalı)				1	1,1	1,2
20.	Karabuynuzlar				1	1,1	1,2
	Toplam	87	96,7		86	95,6	100,0
Aşireti Olmayan		3	3,3		4	4,4	
Toplam		90	100,0		90	100,0	

⁷⁰⁶ Hüseyin Honamlıoğlu, D.Y. 1929, Görüşme Yapılan Yer: Gedikli Köyü, Görüşme Tarihi: 07.03.2001.

Köyde ve yarı-konargöçer yaşam süren 90 ve şehirde yaşayan 90 Yörük birey 20 farklı Yörük aşiretine/obasına mensuptur. Aşiret/oba bilinci gerek köyde/yarı-konargöçer yaşam sürenlerde gerekse şehirde yaşayan Yörüklerin tamamına yakınında (%95≥) vardır. Özellikle Honamlı ve Karakoyunlu aşiret mensuplarında aidiyetlik bilinci aşireti oluşturan mahallelere kadar uzanmaktadır. Bazı aşiret mensupları ise aşiretlerini oluşturan mahallelerini/obalarını bilmezken, bazı oba mensupları da ait oldukları aşireti tam olarak bilmediklerinden kendilerini obalarıyla tanımlamaktadır.

Tablo 165: Görüşülenlerin Ait Olduğu Aşiretin Halen Bir Beyi Var Mı?

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet				3	3,3	3,5
Hayır	87	96,7	100,0	83	92,2	96,5
Aşireti/Obası Olmayan	3	3,3		4	4,4	
Toplam	90	100,0		90	100,0	

1950'lere kadar Yörükler arasında aşiret ve aşiret beyinin çok önemli bir yeri vardır. Aşiret beyi, mensubu olduğu aşireti sorumluluk bilinci dâhilinde sahiplenerek yönetirdi. Tebaasının sorunlarını adaletle çözer; buna karşın tebaası da ona koşulsuz itaat ederdi. 1950 sonrası Yörük aşiretlerinden muhtarlıklar düşürülüp aşiret mührü alındığından aşiret beyliği de fiili olarak kalkmıştır. 1993 yılından bu yana Yörükler arasında düzenlenen şöenlerde -eski işlevi kalmamasına rağmen simgesel de olsa - çoğunlukla bir aşiret beyi seçilmektedir. Günümüzde aşiret beyleri değişim geçirerek folklorik “İlbeyi”ne dönüşmüştür. Bu bağlamda Isparta'daki Yörükler tarafından 1999 yılında ilk kez Isparta İlbeyi seçilen ve halen bu görevi yürüten Mustafa Küçükyaman Yörük şöenlerine (toylarına) beylik kıyafetini giyerek katılırken günlük yaşantısında da aracında özel İlbeyi plakasını kullanmakta, iş yerine yaptırdığı ilbeyi otağı ile de gelen özel misafirlerini ağırlamaktadır (Bkz. Resim 38).

Resim 38: Isparta İlbeyi Mustafa Küçükyaman

Araştırma verilerimize göre aşiret mensubu olan, köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar aşiret beyini gündelik yaşamda görmedikleri için sembolik aşiret beyliğini içselleştirememişler bundan dolayı aşiret beylerinin olmadığını (%100) söylemişlerdir. Şehirde yaşayanlar ise Yörüklerin oluşturduğu sivil toplum kuruluşlarıyla daha fazla iç içe olmalarından dolayı katılımcıların bazıları seçilen bu beyleri aşiretin beyi olarak kabul etmektedir (%3,5).

Artık Yörük aşiretleri beysiz yani iç ve dış sorunların çözümünde başsız kalmıştır. Maddi refahı artan Yörükler arasında başsızlıktan doğan önceki yaşantılarında olmayan iç sorunlar çıkabilmektedir. Sorunların çözümü ise modern hukuk çerçevesinde bazen çok uzun sürebilmekte, bazen ise çözüm her iki tarafın ya da bir tarafın memnuniyetsizliği ile sonuçlanmaktadır. Görüştüğümüz kişiler eskiden aşiret beyinin veya ihtiyarların (Yörük Kocaları) verdiği karara itaat edildiğini tarafların bu karara itiraz etmeyip razı geldiklerini belirtmişlerdir. Bey ve ihtiyarların Yörük aşiretindeki rol ve önemini Eröz şu şekilde ifade eder: “Yakın zamanlara kadar Yörüklerde kavga, niza, ihtilaflar, kız kaçırma vaka’larını koca (ihtiyar) lar müzakere, hal ve hükme bağlardı. Bey seçiminde ihtiyarların sözü büyüktür”.⁷⁰⁷

⁷⁰⁷ Eröz, a.g.e., s. 50.

Tablo 166: Görüşülenlere Göre Aşiret Bağının En Önemli Faydaları

	Köyde ve Konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Önemli Günlerde Birlik Beraberlik	87	79,8%	100,0%	84	65,6%	97,7%
Zor Durumlarda Yardımlaşma	22	20,2%	25,3%	27	21,1%	31,4%
Aidiyet Duygusu				16	12,5%	18,6%
Faydası Yok				1	0,8%	1,2%
Toplam	109	100,0%	125,3%			

Yörüklerin tamamına yakının ait olduğu bir aşiret ya da obası vardır (%95≥) (Bkz. Tablo 163). Aşiret mensubu olan Yörükler aşiretin en önemli faydalarını ilk olarak; Önemli günlerde (Düğün, Cenaze, Bayram) gibi birlik beraberlik, ikinci olarak zor durumlarda yardımlaşma olarak belirtmişlerdir. İlbeyi Mustafa Küçük Yaman geleneksel yaşamın hâkim olduğu motorlu ulaşım araçlarına Yörüklerin pek fazla ulaşım ve kullanım imkânının olmadığı 1980 öncesi dönemde düğünlerdeki yardımlaşmayı şu şekilde ifade ediyor: “Önceden düğün sahipleri farklı yerlerde yaşayan akrabalarını da davet ederlerdi. Günü birlik geliş-gidiş imkânına sahip olmayan bu akraba misafirler bazen toplu taşıma araçlarıyla, çoğunlukla at ve eşek gibi geleneksel ulaşım araçlarıyla düğün yerine düğünden 3-5 gün öncesinden gelerek düğün bitinceye kadar orada kalır ve her tür elinden gelen yardımı yapardı. Misafir sayısı düğün sahibinin evinin konaklama imkânından fazla olursa düğün sahibinin hısım akrabaları birer ikişer tane bu yatılı misafirleri kendi evlerinde düğün bitinceye kadar ağırlardı”.⁷⁰⁸ Yörüklerin modernleşme süreciyle birlikte düğünler de ki iş yükü azalmıştır (hazır yemek, düğün salonları vs.), ayrıca ulaşım araçları oldukça yaygınlaşmıştır. Bu nedenle düğünlere katılımlar çoğunlukla günü birlik katılıma, en fazla bir gece konaklama şekline dönüşmüştür. Görüşülenlere göre günümüzde önemli günlerde birlik beraberlik (düğün, cenaze), bireysel katılım ve kısmen hizmet etme davranışında bulunmaya dönüşmüştür.

Günümüzde Yörüklerin en önemli problemlerinden bir tanesi de, 65 yaş üstü Yörük kocaları tarafından genç kuşaklara Yörük kültürünün moral değerlerinin aktarılamamasıdır. Ortaya çıkan bu sorunu İlk Yörük Beyi Kamil Ay şu şekilde ifade ediyor:

Yörükler bu gün yaptıkları şölenlerde, toylarda geçmiş yaşamlarıyla ilgili konargöçer yaşamda kullandıkları çadır, kilim, kıyafetler, mutfak eşyaları ve çeşitli araç gereçler ile konargöçerliğin

⁷⁰⁸ Görüşme Yeri Isparta Merkez, Görüşme Tarihi: 27.08.2019.

temel yük ve binek aracı olan deve gibi yaşamsal kültürümüzün birer parçası olan somut kültürel mirasa dair ürünler sergilemektedir. Bunlar bizlerin geçmişteki yaşamsal kültürümüzün birer parçasıdır. Geçmişte bu insanlar bir çadırın içerisinde bir ömür geçiriyordu. Nasıl oluyordu bu? Her türlü ilişki yaşanıyor çadırın içerisinde. Çoluğu, çocuğu hepsi orada. Bu yaşantıyı ayakta tutan insanların bir birlerine karşı olan saygısıydı. Hiçbir çocuk atasına saygısızlık etmiyordu. Bu geliş güzel bir ilişki olsaydı çocuklar anasına-babasına saygılı olur muydu? Olmazdı. Bizler artık ne deveyle göç edeceğiz, ne çadırlarda yaşayacağız ne de o kıyafetlerle gizeceğiz. Günümüzde bizim için bunlar sadece birer görsel kültür olarak elbette yaşatılacak fakat ulaşılacak hedefmiş gibi gösterilmeyecek. Bizler artık en lüks, modern binalarda oturacağız en lüks araçlara bineceğiz ve en güzel elbiseleri giyeceğiz. Bizim atalarımızdan gelecek nesillere aktarmamız gereken yaşamsal ve düşünsel kültürümüzdür. Yani insana saygı, çocuğa sevgi-saygı, kadına saygı ve yaşlıya saygı, doğaya ve hayvana olan saygı ve sevgilerdir. Konargöçer Yörüklerin gündelik yaşantılarında selamlama bile bir ritüele dayanırdı. Günümüzde toplumsal yaşam içinde selamlama beynelmilel bir hale gelmiştir. Günümüzde bu selamlama tarzını her yerde görüyoruz fakat beni bu şekilde göremezsiniz. Gündelik yaşantımızda bir mecliste ya da bir yerde bulunduğumuzda selamlamada birisi gelir oooo selamün aleyküm, aleyküm selâm ne var ne yok der ise burada selamlama ritüelinin saygı ve sevgi boyutu ihmal edilmiştir. Eğer gelen çocuk size hoş geldin amca deyip sizin elinizi öpüyor ise evvela siz ayağa kalkacaksınız. Hoş bulduk diyeceksin yanaklarından öpeceksin. Eğer sen ayağa kalmaz isen ço çocukta yarın sana ayağa kalmaz. O çocuk saygıyı sevgiyi bu şekilde öğrenir. Yoksa çocuğa saygıyı ve saygılı davranmayı öğretemezsin. Günümüzde geline nokta çocuklar babalarının yanında beynelmilel oturmaktadır. Bu kültür bizim atalarımızın kültürü değil midir? Niye çocuklarımıza aktarıp yarınlara taşımıyoruz. Yörük kültürü demek sadece kara çadır, sarı yağlık keşiyeden mi ibaret? Biz Yörük kültürünün yaşamsal ve düşünsel yönlerini yaşatarak çocuklarımıza aktarmalıyız ki bu kültür gelecek nesillercede yaşatılabilin.⁷⁰⁹

Yörük kültürünün gelecek kuşaklara aktarımında yaşanan aksaklıkları gören şehirde yaşayan ve Yörük kültürünün yaşatılması ve tanıtılması için öz verili bir şekilde çaba harcayan Muammer Akgül bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

1980'lere kadar yarı-konargöçer yaşam süren Yörüklerin köylerinde köy odaları vardı. Bu odalar Yörüklerin ileri gelenleri ve yaşlılarının kendi yaşamışlıklarını ve Yörük kültürünü anlattıkları sohbet mekânlarının ötesinde genç kuşakların sosyalizasyon yerleriydi. Ayrıca yaz aylarında yaylalarda yaşlı ve bilge insanların çadırları da köy odasındaki gibi bir işleve sahipti. Böylece Yörük kültürünün yaşam pratikleri, örf, adet, gelenek ve göreneği ile hikâyeleri anlatılmak suretiyle kültür aktarımı yapılarak kültürün devamlılığı sağlanıyordu. Ancak 1980 sonrasında yarı-konargöçer yaşam sürenlerin sayısındaki ciddi azalış, kitle iletişim aygıtlarından televizyonun gündelik yaşamdaki etkisinin giderek artması, Yörük kültürünün aktarımının yapıldığı ortamların yok olması, modernleşme süreciyle yeni neslin tarım-hayvancılık dışı iş alanlarına yönelmeleri, eğitim nedeniyle köyden dışarıya çıkanların sayısının artması ve onların modern şehir hayatına eklemelenmeleri gibi faktörler genç kuşaklarda Yörük kültürüne olan ilgiyi her geçen gün azaltmıştır.⁷¹⁰

Yörük aşiretlerinin çoğunda, üyeler arasında güven, saygı, sorumluluk bilinci, misafirperverlik, samimiyet ve dürüstlük Yörüklerin adeta karakteridir. Bu özellikler Yörüğü Yörük eden sosyal değerlerdir. Fakat günümüz modern dünyası Yörüklerin bu manevi değerlerini giderek tüketmektedir. Araştırmamız esnasında yaptığımız gözlemler göstermektedir ki yukarıda saydığımız manevi değerler 60 yaş üzeri yaşayanlarda kısmende olsa yaşatılmaktadır. Fakat bu değerlerin yeni kuşağa aktarımı

⁷⁰⁹ D.Y. 1951, Görüşme Yeri ve Tarihi: 2. Yörük Türkmen Çalıştayı 24-26 Şubat 2017, Crowne Plaza Konyaaltı Antalya

⁷¹⁰ Muammer Akgül, D.Y. 1963, Görüşme Yapılan Yer: Isparta Merkez, Görüşme Tarihi: 04.02.2014

her geçen gün giderek azalmaktadır. Yörük aşiretleri arasında aşiret mensubu olmanın pratik faydaları çok fazla kalmadığı için aşiret bağı kentlerde kendisini kimlik aidiyetine dönüştürmüştür.

Tablo 167: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Ait Olduğu Aşirete Göre Aşiret Bağının En Önemli Faydaları

		Görüşülenlere Göre Aşiret Bağının En Önemli Faydaları		Toplam
		Önemli Günlerde Birlik Beraberlik	Zor Durumlarda Yardımlaşma	
Honamlı	Sayı	28	19	47
	% Toplam	25,7%	17,4%	43,1%
Sarıkeçili	Sayı	25	1	26
	% Toplam	22,9%	0,9%	23,9%
Karakoyunlu	Sayı	10	1	11
	% Toplam	9,2%	0,9%	10,1%
Çakal	Sayı	9	0	9
	% Toplam	8,3%	0,0%	8,3%
Saraçlı	Sayı	2	0	2
	% Toplam	1,8%	0,0%	1,8%
Eskiyörük	Sayı	1	0	1
	% Toplam	0,9%	0,0%	0,9%
Tırtar	Sayı	3	0	3
	% Toplam	2,8%	0,0%	2,8%
Hayta	Sayı	1	0	1
	% Toplam	0,9%	0,0%	0,9%
Karahacılı	Sayı	1	0	1
	% Toplam	0,9%	0,0%	0,9%
Saçıkara	Sayı	2	1	3
	% Toplam	1,8%	0,9%	2,8%
Yeniosmanlı	Sayı	1	0	1
	% Toplam	0,9%	0,0%	0,9%
Töngüşlü	Sayı	3	0	3
	% Toplam	2,8%	0,0%	2,8%
Karatekeli	Sayı	1	0	1
	% Toplam	0,9%	0,0%	0,9%
Toplam	Sayı	87	22	109
	% Toplam	79,8%	20,2%	100,0%

Köyde ve konargöçer yaşam süren Yörük aşiretlerin tamamında önemli günlerde birlikte olma geleneği sürdürülmektedir. Yörük aşiretleri arasında eski yardımlaşmalar giderek azalmıştır. Araştırma sahamız içinde yer alan Yörük aşiretleri arasında yardımlaşmanın en kuvvetli olduğu aşiret Honamlı Aşiretidir. Bu aşireti Karakoyunlu, Sarıkeçili ve Saçıkara aşiretleri takip etmektedir.

Tablo 168: Şehirde Yaşayanlara Göre Aşiret Bağının Faydaları

			Görüşülenlere Göre Aşiret Bağının Faydaları				Toplam
			Önemli günlerde birlik beraberlik	Zor durumlarda yardımlaşma	Aidiyet Duygusu	Faydası Yok	
Görüşülenin Mensup Olduğu Aşiretin Adı	Honamlı	Sayı	31	23	4	0	58
		% Toplam	24,2%	18,0%	3,1%	0,0%	45,3%
	Sarıkeçili	Sayı	19	2	1	0	22
		% Toplam	14,8%	1,6%	0,8%	0,0%	17,2%
	Karakoyunlu	Sayı	4	0	1	0	5
		% Toplam	3,1%	0,0%	0,8%	0,0%	3,9%
	Çakal	Sayı	7	0	1	0	8
		% Toplam	5,5%	0,0%	0,8%	0,0%	6,2%
	Eskiyörük	Sayı	3	0	2	0	5
		% Toplam	2,3%	0,0%	1,6%	0,0%	3,9%
	Kötekli	Sayı	1	0	1	0	2
		% Toplam	0,8%	0,0%	0,8%	0,0%	1,6%
	Tırtar	Sayı	2	0	2	0	4
		% Toplam	1,6%	0,0%	1,6%	0,0%	3,1%
	Hayta	Sayı	3	0	0	0	3
		% Toplam	2,3%	0,0%	0,0%	0,0%	2,3%
	Karahacılı	Sayı	1	0	0	0	1
		% Toplam	0,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%
	Saçıkara	Sayı	6	2	2	0	10
		% Toplam	4,7%	1,6%	1,6%	0,0%	7,8%
	Yeniosmanlı	Sayı	1	0	0	0	1
		% Toplam	0,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%
	Karakeçili	Sayı	2	0	0	0	2
		% Toplam	1,6%	0,0%	0,0%	0,0%	1,6%
	Hacılar Yörüğü	Sayı	1	0	0	0	1
		% Toplam	0,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%
	İğdir Yörüğü	Sayı	1	0	0	1	2
		% Toplam	0,8%	0,0%	0,0%	0,8%	1,6%
	Sarıabalı	Sayı	1	0	1	0	2
		% Toplam	0,8%	0,0%	0,8%	0,0%	1,6%
	Hacieseli	Sayı	1	0	0	0	1
		% Toplam	0,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%
	Karabuynuzlar	Sayı	0	0	1	0	1
		% Toplam	0,0%	0,0%	0,8%	0,0%	0,8%
Toplam		Sayı	84	27	16	1	128
		% Toplam	65,6%	21,1%	12,5%	0,8%	100,0%

Şehirde yaşayan Yörükler arasında aşiret bağının en önemli faydalarından birincisi; Önemli günlerde birlik ve beraberlik (%65,6), ikincisi Zordurumda yardımlaşma (%21,1) üçüncüsü ise Aidiyet duygusu vermesidir (%12,5) Zor durumlarda yardımlaşma eskisi kadar **kuvvetli** olmamakla birlikte en çok Honamlı, Sarıkeçili ve Saçıkara Yörükleri arasında devam etmektedir. Şehirde yaşayanlarla köyde ve yarı-konargöçer yaşayan Yörüklerin aşiret bağı ve yardımlaşma ilişkisi benzerlik göstermektedir (Bkz.Tablo 167). Şehirde yaşayan İğdir Yörüklerine mensup bazı bireyler aşiret/oba bağının her hangi bir faydasının bulunmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 169: Görüşülenlere Göre Mevcut Aşiret/Oba Bağı Kaç Yıl Devam Eder

Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar Mean:5,94	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar				Şehirde Yaşayanlar			
Şehirde Yaşayanlar Mean:5,95	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
5-9	1	1,1	1,1	1,1	1	1,1	1,2	1,2
10-14	4	4,4	4,6	5,7	9	10,0	10,5	11,6
15-19	2	2,2	2,3	8,0	18	20,0	20,9	32,6
20-24	19	21,1	21,8	29,9	15	16,7	17,4	50,0
25-29	39	43,3	44,8	74,7	17	18,9	19,8	69,8
30-34	16	17,8	18,4	93,1	7	7,8	8,1	77,9
35-39	4	4,4	4,6	97,7	4	4,4	4,7	82,6
40-44					3	3,3	3,5	86,0
45-49					6	6,7	7,0	93,0
50+	2	2,2	2,3	100,0	6	6,7	7,0	100,0
Toplam	87	96,7	100,0		86	95,6	100,0	
Aşireti Olmayan	3	3,3			4	4,4		
Toplam	90	100,0			90	100,0		

Görüşülenlere göre mevcut aşiret/oba bağı bu şekliyle ortalama 25-29 yıl devam eder. Aşiret bağının en az 5-9 yıl devam edeceğini söyleyenlerin oranı %2,3 iken, 50+ yıldan fazla devam eder diyenlerin oranı %9,3'tür. Şehirde yaşayanlara göre mevcut aşiret bağı bu haliyle 50+ yıldan fazla devam eder diye düşünenler (%7) kırsal kesime göre daha fazladır. Köyde ve yarı-konargöçer yaşam sürenlerin çoğu -65+ yaş yukarısı-konargöçer, yarı-konargöçer ve yerleşik yaşamı birlikte yaşadıkları ve ortalama 3+ kuşak gördükleri için yörükçülük yaşantısı ve Yörük kültüründe meydana gelen sosyo-kültürel değişimin doğal gözlemcileridir. Bu çerçevede onlar yaşanan modernleşme ve kaybolan kültürel değerlere göre mevcut aşiret bağının 50+ yıldan fazla sürmeyeceğini beyan etmektedir.

Kırsal yaşam sürenlere göre aşiret/oba mensupları arasındaki bağ bu haliyle en fazla 25-29 yıl (%44,8), 20-24 yıl (%21,8), 30-34 yıl (%18,4) sürer. Şehirde yaşayanlara göre ise aşiret/oba mensupları arasındaki mevcut bağ bu haliyle en fazla 15-19 yıl (%20,9), 25-29 yıl (%19,8) 20-24 yıl (%17,4) sürer. Şehirde yaşayanlara göre mevcut aşiret bağı modernleşme süreciyle her geçen gün zayıfladığından bu bağ en fazla 15-19 yıl sürebilir.

İş ve eğitim nedeniyle köy dışına göçle birlikte aşiret ve akrabalık bağları Yörükler arasında her geçen gün azalmaktadır. Burdur Bucak Kızıllı Köyünden 1936 doğumlu E.K. aşiret ve akrabalık bağının kaybolmak üzere olduğunu şu şekilde ifade

ediyor: “Akrabalık bağı bitiyor, kardeşimin çocukları (şehirde yaşayan) beni bilmiyor”.⁷¹¹

2.10.2. Yerleşik Yaşam Tarzıyla İlgili Görüşleri

2.10.2.1 Köy Hayatıyla İlgili Görüşleri

Tablo 170: Şehirde Yaşayanlar Köyü Yaşadığı Yere Ne Kadar Uzaklıkta

Mean:8,39	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde
1-9	4	4,4	4,4
10-19	4	4,4	8,9
20-29	2	2,2	11,1
30-39	9	10,0	21,1
40-49	3	3,3	24,4
50-59	4	4,4	28,9
60-69	9	10,0	38,9
80-89	2	2,2	41,1
90-99	2	2,2	43,3
100+km	51	56,7	100,0
Toplam	90	100,0	

Görüşülenlerin ortalama köylerine uzaklığı 70-80 km dir. En yakın köy 1-9 km iken en uzak köy 500 km mesafedeki Mersin Arslanköy'dür. Görüşülenlerin yarıdan çoğunun köyü yaşadığı yere 100+ km den fazla uzaklıktadır (%56,7).

Tablo 171: Şehirde Yaşayanlar Köyüne Gidiş Sıklığı

	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde
3-4 Günde Bir Kez	2	2,2	2,2
Haftada Bir Kez	11	12,2	14,4
15 günde Bir Kez	6	6,7	21,1
Ayda Bir Kez	14	15,6	36,7
Birkaç Ayda Bir	19	21,1	57,8
Yılda Birkaç Kez	30	33,3	91,1
Yılda Bir	8	8,9	100,0
Toplam	90	100,0	

Şehirde yaşayan Yörükler ortalama ayda bir ya da, birkaç ayda bir köylerine gitmektedir. Görüşülenlerin %36,7'si en az ayda bir kez köyüne giderken, yarıdan çoğu (%54,4) köyüne bir yıl içinde birden fazla geliş gidiş yapmaktadır. Görüşülenlerin köylerine gidiş sıklığı onların köyleri ile olan maddi manevi bağlarının kuvvetini göstermektedir.

⁷¹¹ Görüşme tarihi 02.09.2013.

Tablo 172: Şehirde Yaşayanların Köylerine Gidiş Sıklığı İle Köylerinin Yaşadıkları Yere Uzaklığı Arasındaki İlişki

		Görüşülenin Köyü Yaşadığı Yere Ne Kadar Uzaklıkta										Toplam
		1-9	10-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	80-89	90-99	100+km	
Görüşülenin Köyüne Gidiş Sıklığı	3-4 günde bir kez	Sayı	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2
		% Toplam	2,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,2%
	Haftada bir kez	Sayı	1	1	0	4	1	1	1	1	0	11
		% Toplam	1,1%	1,1%	0,0%	4,4%	1,1%	1,1%	1,1%	0,0%	1,1%	12,2%
	15 günde bir kez	Sayı	0	1	0	1	0	0	1	0	1	6
		% Toplam	0,0%	1,1%	0,0%	1,1%	0,0%	0,0%	1,1%	0,0%	1,1%	6,7%
	Ayda bir kez	Sayı	0	0	0	0	2	2	4	0	0	14
		% Toplam	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,2%	2,2%	4,4%	0,0%	0,0%	15,6%
	Birkaç ayda bir	Sayı	0	1	1	2	0	0	0	0	1	19
		% Toplam	0,0%	1,1%	1,1%	2,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,1%	21,1%
	Yılda bir kaç kez	Sayı	1	0	1	2	0	1	3	1	0	30
		% Toplam	1,1%	0,0%	1,1%	2,2%	0,0%	1,1%	3,3%	1,1%	0,0%	33,3%
	Yılda bir	Sayı	0	1	0	0	0	0	0	0	0	8
		% Toplam	0,0%	1,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	8,9%
Toplam		Sayı	4	4	2	9	3	4	9	2	2	90
		% Toplam	4,4%	4,4%	2,2%	10,0%	3,3%	4,4%	10,0%	2,2%	2,2%	100,0%

Şehirde yaşayanların köylerine olan uzaklık arttıkça köylerine gidiş sıklıkları azalmakla birlikte köyü 100+ km den uzak olmasına rağmen yaklaşık yarısı yılda birden fazla köyüne gitmektedir (%48,9). Bu durum Yörüklerin doğup büyüdüğü yer ne kadar uzak olursa olsun onların *yurtları* ile bağı halen kopmamıştır. Köyü yaşadığı yere yakın olmasına rağmen (10-19 km) köyüne yılda 1 kez giden sadece 1 kişidir (%1,1).

Tablo 173: Şehirde Yaşayanların Köyüne Gidiş Amacı

	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Düğün-Cenazeye Katılma	86	37,4%	95,6%
Bayramlaşma	57	24,8%	63,3%
Tarımsal Üretim	34	14,8%	37,8%
Ziyaret	25	10,9%	27,8%
Tatil	1	0,4%	1,1%
Şölen	23	10,0%	25,6%
Diğer	4	1,7%	4,4%
Toplam	230	100,0%	255,6%

Şehirde yaşayan Yörüklerin köylerine gidiş amaçlarından birincisi düğün-cenazeye katılmadır (%37,4). Görüşülenlerin yarıdan çoğunun ikincisi bayramlaşma (%24,8) üçüncüsü tarımsal üretim (%14,8); dördüncüsü ziyaret (%10,9); beşincisi ise köylerde düzenlenen Yörük şölenlerine katılmak içindir (%10). Yörük Aşiret ve obaları

arasında 20 yıldan fazla süredir düzenlenen Yörük şölenleri ile şehirde yaşayan Yörüklere köylerine gitme sebebi doğmaktadır. Şölen vesilesi ile şehirde yaşayanlar köylerine ailecek giderek Yörüklük bağını sürdürmektedir. İlk Yörük şöleni Afyonkarahisar Sinanpaşa İlçesi Çat Köyünde 1993 yılında düzenlenmiştir. Batı Akdeniz Bölgesinde uzun süreden beri yapılan en kapsamlı şölen ise Karakoyunlu aşiretinin Geleneksel Çayır Yaylası Yörük şölenidir. 29.06.2013 yılında 20.'si düzenlenen şölende de olduğu gibi zaman zaman ünlü sanatçılar, siyasetçiler ve iş adamları bu şölende ağırlanmıştır. Önceden bazı şölenlere konuklar Çayır Yaylası yolu iyi olmadığı için helikopter aracılığıyla getirilmiştir. 2010 yılından sonra yaylanın yolu Aksu Zindan Mağarasının önünden itibaren iyileştirilmeye başlamış stabilize olarak (Antalya'da ki Karakoyunlu Belediye başkanlarının katkılarıyla) yapılmış böylece yaylaya olan ulaşım kolaylaşmıştır.

Kültrü ve Turizm Bakanlığının maddi, teknik ve personel desteğiyle Konya Seydişehir'de 8- 9 Ağustos 2009 tarihleri arasında diğer Yörüklerinde katılımıyla "Sarıkeçililer Göç Etkinliği Festivali" gerçekleştirilmiştir.⁷¹²

2.10.2.2. Şehir Hayatıyla İlgili Görüşleri

Tablo 174: Şehirde Yaşayanlar Şehre Göç Ettiğinde Orada Bulunan Akrabalarından Yardım Gördü Mü?

	Sayı	Yüzde
Evet	61	67,8
Hayır	17	18,9
İhtiyaç Hissetmedim	8	8,9
Akrabam Yoktu	4	4,4
Toplam	90	100,0

Şehirde yaşayan Yörüklerin tamamına yakının (%95,6) göç ettiği şehirde akrabası vardır. Görüşülen Yörüklerin büyük çoğunluğu (%67,8) akrabasından yardım görmüştür. Akrabasından herhangi bir yardım görmeyenlerin oranı %18,9'dur. Yardıma gereksinim duymayanların oranı ise %8,9'dur.

⁷¹² Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü 2009 Yılı Faaliyet Raporu, s. 28. <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/4741,aegm-2009-yili-faaliyet--raporu.pdf?0> (22.05.2019).

Tablo 175: Şehirde Yaşayanlar Şehirdeki Akrabalarından Ne Tür Yardım Gördü

	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde	
İş Bulma	10	7,8%	16,4%
Konaklama	33	25,6%	54,1%
Sosyal Çevre Edinme	55	42,6%	90,2%
Şehre Adaptasyon	27	20,9%	44,3%
Çocuk Bakımı	3	2,3%	4,9%
Diğer	1	0,8%	1,6%
Toplam	129	100,0%	211,5%

Şehirde yaşayanlardan 61 kişi (%67,8) orada bulunan akrabalarından bir ya da daha fazla konuda yardım görmüştür. Yardım görülen hususların birincisi Sosyal Çevre edinmedir (%90,2). Şehre göç eden Yörük daha önce hiç bulunmadığı yeni bir sosyal çevreyle karşılaşmaktadır. Karşılaşılan bu yeni çevreye katılım sağlamada akrabalık ilişkileri devreye girerek bireyin şehir hayatına katılımı kolaylaşmaktadır. İkincisi Konaklama (%54,1), Üçüncüsü Şehre Adaptasyon (%44,3), dördüncüsü İş Bulma (%16,4), beşincisi ise Çocuk Bakımıdır (%4,9). Şehre göç eden Yörükün gördüğü tüm bu yardımlar akrabalık ilişkileriyle kurulan bağlantılar sonucunda elde edilen şehre katılımı ve adaptasyonu kolaylaştırıcı şeylerdir.

Tablo 176: Şehirde Yaşayanlara Göre Nerede Yaşamak Daha İyidir

	Sayı	Yüzde
Şehirde Yaşamak	27	30,0
Köyde Yaşamak	32	35,6
Her İkisinin de İyi Yönleri Var	31	34,4
Toplam	90	100,0

Şehirde yaşayan Yörüklerden köyle bağı kuvvetli olanlara göre en çok köyde yaşamak iyidir (%35,6). Görüşülenlerin %34,4'üne göre gerek şehir hayatının gerekse köy hayatının kendine has olumlu yönleri bulunmaktadır. Şehirde yaşayan ve şehre tam entegre olan akrabalık bağı ve köyüne geliş gidiş sıklığı azalanlara göre ise Şehirde Yaşamak daha iyidir (%30).

Tablo 177: Şehirde Yaşayanlara Göre Şehrin Artıları

	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Eğitim-Sağlık	57	50,4%	98,3%
Sosyal İmkân	52	46,0%	89,7%
Geniş Tüketim Yelpazesi	3	2,7%	5,2%
Bireysel Özgürlük	1	0,9%	1,7%
Toplam	113	100,0%	194,8%

Şehirde yaşayanlara şehrin en önemli artıları eğitim-sağlık imkânının iyi olması (%50,4), şehrin sosyal imkânlarının köye göre fazla olması (%46), şehrin geniş tüketim yelpazesi sunmasıdır (%2,7).

Tablo 178: Şehirde Yaşayanlara Göre Köyün Artıları

	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Samimiyet	39	34,2%	61,9%
Doğal Hayat	48	42,1%	76,2%
Güven Ortamı	3	2,6%	4,8%
Stresten Uzak	24	21,1%	38,1%
Toplam	114	100,0%	181,0%

Şehirde yaşayanlara göre köyde yaşamının en fazla artıları; doğal hayat (%42,1) içinde samimiyetin çok olduğu (%34,2), stresten uzak bir yaşam olması (%21,1) ve insanlar arasındaki ilişkide güven ortamının şehre göre yüksek olmasıdır (%2,6).

Tablo 179: Şehirde Yaşayanlara Göre Köyden Şehre Yerleşmiş Kişilerde Bir Değişiklik Oluyor Mu?

	Sayı	Yüzde
Evet	90	100,0

Şehirde yaşayan Yörüklerin tamamına göre köyden şehre yerleşmiş bireylerde değişiklik olmaktadır.

Tablo 180: Şehirde Yaşayanlara Göre Köyden Şehre Yerleşmiş Kişilerde Meydana Gelen Değişiklikler

	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Kent Kültürünü Öğreniyor	22	20,2%	24,4%
Daha Bilgili	3	2,8%	3,3%
Daha Sosyal	26	23,9%	28,9%
Kimliğini Kaybediyor	29	26,6%	32,2%
Bencilleşiyor	6	5,5%	6,7%
Ne Şehirli Ne Köylü Oluyor	9	8,3%	10,0%
Daha İyi Yaşantı Tarzına Sahip Oluyor	13	11,9%	14,4%
Diğer	1	0,9%	1,1%
Toplam	109	100,0%	121,1%

Şehirde yaşayanlara göre köyden şehre yerleşmiş kişilerde meydana gelen en önemli değişiklikler kimliğini kaybetme (%32,2), daha sosyal olma (%28,9), kent kültürünü öğrenme (%24,4), daha iyi yaşantı tarzına sahip olma (%14,4), ne şehirli ne köylü olma yani kimlik karmaşası yaşama (%10), bencilleşme (%6,7) ve daha bilgili olmadır (%3,3).

Tablo 181: Şehirde Yaşayanlarda Kalıcı Olarak Tekrar Köye Dönmeyi İsteme Durumu

	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet	32	35,6	35,6
Hayır	27	30,0	65,6
Mevsimlik	31	34,4	100,0
Toplam	90	100,0	

Şehirde yaşayanlardan köyüne kalıcı olarak dönmeyi isteyenler %35,6 iken, mevsimlik geliş-gidiş yapmayı tercih edenler %34,4, şehre adapte olup köyüne dönmeyi istemeyenlerin oranı ise %30'dur. Köyüne dönmek istemeyenler şehirde yaşamının daha iyi olduğunu düşünenlerdir (Bkz. Tablo 175).

Tablo 182: Şehirde Yaşayanların Ne Zaman Köyüne Geri Dönüş Yapacağı

Mode: 15-19 Yıl	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
0-4	1	1,1	1,6	1,6
5-9	6	6,7	9,5	11,1
10-14	10	11,1	15,9	27,0
15-19	16	17,8	25,4	52,4
20-24	12	13,3	19,0	71,4
25-29	8	8,9	12,7	84,1
30-34	2	2,2	3,2	87,3
35-39	1	1,1	1,6	88,9
Geliş-Gidiş Yapıyor	7	7,8	11,1	100,0
Toplam	63	70,0	100,0	
Köyüne Dönmek İstemeyen	27	30,0		
Toplam	90	100,0		

Şehirde yaşayan Yörüklerden köyüne dönmek isteyenler en çok 15-19 yıl içinde geri dönüş planlamaktadır (%25,4). Köyüne dönmek isteyenler en çok 15-19 yıl (%25,4), 20-24 yıl (%19), 10-14 yıl (%15,9) 25-29 yıl (%12,7) 5-9 yıl (%9,5) içinde şehirden köye kalıcı olarak dönmeyi düşünmektedir. Şehirde yaşayarak köyüne geliş-gidiş yapan yaşamını yazın köyünde kışın ise şehirde sürdürenlerin oranı ise %11,1'dir.

Tablo 183: Şehirde Yaşayanların Köyüne Neden Döneceği

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Emekli Olunca	41	45,6	73,2
Çocuklar Eğitimini Tamamlayınca	5	5,6	8,9
Köye Ev Yapınca	6	6,7	10,7
Diğer	4	4,4	7,1
Toplam	56	62,2	100,0
Cevapsız	34	37,8	
Toplam	90	100,0	

Şehirde yaşayan ve köye dönme konusunda istekli olan Yörükler arasında köye dönüşü gerektiren en önemli faktörlerden birincisi emeklilik (%73,2), ikincisi köyüne

kendine ait ev yapma (%10,7), üçüncüsü ise çocuklarının eğitimi tamamlaması (%8,9)'dır. Şehirde yaşayan ve köyüne dönmek isteyen Yörükler bu faktörlerden ilgili olanlar gerçekleştiğinde köylerine kalıcı olarak dönüş yapmayı istemektedir.

Tablo 184: Şehirde Yaşayanların Tekrar Köyüne Dönmemesinin Nedeni

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Şehir Hayatına Alışma	14	15,6	51,9
Köyle Bağının Zayıflaması	4	4,4	14,8
Köyde Tarla/Ev Olmaması	3	3,3	11,1
Sağlık Nedeniyle	3	3,3	11,1
Köyüm Şehre Yakın	2	2,2	7,4
Diğer	1	1,1	3,7
Toplam	27	30,0	100,0
Köyü ile Bağlı Devam Eden	63	70,0	
Toplam	90	100,0	

Şehirde yaşayan Yörüklerden tekrar köyüne dönmek istemeyenlerin en önemli nedenleri Şehir Hayatına Alışmadır (%51,9). Görüşülenlerden köyüne dönmek istemeyenlerin diğer nedenleri ise Köyle Bağının Zayıflaması (%14,8), Köyünde Tarlasının/Evinin Olmaması (%11,1), Sağlık Sorunları Nedeniyle şehirde kalma zorunluluğunun bulunmasıdır (%11,1). Köyü şehre yakın olanlardan bazıları kalıcı yerleşme yeri olarak şehri tercih etmektedir (%7,4).

Şehirde köye göre her hangi bir durumda ortaya çıkan sağlık sorunlarının teşhis ve tedavisi için sağlık kuruluşlarına ulaşılabilirlik daha kolaydır.

Tablo 185: Şehirde Yaşayanların Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşu İle Bağlantı Durumu

	Sayı	Yüzde
Yöneticisi	13	14,4
Üyesi	30	33,3
Taraftarı	27	30,0
İlişkisi Yok	20	22,2
Toplam	90	100,0

Şehirde yaşayan Yörüklerin çoğunluğunun bir sivil toplum kuruluşuyla bağlantısı bulunmaktadır. Görüşülenler arasında her hangi bir sivil toplum kuruluşunun üyesi olanlar (%33,3) ile taraftarı olanlar (%30) yaklaşık aynı orandadır. Sivil toplum kuruluşunda yönetici olanların oranı ise %14,4'tür. Şehirde yaşayan Yörüklerin şehir kültürünün bir parçası olan sivil toplum kuruluşlarıyla bağlantıları oldukça yüksektir.

2.11. Görüşülenlerin Serbest Zaman Değerlendirme Biçimleri

Tablo 186: Görüşülenlerin İşinden Fırsat Bulduğu Boş Zamanını Değerlendirme Şekli

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
				N	Yüzde	
Avcılık yapma	6	6,7	17,6	8	3,0%	8,9%
Kitap okuma	3	3,3	8,8	17	6,4%	18,9%
Kahveye gitme	2	2,2	5,9	10	3,8%	11,1%
Yürüyüş yapma	2	2,2	5,9	3	1,1%	3,3%
Kaval / Enstrüman çalma	2	2,2	5,9	2	0,8%	2,2%
İnternette araştırma/ Surf yapma	2	2,2	5,9	5	1,9%	5,6%
Keçi süsü yapma/ Ağaç oymacılığı	1	1,1	2,9	1	0,4%	1,1%
Çarık yapma	1	1,1	2,9			
Çorap örme	2	2,2	5,9			
Folklor	1	1,1	2,9			
Hayvan tedavisi	1	1,1	2,9			
Şifalı bitkilerle uğraşı	1	1,1	2,9			
Ticaret	1	1,1	2,9			
Arkadaş ziyareti	2	2,2	5,9			
Çocukları ziyaret	2	2,2	5,9			
Anamas-Aksu tatil	4	4,4	11,8			
Kaplıcaya gitme	1	1,1	2,9			
Tatile çıkma				27	10,2%	30,0%
Köye akrabaları ziyaret				70	26,4%	77,8%
Köye çalışmaya giderim				36	13,6%	40,0%
Bahçeye çalışmaya gitme				2	0,8%	2,2%
Evde tamirat yapma				16	6,0%	17,8%
Yörük şenliklerine katılma				21	7,9%	23,3%
Yaylakları gezmek				4	1,5%	4,4%
STK da çalışma				9	3,4%	10,0%
Gelir getirici iş				7	2,6%	7,8%
Kıl çadır dikme				1	0,4%	1,1%
Spor yapma				7	2,6%	7,8%
Şiir vb. yazma				5	1,9%	5,6%
Diğer				13	4,9%	14,4%
Toplam	34	37,8	100,0			
Cevapsız/Boş zamanı yok	56	62,2		1	0,4%	1,1%
Toplam	90	100,0		265	100,0%	294,4%

Kırsal yaşam sürenler ile şehirde yaşayanlar arasında ortak boş zamanı değerlendirme etkinlikleri avcılık yapma, kitap okuma, kahveye gitme, yürüyüş yapma

enstrüman çalma (Bkz. Resim 39, 40), internet kullanma ve süs eşyası yapma şeklindedir.

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların boş zamanlarını değerlendirme şekli en çok avcılık (%17,6), tatil (%17,7), el sanatları (%11,6), kitap okuma (%8,8), kahveye gitme (%5,9) yürüyüş yapma (%5,9), enstrüman çalma ve internette araştırma yapma (%5,9) şeklindedir. Bazı Yörük aşiret ve Obalarında biraz hoby biraz gelir kapısı olarak müzik enstrümanı yapma ve onları çalma faaliyeti halen devam etmektedir.

Resim 39: Deden Toruna Müzik Kültürel Kimlik Aktarımı⁷¹³

Resim 40: Enstrüman Ustası ve Çalgıcısı⁷¹⁴

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar arasında geleneksel Yörük yaşantısıyla ilgili olarak kaval çalma, çorap örme, çarık yapma, keçi süsü yapma şeklindedir. Kırsal yaşam sürenlerin tatil anlayışı kaplıcaya gitme veya yaz aylarında Antalya'nın sıcakından uzaklaşma bağlamında yaylalama şeklinde Aksu Anamas yaylasına çıkmaktır. Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlarda boş zamanı değerlendirme etkinliği tek seçenekte toplanırken, şehirde yaşayanlarda boş zamanları değerlendirme şekli bir kişi birden fazla etkinlik yaparak değerlendirebilmektedir.

Şehirde yaşayanlar arasında en çok yapılan boş zamanı değerlendirme etkinlikleri; köye akrabaları ziyarete gitme (%77,8), köye çalışmaya gitme (%40), tatile çıkma (%30), Yörük şenliklerine katılma (%23,3), kitap okuma (%18,9), evde tamirat yapma (%17,8), kahveye gitme (%11,1) ve Sivil toplum kuruluşlarında çalışma (%10) şeklindedir (Bkz. Tablo 183).

⁷¹³ Ali Bedel, D.Y. 1934, Oğlu Mehmet Bedel ve Torunu, Görüşme Yeri: Burdur Merkez, Görüşme Tarihi: 06.02.2014

⁷¹⁴ Şükü Acar, D.Y. 1941, Görüşme Yeri: Aziziye Burdur, Görüşme Tarihi: 04.09.2013

Yörükler yörelerine uygun dokuma ve örme faaliyetlerini öncelikle ihtiyaçlarını karşılamaya daha sonra ise pazara yönelik yaparlarken günümüzde dokumacılık ve örmecilik yapmayı neredeyse tamamen bırakmışlardır. Gündelik hayatta kullandıkları dokuma veya örme malzemeler önceden yaptıkları ya da satın aldıklarıdır. Araştırmamız esnasında her hangi bir dokuma yapan ya da örgü ören Yörük kadını ya da erkeğiyle karşılaşılmamıştır.

2.12.Kaybolmakta Olan Kültürel Miras: Yörük Dokumacılığı

Konargöçer yaşam süren Yörükler günlük hayatta kullandıkları her türlü dokuma ve örme eşyalarının tamamına yakını kendileri dokuyarak veya örerek yaparlardı. Dokuma eşyaların hammeddesi yün, kıl veya pamuktu. Yün ve kıl koyun ya da keçi besleyen aşiret oba mensuplarının kendi aralarında belirledikleri değişim değeriyle takas edilirken; pamuk, Antalya da çiftçilik yaparak pamuk yetiştirenlerden satın alınarak veya yarı yarıya ürün dokuyarak temin edilirdi. Çoğunlukla ıstar tezgâhı ya da çulhalık tezgâhında eşyalar dokunurdu. Istar tezgâhı çadır çulu, yolluk vb. kalın dokuma işlerinde kullanılırken, çulhalık daha çok incelik gerektiren dokuma ürünlerde kullanılırdı. Istar tezgâhı taşınması ve kurulumu kolay olduğu için yaylada, kışlada veya güzlede konargöçer ya da yarı-konargöçer yaşamda her zaman kullanılan bir tezgâhken, çulhalık tezgâhı daha çok yerleşik ve yarı-konargöçer Yörükler tarafından kullanılmaktaydı.

Sürünün arkasında boş vakti olan her kadın veya erkek el sanatlarıyla çorap vs. örme ya da dokuma-örme ürünler için kirman eğirerek iplik hazırlamayla meşgul olurdu. Çünkü dokuma örme ürünlerin ipliğini Yörükler kendileri yaparlardı

Resim 41: Kıl Çadırda Kullanılan Dokuma Çuvallar⁷¹⁵

⁷¹⁵ Karakoyunlu Yörükleri, Ata Balık'ın çadırı, Çayır Yaylası Aksu (25.08.2013).

Resim 42: At Üstünde Kullanmak İçin Dokunan Pazar Heybesi ve Yastık Kılıfları⁷¹⁶

Konargöçer Yörükler dokuma/örme eşyalarının tamamına yakını kendileri yaptıkları için kadınlar arasında dokumacılık en temel işlerden biriydi. Yörük kadını boş zamanlarında mutlaka ıstarının veya çulhasının başına geçerek ailesi için ihtiyaç olan eşyaları dokurdu. Yörük aşiret ve obaları arasında ıstar dokumasını bilmeyen kadına pek rastlanmazdı. Bir kısım dokumalara "ıstarlık", bir kısmına da "çulhalık" denirdi.

Istarlık dokumalar: El ıstarında dokunan çoğunlukla ince ip ve işçilik gerektirmeyen çul, çuval, don gibi şeylerdir. Çulhalık dokumalar: İnce iplik ve işçilik gerektiren genelde gömlek, bez, mintanlık, şalvarlık gibi üst giyeceklerdir. Yörük aşiretlerinin tamamına yakını gömleğinden çuvalına kadar her şeyini kendi dokuduğu için pek fazla hazır eşya alıp kullanmazdı. Fakat 1930'lardan itibaren düğünler arasında bazı Avrupa eşyası almak âdet olmaya başlamıştır.⁷¹⁷ Daha sonraki yıllarda günlük hayatta kullanılan hazır eşya çeşidi her geçen gün yaygınlaşmıştır.

Günümüz Yörük gençleri arasında Yörük el sanatlarına pek fazla ilgi kalmadığı için orta yaş ve yaşlılar tarafından kültür aktarımı yapılamamaktadır. Bu nedenle Yörük el sanatları unutulup yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

⁷¹⁶ Dokuyan: Fatma Biner, D.Y. 1934, Dokuma Yılı:1955, Görüşme Tarihi: 30.08.2013, Aşağıtırtar Köyü Yalvaç Isparta.

⁷¹⁷ Yalman (Yalkın), 1993, s.255, 256

2.13. Yerleşik Yaşama Geçilen Köy-Şehirde Sosyal Yaşam

2.13.1. Şehirde Yaşayanların Serbest Zaman Değerlendirme Biçimleri ve Sosyal Hayata Katılımları

Tablo 187: Şehirde Yaşayanların TV İzleme Durumu

	Sayı	Yüzde
Evet	90	100,0

Şehirde Yaşayanlar tamamı TV izlemektedir.

Tablo 188: Şehirde Yaşayanların Ne Zaman TV izlediği

	Sayı	Yüzde
Akşamları	81	90,0
Fark etmez	9	10,0
Toplam	90	100,0

Şehirde yaşayan Yörüklerin tamamına yakını televizyonu akşamları izlemektedir. Katılımcılardan %10'nun zaman sıkıntısı olmadığı için istedikleri zaman TV izleyebilmektedir.

Tablo 189: Şehirde Yaşayanların Ne Tür Programlar İzlediği

	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Haber	85	50,0%	94,4%
Müzik	5	2,9%	5,6%
Film-Dizi	9	5,3%	10,0%
Belgesel-Açıkoturum	52	30,6%	57,8%
Spor	18	10,6%	20,0%
Yarışma	1	0,6%	1,1%
Toplam	170	100,0%	188,9%

Şehirde yaşayan Yörükler en fazla haber (%94,4), Belgesel/Açıkoturum (%57,8), Spor programları (%20) ve Müzik programları (%5,6) izlemektedir. Yörüklerin ülke ve dünya gündemini yakından takip ettikleri, genel kültür ve bilgi seviyelerini yükseltmeye çalıştıkları görülmektedir.

Tablo 190: Şehirde Yaşayanlar Radyo Dinleme Durumu

	Sayı	Yüzde
Evet	64	71,1
Hayır	26	28,9
Toplam	90	100,0

Şehirde yaşayan Yörüklerin büyük çoğunluğu radyo dinlemektedir (%71,1). Fakat şehir hayatında görsel teknolojinin etkisi her geçen gün artmasından dolayı radyo dinlemeyenlerin oranıda giderek çoğalmaktadır (%28,9).

Tablo 191: Şehirde Yaşayanların Daha Çok Ne Zaman Radyo Dinlediği

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Sabahları	1	1,1	1,6
Araçta	43	47,8	67,2
İş Yerinde	4	4,4	6,3
Diğer	16	17,8	25,0
Toplam	64	71,1	100,0
Radyo Dinlemeyen	26	28,9	
Toplam	90	100,0	

Şehirde yaşayan ve radyo dinleyen Yörükler şehrin yoğun temposu içerisinde çoğunlukla araçlarında hareket halindeyken (%67,2) radyo dinlemektedir. Belirli bir yer ve zaman olmaksızın dinleyenlerin oranı ise %25, iş yerlerinde radyo dinleyenlerin oranı ise %6,3'tür.

Tablo 192: Şehirde Yaşayanların Ne Tür Radyo Programları Dinlediği

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Müzik	1	1,1	1,6
Haber-Müzik	63	70,0	98,4
Toplam	64	71,1	100,0
Radyo Dinlemeyen	26	28,9	
Toplam	90	100,0	

Radyo dinleyen Yörüklerin tamamına yakını (%98,4) radyo yayınlarından haber-müzik programları dinlemektedir. Sadece müzik dinleyenlerin oranı oldukça azdır (%1,6). Bu durum tıpkı TVde izlenen programlar arasında haber programlarının yüksekliğiyle paralellik göstermektedir.

Tablo 193: Şehirde Yaşayanların Gazete Okuma Durumu

	Sayı	Yüzde
Evet	72	80,0
Hayır	18	20,0
Toplam	90	100,0

Şehirde yaşayan Yörüklerin büyük çoğunluğu (%80) internetten ya da satın alarak gazete okumakta, yurt ve dünya gündemini takip etmektedir. Gazete okumayanların oranı %20'dir.

Tablo 194: Şehirde Yaşayanların İnternet Kullanma Durumu

	Sayı	Yüzde
Evet	71	78,9
Hayır	19	21,1
Toplam	90	100,0

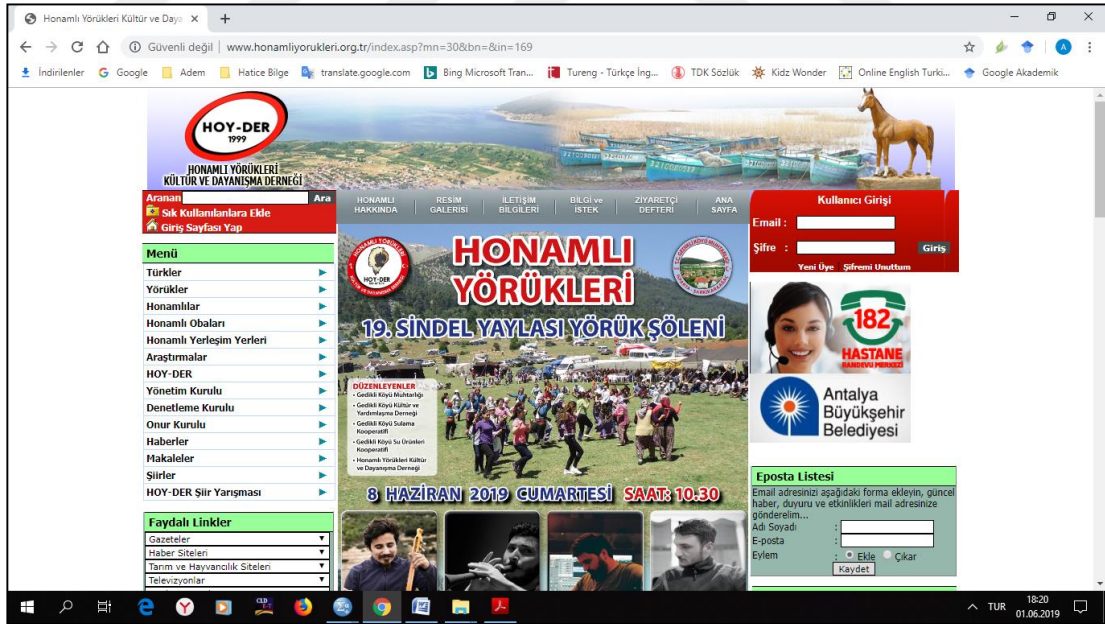
Şehirde yaşayan Yörüklerin büyük çoğunluğu (%78,9) internet kullanmaktadır. Günümüzün en önemli bilgi ve iletişim ağı olan interneti kullanan Yörükler teknolojinin bu imkânı sayesinde iş ve sosyal hayatlarında kendilerini geliştirmektedir.

Tablo 195: Şehirde Yaşayanların İnternette Ne Tür Konularla İlgilendiği

	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Haber	68	30,0%	95,8%
Sosyal Medya	42	18,5%	59,2%
Alışveriş	33	14,5%	46,5%
Mesleki Konular	47	20,7%	66,2%
Araştırma	12	5,3%	16,9%
Bankacılık	24	10,6%	33,8%
Diğer	1	0,4%	1,4%
Toplam	227	100,0%	319,7%

Şehirde yaşayan ve internet kullanan Yörüklerin tamamına yakını (%95,8) haberlere erişmek için internet kullandığını belirtmiştir. İnternet kullanımının olduğu diğer konular ise iş ve mesleki konular (%66,2), sosyal medya (%59,2), alış-veriş (%46,5), bankacılıktır (%33,8).

Sosyal medya aracılığıyla Yörükler kendi aşiret ve oba mensuplarıyla tanışıp haberleşmektedir. Sivil toplum kuruluşları da kurdukları gruplar (Facebook, Whatsapp vb.) ya da web sayfası aracılığıyla Türkiye’de düzenlenen şölen, toy vb. etkinliklerden üyelerinin ve ilgilenenlerin kolay haberdar olmasını sağlamakta, aşiret, mahalle ve obalarını ilgilendiren konularda bilgiler vermektedir (Bkz Resim 43).

Resim 43: Honamlı Yörükleri Kültür ve Dayanışma Derneği Web Sayfası⁷¹⁸

⁷¹⁸ <http://www.honamliyorukleri.org.tr/index.asp?mn=30&bn=&in=169> (15.05.2019).

Türkiye’de Yörüklerle ilgili sosyal medya üzerinde faaliyet gösteren en büyük grup Beyşehir Kurucaova Mahallesinden lakabıyla Anamaslı Mehmet tarafından 05.09.2012 tarihinde kurulan 68.222 üyeli *Yörükler Tanışıyor* facebook grubudur.⁷¹⁹

Tablo 196: Şehirde Yaşayanların Çoğunlukla Nerelerden Alış-Veriş Yaptığı

	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Mahalle Pazarı	90	25,6%	100,0%
Bakkal	15	4,3%	16,7%
Market	44	12,5%	48,9%
Zincir Market	81	23,0%	90,0%
Süper Market	60	17,0%	66,7%
Hiper Market	3	0,9%	3,3%
AVM	59	16,8%	65,6%
Toplam	352	100,0%	391,1%

Şehirde yaşayanların tamamı mahalle pazarından alış veriş yapmaktadır. Bu durum pazardan alışveriş yapma kültürünün devam ettiğini göstermektedir. Buna karşın köy ve bucakların vazgeçilmezi olan bakkalların şehirde giderek azalması yapı ve işlevinde değişiklik olması nedeniyle bakkal kültürünün giderek azaldığı görülmektedir (%4,3). Şehirde Yaşayanların en çok alışveriş yaptığı yerler mahalle pazarı (%100), zincir market (%90), süpermarket (%66,7), AVM (%65,6), market (%48,9) ve bakkaldır (%16,7).

Günümüzde özellikle il merkezlerinde her mahallede 3-4 tane zincir market şubesi bulunmaktadır. Bu marketler ile geleneksel ekonomik yöntemle çalışan bakkalların rekabet edememesi, bakkal sayısının her geçen gün azalmasına sebep olmuştur. Görüşülenlerin tamamına yakını alış verişte zincir marketleri tercih etmektedir (%90).

⁷¹⁹ Anamaslı Mehmet (Köse) (D.Y. 1960), 2008 yılında ilk kez Yörüklerle ilgili sosyal medya grubu kurmuştur. Fakat bu grup bir süre faaliyet gösterdikten sonra bazı nedenlerden dolayı kapatılmıştır. *Yörükler Tanışıyor* grubunun amacı sayfada “Türk kültürünü yaşatmak Yörük-Türkmen kültürünü gelecek kuşaklara taşımak” olarak belirlenmiştir. Grupta hiçbir siyasi düşünceye yer verilmezken Üyelerin gönüllü katılımı ile Yörük kültürüne ait görsel ve yazılı materyal paylaşımlarıyla grup amacını gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Görüşme Tarihi: 01.06.2019.
<https://www.facebook.com/groups/yoruklertanisiyor/> (01.06.2019).

2.13.2. Yerleşik Yaşama Geçilen Köy (Mahalle)-Şehirde Karşılaşılan Zorluklar

Tablo 197: Görüşülenlerin İhtiyacı Olduğunda Kimlerle Yardımlaştığı

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Akraba	90	50,3%	100,0%	83	46,9%	92,2%
Komşu	87	48,6%	96,7%	29	16,4%	32,2%
Arkadaş	2	1,1%	2,2%	65	36,7%	72,2%
Toplam	179	100,0%	198,9%	177	100,0%	196,7%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar arasında en çok yardımlaşma akrabalar arasında yapılmaktadır (%100). Komşu ile yardımlaşma ikinci sırada yer almakla birlikte görüşülenlerin tamamına yakının komşularıyla yardımlaştıklarını belirtmişlerdir (%96,7). Kırsal yaşam sürenlerde arkadaşlarla yardımlaşma oldukça azdır (%2,2).

Şehirde yaşayan Yörükler arasında en çok yardımlaşma akrabalar arasında yapılırken (%92,2) kırsal yaşamdan farklı olarak şehirde arkadaşlarla yardımlaşma ikinci sıradadır (%72,2). Kırsal yaşamda komşunun yerini şehirde arkadaş almıştır. Şehirde yaşayanlarda komşularla yardımlaşma köydekilere göre 1/3'tür (%32,2). Komşuluk ilişkileri şehirde giderek yok olan bir değerdir. “ Ev alma, komşu al” atasözüne istinaden şehirde yaşayan Yörükler komşularını ve komşuluk ilişkilerini mümkün olduğunca önem önemsemektedir.

Tablo 198: Görüşülenlerin En Çok Hangi Konuda Yardımlaştığı

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Maddi-Manevi Her Konuda	78	86,7	88	97,8
Emek/Makine Teçhizat Konularında	8	8,9		
Para Hariç Her Konuda	4	4,4	2	2,2
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların çoğunluğu (%86,7), şehirde yaşayanların ise tamamına yakını (%97,8) maddi manevi her konuda yardımlaşmaların yapıldığını belirtmişlerdir. Eskiden Yörükler arasında yardımlaşmalar kuvvetliydi. Günümüzde toplumsal ilişkilerde meydana gelen güven kaybı, ekonomi de meydana gelen dalgalanmaya bağlı olarak TL de yaşanan değer kaybı kırdı ve kentte yaşayan Yörükler arasında parasal konularda yardımlaşmalarda azalmaya neden olmaktadır.

Tablo 199: Görüşülenlere Göre Eski Yardımlaşmalar ile Şimdiki Arasında Ne tür Farklılıklar var?

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlara Göre		Şehirde Yaşayanlara Göre	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Önceden karşılıksız yardım yapılırdı	90	100,0	61	67,8
Öncekine Göre Giderek Azaldı			20	22,2
Sözünde Durmama Yardımı Bitirdi			2	2,2
Önceden İmece Vardı Şimdi Kalktı			7	7,8
Toplam	90	100	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlara göre eski dönemdeki yardımlaşmalar ile şimdiki yardımlaşmalar arasındaki en büyük fark Önceden Yardımlaşmaların Karşılıksız Yapılmasıdır (%100). Kırsal yaşam sürenler önceden insanların bir birlerine karşılıklı güven çerçevesinde hiçbir çıkar gözetmeksizin imkânı ölçüsünde yardım yaptıklarını belirtmişlerdir. 1980 öncesi dönemde kitle ulaşım ve iletişim aygıtlarının yaygın ve gelişmiş olmaması sebebiyle Yörükler arasında bir nevi şifreli güvenilir haberleşme yöntemi olarak bazen tespîh vs. gibi araçlar kullanılmış. Örneğin: Baba paraya ya da başka bir hacete ihtiyacı olduğunda, çocuğunu -borç ya da emanet alınacak kişinin bildiği- kendi tespîhi ya da özel bir eşyasıyla emanet alacağı kişiye gönderirmiş. Borç/emanet verecek kişi babasının selamı ile birlikte getirdiği eşyanın emanet alacak olana ait olduğuna kalbi kanaat getirirse sorgusuz sualsiz gelen çocuğun ihtiyacını giderirmiş. Bilirmiş ki verdiği emanet, emanet alan tarafından bütçesinin uygun olduğu en kısa sürede ya da söz verilen sürede borcunu geri ödeyecektir.

Tablo 200: Görüşülenlerin Para İhtiyacı Olduğunda Kimlere Müracaat Ettiği

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlara Göre			Şehirde Yaşayanlara Göre		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Akrabalarım	78	58,6%	86,7%	52	36,6%	57,8%
Arkadaşlarım	14	10,5%	15,6%	26	18,3%	28,9%
Komşularım	17	12,8%	18,9%	3	2,1%	3,3%
Bankaya	23	17,3%	25,6%	61	43,0%	67,8%
Kanaat Ettim İstemedim	1	0,8%	1,1%			
Toplam	133	100,0%	147,8%	142	100,0%	157,8%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar para ihtiyacı olduğunda ilk önce akrabalarına müracaat etmektedir (%86,7), daha sonra bankaya (%25,6), komşularına (%18,9), arkadaşlarına (%15,6) müracaat ederek parasal ihtiyacına çözüm üretmektedir.

Antalya Kumluca Erentepe (*Buldur*) Mahallesinde yaşayan 1930 doğumlu O. K. para ihtiyacı olduğunda kimlere müracaat edersiniz sorusuna “*Kanaat ettim kimseden istemedim*” demiştir.⁷²⁰ O. K. yaşadığı yerde kendi aşiretinden kimse olmadığından olsa gerek kanaat etmiş hiç kimseden borç para istememiştir. Bu ve benzeri örnekler Yörükler arasında bir idare/kanaat kültürünün olduğunu göstermektedir.

Şehirde yaşayan Yörükler para ihtiyacı olduğunda önce bankaya (%67,8), sonra akrabalarına (%57,8), arkadaşlarına (%28,9) ve komşularına (%3,3) müracaat etmektedir. Kamil Kaya tarafından “*Türk Toplumunun Yaşama Tarzı*”yla ilgili yapılan araştırma bulgularına göre şehirde yaşayan insanların %42,2’lik bir kısmı geleneksel dayanışma özelliğini sürdürerek parasal ihtiyacını karşılama yoluna gitmekteyken,⁷²¹ araştırma bulgularımız şehir hayatında -ortalama- homojen bir grup özelliği taşıyan Yörüklerin sahip olduğu geleneksel dayanışma ve yardımlaşmaları halen devam ettirdiklerini göstermektedir (%57).

Modern şehir hayatı içinde yaşayan Yörükler arasında geleneksel yaşamdaki yardımlaşma ve dayanışmalar her geçen gün kuvvetini giderek kaybetmektedir. Geleneksel değerlerin etkisi her geçen gün azaldığı için şehirde yaşayan Yörükler arasında da bankalar istenildiğinde rahatça kredi imkânı sağlaması nedeniyle ihtiyaç hâsıl olduğunda ilk borç alınacak kapılar haline gelmiştir. Kırsal yaşam sürenlere göre şehir hayatında komşuluk bağı zayıflarken arkadaşlık bağının kuvvetlendiği görülmektedir.

Konargöçer yörükçülük hayatını yaşamış, daha sonra ailesinin Alanya Çakallar Köyünde toprak satın alarak iskân olmasıyla yarı-konargöçerliğide yaşayan Cafer Uyar şehirde yerleşik modern hayat sürmektedir. Ona göre Yörükler arasında ödünç para alıp vermenin bitmesinin nedenleri dört başlık altında toplanabilir.⁷²² Bunlar: 1.Paranın değer oynaklığı, 2. Ekonominin iyileşip kötüleşmesi, 3. İhtiyaç sahibinin borç alınca ödeyip ödeyememe durumu, 4.Akrabalık bağlarının zayıflamasıdır.

⁷²⁰ O. K., D.Y. 1930, Görüşme Yeri: Antalya Kumluca Erentepe Mahalle, Görüşme Tarihi: 08.02.2014.

⁷²¹ Kamil Kaya, *Türk Toplumunun Yaşama Tarzı*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2003, s. 86.

⁷²² Emekli Öğretmen, D.Y. 1955, Görüşme Yeri: Alanya Merkez, Görüşme Tarihi: 14.09.2013.

Tablo 201: Görüşülenlerin Kredi Kullanma Durumu

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Evet	20	22,2	37	41,1
Hayır	70	77,8	53	58,9
Toplam	90	100,0	90	100,0

Kırsal yaşam sürenler arasında kredi kullananların oranı %22,2’iken şehirde yaşayanlarda bu oran %41,1’dir. Şehirde yaşayanların yaklaşık yarısının bankalara kredi borcu bulunmaktadır.

Tablo 202: Görüşülenlerin Krediyi Nereden Kullandığı

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Ziraat Bankası	15	16,7	75,0	8	8,9	21,6
Halk Bankası	2	2,2	10,0	11	12,2	29,7
Şeker Bank				1	1,1	2,7
Özel Banka	3	3,3	15,0	17	18,9	45,9
Toplam	20	22,2	100,0	37	41,1	100,0
Kredi Kullanmayan	70	77,8		53	58,9	
Toplam	90	100,0		90	100,0	

Kırsal yaşam süren ve kredi kullananlar arasında çiftçinin/hayvancının kara gün dostu diyebileceğimiz Ziraat Bankası ilk tercih edilen bankadır (%75), daha sonra özel bankalar (%15) ve Halk Bankası (%10) köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar arasında en çok kredi kullanılan bankalardır. Şehirde yaşayan Yörükler ise en çok krediyi özel bankalardan (%45,9), sonra Halk Bankasından (%29,7), Ziraat Bankasından (%21,6) ve Şeker Banktan kullanmaktadır (%2,7).

Tablo 203: Görüşülenlerin Evinin Gıda İhtiyaçlarından Hangilerini Ürettiği/Yaptığı

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Buğday	46	7,9%	51,7%	5	1,1%	5,7%
Nohut/Fasulye	38	6,6%	42,7%	11	2,4%	12,5%
Bulgur/Tarhana/Makarna	68	11,7%	76,4%	79	17,3%	89,8%
Un Öğütme	52	9,0%	58,4%	11	2,4%	12,5%
Sebze/Meyve Kurutma	85	14,7%	95,5%	82	18,0%	93,2%
Sebze/Meyve Konservesi Yapma	68	11,7%	76,4%	75	16,4%	85,2%
Yufka Ekmek	80	13,8%	89,9%	37	8,1%	42,0%
Peynir/Çökelek/Tereyağı	46	7,9%	51,7%	27	5,9%	30,7%
Turşu	83	14,3%	93,3%	87	19,1%	98,9%
Reçel	14	2,4%	15,7%	41	9,0%	46,6%
Diğer				1	0,2%	1,1%
Toplam	580	100,0%	651,7%	456	100,0%	518,2%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların tamamına yakını (%98,9) evinin gıda ihtiyaçlarını doğrudan ya da dolaylı olarak temin ederken, yalnız yaşayan 1 kişi gıda ihtiyacını satın alma yoluyla karşılamaktadır. Kırsal yaşam süren Yörüklerin evinin gıda ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik en çok ürettiği/yaptığı gıda ürünleri; sebze meyve kurusu (%95,5), turşu (%93,3), yufka ekmek (%89,9) bulgur/tarhana/makarna (%76,4), konserve yapma (%76,4), un öğütme (%58,4), buğday (%51,7), peynir çökelek (%51,7), nohut fasulye (%42,7) ve reçeldir (%15,7).

Kırsal yaşam süren Yörükler arasında buğday tarımı giderek azalmaktadır. Yörükler evlerinin gıda ihtiyacı olan unu günümüzde pazardan buğday alıp un öğüterek ya da fabrikasyon un satın alarak karşılamaktadır.

Şehirde yaşayanların %97,8'i evinin gıda ihtiyaçlarını doğrudan ya da dolaylı olarak temin ederken, yalnız yaşayan 1 kişi ile sosyo-ekonomik seviyesi yüksek şehir hayatına tam entegre olmuş bir aile gıda ihtiyacını satın alma yoluyla karşılamaktadır.

Şehirde yaşayan Yörüklerin evinin gıda ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik en çok ürettiği/yaptığı gıda ürünleri; turşu (%98,9), sebze meyve kurusu (%93,2), bulgur/tarhana/makarna (%89,8), konserve yapma (%85,2), reçel (%46,6) yufka ekmek (%42), peynir çökelek (%30,7), nohut fasulye (%12,5), un öğütme (%12,5), buğdaydır (%5,7).

Köyde ve konargöçer yaşam süren Yörükler ya da şehirde yaşayanlar olsun halen vazgeçemedikleri ortak damak tatları vardır. Bunların en önemlileri turşu, sebze meyve kurusu, konserve, yufka ekmektir.

Şehirde yaşayan Yörükler yufka ekmek, peynir vb. bazı temel tüketim gıdalarını çoğunlukla köyde yaşayanlara yaptırmaktadır. Köyü ile geliş gidişi sık olan Yörükler mevsimine göre köyünden tüketeceği gıda malzemelerini getirmektedir.

Tablo 204: Görüşülenlerin Gelirini Dikkate Aldığında Kendini İçinde Yaşadığı Toplumun Hangi Tabakasında Gördüğü

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar Mode:2	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
Şehirde Yaşayanlar Mode:2	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Üst Tabaka	3	3,3	3	3,3
Orta Tabakanın Üstü			5	5,6
Orta Tabaka	79	87,8	71	78,9
Ortanın Altı			4	4,4
Altın Üstü			1	1,1
Alt Tabaka	8	8,9	6	6,7
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların tamamına yakını ortalama yıllık gelirlerine göre toplumsal tabakalaşma primadi içinde kendilerini içinde yaşadıkları toplumun orta tabakasında görmektedirler (%87,8). Kendisini alt tabakada görenlerin oranı %8,9’iken üst tabakada görenlerin oranı %3,3’tür.

Şehirde yaşayanların çoğunluğu ise ekonomik seviyelerine göre toplumsal tabaka piramidinde kendilerini orta tabakaya ait görmektedir (%78,9). Şehirde yaşayan Yörüklerin eğitim seviyesi kırsal kesime göre yüksek olduğu için onların toplumsal tabaka bilinci de farklılıklar arz etmektedir. Görüşülenlerden bazıları gelir seviyesine göre kendilerini alt tabaka (%6,7), orta tabaka da (%5,6), üst tabakada (%3,3) ve alt tabakanın üstünde (%1,1) görmektedir. Açık uçlu tabakalaşma sorusunda toplumsal tabaka piramidi içindeki yerlerini kendileri belirtmişlerdir. Kendisini orta tabakaya ait hissedenlerin yarıdan çoğunun (%60) yıllık geliri 10.000-20.000 TL arasındadır (Bkz. Tablo 84).⁷²³ Şehirde yaşayanların yarıdan çoğunun (%51,1) ortalama yıllık gelirleri 20.000-45.000 TL arasındadır.

Şehirde yaşayan Yörükler köyde ve yarı-konargöçer yaşam süren Yörüklere göre eğitim ve kültür seviyelerindeki yüksekliğe bağlı olarak **“Gelirininizi Dikkate Aldığınızda Kendinizi İçinde Yaşadığınız Toplumun Hangi Tabakasında Görüyorsunuz?”** sorusuna toplumsal tabakalaşma piramidinde klasikleşmiş alt, orta ve üst tabaka aralığından farklı olarak *alt tabakanın üstünde* (%1,1), *orta tabakanın altında* (%4,4) ve *orta tabakanın üstünde* görmektedir (%5,60).

Tablo 205: Görüşülenlerin On Yıl Öncesine Göre Şimdiki Ekonomik Durumunu Nasıl Gördüğü

Köyde ve konargöçer Mode:2	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
Şehirde Yaşayanlar Mode:2	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Daha İyi	35	38,9	38	42,2
Daha Kötü	45	50,0	38	42,2
Farksız	10	11,1	14	15,6
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların %50’sinin ekonomik durumları on yıl öncesine göre daha kötüdür. Kırsal yaşam sürenlerin ekonomik durumlarının kötüye

⁷²³ 2015 yılı net askeri ücret miktarları: 1.dönem 949,07 TL, 2.dönem 1.000,54 TL’dir.
 “Asgari ücret ne kadar? 2015 net ve brüt asgari ücreti”, *Sabah Gazetesi*, Haber Tarihi: 24.2.2015,
<https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2015/02/24/asgari-ucret-ne-kadar-2015-net-ve-brut-asgari-ucreti>
 (31.03.2019).

gitmesinin nedenleri ise ürettikleri tarımsal ve hayvansal ürünlerin pazarda para etmemesi buna karşın girdi fiyatlarının sürekli yükselmesidir (Bkz. Tablo 95).

Ekonomik durumunu daha iyi olarak görenlerin çoğunluğunun bir sosyal güvenlik kurumundan emekli olduğu görülmüştür (Bkz. Tablo 60). Tarımsal üretimde ve hayvancılıkta girdi maliyetleri yüksekliği ve ürün pazarlamada karşılaşılan sorunlarda üretici çoğunlukla emekli maaşından harcama yaparak cari açığını kapatma yoluna gitmektedir.

Şehirde yaşayanların %42'si ekonomik durumunun daha kötü, %42'si ise daha iyi olduğunu belirtmişlerdir. Şehirde yaşayan Yörüklerin %15,6'sında on yıl önceki ekonomik durumu ile görüşme yapılan zaman arasında bir fark yoktur.

Tablo 206: Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanların Çalışma Durumuyla On Yıl Öncesine Göre Şimdiki Ekonomik Durumunu Nasıl Gördüğü

Chi-Square: 26,53			Görüşülenin Çalışma Durumu				Toplam
			Çalışan	Emekli	Çalışmıyor	Emekli-Çalışan	
Görüşülenin On Yıl Öncesine Göre Şimdiki Ekonomik Durumunu Nasıl Gördüğü	Daha İyi	Sayı	7	3	1	24	35
		% Görüşülenlerin Çalışma Durumu	31,8%	21,4%	12,5%	52,2%	38,9%
		% Toplam	7,8%	3,3%	1,1%	26,7%	38,9%
	Daha Kötü	Sayı	15	5	7	18	45
		% Görüşülenlerin Çalışma Durumu	68,2%	35,7%	87,5%	39,1%	50,0%
		% Toplam	16,7%	5,6%	7,8%	20,0%	50,0%
	Farksız	Sayı	0	6	0	4	10
		% Görüşülenlerin Çalışma Durumu	0,0%	42,9%	0,0%	8,7%	11,1%
		% Toplam	0,0%	6,7%	0,0%	4,4%	11,1%
	Toplam	Sayı	22	14	8	46	90
		% Görüşülenlerin Çalışma Durumu	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	24,4%	15,6%	8,9%	51,1%	100,0%

$X^2 = 26,53$ $P > 0,05$ Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların çalışma durumlarıyla 10 yıl öncesine göre ekonomik durumlarını nasıl gördükleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Kırsal yaşam sürenler arasında emekli-çalışanların oranı %51,1'dir. Emekli-çalışanların %26,7'si ekonomik durumunu on yıl önceye göre daha iyi görürken daha kötü görenlerin oranı %20'dir. Ekonomik durumunda pek fark görmeyenlerin oranı ise %4,4'tür. En fazla ekonomik durumu kötü olanlar emekli çalışanlar (%20), çalışanlar (%16,7), çalışmayanlar (%7,8) ve emeklilerdir (%16,7).

Ekonomik durumu on yıl öncesine göre iyi olanlar ise emekli çalışan (%26,7), çalışan (%7,8), emekli olanlar (%3,3) ve çalışmayanlardır (%1,1). Çalışmadığı halde ekonomik durumu iyi olan H.A. yalnız yaşamaktadır. Topraklarını icara vererek gelir elde etmektedir.⁷²⁴ Ekonomik durumunda bir değişme olmayanlar emekli (%6,7) ve emekli çalışanlardır (%4,4).

Tablo 207: Şehirde Yaşayanların Çalışma Durumlarıyla On Yıl Öncesine Göre Şimdiki Ekonomik Durumunu Nasıl Gördüğü

Chi-Square: 7,69			Görüşülenin Çalışma Durumu				Toplam
			Çalışan	Emekli	Çalışmıyor	Emekli-Çalışan	
Görüşülenin On Yıl Öncesine Göre Şimdiki Ekonomik Durumunu Nasıl Gördüğü	Daha iyi	Sayı	26	4	0	8	38
		% Görüşülenin Çalışma Durumu	46,4%	22,2%	0,0%	57,1%	42,2%
		% Toplam	28,9%	4,4%	0,0%	8,9%	42,2%
	Daha kötü	Sayı	21	11	1	5	38
		% Görüşülenin Çalışma Durumu	37,5%	61,1%	50,0%	35,7%	42,2%
		% Toplam	23,3%	12,2%	1,1%	5,6%	42,2%
	Farksız	Sayı	9	3	1	1	14
		% Görüşülenin Çalışma Durumu	16,1%	16,7%	50,0%	7,1%	15,6%
		% Toplam	10,0%	3,3%	1,1%	1,1%	15,6%
	Toplam	Sayı	56	18	2	14	90
		% Görüşülenin Çalışma Durumu	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	62,2%	20,0%	2,2%	15,6%	100,0%

$X^2 = 7,69$; $P > 0,05$ Şehirde yaşayanların çalışma durumlarıyla 10 yıl öncesine göre ekonomik durumlarını nasıl gördükleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Şehirde yaşayan Yörüklerden ekonomik durumunu on yıl öncesine göre daha iyi görenler çalışanlar (%28,9) ve emekli çalışanlardır (%8,9). Ekonomik durumu daha kötü olanlar ise çalışanlar (%23,3), Emekliler (%12,2) ve emekli çalışanlardır (%5,6). Ekonomik durumunda bir değişiklik olmayanlar ise çalışanlar (%10), emekliler (%3,3), emekli çalışan ve çalışmayanlardır (%1,1). Araştırma bulgularına göre çalışan ve emeklilerin ekonomik durumlarında 10 yıl öncesine göre önemli artışlar olmuştur.

⁷²⁴ H. A., D.Y. 1927, Görüşme Yeri: Akkoç Mah. Döşemealtı, Görüşme Tarihi: 30.11.2013.

Tablo 208: Görüşülenlerin Çevresindeki İnsanlarla İlişki Kurarken En Çok Aradığı Özellikler

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Aynı Aşiretten Olmasına	3	2,8%	3,3%	19	13,7%	21,1%
Akrabalık Bağın Olmasına	13	11,9%	14,4%	19	13,7%	21,1%
Dürüst ve Ahlaklı Olmasına	87	79,8%	96,7%	87	62,6%	96,7%
Bana Faydalı Olup Olmamasına	2	1,8%	2,2%			
Aynı Siyasi Görüşten Olmasına				10	7,2%	11,1%
Aynı Dini ve Milli Değerlere Sahip Olması				2	1,4%	2,2%
Eğitilmiş/Kültürlü Olmasına				1	0,7%	1,1%
Diğer	2	1,8%	2,2%	1	0,7%	1,1%
Her Hangi Bir Özellik Aramam	2	1,8%	2,2%			
Toplam	109	100,0%	121,1%	139	100,0%	154,4%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların insanlarla ilişki kurarken aradıkları en temel özellik Dürüst ve Ahlaklı Olmasıdır (%96,7). Daha sonra aranan özellikler ise Akrabalık Bağının Olması (%14,4) ve Aynı Aşiretten Olmadır (%3,3). Kendi çıkarına uygun olan insan tipi de kırsal yaşamda aranan özelliklerdendir (%2,2). Görüşülenlerden bazıları ise her hangi bir özellik aramamaktadır (%2,2).

Şehirde yaşayanların insanlarla ilişki kurarken aradığı en temel özellik Dürüst ve Ahlaklı Olmaktır (%96,7). Daha sonra aranan özellikler ise akrabalık bağının olması (%21,1), Aynı Aşiretten Olması (%21,1), Aynı Siyasi Görüşten Olması (%11,1), Aynı Dini ve Milli Değerlere Sahip Olmasıdır (%2,2). Şehrin önemli değerlerinden olan eğitim de görüşülenlerden bazısının insanlarla ilişki kurarken aradığı bir özelliktir (%1,1). Dürüst ve ahlaklı olmaya verilen önem gerek köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar gerekse şehirde yaşayan Yörüklerin insanlarla ilişkide erdem sahibi insanlara daha çok önem verdiklerini göstermektedir.

Tablo 209: Görüşülenler Hayata Yeniden Başlama İmkânı Olsa geçmişte Yapamadığı Neleri Yapmak İster

Köyde ve Konargöçer Mode:4	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
Şehirde Yaşayanlar Mode:15	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Okurdum	36	40,0	9	10,0
Daha İyi Eğitim Alırdım			18	20,0
Bu İş Yapmazdım			5	5,6
Daha İyi Bir İş Kurardım			2	2,2
Esnaf Olurdum			2	2,2
Çocuklarımı Okuturdum	3	3,3		
Şehre Erken Göç Ederdim			1	1,1
Şehre Göç Ederdim	2	2,2		
Şehre Göç Etmezdim			1	1,1
Küçükbaş Hayvancılık	8	8,9	1	1,1
Daha İyi Tarım Taparım	2	2,2		
Ehliyet Alırdım	1	1,1		
Diğer	10	11,1	10	11,1
İsteği Yok	28	31,1	41	45,6
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar hayata yeniden başlasalar geçmişte yeterli eğitim alamadıklarından en çok okumak istediklerini (%40) belirtirken, şehirde yaşayanların yarıya yakını hayatta beklentilerini gerçekleştirdikleri için olsa gerek her hangi bir isteklerinin olmadığını belirtmişlerdir (%45,6).

Kırsal yaşam sürenlerin en önemli istekleri, okumak (%40), küçükbaş hayvancılık yapmak (%8,9), çocuklarını okutmak (%3,3), daha iyi tarımsal üretim yapmak (%2,2) ve şehre göç etmektir (%2,2).

Şehirde yaşayanların en önemli istekleri ise; daha iyi bir eğitim almak (%20), okumak (%10), yaptığı işten farklı bir iş yapmak(%7,8) ve daha iyi bir iş kurmaktır (%2,2). Şehirde yaşayanların eğitim seviyesi kırsal yaşam sürenlere göre yüksek olmasına rağmen (Bkz. Tablo 52) onlar almış oldukları eğitimi yeterli görmediklerinden daha iyi eğitim almak istemektedir.

Tablo 210: Görüşülenlerin Çocukluk Dönemleriyle Şimdiki Arasında Ne Tür Farklılıklar Gördükleri

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguları n Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Maddi İmkân Sahibi	89	77,4%	98,9%	77	50,3%	85,6%
Arkadaşlık İlişkileri Zayıf	2	1,7%	2,2%	25	16,3%	27,8%
Teknoloji Bağımlısı				18	11,8%	20,0%
Paylaşmayı Bilmiyor				3	2,0%	3,3%
Şimdikiler Doyumsuz	1	0,9%	1,1%	5	3,3%	5,6%
Önceden Oyun Oynardık				2	1,3%	2,2%
Sorumluluk Sahibi Değil	11	9,6%	12,2%	12	7,8%	13,3%
Çocuk Kendini İfade Ediyor	1	0,9%	1,1%	2	1,3%	2,2%
Terbiye Farkı Var	10	8,7%	11,1%	9	5,9%	10,0%
Şimdikiler Kıymetli	1	0,9%	1,1%			
Toplam	115	100,0%	127,8%	153	100,0%	170,0%

Yörük aile hayatı içinde yer alan çocuklar 3 yaşından sonra öğrenme dimağlarının iyice açılmaya başlamasıyla birlikte etkili bir sosyalizasyon sürecinden geçerlerdi. Çocukluk döneminde kız veya erkek çocuk cinsiyeti ne olursa olsun olgunluk düzeylerine göre ailesinin sorumluluklarını üstlenmeye başlar anne-babasının vereceği görevleri mümkün olan en iyi şekilde yapardı.⁷²⁵ Çocuk üzerine düşen görev ve sorumluluğu bazen oyun atmosferi içinde, bazense yapma zorunluluğundan kaynaklanan nedenlerden dolayı istemeye istemeye de olsa yerine getirirdi. Çocukların ailesinin iş gücü ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak yaptıkları bu işler onların Yörük yaşama tarzlarında karşılaştıkları durumları öğrenmelerini, ailesine karşı sorumluluk almanın önemini ve arkadaşlık ilişkilerini de bağlayıcı nitelikteydi. Hayvan otlatmaya giden çocuklar bazen bir birleriyle yardımlaşırldı.

Görüşülenlere göre kendi çocukluk dönemleriyle şu anki çocukların yaşam koşullarında en çok değişim zamane çocuklarının maddi imkânlarının daha iyi olmasıdır. Kırsal yaşam sürenlerin tamamına yakını (%98,9), şehirde yaşayanların ise çoğu (%85,6) şimdiki çocukların maddi imkânlarının iyi olduğunu belirtmişlerdir.

Kırsal yaşam sürenlere göre ikinci en önemli farklılaşma şimdiki çocukların giderek daha az sorumluluk üstlenmesidir (%12,2). Üçüncü önemli değişme ise şimdiki çocuklarda giderek azalan terbiyedir (%11,1). Kırsal yaşam sürenlere göre çocuklarda görülen diğer farklılaşmalar arkadaş ilişkilerinin zayıf olması (%2,2), çocukların doyumsuzluğu (%1,1), çocukların kendi dönemlerine göre kendisini ifade etmesi (%1,1)

⁷²⁵ Johansen, a.g.e, s.112,113.

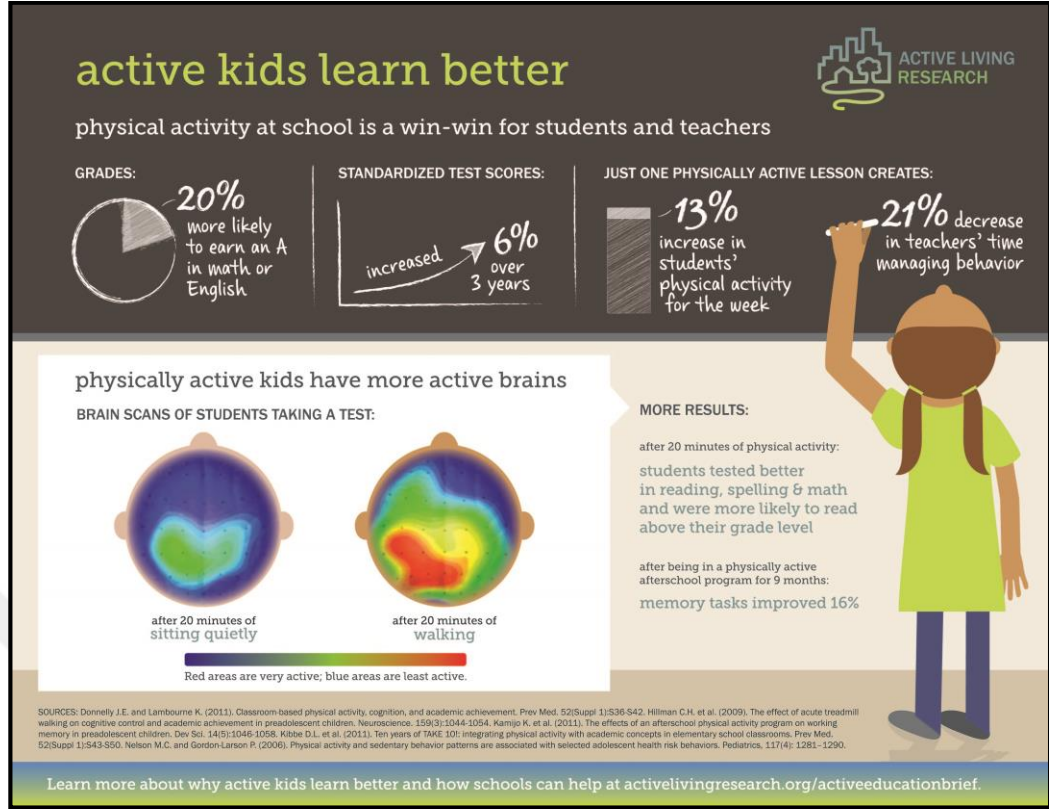
ve şimdiki çocukların önceki dönemlere göre ailesi tarafından kıymetli olmasıdır (%1,1).

Şehirde yaşayanlara göre ikinci en önemli farklılık şimdiki çocukların arkadaşlık ilişkilerinde meydana gelen zayıflamadır (%27,8). Üçüncü önemli değişme ise şimdiki çocukların giderek artan teknoloji bağımlılığıdır (%20). Şehirde yaşayanlara göre çocuklarda görülen diğer farklılaşmalar sorumluluk sahibi olmamaları (%13,3), çocuklarda giderek terbiyenin azalması (%10), çocukların doyumsuzluğu (%5,6), çocukların paylaşmayı bilmemesi (%3,3), önceden çocukların birlikte oyun oynamasına karşın şimdiki çocukların teknolojik oyunlar oynaması nedeniyle arkadaşlık ruhundan uzaklaşmasıdır (%2,2).

Kırsal yaşam sürenler ile şehirde yaşayanlara göre kendi dönemlerindeki çocukların yaşam tarzıyla şimdiki arasında görülen en önemli farklılıklar şimdiki çocukların maddi imkân sahibi olmalarına karşın sorumluluk almaktan kaçınmalarıdır. Gerek kırsal yaşam sürenler gerekse şehirde yaşayan Yöröklere göre günümüz çocuklarının -aile, sosyal çevre ve eğitim süreci içindeki- sosyalizasyon sürecinde meydana gelen en önemli değişiklik çocuğa Türk-İslam kültürel değerlerinden olan *terbiyenin* yeterince verilememesidir (%11,1 - %10).

Çocuklar arasında oynanan geleneksel arkadaşlık ilişkilerine dayalı oyunlar çocuğun psiko-sosyal gelişimi açısından çocuğa çok olumlu etkileri olmaktadır. Çocuk arkadaş grubu ile oynadığı zaman öncelikle arkadaşlık ruhunu, paylaşmayı, doyum sağlamayı öğrenir. Fakat günümüz şehir hayatında ailelerin veya çocukların sahip oldukları akıllı telefon, tablet ve bilgisayarın internet ağına bağlanmaları ile birlikte çocuk sanal bir hayat yaşamaya başlamaktadır. Oysaki sanal hayat içinde yer alan arkadaşların çoğunun kimliği ve kişiliği belirsizdir. Çocuk bu sanal ortamda belki ömründe hiç görmediği/görmeyeceği kişilerle sanal bir ilişkiye girerek gerçek hayattan kopabilmektedir. Bu durum çocuğun ailesi, okulu veya arkadaş çevresi ile olan ilişkisine de olumsuz yansımaktadır.

Yapılan bilimsel çalışmalar aktif yaşam süren, arkadaşlarıyla oynayan çocukların beyinlerini kullanma oranının yükseldiğini buna bağlı olarakta öğrenme düzeyleri ve sosyal hayata katılımlarında artış olduğunu göstermektedir (Bkz. Grafik 5).

Grafik 5: Çocuklarda Aktif Yaşam ve Öğrenme Düzeyi Arasındaki İlişki ⁷²⁶

Görüşülenlerden İsmail Yıldız çocukluktaki değişmeyi kısca şu şekilde ifade ediyor: “Biz hayatın içinde oynayarak, çobanlık yaparak çocukluk geçirdik. Şimdiki çocuklar naylon oyuncak ve test-tost çocuğu”.⁷²⁷

Tablo 211: Görüşülenlerin Gençlik Dönemleriyle Şimdiki Arasında Ne Tür Farklılıklar Gördükleri

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
	Cevaplar		Olguların Yüzdesi	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
	N	Yüzde		N	Yüzde	
Maddi İmkân Sahibi	73	46,8%	81,1%	42	25,5%	46,7%
Sorumluluk Sahibi Değil	47	30,1%	52,2%	40	24,2%	44,4%
Saygı Azaldı	34	21,8%	37,8%	21	12,7%	23,3%
Tembel	1	0,6%	1,1%	6	3,6%	6,7%
Hazırcı	1	0,6%	1,1%	13	7,9%	14,4%
Arkadaşlık İlişkileri Zayıf				9	5,5%	10,0%
Teknoloji Bağımlısı				2	1,2%	2,2%
İdealizm Yoksunu				19	11,5%	21,1%
Maddiyatçı-Çıkarıcı				1	0,6%	1,1%
Kültürel Değerlerinden Uzak				12	7,3%	13,3%
Toplam	156	100,0%	173,3%	165	100,0%	183,3%

⁷²⁶ https://www.activelivingresearch.org/sites/activelivingresearch.org/files/ALRInfographic_ActiveKidsLearnBetter_Jan2015.jpg (03.05.2019).

⁷²⁷ Emekli Öğretmen ve Avukat, D.Y. 1948, Görüşme Yeri: Alanya Merkez, Görüşme Tarihi: 14.09.2013.

Görüşülenlerin kendi gençlik dönemleriyle şimdiki gençlerin yaşam tarzı arasında en büyük farklılaşmalar gençlerin maddi imkân sahibi olmalarına karşın sorumluluk sahibi olmaktan giderek uzaklaşmalarıdır.

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların gençlik dönemleriyle şimdiki gençlerin yaşam tarzları arasında meydana gelen en büyük değişimler; gençlerin maddi imkân sahibi olmaları (%81,1), sorumluluk sahibi olmamaları (%52,2), gençlerin kendi aralarında ya da kendilerinden büyük ya da küçüklerine karşı davranışlarında saygının her geçen gün giderek azalması (%37,8), günümüz gençlerinde görülen tembellik ve hazırcılıktır (%1,1).

Şehirde yaşayanların gençlik dönemleriyle şimdiki gençlerin yaşam tarzları arasında meydana gelen en büyük değişimler ise; gençlerin maddi imkân sahibi olmaları (%46,7), sorumluluk sahibi olmamaları (%44,4), gençlerin kendi aralarında ya da kendilerinden büyük ya da küçüklerine karşı davranışlarında saygının her geçen gün giderek azalması (%23,3), günümüz gençlerinde görülen idealizm yoksunluğu (%21,1), hazırcılık (%14,4), gençlerin kültürel değerlerinden her geçen gün uzaklaşması (%13,3) ve giderek tembelleşmesidir (%6,7), gençler arasında görülen teknoloji bağımlılığı (%2,2) ve maddiyata dayalı çıkarıcı düşünce yapısına (%1,1) sahip olma önceki genç kuşaklar ile şimdikilerin kültürel değerlerinde meydana gelen en önemli kültür değişimleridir.

Günümüzün gençleri Türk İslam kültürünün sentezlenmiş hali Yörük düşünce ve yaşam tarzını oluşturan kültürel değerlerden her geçen gün giderek uzaklaşmaktadır. Bu uzaklaşma beraberinde kültürel değişme ve kültürel yozlaşmaya neden olduğu için sosyo-kültürel yapımızda derin yaralara sebep olması muhtemeldir.

Şehirde yaşayan Yörüklerden Bayram Sarı kendi gençlik döneminde eğitim sürecinde ailesine karşı taşıdığı sorumluluğu şu şekilde ifade ediyor: “Bir zamanlar civar köylerden birkaç kişi geldi ve bana dedi ki keçi güderken arkasında kitap okuyan çocuk sen misin? Gerek lise yıllarımda gerekse üniversite yıllarında yaz aylarında hem sürünün arkasında çobanlık yaptım hem o anki derslerimi çalıştım. O koşullardan ancak bu kadar kendimi yetiştirebildim. Şimdi benim çocuklarımdan daha iyi olması gerekir.”⁷²⁸

Şehirde yaşayanların çocukları 4-5+ kuşak Yörükler olduğu için onlar ebeveynlerinden çok daha fazla imkâna sahiptirler. Ebeveynlerinin kıt imkânlarla elde

⁷²⁸ Emekli Öğretmen, D.Y. 1953, Görüşme Yeri: Isparta Merkez, Görüşme Tarihi: 28.08.2015.

ettikleri başarılar onlar için ders alınmalı kendileri günümüzde sahip oldukları her tür maddi imkânı kullanarak ebeveynlerinden daha iyi iş ve meslekler icra etmelidirler.

Tablo 212: Görüşülenlerin Hayata Yeniden Başlama İmkânı Olsa Geçmişte Yapamadığı Neleri Yapmak İsteddiği

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Okurdum	36	40,0	9	10,0
Küçükbaş Hayvancılık	8	8,9	1	1,1
Daha İyi Tarım Taparım	2	2,2		
Çocuklarımı Okuturdum	3	3,3		
Ehliyet Alırdım	1	1,1		
Şehre Göç Ederdim	2	2,2		
Daha İyi Eğitim Alırdım			18	20,0
Bu işi yapmazdım			5	5,6
Şehre göç etmezdim			1	1,1
Şehre Erken Göç Ederdim			1	1,1
Esnaf Olurdum			2	2,2
Daha İyi Bir İş Kurardım			2	2,2
Diğer	10	11,1	10	11,1
İsteği Yok	28	31,1	41	45,6
Toplam	90	100,0	90	100,0

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar hayata tekrar başlasalar geçmişte en çok okuyamadıkları için Okumak (%40) istemektedir. Daha sonra Küçükbaş Hayvancılık Yapma (%8,9), Çocuklarını Okutma (%3,3), Daha İyi Tarım Yapma (%2,2), Şehre Göç Etme (%2,2) ve Ehliyet Almayı (%1,1) istemektedir. Görüşülenlerin %31,1'inin geçmişte yapamadığı fakat hayata yeniden başlasa yapmak istediği bir şey yoktur.

Şehirde yaşayanların geçmişte yapamadıkları fakat hayata yeniden başlasalar yapmak istedikleri en önemli şeylerse Daha İyi Bir Eğitim Alma (%20), Okumak (%10), Yaptığı İşten Başka Bir İş Yapmak (%5,6) en önemli isteklerdir.

Tablo 213: Şehirde Yaşayanlar İşlerinden Artakalan Zamanda Yapmak İsteyip de Yapamadıkları

	Sayı	Yüzde
Tatile Çıkmak	10	11,1
Spor Yapmak	4	4,4
Köye Çalışmaya Gitmek	1	1,1
Yazmak (Kitap, Şiir vb.)	2	2,2
Seyahat Etmek	1	1,1
Gelir Getirici İş	1	1,1
Tarım/Hayvancılık	1	1,1
Avcılık	2	2,2
Çocuklara Bilgi Vermek	1	1,1
Diğer	5	5,6
Yapamadığım Yok	62	68,9
Toplam	90	100,0

Şehirde yaşayan Yörüklerin işlerinin yoğunluğu nedeniyle yapmak isteyip de yapamadıkları; Tatile Çıkmak (%11,1), Spor Yapmak (%4,4), Kitap veya Şiir Yazmak (%2,2), Avcılık Yapmak (%2,2), Köye Çalışmaya Gitmek, Seyahat Etmek, Gelir Getirici Bir İş Yapmak, Tarım/Hayvancılık Yapmak, Çocuklara Bilgi Vermek istemektedirler (%1,1).

Tablo 214: Şehirde Yaşayanların Yapmak İstediklerini Yapamama Nedeni

	Sayı	Yüzde
Ekonomik Yetersizlik	10	11,1
Zaman Yetersizliği	15	16,7
Yaşlılık	2	2,2
Çocuklar Teknoloji Bağımlısı	1	1,1
Yapamadığım Yok	62	68,9
Toplam	90	100,0

Şehirde yaşayan Yörükler işlerinden arta kalan zamanlarda yapmak isteyip de uygulamaya geçiremedikleri şeylerin en önemli nedenleri ise Zaman Yetersizliği (%16,7), Ekonomik Yetersizlikler (%11,1), Yaşlılık (%2,2) ve Çocukların Teknoloji Bağımlısı (%1,1) olmalarıdır.

Tablo 215: Şehirde Yaşayanların İşlerinden Artakalan Zamanda Yapmak İsteyip de Yapamadıklarının Nedeni

Pearson Chisquare: 267,45		Görüşülenin Yapmak İstediklerini Yapamama Nedeni					Toplam
		Ekonomik Yetersizlik	Zaman Yetersizliği	Yaşlılık	Çocuklar Teknoloji Bağımlısı	Yapamadığım Yok	
Görüşülenin İşinden Artakalan Zamanda Yapmak İstedikleri	Tatile Çıkmak	Sayı	9	1	0	0	10
		% Toplam	10,0%	1,1%	0,0%	0,0%	11,1%
	Spor Yapmak	Sayı	0	3	1	0	4
		% Toplam	0,0%	3,3%	1,1%	0,0%	4,4%
	Köye Çalışmaya Gitmek	Sayı	0	1	0	0	1
		% Toplam	0,0%	1,1%	0,0%	0,0%	1,1%
	Yazmak (Kitap,Şiir vb.)	Sayı	0	2	0	0	2
		% Toplam	0,0%	2,2%	0,0%	0,0%	2,2%
	Seyahat Etmek	Sayı	1	0	0	0	1
		% Toplam	1,1%	0,0%	0,0%	0,0%	1,1%
	Gelir Getirici İş	Sayı	0	1	0	0	1
		% Toplam	0,0%	1,1%	0,0%	0,0%	1,1%
	Tarım/ Hayvancılık	Sayı	0	1	0	0	1
		% Toplam	0,0%	1,1%	0,0%	0,0%	1,1%
	Avcılık	Sayı	0	2	0	0	2
		% Toplam	0,0%	2,2%	0,0%	0,0%	2,2%
	Çocuklara Bilgi Vermek	Sayı	0	0	0	1	1
		% Toplam	0,0%	0,0%	0,0%	1,1%	1,1%
	Diğer	Sayı	0	4	1	0	5
		% Toplam	0,0%	4,4%	1,1%	0,0%	5,6%
	Yapamadığım Yok	Sayı	0	0	0	62	62
		% Toplam	0,0%	0,0%	0,0%	68,9%	68,9%
Toplam		Sayı	10	15	2	1	90
		% Toplam	11,1%	16,7%	2,2%	1,1%	100,0%

Şehirde yaşayan Yörükler en çok ekonomik yetersizliklerden dolayı tatile çıkamamaktadır (%10), zaman yetersizliğinden dolayı spor yapamamakta (%3,3), kitap/şiir yazamamakta (%2,2), avcılık yapamamaktadır (%2,2). Çocukların teknoloji bağımlısı olması nedeniyle de çocuklarla oturup hoş sohbet etme imkânı pek olmadığından bilgi aktarımını da yapamamaktadırlar (%1,1).

Tablo 216: Görüşülenlerin Bu Güne Kadar Gezmek ve İş Amacıyla Gittiği İl Sayısı

Köyde ve Yarı-konargöçer Mean: 2,67 Mode:1	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar			Şehirde Yaşayanlar		
Şehirde Yaşayanlar Mean: 5,93 Mode:5	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde	Sayı	Yüzde	Birikimli Yüzde
1-4	38	42,2	42,2	1	1,1	1,1
5-9	20	22,2	64,4	13	14,4	15,6
10-14	12	13,3	77,8	10	11,1	26,7
15-19	5	5,6	83,3	5	5,6	32,2
20-24	7	7,8	91,1	15	16,7	48,9
25-29	2	2,2	93,3	12	13,3	62,2
30-34				10	11,1	73,3
35-39	2	2,2	95,6	4	4,4	77,8
40-44				3	3,3	81,1
45-49	1	1,1	96,7	6	6,7	87,8
50+	3	3,3	100,0	11	12,2	100,0
Toplam	90	100,0				

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar hayatları boyunca ortalama 1-5 arası farklı şehir görmüşken şehirde yaşayanlar ortalama 24-29 farklı şehir görmüştür. Kırsal yaşam sürenlerin yaklaşık yarısı (%42,2) araştırma yapıldığı zamana kadar hayatında 1-4 il görmüşken, şehirde yaşayanlarda en fazla görülen il (%16,7) 20-24'tür. Kırsal yaşam sürenler çoğunlukla ekonomik yoksulluk iş yükünün ağırlığı vb. nedenlerden dolayı çok fazla şehir görme imkânına sahip olamamıştır.

Şehir hayatını süren insanlar daha çok şehre gidip daha farklı türden insanlarla karşılaşma imkânına sahip olmuşlardır. 50+ şehre giden kırsal yaşam sürenlerde %3,3 iken, şehirde yaşayanlarda bu oran %12,2'ye yükselmektedir.

2.13.3. Yaşanılan Köy (Mahalle) ve Şehirde Karşılaşılan Problemler

Tablo 217: Görüşülenlere Göre Sürekli Yaşanan Yerin En Önemli Sorunu

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar		
	Sayı	Yüzde	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
			N	Yüzde	
Alt Yapı Eksikliği	30	33,3	9	8,3%	10,0%
Ulaşım	3	3,3	4	3,7%	4,4%
İşsizlik	1	1,1	19	17,6%	21,1%
Yabancılaşma	2	2,2	3	2,8%	3,3%
2-B/Tapu Sorunu	1	1,1	3	2,8%	3,3%
Saygı Azalması	1	1,1	2	1,9%	2,2%
Sulama Suyu Yetersizliği	28	31,2			
Dirlik-Düzen Azalması	1	1,1			
Sağlık Ocağının Yokluğu	3	3,3			
Otlakiyenin Azalması	1	1,1			
Trafik			21	19,4%	23,3%
Hava Kirliliği			2	1,9%	2,2%
İyi Yönetilememe			4	3,7%	4,4%
Birlikte Hareket Edememe			3	2,8%	3,3%
Esnaf Hâkimiyeti			2	1,9%	2,2%
Sosyal Alanların Darlığı			4	3,7%	4,4%
Planlama Yetersizliği			9	8,3%	10,0%
Toplumsal Güven			1	0,9%	1,1%
Yoksunluğu					
Girişimciliğin Olmaması			3	2,8%	3,3%
Hızlı Nüfus Artışı			5	4,6%	5,6%
İl Olamamak			1	0,9%	1,1%
Diğer	4	4,4	4	3,7%	4,4%
Sorun Yok	15	16,8	9	8,3%	10,0%
Toplam	90	100,0	90	100,0%	120,0%

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar sürekli yaşadıkları yerin sorunlarını tek seçenekte ifade ederken şehirde yaşayanlar yaşadıkları yerin sorunlarının birden fazla olmasından dolayı çok seçenekte belirtmişlerdir. Görüşülenlere göre sürekli yaşanan yerin sorunları iki kategoriden oluşmaktadır.

1. Kırsal yaşam sürenlerin sorunları:

Kırsal yaşam sürenlerin en önemli sorunu alt yapı eksikliği (%33,3) ve sulama suyu yetersizliği (%31,2), ulaşım (%3,3), sağlıkocağı yokluğu (%3,3), ve yabancılaşmadır (%2,2).

2. Şehirde yaşayanların sorunları:

Şehirde yaşayanların en önemli sorunları ise trafik (%23,3), işsizlik (%21,1), alt yapı eksikliği (%10), şehir planlaması yetersizliği (%10), hızlı nüfus artışı (%5,6), ulaşım (%4,4), iyi yönetilememe (%4,4) ve sosyal alanların darlığıdır (%4,4).

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanların %83'ü sürekli yaşadıkları yerin sorunuyla ilgili fikir beyan ederken %16,8'i her hangi bir sorun belirtmemişlerdir (Bkz. Tablo 209).

Sürekli ikametgâhı Antalya Büyükşehir Belediyesi sınırlarında olmasına rağmen merkeze uzak olduğu için yeterli alt yapı hizmetleri alamayan Yörük yerleşim yerleri bulunmaktadır. Isparta ve Burdur'un köyleri ile Antalya Büyükşehir Belediyesi Sınırlarında yaşayan Yörüklerin yaşadıkları yerlerin %40'ında alt yapı eksiklikleri bulunmaktadır. Sulama suyu yetersizliği tarımsal üretimde karşılaşılan en önemli sorunlardandır (%37,3). 28 farklı yerleşim yerinde kırsal yaşam süren Yörükler sürekli ikametgâhların da sulama suyunun yetmediğini belirtmiştir.

Tablo 218: Şehirde Yaşayanlara Göre Yaşanılan Yerin En Önemli Sorunu

			Görüşülenlerin Sürekli İkamet Ettiği Yer							Toplam
			Isparta	Burdur	Antalya	Ş.karaağaç	Serik	Manavgat	Alanya	
Görüşülenlere Göre Yaşanılan Yerin En Önemli Sorunları	Alt yapı eksikliği	Sayı	2	1	1	2	2	1	0	9
		% Toplam	1,9%	0,9%	0,9%	1,9%	1,9%	0,9%	0,0%	8,3%
	Ulaşım	Sayı	1	0	2	0	0	1	0	4
		% Toplam	0,9%	0,0%	1,9%	0,0%	0,0%	0,9%	0,0%	3,7%
	İşsizlik	Sayı	12	6	0	0	0	1	0	19
		% Toplam	11,1%	5,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,9%	0,0%	17,6%
	Yabancılaşma	Sayı	1	1	0	0	1	0	0	3
		% Toplam	0,9%	0,9%	0,0%	0,0%	0,9%	0,0%	0,0%	2,8%
	Saygı azaldı	Sayı	2	0	0	0	0	0	0	2
		% Toplam	1,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,9%
	Trafik	Sayı	12	0	9	0	0	0	0	21
		% Toplam	11,1%	0,0%	8,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	19,4%
	Hava kirliliği	Sayı	2	0	0	0	0	0	0	2
		% Toplam	1,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,9%
	İyi Yönetilememe	Sayı	0	2	1	0	0	0	1	4
		% Toplam	0,0%	1,9%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,9%	3,7%
	Birlikte Hareket Edememe	Sayı	3	0	0	0	0	0	0	3
		% Toplam	2,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,8%
	Esnaf Hakimiyeti	Sayı	2	0	0	0	0	0	0	2
		% Toplam	1,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,9%
	Sosyal Alanların Darlığı	Sayı	3	0	0	0	0	0	1	4
		% Toplam	2,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,9%	3,7%
	Planlama	Sayı	3	0	3	0	1	0	2	9
		% Toplam	2,8%	0,0%	2,8%	0,0%	0,9%	0,0%	1,9%	8,3%
	Tapu Olmaması	Sayı	0	0	2	0	1	0	0	3
		% Toplam	0,0%	0,0%	1,9%	0,0%	0,9%	0,0%	0,0%	2,8%
	Toplumsal Güven Yoksunluğu	Sayı	1	0	0	0	0	0	0	1
		% Toplam	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,9%
	Girişimciliğin Olmaması	Sayı	1	1	0	0	0	0	1	3
		% Toplam	0,9%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,9%	2,8%
	Hızlı Nüfus Artışı	Sayı	0	0	3	0	0	2	0	5
		% Toplam	0,0%	0,0%	2,8%	0,0%	0,0%	1,9%	0,0%	4,6%
	İl Olamamak	Sayı	0	0	0	0	0	0	1	1
		% Toplam	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,9%	0,9%
	Diğer	Sayı	2	2	0	0	0	0	0	4
		% Toplam	1,9%	1,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	3,7%
	Sorun Yok	Sayı	8	0	1	0	0	0	0	9
		% Toplam	7,4%	0,0%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	8,3%
Toplam	Sayı	55	13	22	2	5	5	6	108	
	% Toplam	50,9%	12,0%	20,4%	1,9%	4,6%	4,6%	5,6%	100,0%	

Şehirde yaşayanlara göre en önemli sorunlar trafik (%19,4) ve işsizliktir (%17,6). Trafik sorunun en çok olduğu şehirler Isparta (%11,1) ve Antalya'dır (%8,3). İşsizliğin en çok olduğu yerler ise Isparta (%11,1) ve Burdur'dur (%5,6). Diğer önemli sorunlar planlama ve alt yapı eksikliğidir. Isparta, Antalya, Serik ve Alanya da plansız kentleşme görülmektedir. En fazla alt yapı eksikliği olan yerler ise Isparta,

Şarkıkaraağaç ve Serik'tir. Görüşülenlere göre alt yapı eksikliği olmayan yer Alanya'dır.

- Alanya'nın en önemli sorunları; iyi yönetilememe, sosyal alanların darlığı, planlama eksikliği ve il olamamaktır.
- Isparta'nın en önemli sorunları; trafik, işsizlik, birlikte hareket edemeden kaynaklanan yatırım eksikliği, sosyal alanların darlığı, hava kirliliği, esnaf hâkimiyeti, insan ilişkilerinde saygı azalması ve hızlı nüfus artışından dolayı insanların şehre her geçen gün yabancılaştırılmasıdır.
- Burdur'un en önemli sorunları; işsizlik, iyi yönetilememe, müteşebbis eksikliği, alt yapı eksikliği ve yabancılaştırılmasıdır.
- Antalya'nın en önemli sorunları; trafik, hızlı nüfus artışı, kentsel planlama eksikliği, 2-B sorunu, ulaşım ve alt yapı eksikliğidir.
- Şarkıkaraağaç'ın en önemli sorunu; alt yapı eksikliğidir.
- Serik'in en önemli sorunları; alt yapı eksikliği, hızlı nüfus artışından kaynaklanan yabancılaştırma, planlama eksikliği ve tapu olmamasıdır.
- Manavgat'ın en önemli sorunları; hızlı nüfus artışı, alt yapı eksikliği, ulaşım ve işsizliktir.

2.14.Görüşülenlerin Geleceğe İlişkin İstek ve Beklentileri:

Tablo 219: Görüşülenlerin Devletten En Önemli İsteği/Beklentisi

	Köyde ve Yarı-konargöçer Yaşayanlar		Şehirde Yaşayanlar		
	Sayı	Yüzde	Cevaplar		Olguların Yüzdesi
			N	Yüzde	
Dirlik-Düzen	26	28,9	15	12,1%	16,7%
Eşit Hizmet/Eşit Muamele	4	4,4	5	4,0%	5,6%
İstihdam	2	2,2	11	8,9%	12,2%
Ekonomik ve Siyasi İstikrar	3	3,3	5	4,0%	5,6%
Ürün Pazarlama Organizasyonu	1	1,1	1	0,8%	1,1%
Alt Yapı	14	15,6			
Ulaşım	2	2,2			
Sulama Suyu	7	7,8			
Sağlık Ocağı	2	2,2			
Ahlaki Nesil Yetiştirsin	1	1,1			
Tarım ve Hayvancılık Desteği	3	3,3			
Çayır Yaylasının Verilmesi	1	1,1			
Adalet			26	21,0%	28,9%
Liyakatli İstihdam			12	9,7%	13,3%
Nitelikli Eğitim			11	8,9%	12,2%
Milli Kültürüne Sahip Çıksın			11	8,9%	12,2%
Demokratik Özgürlükçü Yönetim			6	4,8%	6,7%
Devletin Erkini Hissettirmesi			1	0,8%	1,1%
Esnaflık Teşvik Edilmeli			1	0,8%	1,1%
Refah Seviyesinin Yükseltilmesi			8	6,5%	8,9%
Sosyal Devlet Olması			2	1,6%	2,2%
Güvenlik			3	2,4%	3,3%
Diğer	7	7,8	2	1,6%	2,2%
Beklentisi/İsteği yok	17	18,9	4	3,2%	4,4%
Toplam	90	100,0	124	100,0%	137,8%

Görüşülenlerin devletten en önemli isteği/beklentisi köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar ile şehirde yaşayanlarda farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar yaşanan yere özgü istek ve beklentiler, belirli bir aşirete özgü istekler, kırdan ve şehirde yaşayanların ortak istek ve beklentileri, kırsal yaşam sürenlerin isteklerinde nitelik ve içerik olarak farklılaşan istekler ve şehre özgü istekler olarak ayrılabilir.

Kırsal yaşam sürenler tek seçenekte şehirde yaşayanlar ise birden çok seçenekte istek ve beklentilerini ifade etmişlerdir. Kırsal yaşam sürenlerin birinci isteği devletin bekası yani dirlik düzenidir (%28,9). İkinci istekleri alt yapı (%15,6), üçüncüsü ise sulama suyu (%7,8) yetersizliğidir. Şehirde yaşayanların en çok istekleri ise birinci

sırada adalet (%28,9), ikinci sırada Dirlik-düzen, üçüncü sırada ise liyakatlı istihdam (13,3)'dir.

Kırsal yaşam sürenler istihdam imkânı isterken şehirdekiler liyakatlı istihdam istemektedir. Kırsal yaşam sürenler ahlaklı nesil yetiştirilmesini isterken, kentte yaşayanlar nitelikli eğitim ile milli kültüre sahip çıkılmasını istemektedir. Antalya'nın bazı Yörük köylerinde/mahallerinde yaşayanlar eşit hizmet beklerken şehirde yaşayanlar eşit muamele talep etmektedir. Kırsal yaşam sürenlerin %18,9'u şehirde yaşayanların ise %4,4'ünün devletten bir isteği/ beklentisi bulunmamaktadır.

SONUÇ

Çalışmada ele alınan Yörük kültürünün kaynağı Orta Asya bozkır kültürüdür. Anadolu topraklarında kayıtlara geçen ve bugün bilinen Yörük grupları Oğuz Türklerinin bir kısmını temsil etmektedir. Günümüzde bunların torunları olan Batı Akdeniz Bölgesi Yörüklerinin tamamı konargöçer yaşamdan yerleşik yaşama geçmiştir. Yerleşik yaşama geçen Yörükler uzun yıllar konargöçerlikle yerleşiklik arasında yeni bir tür olan yarı-konargöçer yaşam sürmüşlerdir. Günümüzde yarı-konargöçer yaşam sürenlerin sayısı her geçen gün azalmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde konargöçer Yörükleri yerleşik yaşama geçirmek için zorunlu iskân politikaları uygulanmıştır. Bu uygulama Cumhuriyet Türkiye'sinde de 1950'lere kadar aralıklı sürdürülmüştür. Konargöçer Yörükler arasında 1960 sonrası kendiliğinden ve gönüllü yerleşiklik hızlanmıştır. Endüstri devrimi sonrasında ortaya çıkan yaşam biçiminin Türk toplumsal yaşamına da yansması yerleşik halkı değiştirdiği gibi konargöçer grupların yaşamını da değiştirmiştir. Bu değişimle birlikte Yörüklerin eğitim süreçlerine olan talep, değişik mesleklere mensubiyet, evlilik tercihleri, modern teknolojiden yararlanma, ikamet tarzları, boş zaman değerlendirme biçimleri ve hatta özgürlük ve merkezi otoriteye bağlılık anlayışları gibi mental, moral ve maddi kültürlerinde köklü değişimler ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmanın bulgularına dayanılarak tespit edilen sosyo-kültürel değişimler şu şekilde sıralanabilir;

- Yörüklerin eğitim seviyeleri genç kuşaklarla birlikte her geçen gün yükselmektedir.
- Yörüklerin günlük yaşamlarında kitle ulaşım ve iletişim araçlarını her geçen gün artan sıklıkla kullanımlarına bağlı olarak onların toplumsal çevreleri genişlemekte, bilgi düzeyleri artmaktadır. Bu araçlar toplumsal çevrenin genişlemesini ve özellikle gençlerin grup dışı ilişkilerinin artmasını sağlamıştır.
- Bunlarla birlikte eğitim imkânlarından yararlanma düzeyi ve kentsel meslek tercihleri evlilik tercihlerine de yansımış; eş tercihlerinde endogamik evlilikler azalırken egzogamik evlilikler gerek kırsal yaşam süren genç kuşaklarda gerekse şehirde yaşayanlarda yaygınlaşmıştır.

- Yörük yaşam tarzının en önemli moral değerlerinden olan “karşılıksız yardımlaşma” ve bununla pekiştirilen grup içi bağlılıklar günümüzde giderek azalan ve unutulmak üzere olan bir değer haline gelmiştir.

- Yörük yaşam tarzının esasını oluşturan küçükbaş hayvancılık (koyun ve kıl keçisi) yapanların sayısı orman kanunu, devlet desteğinin yeterince olmaması, yaylada ve kışlada hayvan otlatma yerlerinin her geçen gün daralması ve yeni neslin bu işi yapmaya istekli olmamasından dolayı giderek azalmaktadır.

- Küçükbaş hayvanlardan elde edilen en önemli artı değerler süt, yün/kıl ve ettir. Yörükler arasında hayvanlardan elde edilen yün ve kıldan yapma halı, kilim, çul, sitil, çuval, heybe, ip, dokumalar ile kazak, çorap vb. örme eşyaları yapanların sayısı yok denecek kadar azalmıştır.

Araştırma Hipotezlerinin Araştırma Bulgularıyla Karşılaştırılması

1. Batı Akdeniz Bölgesi yarı-konargöçer Yörük kültürü tarihsel olarak Orta Asya Türk kültürünün zaman içinde değişikliğe uğramış halidir.

Günümüzde çoğunlukla yarı-konargöçer bir yaşam süren Yörükler Orta Asya bozkır kültürünü yaşayan Oğuzların devamıdır. Orta Asya konargöçer Türk toplumunun ekonomik hayatının esası hayvancılık ve kısmen zirai üretime dayalıydı. Orta Asya’dan Anadolu’ya göç ederek konargöçer yaşam süren Oğuz Türk’ü Yörüklerde tıpkı ataları gibi hayvancılık ekonomisi ağırlık bir yaşam sürdürmüşlerdir (Bkz. Tablo: 94, 104). Yörükler de konargöçer Orta Asya Türkleri gibi hayvancılığı yaylak-kışlak ekseninde döngüsel olarak sürdürmektedirler. Bulundukları yerde yerleşik hayata geçerek kalıcı konutlarda yaşamaya başlayan yarı-konargöçer Yörükler 1990’lara kadar aşiret/mahalle ve obalarına ait yaylaklarında bulunan “yurt”larına kurdukları çadırlarda yaşamaya devam etmişlerdir. Yarı-konargöçerler yaylada hayvanlarına barınma yeri olarak “ağıl” yaparlarken (Bkz. Resim 17-18, s.253), kışlada “ahır”lar inşa etmişlerdir. Böylece yarı-konargöçer Yörükler köylü-yaylacı bir hayat sürdürmeye başlamışlardır. Araştırma örneklemimiz içinde yer alan ve kırsal yaşam süren Yörüklerden %22,2’si hayvancılık için, %4,4’ü ise dinlenmek (tatil yapmak) için yayladaki yurtlarına çıkmaktadırlar (Bkz. Tablo 119, 120). Yörük kültüründe dokumacılığın/örgücülüğün el sanatları ve ev ihtiyaçları bağlamında çok önemli bir yeri bulunmaktaydı. Çünkü Orta Asya Türk kültürüne ait dokuma ve el sanatları çeşitlerinden bazılarını konargöçer Yörükler

Cumhuriyet Türkiye'sinde yarı-konargöçer yaşamaya başladıktan sonra 1990'lara kadar yapmaya devam etmişlerdir. Orta Asya Türk kültürünün devamı olan Yörük kültürü, modernitenin etkisinin çok hızlı ve derin olması ayrıca birçok maddi-manevi kültürel değerini kuşaklar arasında yeterince aktarılamamasından dolayı kaybolmak üzeredir. Özellikle Yörük dokumacılığı ve el sanatları günümüzde yok olmak üzeredir (Bkz. Tablo 186).

2. Yörükler 1950'lere kadar aşiret halinde örgütlenerek, cemaat dayanışması sergilemişlerdir.

Aşiret, Boy ve Oymak kavramları birbiriyle eş anlamlı kullanılan sözcüklerdir. Aşiret, dil ve kültür yönünden büyük bir benzerlik gösteren, birçok boydan oluşan, bünyesinde yer alan aileler arasında, ekonomik, dini, kan ve evlilik bağları gibi çeşitli ortak bağlar bulunan göçebe veya yerleşik nitelikteki topluluklardır. Günümüzde tam konargöçer yaşayan Yörüklerin sayıları oldukça azalmıştır. Son konargöçer Yörük aşireti Sarıkeçililerin yerleşik hayata geçmeyen son temsilcilerinin sayısı her geçen gün azalmakla birlikte yerleşik yaşama geçenlerden genç ve orta yaşlılardan bazıları tekrar konargöçer yaşama geri dönmektedir.⁷²⁹ Kışları Güney Akdeniz Bölgesinde Mersin Silifke, Aydıncık, Anamur yaylalarında kışlayan, yazları ise İç Anadolu Bölgesinde Konya Bozkır, Hadim, Taşkent yaylalarına göçerek oralarda hayvanlarını otlatan Sarıkeçili aşiretinin yerleşik hayata geçmeyen son konargöçer grubu her yıl hayvanlarıyla birlikte yaylak-kışlak arasında yaklaşık 1 aylık göç yolculuğunun ardından mevsimsel yaşam alanlarına varmaktadır.⁷³⁰

Son konargöçerler, her ne kadar mensup oldukları aşiretin ismiyle anılmayı sürdürseler de yaşama tarzları modernleşme sürecine bağlı olarak aşiret kültüründen her geçen gün uzaklaşmaktadır. Sarıkeçili aşiretinin diğer üyeleri kuşaklararası bir süreçte yerleşik hayata geçmişlerdir. Yerleşik hayata geçmeden önce konargöçer yaşamın zorlukları onların aşiret, mahalle ve obalar halinde birlikte yaşamalarına olumlu etki eden bir güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Yörükçülük mevsimsel hareketliliği zorunlu

⁷²⁹ Hasan Karadayı, D.Y. 1989, Mersin Silifkeden 29 Nisanda yaylaya göçe başladı. Konya Bozkır yaylalarında hayvanları için uygun otlak bulma ümidiyle 40-45 gün sürecek yolculuk yapacak. Görüşme Tarihi: 13.05.2019.

⁷³⁰ Mayıs 2018 tarihinde konargöçer yaşamın son temsilcileri olan Sarıkeçili aşiretinin yerleşik yaşama geçmeyenlerin sayısı yaklaşık 200 çadırdır (CNN Türk, "Sarıkeçili Yörüklerinin Mütevazı Yaşantıları", Yeşil Doğa, <https://www.youtube.com/watch?v=ekXEM0cqu5U>, Yayın Tarihi: 12.05.2018.

kıldığı için bu hareketlilik esnasında karşılaşılan zorlukların üstesinden ortak yardımlaşma ve dayanışma ile gelmişlerdir. Yörükçülük zamanında Yörükler arasındaki yardımlaşmalar karşılıksız ve çok kuvvetlidir (Bkz. Tablo 198).

Cumhuriyetin ilanından sonraki süreçte yerleşik hayata geçen aşiret oba sayısı her geçen gün artmıştır. Özellikle 1950 sonrası ülkemizde yaşanan tarımda modernleşme kırdan kente göç Yörük aşiret mahalle ve obalarının toplumsal yapısının değişim ve dönüşüm meydana getirmiştir. Yörükler arasında her geçen gün modernitenin enstrümanlarını kullanma yaygınlaşmıştır. Bu araçlar konargöçerliği terk ederek yarı-konargöçer yaşam sürmeye başlayan Yörüklerin hayatını da tıpkı yerleşik halkta olduğu gibi kolaylaştırmıştır. Yaşama tarzının kolaylaşmasıyla aşiret, oba ve mahalle mensupları arasında da ferdi hareket etmeler her geçen gün artarken ortak hareket etmeler, yardımlaşma ve dayanışmalar ise her geçen gün azalmıştır. Yörük aşiret ve mahalle ve obaları arasında en çok yardımlaşma ve dayanışmalar Honamlı Aşireti Ötgünlü Mahallesinde, Karakoyunlu Aşiretinde daha sonra ise Sarıkeçili aşireti mensupları arasında olabildiğince sürdürülmektedir (Bkz. Tablo 194-196).

3. Yarı-konargöçer yaşam süren Yörüklerde geleneksel geniş aileden çekirdek aileye doğru bir değişim vardır.

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayanlar ile şehirde yaşayan Yörüklerin hane nüfusu ortalaması 3'tür (Bkz. Tablo 10). Günümüzde kırsal yaşam sürenlerde geniş ailelerin yerini (%28,40) yaşlı aileler almaktadır. Şehirde yaşayan Yörüklerin tamamına yakını çekirdek aile hayatı yaşamaktadır (%97,80). Görüşülenlerden sadece bir kişi eşi, çocukları ve kayınvalidesiyle birlikte yaşayarak geniş aile hayatı sürmektedir (Bkz. Tablo 45).

4. Konargöçer yaşam süren Yörük aşiretlerinde yaygın olarak görülen endogami tarzı evliliklerin yerini yarı-konargöçer ve yerleşik yaşama geçişle birlikte ortaya çıkan dışa açılmalar nedeniyle egzogami türü evlilikler almaktadır.

Köyde ve yarı-konargöçer yaşayan Yörükler arasında endogami tarzı evliliğin yaygın olduğu görülmektedir (%68,9). Eşiyle akraba olmayanların oranı %31,1'dir. Şehirde yaşayanlarda ise kırsal yaşam sürenlerin tersine eşiyle akraba olmayanların sayısı yarıdan fazladır (%65,6). Eşiyle akraba olanların oranı ise %34,4'dür (Bkz. Tablo 30, 31, 32). Modernleşme süreciyle birlikte Yörükler kendi dünyalarından dış dünyaya açılmaya başlamışlardır. Bu açılışa etki eden faktörler ise dışarıya çalışmaya gitme, lise

ve yüksek öğrenime giden öğrenci sayısındaki artış ile kitle iletişim ve ulaşım aygıtlarındaki hızlı gelişmelerden etkilenmemiştir. Modernite geleneksel Yörük yaşama tarzını ve aile evlilik hayatını etkilemiş buna bağlı olarak da grup içi evliliklerin sayısı azalmış grup dışı evliliklerin sayısı ise artmıştır.

5. Günümüz Yörüklerinde aşiret yapısı ve bilinci giderek azalmaktadır.

Görüşülenlere göre mevcut aşiret/oba bağı bu şekliyle ortalama 25-29 yıl devam eder. Aşiret bağının en az 5-9 yıl devam edeceğini söyleyenlerin oranı %2,3 iken, 50+ yıldan fazla devam eder diyenlerin oranı %9,3'tür. Şehirde yaşayanlara göre mevcut aşiret bağı bu haliyle 50+ yıldan fazla devam eder diye düşünenler (%7) kırsal kesime göre daha fazladır. Köyde ve yarı-konargöçer yaşam sürenlerin çoğu -65+ yaş yukarısı-konargöçer, yarı-konargöçer ve yerleşik yaşamı birlikte yaşadıkları ve ortalama 3+ kuşak gördükleri için yörükçülük yaşantısı ve Yörük kültüründe meydana gelen sosyo-kültürel değişimin doğal gözlemcileridir. Bu çerçevede onlar yaşanan modernleşme ve kaybolan kültürel değerlere göre mevcut aşiret bağının 50+ yıldan fazla sürmeyeceğini beyan etmektedirler (Bkz. Tablo 168).

6. Yörükler yerleşik hayata geçerken genellikle konargöçer hayatı devam ettirebilecekleri yerleri tercih ederler.

Konargöçer Yörükler, yarı-konargöçer ve yerleşik yaşamlarını çoğunlukla dağ eteklerine kurdukları köylerde sürdürmektedir. Dağ eteklerinin yerleşim yeri olarak tercih edilme sebebi küçükbaş hayvan besiciliği (keçi-koyun) için elverişli yerler olmalarıdır. Dağlık yerlerin dezavantajı ise tarım arazisinin çoğunlukla kurak, parçalı ve -komşu ova köylerine göre- miktarının az olmasıdır. Köyde yaşayanların yarısı (%49,9), şehirde yaşayanların ise çoğunluğu (%69,7) 20 dekardan az toprağa sahiptir. Kırsal yaşam sürenlerin toprakları ortalama 6 parçadan meydana gelirken, şehirde yaşayanların toprakları ortalama 2-3 parçadan meydana gelmektedir (Bkz. Tablo 145, 146).

7. Günümüz Yörükleri günlük yaşamlarında her geçen gün geleneksel kültürlerinden uzaklaşarak modernizmin maddi ve manevi kültürel değerlerini içselleştirmektedirler.

Örneklem grubumuz içinde yer alan Yörüklerin tamamı televizyon ve uydu alıcısı sahibidir. Bir medya aracı olarak televizyon, izleyicisine kapitalist ekonomik

sistemin ve modern kültürün donelerini doğrudan ya da dolaylı olarak dayatmaktadır. İzleyicisi olan bireylerde ister istemez televizyon yayınlarından etkilenmektedir. Küreselleşmenin en önemli araçlarından internet ise 20. yüzyılın en önemli medya aracı olan televizyondan daha etkili hale gelmiştir. Çünkü TV sadece bir etkileşim aracıyken internet iletişim-etkileşim aracı haline gelmiştir. Ağa bağlanan bireylerin yaşamsal ve düşünsel boyutta etkilenmemeleri neredeyse imkânsız hale gelmiştir. İnternet erişimi Yörükler arasında her geçen gün yaygınlaşmaktadır. Kırsal yaşam sürenler arasında internet erişimi %14,4 iken şehirde yaşayanlarda bu oran %74,4'e yükselmektedir. Günümüzün kitle iletişim araçlarındaki hızlı gelişme Batı medeniyetinin değerlerinin geniş kitlelere aktarılmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda geleneksel yaşam süren Yörüklerin günlük hayatlarında kendilerinin ve eşlerinin hayatını kolaylaştırıcı teknolojik ürünler kullananların oranının -özellikle şehirde yaşayanlar arasında- oldukça yüksek olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 160).

Maddi kültürdeki gelişmeler yörükçülük yaşamının bin bir türlü güçlüğüyle mücadele eden Yörüklerin rahata kavuşmasını sağlarken manevi yönden yaşanan kültür değişimleri sosyo-kültürel değerlerin yozlaşması ve unutulmasına yol açmıştır. Fakat bu maddi kültür değişimlerinin sağladığı konfor manevi bağları zayıflatmaya başlamış saygı, hoş görü, toplumsal huzur, mutluluk ve yardımlaşmalar her geçen gün azalmıştır.

8. Modernite sürecine dâhil olan konargöçerler kaybolmakta olan kimliklerini ve sosyal değerlerini yeni kuşaklara aktarmakta zorlanmaktadır.

Kültürel aktarımın yetersizliği özellikle şehirde yaşayan Yörüklerin çocuklarının sosyalizasyonunda karşılaştıkları en büyük sorunlardır. Yaşlı Yörükler kendilerinden sonra gelen genç nesle sahip oldukları bilgileri aktarmakta her geçen gün zorlanmaktadır. 1990 sonrası doğan Yörük çocuklarının çoğunluğu geleneksel yaşam tarzlarından yarı-konargöçerliği yaşamadıkları, modernitenin imkânlarına sahip olmalarından ve modern düşün yaşam tarzını içselleştirerek yaşadıkları için ebeveynlerinin kültürlerini çok fazla benimsememektedir. Genç nesilde kimi zaman bu bilgileri edinme konusunda yeterince istekli davranmamaktadır. Konargöçer Yörük yaşamının sona ermesi kültürün, dilin, günlük yaşam pratiklerinin kaybolmasına neden olmaktadır. Geçmişle günümüz arasında var olan çok güçlü bağlar her geçen gün zayıfladığından yakın bir gelecekte Yörük kültürünün somut ve soyut unsurları günlük

yaşamda yer almadığı için gelecekte bu değerlerin sadece yazılı kaynaklarda yer alması kaçınılmazdır.

Yörük kültürünün yok olmasının önüne geçmek için ülkemizde 1993 yılından beri Yörük kültürüyle ilgili sivil toplum kuruluşları faaliyet göstermektedir. Yörük aşiret, mahalle ve obaları tarafından oluşturulan sivil toplum örgütleriyle, yeni nesillere, en azından Yörüklük ve aşiret bilinci kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bunun için günümüzde 328'in üzerinde Yörük-Türkmen Derneği, 21 Federasyon, 2 Konfederasyon, 1 Vakıf, 1 Birlik kurulmuştur. Yörükler, oluşturdukları STK'lar aracılığıyla bilimsel platformlarda konferans, sempozyum ve çalıştaylar tertip etmektedir. Bu STK'ların girişimleri sayesinde üniversitelerde bilimsel çerçevede Yörük-Türkmen kültürünün araştırılması bu kültüre ait soyut ve somut kültürel mirasın kayıt altına alınarak korunmasına yönelik projeler üretilmesi için Yörük Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezleri açılmıştır. Günümüzde Mersin Üniversitesi (23.10.2016), Akdeniz Üniversitesi (12.12.2016), Dokuz Eylül Üniversitesi (13.02.2017), Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi (11.02.2018) Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi (01.06.2018) ve Süleyman Demirel Üniversitesi (03.05.2019)'nde bu merkezler açılmıştır. Ayrıca bu STK'lar çeşitli yörelerde geleneksel Yörük-Türkmen şöenleri düzenleyerek Yörükler arası ilişkileri geliştirmeye, genç kuşaklar arasındaki tanışıklığı artırmaya ve Yörüklük bilincini yaşatmaya çalışmaktadır. Şenlik ve şöenlere gelen katılımcı ve ziyaretçiler sohbet muhabbet esnasında eski günlerdeki anıları yâd edip onları genç kuşakla paylaşırken, bu esnada farklı illerde oturan bir birlerini tanımayan Yörükler kendi aşiret mahalle ve obalarından insanları bulmanın mutluluğunu yaşarlar. Görülen o ki Yörük şöenleri günümüzde Yörük kültürünün yaşatıldığı ve genç kuşaklara kültür aktarımının yapıldığı modern birliktelik yerleridir. Ayrıca Yörük kültürünün somut unsurlarını korumak, onları genç kuşaklara tanıtmak için de özel ve tüzel kişilerce Yörük evleri/ ya da müzeleri açılmaktadır.

9. Yörükler arasında genç kuşaklar şehrin kültürel, ekonomik, sosyal hayatına ilk kuşak şehre yerleşenlere göre daha iyi adapte olmaktadır.

Şehirde yaşayan Yörükler şehre göç ettiklerinde eğitim seviyesi, şehir kültürüne sahip olma, ekonomik gelir düzeyi, çalıştıkları iş, oturulan ilk konutlar açısından çocuklarına göre dezavantajlı konumdaydılar. Çünkü onların bazıları konargöçer bazıları ise yarı-konargöçer yörükçülük hayatını yaşamış bireylerdi. Birçoğu şehre ilk

kez geliyordu. Dolayısıyla daha önce hiç gelmedikleri bu mekânda kendilerinden önce oraya gelip yerleşen bir akrabanın olması şehre adaptasyon açısından çok önem arz etmekteydi. Şehirde yaşayan Yörüklerin büyük çoğunluğu (%67,8) akrabasından yardım görmüştür. Akrabasından herhangi bir yardım görmeyenlerin oranı %18,9'dur. Yardıma gereksinim duymayanların oranı ise %8,9'dur (Bkz. Tablo 206). Şehirde yaşayanlardan 61 kişi (%67,8) orada bulunan akrabalarından bir ya da daha fazla konuda yardım görmüştür. Yardım görülen hususların birincisi Sosyal Çevre edinmedir (%90,2). Şehre göç eden Yörük daha önce hiç bulunmadığı yeni bir sosyal çevreyle karşılaşmaktadır. Karşılaşılan bu yeni çevreye katılım sağlamada akrabalık ilişkileri devreye girerek bireyin şehir hayatına katılımı kolaylaşmaktadır. İkincisi Konaklama (%54,1), Üçüncüsü şehre adaptasyon (%44,3), dördüncüsü İş Bulma (%16,4), beşincisi ise Çocuk Bakımıdır (%4,9). Şehre göç eden Yörükün gördüğü tüm bu yardımlar akrabalık ilişkileriyle kurulan bağlantılar sonucunda elde edilen şehre katılımı ve adaptasyonu kolaylaştırıcı şeylerdir (Bkz. Tablo 207).

Oysa şehirde yaşayan Yörüklerin çocukları anne-babalarına göre daha iyi bir eğitim aldıkları için şehrin modern yaşamına daha iyi entegre olarak şehrin sosyal, kültürel ve ekonomik imkânlarına daha iyi katılım sağlamaktadır. Şehrin sunduğu fırsatları anne-babalarına göre daha iyi değerlendirme imkânlarına sahiptirler. Çünkü onların çoğunluğu şehirde doğdukları için şehir kültürüyle sosyalle olmuşturlar. Şehirde doğma ve şehirde sosyalle olma çocukları ebeveynlerine göre daha şanslı kılmaktadır. Görüşülenlerin çocuklarının çoğunluğu ebeveynlerine göre çok daha iyi eğitim almışlardır (Bkz. Tablo 58).

1950'lere kadar konargöçer yaşam süren Yörükler yerleşik hayata geçtikten sonra önce yarı-konargöçer daha sonra da yerleşik yaşam sürmeye başlamışlardır. 1980 sonrası kırsal yaşam süren Yörüklerin geleneksel yaşama tarzlarını oluşturan maddi manevi birçok kültürel değerlerinde değişimler olmuştur. 2000'lere gelindiğinde konargöçer kültüre ait üretilenlerin tamamına yakını üretilmez olmuştur. Modernitenin taşıyıcı ajanları Yörükleride etkileyerek onların kültürel değişmesine neden olmuştur.

Geleneksel yaşamdan modernleşme sürecinde şehre göç eden Yörükler geleneksel yaşama alışkanlıklarından bazılarını muhafaza etseler bile, tüketim alışkanlıkları, konut tercihleri, kullandıkları eşyalar, eğitim seviyeleri gibi çeşitlik değişkenler bakımından kent kültürünü içselleştirerek kente entegre olmuşturlar.

Öneriler

Yörükler ülke ekonomisine hayvansal ve bitkisel üretim alanında katkıda bulunmaktadır. Yörüklerin küçükbaş hayvancılığı terk etmeleri Türkiye'nin küçükbaş hayvancılık ekonomisini de sağladığı katkı oranında etkilemiştir. Ülkemiz, et ihtiyacını yerli kaynaklarla karşılamada her geçen gün artan bir kaynak kıtlığıyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu bağlamda asli işleri küçükbaş hayvan besiciliği olan ve sayıları her geçengün azalan tam göçebe konargöçer Yörüklerin hayvancılık faaliyetlerini sürdürebilmeleri için öncelikle yaylak kışlak hatlarında kamu istimlakı yapılarak göç yolları açılmalı, yaylak ve kışlaklarında faaliyetlerine uygun arazi tahsisi yapılmalı, çocuklarının eğitimi, can ve mal güvenlikleri, sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik gerekli kolaylıklar sağlanmalıdır. Yarı-konargöçerlerin uğraştığı hayvancılık yanında tarımsal üretim yapan Yörükler içinse kendilerinin ve çocuklarının hayvancılığı sürdürmesi için uygun koşullarda hayvancılık destekleme kredisi, konuyla ilgili nitelikli eğitici kurslar, hayvan hastalıklarıyla mücadelede desteklemeler, hayvansal ürünlerin piyasa değerinde satışı Tarım ve Orman Bakanlığı ile Et ve Süt Kurumu'nun ilgili birimlerince oluşturulacak örgütlerce yapılmalı ayrıca üreticilere sosyal güvence gibi kolaylıklar sağlanarak hayvansal üretimi devam ettirmeleri için teşvik ve desteklemeler yapılmalıdır. Bütün bu destek ve güçlendirme faaliyetleriyle Yörükler, Türkiye'nin küçükbaş hayvancılığı ve et üretimindeki payının artırılması hedeflenebilir.

- Yer yer yapılmış olmakla birlikte konargöçer Yörüklerin maddi ve moral kültür özellikleri, az sayıda kalan temsilcileri bulunarak, ayrıntılı bir şekilde tespit edilmeli, bulunan objeler ya da maddi kültür unsurları etnografya müzelerinde "Yörük kültür objeleri" olarak koruma altına alınarak sergilenmelidir.

- Yörük kültürünün kendine özgü yaşam tarzının unsurları olan; dil ve iletişim biçimleri, sağlık, hijyen, eğlence, toplumsal örgütlenme şekli, yatay ve dikey toplumsal ilişki biçimleri, bunların dayandığı normlar, yaptırımlar, statü ve rol dağılımı, toplumsal saygınlık ölçütleri ile toplumsal yaşamda kullanılan diğer sembolik ve seremonik özellikler tespit edilmeli, işlevsel özellikleri dikkate alınarak bilimsel literatürde kendi adıyla sınıflandırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adler, A., (2002), *Sosyal Duygunun Gelişiminde Bireysel Psikoloji*, Çev. Halis Özgü, İstanbul, Hayat Yayınları.
- Ak, M., (2015), *Teke Yörükleri (1800-1900)*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ak, M., (2017), “Yörüklerde Kadın”, *International Journal of Social Science*, Number: 58, Summer II, pp. 307-336.
- Akça, G., (2005), “Moderninden Postmoderne Kültür ve Kimlik”, Muğla Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)* S.15, ss.1-24.
- Akgündüz, A., (1994) *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukuki Tahlilleri*, İstanbul, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, No.1.
- Aksoy, E., (2001), *Yörük ve Türkmenlerin Sosyo-Kültürel Yapısı (Kırıkkale Karakeçili Aşireti Örneği)*, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji ABD. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Aksoy, E., (2008), “Konar-Göçer Yörük Alt-Kültüründe Kadın Kimliği”, *Osmanlıdan Cumhuriyete Yörükler ve Türkmenler*, içinde Editörler: Hayati Beşirli & İbrahim Erdal, Ankara, Phoenix Yayınları.
- Aksoy, E., (2013), “Kültür”, *Sosyolojiye Giriş*, içinde Editörler: İhsan Çapçioğlu & Hayati Beşirli, Ankara, Grafiker Yayınları.
- Andrews, P. A., (1992), *Türkiye’de Etnik Gruplar*, İstanbul, Ant Yayınları Tüm Zamanlar Yayıncılık.
- Anna Comnena, (1996), *Alexiad – Malazgirt’in Sonrası*, Çev. Bilge Umar, İnkılâp Kitabevi.
- Aron, R., (1973), *Sınıf Mücadelesi*, Çev. Erol Güngör, İstanbul, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Yayınları.
- Arslantürk, Z. & Amman, M. T., (2009), *Sosyoloji; Kavramlar/Kurumlar/Süreçler/Teoriler*, İstanbul, Çamlıca Yayınları.
- Artun, E., (1996), “Çukurova Yörüklerinin Gelenek ve Görenekleri” *I. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Yörükler) Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayını.
- Assmann, J., (2015), *Kültürel Bellek*, Çev. Ayşe Tekin, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2. Baskı.
- Avcioğlu, D., (1978), *Türklerin Tarihi*, İstanbul, Tekin Yayınevi, C. 1.

- Avcıoğlu, D., (1979), *Türklerin Tarihi*, İstanbul, Tekin Yayınevi, C.3.
- Bakır, A. (2008), *Yazıcızade Ali'nin Selçuk-Name İsimli Eserinin Edisyon Kritiği*, İstanbul, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı Ortaçağ Bilim Dalı, (Doktora Tezi).
- Baltacıoğlu, İ.H., (1939), *Sosyoloji*, İstanbul, Sebat Basımevi.
- Barth, F., (1961), *Nomads Of South Persia*, USA, Little Brown & Company, Second Press.
- Başar, F., (1995), "Ertuğrul Gazi", *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı, C.11.
- Bates, D. G., (1974), "Normative and Alternative Systems of Marriage Among the Yörük of Southeastern Turkey", *Anthropological Quarterly*, (Kidnapping and Elopement as Alternative Systems of Marriage (Special Issue), Volume 47, No: 3, 3th July, pp. 270-287.
- Bates, D. G., (1980), "Yoruk Settlement in Southeast Turkey" *When Nomads Settle*, Edit. Philip Carl Salzman, New York, USA, A J.F. Bergin Publishers Book.
- Bauman, Z., (1999), *Çalışma Tüketici ve Yeni Yoksullar*, Çev. Ümit Öktem, İstanbul, Sarmal Yayınları.
- Bauman, Z., (2005), *Bireyselleşmiş Toplum*, Çev. Yavuz Alogan, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- Baykara, T., (2001), *Türk Kültür Tarihine Bakışlar*, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Belik Kıray, M., (2006), *Toplumsal Yapı Toplumsal Değişme*, İstanbul, Bağlam Yayınları, 2. Baskı.
- Benhabib, Ş., (1999), *Modernizm Evrensellik ve Birey*, Çev. Mehmet Küçük, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- Berger, P. L. & Berger, B. & Kellner, H., (1985), *Modernleşme ve Bilinç*, Çev. Cevdet Cerit, İstanbul, Pınar Yayınları.
- Berger, P. L., & Luckmann, T., (2015), *Modernite, Çoğulculuk ve Anlam Krizi*, Çev. Mustafa Derviş Dereli, Ankara, Heretik Yayınları.
- Berkman, G., & Osmay, S., (1996), *1984 Sonrasında Konut Kooperatifçiliği*, Ankara, T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı Konut Araştırmaları Dizisi:16.
- Beşikçi, İ., (1992), *Doğu Anadolu'da Göçebe Kürt Aşiretleri*, Ankara, Yurt Yayınları.

- Bilgin, N., (2007), *Kimlik İnşası*, İzmir, Aşina Kitaplar.
- Birinci, N. & Yetiş, K., (1994), *Örf ve Adetlerimiz (Türk Töresi)*, İstanbul, Türk Kültürüne Hizmet Vakfı.
- Böcüzade Süleyman Sami, (1983), *Isparta Tarihi (Kuruluşundan Bu Güne Kadar)*, Hazırlayan. S. Suat Seren, İstanbul, Serenler Yayını.
- Braudel, F., (1989), *Akdeniz ve Akdeniz Dünyası*, C.1., Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İstanbul, Eren Yayınları.
- Briggs, A., (1992), 'Culture', *Folklore, Cultural Performances, and Popular Entertainments*, Ed. Richard Bauman, Oxford, Oxford University Press.
- Browne, R. B., (2006), "Popular Culture: Notes toward a Definition", *Popular Culture Theory and Methodology: a Basic Introduction* in, Editor: Harold E. Hinds, Marilyn Ferris Motz, Angela M. S. Nelson, USA, The University of Wisconsin Press.
- Büyükcın Sayılır, Ş., (2012), "Göçebelik, Konar-Göçerlik Meselesi ve Coğrafi Bakımdan Konar-Göçerlerin Farklılaşması", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, XII/1, ss. 563-580.
- Caferoğlu, A., (1973), "Anadolu Etnik Yapısının Oğuz-Türkmen-Yörük Üçlüsü" *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, Cüz 1-4'ten Ayrı Basım, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul, C.5, ss.75-86.
- Caferoğlu, A., (1988), *Türk Kavimleri*, İstanbul, Enderun Kitabevi, 2. Baskı.
- Castells, M., (2006), *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, Kimliğin Gücü*, Çev. Ebru Kılıç, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları, No:132, C.2.
- Cevizci, A., (1999), *Felsefe Sözlüğü*, (1.Basım 1996), İstanbul, Paradigma Yay. 3. Baskı.
- Chaney, D., (1996), *Lifestyles*, London & NewYork, Routledge.
- Cole, M., (2011), "Microplastics as Contaminants in the Marine Environment: A Review", *Marine Pollution Bulletin*, Issue: 62, p. 2588-2597.
- Creswell, J., W., (2014), *Research Design Qualitative, Quantitative, and Mixed Method Approaches*, 4.Edition, London, SAGE Publications.
- Çağatay, N., (1947), "Osmanlı İmparatorluğunda Reayadan Alınan Vergi ve Resimler", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C.5, S. 5, 1947, ss. 483-51.

- Çağatay, T., (1971), “Modern Aile ve Sosyal Problemleri”, *Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, C.9,S.0, ss. 73-126.
- Çağbayır,Y., (2007), *Ötüken Türkçe Sözlük*, İstanbul, Ötüken Neşriyat.
- Çay, M. A., (1983), *Anadolu’da Türk Damgası Koç Heykel-Mezar Taşları ve Türklerde Koç-Koyun Meselesi*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Çetintaş, A., (2002), *Aşiretlerin Sosyal Yapısı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme: İzollu Aşireti Malatya Örneği*, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji ABD (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Çetintürk, S., (1943), “Osmanlı İmparatorluğunda Yürük Sınıfı ve Hukuki Statüleri”, *Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Dergisi*, C.2, S.1, ss. 107-116.
- D.P.T., (1970), *Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri Araştırması, Rapor:1* Ankara, Başbakanlık D.P.T. Yayınları.
- Dant, T., (2009), “Material Culture” *The Blackwell Encyclopedia Of Sociology*, Edited by G. Ritzer, First by 2007, USA, Fourth Edition, Blackwell Publishing Ltd.
- Demir, Ö., & Acar, M.,(1997), *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Ankara, Vadi Yayınları, 3. Baskı.
- Develioğlu, F., (1986), *Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lügat (Eski ve Yeni Harflerle)*, Ankara, Aydın Kitabevi.
- Doğan, D. M., (1996), *Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul, İz Yayıncılık.
- Doğan, M. C., & Doğan, S., (2005), *Yörüklerin Sosyal ve Kültürel Hayatı (Antalya Örneği)*, İstanbul, Kızıl Elma Yayınları.
- Doğanay, F., (1994), *Sosyal ve Kültürel Dönüşüm Sürecinde Harran Ovası ve GAP Uygulaması*, Ankara, DPT Yayınları.
- Doğaner, A., (2013), *Çukurova Bölgesi Konargöçerlerinde Halk Kültürü ve Halk Edebiyatı*, Adana, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Drucker, P., (2011), *The New Realities*, (First Published 1989), USA, Routledge.
- Durkheim, E. (2013), *Toplumbilimin Yöntem Kuralları*, Çev. Özer Ozankaya, İstanbul, Cem Yayınları.
- Eagleton,T.,(2005), *Kültür Yorumları*, Çev. Özge Çelik, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.

- Ecologie, E., (1979), *Pastoral Production and Society*, (Editor), Cambridge, Cambridge University Press.
- Eren, N., (1979) “Yörük Göçü-1”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Eylül, ss. 8771-8774.
- Ergül, H., (2006), “53 No’lu Şer’iyye Siciline Göre Adana’nın Sosyo-Ekonomik Tarihi”, Ankara, Ankara Üniversitesi, S.B.E., Tarih ABD (Basılmamış Y.L.T.).
- Erikson, E., (1994), *Identity: Youth and Crisis*, W.W. Norton, (1968), New York, Reissued as a Norton Paperback.
- Erkal, M., (2000), *Sosyoloji*, İstanbul, Der Yayınları, 11. Baskı.
- Eröz, M., (1966), *Türk Köy Sosyolojisi Meseleleri ve Yörük Türkmen Köyleri*, İstanbul, Türkiye Harsi ve İctimai Araştırmalar Derneği, Seri: A Sayı:81.
- Eröz, M., (1977), *Türk Kültürü Araştırmaları*, İstanbul, Kutluğ Yayınları.
- Eröz, M., (1991), *Yörükler*, İstanbul, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Foster, G. M., (1960-61), “Interpersonal Relations in Peasant Society”, *Human Organization*, Vol. 19, No. 4, Winter, pp. 175.
- Freyer, H., (1963), *Sosyolojiye Giriş*, Çev. Nermin Abadan, Ankara, Ankara Üniversitesi S.B.F. Yayınları No.165-147.
- Gelekçi, C., (2004), “Türk Kültüründe Oğuz-Türkmen-Yörük Kavramları”, *Türkiyat Araştırmaları*, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, S.1, ss. 9-18.
- Gelekçi, C., (2005), “Konargöçer Sarıkeçili Yörükleri”, *Son Konargöçerlerin (Sarıkeçili Yörüklerinin Sosyo-Kültürel Yapısı)*, Editörler: M. Cihat Özönder & Erdal Aksoy & Gökhan V. Köktürk, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Gerro, T. K., (2007), “Lifestyle”, in *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*, George Ritzer (Ed.), USA, Blackwell, pp. 2644-2646.
- Giddens, A., (2010), *Modernite ve Bireysel-Kimlik*, Çev. Ümit Tatlıcan, İstanbul, Say Yayınları.
- Giddens, A., (2012), *Sosyoloji*, Yayıma Hazırlayan: Cemal Güzel, İstanbul, Kırmızı Yayınları.
- Golkarian, G., (2019), “Globalization and Its Impacts on Iranian Culture”, *Universal Journal of History and Culture*, Vol. 1, No. 1, pp.1-11.
- Göka, E., (2010), *Türkün Göçebe Ruhu*, İstanbul, Timaş Yayınları, 2. Baskı.

- Gökalp, Z., (1974), *Yeni Türkiye'nin Hedefleri*, İstanbul, Baha Matbaası.
- Gökalp, Z., (1975), *Türk Ahlakı*, İstanbul, Türk Kültür Yayını.
- Gökalp, Z., (1976), *Türk Töresi*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Gökalp, Z., (1977), *Makaleler-4*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Gökalp, Z., (1991), *Türk Uygarlığı*, İstanbul, İnkılâp Kitabevi.
- Gökalp, Z., (2009), *Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler*, İstanbul, Kaynak Yayınları.
- Gökbilgin, M. T., (1957), *Rumeli'de Yürükler, Tatarlar ve Evlâd-ı Fâtihân*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 748, İstanbul, Osman Yalçın Matbaası.
- Gras, N. S. B., (1941), *Ekonomik Sosyolojiye Giriş*, Çev. Niyazi Berkes, Ankara, Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Neşriyatı Sosyoloji Serisi No.1.
- Guryeviç, A., (1995), *Ortaçağ Avrupasında Birey*, Çev. İlknur İgan & Zeynep Ülgen, İstanbul, AFA Yayıncılık.
- Gündüz, T., (2015), *Anadolu'da Türkmen Aşiretleri*, İstanbul, Yeditepe Yayınevi, 4. Baskı.
- Güngör, E., (1990), *Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik*, (1.Basım 1980), İstanbul, Ötüken Neşriyat, 5. Basım.
- Güngör, K., (1941), *Cenubi Anadolu Oymaklarının Etno- Antropolojik Tetkiki*, Ankara, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji ve Etnoloji Enstitüsü Neşriyatı. No. 24.
- Gürbüz, O., (1997), “Türkiye’de Göçebe Mesken Örneği: Çadır”, *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 32, ss. 185-195.
- Güvenç, B., (1976), *Sosyal ve Kültürel Değişme*, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Güvenç, B., (1993), *Türk Kimliği: Kültür Tarihinin Kaynakları*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Güvenç, B., (2010), *İnsan ve Kültür*, İstanbul, 12. Baskı, Boyut Yayınları.
- Halaçoğlu, Y., (1988), *XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

- Halaçoğlu, Y., (1991), “Aşiret”, *İslam Ansiklopedisi*, C.IV, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Halaçoğlu, Y., (2012), *Osmanlı Kimliği ve Aşiretler: Türkiye'nin Derin Kökleri*, İstanbul, Babiâli Kültür Yayıncılığı, 3. Baskı.
- Henslin, J. M., (2014), *Essentials of Sociology*, USA, Pearson, 11th Edition.
- Hız, K., (2015), *Burdur İli Geleneksel Mekikli Dokumaları*, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel El Sanatları Anasanat Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Hirsch, P., Fiss, P. C., & Hoel-Green, A. (2009). “A Durkheimian Approach to Globalization”, in *The Oxford Handbook of Sociology and Organization Studies: Classical Foundations*, Ed. P. S. Adler, Oxford University Press.
- Hobsbawm, E. J., (1996), *Aşırılıklar Çağı, Kısa 20. Yüzyıl 1914-1991*, Çev. Yavuz Alogan, İstanbul, Sarmal Yayınevi.
- Hughes, E. C., (1963) “The Professions”, *Daedalus*, Vol. 92, Issue 4, pp. 655-668.
- Hutnik, N., (2011), *Ethnic Minority Identity a Social Perspective*, Oxford, Reprinted, Clarendon Press.
- İbn Bibi, (1941), *Anadolu Selçuki Devleti Tarihi*, Çev. M. Nuri Gençosman, Ankara, Uzluk Basımevi.
- İbn Haldun, (2007), *Mukaddime*, Hazırlayan: Süleyman Uludağ, İstanbul, Dergâh Yayınları, 5. Baskı, C.1.
- İbn Haldun, (2009), *Mukaddime*, Hazırlayan: Süleyman Uludağ, İstanbul, Dergâh Yayınları, 6. Baskı, C.2.
- İbn Manzûr (1990), *Lisânü'l-Arab*, Beyrut, Dâru'l-Fikr, C.IV.
- İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü (1968), *Köylerimiz*, Ankara, Başbakanlık Basımevi D.S.İ.
- İnalcık, H., (1996), *Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi*, İstanbul, Eren Yayınları, 2. Baskı.
- İnalcık, H., (2000), *Osmanlı İmparatorluğunun Ekonomik ve Sosyal Tarihi 1300-1600*, Çev. Halil Berktaş, İstanbul, Eren Yayınları, C.1.
- Jenks, C., (2007), *Alt kültür Toplumsalın Parçalanışı*, Çev. Nihal Demirkol, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.

- Johansen, U., (2005), 50 Yıl Önce Türkiye'de Yörüklerin Yayla Hayatı, Çev. Mualla Poyraz, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Johansen, U., (2013), “Alaçyq” Çev. Alper Keleş, *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(12), ss.195-207.
- Kafalı, M., (1966), “Anadolu'nun Fethi ve Türkleşmesi”, *Erdem*, 8(22), 5-17.
- Kafesoğlu, İ., (1958), *Türkmen Adı, Manası ve Mahiyeti*, Jean Deny Armağan'dan ayrı basım Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Kafesoğlu, İ., (1987), *Türk Bozkır Kültürü*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, Ayyıldız Matbaası.
- Kafesoğlu, İ., (2005), *Türk Milli Kültürü*, (1. Baskı, 1977) İstanbul, Ötüken Neşriyat, 25. Baskı.
- Karkın A. M., & Oyan, S., (2015), “Mersin’de Yaşayan, Son Yörükler Olan Sarıkeçililer’in Yaşantıları, Kültürel Özellikleri ve Yörük Müziği Üzerine Bir Araştırma”, Erzurum, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 35, ss. 271-285.
- Kasapbaşı, Y., (16-17 Haziran 1961), “Yer ve Yar Sevdası Peşinde Koşan Türkmen Yörükleri ile Üç Gün”, *Hürriyet Gazetesi*.
- Kâşgarlı Mahmûd, (2005), *Divânü Lugâti't-Türk*, İstanbul, Kabalcı Yayınevi.
- Kaya, K., (2003), *Türk Toplumunun Yaşama Tarzı*, Isparta, Fakülte Kitabevi.
- Kaya, K., (2011), *Akademisyenlerin Gözüyle Türkiye’de Din ve Siyaset İlişkisi*, Isparta, Fakülte Kitabevi.
- Khazanov, A. M., (1983), *Nomads and the Outside World*, Translated: By Julia Crookenden, USA, University of Wisconsin Press, Second Edition.
- Kılıçbay, A., (1956), “Az Gelişmiş, Zirai Bir Ekonomide Fiyat Seviyesindeki Değişmelerin Tahlili”, *İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası*, C.18, S. 1-4, ss. 25-42.
- Kılıçbay, M. A., (1995), “Türk Aydınının Dünyasını Anlamak”, *Türk Aydın ve Kimlik Sorunu*, İçinde, Yayına Hazırlayan: Sabahattin Şen, İstanbul, Bağlam Yayıncılık.
- Kıvrak, R., (2008), *Yörük Obalarımız*, Ankara, Çetin Medya.
- Kıvrak, R., (2013), *Yörüklerin Varlık Mücadelesi*, Ankara, Yardımcı Ofset.
- Kinloch, G. C., (2014), *Sosyolojik Teori*, Çev. Tülin Günşen İçli & Dursun Ayan, Ankara, Birleşik Yayınevi.

- Kolukırmık, S., & Aygöl, H. H., (2018), “Serikte Kentleşme Algısı ve Beklentileri”, *Antalya Kitabı 1 Selçukludan Cumhuriyete Sosyal Bilimlerde Antalya*, içinde, Edit. Bedia Koçakoğlu vd., Antalya Büyükşehir Belediyesi, Antalya.
- Köker, L.,(2007), *Modernleşme Kemalizm ve Demokrasi*, İstanbul, İletişim Yayınları, 10. Baskı.
- Köy İşleri Bakanlığı, (1973), *Cumhuriyetin 50. Yılında Köylerimiz*, Ankara, Köy İşleri Bakanlığı Yayın No.219.
- Kum Atabeyli, N., (1940), “Teke (Antalya) Yürükleri Hakkında Notlar”, *Türk Tarih, Arkeolojya ve Etnografya Dergisi*, Sayı. 4, ss. 213-224.
- Kum (Atabeyli), N., (1949), “Türkmen, Yörük ve Tahtacılar arasında Tetkikler, Görüşler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, C.I, S. 5, ss. 69-71.
- Kurtkan Bilgiseven, A., (1988), *Köy Sosyolojisi*, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2. Baskı.
- Kurtkan Bilgiseven, A., (1995), *Genel Sosyoloji*, İstanbul, Filiz Kitabevi, 5. Baskı.
- Kutlu, M., (1987), *Şavaklı Türkmenlerde Göçer Hayvancılık*, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayın No: 84.
- Kutlu, M., (1992), “Yaşayan Bir Alt-Kültür Geleneği: Anadolu Göçer Kültürü” IV. *Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri Kitabı*, Ankara, Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 164, C.1., ss. 59-66.
- Kümbetoğlu, B., (2008), *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, İstanbul, Bağlam Yayıncılık, 2. Basım.
- Küpeli, Ö., (2000), *Tahrir Defterlerine Göre XV-XVI. Yüzyıllarda Homa Kazası*, Afyon, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih ABD, (Yayımlanmamış YLT).
- Lindner, R. P., (1983), *Nomads and Ottomans in Medieval Anatolia*, Indiana University Uralic and Altaic Series Volume: 144, Bloomington, Research Institute for Inner Asian Studies Indiana University.
- Lindner, R.P., (2008) *Osmanlı Tarih Öncesi*, Çev. Ayda Arel, İstanbul, Kitap Yayınevi.
- Lovreglio, R., & Meddour-Sahar, O. & Leone, V. (2014), “Goat grazing as a wildfire prevention tool a basic review”, *iForest - Biogeosciences and Forestry*, Vol. 7, Issue 4, pp. 260-268.
- Lukacs, G., (1978), *Birey ve Toplum*, Çev. Veysel Atayman, İstanbul, Günebakan Yayınları.

- Maalouf, A., (2008), *Ölümcül Kimlikler*, Çev. Aysel Bora, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- Macionis J. J.,(2015), *Sosyoloji*, (13. Basımdan Çev.) Editör: Vildan Akan, Ankara, Nobel Yayınları.
- Macionis, J. J., (2012), *Sociology*, New Jersey, USA, Prentice-Hall International, 14th ed.
- Malinowski, B., (1945), *The Dynamics of Culture Change; an Inquiry into Race Relations in Africa*, USA, Yale University Press.
- Malinowski, B., (1992), *Bilimsel Bir Kültür Teorisi*, Çev. Saadet Özkal, İstanbul, Kabalcı Yayınları.
- Mannheim, K., (2002), *İdeoloji ve Ütopya*, Çev. Mehmet Okyayüz, Ankara, Epos.
- Marshall, G., (1999), *Sosyoloji Sözlüğü*, Çev. Osman Akınhay & Derya Kömürcü, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları.
- Matley, I. M., (March, 1966), “The Marxist Approach to the Geographical Environment”, *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 56, No. 1 pp. 97-111.
- Mayring, P., (2000), *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş*, Çev. Adnan Gümüş & M.Sezai Durgun, Adana, Baki Kitabevi.
- Meriç, C., (1986), *Kültürden İrfana*, İstanbul, İnsan Yayınları.
- Moles, A.A., (1983), *Kültürün Toplumsal Dinamiği*, Çev. Nuri Bilgin, İzmir, Ticaret Matbaacılık.
- Neuman, W. L., (2010), *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*, İstanbul, Yayın Odası, C.1.
- Newbiggin, M. I., (1911), *Modern Geography*, New York, H. Holt and Company.
- Newman B. M., & Newman, P. R., (2012), *Development Through Life: A Psychosocial Approach*, (2009), USA, Wadsworth, Cengage Learning, 11.Edition.
- Orhonlu, C., (1963), *Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretleri İskân Teşebbüsü (1691-1696)*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No.998.
- Öcal, S., (1988), “Hayme Ana”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S.14, ss. 12,14.
- Ögel, B., (1978), *Türk Kültür Tarihine Giriş*, C.1, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

- Önder, A. T., (2002), *Türkiye'nin Etnik Yapısı*, İstanbul, Pozitif Yayınları, 4. Baskı.
- Öter, A., & Özkul, M., (2018), “Batı Akdeniz Bölgesi Yörüklerinin Tarımsal ve Hayvansal Üretim Faaliyetleri”, *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*, C. 11, S. 1, ss.13-31.
- Öz, M., (2007), “F) Sosyal Hayat. 1. Osmanlı Toplumu”, *İslam Ansiklopedisi*, C. 33, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Öz, M., (2009), “Bazı XV-XVI. Yüzyıl Osmanlı Kaynaklarında Türk ve Türkmen Kavramları”, *Türk Kimliği*, içinde, İstanbul, Ötüken Neşriyat.
- Özkul, M., (2002), *Çalışma Sosyolojisi*, İstanbul, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Pakalın, M. Z., (1993), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul, M.E.B. Yayınları, C.1.
- Pakalın, M. Z., (1993), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul, M.E.B. Yayınları, C.2.
- Pannekoek, A., (1909), “The New Middle Class”, Translated by William E. Bohn, *International Socialist Review*, Vol. 10, No. 4, October 1909, pp. 316-326.
- Parin, S., (2019), “Aşiret ve Ağalığın Kent Formları Üzerine Bir Araştırma: Van Kent Merkezi Örneği”, *Türkiye’de Aşiret Tartışmaları*, iç. Yay.Haz. Suvat Parin, İstanbul, Bağlam Yayınları, ss..82-96.
- Park, S., & Reisinger, Y., (December 2012) Cultural Differences In Tourism Web-Communication: A Preliminary Study, *Journal in Tourism Analysis*, V. 17, N. 6, pp. 761-774.
- Parmaksızoğlu, İ. & Çağlayan, Y., (1976), *Eski Çağlar ve Türk Tarihinin İlk Dönemleri*, Ankara, Funda Yayınları.
- Parsons, T., (Fall 1970), “On Building Social System Theory: A Personal History”, *Daedalus*, Vol. 99, No. 4, The Making of Modern Science: Biographical Studies, pp.826-881.
- Piaget, J., (1999), *Yapısalcılık*, Çev. Ayşe Şirin Okyayuz Yener, Ankara, Doruk Yayınları.
- Poloma, M. M., (1993), *Çağdaş Sosyoloji Kuramlar*, Çev. Hayriye Erbaş, Ankara, Gündoğan Yayınları.
- Rawls, J., (2007), *Siyasal Liberalizm*, Çev. Mehmet Fevzi Bilgin, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Redfield, R., (1956), *Peasant Society and Culture*, USA, The University Of Chicago Press.
- Richard, G., (1903), *L'idée d'évolution dans la nature et l'histoire*, Paris, Félix Alcan.
- Ritzer, G. & Stepnisky, J., (2014), *Sosyoloji Kuramları*, Çev. Himmet Hülür, Ankara, 9. Basım, De Ki Basım Yayım.
- Ritzer, G., (2011), *Klasik Sosyoloji Kuramları*, Çev. Himmet Hülür, Ankara, Deki Kitap.
- Sağır, C., (2006), *Temim İbn Bahr'ın Seyahatnamesi ile Mervezi'nin Tabâ-i Hayavan Eserinin Tercümesi ve Değerlendirilmesi*, İstanbul, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Ortaçağ Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Y.L.T).
- Sahlins, M., (1972), *Stone Age Economics*, Chicago USA, Aldine•Atherton Inc.
- Saraçoğlu, H., (1968), *Akdeniz Bölgesi*, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, C.1.
- Saran, N., (1992), *Antropoloji*, İstanbul, İnkılâp Kitabevi.
- Sencer, M., & Sencer, Y., (1978), *Toplumsal Araştırmalarda Yöntembilim*, Ankara, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No:172.
- Sevim, A., (1988), *Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi (Başlangıçtan 1086'ya Kadar)*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Seyirci, M., (1996), "Batı Akdeniz'de Yörükler", *I. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Yörükler) Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayını.
- Simmel, G., (2006), *Modern Kültürde Çatışma*, Çev. Tanıl Bora vd., İstanbul, İletişim Yayınları, 4. Baskı.
- Simon, B., (2004), *Identity in Modern Society: A Social Psychological Perspective*, USA, Blackwell Publishing Ltd.
- Smith, A. D., (1994), *Millî Kimlik*, Çev. Bahadır Sina Şener, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Sorokin, P. A., (1994), *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, Çev. M. Münir Raşit Öymen, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, C.1.
- Spillman, L., (2007), 'Culture', *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*, Edited by George Ritzer, USA, Blackwell Publishing.

- Sümer (Demirtaş) F., (1948), “Osmanlı Devletinde Anadolu’da Kayılar”, *Belleten*, C. 12, S. 47, ss. 575-615.
- Sümer, F., (1952), “XVI. Asırda Anadolu, Suriye ve Irakta Yaşayan Türk Aşiretlerine Umumî Bir Bakış” *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, Prof. Dr. Fuad Köprülü’ye ithaf edilmiş bulunan XI. cildinden ayrı bası, ss. 509-523.
- Sümer, F., (1953), “Döğörlere Dâir”, *Türkiyat Mecmuası*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, C. X, ss. 154-155.
- Sümer, F., (1972), *Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri – Boy Teşkilatı- Destanları*, Ankara, Ankara Üniversitesi Basım Evi, 2. Basım.
- Sümer, F., (1994), “Yörükler”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, Sayı: 85, ss.7-14.
- Sümer, F., (2012), “Türkmenler”, *İslâm Ansiklopedisi*, Cilt.41, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Svanberg, I., (1982), *A Bibliography of the Turkish-Speaking Tribal Yörüks*, (Paperback) Etnologiska Institutionen.
- Swingewood, A., (1998), *Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi*, Çev. Osman Akınhay, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları.
- Şahin, İ., (1987), “Osmanlı Devrinde Konargöçer Aşiretlerin İsim Almalarına Dair Bazı Mülâhazalar”, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1987, S. 13, ss. 195-208.
- Şahinkaya, R., (1983), *Cumhuriyet Köye Köylü Kadına ve Türk Ailesine Neler Getirdi*, İçinde: “Aşiretlerle Başbaşa”, Ankara, TBMM Yayınları.
- Şemseddin Sâmî, (1995), *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul, Çağrı Yayınları, 5. Baskı.
- Şenel, A., (1995), *İlkel Topluluktan Uygar Topluma*, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 4. Basım.
- Şeşen, R., (1985), *İslam Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Şimşek, S., (2002), “Günümüzün Kimlik Sorunu ve Bu Sorunun Yaşandığı Temel Çatışma Eksenleri”, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 3, S. 3, ss. 29-39.
- Tanoğlu, A., (1954), “İskân Coğrafyası Esas Fikirler, Problemler ve Metod” *Türkiyat Mecmuası*, Cilt: XI, İstanbul, ss. 1-32.
- Tanyıldız, A., (1990), *Honamlı Yörükleri*, Isparta, Özgül Ofset, 4. Baskı.

- Taşdelen, H. M., (1997), *Göçerlerin Şehirleşmesi (Beritanlı Aşireti Örneği)*, İstanbul, Turan Yayıncılık.
- Tay, L., (2016), “Türk Halk Mimarisinin Kamusal Yansıması Olarak Akseki Köy Odaları”, *Cappadocia Journal Of History And Social Sciences*, Volume 7, ss. 118-141.
- Togan, A. Z. V., (1947), *Türkîli (Türkistan) ve Yakın Tarihi*, İstanbul, Arkadaş, İbrahim Horoz ve Güven Basımevleri, C. 1.
- Togan, Z. V., (1981), *Umumi Türk Tarihine Giriş*, İstanbul, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları No.1534, 3. Baskı, Enderun Kitabevi.
- Tönnies, F., (2019), *Cemaat ve Cemiyet*, Çev. Emre Güler, İstanbul, Vakıfbank Kültür Yayınları.
- Tunçel, H., (2006), “Türkiye’nin Kırsal Pazar Bölgeleri”, *TÜCAUM IV. Coğrafya Sempozyumu Bildirileri Kitabı*.
- Turan, O., (1958), *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmi Vesikalar*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Turhan, M., (2002), *Kültür Değişimleri*, İstanbul, Çamlıca Yayınları, 4. Baskı.
- Turner, B. S., (2014), *Klasik Sosyoloji*, Çev. İdil Çetin, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Türk Dil Kurumu, *Derleme Sözlüğü*, (1993), Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2. Baskı, C. 8.
- Türkay, C., (1979), *Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar*, İstanbul, Tercüman Gazetesi Kaynak Eserler Dizisi I.
- Türkdoğan, O., (1995), *Bilimsel Değerlendirme ve Araştırma Metodolojisi*, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2. Baskı.
- Türkdoğan, O., (1995), *Güneydoğu Kimliği; Aşiret, Kültür, İnsan*, Bolu, Türk Ocağı Bolu Şubesi Yayınları.
- Türkdoğan, O., (1999), *Etnik Sosyoloji*, İstanbul, Timaş Yayınları, 3. Baskı.
- Türker, M. Z., (2003), *Tarihi ve Sosyolojik Yönüyle Çumra Yörükleri*, Konya, Er Yayınları, 2. Baskı.
- Türkkahraman, M., (2006), *Toplum ve Temel Toplumsal Kurumlar, Kurumlar Sosyolojisine Giriş*, Ankara, Alp Yayınevi.

- Tütengil, C. O., (1985), “Sosyal Bir Yapı Olarak Türkiye’de Köy ve Meseleleri” *Köy Sosyolojisi Okuma Kitabı*, Derleyen: Oğuz Arı, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Tylor, E. B., (1871), *Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom*, Vol. 1, London, John Murray.
- United Nations, (1982), *Provisional Guidelines on Standard International Age Classification*, New York, Department of International Economic and Social Affairs. Series M,(74).
- Uslu, F., & Fural, Ş., (2017), “Yörük Türkmen Toylarının Sosyo – Kültürel Önemi ve Alternatif Turizme Kaynaklık Edebilecek Geleneksel Özellikleri”, *International Journal of Social Science*, Number: 64, Winter III, pp. 341-353.
- Uslu, F., (2015), *Bozahmetli Yörükleri Üzerine Bir Araştırma*, Konya, Selçuk Üniversitesi, S.B.E., Sosyoloji ABD Doktora Tezi.
- Ülken, H. Z., (1969), *Sosyoloji Sözlüğü*, MEB Yayınları Yayın No:9, Sözlük Serisi: 1, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.
- Wallace, R. A. & Wolfe, A.,(2012), *Çağdaş Sosyoloji Kuramları: Klasik Gelenegin Genişletilmesi*, Çev. Leyla Elburuz & M. Rami Ayas, Ankara, Doğu Batı Yayınları, 3. Baskı.
- Weber, M., (2004), *Sosyoloji Yazıları*, Çev. Taha Parla, İstanbul, İletişim Yayınları, 6. Baskı.
- Wilson, H. E., & Wilson, F. H., & Erb, B. P., (1937), *Living Living in the Age of Machines*, Vol. 3. American Book Co., New York.
- Yalçın, N., (2013), *Konar-Göçerlik İle Yerleşik Yaşamın Sosyo-Kültürel İncelemesi: Sarıkeçililer Üzerine Niteliksel Çalışma*, İstanbul, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayımlanmamış (Yüksek Lisans Tezi).
- Yalman (Yalkın), A. R., (1977), *Cenupta Türkmen Oymakları*, Hazırlayan: Sabahat Emir, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, C.2.
- Yalman (Yalkın), A. R., (1993), *Cenupta Türkmen Oymakları*, Hazırlayan: Sabahat Emir, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, C.1.
- Yasa, İ., (1991), “Tay Geldi Ailesi (Ayrı Cinsten Çocuklu Dulların Evlenmeleri)” *Aile Yazıları, Temel Kavramlar, Yapı ve Tarihi Süreç*, Derl. Beylül Dikeçligil & Ahmet Çiğdem, Ankara, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2. Baskı, C.1.

Yılmaz, Y., (2012), *Tarihî Sosyal ve Kültürel Yönleriyle Türkiye'deki Honamlı Yörükleri*, Samsun, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Kanun, Kanunname, Belge ve Raporlar:

Kanun No:1097, Bazı Eşhasın Şark Menatıkından Garb Vilâyetlerine Nakillerine Dair, (Resmî Ceride ile neşir ve ilâm 04/07/1927, Sayı: 624)

Kanun No: 5543, Ç bendi.

Kanun No: 424, Köy Kanunu, Kabul tarihi.18.03.1924,
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442.pdf> (08.02.2018).

Kanun No: 6360 Büyükşehir Belediyesi kurulması ve sınırlarının belirlenmesiyle ilgili kanun;
www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6360.pdf (06.02.2019).

Gedikli Köyünün kuruluşuyla ilgili İçişleri Bakanlığı Tamimi, Resmi Gazete, Sayı: 7050, Tarih: 10 Kasım 1948.

BOA: 1842 Tarihli NFSD., 03225.

“Konut Sorunu ve Konut Politikaları Üzerine”, Elektrik Mühendisleri Odası, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, İnşaat Mühendisleri Odası, Mimarlar Odası, Şehir Planlama Mimar ve Mühendisleri Odası tarafından hazırlanan ortak rapor, Mayıs 1974,
<http://politeknik.org.tr/konut-sorunu-ve-konut-politikalar-uezerine-odalararas-ortak-rapor-mays-1974/> (19.10.2019)

Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü 2009 Yılı Faaliyet Raporu, <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/4741,aegm-2009-yili-faaliyet--raporu.pdf?0> (22.05.2019).

İnternet Kaynakları

Aktürk, E., (29.07.2018), “Hanemiz küçüldü ama oda sayımız arttı” Haber Türk, <https://www.haberturk.com/hanemiz-kuculdu-ama-oda-sayimiz-artti-2078848-ekonomi>, (19.10.2019).

Aktif Yaşam Araştırmaları;
https://www.activelivingresearch.org/sites/activelivingresearch.org/files/ALRInfographic_ActiveKidsLearnBetter_Jan2015.jpg, (03.05.2019).

738. Söğüt Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Yörük Şenlikleri,

<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/738-sogut-ertugrul-gazi-yi-anma-ve-yoruk-senlikleri-yapildi/1576046> (08.09.2019).

Gedikli Köyü Honamlı Yörükleri Web Sayfası;
<http://www.honamliyorukleri.org.tr/index.asp?mn=30&bn=&in=169> (15.05.2019).

Pınar Pazarı Eğirdir;
<https://www.iha.com.tr/isparta-haberleri/tarihi-pinar-pazari-22-temmuzda-aciliyor-2057971/> (Haber Tarihi: 10.07.2018), (16.03.2019).
<http://egirdir.bel.tr/EgirdirHaberleri.aspx?hid=1455> , (16.03.2019).

Honamlı Keçisi; <http://www.turkbesi.com/honamli-kecisi.html> ,
<https://www.esk.gov.tr/tr/11129/Honamli-Kecisi> ,
<https://mehmetakif.edu.tr/duyuru/5409/> (10.02.2018)

Millî Folklor, 2007, Yıl: 19, Sayı:74, <http://www.millifolklor.com/Yayin/74>
(01.08.2016).

What is "folk culture", <https://findwords.info/term/folk%20culture> , (21.03.2019).

Culture;
<http://www3.ncc.edu/faculty/soc/feiglb/soc201online/summary/ch2.pdf> (14.02.2018)

Ethnogenesis, <https://en.wikipedia.org/wiki/Ethnogenesis> (13.06.2019).

W. Lloyd Warner, <https://www.britannica.com/biography/W-Lloyd-Warner>
(22.01.2019).

Bozkurt, R., (Haber Tarihi: 18.11.2011), “Toplumların Omurgası Orta Sınıf Sorgulanıyor”, *Dünya Gazetesi* , , <https://www.dunya.com/gundem/nedir-ve-kimdir-bu-039orta-sinif039-haberi-159090> (22.01.2019).

Gök, A., Oslo Klavuzu Işığında Yenilik,
https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/kilavuzlar/Oslo_Presentation.pdf (23.01.2019)

Hindistan'da Yaşayan Kabile Gönderilen Elçileri Öldürüp Yedi;
<https://www.haberler.com/gonderilen-elcileri-oldurup-yediler-7232545-haberi/> Haber Tarihi: 24.04.2015, (23.01.2019). The Sentinelese;
<https://www.survivalinternational.org/tribes/sentinelese> , (23.01.2019).

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları 2017, TÜİK Haber Bülteni, 01 Şubat 2018, Sayı: 27587, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27587>
(23.01.2019).

TÜİK Yoksulluk İstatistikleri, Gelire dayalı göreceli yoksulluk sınırına (Türkiye için hesaplanan) göre yoksul sayıları, yoksulluk oranı ve yoksulluk açığı (Kent ve Kır) http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1013 (29.03.2019)

Anadolu'da Konargöçerliğin Son Temsilcileri, <http://www.haberler.com/anadoludakonargocerliginsontemsilcileri7621803haberi/> (20.02.2017).

CNN Türk, "Sarıkeçili Yörüklerinin Mütevazı Yaşantıları", Yeşil Doğa, <https://www.youtube.com/watch?v=ekXEM0cqu5U> , Yayın Tarihi: 12.05.2018.

Talcott Parsons, A.G.I.L. Functional Imperatives for Social Systems <http://paei.wikidot.com/parsons-talcott-a-g-i-l-functional-imperatives-for-social-sy> , 15 Dec 2008, (17.10.2019).

Sarıkeçililer Yerleşik Hayata Geçiyor, <https://www.haberler.com/sarikecililer-yerlesik-hayata-geciyor-10043618-haberi/> (19.09.2017).

Son Yörüklerle Devlet Yardımı; <http://www.sabah.com.tr/yasam/2015/08/24/sonyorusukleredevletyardimi> (24.08.2015)

"Toroslardan Bir Kara Çadır Daha Eksiliyor" Haber Tarihi: 18.12.2013, <https://www.serikhaber.com/haber/toroslardan-bir-kara-cadir-daha-eksiliyor/4112> ,(30.08.2019).

Yagal, İ., (23.08.2015), Sarıkeçililer Türkmenler Kültür ve Dayanışma Derneği Başkanı, <http://www.haberler.com/anadolu-da-konar-gocerligin-son-temsilcileri-7621803-haberi/> , (20.02.2017)

Solak, M., "Atatürk'ün Bakanı Şükrü Kaya", Aydınlık Gazetesi, Haber Tarihi: 10.01.2018, <https://www.aydinlik.com.tr/ataturk-un-bakani-sukru-kaya-ozgurluk-meydani-ocak-2018-2> (02.06.2019).

Türkiye'nin Köyleri; https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27nin_k%C3%B6yleri (07.07.2015), <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx> (03.01.2019).

"Masscult & Midcult," <https://en.wiktionary.org/wiki/midcult> , (20.03.2019). <https://www.dictionary.com/browse/midcult> , (20.03.2019).

Margaret Thatcher ile söyleşi, Gazeteci: Douglas Keay, "Interview for Woman's Own (no such thing as society)", <https://www.margareththatcher.org/document/106689> , Söyleşi Tarihi: 23 Eylül 1987, (10.06.2019).

Yörükler Çalıştayı Kitabı, Güneydoğum Derneği, Haziran 2016, http://guneydogum.org.tr/images/docs/yoruk_kitap.pdf (22.05.2019).

Yörük – Orientation;

<http://www.everyculture.com/Africa-Middle-East/Y-r-k-Orientation.html> (26.10.2017).

Yörükler Tanışıyor Facebook Sosyal Grubu,
<https://www.facebook.com/groups/yoruklertanisiyor/> (01.06.2019).

Yörüklerle Güneş Enerjisiyle Elektrik: <https://www.mersinportal.com/mersin/yoruklere-gunes-enerjisiyle-eelektirik-h407.html> , Haber Tarihi: 19.11.2011, (08.08.2019).

1. Alanya Çakallar Köyü Tarihi İpekyolu Yörük Şenlikleri (Haber Tarihi: 05.05.2008)
<https://www.mynet.com/1cakallar-koyu-tarihi-ipekyolu-yoruk-senlikleri-v-2242312-myvideo>, (30.08.2019).

Hayme Ana Kimdir; <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/televizyon/hayme-ana-kimdir-hayme-ananin-olumu-tarihte-nasil-olmustur-40727060> (15.12.2018).

Kütahya Gezilecek Yerler;
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kutahya/gezilecekyer/hayme-ana-turbes>
(15.12.2018).

Osmanlı Araştırmaları, Hayme Ana;
<http://www.os-ar.com/modules.php?name=News&file=article&sid=240358>
(15.12.2018).

Laura Paddison, “Single clothes wash may release 700,000 microplastic fibres, study finds”, *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/science/2016/sep/27/washing-clothes-releases-water-polluting-fibres-study-finds> Date: Tue 27 Sep 2016,
(20.01.2019).

The Economist, “How Are Clothes Causing Plastic Pollution”,
<https://twitter.com/TheEconomist/status/1090023981586006017> ,
<https://films.economist.com/infashion/> (31.03.2019)

Sabah Gazetesi, “Asgari ücret ne kadar? 2015 net ve brüt asgari ücreti”,
Haber Tarihi: 24.2.2015, <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2015/02/24/asgari-ucret-ne-kadar-2015-net-ve-brut-asgari-ucreti> , (31.03.2019).

Çumra Hakkında, <http://yenicumra.com/index.php/cumra-hakkinda/> (13.06.2019)

Yörük Müzeleri;
<http://yorukparki.com.tr/hakkinda2.html> (02.08.2019).
<http://www.hurriyet.com.tr/muzelik-yoruk-esyalari-37039460> Haber Tarihi: 14.01.2015,
(01.08.2019).
<http://www.etnografya-galerisi.com/TR/galerisi/giris-tr.html> ,
<https://www.pirha.net/tahtaci-turkmen-alevi-kulturu-bu-muzede-can-buldu-70-ulkeden-ziyaretci-var-video-116939.html/13/04/2018/> Haber Tarihi: 13.04.2019, (01.08.2019).
<http://gozdegurer.blogspot.com/2010/05/> (01.08.2019).
<https://www.aa.com.tr/tr/yasam/evinin-bahcesine-yoruk-muzesi-kurdu/1096083#> Haber
Tarihi: 22.03.2018, (01.08.2019).

<https://www.altso.org.tr/en/genel/yoruk-muzesi-acildi/> Haber Tarihi: 18.06.2012, (01.08.2019).
<http://www.milliyet.com.tr/kurtulmus-golhisar-da-toplu-acilis-torenine-burdur-yerelhaber-430006/> Haber Tarihi: 17.10.2014;
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/burdur/gezilecekyer/muallim-mustafa-sirri-ozkan-kultur-evi> , <https://www.facebook.com/G%C3%B6lhisar-Muallim-S%C4%B1r%C4%B1-%C3%96zkan-K%C3%BClt%C3%BCrevi-1442290532740143/> (04.08.2019).
<http://www.milliyet.com.tr/halil-atilgan-toroslar-yoruk-muzesi-mersin-yerelhaber-785025/> Haber Tarihi: 14.05.2015, (01.08.2019).
<https://www.akkececi.com/yoruk-evi-muzesi/> Haber Tarihi: 28.01.2018, (01.08.2019).
<http://www.milliyet.com.tr/kas-ta-yoruk-muzesi-acildi-antalya-yerelhaber-1734914/> Haber Tarihi: 25.12.2016, (01.08.2019);
<http://www.hurriyet.com.tr/buyuksehir-manavgatta-yoruk-muzesi-acti-40555247> Haber Tarihi: 19.07.2019, <https://yorukmuzesi.org/ozel-yoruk-muzesi/> (01.08.2019)
<https://www.haberturk.com/mersin-haberleri/66983947-erdemlide-yoruk-tarihi-yasatiliyor> Haber Tarihi: 20.02.2019, (01.08.2019)
<http://erdemli.meb.gov.tr/www/esenpinar-ilkokulunda-yoruk-muzesi-ve-zeka-sporlari-ve-oyunlari-atolyesi-acildi/icerik/386> Haber Tarihi: 03.05.2019

EKLER:

Ek 1: Honamlı Aşireti Ötgünlü Mahallesinden Osman Zevcesi Rukiye'nin Devlet-i Aliyei Osmanî Tezkiresi, 1879.

دَوْلَتِ عَلِيّهٔ عُثمَانِیّه

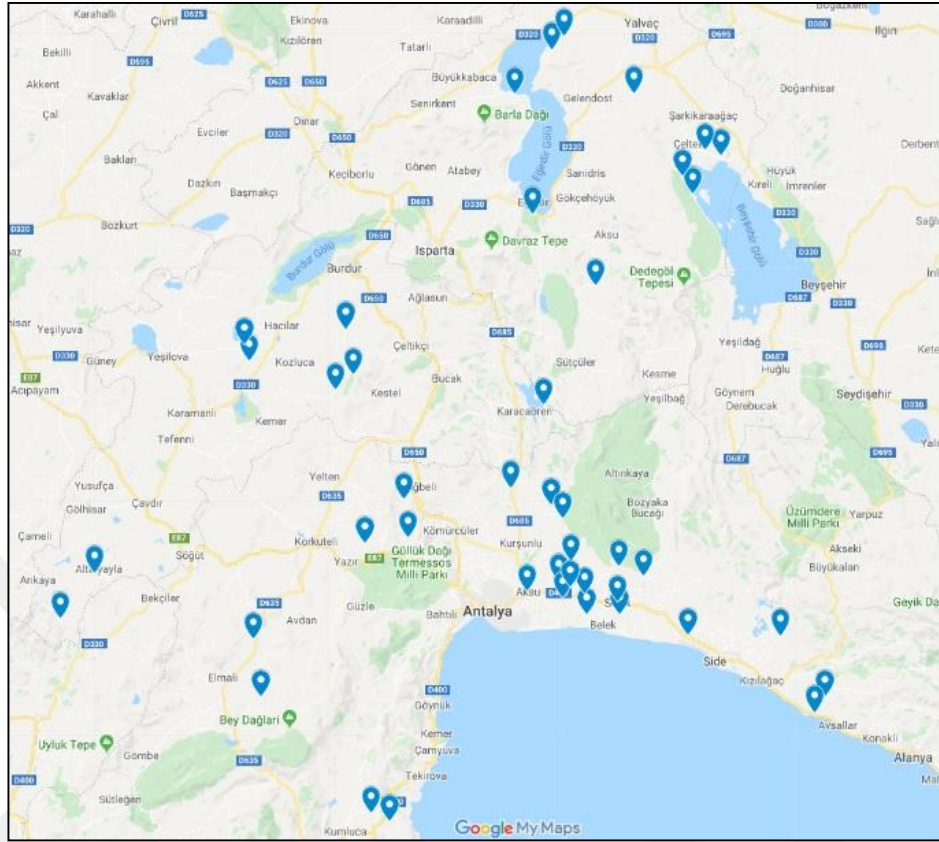
اسم و شهرت	بدری اسمیله	والدهسی اسمیله	تاریخ و محل ولادت	نسب	صنعت و صفت و خدمت	متاهل و زوجہسی	درجات و صنف و عسکرہسی
حیہ زہدیہ زینہ	رؤفہ زہدیہ	توقیہ زینہ	مہرہ				

اشکالی				محل شومہ قید اولتان محلی			
پوی	کوز	سپا	علامت فاروقی	ولایت	محلہ و قریبہسی	زقار	میکدن و محلہسی
پوی کریم	کوز کریم	سپا کریم	علامت فاروقی کریم	ولایت کریم	محلہ و قریبہ کریم	زقار کریم	میکدن و محلہ کریم

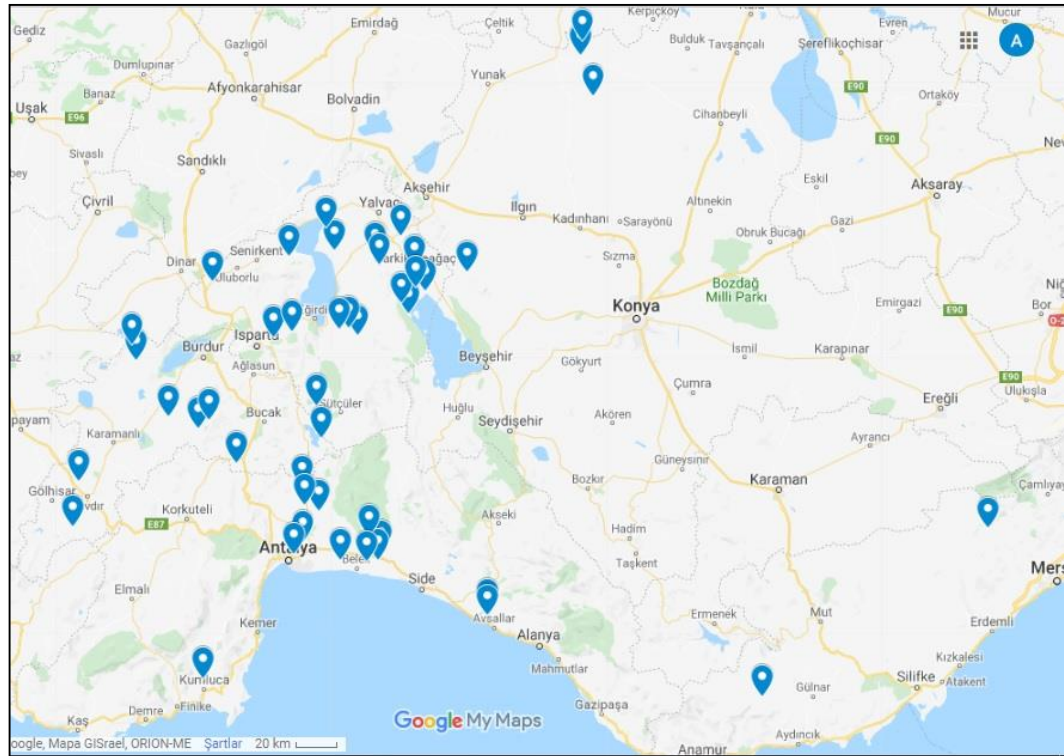
بالادہ اسم و شهرت و حال و صفتی محرد اولان رررقیہ دولت علیہنک تابعیتی حائر اولوب

**Ek 2: Batı Akdeniz Bölgesinde Köyde/Yarı-konargöçer Yaşayan
Yörüklerin Daîmî İkâmetgâhları**

Ek 3: Batı Akdeniz Bölgesinde Şehirde Yaşayan Yörüklerin Memleketleri

Ek 4: Batı Akdeniz Bölgesinde Yaşayan Yörüklerin Daîmî İikâmetgâhları/Memleketleri

14. Görüşülene göre çocuklarınızın:

Çocuk sırası	CİNSİYETİ		Yaşı	Eğitim Düzeyi	İşi	Medeni Hali				Aynı yerleşim yerinde yaşıyor	Başka yerleşim yerinde yaşıyor		
	Erkek	Kadın				Evli	Bekâr	Dul	Boşanmış		Köy	İlçe	Şehir
1. Çocuk													
2. Çocuk													
3. Çocuk													
4. Çocuk													
5. Çocuk													
6. Çocuk													
7. Çocuk													
8. Çocuk													
9. Çocuk													

15. Çocuklarınızın okuması için desteklediniz mi? 1) Evet ☐

2) Hayır ☐

16. Evetse niçin desteklediniz? :

17. Hayırsa niçin desteklemediniz? :

18. Sizin ve eşinizin anne ve babalarınızın eğitim düzeyi nedir?

	Yok	Okuryazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Yüksekokul	Fakülte	Diğer
Anne								
Baba								
Kaynana								
Kayınbaba								

19. Evli çocuklarınızdan akrabasıyla evli olan var mı?

1) Evet ☐

2) Hayır ☐

20. Cevabınız evetse neyi olur?

	Amcasının Kızı/Oğlu	Halasının Kızı/Oğlu	Dayısının Kızı/Oğlu	Teyzesinin Kızı/Oğlu	2.Derece Amca/Hala Kızı/Oğlu	2.Derece Dayı Kızı/Oğlu	/Teyze	Diğer :
1.Çocuk								
2. Çocuk								
3. Çocuk								
4. Çocuk								
5. Çocuk								
6. Çocuk								
7.Çocuk								

21. Çocuklarınızdan evli olan var ise eş tercihlerini nasıl yaptılar?

	1.Çocuk	2.Çocuk	3.Çocuk	4.Çocuk	5.Çocuk	6.Çocuk	7.Çocuk
Görücü usulüyle							
Anlaşarak							
Diğer							

22. Sizin zamanınızdaki eş tercihi ile şimdiki arasında sizce ne gibi farklılıklar var? :

23. Sürekli ikamet ettiğiniz yer neresidir? :

24. Şu anda yaşadığınız yer neresidir? :

25. Doğum yeriniz, sürekli ikamet ettiğiniz yerden farklı mı?

1) Evet ☐

2) Hayır ☐

26. Doğum yeri sürekli ikamet edilen yerden farklı yer ise buraya tahminen ne zaman nereden göç ettiniz? :

27. Gelir kaynaklarınız nelerdir? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

- 1) Tarımsal faaliyetler ☐
- 2) Hayvancılık ☐
- 3) Kira ☐
- 4) Emekli maaşı ☐
- 5) Diğer ☐ :

28. Düzenli olarak aylık bir geliriniz var mı? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐

29. Cevabınız evetse: 1)Bağkur emeklisi ☐ 2)Sigorta emeklisi ☐ 3)Emekli Sandığı emeklisi ☐
4) Özel sigorta emeklisi ☐ 5) Ev/Dükkan Kirası ☐ 6)Diğer ☐ :

30. Tahmini olarak yıllık geliriniz ne kadar? :

31. Sağlık güvenceniz nedir?

- 1)Bağkur (SGK) ☐ 2)Sigorta (SGK) ☐ 3) Yeşil Kart (SGK) ☐
- 4) Emekli Sandığı (SGK) ☐ 5)Özel sigorta ☐ 6) Diğer ☐ :

32. Aşağıdaki motorlu taşıtlardan hangilerine sahipsiniz?

1) Traktör ☐	6) Patpat ☐
2) Otomobil ☐	7) Motosiklet vb. ☐
3) Minibüs ☐	8) Diğer ☐ :
4) Kamyonet ☐	
5) Kamyon ☐	

33. Oturduğunuz evin türü nedir?

- 1) Kerpiç ev ☐ 2) Taş ev ☐ 3) Ahşap ev ☐ 4) Betonarme ev ☐
- 5)Diğer ☐ :

34. Evinizin oda sayısı:

1)Bir oda ☐	5)Dört ve daha fazla oda ve salon ☐
2)Bir oda ve salon ☐	6)Diğer ☐ :
3)İki oda ve salon ☐	
4)Üç oda ve salon ☐	

35. Eviniz kaç m² :

36. Evinizi kışın nasıl ısıtıyorsunuz?

- 1) Soba ☐ 2) Kalorifer ☐ 3) Elektrikli soba ☐ 4) Diğer ☐ :

37. Evinizde aşağıdaki eşyalardan hangileri var?

1) Bilgisayar ☐ (.....)	18) Fırın ☐
2) Cep telefonu ☐ (.....)	19) Güneş enerjisi ☐
3) Ev telefonu ☐ (.....)	20) Halı yıkama makinesi ☐
4) Fotoğraf Makinesi ☐ (.....)	21) Katı meyve sıkacağı ☐
5) İnternet ☐ (.....)	22) Klima ☐
6) TV ☐ (.....)	23) Mikro dalga fırın ☐
7) Uydu Alıcısı ☐ (.....)	24) Mutfak robotu ☐
8) VCD/DVD Çalar ☐	25) Rondo/Blender ☐
9) Video Kamera ☐	26) Saç kurutma makinesi ☐
10) Aspiratör ☐	27) Şofben ☐
11) Bulaşık makinesi ☐	28) Tost makinesi ☐
12) Buzdolabı ☐	29) Ütü ☐
13) Çamaşır makinesi ☐	30) Oturma odası mobilyası ☐
14) Derin dondurucu ☐	31) Yatak odası mobilyası ☐
15) Dikiş makinesi ☐	32) Yemek odası mobilyası ☐
16) Ekmek Yp. Makinesi ☐	33) Diğer ☐ :
17) Elektrikli süpürge ☐	

38. Gazete okuyor musunuz? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐

39. İnternet kullanabiliyor musunuz? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐

40. Evetse internette genellikle ne tür konularla ilgileniyorsunuz?.....
41. Tarım/hayvancılık yapıyor musunuz? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐
42. Cevabınız evetse hangilerini yapıyorsunuz?
 1) Hem tarım hem hayvancılık yapıyorum ☐
 2) Sadece tarım yapıyorum ☐
 3) Sadece hayvancılık yapıyorum ☐
 4) Diğer ☐:.....
43. Cevabınız evetse ne tür tarım ve hayvancılık yapıyorsunuz?
 1) Seracılık ☐ :.....
 2) Tahıl tarımı ☐ :.....
 3) Sebze tarımı ☐ :.....
 4) Meyve yetiştiriciliği ☐ :.....
 5) Büyük baş hayvancılık ☐ :.....
 6) Küçük baş hayvancılık ☐ :.....
 7) Kümes hayvancılığı ☐ :.....
 8) Diğer ☐ :.....
44. Kaç dekar(1 dekar=1 dönüm) toprağa sahipsiniz? :.....
45. Sahip olduğunuz topraklar kaç parçadan meydana gelmiştir? :.....
46. Tarımda karşılaştığınız en önemli sorunlar nelerdir?(Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)
 1) Gübre/İlaç /Enerji (Girdi) fiyatlarının yüksekliği ☐ 4) İşgücü Yoksunluğu ☐
 2) Su yetersizliği ☐ 5) Diğer ☐:.....
 3) Ürün pazarlamada karşılaşılan sorunlar ☐
47. Tarım sigortanız var mı? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐
48. Hayırsa niçin yaptırmıyorsunuz? :.....
49. Besiciliğini yaptığınız büyük baş hayvanın; 1) Türü:..... 2) Sayısı:.....
50. Besiciliğini yaptığınız küçükbaş hayvanın; 1) Türü:..... 2) Sayısı :.....
51. Küçükbaş hayvancılığı şimdi yapmıyorsanız hangi yıllar arasında yaptınız? :.....
52. Küçükbaş hayvancılığı şimdi yapmıyorsanız bırakma nedeniniz nedir?
 1) Orman kanunu gereği otlakların azalması ☐
 2) Hayvancılığın ekonomik getirisinin azalması ☐
 3) Tarımsal üretime yönelmemiz ☐
 4) Çocuklarımızın bu işi yapmak istememesi ☐
 5) Küçükbaş hayvancılığın zor bir iş olması ☐
 6) Diğer ☐ :.....
53. Büyük baş hayvancılık yapıyor iseniz başlama nedeniniz nedir?
 1) Küçükbaş hayvancılığı bırakmamız ☐
 2) Ekonomik getirisinin yüksek olması ☐
 3) Otlak mera ihtiyacının olmaması ☐
 4) Diğer ☐ :.....
54. Kaç yıldır büyük baş hayvancılık yapıyorsunuz? :.....
55. Hayvancılıkta karşılaştığınız en önemli sorunlar nelerdir?(Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)
 1) Yem fiyatlarının yüksek olması ☐ 5) Süt fiyatının alıcı firmalar tarafından düşük alınması ☐
 2) Saman fiyatlarının yüksek olması ☐ 6) Otlak /Mera yerinin azlığı ☐
 3) Canlı hayvan satışından elde edilen gelir düşüklüğü ☐ 7) Orman kanunu gereği otlak yerlerinin azalması ☐
 4) Hayvanların sıkça hastalanması ☐ 8) Diğer ☐ :.....
56. Hayvan sigortanız var mı? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐

57. Hayırsa niçin yaptırmıyorsunuz? :.....
58. Hayvancılık yapmak için her yıl yaylaya çıkıyor musunuz? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐
59. Cevabınız evetse yaylanızın adı nedir? :.....
60. Kaç yıldır bu yaylaya çıkıyorsunuz? :.....
61. Yaylada karşılaştığınız en önemli güçlükler nelerdir? :.....
62. Yayladaki barınma şekliniz nasıldır? :.....
63. Yaylada karşılayabildiğiniz ihtiyaçlarınız nelerdir? :.....
64. Yaylada karşılayamadığınız ihtiyaçlarınız nelerdir? :.....
65. İhtiyacınız olduğunda yaylada kimlerle yardımlaşırsınız? :.....
66. Daha çok hangi konularda yardımlaşırsınız? :.....
67. Yaylada iken televizyon seyredebiliyor musunuz? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐
68. Evetse günün hangi saatlerinde seyredebiliyor musunuz? :.....
69. Genellikle ne tür programları seyrediyorsunuz? :.....
70. Yaylada iken radyo dinleyebiliyor musunuz? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐
71. Evetse günün hangi saatlerinde dinleyebiliyorsunuz? :.....
72. Alış veriş yapmak için nereye gidiyorsunuz? :.....
73. Bulunduğunuz yere en yakın şehir neresidir? :.....
74. Bu şehre ne kadar sıklıkla gidiyorsunuz? :.....
75. En çok hangi amaçla şehre gidiyorsunuz? :.....
76. Aile içinde en çok kimin sözü geçer?

Aile içinde en çok sözü geçen kişi/kişiler	Önceden	Şimdi
Yaşlıların		
Babanın		
Annenin		
Anne-babanın		
Diğer.....		

77. İçinde doğup büyüdüğünüz ailenizi nasıl tanımlarsınız?
1) Otoriter ☐ 2) Demokratik ☐ 3) Fikrim yok ☐ 4) Diğer ☐ :.....
78. Siz şu anda beraber yaşadığınız ailenizi nasıl tanımlarsınız?
1) Otoriter ☐ 2) Demokratik ☐ 3) Fikrim yok ☐ 4) Diğer ☐ :.....
79. Ait olduğunuz bir aşiret var mıdır? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐
80. Cevabınız evet ise aşiretin adı nedir? :.....
81. Aşiretinizin halen bir reisi/beyi var mı? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐
82. Aşiret bağının sizce en önemli faydaları nelerdir? :.....
83. Sizce mevcut aşiret bağı bu günkü şekliyle daha ne kadar süre devam eder? :.....
84. İhtiyacınız olduğunda köyde kimlerle yardımlaşırsınız? :.....

85. Daha çok hangi konularda yardımlaşırsınız? :.....
86. Yardımlaşma açısından dikkate aldığınızda eskisi ile bu gün arasında ne tür farklılıklar var? :.....
87. Para ihtiyacınız olduğunda kimlere başvurursunuz?
1) Akrabalarım ☐	4) Bankaya ☐
2) Arkadaşlarıma ☐	5) Diğer ☐ :.....
3) Komşularıma ☐	
88. Kredi kullanıyor musunuz? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐
89. Cevabınız evetse aşağıdakilerden hangisinden kredi kullanıyorsunuz?
-		
--	--
1) Ziraat bankası ☐	5) Şahıs, tüccar, esnaf ☐
2) Halk bankası ☐	6) Diğer ☐ :.....
3) Şeker bank ☐	
4) Kooperatif ☐	
90. Evin gıda ihtiyaçlarından hangilerini kendiniz üretiyorsunuz?
1) Buğday ☐	8) Peynir /Çökelek /Tereyağı ☐
2) Nohut, Fasulye ☐	9) Turşu ☐
3) Bulgur, Tarhana, Makarna yapıyoruz ☐	10) Reçel ☐
4) Un öğütüyoruz ☐	11) Diğer ☐ :.....
5) Sebze/Meyve Kurutuyoruz ☐	
6) Sebze/Meyve Konservesi yapıyoruz ☐	
7) Yufka Ekmek ☐	
91. Gelirinizi dikkate aldığınızda kendinizi toplumun hangi tabakasında görüyorsunuz?
- 1) Alt tabaka ☐ 2) Orta tabaka ☐ 3) Üst tabaka ☐ 4) Fikrim yok ☐ 5) Diğer ☐ :.....
92. On yıl öncesine göre şu anki ekonomik durumunuzu nasıl görüyorsunuz?
- 1) Daha iyi ☐ 2) Daha kötü ☐ 3) Farksız ☐
93. Çevrenizdeki insanlarla ilişki kurarken en çok hangi özellikte olmasına dikkat edersiniz?
1) Aynı aşiretten olmasına ☐	6) Bana faydalı olup olmamasına ☐
2) Akrabalık bağım olmasına ☐	7) Herhangi bir özellik aramam ☐
3) Aynı mezhepten olmasına ☐	8) Diğer ☐ :.....
4) Aynı siyasi görüşten olmasına ☐	
5) Dürüst ve ahlaklı olmasına ☐	
94. Şu anda hayata yeniden başlama imkânınız olsa geçmişte yapamadığınız neleri yapmak isterdiniz?
1) Bu işi yapmazdım ☐	4) Diğer ☐ :.....
2) Çocuklarımı okuturdum ☐	
3) Şehre göç ederdim ☐	
95. Şimdiye kadar tarım/hayvancılık dışında başka bir iş yaptınız mı? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐
96. Evetse ne iş/işler yaptınız? 1..... 2..... 3.....
97. Evetse nerede yaptınız? 1..... 2..... 3.....
98. Evetse niçin bıraktınız? 1..... 2..... 3.....
99. Çocuklarınızdan şu anda yaptığınız işi yapan var mı? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐
100. Evetse kaç kişi sizinle birlikte aynı işi yapıyor? :.....
101. Evetse kaç kişi ayrı yapıyor? :.....
102. Evetse çocuklarınız için başka bir iş yapmalarını istediniz mi? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐
103. Evetse ne iş yapmalarını istediniz? :.....
104. Sizin çocukluk dönemizle şimdiki arasında ne tür farklılıklar görüyorsunuz? :.....

105. Sizin gençlik döneminizle şimdiki gençler arasında ne tür farklılıklar görüyorsunuz? :.....
.....
106. İşinizden fırsat bulduğunuzda boş zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz? :.....
.....
107. Bu güne kadar gezmek ve iş amacıyla hangi şehirlere gittiniz? :.....
.....
108. Size göre yaşadığınız yerin en önemli sorunu nedir? :.....
.....
.....
109. Devletten en önemli beklentiniz /isteğiniz nedir? :.....
.....
.....

**Çalışmamıza Katılıp Zaman Ayırdığınız İçin
Teşekkürler**

Ek 6: Şehirde Yerleşik Yaşam Süren Yörüklerin Görüşme Formu

Sayın katılımcı, bu çalışma Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyoloji Bölümü tarafından yapılmakta olan bir Doktora Tez çalışmasıdır. Çalışma aynı zamanda SDÜ Bilimsel Araştırmalar Projeler Koordinasyon Birimi tarafından (Proje No: 3526-D1-13) desteklenmektedir.

Görüşme Tarihi:...../...../201...

1. Hane nüfusu kaç kişi? (Ailenizde beraber yaşadığınız kaç kişi var) :.....
2. Görüşülene göre **şuan** hanede oturanların:

Hanedeki statüsü	CİNSİYETİ		Yaşı	DOĞUM YERİ			Eğitim düzeyi	İşi	ÇALIŞMA DURUMU			MEDENİ HALİ			
	Erkek	Kadın		İl	Merkezi	İlçe	Köy		Çalışan	Emekli	Çalışmıyor	Evli	Bekâr	Dul	Boşanmış

3. Evli iseniz kaçınıcı evliliğiniz? :..... Hangi Yıl Evlendiniz ? :.....
4. İki veya daha fazla evliliğiniz var ise önceki evliliğinizin/evliliklerinizin sona ermesinin sebepleri nelerdir? :.....
5. Eşinizle nasıl evlendiniz? 1)Görücü usulüyle ☐ 2)Anlaşarak ☐ 3)Diğer ☐
6. Nikâh şekliniz nedir? 1)Dini nikâh ☐ 2)Resmi nikâh ☐ 3)Resmi+Dini nikâh ☐
7. Eşinizle akrabalık ilişkiniz var mı? 1)Evet ☐ 2)Hayır ☐
8. Evetse neyiniz olur? :.....
9. Evlendiğinizde kimin yanında oturdunuz?
 - 1) Babamın evinde oturdum ☐
 - 2) Kayınpederimin evinde oturdum ☐
 - 3) Eşimle ayrı evde oturdum ☐
 - 4) Diğer ☐ :.....
10. Evlendiğinizde baba/kayın pederinizle oturuysanız kaç yıl birlikte yaşadınız? :.....
11. Baba/kayın peder ailesinin yanından ayrılmanızın sebepleri nelerdir?
 - 1) Babanın ölümü ☐
 - 2) Evin bina olarak yetersizliği ☐
 - 3) Kayın valide ve gelin geçinmezliği ☐
 - 4) Baba oğul geçimsizliği ☐
 - 5) Diğer ☐ :.....
12. Halen kimlerle oturuyorsunuz?
 - 1) Eşim ve ben ☐
 - 2) Eşim, ben ve çocuklarımla ☐
 - 3) Eşim, ben, çocuklarım, gelinim ve torunumla ☐
 - 4) Eşim, ben, çocuklarım, annem -babamla ☐
 - 5) Eşim, ben, çocuklarım evlenmemiş kardeşlerimle ☐
 - 6) Diğer ☐ :.....
13. Kaç çocuğunuz var? :.....

14. Görüşülene göre çocuklarının:

Çocuk sırası	CİNSİYETİ		Yaşı	Eğitim Düzeyi	İşi	Medeni Hali				Aynı yerleşim yerinde yaşıyor	Başka yerleşim yerinde yaşıyor		
	Erkek	Kadın				Evli	Bekâr	Dul	Boşanmış		Köy	İlçe	İl
1. Çocuk													
2. Çocuk													
3. Çocuk													
4. Çocuk													
5. Çocuk													
6. Çocuk													

15. Evli çocuklarınızdan akrabasıyla evli olan var mı?

1) Evet ☐

2) Hayır ☐

16. Cevabınız evetse neyi olur?

	Amcasının Kızı/Oğlu	Halasının Kızı/Oğlu	Dayısının Kızı/Oğlu	Teyzesinin Kızı/Oğlu	2.Derece Amca/Hala Kızı/Oğlu	2.Derece Dayı /Teyze Kızı/Oğlu	Diğer :.....
1.Çocuk							
2. Çocuk							
3. Çocuk							
4. Çocuk							
5. Çocuk							
6. Çocuk							

17. Çocuklarınızdan evli olan var ise eş tercihlerini nasıl yaptılar?

	1.Çocuk	2.Çocuk	3.Çocuk	4.Çocuk	5.Çocuk	6.Çocuk
Görücü usulüyle						
Anlaşarak						
Diğer						

18. Sizin zamanınızdaki eş tercihi ile şimdiki arasında sizce ne gibi farklılıklar var? :.....

19. Sizin ve eşinizin anne ve babalarının eğitim düzeyi nedir?

	Yok	Okuryazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Yüksekokul	Fakülte	Diğer
Anne								
Baba								
Kaynana								
Kayınbaba								

20. Çocuklarınızın okuması için desteklediniz mi? 1) Evet ☐

2) Hayır ☐

21. Evetse niçin desteklediniz? :.....

22. Hayırsa niçin desteklemediniz? :.....

23. Sürekli ikamet ettiğiniz yer neresidir? :.....

24. Şu anda yaşadığınız yer neresidir? :.....

25. Doğum yeriniz, sürekli ikamet ettiğiniz yerden farklı mı? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐

26. Doğum yeri sürekli ikamet edilen yerden farklı yer ise buraya ne zaman nereden göç ettiniz?

27. Şehre niçin göç ettiniz? :.....

28. Şehre göç ettiğinizde medeni haliniz? 1)Evli ☐

2)Bekâr ☐

29. Şehre göç ettiğinizde şehirde yaşayan akrabalarınızdan yardım gördünüz mü? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐

30. Cevabınız evetse ne tür yardımlar gördünüz? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)
1) İş bulma ☐	5) Diğer ☐ :
2) Konaklama ☐	
3) Sosyal çevre edinme ☐	
4) Şehir hayatına adaptasyon ☐	
31. Gelir kaynaklarınız nelerdir? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)
1) Memur maaşı ☐	5) Kira ☐
2) İşçi maaşı ☐	6) Diğer ☐ :
3) Tarımsal faaliyetler ☐	
4) Hayvancılık ☐	
32. Düzenli olarak aylık bir geliriniz var mı? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐
33. Cevabınız evetse:
1) Devlet memuru çalışan ☐	5) Bağkur/Sigorta emeklisi ☐
2) Sigortalı çalışan ☐	6) Özel sigorta emeklisi ☐
3) Sendikalı çalışan ☐	7) Ev/Dükkan Kirası ☐
4) Devlet memuru emeklisi ☐	Diğer ☐ :
34. Tahmini olarak yıllık geliriniz ne kadar? :
35. Sağlık güvenceniz nedir?
1) Emekli Sandığı (SGK) ☐	5) Özel sigorta ☐
2) Bağkur (SGK) ☐	6) Diğer ☐ :
3) Sigorta (SGK) ☐	
4) Yeşil Kart (SGK) ☐	
36. Aşağıdaki motorlu taşıtlardan hangilerine sahipsiniz?
1) Traktör ☐	6) Patpat ☐
2) Otomobil ☐	7) Motosiklet vb. ☐
3) Minibüs ☐	8) Diğer ☐ :
4) Kamyonet ☐	
5) Kamyon ☐	
37. Şehirde ilk oturlan evin türü nedir?
- 1) Gecekondu ☐ 2) Müstakil ev ☐ 3) Apartman dairesi ☐ 4) Diğer ☐ :
38. İlk oturlan ev kaç odalıydı?
1) Bir oda ☐	5) Dört ve daha fazla oda ve salon ☐
2) Bir oda ve salon ☐	6) Diğer ☐ :
3) İki oda ve salon ☐	
4) Üç oda ve salon ☐	
39. İlk oturlan ev kaç m² ? :
40. İlk oturlan evin ısınma şekli nedir?
- 1) Soba ☐ 2) Kalorifer ☐ 3) Elektrikli soba ☐ 4) Diğer ☐ :
41. İlk oturlan evin mülkiyet durumu? 1) Ev sahibi ☐ 2) Kiracı ☐ 3) Diğer ☐ :
42. Ev sahibi ise eve nasıl sahip oldu? 1) Satın aldı ☐ 2) Yaptırdı ☐ 3) Miras ☐ 4) Diğer ☐ :
43. Şimdi oturduğunuz evin türü nedir?
- 1) Gecekondu ☐ 2) Müstakil ev ☐ 3) Apartman dairesi ☐ 4) Diğer ☐ :
44. Şimdi oturduğunuz ev kaç odalı?
1) Bir oda ☐	5) Dört ve daha fazla oda ve salon
2) Bir oda ve salon ☐	6) Diğer ☐ :
3) İki oda ve salon ☐	
4) Üç oda ve salon ☐	
45. Şimdi oturduğunuz ev kaç m² ? :
46. Şimdi oturduğunuz evi kışın nasıl ısıtılıyorsunuz?
- 1) Soba ☐ 2) Kalorifer ☐ 3) Kombi ☐ 4) Elektrikli soba ☐ 5) Diğer ☐ :
47. Şimdi oturduğunuz evin mülkiyet durumu? 1) Ev sahibi ☐ 2) Kiracı ☐ 3) Diğer ☐ :
48. Ev sahibi ise eve nasıl sahip oldu? 1) Satın aldı ☐ 2) Yaptırdı ☐ 3) Miras ☐ 4) Diğer ☐ :
49. Eve sahip oluş tarihi? :
50. Şimdi oturduğunuz ev haricinde başka eviniz var mı? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐

51. Cevabınız evetse nerede? :.....
52. O evde kim oturur? :.....

53. Evinizde aşağıdaki eşyalardan hangileri var?

- 1) Bilgisayar ☐ (.....)
- 2) Cep telefonu ☐ (.....)
- 3) Ev telefonu ☐ (.....)
- 4) Fotoğraf makinesi ☐ (.....)
- 5) İnternet ☐ (.....)
- 6) TV ☐ (.....)
- 7) Uydu alıcısı ☐ (.....)
- 8) VCD/DVD çalar ☐
- 9) Video kamera ☐
- 10) Aspiratör ☐
- 11) Bulaşık makinesi ☐
- 12) Buzdolabı ☐
- 13) Çamaşır makinesi ☐
- 14) Derin dondurucu ☐
- 15) Dikiş makinesi ☐
- 16) Ekmek yapma makinesi ☐
- 17) Elektrikli süpürge ☐

- 18) Fırın ☐
- 19) Güneş enerjisi ☐
- 20) Halı yıkama makinesi ☐
- 21) Katı meyve sıkacağı ☐
- 22) Klima ☐
- 23) Mikro dalga fırın ☐
- 24) Mutfak robotu ☐
- 25) Rondo/Blender ☐
- 26) Saç kurutma makinesi ☐
- 27) Şofben ☐
- 28) Tost makinesi ☐
- 29) Ütü ☐
- 30) Oturma odası mobilyası ☐
- 31) Yatak odası mobilyası ☐
- 32) Yemek odası mobilyası ☐
- 33) Diğer ☐ :.....

54. Köyünüzün Adı Nedir? :..... Bağlı bulunduğu il ve ilçe neresidir? :.....
Yaşadığınız yere ne kadar uzaklıktadır? :.....

55. Köyünüze ne kadar sıklıkla gidiyorsunuz? :.....

56. En çok hangi amaçla köyünüze gidiyorsunuz? :.....

57. Göç ettiğiniz yerde (Köy/Kasaba) halen kendinize ait eviniz var mı? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐

58. Göç ettiğiniz yerde (Köy/Kasaba) halen kendinize ait toprağınız var mı? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐

59. Cevabınız evetse kaç dekar (1 dekar=1 dönüm) toprağa sahipsiniz? :.....

60. Sahip olduğunuz topraklar kaç parçadan meydana gelmiştir? :.....

61. Göç ettiğiniz yerde halen (Köy/Kasaba) tarım/hayvancılık yapıyor musunuz? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐

(Cevabınız Hayır ise 77. soruya geçiniz) → → →

62. Cevabınız evetse hangilerini yapıyorsunuz?

- 1) Sadece tarım yapıyorum ☐
- 2) Sadece hayvancılık yapıyorum ☐
- 3) Hem tarım hem hayvancılık yapıyorum ☐
- 4) Diğer ☐ :.....

63. Cevabınız evetse tarım ve hayvancılığı hangi amaçla yapıyorsunuz?

- 1) Şehrin sıkıntısından kurtulmak için hobi amaçlı yapıyorum ☐
- 2) Gelir kaynağı olarak yapıyorum ☐
- 3) Biraz hobi amaçlı biraz gelir kaynağı olarak yapıyorum ☐
- 4) Diğer ☐ :.....

64. Cevabınız evetse ne tür tarım ve hayvancılık yapıyorsunuz?

- 1) Seracılık ☐ :.....
- 2) Tahıl tarımı ☐ :.....
- 3) Sebze tarımı ☐ :.....
- 4) Meyve yetiştiriciliği ☐ :.....
- 5) Büyük baş hayvancılık ☐ :.....
- 6) Küçük baş hayvancılık ☐ :.....
- 7) Diğer ☐ :.....

65. Köydeki tarımsal faaliyetlerinizi nasıl yürütüyorsunuz?

- 1) Kendim takibini yapıyorum ☐
- 2) Ortakçıya verdim ☐
- 3) İcara verdim ☐
- 4) Diğer ☐ :.....

86. Çoğunlukla nerelerden alış veriş yapıyorsunuz? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)
1) Mahalle pazarı ☐	6) Hiper market ☐
2) Bakkal ☐	7) AVM ☐
3) Market ☐	8) İnternette ☐
4) Zincir market ☐	9) Diğer ☐ :
5) Süper market ☐	
87. İhtiyacınız olduğunda şehirde kimlerle yardımlaşırsınız? :
88. Daha çok hangi konularda yardımlaşırsınız? :
89. Yardımlaşma açısından dikkate aldığınızda eskisi ile bu gün arasında ne tür farklılıklar var? :
- Aile içinde en çok kimin sözü geçer?

Aile içinde en çok sözü geçen kişi/kişiler	Önceden	Şimdi
Yaşlıların		
Babanın		
Annenin		
Anne-Babanın		
Anne-Baba -Çocukların		
Diğer:		

90. İçinde doğup büyüdüğünüz ailenizi nasıl tanımlarsınız?
1) Otoriter ☐	2) Demokratik ☐	3) Fikrim yok ☐	4) Diğer ☐
:			
91. Siz şu anda beraber yaşadığınız ailenizi nasıl tanımlarsınız?
1) Otoriter ☐	2) Demokratik ☐	3) Fikrim yok ☐	4) Diğer ☐
:			
92. Ait olduğunuz bir aşiret var mıdır? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐
93. Cevabınız evet ise aşiretin adı nedir? :
94. Aşiretinizin halen bir reisi/beyi var mı? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐
95. Aşiret bağının sizce en önemli faydaları nelerdir?
- Düğün-Cenaze-Bayram gibi önemli günlerde birlik beraberlik ☐
 - Zor durumlarda maddi-manevi yardımlaşma ☐
 - Aidiyet Duygusu ☐
 - Diğer ☐:
 - Faydası Yok ☐
96. Sizce mevcut aşiret bağı bu günkü şekliyle daha ne kadar süre devam eder? :
97. Para ihtiyacınız olduğunda kimlere başvurursunuz?
- Akrabalarım ☐
 - Arkadaşları ☐
 - Komşuları ☐
 - Bankaya ☐
 - Diğer ☐:
98. Kredi kullanıyor musunuz? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐
99. Cevabınız evetse aşağıdakilerden hangisinden kredi kullanıyorsunuz?
1) Ziraat bankası ☐	5) Şahıs, tüccar, esnaf ☐
2) Halk bankası ☐	6) Özel Banka ☐
3) Şeker bank ☐	7) Diğer ☐ :
4) Kooperatif ☐	
100. Evin gıda ihtiyaçlarından hangilerini kendiniz üretiyorsunuz/Yaptırıyorsunuz?
1) Buğday ☐	7) Yufka Ekmek ☐
2) Nohut, Fasulye ☐	8) Peynir /Çökelek /Tereyağı ☐
3) Bulgur, Tarhana, Makarna yapıyoruz ☐	9) Turşu ☐
4) Un öğütüyoruz ☐	10) Reçel ☐
5) Sebze/Meyve Kurutuyoruz ☐	11) Diğer ☐ :
6) Sebze/Meyve Konservesi yapıyoruz ☐	

- 101.** Gelirinizi dikkate aldığınızda kendinizi toplumun hangi tabakasında görüyorsunuz?
 1) Alt tabaka ☐ 2) Orta tabaka ☐ 3) Üst tabaka ☐ 4) Fikrim yok ☐
 5) Diğer ☐
- 102.** On yıl öncesine göre şu anki ekonomik durumunuzu nasıl görüyorsunuz?
 1) Daha iyi ☐ 2) Daha kötü ☐ 3) Farksız ☐
- 103.** Çevrenizdeki insanlarla ilişki kurarken en çok hangi özellikte olmasına dikkat edersiniz?
 1) Aynı aşiretten olmasına ☐ 6) Bana faydalı olup olmamasına ☐
 2) Akrabalık bağım olmasına ☐ 7) Herhangi bir özellik aramam ☐
 3) Aynı mezhepten olmasına ☐ 8) Diğer ☐ :
 4) Aynı siyasi görüşten olmasına ☐
 5) Dürüst ve ahlaklı olmasına ☐
- 104.** Şu anda hayata yeniden başlama imkânınız olsa geçmişte yapamadığınız neleri yapmak isterdiniz?
 1) Bu işi yapmazdım ☐
 2) Çocuklarımı okuturdum ☐
 3) Şehre erken göç ederdim ☐
 4) Diğer ☐ :
- 105.** Şehre geldikten sonra şimdiye kadar farklı işler yaptınız mı? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐
- 106.** Evetse ne iş/işler yaptınız? 1..... 2..... 3.....
- 107.** Evetse nerede yaptınız? 1..... 2..... 3.....
- 108.** Evetse niçin bıraktınız? 1..... 2..... 3.....
- 109.** Çocuklarınızdan şu anda yaptığınız işi yapan var mı? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐
- 110.** Evetse kaç kişi sizinle birlikte aynı işi yapıyor? :
- 111.** Evetse kaç kişi ayrı yapıyor? :
- 112.** Çocuklarınızdan başka bir iş yapmalarını istediniz mi? 1) Evet ☐ 2) Hayır ☐
- 113.** Evetse ne iş yapmalarını istediniz? :
- 114.** Sizin çocukluk dönemimizle şimdiki arasında ne tür farklılıklar görüyorsunuz? :

- 115.** Sizin gençlik döneminizle şimdiki gençler arasında ne tür farklılıklar görüyorsunuz? :

- 116.** İşinizden arta kalan zamanlarda en çok ne tür faaliyetlerle zamanınızı değerlendirirsiniz?
 1) Tatil çıkarım ☐ 6) Kahveye giderim ☐
 2) Seyahat ederim ☐ 7) Gelir getirici işler yaparım ☐ Yapılan
 3) Köye akraba ziyaretine giderim ☐ iş:
 4) Köye çalışmaya giderim ☐ 8) Diğer ☐
 5) Evde tamirat işleriyle uğraşırım ☐
- 117.** İşinizden arta kalan zamanlarda yapmak isteyip de yapamadığınız neler var? :

- 118.** Bunları yapamamanızın en önemli nedenleri nelerdir? :

- 119.** Bu güne kadar gezmek ve iş amacıyla hangi şehirlere gittiniz? :

- 120.** Görüşmecinin siyasal ve sosyal hayata katılım durumu? (X işareti koyunuz)

	Yönetici olarak	Üye olarak	Taraftarı olarak	İlişkisi yok
Siyasi parti				
Sendika				
Sivil toplum kuruluşu (Dernek, Vakıf vb.)				

121. Size göre yaşadığınız yerin en önemli sorunu nedir? :.....

122. Devletten en önemli beklentiniz /isteginiz nedir? :.....

123. Sizce şehirde yaşamak mı köyde yaşamak mı daha iyidir neden?

Şehirde yaşamak ☐

Köyde yaşamak ☐

124. Sizce köyden şehre yerleşmiş kişilerde bir değişiklik oluyor mu? 1)Evet☐ 2)Hayır☐

125. Cevabınız evetse ne gibi değişiklikler :.....

126. Yerleşmek üzere tekrar köye dönmeyi düşünür müsünüz? 1)Evet☐ 2) Hayır☐ 3)Mevsimlik☐

127. Cevabınız evetse ne zaman neden.....

128. Hayırsa neden:.....

**Çalışmamıza Katılıp Zaman Ayırdığınız İçin
Teşekkürler**

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı ve Soyadı : Adem ÖTER
Doğum Yeri ve Yılı : Şarkikaraağaç/1976
Medeni Hali : Evli

Eğitim Durumu :

Lisans Öğrenimi : Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 2002.
Yüksek Lisans Öğrenimi: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı, 2005.

Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi :

1. İngilizce, Orta Düzey (YÖKDİL, 68.75).

İş Deneyimi :

1. KOMBASSAN Meram Mermer A.Ş. Konya, 1997-1998.
2. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD, Araştırma Görevlisi, 2002-2005.
3. Isparta-Sakarya İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, 2005-2007.
4. Isparta İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Öğretmen, 2007- Devam Ediyor.

Üye Bulunduğu Sivil Toplum Kuruluşları

1. Honamlı Yörükleri Kültür ve Dayanışma Derneği (HOY-DER), Antalya.
2. Yörükler Türkmenler Kültür Araştırma ve Yaşatma Derneği, Isparta.

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar :

Katıldığı Projeler:

1. "1999-İzmit Depremi Sonrası Durum Değerlendirmesi" (Eylül 1999)
Ankara Üniversitesi Sosyoloji Bölümü ve İzmit Kent Kurultayı tarafından finanse edilen araştırmada, *veri toplayıcı ve veri girici*.
2. "Renault Pazar Araştırması-Ankara" (Mayıs 2001) Renault-Karden Plaza tarafından finanse edilen araştırmada, *veri toplayıcı*.
3. "2001 Ekonomik Krizinin Tüketim Eğitim ve Sağlık Alanlarında Ücretli ve Esnaf Kesimlerine Yansıması" Doç.Dr. Hayriye ERBAŞ ve Yrd.Doç.Dr. Feryal TURAN tarafından yürütülen projede, *veri toplayıcı ve veri girici*.
4. Doç. Dr. Hüseyin BAL Yönetiminde Süleyman Demirel Üniversitesi BAP tarafından desteklenen "Çocuk Suçluluğu Sokak Çocukları ve Ailelerinin Yapısal Özellikleri" konulu 10 İli Kapsayan Karşılaştırmalı Sosyolojik Araştırma (BAP 669-M- 03 Baş: 12.05.2003- Bit: 30.04.2004)'da, *proje yardımcısı*.

5. Prof.Dr. Metin ÖZKUL Yönetiminde Süleyman Demirel Üniversitesi BAP tarafından desteklenen “Konargöçerlikten Moderniteye Uzanan Bir Yaşam Tarzı (Batı Akdeniz Uygulaması)” konulu 3 İli Kapsayan Karşılaştırmalı Sosyolojik Araştırma (BAP 3526-D1-13)’da *proje yardımcısı*.

Ulusal toplantıda sunularak tam metin olarak yayımlanan bildiri:

1. Bal, H., & Öter, A., “Sokağın Yoksun Çocukları ve Aile Yapıları”, *Yoksulluk ve Sosyal Hizmetler 9-11 Ekim 2003 Antalya*, Yay. haz. Ümit Onat, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu, C.I, .Ankara 2003, ss.107-124.

Uluslararası toplantıda sunulan bildiri:

2. Öter, A., & Akca, Ü., “Turizm Ekonomisinin Kırsal Hayata Etkilerinin Sosyolojik Boyutu (Gedikli Köyü Örneği)”, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2. Uluslararası Davraz Kongresi, 29-31 Mayıs 2014.

Uluslararası toplantıda sunularak tam metin olarak yayımlanan bildiri:

3. Öter, A., “Gedikli Köyünün Eğitimle Olan İlişkisi Üzerine Bir Araştırma” *I.Uluslararası Beyşehir ve Yöresi Sempozyum Bildirileri Kitabı*, Beyşehir/ Konya/Türkiye, 11-13 Mayıs 2006, ss.13-23.

4. Özkul, M., & Öter, A., “Yörük Kültüründe Meydana Gelen Değişmeler”, 9. Milletler Arası Türk Halk Kültürü Kongresi, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Çalışmaları, C.3, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2018, ss.475-506.

SCI, SSCI ve AHCI tarafından taranan dergilerde yayımlanan teknik not, editöre mektup, tartışma, vaka takdimi ve özet türünden yayınlar dışındaki makale:

5. Öter, A., & Özkul, M., “Batı Akdeniz Bölgesi Yörüklerinin Tarımsal ve Hayvansal Üretim Faaliyetleri”, *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*, C. 11, S. 1, 2018, ss.13-31.

6. Öter, A., “Köylünün Alternatif Tarım ve Ulaşım Aracı: Modern Eşek Patpat”, *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*, C. 11, S.1, 2018, ss. 32-38.

Alanında, yurtiçinde yayımlanan kitapta bölüm ve ünite yazarlığı:

7. Öter, A., & Özkul, M., “Modernitenin Öteki Yüzü: Kaybedilenleri Hatırlamak Yörük Aşiretlerinde Modernleşme ve Uyum” *Türkiye’de Aşiret Tartışmaları*, içinde Yayına Hazırlayan: Suvat Parin, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2019, ss.213-241.